UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi, Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Lvdovici Montaltii Literum Confutatio, Et Notæ In Notas Willelmi Wendrockii Ad Easdem Literas Auctore Bernardo Stubrockio Altera Editio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-94565

Visual Library

LVDOVICI MONTALTII LITERARUM CONFUTATIO,

ET NOTÆ IN NOTAS WILLELMI WENDROCKII AD EASDEM LITERAS:

AUCTORE

BERNARDO STUBROCKIO.

ALTERA EDITIO.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

TYPOGRAPHUS LECTORI.

EX titulo huic ternioni extrà ordinem inſerto, facilè colliges, amice Lector, aliquem irrepſiſſe errorem. Sic eſt. Sed & haud ægrè fatebere, eum vix eſſe alicujus momenti, cùm liberæ tuæ electionis ſit, præmittere lectionem Confutationis Epiſtolarum Montaltii, Notis in Notas Wendrockii. Undè nec operæ pretium eſſe reor, excuſationis loco referre, ejus ſivè occaſionem, ſive cauſam, quæ cùm vix culpabilis ſit, pro tua benignitate facilè, ſpero, indulgebis; Vale.

NOTÆ

NOTÆ IN NOTAS WILLELMI WENDROCKII

AD LVDOVICI MONTALTII LITTERAS, ET IN DISQUISITIONES PAULI IRENÆI, INUSTÆ

à BERNARDO STUBROCKIO, VIENNENSI THEOLOGO.

EDITIO SECUNDA.

WILLELMO WENDROCKIO FAMILIARI SUO, BERNARDUS STUBROCKIUS SAPERE IN POSTERUM.

AVidis & famelicis oculis lucubrationē tuam legi, Willelme Wendrocki: quem Bajanæ, Jansenianæ, Sancygiranæ pseudologiæ Baccalaureum veriùs dixerim, quàm Salisburgensem Theologum. Earum opus tibi gratulor: dignum sanè parvulo operculum, numeris ferè omnibus absolutum: in quo scilicet ad maledicentiam, calumniam, fraudem, obstinatam in damnatâ hæresi pervicaciam, nihil prorsùs desideratur. Tria sunt tamen, ut ingenuè moneam, quæ fortè imprudens omisisti. Primum est, quod cum tuâ, tuorumque incuriâ, vel potius curâ, innumeræ mendæ, & crassissimi errores in tuum librum irrepserint, nullam tamen, ut fieri solet, erratorum tabulam subnexe dignatus es. Ego, ut hoc saltem labore levem, & hoc levi officio mihi arctiùs obligam, hanc provinciam ultrò suscepi. Quia propter immensam erratorum multitudinem, levioris operæ non fuit, rudiorem quasdam præmitto, in quam palmaria congessi: cras alteram partem mittam: tu interim æqui bonique consule. Alterum, quod omnes Catholici in tuo libro desiderarunt, non minoris momenti esse videtur. Deest enim Doctorum, & eorum, quibus ex officio incumbit, Approbatio: nisi fortè huic incommodo satis lepidè occurrere voluisti, insertis Liberti Fromondi, & Cornelii Jansenii Approbationibus, * in gratiam libri damnati. Quid enim aliud damnatæ doctrinæ auctores approbarent? Est in hoc, quod tibi plurimùm gratificer. Mitto enim Approbationem, non qualemcunque illam à conductitio quopiam Theologastro, vel corrupto, venalique Vicario emendicatam, sed à Romano Pontifice ALEXANDRO VII. profectam, eamque geminam; quò major auctoritas libro tuo concilietur: Constitutionem, scilicet, in quâ quinque Propositiones, ut Jansenii, & in Jansenii sensu; & Decretum ejusdem ALEXANDRI, in quo præter Arnaldi ineptias, & Thomæ Angli blasphemias, famosæ illæ tui Montaltii Litteræ damnantur. Tertium denique est, quòd, cùm in duos Apologistas, qui Montaltii Litteras refutarunt, paulò vehementiùs invectus fueris, & alterum

*Pag. 445.

rum quidem, ut ignavum & tardum; alterum verò, ut insanum & furiosum traduxeris: ut quantum hic insaniat, ille hebescat, apud omnes constet; ad majorē tuorum convitiorum confirmationem, & plenam fidem tibi faciendam, scriptum utriusque Latinitate donatum, cum aliquot aliis opusculis hîc attexere cogitaveram: ut, si quando ad secundam editionem venias, tergeminæ hujus appendicis accessione, liber tuus altero se auctior, majori pompâ prodeat. Sed ne tardiùs, quàm par sit, hæc tria officia persolvam, minimè procrastinandum ratus, primum & secundum statim exequor; tertio deindè, meo ac tuo commodo, satisfaciam. Cæterùm mihi facilè ignosces, si verbosiorem illam tui Montaltii loquelam, quam identidem mirabiliter extollis, minimè assequutus, polemicum, non calamistratum dicendi genus amplector. Id unum præsertim enitar, ut ea, quæ à me scribentur, probè intelligas: faciamque, ut verba rebus, non verò vicissim res verbis, & dictioni serviant. Eo mihi dumtaxat styli acumine opus esse duxi, quo tuos aculeos configerem; iis argumentorum nervis, quibus tua convitia castigarem, & rationum pondere, quo vaniloquentiam tuam obruerem: eum denique ordinem mihi servandum præscripsi, quem in erratorum syllabo Librorum auctores adhibere solent. Lustrabo paginas, quarum censum infrà adscribam: neque aliis opusculo huic meo distinguendo titulis utar, quàm quibus lucubrationem tuam ipse partitus es. Sed nediutiùs in limine suspensum te detineam, primam libri tui frontem protinùs aggrediar. Priùs tamen, amabò, accuratè perlege, cujus supra mentionem feci, geminam Litterarum Ludovici Montaltii, & Notarum tuarum Approbationem. Utramque præmittendam duxi, tum ob Summi Pontificis dignitatem, tum ne, quod ad honorem Libri tui vel maximè facit, patiar à te diutiùs ignorari. Tu quoque in secunda editione, quando prodibit, Notis tuis, si placet, utramque præfigito.

SANCTISSIMI D. N.
ALEXANDRI
DIVINA PROVIDENTIA
PAPÆ VII.

Confirmatio, & Declaratio Constitutionis Innocentii Papæ X. qua damnatæ sunt quinque Propositiones excerptæ ex libro Cornelii Iansenii, Episcopi Iprensis, cui Titulus, Augustinus.

ALEXANDER
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI.

Universis Christi-fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

AD sanctam beati Petri Sedem, & universalis Ecclesiæ regimen, inscrutabili divinæ providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil nobis antiquiùs ex muneris nostri debito esse duximus, quàm ut sanctæ fidei nostræ, ac sacrorum dogmatum integritati traditâ nobis à Deo potestate, opportunè consuleremus; ac licèt ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis, sive declarationis accessione, nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubiū revocare, vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latiùs divagetur, promptum Apostolicæ authoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidē aliàs à fœl. rec. Innocentio Papa X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio, & Definitio tenoris, qui sequitur, videlicet: Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei. Universis Christi-fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum occasione impressionis libri, cui titulus Augustinus, Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Gallis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, ut easdem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum propositionum est, prout sequitur. Prima. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. Secunda. Interior gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Tertia. Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Quarta. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant

quam hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Quinta, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduè pulsant, illa in primis curæ est, ut Ecclesia Dei Nobis ex alto commissa, ne pravarum opinionum erroribus, tutò militaret, tanquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit; Pater gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus adhibitis specialiter sæpiùs congregatis, à pluribus in hac Theologia Magistris, easdem quinque Propositiones, ut supra, Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia tùm voce, tùm scriptò relata, maturè consideravimus, eosdemque magistros, variis coram Nobis actis congregationibus, prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes, audivimus. Cùm autem ab initio hujusmodi discussionis ad divinum implorandum auxilium multorum Christi-fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixissemus; postmodùm iteratis eidem fervoribus, ac per Nos solicitè imploratâ sancti Spiritus assistentiâ, tandem divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem. Primam prædictarum Propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilentur, temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & ut talem damnamus. Secundam, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur; hæreticam declaramus, & ut talem damnamus. Tertiam, Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione, hæreticam declaramus, & ut talem damnamus. Quartam. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare, falsam & hæreticam declaramus, & ut talem damnamus. Quintam. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & ut talem damnamus. Mandamus igitur omnibus Christi-fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præsenti nostra Declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, necnon hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis, omninò coërceant, & compescant. Non obstantes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super prædictis quinque propositionibus, approbare ullatenùs alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Junii. Pontificatus Nostri Anno nono. Cùm autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi-fidelium scandalo non reformident. Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter, & attentè perspeximus, utpotè, qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica authoritate, eadem causa discussa est, eâ profectò diligentiâ, quâ major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes; ut omnes Christi-fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito Nostri Pastoralis Officii, ac matura deliberatione, præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem, Declarationem, & Definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus; & quinque illas Propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, cui titulus est, Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse, declaramus, & definimus, ac uti tales, inustâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædicta declaratione, & definitione unicuique illarum singillatim inuritur, iterùm damnamus, ac eundem librum sæpè dicti Cornelii Jansenii, cui titulus, Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quàm typis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur, vel astruitur, aut defendetur & astruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi-fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant verbo, vel in scriptis exponant, vel interpretentur, publicè, vel privatim, palàm, vel occultè imprimant, sub pœnis, & censuris contra hæreticos in jure expressis ipso facto, absque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinariis, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ac Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præsentem nostram Determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, aliisque juris, & facti remediis, invocato etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omninò coërceant. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus Nostri anno secundo.

I. CARD. PRODAT.

G. GUALTERIUS.

Visa de Curia P. Campinus.

In Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem Domini N. IESU CHRISTI millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, Indictione nona, Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris & D.N. D. ALEXANDRI, Divina Providentia Papæ VII. Anno ejus secundo, die

verò

verò septimæ mensis Novembris retroscriptæ literæ sub plumbo expeditæ, affixæ fuerunt ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ Apostolicæ, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis, per me Petrum Paulum de Graßis Apostolicum Cursorem.

Pro Magistro Cursorum Jacobus Cornelius Cursor.

DECRETUM SANCTISSIMI D.N. ALEXANDRI PAPÆ VII.

Feria v. Die 6 Septembris, 1657.

In Congregatione generali sanctæ Romanæ, & Vniversalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud sanctam Mariam Majorem, coram Sanctiss. D. N. ALEXANDRO, Divina Providentia Papa VII ac Eminentißimis, & Reverendißimis DD. S. R. E Cardinalibus in universa Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, à sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

SAnctiss. D. N. ALEXANDER Papa VII. præsenti Decreto prohibet, & damnat libros infrascriptos, eosque pro damnatis, & prohibitis haberi voluit sub pœnis, & censuris, in sacro Concilio Tridentino, & in Indice librorum prohibitorum contentis, aliisque arbitrio Sanctitatis suæ infligendis.

ELENCHUS LIBRORUM.

DEcem & octo Epistolæ Gallico idiomate conscriptæ, quarum prior inscribitur:

Lettre escrite à un Provincial par un de ses amis sur le sujet des disputes presentes de la Sorbonne, de Paris ce 2. Ianvier, 1656. incipit: Monsieur nous estions bien abusez.

2. *Seconde lettre, &c. de Paris ce 29. Ianvier 1656. incipit: Monsieur, comme je fe mois, &c.*

3. *Troisiesme lettre, &c de Paris ce 9 Fevrier, 1656. incipit: Monsieur, je viens de recevoir, &c.*

4. *Quatriesme lettre, &c. de Paris le 25 Fevrier, 1656. incipit: Monsieur, il n'est rien tel, que, &c.*

5. *Cinquiesme lettre, &c. de Paris le 20 Mars 1656. incipit: Monsieur, Voicy ce que je vous ay promis, &c.*

6. *Sixiesme lettre de Paris ce 10 Avril 1656. incipit: Monsieur, Ie vous ay dit, &c.*

7. *Septiesme lettre, &c. de Paris ce 25 Avril, 1656. incipit: Monsieur, Apres, avoir appaisé, &c.*

8. *Huitiesme lettre, &c. de Paris ce 28 Maji 1656. incipit: Monsieur, Vous ne pensiez pas, que personne, &c.*

9. *Neuviesme lettre, &c. de Paris ce 3 Iuillet 1656. incipit Monsieur, Ie ne vous feray pas plus, &c.*

10. *Diesme lettre, &c. de Paris ce 2 Aoust, 1656. incipit: Monsieur, Ce n'est pas encor icy, &c.*

11. *Onzieme lettre escrite par l'Autheur des lettres au Provincial, aux Reverends Peres Iesuites, du 18 d'Aoust 1656. incipit: Mes Reverends Peres, I'ay veu les lettres, que vous, &c.*

12. *Douziesme letere, &c. du 9 Septembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres, I'estois prest à vous escrire, &c.*

13. *Treziéme lettre, &c. du 30 Septembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres, Je viens de voir vostre dernier escrit, &c.*

14. *Quatorziéme lettre, &c. du 23 Octobre, 1656. incipit: Mes Reverends Peres, si je n'avois que respondre, &c.*

15. *Quinziéme lettre, &c. du 25 Novembre, 1656. incipit: Mes Reverends Peres, Puisque vos impostures, ou issent, &c.*

16. *Seiziesme lettre, &c. du 4 Decembre 1656. incipit: Mes Reverends Peres. Voicy la suite de vos calomnies.*

17. *Dixseptiéme lettre escrite par l'Autheur des lettres au Provincial, au Reverend P. Annat Iesuite, ce 23 Ianvier 1657. incipit: Mon Reverend Pere, Vostre procedé m'avoit, &c.*

18. *Dixhuitiéme lettre au Reverend Pere Annat Iesuite, sur la Copie Imprimée à Cologne le 24 Mars 1657. incipit: Mon Reverend Pere, Il y a long-temps que vous, &c.*

Lettre d'un Advocat au Parlement à un de ses amis, touchant l'Inquisition, qu'on veut establir en France à l'occasion de la nouvelle Bulle du Pape Alexandre VII. à Paris le 1 Iuin, 1657. incipit: Vous croyez que toutes vos affaires, &c.

Antonii Arnaldi Doctoris, & Socii Sorbonici, opera sequentia:

Lettre de Monsieur Arnauld Docteur de Sorbonne à une personne de condition, sur ce, qui est arrivé depuis peu dans une des Paroisses de Paris, à un Seigneur de la Cour.

Seconde lettre de Monsieur Arnauld Docteur de Sorbonne, à un Duc, & Pair de France, pour servir de response à plusieurs escrits, qui ont esté publiez contre sa premiere lettre, sur ce qui est arrivé à un Seigneur de la Cour dans une Paroisse de Paris.

Epistola, & scriptum ad sacram facultatem Parisiensem in Sorbona congregatam die 6. Decembris anni 1655.

Epistola, & alter Apologeticus ad sacram facultatem Parisiensem in Sorbona congregatam die 17 Ianuarii, anni 1656.

Epistola inscripta Viro sapientißimo Henrico Holdemo, sacræ Facultatis Parisiensis Doctori, incipiens: Ea temporum conditione, &c.

Vera S. Thomæ de gratia sufficiente, & efficaci doctrina dilucidè explanata.

Propositiones Theologicæ, de quibus hodie maximè disputatur, clarissimè demonstratæ.

Tabulæ suffragiales de terminandis fidei litibus ab Ecclesia Catholica fixæ. Authore Thoma Anglo ex Albis Rapis Saxone.

Tesseræ φωδονόμως Romanæ evulgatio, eodem authore, &c.

Et quia circumferuntur quædam folia impressa an. 1657. quorum titulus est: *Tredecim Theologorum ad examinandas quinque Propositiones ab Innocentio X. illorum suffragia, seu, ut appellant, vota, summo Pontifici scripto tradita.* Eadem Sanctitas sua, præsenti hoc decreto illa prohibet, & declarat, ac decernit, ita tamquam apocryphis nullam fidem esse adhibendâ, nec à quocumque allegari posse vel debere. Et præterea epistolas, libellos, ac libros alios quoscumque quibus doctrina Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis quan-

quique Propositionibus per Constitutiones Innocentii Prædecessoris, & Sanctitatis suæ damnata, vel defensiones, aut quomodolibet approbatur, vel defendentur, tam impressos, quàm imprimendos quocumque tempore, vel quomodolibet etiam in scriptis editos, vel in futurum evulgandos, Sanctitas sua omnino damnat, & prohibet, ac damnatos, & prohibitos esse voluit, mandans, ut nemo cujuscumque status, & conditionis existat, etiam speciali, seu specialissimâ notâ dignus, libros prædictos, aut aliquem ex illis apud se retinere, legere, aut imprimere, aut imprimi curare audeat, sub pœnis, & censuris contra hujusmodi delinquentes statutis, sed statim quicumque illos habent, vel in futurum quandocumque habebunt, locorum Ordinariis, seu Inquisitoribus sub eisdem pœnis exhibere teneantur.

Insuper cùm hac occasione, & prætextu in lucem prodeant plures libri, continentes & tractantes materiam de Auxiliis, nullâ prorsùs petitâ, vel obtentâ licentiâ ab hac sacra Congregatione, contra formam Decretorum Pauli V. & Urbani VIII. prædecessorum Sanctorum, quæ quatenùs opus sit, Sanctitas sua denuò confirmat, innovat, & inviolabiliter observari mandat, (sub eisdem & pœnis in eisdem contentis) ideò illos retinendo, dictos libros editos, & in futurum quomodolibet edendos, absque eo, quòd fiat de illis specialis mentio, ipso facto, & absque alia declaratione, tanquàm prohibitis haberi voluit, & decrevit.

Ioannes Lupus, sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis Not.

Anno à Nativitate D. N. JESU CHRISTI millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, Indictione decima, die verò decimaquinta mensis Septembris, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Alexandri, divina providentia Papæ VII. Anno ejus tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum S. Joan. Lateranen. & S. Petri de Urbe, nec non ad Valvas Palat. Inquisitionis, Cancellariæ Apostolicæ, ac Curiæ Campi Floræ, ut moris est, per me Hieronymum Mascellam, ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

Paterrè, ut rogaveram, perlectis, quid censes Willelmum assentiris? nonne utraque Approbatio placet? Ipse jure tertia accedet. Nam intelligo librum tuum, uti cum Apologia Theologorum Moralium, jam pridem S. Sedis Apostolicæ subjectum esse. Nullus dubito, quin Tuus in Catalogum librorum prohibitorũ referendus sit: fortè etiam alter, quòd Nomine Auctoris, nec non sine Approbatione Superiorum prodierit. Si quid præterea in eo damnetur, satis scio fore, ut libenter, cæterique verè Catholici, eâ, quâ par est, animositate, statim annuant. At si nihil prorsus in eo singillatim damnetur, sed prohibeatur generatim: nemo sapiens negabit, eo dumtaxat nomine prohibitum fuisse, quòd contra Regulas Concilio Tridentino præscriptas editus sit. Sed jam satis illi, ut destinato operi manum admoveam.

FRONS LIBRI.

LUdovici *Montaltii Litteræ Provinciales.* Auctorem appellas Litterarum Provincialium: ad Provincialem verius dixisses: error in limine infaustum præsagium est. Vix inito cursu, pede offendis: dum in cælum Montaltium extollis, fabulosum scilicet, ut eum cum ursis, draconibus & scorpionibus colloces; tu ipse in cænum devolveris. Nomen ad libitum fingis, tuoque Lectori imponis: sed fingendi affingendique artis peritissimis hominibus, qualem te esse reputo, hæc & majora licent. Omisisti alios honoris titulos, quos præfatus auctor jure ac meritò sibi vendicat. Is enim est Princeps Jansenianæ factionis scriba, vulgatus Portus-regalis commentariensis, cujus anilia commenta tuis auxisti; famosus scurra, & nobilis histrio, immò strenuus scurrilitatis & dicacitatis patronus ac propugnator. Ille igitur auctor est Litterarum ad Provincialem.

De Morali & Politica Iesuitarum Disciplina. Cur Jesuitarum potiùs, quàm Theologorum alterius Ordinis? Quid enim de hoc argumento Jesuitæ scripserunt, quod aliis acceptum non referant? Sed cur Jansenium omisisti, cujus hæresés impune locet? Cur Arnaldũ, cujus causam agit, ac errores liberè prædicat? An illa, quæ habet de gratia sufficiente, quam explodit; deque illa, quæ ad non peccandum, imminente periculo, necessaria est, quam sæpè ac sæpiùs deesse fatetur; de proxima ad agendum potentia, quam risu & sibilis excipit; de inculpata ignorantia, quam culpa non liberare contendit, de authoritate Rom. Pontificis errare nescia, quam non agnoscit; an hæc, inquam, aliaque id genus ad Theologiam non pertinent? Cur ergo *Moralis* duntaxat mentionem fecisti?

Nomen tuum deinde subnectis, si tamen alicujus nomen est: *A Willelmo*, inquis, *Wendrockio Salisburgensi Theologo, è Gallica in Latinam linguam translatæ & Theologicis notis illustratæ.* Fingamus, demus esse nomen tuum, nec enim de nomine tecum disputo; licèt hoc disputationis genus tibi tuisque Bajanis familiare sit, quos passim asseris, in causa quinque Propositionum, sacro tactarum fulmine, de nomine duntaxat & vocibus cum Catholicis disputare, de re verò ipsa cum iisdem convenire. Sic in Nominalium sectam adscriptus, sub Okami Principis hujus sectæ auspiciis, contra Romanum Pontificem alacriùs pugnabis. Nomen assumis Teutonicum, quod in germanum Batavi sectarii asseclam, haud prorsus ineptè quadrat: Theologi Salisburgensis lauream larvæ loco adhibes; sed lauro fictitiâ tectum grunnitus prodit, & hæc laurus fulmen non arcet. Litteras illas Montaltii latinitate donasti, quamvis alioquin ex Catholica Republica proscriptas: Theologicis notis & affictis elogiis illustrasti, quantumvis Decreto Pontificio, æternis tenebris addictas, & nigro thura notatas. *Theologicas notas* scribis: Pseudologicas, Heterologicas scribere debuisti; *Quibus*, inquis, *tum Iesuitarum adversùs Montaltiũ criminationes repelluntur, tũ præcipua Theologiæ Moralis capita, à novorum Casuistarum corruptelis vindicantur.* Montaltii crimina meliùs dixisses; quàm

quàm Jesuitarum criminationes; quem scilicet multorum criminum reum esse constat. Quòd Theologiam Moralem vindicandam suscipias (evertendam ac destruendam dicere debueras) tibi tuiq; similibus probè consulis; cùm illa tuos tuorumque mores non ferat: Hostem aggrederis, quam Judicem habere times: Theologis Moralibus, quos Casuistas vocas, morum corruptelam, per nefandam calumniam prudens affingis; ut vel inde eorum auctoritatem eleves (eò enim spectas) qui damnata Jansenii dogmata, fœtida Aurelii placita, proscripta Baji pronunciata, confixaque Arnaldi commenta, in doctrina morum & fidei, censuris suis notarunt. Editionis etiam locus mendo non caret; *Coloniæ*, inquis, *apud Nicolaum Schouten*. Scribe Coloniæ Batavorum, scilicet Amsterodami. Patriarchæ vestri Jansenii patrium solum vobis placet. Titulum igitur sic emendatum lege.

Ludovici Montaltii insignis sycophantæ, & primarii Portus regalis scribæ famosæ Litteræ ad Provincialem, pro causa Jansenii exaratæ, & à Willelmo Wendrockio, ejusdem furfuris homine, Jansenianæ Pseudologiæ Baccalaureo, latinitate donatæ, & virulenta notarum eluvie fœdatæ, in quibus Jesuitis atroces calumniæ affiguntur, Jansenii errores propugnantur, Apostolicæ Constitutiones eluduntur, Catholica dogmata destruuntur, & adstruuntur hæretica, Amsterodami apud heterodoxos fœderatos.

PRÆLOQUIUM
LIBRI.

LEctorem Catholicum statim initio compellas: dic, sodes, acatholicum. Hîc tuum, non præli errorem agnosco: Loquela tua te prodit: nec enim Catholicos hic modus agendi decet, quorum (ut ais) *utilitati*, dic amabò, offensioni, quam scandalum vocant, famosas illas, seu fumosas (nempe sinistrum fulmen fumum obduxit) litteras dicasti: quarum *atticum nitorem, pretium, eloquentiam nominis & famæ celebritatem, splendorem, ornatum, lepores, temperamentum*, tam impensè, ac putidè verbis exaggeras, ut conductus laudator esse videaris. Hac in parte, sapientes viri, ut mitissimè loquar, tuam prudentiam & modestiam desiderarunt. Haud aliter mutuò muli scabunt; ignosce, tecum ago familiariùs. Et verò mirum plerisque accidit, quòd religioni minimè duxeris, libellos famosos tam multis scatentes erroribus, Pontificio Decreto damnatos, ex fumanti busto * per fraudem eductos, in aspectum lucemque hominum reducere, & effusis laudibus cumulare. Crede mihi, dum in cælum Montaltium efferre visus es, insano illum præconiorum ponderi penitùs imparem obruisti.

Quod verò ad illos spectat, qui Montaltii nugas egregiè refutarunt, & ab eo affictas diluerunt calumnias: miseros ita deprimis, ut alter, saltem te judice, *ingratas, velut anser inter olores, nænias intercinat; immanis* alter & truculentus, spumanti ore, turpe classicum intonet: sed hic insanus nobilissimis Parochis, ad quos ex officio spectat, in furorem à dæmone actos, solitis exorcismis curare; ille verò ignavus Thersites famoso Jansenianarum partium Achilli meritas pœnas dedit, & vilis victrice manu hostia cecidit. Hæc in utrumque paulò intemperantiùs Jansenianos tuos illi haud leviter pupugerant: probris & convitiis doloris sensum demulcere, ac lente contus es. Subiratis hominibus aliquid condonandis, sed quantumvis fremas & ringas, hic Anser Romano Capitolio cecinit, & clangore suo Vaticani Jovis fulmina elicuit, quibus larvati doloris caput perculsum meritò conflagravit. Ignavum tamen, tardum, segnem hebetem vocas. At bilem Montaltio & stomachum movit; ad propriam defensionem iniquum aggressorem adegit: à ludicris ad seria, à jocis, ad minas, minarumque faces, & irarum tædas, segnis ille ac tardus homuncio, Achillem, Herculem vestrum traduxit. Quid reisit, ingenuè dicam: vinci puduit & tradere causâ: probra & maledicta inustæ Montaltio notæ, turpi cicatrici turpius emplastrum obducis. Si opus esset, facilè reponerem, nec sine fœnore; neque id singularis est industriæ. Quid enim faciliùs, quàm jactare probra? at effusa profusaque illa convitia unum te feriunt: & inusta cauterio Apostolico nota, asperfis elogiis, quibus paulò liberaliùs indulgeo, nunquam eluetur.

Quod alterum attinet, ad Ecclesiæ tribunal emsistis. Cujus porrò Ecclesiæ? an Romanæ? minimè gentium. Nec enim vindicem habere speras, quem justum Judicem hactenus sensisti: nempè illa Sanctii, Sancygrani, Arnaldi, Montaltii errores contra, sed conventiculum illud octo Parochorum subscriptorum (cui haud dubiè divinus Spiritus non præfuit, utinam humanus saltem præfuisset!) Ecclesiæ loco habes. Hinc sub præloquii finem, nonnulla te, ex Parochorum scriptis excerpta, in tua Commentaria derivasse, ingenuè mones. Cæterùm, inquis, passim ab Jesuitis *voculæ* contra Montaltium illicò *suppressæ & suffocatæ* fuerunt, criminationes retulæ, diuturæ calumniæ. Hîc reverà thrasonem agis. Sed factis, non dictis standum est. Pelagii crimen vobis impositum, quod scilicet hæreticorum loca & argumenta contra Jesuitas adhiberetis, repulsum est, inquis, in notis epistolæ quintæ præambulis. Huc volo te, Willelme, Nemini enim dubium est, quin Jansenius veteribus hæreticorum compilarit, eamque rerum & locorum sylvam corraserit, qua deindè insana Volumina confersit: cujus plenissimam fidem Ricardus Theologus toti Orbi Christiano fecit. Accedit, quòd liberalis famosus, quem Theologiam Moralem Jesuitarum, nescio quis de grege inscripsit, ex centonibus Molinæi compactus fuit: ut vulgato scripto, adductis, collatisque locis, demonstratum est.

Quod demùm ad abigendam *afficta*, ut ais, *horrendam formidinem*, & *inane*, ut vocas, *terriculum*, 17. & 18. Epistolas accersis; imprudentissimè facis, mi homo: cum ex iis potissimùm litteris, Montaltii errores excerpti fuerint, & impius adversùs Sedem Apostolicam fuitque detectus. Falleris etiam Willelme, falleris, cùm temerè asseris 18 Epistolam ab adversariis improbatam non fuisse. Immò illa præ cæteris improbata, & ab sanctam Sedem delata, cùm Rom. Pontificis auctoritatem, pro definiendis controversiis, in doctrina morum & fidei, ex professo, ut ajunt, impugnaret, quæ semel eversâ, tota res Catholica statim corruerent. Cæteris autem illud emenda, quòd Jansenianam hæresim *fictitiam* vocas, ne Pontificiæ Bullæ chimeras petant: item quòd dicis, Montaltium has Latinas Epistolas ad se transmissas, emendasse & approbasse, quamvis longè pejores sint Gallicis, quæ à Romano Pontifice damnatæ fuerunt. Montaltio malè consilis, quem testaris hæreticorum more approbare, quod Roma damnat. Sed de præloquio satis: ad eam quæ proximè sequitur, admonitionem, gradum facio.

ADMONI-

* Aquis Sextis, Parlamenti decreto, Montaltii litteræ, in area publica, tortoris manu, ultricibus flammis traditæ fuerunt. Anno 1657. die 9 Februar.

ADMONITIO
AD LECTOREM.

Dnonnullis admonitum velim, *Willelme*, quæ admonitione tua ad lectorem, imprudens peccasti. Hoc loco Montaltii literas in compendium & brevem summam redigis, ut ejus crimina, calumnia, errores sub unum aspectum cadant, & summa dumtaxat capita delibas. Primis [illegible] inquis, Sorbonica contentio in nostri Ar[illegible] breviter explicatur: tum gemina quæ[illegible] scilicet & facti expenditur: gratia sufficiens [illegible] proxima ad agendum potentia proscribi[illegible] Sorbona per jocum traducitur: Schola Thomi[illegible] tum libertatem suffragiorum in eo [illegible] & novam comitiorum formam in[illegible] miserè deploras: ac proinde optimi [illegible] defensores (Jansenianos intelligis) è comi[illegible] & irrita, quæ agerentur, fore denun[illegible] Sorbonam demum vacuam Molinistis reli[illegible] quæso imponere statuisti? an [illegible] Tartaris? recte, nempè hi quid rei sit, [illegible] alioquin tuas theses ludibrio exponeres. [illegible] est; antiqua forma servata, & modus [illegible] tumultibus, quos Jansenianis excita[illegible] adhibitus. Sic fortè Sorbonæ Censu[illegible] Arnaldi doctrinam, & latum contra [illegible] eorum qui Censuræ subscribere recusarent, [illegible] Sorbonam vacuam dicis; licèt major [illegible] Doctorum pars doctrinæ Catholicæ partes [illegible] & hos Molinistas vocas. Quid ad me?

Admirari satis non possum, cur accepti recens à [illegible] beneficii penitus immemor, eandem Sor[illegible] acerrimis verborum aculeis immisericordi[illegible] gratias immortales mortalium ingra[illegible] debueras, pro edita contra immanem [illegible] (ut enim vocas) & furiosum Apologistam [illegible] probris tamen & maledictis eam fœdissi[illegible] Tam ingrati animi labem quis ferat? [illegible] Jansenianarum partium homo admittat? [illegible] cum Decreti Pontificii, quo literæ vestræ [illegible], nonnulli ex temperantioribus in prædi[illegible] mentionem fieri postularent; illicò *De* [illegible] ille Parochus, unusque ex Ogdoade [illegible], familiaris vester *intercessit*, ac ne id [illegible] obtinuit. Hæc aliaque id genus tibi [illegible] potuerunt. Cur igitur Sorbonam lace[illegible] ac tuos immortali beneficio sibi obstrin[illegible] fulgure perculsos recreavit, fabulam [illegible] mutavit. Gratulari debueras: & probra [illegible] hoc tuam prudentiam & gratum animum [illegible].

Mirabilem illum scribendi modum, quem [illegible] adhibuit, non modò approbas, sed valde [illegible]das: insulsum illius dialogum describis & [illegible], in quo fictitium illum Jesuitam loquentem [illegible]. Fabulam dedit Montaltius: personatum [illegible] esse oportuit: insignem scurram & histrio[illegible] tum decet. Sed animum minimè advertis, [illegible] egregiè tibi contradicas; simplicem illum [illegible], stolidum & tantùm non pecudem initiò [illegible]: quis enim ludum illum tuum & artem, et[illegible] hominum simplicissimus non intelligeret? tum deinde callidam illam tationem vocas, quâ cum sociis utitur ad insinuanda hominibus Societatis dogmata. Nisi hæc sibi invicem repugnent, nusquam erit repugnantia. Præterea totam moralem disciplinam ab eo descriptam & explicatam esse, non semel repetis, qui vix quinque, aut sex quæstiones attigerat: universam morum doctrinam ab eo exhaustam fuisse dicis, qui vix aliquot summa capita delibarat. Vel hanc rem imperitus non capis, vel potiùs per insignem malitiam ita exaggeras.

Tum elevas Jesuitarum scripta contra Montaltium; *imbelles adversarios* vocas: *Annatum* præ cæteris appellas, auctorem illum totâ Europâ celebertimum, *& infirmissimam ejus scriptionem*, quam *Bonam Jansenistarum fidem* inscripsit, ita deprimis, ut luce indigna esse videatur. At siste parumper, mi homo; vix ad ea, quæ scribis, animum advertis. Annatus corrupta à Montaltio aliquot auctorum loca protulit, & fideliter exscripsit. Quæstio facti est. Annatus profert & confert depravata loca: ad pœnam libri, ut vulgò ajunt. Unum tamen, ne quid dissimulem, Annatus peccavit, scilicet in fronte Libelli, quem bonam, ut dixi, Jansenistarum fidem inscripsit, per ironiam quidem; longè tamen meliùs dixisset pessimam, corruptam, damnatam, vel uno verbo cæteris pari, *Iansenianam*. Sic aperto Marte cum tenebrionibus agendum, qui pugnant ex tenebris & latebris; & satis tutos se putant, si tectos.

At mi homo, mendacem, ut ajunt, memorem esse oportet. In præmisso Præloquio ut jam antè notavi, dixeras, in hisce Literis res morales tantummodò discuti: & hic ultrò fateris, primam Epistolam esse de proxima ad agendum potentia, secundam de gratia sufficiente, quartam de actuali ut vocant, tertiam de Arnaldi propositionibus confixis, duas postremas de hæresi & Romani Pontificis auctoritate, nisi hæc sint Theologica, quid, amabo, Theologicum est? Dixeras etiam paullò antè, hæc ad quinque Jansenii propositiones non pertinere. Erras Willelme, erras: nisi enim adsit illud *posse* proximum, ut vocas, illa potestas implendi præceptum, quis neget esset impossibile? si nulla sit gratia sufficiens ab efficaci distincta, quis neget divinæ gratiæ nunquam resisti? si demùm illa, quam invincibilem & inculpatam vocant, ignorantia à peccato immunem non reddit, quis neget eum peccare, qui necessariò peccat? & hæc ad damnatas propositiones non pertinent? Immò in duabus postremis Epistolis, Constitutionis Apostolicæ vim & robur eludere Montaltius, frustra licèt, conatur; & hæc ad Bullam non spectant? Ad ea, quæ blateras contra Jesuitarum scripta, nihil repono: ut major tibi fides habeatur, ea, ut jam ante addixi, propediem ad te mittam: non exscripta, sed typis mandata, & latinitate donata: ut saltem *imbelles & victi*, Jansenii triumphum adornent. Quæ deinde delibas de opinione probabili, de calumnia, de Homicidio, de Caramuele, infra suo loco discutiam; hæc enim ad nauseam, pro more, centies repetis.

Omittere tamen debueras Montaltii elogium, cujus *eruditionem, doctrinam, zelum, prudentiam, religionem, fidem* in cælum evexisti. Qui tuis dictis fidem habeat, extra Jansenii gregem, nisi conducas, haud invenies: impium enim scurram, qui sacra prophanis miscuit, germanæ Theologiæ ignarum, maledicum impostorem, insignem sycophantam, compertum hæreticum, Sanctæ Sedi exosum caput, tot ac tanti laudibus ornasse, non modò imprudentiæ, sed extremæ imprudentiæ fuit. Quæ citas ex Rothomagensi

Epistola, non faciunt fidem: ut Calvinum defendas, Lutherum accersis: calumniam probas nova calumnia, & Montaltio similem Patronum conducis; fallor, eundem Montaltium: nec enim gutta guttæ similior: ex eadem Portus-regalis officina hæc Epistola, immò & alia Parochorum scripta prodiere, ut vel ex stylo constat. Quod certè si neges, aliòs quoque testes producam. Sed hac de re, nemo prudens, aut sciens dubitat.

Quis porrò modò sit rerum status, non aperis, sed dissimulas. Nempè illa Parochorum scripta, quæ impensè laudas, & in tuos usus convertis, ad sanctam Sedem delata fuerunt; non Archiepiscopi Senonensis, vel Convenarum Episcopi, aut Bellovacensis, sed Petri & Christi: ut de innumeris, quibus scatent, erroribus judicium ferat. Mechiniensem appellare non debueras; quid fæces versare juvat? omnes Jansenianæ doctrinæ Patronos efflictim amas & laudas.

Minus tamen ferendum, quod dicis, Litteras illas Ecclesiæ salutares fuisse; idque dubio procul, inquis, fortè ut illa suorum fulminum vim probaret. Sic Calvinus, Lutherus, Jansenius Ecclesiæ salutares fuere: sic pestis & lues orbi salutares. Vis revelem mysterium? Nonnulli Parochi, non divinæ gloriæ zelo, sed proprii commodi & lucri studio ducti, ut fideles, præsertim locupletiores à Jesuitis abstraherent, sibique devincirent, Jesuitarum doctrinam mille infectam erroribus & Evangelio contrariam esse publicarunt; ut populis horrorem incuterent; & cum ipsi, nec cultiore sint doctrina, nec majore sanctimonia, potestatem decidendi controversias in doctrina morum & fidei, jure quodam successionis hæreditario, sibi arrogarunt. Quod quàm erroneum sit, omnes Catholici tenent. Sed tandem ad tuas notas accedo: nec enim Epistolarum errores castigandos suscepi, quod jam alii egregiè præstiterunt: notas duntaxat in notas scribam.

In primam Epistolam.

NOTA I.

PErridiculum est, quæ discant, omnibus mortalibus ignarum præcipere. Sic malim te risu & sibilis, quàm severiore modo excipere: malim te ignorantiæ, quàm malitiæ insimulare; quanquam utriusque partes egregiè sustines. Censuram Sorbonicam, Scholam Thomisticam, proximam illam agendi potestatem, *posse proximum*, ut vocas, pleno buccarum rictu, altoque cachinno, cum tuo Montaltio irrides; (a) vel inde ridiculus, quod de re tam seria, tam stultè rideas. Jesuitas & Thomistas ab re inter se committis. At utrique in hac parte, cum aliis omnibus Catholicis probè conveniunt. Dividis, ut regnes: jurgia seminas, ut in Catholicorum discordiis Jansenianæ hæresis altas radices agat. Sed frustrà oculatis & piis hominibus apertas insidias struis. In hoc, ut dixi, utrique conveniunt, quod quis, dum peccat, proximam non peccandi potestatem, seu proximum *posse* habeat: utriq; oppositum, Arnaldi scilicet, errorem damnant. Arnaldus porrò non dixerat, ut sincerè, tuo more, narras, D. Petro gratiam efficacem defuisse: quis enim hoc neget? sed gratiam necessariam, ad hoc ut posset non peccare, si vellet; quod reverà omnes Catholici negant, & adducta Patrum loca, Catholicè, ut par est, explicant.

(a) Pag. 10.

Nec Jesuitæ à Thomistis dissentiunt, quo hi volunt, gratiam seu virtutem illam interiorem, *nunquam in actum prodire, nisi efficax sit*: quis Theologorum, quis mortalium hoc neget? seu quod illi proximam agendi potestatem homini adstruant, cum hic libere agere omittit. In hoc, utrique conveniunt, *non errantes*, ut dicis, sed re ipsa, ut damnatum errorem fugiant. Nisi enim proximum *posse* adsit ad non peccandum, Deique præceptis obtemperandum, haud debiè illa præcepta sunt impossibilia. Sed hic error solemni tactus anathemate jacet. *Commentum* igitur non fuit, quod scurra tuus, quem *festivum* Scriptorem appellas irrideat; sed dogma Catholicum, quod heterodoxi duntaxat rejiciunt. Neque hæc vel *barbara* sunt, & *nova*, ut dicis, sed omnino appellationes vestras & aliorum hæreticorum fraudes & fallacias Catholici Scriptores exagitent. Nec desunt in numerem, Patrum & Conciliorum loca: tu vide sanctos Auctores, qui contra Jansenium scripserunt; eorum egregiæ lucubrationes, ut gratissimam Catholicæ doctrinæ lucem attulerunt, ita æternas etiam Janseniano tenebras offuderunt. (b) Perstringis denique putido sarcasmo, tum Sorbonam, tum pontifices proximæ *fabulam*, sic enim vocas. Sorbona viderit, quæ cum multos domesticos habeat, omneos defensores non postulat. *Fabulam* verò dum inter fidei dogmata repositam ægrè, immò ægerrimè tulisti: Arnaldi quoque placita damnata, non modò à Sorbona (cujus censuram eo loco non habes, quo vir prudens habere debet) sed ab ipsa Ecclesia. Et hæc dissimulas? Nec Annati gratæ quidquam datum est. Extat extabitque in posterum Decretum Apostolicum, & immortalis Arnaldi & Montaltii infamia. Errores utriusque uno eodemque Decreto configi, par erat; qui communi utriusque sensu, & unanimi voluntatum consensione fuerant publicati. Quod demum subnectis, non multò post, *apud Patres Oratorii, eandem Arnaldi doctrinam palam defensam fuisse*; quid ad rem? quid ad Jesuitas? nemo nescit, Jansenianis partibus plurimos ex omni ferè hominum genere addictos esse; quo animo & fine, Deus scit. Sed est, quod nobilissimæ & doctissimæ familiæ hanc notam sibi à te inustam, vindicandam ultrò relinquam.

(b) Pag. 11.

NOTA II.

REverendum Patrem *Nicolai* per summam impudentiam hoc loco fugillas: quem à *Thomistarum doctrina desciviisse* perindè asseris, ac si apud omnes constaret: eumque *transfugam* & *prostratum Molinistam* vocas, qui *Nænias* in D. Thomam, non verò Commentaria scribat, ac proinde *meliùs & cautiùs taceat*. Ita Willelme doctissimum virum, Sorbonæ & sui Ordinis decus excipis? sed cur illi adeò barbarè ac ferociter succenses? non est profectò, quod dicam: cum jam apud omnes in consello sit, semper fuit Jansenii, Arnaldi, Sancyrani, ac nunquam non acerrimus expugnator. Non alia fuit ejus in illum vestri causa. Sed Vir de Ecclesia, de Sorbona, de ordine suo benè meritus, alienis armis non indiget, ut in te tuique similes animadvertat. Ad illum igitu te remitto.

NOTA III.

LArvam ponis sensim sine sensu, Moynium Doctorem Sorbonicum raptim adortus, eum à Ca-

Richelio, in Cornelium Jansenium, *quem tamen non ignorat, utinec Augustinum*, incitarum fuisse narras: ut ego de duplici gratia, orandi scilicet atque agendi quemque adducis, ac illam sufficientem duntaxat, hanc verò semper efficacem ais asseruisse: tum liberè [illegible] Arnaldum, & *Pedagogicas cupiditates*, illarum [illegible] fontem esse: ac mirari, te dicis, *Procerum [illegible] errorem*, qui se his dissensionibus interponunt, [illegible] divinæ summa fidei ageretur. Relego tua verba. Hoc te Cardinalis Richelii memoria, qui Sanctum restrum, ne nova & impia dogmata spargeret, [illegible] annos in vinculis habuit. Illam verò, quam Moynio affingis sententiam, vel non capis, vel caute dissimulas. Nemo enim neget, quin tum ad orandum, tum ad bene agendum, divina gratia nobis opus sit: sed quod orandi gratia sit duntaxat sufficiens, quis, [illegible] dicat? quis capiat? quando enim illius impulsu [illegible] haud dubiè efficax est, cum suum effectum sortiatur. Ubi autem oratum est, quis nescit novam gratiam ad agendum, ad non peccandum, ad præceptum [illegible] invendum necessariam esse; quam tamen semper [illegible] nemo dicat, qui doctus sit & Catholicus; cum [illegible] sæpè ac sæpiùs resistatur. Quod subnectis, de [illegible] Doctorum æmulatione in Arnaldum, [illegible] est: à verò tua conjectura longè aberras: [illegible] & doctis hominibus, in tuo Arnaldo, [illegible] duplicuit. Sed quo tandem œstro per[illegible] scilicet Ecclesiasticos, Episcopos, & Romanum Pontificem furis? quibus errorum, ignorantiæ, & quod pejus est, in re tam seria, tantique momenti, jocum & ludendi libidinem affingis. Erit aliquando, qui os illud tuum infrunitum, & stylum effræna[illegible]get.

NOTA IV.

Hic novos Thomistas in tuas partes trahere videris: [illegible] eventu, mox dicam. Gratiam, inquis, efficacem [illegible] tuentur, & quandam aliam admittunt, quæ sufficientem vocant, cui tamen sine efficaci nunquam [illegible] tur: tum addis, vocabulum illud gratiæ sufficientis vix apud *antiquos reperiri*: Moynium denique *distinctiones* irrides (*a*). Quod novos Thomistas à antiquioribus discernis, doctis illis hominibus [illegible] est, qui à D. Thoma discedere videri nolunt. [illegible] homo, Jansenianam causam tibi creditam pro[illegible] partibus Jesuitarum, quos Thomistis [illegible] conciliasti. Quis enim Jesuitas inter gratiam [illegible] non admittat? Quis sufficientem, per se solam ad actum prodire unquam concedat? quod Thomistis in parte attribuis, Jesuitæ omnes tenent. O te [illegible] & industrium conciliatorem! qui litem hanc [illegible] quam vel ipsi Rom. Pontifices Clemens [illegible] & Paulus V. componere olim frustrà tentarunt. [illegible] *gratia sufficientis* apud Antiquos non repe[illegible] tamen, qui reperiant. Tu vide sis auctores, qui [illegible] professo scripsêre. Immò D. Thomas 1.2.qu. [illegible] ad 2. *auxilii sufficientis* expressam mentionem [illegible] Moynii distinctiones explodis, quia illas non ca[illegible] Mirabile est quorundam hominum ingenium, qui [illegible] est, ea, quæ ipsi nesciunt, despicati: sed ig[illegible] suam palam faciunt, dum eam hac arte operire conantur.

(a) Pag. 18.

In secundam Epistolam.

NOTA I.

Hic gratiam sufficientem explodis, novum *Molinistarum inventum*, *meram Vocem*, præterea que nihil, titulum sinere, larvam & umbram: (*b*) subjungere poteras cum Jansenio, monstrum & chimæram; cum Petro Martyre, humanum commentum, & Pelagianum perfugium. Hæc est illa gratia ab omnibus Catholicis admissa; ab hæreticis duntaxat negata, quos Ducem in hoc Calvinum secutos esse, Duvallius Doctor Sorbonicus docet tom. 1. tract. de grat. quæst. 5. art. 1. Vis autem à Molinistis eam gratiam sufficientem adstrui, quæ suum aliquando effectum sortiatur. O gravem, ô insignem Theologum!

Tum in Thomistas, qui hanc gratiam approbant, ac potissimùm in Patrem Nicolai, ejusque *familiam* stylum exeris; quod ii, neglecta ordinis sui doctrina, inita cum Jesuitis conjuratione, à S. Thomæ placitis desciverint. Id unum præsertim eniti videris, ut Thomistas concites adversùs Jesuitas, sed ut in nonnullis ab iis dissentiunt, ita cum iis in damnandis vestris erroribus probè consentiunt. Crede mihi Willelme, Thomistæ gratiam sufficientem admittunt, quæ proximam agendi conferat potestatem, eo scilicet momento quo quis agere tenetur. Si tecum mihi disputandum esset, proferrem tabulas, auctores adducerem in schola Thomistica facile principes, quales sunt Didac. Alvarez disp. 71. de auxil. num. 2. Cabrera in 3. part. quæst. 18. art. 4. memb. 1. Cumel, Ledesma, Cabezudo, &c. consule opusculum de hoc argumento, accuratè ab Annato amico vestro, & summa fide elaboratum.

Præterea Jesuitæ admittunt quidem gratiam sufficientem, non tamen eam, quæ *aliquando suum effectum sortiatur*, ut per supinam ignorantiam affirmas, quis enim vel rudis tyro ignoret, sufficientem gratiam illam esse, quæ suum effectum habere potest; nunquam tamen habet; efficacem verò, quæ potest non habere, at semper habet? Tu magister es, Dux gregis ipse Caper, & hæc ignoras? quòd autem illam gratiam sufficientem nobis obtrudas, quæ actus imperfectos excitat, turpiùs erras; cùm illa pro iis actibus revera efficax sit. Sed ad alium perfectiorem spectat; inquies, ad quem tamen voluntatem flectere nequeat, ac proinde voluntas ad agendum satis instructa non sit, nec proximam & plenam habeat agendi potestatem. Illa igitur gratia sufficiens non est. Si mihi tecum res esset, facilè demonstratu foret, dari gratiam sufficientem, consule auctores, qui de hoc argumento scripserunt, Suarez, Ripaldam, Annatum, Stephanum Deschamps: non tamen sine magistro. In his enim, quamvis alioquin Theologus, saltem nomine tenus atque in speciem, satis rudem te probas.

Unum tamen breviter innuo, ex Constitutionibus Apostolicis contra Jansenium petitum. Cùm quis peccat, Deique violat præceptum, quod tamen sine divina gratia servare nequeat; vel eam gratiam habet, qua scilicet à peccato abstinere possit, vel eà caret: si habet, & revera peccat; quis neget, illam merè sufficientem esse? si verò caret, igitur non peccare non potest. Igitur necessariò peccat: quod in tertia propositione damnatum est. Igitur servare præceptum

(b) Pag. 22.

ceptum illi possibile non fuit : quod etiam in prima confixum , & inter hæretica dogmata reputatum. Videu' esse adhuc inter vos, qui, dum gratiam sufficientem explodunt, fulminatas Jansenii propositiones etiamnum defendunt ? Quod verò in doctissimam & religiosissimam Thomistarum familiam peccasti , quibus *græculam levitatem* , quæ graviores Theologos non decet, temerè aspergis, non impunè feres. Sed cum illi extraneo patrono ac defensore minimè indigeant ; stylum & calamum sustineo.

NOTA II.

ARenariam clepsydram adhibitam fuisse in consessu Sorbonico, (a) cui supremus Galliæ Cancellarius, jussu Regis Christianissimi præfuit, vehementer doles, & copiosè deploras. Sed res id fieri postulabat ; ut aliquis modus vestris declamationibus tragicis, invectionibus plusquam judicialibus, effugiis, nugis, solitisque tumultibus poneretur. Et hîc doctum, eruditum, litteratum agis. In hac quæstione juris, (nam quæstionem facti levissimam, & nullius momenti reputas) tota, inquis, explicanda erat traditio, innumeræ calumniæ redarguendæ, & cavillationes diluendæ : tandem *actum erat de Molinistis*, qui à Doctoribus Arnaldi defensoribus validissimè urgebantur , & maximâ testimoniorum copiâ *obruebantur*. Jo triumphe, Wendrocki! ô quàm egregiè, quam strenuè, quam thrasonicè ! Sed cur levissimam reputas quæstionem facti , quæ ad Romani Pontificis auctoritatem pertinet ? Fortè illius pondus non sentis : sub quo Jansenius, Arnaldus, Montaltius, aliique damnatæ memoriæ homines æternùm gement. Sed de hoc tecum infra ; quia centies repetis, & familiaris hæreticorum vox est. Quod verò ad quæstionem juris pertinet ; id duntaxat unum enixi estis, ut per tumultum , quod jam aliàs pro votis successerat, consessum dissolveretis, & inconditis clamoribus, quos lixis & calonibus , nunquam tamen Ecclesiasticis Doctoribus condonarem, judiciorum & suffragiorum ordinem confunderetis. Quod autem palmaris illa petulantia compressa sit , & insolens audacia cohibita, ab re profectò doles. *Tanti res non fuit*, inquis. At nisi proxima illa non peccandi potestas adsit, necessariò peccatur. Sed hoc dictu hæreticum est. Quod demum subdis, de *formidabili* Molinistarum potentia apud Sorbonam, quibus facilè persuadeas, non invenies. Ridebit, credo, ipsa Sorbona.

(a) Pag. 23.

NOTA III.

ANtiquas & jam obductas cicatrices malitiosè refricas. Ut vel inde manifestè appareat, quanto Christianæ charitatis, sectæ hujus reformatæ homines, studio ducantur. Quid de illo, qui seminat discordias inter fratres, in sacro textu legamus, fortè meministi. Quod aliqui auctores fervore disputationis abrepti extra fines Christianæ moderationis tantulùm excurrant ; cui, amabo te, mirum accidat ? nonnulli Thomistæ Jesuitis Massiliensium hæresim, & hi vicissim illis Calvini errores affinxerunt : sed hinc inde doctissimis responsionibus , inustam notam expunxerunt. Utra pars meliùs, sub Judice lis est. Ut autem Thomistas vehementiùs commoveres ; exosum libellum , cui titulus, *Calvinismus religio bestiarum*, sub aspectum reduxisti. Quorsum verò hæc ? quis non videt , nisi & ipse bestia sit ? ac crede mihi, Willelme Wendrocki, in censu abauctore illo instituto , ac in ea bestiarum religione Jansenius vester non postremum locum habuisset, si jam tum illius secta in lucem , vel potiùs in tenebras venisset : & fortè non levem mutandi tituli occasionem præbuisset ; sic ergo emenda, *Jansenismus religio bestiarum*.

Annati librum de scientia media , eodem animo & consilio appellas, ut adversùs illum auctorem de Ecclesia ac Theologia benè meritum , Thomistarum animos commoveas. Si veri & æquiamantes esses, ad ejusdem Annati libros diligenter evolvendos, te ac tuos amandarem: quorum lectione, ut doctior , ita fortè aliquando Catholicus evadem. Sed quid sus ad Minervam & porcus ad gemmas ? Atcur, amabo , id vitii Jesuitis exprobras , quos Jansenio, Aurelio, & tuis Parochis, quos impensè laudas, familiare est , qui tot errores Jesuitis acteteris Theologis moralibus, perperam licèt , affingunt ? cur festucam in oculo fratris tui ferre nonpotes, & trabem in tuo non vides ? (b) Subnectis denique, Ripaldam fateri tom. 2. disp. 113. sect. 9. num. 7. sexaginta Molinæ propositiones Romæ in Congregatione de auxiliis fuisse damnatas. Sed tuge. Quandoquidem Ripaldam laudas , eodem Judice stamus. Quid legis in eadem pagina ? *meras falsas imposturas & calumnias Molinæ afficitas* ; perge & lege. Pontificio tamen decreto tibi parendum erat, quo, ne hujusmodi congregationum acta citentur , sit cautum est : sed te Romana decreta parum, aut nihil movent. Intereà pro his consule Paulum Lauradum, Ripaldam, Petrum à sancto Josepho, & solutionem quæstionis Historicæ apud Annatum, ibique multa disces , quæ in arte spargendi festivos flatus tuum Montaltium docere possis.

(b) Pag. 24.

In tertiam Epistolam.

NOTA I.

CEnsuræ Sorbonicæ, quam *Molinisticam* per ipsum vocas, (c) tum *iniquitatem*, tum *insolentiam*, his notis accusas. Sic damnatus reus de judice & lata sententia conqueri solet. Iræ vestræ, ac immanitatem rerum vestrarum, quæ tunc fuit, desperationi aliquid condonandum. Res ista vos altè pupugit. Durum esset, silentium imponere, ac solitum lamentationis refugium intercludere. Arnaldo factionis vestræ, atque Jansenianæ sectæ coryphæo turpissimam notam inuri, selectum doctorum vestrorum manipulum exauctorari, arque uti membra Sorbonæ putridæ pestifera rescindi, acutissimi sanè doloris fuit. Nemo quis ignem & cauterium, quis ferrum & novacula non sentiat ? mirum tamen nonnullis accidit, quod censuram illam *Molinisticam* appelles ; nisi forte, quia vos in pistrinum, ad molam asinariam detrusit.

Mox ad Jesuitas orationem convertis, quorum quot exercitationes , tum pias, tum gymnasticas, tum litterarias pro more carpis : Catechismum laudet, quem in superbo D. Ludovici templo diebus festis Lutetiæ Parisiorũ habere consueverunt ; inquiunt pueros & puellas ad *maledicentiam & calumniam* inquit, *histrionica forma erudiunt*. Pios & familiares dialogos, histrionicos perperã vocas. Vis dicam illud, nulla *pietas*q; *viri* ? bonã vestram fidem Annatus probabit, erit fortè, qui pietatem laudet, Histrionicam, Modo

(c) Pag. 33.

[illegible] tuo, Histrionum facilè Principi, & Imperato-
[illegible] relinquimus, ne in res vestras nos involare
[illegible] Quid tibi velis, mi Wendrocki, sat scio.
[illegible] Magnificum illud templum, non *populi extructum sp*o-
[illegible] impiè, ad confundam Jesuitis invidiam garris,
[illegible] Regis Christianissimi Ludovici XIII. bene-
[illegible] aedificatum, ac gentis selectæ concursum &
[illegible] frequentiam optimis illis Patribus invides: & nobi-
[illegible] pueros puellasque, quibus fides, pietas, & Chri-
[illegible] virtutes cum lacte instillantur, de doctrina
Catholica erudiri, ægrè, immo ægerrimè ferre vide-
[illegible] velles Jansenianis juxta Catheciſmum vestrum à
[illegible] Apostolica damnatum infici erroribus, & mor-
[illegible] illidem porrigi venenum: quidquid secus
[illegible] tenicum & histrionale appellas.

Idem dico de pia illa & festiva supplicatione, si ta-
[illegible] aliqua fuit, Matiscone habita, in qua sufficien-
[illegible] signale triumphus, profligata Jansenii hæresi, qui
[illegible] dam gratiam procul ablegarat, fuit exhibitus:
Idem dico de Claro-montano Dramate, in quo Jan-
senius, non Jansenius in orcum detrusus est, & eò
[illegible] compulsus, unde priùs eruperat. Sed Janse-
nium pro Jansenismo accipis, & Patrem substituis in
[illegible] locum. Dic mihi, Willelme, qua lege parentes
[illegible] tenentur? ego sanè gravissimam in
hoc [illegible] Patriarchæ vestro à te illatam apud te
[illegible] Quamquam fabulam in fabula fingis. Nihil
[illegible] quodi in Collegio Claro-montano exhibi-
[illegible] fuit; nisi fortè librum, qui damnatus
[illegible] inscribitur, damnatus inquam à Romano
Pontifice, in tragœdiam, vel comœdiam tu & Mon-
[illegible] commutare voluistis.

Idem peccasti in Almanacho isto, (*a*) sic enim
[illegible] tecum & cum tuo Montaltio vocare liceat,
[illegible] hypothesi, vel minùs proprio vocabulo utar. In
[illegible] cum Jansenismum in Jansenium incautè con-
[illegible] hoc autem inventum, non Jesuitarum, ut falsò
[illegible], sed alterius fuit, quem facilè appellarem, si res
[illegible] ut cujuscumque tamdem sit, & quidquid
[illegible] sanè lapidi visa est, non modò sallamenta-
[illegible] ludis, ut dicis, verùm etiam sapientissimis ho-
[illegible] quin & ipsis Summatibus; immò, velis no-
[illegible] ne dicam, Innocentio decimo, Pontifici
Maximo jucundissima fuit, cujus singulari jussu, ima-
[illegible] tecta in ampliorem tabellam, auro & colori-
[illegible] tinctam, non infœlici penicillo, ad perpetuam
[illegible] memoriam, traducta est. Impalluisti Willelme:
Innocentii nomen te perculit. Sic fulmine tacti, to-
[illegible] deinde timent. Neque ut narras, fabella fuit,
[illegible] historia. Quid enim vobis sacro anathemate
[illegible] restabat, nisi, ut vel ejuratis erroribus, redi-
[illegible] cor; quod sanè desiderari à nobis, sperari ta-
[illegible] potuit, in tanta præsertim animorum obsti-
[illegible] vel detracta larva, ad fœderatos Calvinistas
[illegible] tandem reciperetis; cùm iis communium erro-
[illegible] nexu jam arctè devincti essetis. Sed *magno* fabel-
[illegible] Jesuitis *constitit*, edito scilicet carmine lu-
[illegible] satyrico, quod exquisitarum laudum minio
[illegible] ac dignum reputas, *quod à Poëseos studiosis &*
[illegible] *malis* (malarum scilicet) *tractetur*. Insanum
[illegible] scurrilis & monstrosus ille prostratæ factionis
[illegible], mille unguibus & rostris horridus, vix natus,
[illegible] fuit: vix primam lucem aspexit, cum De-
[illegible] pontificio æternis tenebris addictus: & hunc
[illegible] laudas? hanc pestem adornas, quia Jesui-
[illegible] putas? quid aliud reponerem? ad De-
[illegible] Innocentii & librorum damnatorum cen-
[illegible] remitto, in quo alios etiam invenies; Janse-
nium scilicet, Arnaldum, Sancygiranum, Fromondum & reliquos, qui pro Jansenio scripserunt: quos istarum laudum participes facias, æquum videtur.

In quartam Epistolam.

NOTA I.

HIc tandem raciocinari cœpisti, bone Willelme, & contra Jesuitas rationis usum adhibes, quem in iis huc usque ferre non poteras: (*b*) sed quam parum tuum ratiocinium, rationi & veritati consonet, breviter discutio. *Tota olim*, inquis, *& libera Sorbona, facultas Lovaniensis, Episcopi Galliæ*, Parochi Parisienses, Rothomagenses, &c. *Iesuiticam doctrinam, in Baunio censura sua notarunt*, quâ docet *nunquam ab eo peccari, qui peccatum esse nescit*: id est, à peccato immune esse, quod fit per ignorantiam invincibilem scilicet; nec quisquam est, qui aliam intelligat. Quid ergo mirum, inquis, si *Catholici* (scilicet Jansenani) *ignorantiam juris naturalis & Decalogi*, peccato non eximere, defendant? & in hanc rem, sugillas *furiosum* illum Apologistam, quem deinceps distinctionis gratia, secundum vocabo, vel alterum; & secundam Jansenii Apologiam laudas. Extendis præterea Baunii doctrinam ad omne ignorantiæ genus: tum *mollitiem* tuorum arguis, qui hanc Jesuiticam doctrinam *erroneam* appellant, quam *hæreticam* potiori jure appellare potuissent; cum fide constet, aliqua esse ignorantiæ peccata; (*c*) quod probas ex scripturis, ex Concilio Diospolitano, ex traditione; longum denique D. Bernardi locum adducis. hæc tui ratiocinii summa est.

Sed mi homo, totum hoc ratiocinium corruit, si quis vel uno verbo reponat, ignorantiam voluntariam & culpabilem, ut vocant à culpa non liberare; & hanc esse, quam scripturæ, concilia, traditio, Patres à peccato immunem esse negant. De invincibili nemo Catholicus neget: alioquin ex necessitate peccaretur, scilicet involuntaria: quod in tertia propositione damnatum est. Ad tua principia tuum ratiocinium reduco, scilicet, ad peccandi necessitatem, quam libertati ad merendum, & demerendum, ut vocant, officere non putas; quod scilicet necessarium cum voluntario aliquando conjunctum sit. Sed qui hoc dixerit, anathema, immo quod fit per ignorantiam invincibilem, voluntarium dici nequit: nec enim voluntas fertur in incognitum; nec volo admittere peccatum, quod ignoro; aut violare præceptum, quod nescio.

Quod autem Baunio affingis, calumnia est. Nempè ille de ignorantia, incogitantia, inconsiderantia invincibili duntaxat agit. Item ineptè sugillas alterum Apologistam, quasi vobis imposuerit, ignorantiam invincibilem à Jansenianis *peccatum reputari*; cum ii tamen peccatum duntaxat esse reputent *quidquid flagitii per eam fit*. Pudeat te aperti mendacii: ad pœnam libri: cita locum, lege à pag. 23. ad pag. 39. ubi auctor doctè, fusè, acriter tuum Montaltium refutavit; eâ sanè verborum claritudine, quâ hujus erroris, qui apud vestros ultimo loco non est, tenebræ penitùs profligantur: & hoc te valde pupugit: quanquam alii multi, ut Annatus, Martinon, Petrus à S. Joseph, Marandæus hoc etiam munere peregregiè defuncti sunt. Porrò in hanc rem secundam Jansenii Apologiam laudas; librum scilicet Innocentii decretò, in confixorum album relatum.

(a) Pag. 34.

(b) Pag. 46. (c) Pag. 47.

Vis demum dicam, quod res est? de ignorantia, ignorans ipse scripsisti: sed alios utique ignorantia, te tamen nullatenus excusat; cùm in te voluntaria, crassa, vel ut vocant, affectata sit. In hoc do manus ultrò, ac descendo in tuam sententiam: ignorantiam scilicet tuam à peccato, eoque gravissimo non liberare. Nullus Baunius, vel Caramuel, vel Diana, nullus Casuista, quamvis laxioris doctrinæ auctor, secus sentiet. Censura Sorbonica, cujus mentionem facis, nondum prodiit; neminem igitur ferit: Lovaniensis suspecta est, & fingit Chimæras, quas notet: Episcopi Galliæ præmissam doctrinam nunquam damnarunt; si forte Senonensem, Bellovacensem & Convenarum excipias; quorum in doctrina morum & fidei judicium etiam suspectum est. Sed hîc tuos non alterius errores adnoto.

NOTA II.

HOc paragrapho eundem (a) Apologistam impugnas, eò quod dixerit, impio non deesse *gratiam sufficientem, bonæ* scilicet *cogitationis, remorsus, desiderii, timoris, sed ea parum advertere*; Bellarmini locum de Grat. & lib. arb. lib. 2. cap. 6. statim opponis; tum juveniliter exultas contra hanc, inquis, *Iesuiticam ineptiam* & negas, id sufficere, ut homo à peccato abstinere queat: *intacta* igitur & inconcussa Augustinianorum, id est Jansenianorum *doctrina*, qui evidentissimè probant, Scripturæ & Patrum auctoritate, & compellata cujusque conscientia & experientia, *gratiam sufficientem peccantibus revera deesse*: (b) immò contrariam doctrinam *bonis gravem & molestam, peccantibus odiosam* esse contendis; atque adeò *Pelagianam*; cùm seclusis etiam conscientiæ morsibus, in solâ cognitione peccati, gratiam sufficientem collocet; præterquàm quòd hujusmodi morsus in quadam formidine positi esse dicuntur, quam idem Apologista pro vera gratia, qua peccata vitari possunt, obtrudit; quod ab Augustino, scilicet Iprensi, & gratiæ auctoribus, scilicet Jansenianis, centies explosum est.

Hîc tuam fidem, Willelme, religionem, rationem desidero. Non advertis, aliud esse, aliquid leviori cogitatione attingere; aliud maturè ponderare, & penitiùs inspicere. Primum illud percipitur quidem, at leviter & minùs perfectè: quid mirum ergo, si minùs afficit? alterum verò altiùs imprimitur & inculcatur: quid mirum, si vehementiùs excitet? Sic oculus leviori aspectu nonnunquam aliquid delibat; idem aliàs fixo intuitu aspicit & lustrat. At quis nescit, leviorem illam cogitationem esse ad instar fermenti cujusdam & seminis, ex quo, ejusdem gratiæ beneficio, majorem & perfectiorem homo elicere possit, si velit. Hæc longè fusiùs prosequerer, si rerum honestarum & sanæ doctrinæ patiens esses; ac penitùs demonstrarem, illam omnino gratiam sufficere, ad hoc, ut aliquis peccatum vitare queat. Accedit, quod timeo, ut rem hanc capias, quantumvis à me paulò fusiùs explicetur, quam ab Apologista clarissimè alioquin, ac nitidissimè descriptam capere non potuisti. Facesse igitur cum tuis nugis, quas ignorantiæ juxtà atque malitiæ attribuo. Bellarmini locus ad hanc rem non facit, nempe contra illos disputat, qui dicunt, Deum perpetuò pulsare ad ostium cordis, & peccatores vocare, sed eos non percipere. Dissimilem quæstionem agitas, neutrum adstruit Apologista: vult enim, instinctus illos percipi, sed leviter, & minùs perfectè: nec Baunius aliam attentionem, cogitationem, reflexionem ad peccatum exigit, nisi eam, quæ ignorantiam invincibilem expungit.

Moynium deinde perstringis: Herculi, qui dormit, Pygmæus barbam vellicas: sed clavam timet. Doctrinam illam Jesuiticam (c) *bonis gravem & molestam, peccantibus odiosam* esse, tantum non juras, sed ne jurato quidem crederem: jurabis, scio, te fallere posse Deos. Præterea tuos illos bonos intelligis, & Portus-regalis pœnitentes: qui vel inde excusatos se volunt, dum ipsi peccant, quod gratia, ad hoc, ut possent non peccare, necessaria, illi defuerit: cùm tamen illa, quam adeò improbes doctrina, nullum excusationi locum relinquat. Quid enim est quod peccator, quem patrati criminis arguo, pro sui defensione adducat? vix inquis, adverti animum ad legem divinam, ad pœnas inferorum, ad turpitudinem & malitiam actionis. Vix inquis: at saltem leviter hæc cogitatio cor & mentem tuam pulsavit. Ita est, inquis; levissimè tamen. Ex modico illo semine uberes fructus referre poteras: applicare animum, in tua potestate fuit, ejusdem divinæ gratiæ impulsu; & hoc nullatenus negas: quod reverà si fecisses & conatum, quem poteras, adhibuisses; dubio procul omni modò peccasses.

Tecum ago Willelme, nec alium compello peccatorem. Quis enim graviùs unquam peccare potuit? tot ac tantos errores effutis, tot calumnias effundis, tot probra spargis & convitia; mortiferum denique piis & doctis hominibus extremæ malevolentiæ virus aspergis: nullus Casuista tam gravia scelera excuset, nullus Confessarius dissimulet. Fateris ultrò, *peccantibus gratiam sufficientem deesse*, Sed hoc est hæreticum. Fateris, Augustinianorum esse doctrinam, sed damnatam: sat scio, quos intelligas. Timorem illum gehennæ, qui divina fide & revelatione nititur, veram gratiam esse negas, sufficientem scilicet, ad non peccandum: quod cum tuis Gratiæ, scilicet Calvinianæ, Doctoribus liberè effutis. Hoc etiam est hæreticum, scripturæ & Tridentino repugnans: breviùs respondere non possum. Pelagianismi notam eidem Apologistæ peperam inuris, eò quod cognitionem peccati detectam ex fide, aliosque pios motus divinitus immissos, à morsu licèt conscientiæ distinctos, prosufficiente gratiâ acceperit: tu verò ipse in eandem notam incurris, qui negas hujusmodi motus & illustrationes, veram Christi gratiam esse. Verbo dicam, Willelme, eò spectas, ut nullam gratiam sufficientem esse velis; præter gratiam efficacem, insertis scilicet Calviniano, qui Jansenianos consentit: quam semper in ore, in animo & corde nunquam habetis, alioquin ejuratis erroribus, Catholicam doctrinam, quam vobis optima parens Ecclesia tot Constitutionibus Apostolicis, atque Decretis explicant, & proposuit, ultro amplexi essetis. Annuis Willelme, cum tota reformatorum corona.

* * *

Notæ

(a) Pag. 48. (b) Pag. 49. & 50.

(c) Pag. 50.

Notæ præambulæ in sequentes Epistolas.

NOTA I.

Vbi notis præambulis, generales quasdam Jesuitarum querimonias breviter proponis, atque refutas. * Cum enim inquis, quædam loca falsi arguunt, quædam defendant; operæ pretium erit, defensionum cavillationibus, obtritisque defensionibus illem & doctrinam auctoris, scilicet Montaltii, tutam in omnibus integram que præstare.

Quod ad fidem attinet & crimen falsi, ad Annatam remittito; qui fidelem tibi tuisque operam navavit, abinnitque, ut vestra fides omnibus pareret; cavillationes etiam vestras mirabiliter detexuit, atque detexit. Expecto, ut hujus fidei sanctitatem novis miraculis apud Regio-portum editis confirmes. Doctrinæ integritas, scilicet damnatæ, unam dumtaxat approbationem postulat, ab inserto Alexandri VII. decreto petitam. Sed vide, ne tuus Montaltius dæmæ fidei homo habeatur, Galli vocant *Foy dembo*. Tu sanctam laudas: Annatus malam esse demonstrat: Annato auctori accuratissimo detrectare fidem non possum: tibi etiam amico & familiari meo fidem habere debeo. Utrique aliquid dandum, inter utrumque dubius hæreo; vestram fidem illam dubitanem habiturus.

* Pag. 50.

NOTA II.

Vivetias, inquis, (a) Montaltii accusationes generali quadam exceptione depellere Jesuitæ conati sunt, non alia suis Doctoribus objici causantes, quam quæ Molinæus in suo libro Traditionum Romanarum, (sic enim liber inscriptus est) jam ab annis millesimum & sexcentesimum, trigesimo secundo perperam objecit: hic integrum Parochorum Parisiensium scriptum exscribis & latinè reddis: ob rem plagii te accuso: uteris jure tuo: tandemque est scriptorum omnium contra Jesuitas. Hic tuum venalem stylum conduxit: utitur nam Catholicum, quàm latinum! sed ulcus non pungo, ne virulenta tecti apostematis, vel apostatæ ira erumpat. Nonnulla, ne quid affingam, connectis, & in compendium redigis: reliqua ut jacent, ut ter exscribis, & vertis. Quam porrò hæc in tota Ecclesiam injuriosa sint, doctissimisque & sanctissimis doctoribus, Catholico lectori cogitandum relinquo. Itane verò? Molinæi censuram tuo stylo (b) approbas, & hoc unum duntaxat improbas, quod ea Ecclesiæ imputet, quæ Catholicis Doctoribus ab ipsa Ecclesia approbatis imputare debeat. Sed res eodem recidit ut consideranti patebit: qui lædit, qui præcipua membra percutit. Et sane multis mirum acciderat: at desino mirari, dum mihi cum illo Hæresiarcha vobis convenerant; Annatus amicus vester (malleum dicere volui) fortissimo argumento seu testimonio comprobabat. (c) De hoc ultimo longè faciliùs convenire potuistis.

Doctrinam Theologorum Moralium, Jesuitarum præsertim, ut *erroneam* ac *hæreticam* impunè traducis, ab *Ecclesia* tamen *tolerari* dicis; dolesque optimam parentem liberis paulò liberiùs indulgere; quamvis illi exterorum *odium, contemptum, horrorem & opprobrium* optimæ parenti conciliarint. Jesuitarum item existimationi lethale vulnus his litteris inflictum esse prædicas. Sed iisdem potiùs litteris, earumque auctori, cauterio Apostolico vulnus inflictum est. Jesuitarum doctrinam jam *gravem & odiosam* populis esse, & Jesuitas jam passim ab omnibus deseri ac derelinqui, per summam jactantiam subnectis: censuras item Sorbonicas, Lovanienses, Parochorum, & aliquot Episcoporum, etiam atque etiam exaggeras. Ita prorsus Heterodoxi, nisi fortè mitiùs, loquerentur. Quando Ecclesiam appellas, quæ, ut ais, Jesuitarum doctrinam confixit? (a) cur Romanæ, scilicet Catholicæ, nullam unquam mentionem facis? sed duntaxat Sorbonæ, Lovaniensis Academiæ, Parochorum & aliquot Episcoporum, de quibus jam supra. Si tam angustis finibus Ecclesiam complecteris; vide ne Donati hæresim postliminiò reducas.

Hæretici notam à te, tuisque amovere conaris: sed operam & oleum perdis. Wilhelme, quisquis hæreses obstinatè defendit, jure ac meritò hæreticus censendus est. Ecclesiæ, inquis, judicium exspectandum, quasi verò Ecclesia Jansenii causam non judicarit, & Constitutionibus Apostolicis non decideret. Porrò Jesuitæ tam destituti ac deserti non sunt, quàm exaggeras, tua vota & desideria, non historiam narras. Quàm frequentes adsint Parisiis, in superba illa, ut vocas, Basilica, ad exhomologesim & sacram synaxim, & ad Præcones Evangelicos è sacro pulpito dicentes audiendos; etiamnum vident Jansenianì & invident. Quid Lugduni ultimis hisce Festis Natalis Domini actum sit, prætereo, quia omnibus notum. Nec erat, quod Jesuitas Parochi hortarentur, ut tandem agnitis ac ejuratis suis erroribus ad Jansenianorum castra & partes transirent, sic rebus suis desperatis probè consulturi.

Sed inquis, non aliud ad os occludendum Jesuitis mihi dari velim, quàm illud ipsum, quod intet Montaltii & Molinæi criminationes παραλλήλον instituerunt: (b) ita omnia dissimilia sunt. Non occurrit, quid aliud respondeam: quæstio facti est: ad pœnam libri; gutta guttæ non est similior. Utris potiùs habenda fides, Jesuitis scilicet, an Jansenistis? haud dubiè præjudicium Jesuitis favet: nempe hi dixerunt semper & ubique, & omni asseveratione affirmarunt, quinque Propositiones Iansenii esse, & in ejus sensu damnatas: hoc idem Iansenistæ obstinatè negarunt: sed tandem Summus Pontifex, Alexander VII. sententiam tulit, & Iesuitæ causam obtinuerunt. Fingis deinde, auctores à Montaltio citatos, post Molinæum scripsisse, eosque recenses, ut libet: sed cur omisisti Molinam, Sanchez, Vasquez, Lessium, Suarez, Valentiam, Layman, Emanuelem Sa, & multos alios, qui sua Commentaria in lucem ediderunt, antequam Traditiones illæ Romanæ, Genevæ proderent.

Porrò unum libenter à te scire aveo: cur Molinæo ita addicti, & Molinæ ita infensi estis? Cogitanti mihi id tantùm causæ in mentem venit: quia, scilicet, hic Catholicus, ille verò hæreticus est: similis simili gaudet: errores qui vobis arrident in Iansenio, non displicent in Molinæo: in Molina & Iesuitis nihil vobis placet, quia sana doctrina, religiosi mores, perpetua erga Sanctam Sedem observantia. At dum Moli-

(a) Pag. 50. (b) à pag. 51. ad 54. (c) *Antonius Ricaræus appendice ad disput. de lib. arbitrio.*

(a) Pag. 53. (b) Pag. 54.

næo subscribis, omnes Doctores Catholicos, scilicet D. Thomam, S. Antoninum, Sylvestrum, Cajetanum, Burchardum, Navarrum, Angelum, Medinam, Bellarminum, Toletum & multos alios, quorum censum frustra describerem, cum eodem Molinæo duce perstringis. Nec est, quod dicas, à Molinæo errores Theologorum Ecclesiæ perperam imputari. Igitur Ecclesia compertos in suis Doctoribus errores tolerat, ab iis etiam obstinatè defensos. Hæc Iansenii mens fuit, ut Baii sui errores excusaret: sed dum errores alterius excusat, longè graviorem ipse admittit errorem; ut doctissima & nervosissima lucubratione Annatus demonstravit. (a)

Plura subnecterem: sed nullus dubito, quin Iesuitæ Parochorum scripta egregiè refellant, in quo nonnulli aliquam eorum tarditatem accusarunt: malim credere, justis de causis, defensionem suam in aliud tempus distulisse: publica illa, quam in lucem dederunt, provocatione ad Rom. Pontificem, & contestatò interposita denunciatione in præsentiarum contentos. Non deerit saltem materia, segesque amplissima, quam discutiant calumniæ, quas diluant errores, quos damnent injuriæ demùm & contumeliæ, quas Catholico ritu, & Christi exemplo condonent. Sed tuos, ut dixi, non aliorum errores censeo: neque hæc etiam obiter indicassem, nisi aliorum erroribus tuos auxisses.

(a) *Annatus in Augustino à Bajanis Vindicato.*

NOTA III.

QUeruntur, inquis, Iesuitæ, sibi tribui, quod ab aliis ipsi acceperint: sed ad vitium excusandum, socios habere nihil juvat: nec necesse habuit Montaltius, libros *ineptos* aliorum auctorum conquirere, ex quibus Iesuitæ corruptelas suas hauserint; cum ipsi eas majori auctoritate propugnent, disseminent, omnium animis instillent: *alii auctores sibi peccant, Iesuitæ toti Ecclesiæ*: latebant priùs hæc dogmata *in Bibliothecarum angulis*, paucis nota: ea tamen Iesuitæ publicarunt; in aulas Regum, in curias Magistratuum, in familias privatorum invexerunt. (a)

O Bone! Iesuitas per fas & nefas deprimere conaris, & altiùs extollis: præ illis nullum alium auctorem putas, qui de Theologia Morali scripserit: D. Thomam, D. Antoninum, Cajetanum, Sylvestrum, Navarrum, utrumque Sotum, Victoriam, Medinam, Angelum, Fumum, *ineptos* scilicet auctores, in Bibliothecarum angulis sepositos, blattis & tineis dumtaxat terendos relinquis: à quibus, ut nihil, aut parum damni timendum est, si corruptam doctrinam contineant; ita si bonam, nihil, aut parum emolumenti sperandum: sibi canunt, & suis Musis, aliis non prosunt nec obsunt. Sed laudem hanc iniquam Iesuitæ nulla ex parte admittunt: quidquid ipsi de re morali scripsere, id totum aliis referunt acceptum: hinc tam multos citant, tum Theologos, tum Sacrorum Canonum & Legum peritos: quid unus Sanchez in hac parte præstiterit, omnes sciunt. Quòd Montaltius multa non legerit, vitio illi non vertam: frustra enim legeret, quæ ipse non intelligeret: quòd verò Theologiæ moralis supremus arbiter haberi velit, ut totam morum doctrinam censeat, illorum tamen auctorum libros non triverit, in quibus ea principia explicantur, ex quibus morales conclusiones deducuntur; nihil plerique omnes tam ridiculum & insanum, tam audax & temerarium, tam impudens & putidum fingere animo potuerunt,

(a) Pag. 55.

NOTA IV.

QUeruntur etiam, inquis, prætermissa multis in locis variorum scriptorum nomina, quorum congestu doctrinæ suæ auctoritatem conciliarunt: sed non erat, quod Montaltius paginas suas barbarorum nominum congerie fædaret: otio ac tædio legentium consulendum fuit, præsertim cùm nihil ex doctoris accederet: quid, quod in citandis auctoribus, (a) magna Jesuitarum indiligentia, & exigua fides? immò cùm Annatus questus sit, nomine esse duo S. Thomæ loca, alterum in Lessio, alterum in Thoma Sanchez; utrumque ab eisdem depravatum fuisse deinde compertum est; undè apparet quitas Annatinæ querelæ.

Hic tuam fidem, Willelme, si quando unquam malam fidem Annatus objecerat: ut malam extenses, pejorem reddis. Locum D. Thomæ, quo Lessii doctrina haud parùm confirmatur, suppresseras: nunc verò contra eandem, novum locum affingis: nec homines vereris, nec Deum times: ad pretum libri. Verba D. Thomæ ex 2. 2. quæst. 32. art. 7. dilecto charactere, ut mos est, sic fideliter exscribis: *justè acquisita*, (b) *quæ quis per Simoniam, aut subsidium justitiæ accepit, in Eleemosynas elargiri teneatur; tum lucrum verò & justè retinere & rectè in Eleemosynam impendi potest.* Et hæc Angelico Doctori affingis! Impostor nequam, dignus sanè quem totus orbis scholasticus sibilis excipiat: Sic ergo textum emenda; *alio verò modo est aliquid illicitè acquisitum, quia quidem ille, qui acquisivit, retinere non potest, nec tamen debetur ei, à quo acquisivit, quia scilicet contra justitiam accepit, & alter contra justitiam dedit, sicut contingit in Simonia, in qua dans & accipiens contra justitium divinæ agit; Undè non debet fieri restitutio ei, qui dedit, sed debet in Eleemosynas erogari, & eadem est ratio in omnibus, in quibus scilicet & datio & acceptio est contra legem. Tunc modo est aliquid illicitè acquisitum, non quidem, quia acquisitio sit illicita, sed quia id, ex quo acquiritur, est illicitum; sicut patet de eo, quod mulier acquirit, per meretricium; & hoc propriè vocatur turpe lucrum; quod cum mulier meretricium exerceat, turpiter agit, & contra legem Dei; sed in eo quod accipit, non injustè agit, nec contra legem. Undè quod sic illicitè acquisitum est, retineri potest, & dari in Eleemosyna fieri.* O fidelem, ô integrum Annatum sem! Ubi legis, Willelme, illam clausulam, *ad subversionem justitiæ*? Quæ haud dubiè si adesset, D. Doctoris sensum & mentem omnino mutaret. Ita omnia subvertitis, in doctrina morum & fidei, ut vel ipse Doctoris Angelici textus à vestris calumniis immunis esse non potuerit.

Sed ut ad rem propiùs accedam, intactâ sullum Lessii causâ, quam Annatus egregiè defendit, & plàm fecit malam, immò pessimam Montaltii fidem: dic mihi, sodes, Willelme, undè insertam illam clausulam hauseris, quam haud dubiè in textu prius gis? nec ignorantiæ id tribuendum esse videri, quam adeò supinam esse vix crediderim. Ut autem in hac re, quæ luce meridiana clarior est, tuam multiam & malam fidem accusem, adduci revera non possum, nisi frontem omnino posueris, vel aut meretriciam, quandoquidem de meretrices agis, indueris: mediam quandam viam ineo, & mitiorem sententiam amplector; ne tibi plùs æquo, vel indulgeam, vel succenseam. Malitia certè non defuit. Quis enim animum tuum stylo tuo sincere fideliter expressum, ut saltem, vel in hoc, sincerus & fidelis

(a) Pag. 56. (b) Pag. 56.

Sibi esses, quis inquam animum tuum, immortalis odii adversùs Jesuitas felle imbutum, ac livoris venenatò dilutum, non tantùm in singulis tuæ satyræ paginis, sed etiam in minimis apicibus, quantum verbibus, sed etiam in minimis apicibus, quantum verbibus, sed etiam in minimis apicibus, quantum verbibus

In quintam Epistolam.

NOTA I.

SIVE

Dissertatio Theologica de Probabilitate.

SECTIO I.

Controversiæ status exponitur.

§. I.

Cavilli Iesuitarum, laus Parochorum.

CAvilli Jansenianí toti orbi Christiano innotuerunt: Annatus aureo suo libello, illos palam fecit. Cur ergo Cavillos Jesuitis attribuis? (a) an fortè calami error est? vel amanuensis? vel typographi? Cavillationes Jesuitarum scripsisti. *Iansenistarum* scribere voluisti; debuisti saltem. Sint ergo tibi Cavillationes tuæ; & ne id deinceps Jesuitis affingas, quod Jansenistis jure competit. Quid enim aliud aliquot ab hinc annis Jansenistæ vestri gesserunt? libros edunt, quà prosâ, quà versu: operas & præla fatigant: calumnias & rumores spargunt adversùs Jesuitas: Sorbonam, Galliam, totam ferè Europam factionibus, tumultibus, conspirationibus suis agitant: nihil ferè iis inaccessum, nihil intentatum, quà vi, quà dolo: nullum lapidem non movent, ut res illis pro votis succedat; id est, ut errores suos defendant, & Jesuitis, quos immortali odio prosequuntur, populorum odium, Episcoporum invidiam, Primatum suspicionem concilient. Vis unico verbo dicam, & cuncta in brevem summam redigam? perpetuò cavillantur.

Dicis tamen Jesuitas cavillari, dum suam de probabilitate sententiam exponunt, eamque *variis occultant restrictionibus*; in hanc rem, citas imposturam 20. Quid porrò ibi legis? Suarez disp. 12. de bonit. & malit. illam opinionem vult esse probabilem, quæ nec Ecclesiæ Catholicæ sensui, nec communi omnium repugnat, & tum ratione, tum auctoritate omni exceptione majore nititur. Quid in his quæso cavillationis, quid occulti, quid ambigui? Et tamen cavillos vocas. Nisi cœcutias, mi homo, & tu ipsemet cavillêris; nullus unquam cœcutiit, nec cavillatus est.

Quænam porrò illa sunt perversissima consectaria à Jesuitis audacissimè defensa? Pro his citas impost. 21. & 23. Ad pœnam libri. quid eo loco legis? ex duabus opinionibus probabilibus minùs probabilem, & minùs tutam amplecti licet: pro quo Duvallius, Gamachæus, S. Antoninus, exscriptis locis fideliter citantur. Supra centum auctores, pro hac sententia, si ita jubeas, adducam. Perge porrò: Confessarius deposita opinione probabili, quam tenet, sequi potest oppositam probabilem sui pœnitentis: pro quo quadraginta sex auctores citantur. Et hæc perversissima consectaria vocas? cur nova nomina rebus imponis? bonum malum, & malum bonum vocas. Damnatos errores Jansenianí nobis obtrudunt; & inconcussa divinæ fidei dogmata intolerantiùs jactas: Morales Theologi propositiones adducunt probabilissimas; tu verò errores, hæreses, perversa consectaria clamas.

Tum in Parochorum Parisiensium laudes effusus (a) quorum scilicet pietatem, eruditionem & singularem in detegendis erroribus: (adde sis, in affingendis calumniis:) illustranda veritate: (dic obfuscanda:) & evolvendis hujus quæstionis nodis: (quagè melius, involvendis & implicandis:) indulsisti mirabiliter exaggeras: pro re bene gesta, de re Christiana bene meritis triumphum adornas. Quid porro illud? *geminam, inquis, actionum humanarum normam, divinam legem & rectam conscientiam* à Cavillis eversam restituerunt, hoc duplici dogmate Catholico: Primum est, *opinionem probabilem falsam in jure naturali à peccato non liberare*: Alterum, *ex probabilium opinionum conflictu, tutiorem & probabiliorem amplectendam.*

Egregiam verò laudem Willelme optime Parochis, non sine contumelia tribuis. malim profectò à te vituperari, quam laudari: malim esse Iesuita, quem convitiis, quàm Parochus, quem similibus elogiis cumules: nempe Iesuitarum sanam doctrinam, religiosos mores, & ardentissimum, quo ipsi ducuntur, procurandæ hominum salutis studium vituperas: Parochorum verò tuquam factionem, manifestam ad Iesuitas opprimendos conspirationem, & quod pejus est, crassissimos errores, & placita heterodoxa impenè laudas. Geminam, inquis, humanarum actionum normam, *legem* scilicet *divinam*, & *rectam conscientiam* restituerunt: Ubi verò lex positiva? ubi sacri Canones: ubi Decretales, & Apostolicæ Constitutiones: ubi Concilia: ubi sancta Sedes: Gemina illa norma à neoterricis sectatoribus ultrò admittitur; quid ergo inter illud discriminis intercedit.

At si fortè in prima illa, scilicet in lege divina aliquid dubii vel ambigui suboriatur; quid opus tecto: Altera regula, inquis, consulenda restat, conscientia recta. Nempe lex illa cordis, ille spiritus interior, utique Calvinianus: eò Moralis veritas analysis reducitur, ut ex iis, quæ paulò post dicam, perspicuum fiet.

Præterea, pro indubitato fidei dogmate primum illud habes. *Lutheranæ* quidem & *Iansenianæ* addere poterat, sed non Catholicæ. Deliras opinor, & somnias Wendrocki: Montaltii Litteræ te ad insanam redigunt. Opinio probabilis falsè peccato non eximit: error tamen inculpatus scilicet, & ignorantia invincibilis eximit; quod nemo neget, nisi hæreticus aut Iansenianus, ut jam suprà breviter inculcatum est: potiori ergo jure opinio probabilis, quantumvis falsa. Tu verò, dum oppositum adstruis, ignorantiam tuam, non invincibilem, sed incredibilem palam facis. Quis enim nescit, multa esse ac ferè innumera, de quibus utrinque probabiliter tantum disputatur, utrùm sint naturali jure vetita: Igitur quisquis aliquid istorum fecerit fide quantumvis bona, in judice peccabit; nempe reus delicti, cujus periculum subit. Sed vide sis, ne, dum sic alterum injustè judicas, teipsum justè condemnes. Quid porrò respondebis, si in controversiis juris naturalis de restitutione facienda dubius quispiam te consulat? Si neges debere restitui, eris auctor retinendi rem alteri forte debitam: si affirmes, geminam culpam contrahes; quippe consulenti onus imponis fortè falsum, quod digito nolles attingere; & alter, quod sibi fortè non competit, injustè recipiet. undique igitur angustiæ. Ad

(a) Pag. 73. & 74.

[a] Pag. 74.

etiam pro dogmate fidei venditas; quod tamen vix opinio probabilis est, cùm oppositum longè probabilius esse videatur. Utrumque fusè sectio-quentibus explicas: tuis vestigiis insistam, nihil fine copioso tuorum errorum spicilegio.

Quin porrò in Parochos Parisienses injuriosus ...bus tam enormia, per calumniam, opinor, ul-... vix oratione complecti possum: nec ipsi ...ligis, vix oratione complecti possum: nec ipsi (...hoc mihi facilè persuadeo) restituendæ actio-...humanarum normæ operam navant. Quid enim ...illa vatinet? longè diversæ Provinciæ obnoxii ...Quæ ad sacros ritus pertinet, exhomologesim, ...tam, Quæ ad sacros ritus pertinet, exhomologesim, ...tam, maxim, extremam unctionem, Matrimo-...nium, diversas benedictiones salis, aquæ, panis, ovo-...rum, crucifixos, exequias, sepulturam, puerorum ac ...ridum institutionem in primis doctrinæ Christia-...ne elementis, aliaque id genus, quibus Curionum ...munia comprehenduntur; his, opinor, Parochi Pari-...sienses vacant: non verò definiendis ac restituendis doctrinæ morum & fidei regulis. Et si qui fortè per ignorantiam, illud sibi munus arrogent, ac sese inge-...rentius erit haud dubiè vulgari paræmiæ locus: *Noli ultra trepidam.*

§. II.

Quid sit opinio Probabilis.

De opinione probabili, parum probabiliter hoc loco disseris: (a) ut vel inde verisimile reputem, ignorantiâ potiùs quàm malitiâ te laborare. Tria enim opinionum genera initio statim agnoscis, vera, ...ta, falsa, & probabilium. Egregia sa-...ta, falsa, & probabilium. Egregia sa-...pientia, rudi etiâ tyrone indigna. Quasi verò sen-...tentia probabilis, vera aut falsa non sit. Vis autem illam probabilem esse, cujus *nec veritas, nec falsitas cer-...tò constat.* Quisquis ergo nihil penitus scit, innume-...ras habet probabiles sententias. Sic appositè igno-...rantiam à probabilitate non distinguis: in quo tur-...pèr hallucinaris.

Neque illa sententia probabilis est, quæ ratione probabili & gravi auctoritate nititur, & contra quam opposita etiam probabiliter refelluntur: equidem illa veritas aut falsitas certò non constat: multa enim sunt, quæ mentis humanæ oculus perspicuè non pe-...netrat; appulsum tamen probabilis veritatis lumen ...ei non sufficit, ut mens probabilem assensum præ-...bet, cum aliqua licèt formidine conjunctum. Quòd autem multi, ut dicis, pro certis nonnulla venditent, quæ probabilia quidem, aut vicissim pro impro-...bilibus, quæ alioquin certa sunt; id paralogismo & ...ratiæ hominum hallucinationi tribuendum: item ...quod probabile videatur illud ipsum, quod alius ...improbabile reputat, vel negligentiæ, vel diligentiæ ...varietatique est. Nimirum sæpè accidit, ut vel ratio, vel ...solidio argumenti uni veniat in mentem, non verò ...alteri.

Neque id quod sub finem asseris, veritati consen-...taneum est; *ideò*, (b) scilicet, *quidque tantùm probabile ...licet, quia veritas ignoratur.* Melius dixisses, illud esse ...probabile, quod probabilis duntaxat ratio persuadet: ...porrò ratio probabilis censetur, quæ ita mentem ...ejusdem assensum movet, ut nō necessario tra-...hat, sed liberum ei dissensum relinquat. Il-...lud enim *probabile in moribus* esse subnectis, *quod ta-...lem dicitur doctis, pius & acutis.* Locū extrinsecum dunta-...xat adhibes, ab auctoritate petitum: sed cur illud ...tertio loco subnectis: Quasi verò solidum inge-...nium hac in parte non sit acuto anteponendum. Cæterùm Willelme hîc tuam fidem imploro, putasne Jansenistas Jesuitis doctiores esse, aut magis pios, quibus scilicet in sententiis probabilibus definiendis, majorem populus fidem habere debeat? Id tibi fortè arrogas. Agedum, doctiores illos, ut producas, velim. Appellabis statim Jansenium, Sancygiranum, Arnaldum, auctores scilicet à S. Sede damnatos: Jesuitæ mille præstantiores pro tribus illis adducent.

(a) Pag. 74. & 75. (b) Pag. 75.

SECTIO II.

De I. Probabilistarum axiomate.

Probabilem omnem opinionem etiam falsam, & Legi Divinæ contrariam, à peccato coram Deo excusare.

§. I.

Ejus falsitas ex S. Thoma demonstratur.

UT probes auctoritate Doctoris Angelici, erroneum illud axioma Parochorum Parisiensium, scilicet opinionem probabilem falsam in jure naturali neminem peccato penitùs eximere; primum locum adducis, ex quodlib. 8. art. 13. sed perperam omninò: (a) *si enim aliquis adhibet diligentiam, inquirens, an habere plures præbendas sit licitum, nec invenit aliquid, quod ipsum moveat, ad hoc, quod sit illicitum, ergo videtur, quod sine peccato plures possit præbendas habere.* At fieri potest, ut sit contra legem divinam, habere plures præbendas: igitur non peccabit, licèt per ignorantiam contra legem divinam faciat: igitur peccat, quando hæc ignorantia est crassa, affectata, cum dubio conjuncta: qui enim dubiùs de peccato aliquid agit, haud dubiè peccat. Sic enim concludit S. Thomas: *Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem:* (ne scilicet peccatum insit:) *inducitur, & sic non peccat:* licèt id faciat, quod materiale peccatum est. Poteratne adduci textus magis expressus, ut principium illud erroneum confutaretur? hunc tamen impudenter adducis pro illius confirmatione: & nihil, ut dicis, loco illo planius, nihil evidentius.

Alium locum quodlib. 9 art. 15. describis, ubi hæc habet S. Doctor: *Error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto.* Loquitur S. Doctor de errore crasso, & affectato, non verò de invincibili. Idem prorsus repono ad tertium textum, quodlib. 3. art. 10. Ubi legitur: *Nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri:* Erroneam scilicet, affectatè, crassè, non verò invincibiliter; ut patet ex primo textu citato. Sic profectò Jansenius vester Augustinum citat pro suorum errorum confirmatione; ut ab aliis demonstratum.

* * *

§. II.

(a) Pag. 76. & 77.

§. II.

Idem Probatur ex Scriptura & Patribus.

STatim vocem illam à Parisiensibus Parochis allatam intonas: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Igitur inquis, qui sequitur opinionem probabilem falsam, in foveam corruet. (a) O subtilem & acutum Logicum! Quasi verò ignorantia, vel cæcitas affectata & voluntaria, quà revera Pharisæi tenebantur, opinionem probabilem faciat. Quis Tyro tam supinè peccaret? cæcitas affectata errorem facit, vel opinionem erroneam affectatam: quantum hæc à probabili discrepet, quis, amabo, ignoret, non Theologus, sed rudis & novitius Theologiæ candidatus? Adducis alium locum, quem & ipsi Parochi protulere: *Est via, quæ videtur homini recta, & novissima illius ducunt ad mortem.* Videtur, inquam, per ignorantiam, crassam & voluntariam, non verò inculpatam & invincibilem.

Hic fateris ultrò, opinionem probabilem falsam ab erronea non differre. In quo sanè turpiter erras. Nam erronea probabili ratione non nititur, sed communi Ecclesiæ testimonio repugnat: hinc opposita certa est. Quis hoc de probabili dicat? erras, inquam, Willelme, non tamen inculpato errore, quia doceri non vis. Sed, iniquis, sunt quidam errores, qui difficilùs & à pauciioribus deprehenduntur, & hi vulgò probabiles opiniones censentur. Vah stultum caput! quinam sunt illi pauciores? Jansenistas intelligis. Sed quis eos Judices constituit in re morum & fidei? Ad Ecclesiam, mi homo, non Portus-regalis, sed Romanam, ad Sanctam Petri Sedem, pro his judiciis veniendum est. Sed illam horretis, quæ vos erroresque vestros diro anathemate perculit.

(b) Quod subnectis de repudio, ignorantiam tuam luculenter demonstrat, dicis enim nunquam repudium Judæis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare. Sic imponis, Willelme, ignaris & simplicioribus. Quis enim nescit, indissolubile matrimonii vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysem Dei jussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum (sic enim vocant,) id est, indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset: ac demùm à Christo nova lege, indultum illud repudii abrogatum ac revocatum fuisse. Ita D. Thomas, Scotus, Durandus, Paludanus in 4. dist. 33. aliique ferè innumeri. Sed hos fortasse Casuistis aggregasti: nec eorum calculos numeras.

Tertulliani locus de spectac. cap. 20. ad rem non facit. Quis enim illud excuset, quod Deus damnat? at quod usum & praxim opinionum verè probabilium Deus unquam damnârit, nemo hactenus probavit. Idem dico de Augustini loco homil. 12. perperam enim homo promittit, quod non promisit Deus. homo enim falli & fallere potest; si tamen illum excipiamus, qui Dei nomine, cujus vices agit in terris, ex Cathedra Petri, toti Ecclesiæ oracula fundit.

Ad Bernardi locum vênio lib. de præcept. & disp. cap. 14. (c) *Quod à nesciente fit*, inquit, *& bonum, prorsus condemnat intentio prava, & malum non penitus excusat recta . . . Licet leviùs admodùm peccetur, ubi sana intentione, sola reprehensibilis actio foris apparet.* Quorsum hæc Willelme? quia ibi non est peccatum, ubi non est voluntarium ac liberum; si nihil est prorsus voluntarii, nihil relinquitur peccati; hujus tamen levissaltem aliquid est, si aliquid voluntarii insit; hoc ipsum est, quod Theologi & Casuistæ dicunt, ad peccatum grave, lethale scilicet, plenam deliberationem requiri; ad leve, quod vulgò veniale vocant, semiplenam sufficere: hinc primi motus non imputantur ad culpam, quia libertatis usum præveniunt. Sed bonus sum, qui tecum de rebus Theologicis ago; quarum te ignarum, & imperitum esse, compertum est.

§. III.

Theologicis argumentis convellitur probabilitatis commentum.

AD tuas tandem rationes venio, quibus sanctis principiorum nomina temerè arrogas, ex Theologiæ scilicet Sancygiranæ, & Scripturæ scilicet Jansenianæ, sacris & hucusque inaccessis adytis, si ipse ris, placet, erutas. Sic igitur ratiocinaris: (a) sine gratia, nullum opus bonum fieri potest: nunquam gratia est sine cognitione veritatis: & nunquam gratia cum opinione probabili falsa; igitur ex opinione probabili falsa, bonum opus fieri nequit; imò cum eadem peccatum semper conjunctum est; quia sine divina gratia nullum opus bonum fieri potest. Et hoc principium tuæ demonstrationis vocas.

Credideras fortè, vel nos esse totidem stipites, vel nunquam fore, ut tua lucubratio in manus nostras veniret. Sed relegamus, quæso, tua verba: nullum opus bonum, inquis, sine gratia fieri potest. At, opus bonum naturali bonitate, quod scilicet ad salutem nihil conferat, contra Jansenium & Bajum, à Doctoribus Catholicis, sine gratia fieri posse, habemus. Illa igitur propositio, quam alia præmittis, falsa est. Sed pergis: nunquam est gratia, sine cognitione veritatis, quam in animum semper immittit, ut & charitatis ardorem. Hæc etiam falsa est: nam gratia actualis, de qua hoc loco agitur, cum habituali, ut vocant, sæpè ac sæpiùs non est conjuncta; igitur nec cum charitatis ardore. Præterea gratia, quæ ad recipiendam fidem nos movet, cum divina fide non semper conjuncta est. Denique quòd ignorantia inculpata cum divina gratia, tum habituali, tum actuali stare non possit, suppones quidem, sed non probas: neque mirum, cum erroneum sit. Et hoc Tridentino affingis? Rectè igitur, falsum esse, quod inde concludis, scilicet ex opinione probabili bonum opus fieri non posse. Falsum etiam, quod subnectis, omne opus malum esse, quod sine divina gratia fiat. Nempe vel differens, vel etiam bonum bonitate illa naturali esse potest. Illud porrò quod adducis, sine Spiritu Sancto nihil esse innoxium, cum Ecclesia canat, *sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium*; malè accipis. Sensus est, sine Spiritus Sancti auxilio hominem à peccato abstinere non posse. Et sic miserè ludis, magnumque agis Theologum.

Secundo loco sic ratiocinaris: peccatum est factum, dictum, concupitum, contra legem æternam legem humanam facilè omittis; sed opinio probabilis falsa ab æterna lege dissidet; igitur peccat qui illam sequitur. Vix me teneo, quin te Theologorum albo expungam, quid enim quæso si

(a) Pag. 77. (b) Pag. 78. (c) Pag. 79.

(a) Pag. 80.

Nolo, *factum*, vel *dictum contra legem Dei*? dic age Windrock: hujus artis haud imperitus, erit fortè quibus doceas. Illud est, opinor, quo lex Dei, v. g. lex divina mendacium & calumniam vetat: dum mentiris Willelme, & calumniaris, legem æternam violas. At quæ lex vetat propositiones probabiles, earumque usum proscribit? nulla prorsus. Igitur opinio probabilis vel ejus usus non est factum, concupitum contra legem æternam; igitur illum non est. Nec à justitiæ regula opinio probabilis deficit, nec à Deo, qui justitia est, animum avocat, nec bonæ voluntati repugnat, cum quâ ignorantia invincibilis societatem inire potest: & licèt voluntatis bonitas ex lege æterna pendeat; non tamen, ut dicis, opinio probabilis etiam falsa, cum lege æterna pugnat. Locailla, quæ * adduxis, *justus ex fide vivit*, & *quod non est ex fide, peccatum est*, ab auctoribus in bono & Catholico sensu explicantur: tu vide sis.

Sed quis non miretur, hominem mille scatentem erroribus, iisque crassis & affectatis in opiniones probabilestam acriter inveht? In multis urgere possem: hoc unum præ cæteris occurrit. Ad sacram synaxim lethali culpa inquinatus accedere non debet, ut constitut Tridentinò & communi Ecclesiæ usu. Cum eò accedis, Willelme, an certò scis, te nullâ mortali novâ teneri? minimè verò: hoc enim nemo scit; igitur probabiliter dumtaxat tenes. Cur igitur in id damnas, quod tu ipse admittis? nugas tuas retinet pudet, sed quandoquidem errata tua emendare, facere non possum, quin ea notem.

* Deindè eundem errorem tuum ex eo confirmas, quòd *Christus sit Veritas*, quòd *Deum adoremus in spiritu & veritate*, quòd *omnes viæ Domini veritas*, quòd *Christus miserit spiritum veritatis*, quòd opus bonum sit opus lucis, quòd *sermo Christi judicaturus sit homines in novissimo die*, quòd sint peccata ignorantiæ, quæ damnabilis est omnibus adultis, si est juvenilis. Quid porrò ex his concludis? probabilem opinionem, si falsam esse contingat, non excusat. Profectò consequentiæ vim non capio: nec illi probabilis est; ne dum evidens & certa. Qui enim neget, Christum esse *Veritatem*, id est Veritatis Doctorem, à quo veram fidei & morum doctrinam accipimus: ac præter ea quæ certâ fide tenemus, quis neget alia multa esse quæ nobis perspicua non sunt, tum in rebus Theologicis, tum in Moralibus? ac proinde probabiliter dumtaxat de iis judicamus. Ita est, inquis: sed si id falsum esse contingat, quod verum probabiliter existimabam, illa ignorantia probabilitas nullatenus excusat. Igitur cum conscientia dubia operaris. Igitur etiam peccas, licèt opinio illa, quam probabilem reputas, vera sit; quia prudenter dubitas, an falsa sit.

** Adducta loca non difficilè explicantur, tu vide quomodo auctores, Annatum, Martinon, Stephanum Duchamps, aliosque ferè innumeros. Non admittis, inquis, eorum interpretationem. Nec illi tuam. Ecclesia Patrum, inquis, intelligo: illi quoque mentem Patrum se assecutos ajunt. ecce tibi litem. Sed quis Judex? Ecclesia inquis, cujus recto judicio Moralis Jesuitarum disciplina damnata est. Sed quæ nam est illa Ecclesia? Senonensis, Bellovacensis, Constantiensis, Sanctorum Pauli vel Rochi? erras mi homo, erras. Ecclesiæ judicio stamus, sed Romanæ & Catholicæ, quæ doctrinam Jansenii damnavit, & propositiones confixit, inter quas illa meritò censetur, quæ asserit, ignorantiam invincibilem non excusare; neque hanc unquam Gratianus, Augustinus, Christus, à peccato liberare negarunt, ut à citatis auctoribus demonstratum est.

Quæris demum * ex Casuistis, utrùm verè probabilem opinionem tutam esse certum sit? utique, certum esse dicunt; & hoc in rebus Moralibus principium statuunt: illum operari prudenter, qui ex opinione verè probabili operatur. Ex probabiliore, inquies. Esto, nam hæc, dumtaxat probabilis est, non certa; ac lumine naturæ notum est, tutum esse, prudenter operari: immò hæc ex Scriptura & Patribus etiam habemus; & Christus prudentiam præ cæteris in servo fideli laudavit. Præterea Jesuitæ facilè argumentum retorquebunt: & quærent ex te, utrùm probabiliorem opinionem tutam & securam esse certum sit? Annuis, tutam esse. At fieri potest, ut etiam falsa sit: igitur ex tuis principiis tuta non est; igitur incertum an tuta sit. Tenendam tamen esse vis. Si verò dicas securitatem probabilem satis esse, ad hoc, ut quis prudenter operetur: idem quoque facilè reponerem ex præmissis Jesuitarum principiis, probabilem scilicèt opinionem probabiliter tutam esse; quamquam certò tutam esse contendo: tutam autem appello, quæ peccatum excludit. Jam sumus ergò pares, si in probabili securitate sistamus. Sed eâ non contenti, ut dixi, certi sumus, sententiam in re morum verè probabilem, tutam esse; nisi aliud præceptum obstet, de quo infrà: & hoc ipsum naturæ lumine notum esse contendo, nec oppositum, meo judicio, cum rationabili fundamento teneri posse.

Hîc porrò distinguunt auctores tutam formaliter, à tuta etiam materialiter; item tutiorem à probabiliore. Illa opinio est tuta formaliter, non verò materialiter, quam quis reverà probabilem putat, idq; per inculpatam ignorantiam, licèt reverà probabilis non sit. Quod autem fas sit eam sequi, vel eligere, vel eâ uti, mihi certum videtur: alioqui ignorantia inculpata à peccato immunis non esset; quod sine aliquo errore dici nequit. Hinc fit, omnem opinionem verè probabilem, non modò formaliter, verùm etiam materialiter tutam esse; id est illius usum, seclusâ etiam ignorantiâ, ab omni culpâ liberum esse: licèt altera ex duabus tutior dici possit, quod scilicèt tutiùs ac certiùs ad salutem conducat. sic, v. g. post admissam lethalem noxam statim animum exhomologesi purgare, tutiùs est, quàm salutaris usum remedii differre; differre tamen per se tam excludit peccatum, quàm non differre: igitur quantum ad hoc, utraque opinio æquè tuta est, tum formaliter tum materialiter. sed de his fusiùs infrà.

* *Pag.* 82.

SECTIO III.

Idem probabilitatis commentum quibusdam ejus Consectariis evertitur.

§. I.

Consectarium primum.

SI probabilis opinio sufficeret, frustrà, inquis, homines cognitionem veritatis à Deo peterent; immò ipsa veritas fugienda esset, quâ semel cognitâ, oppositum non licet. Ita prorsus Jansenius, Calvino præeunte, docet, frustrà divinam gratiam fusis ad Deum precibus peti, si gratia sufficiens nunquam

* Pag. 80.
** Pag. 81.

deest. Quasi verò cognitio veritatis supernaturalis, non sit donum Dei, quod à Deo flagitare possimus; & multæ nobis cognitiones non desint, * ad salutem necessariæ, vel utiles, quas vult Deus, ut ab ipso petamus; & grave aliquando periculum non sit, ne culpando errore ducamur: ac proindè Deus exorandus, ut ab eo liberemur. adde alia ferè innumera, quæ, ut in via Domini rectè ambulemus, divini luminis appulsu cognoscere dumtaxat possumus. Quod subnectis, juxtà hujus doctrinæ principia, *veritatem potiùs sugendam esse*, & merè opinantium meliorem conditionem videri, quàm eorum, qui veritatem certò cognoscunt; frivolum est, & puerile. Pariter ego dicerem, meliorem esse ebrii, vel delirantis conditionem, quàm hominis temperantis & sapientis; quia hic in multis peccare potest, quæ licèt ille admittat, non peccat. Sic voluntatem Domini sciens, & non faciens, vapulabit multis, & paucis nesciens. Apage igitur plusquàm aniles nugas.

* *Pag.* 83.

§. II.

Consectarium secundum.

SI verum est, inquis, quod Escobarius dicit, duas opiniones probabiles oppositas ex æquo securas esse: frustrà litigant Theologi, utrùm hoc, vel illud liceat; falluntur enim, qui negant licere. Argutulus videri vis, dùm adeò pueriliter exultas. Sed hæ bullæ facilè diffiantur. Nam primò opiniones æquè probabiles, sunt æquè securæ formaliter; ut nemo negat, nisi fortè quis Jansenii de grege: si verò altera probabilior; sunt qui dicant, pauciores licèt, teneri quempiam ad probabiliorem, atque adeò minùs probabilem tutam non esse, igitur non æquè tutam: qui verò illum negant teneri, minùs probabilem tutam esse dicunt; & inter hos aliqui minùs tutam: cùm enim, inquiunt, opinio probabilis, in re morali, sit probaliter tuta, quid mirum, si vel magis, vel minùs probabile sit, tutam esse? At dicendum mihi videtur omnem opinionem verè probabilem certò tutam esse; ita ut hæc sit universalis sententia: certum est, omnem opinionem verè probabilem tutam esse; nisi obstet, ut dixi, aliud præceptum; ac proindè æquè tutam: immò cum *esse tutam*, sit tantùm *peccatum excludere*; peccatum excludi non potest magis vel minùs, quod scilicet in indivisibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis; & vicissim. quid sit autem opinio verè probabilis, infrà dicam. Theologi ergò frustrà non litigant, ut stultè garris: investigant enim, utra duarum sit probabilior; vel utrùm potiùs utraque sit probabilis. aliqui negant, id licere, quod est minùs probabile; alii probabile putant, quempiam non teneri ad probabiliorem partem. Verum hi admittere debent non modò probabile esse, verùm etiam certum ad quamlibet probabiliorē non teneri; alioqui si tantùm probabile esset, *non teneri*, igitur falsum esse potest, *non teneri*: sit igitur falsum: igitur verum erit, *teneri*; igitur peccarent, qui sententiam illam minùs probabilem sequerentur, nisi fortè ignorantia inculpata intercedat; sed non peccant, ut hi Doctores fatentur: igitur non est verum, *teneri*: igitur certum *non teneri*. Nec obstat exemplum Medici, Judicis, & Sacramentorum Administri, qui rejectâ minùs probabili, probabiliorem in sua quisque materia præferre tenentur; hæc enim obligatio à singulari præcepto petitur, quo Medicus saluti ægri, Judex partium juri, Administer denique Sacramenti confectioni consulere tenentur.

Ad id porrò, quod addis, de opinione probabili speculativè tantùm, non practicè; dico breviter, quod res est: aliquas esse opiniones, quas non certum, probabiles esse, sed valde incertum; hinc licèt speculativè loquendo, utcumque probabiles dici possint, scilicet probabiliter; quia tamen maximum periculum est, ne sint improbabiles, ideò in praxi prorùm tutas esse constat; & cùm verè probabiles tum speculativè, tum practicè, satis superque tuta fit, sequitur, illas non esse practicè probabiles, licèt aliquid præferant probabilitatis. Si hæc caperes Wilhelme, vel taceres: quod longè consultiùs esset, vel alia scriberes, quod ut facias, tibi auctor sum, ut scilicet perperam dicta retractes; dabis tamen operam, ut alios auctores consulas, & libros legas, quàm Parochorum scripta, quæ hîc compilasti; idem dico de libro Matthæi Homem, qui cum Theologus non sit, quod ultrò ipse fatetur, immò nec Philosophus quidem, in multis hallucinatus est; & verò non erat, quod in messem alienam falcem mitteret, ne sutor ultrà crepidam.

§. III.

Consectarium tertium.

SED *apud Patres, inquis, hujus doctrina ut vestigium quidem apparet.* *

Ita Calvinus Patribus, præsertim Augustino suos errores affingit; ita Jansenius aliique hujus furfuris homines. Quasi verò Patres non suppofuerint, humanis actionibus certam & evidentem cognitionem sæpè ac sæpiùs non prælucere. Pauca sunt, quæ certâ fide tenemus; pauca in moralibus certa, si quædam universalia principia excipiam. Equidem certum est, Christianum ad jejunium teneri ex lege Ecclesiastica: infirmum non teneri, certum etiam est: nec etiam eum, qui propter laborem plus cibi postulat: an verò teneatur, qui minùs gravi infirmitate laborat, aut qui minorem operam laboris suo impendit, incertum est; ac proindè disputatur, adductis utrimque rationibus probabilibus. Sic malum est, hominem occidere; non tamen malum, vim vi repellere, cum moderamine, ut ajunt, inculpatæ tutelæ: & utrumque certum: incertum verò, an licet occidere ad justam bonorum defensionem; hoc etiam Theologi disputant. Nec dubium, quin Patres hanc doctrinam semper suppofuerint, vel ipso naturæ lumine notam. Non tamen propterea sanctus timor ablegandus est, quem ipsi Patres præ se tulerunt. multa enim adhuc timenda restant, v. g. occasio peccandi, tentatio gravis, humana infirmitas, crassus error, ignorantia affectata, diaboli fraudes, aliaque id genus, quæ sanctis etiam hominibus non parum justi tremoris incutiunt: nec quisquam scit, utrùm amore, vel odio dignus sit. & hæ justæ sunt timoris causæ.

* *Pag.* 83.

§. IV.

Consectarium quartum.

Placit, inquis, prædicta Probabilitatum doctrina, ut salutis via quotidiè planior & facilior evadat; *vanitatem & audaciam* Casuistarum *absurditatem, & impietatem*, qua scilicet, immò *absurditatem, & impietatem*, qua scilicet exaggeras, immò *absurditatem, & impietatem*, qua scilicet exaggeras, immò *absurditatem, & impietatem*, qua scilicet exaggeras

jugulatis, atque prostratis Augustini telo, *cui cum Iesuitis*, inquis, *numquam benè convenit* : scilicet cum Iprensi. Sed quam debile sit hoc telum, perspicuum est. Quid enim Jesuitis (qui cum Jansenistis, Calvinistis, Arnaldistis nunquam hactenus convenire potuerunt) quid, inquam, cum Academicis? quibus, quid quisque teneret atque probaret, quid cuique probabile videretur, vel improbabile, perindè fuit; ac proindè simul omnia approbabant & improbabant. His tamen Jansenistæ anteponendi sunt, qui errores, ut Catholica dogmata admittunt; & sententias probabilissimas communi Catholicorum usu receptas, errorum loco habent.

§. VII.

De probabilibus Sententiis, Juri positivo adversis.

CRambem recoctam denuò apponis. Vis enim ignorantiam, juris positivi scilicet, invincibilem excusare, non tamen legis æternæ & naturalis; * jus autem positivum est, vel divinum, ut quædam Christi præcepta, vel humanum, ut lex Ecclesiastica, & Civilis. Purum putum Jansenium audire mihi videor. Sed dic sodes, Willelme, cur ignorantia juris positivi excusat, & juris naturalis non excusat? Quia hæc, inquis, est pœna peccati originalis, non verò illa, quàm benè Jansenius, immò Calvinus & Lutherus tibi suffragantur! Sed, nullus dubito, utraque excusat, quia voluntarium tollit; nec enim id volo, quod ignoro. Hæc ratio vel utrique, vel neutri competit. Si verò crassa sit, affectata, voluntaria, qua quis ignorat quod vult ignorare, quia doceri potest si velit, sed hoc ultrò negligit, à peccato non liberat: sive sit juris naturalis, sive juris positivi. Et hæc est omnium Catholicorum sententia; quam hoc loco fusè demonstrarem, nisi auctores, quos jam suprà laudavi, id egregiè præstitissent.

* *Pag.* 89.

SECTIO IV.

Opinionem minùs probabilem & minùs tutam amplecti licet.

§. I.

Variis argumentis hæc Doctrina confutatur.

SThoc unum dumtaxat probares, teneri scilicet quempiam ad probabilius; nihil reverà esset, quod jure in te castigarem. * Nonnullis enim probabilis hæc sententia videtur: non tamen illis omnibus, quos in hanc rem citas, ex quorum sensu expunge Navarrum, S. Antoninum, Sot. &c. Immò nonnulli ex iis quos adducis, in vario sensu loquuntur: ut Cajetanus, Corduba, &c. At quod sententiam contrariam, ut *blasphemam, impiam, erroneam, hæreticam*, traducas, in hoc sanè judicium tuum desidero; cum illa & firmissimis rationibus, & gravissimorũ Doctorum calculo nitatur. Horum censum describerem, nisi apud auctores extaret: frustrà igitur tot nominibus paginas implerem; præsertim cum iis hominibus agens, qui Doctores illos rejiciunt non sine sarcasmo, quorum suffragio Jansenii errores non gaudent. Sed ad rem venio; etsi probè sciam, me oleum & opeam perdere, dum tecum disputo, quem nec rationum momenta removent ab errore, quas haud dubiè non capis, aut si capias per summam obstinationem respuis; nec Doctorum auctoritas movet, quos nomodò nihili facis, sed pro sceleratis ac perditis hominibus, Catholicæ Religionis perturbatoribus habes. In hoc tamen, officio meo satisfaciam, licèt sciam, tuo te prorsus defuturum.

* *Pag.* 90.

Itaque inficias ire nemo potest, quin jam communis omnium recentiorum sententia sit, quibus miscentur ex antiquioribus etiam accedunt, quempiam posse in actionibus moralibus, ex duabus opinionibus contrariis minùs probabilẽ amplecti. Quâ enim lege vel naturali, vel positivâ id vetitum est? Cedo Scripturam, Conciliorum & Patrum loca; expressa scilicet & perspicua: nec enim farraginem illam vestram, quæ nihil probat, sed paginas duntaxat occupat, admitto. Præterea eo jure, quo probabiliorem sequor, minùs probabilem sequi possum, jure scilicet probabilitatis, in quo prudens actio fundatur, mediatè scilicet, et remotè: nam proximè ac immediatè fundatur in certo judicio practico, ex quo deducitur; id q; in eorum genere, quas certâ notione homines assequi non possunt. Deindè illa, quæ mihi videtur probabilior, aut ut plurimùm minùs, aut æquè probabilis videbitur: quid ergò in re obscura aliorum judicium meo præferre vetat? Nec enim ad veritatem certò spectare possum, quæ utrimque incerta est. Denique hi opinionem minùs probabilem amplecti non licet, igitur hæc tuta non est: quod enim tutũ est, periculo caret: igitur nec probabilis, scilicet in praxi; cum certum sit, nemini licere peccandi periculo sese ultrò exponere, saltem sine gravissima ratione; de quo aliàs. Igitur prima illa, quæ improbabili opponitur, non probabilis, sed omninò certa est: quod nemo dicat. Nec eas, minùs tutam esse probabilem, licèt illius electio non sit probabilis: nam probabilitas non cadit in electionem, sed in ipsam opinionem: quæ si verè probabilis est, certò tuta est, tum materialiter, tum formaliter; nisi aliud præceptum obliget, omisso probabili, sequi certum, aut saltem probabilius, si certum deest: illud autem præceptum est, vel charitatis, vel justitiæ, vel obedientiæ, aut religionis; ut suprà vidimus, in adductis exemplis. Adde, quòd illa opinio, communis & longè probabilior est, saltem hoc tempore, quâ conceditur, è duabus minùs probabilem sequi. Igitur ubi judico, tutam esse in praxi, opinione probabiliore moveor & ducor. Quod verò attinet ad auctores, qui hanc sententiam tradidère, omnes omninò recense, qui à centum annis scripserunt; si unum aut alterum excipias, quibus tertium accensum esse velim, scilicet Canonistam quendam neotericum, qui ultrò fatetur, se non esse Theologum: sane mirum accidit, cum ferè omnia Philosophiæ & Theologiæ principia, quæ ad hoc argumentum pertinent, disjecerit. Sed ad tua argumenta venio.

* Primo loco statim illud obtrudis: nullam opinionem probabilẽ tutam esse, nisi vera sit. Hoc argumentum probare debueras, non supponere: sed tu probè consulis, qui probandum non suscipis, quod erroneũ est. At etiam demus, ita esse, ut dicis, eam opinio probabilior falsa esse potest: igitur non est tuta, si nulla tuta sit, quæ falsa esse possit: igitur cum minùs probabilis vera esse queat, tuta esse potest.

Ad aliud deindè argumentũ descendis: qui minùs probabilem opinionem sequitur, inquis, securus non est: igitur dubitet, necesse est: igitur dubiam certo scien-

* *Pag.* 91.

[illegible]ntiam habet: igitur tutiorem partem eligere [illegible]bet ex juris formula. Hoc loco supponis con[illegible]tum dubiam, quæ tamen certa est; cum cer[illegible]tum dubiam, eum prudenter agere, qui ex opinione ve[illegible]ti probabili agit, quando non obstat aliud præcep[illegible]tum: alioquin etiam conscientiam dubiam habet, [illegible] probabiliore agit: hæc enim quamvis proba[illegible] probabiliore agit: igitur cum formidi[illegible]bilis, certa tamen non est: igitur cum formidi[illegible]ne conjuncta: igitur ex tuis principiis cum dubia [illegible]ntia agere liceret: igitur ubi judico, aliquam [illegible]nionem esse verè probabilem, v.g. illam qua di[illegible]ctus, ut vocant, ju[illegible]ut vitate triplicis contractus, ut vocant, ju[illegible]ut lucrum percipi posse; hanc propositionem pri[illegible]dico: ille contractus est justus, & legitimus, [illegible]ne minimè repugnet juri naturali, nec positivo; [illegible]ti hodiernissimi, piissimi Doctores, iiique pluri[illegible]ti dicunt: hinc judico, vel potiùs deduco, cer[illegible]tum esse, quod hæc propositio verè probabilis sit, [illegible]ut quod honestas probabilis huic objecto insit, vel [illegible] probabilis huic contractui; ac proindè il[illegible]ut vitatis recta & tuta sit: hoc autem ultimum ju[illegible]tum, quod aliqui practicum vocant, est cer[illegible]tum: igitur conscientia tuta, certa, secura: igitur [illegible]ta dubia.

Si verò certum non sit, opinionem esse probabilē, [illegible]ti tutum, & tantùm probabile; haud dubiè illa [illegible] in praxi: quia, ut non est mihi certum, [illegible]ti probabilem, ita non est mihi certum, esse tu[illegible]tum: igitur incertum, ac proindè dubium: hinc con[illegible]ti dubia: nempè judico inesse probabile peri[illegible]ti peccati; sed illud fugere teneor: & licèt ali[illegible]ti dubia, abesse dubium, ubi adest judicium, fal[illegible]ti haud dubiè, nisi hoc judicium certum sit; ju[illegible]ti enim, probabile periculum inesse. Et hæc est o[illegible]ti probabilis speculativè dumtaxat, quæ scilicet [illegible]ti tum reduci non debet: hinc practicè probabi[illegible]ti immò cum sit tantùm probabile, esse [illegible]ti probabilem; est etiam probabile, esse improbabilem: [illegible]ti probabile, oppositam certam esse; certum ve[illegible]ti esse maximè probabilem.

Hinc primum locum obtinet illa, quam, certum [illegible]ti certum esse; secundum illa, quam probabile est, [illegible]ti esse; tertium illa, quam certum est, esse pro[illegible]ti bilem; quartum illa, quam probabile est, esse pro[illegible]ti bilem, ac proindè probabile, non esse probabilem. [illegible]ti improbabilem; quintum denique illa, quam [illegible]ti est, esse improbabilem. Opposita autem illi [illegible]ti primæ classis, est quintæ; quartæ verò, oppo[illegible]ti sita quæ est secundæ; in eadem tertia classe, utra[illegible]ti que opposita locum habet. Hinc nunquam licet in [illegible]ti quintæ & quartæ classis opiniones sequi; sed [illegible]ti semper sequi oppositas, quæ sunt primæ & secun[illegible]ti dæ, nisi fortè per inculpatum errorem. Opiniones [illegible]ti primæ classis amplecti ad libitum possumus, quia cer[illegible]ti tum esse probabiles: igitur certum est, esse tutas: [illegible]ti certum est, abesse periculum peccandi: immò [illegible]ti quoque tutæ, cum peccatum æquè excludant: hinc [illegible]ti probabiles, tum speculativè, tum practicè. Opi[illegible]ti niones tamen quartæ classis, speculativè, vel opina[illegible]ti bilis, ut vocant, tenere possumus, in quo non pecca[illegible]ti mus tamen practicè, quia probabile periculum [illegible]ti ponunt quod vitare tenemur: igitur non sunt tu[illegible]ti tæ saltem: tuta enim securum facit. Accedit quod [illegible]ti tutam sequi tenemur, quæ est secundæ classis; [illegible]ti licet certam esse, probabile est. Hæc paulò [illegible]ti explicare volui, non quod sperem tibi usui fo[illegible]ti rem obstinatissimum esse conjicio; sed ut au[illegible]ti tores Catholici qui diversa sentire videntur, vel in[illegible]ti tentes se conciliari possint.

Non deerunt fortè, qui velint, opinionem illam tutam esse, vel potiùs illius usum tutum, quam probabilem esse, incertum est, licèt probabile. Sed eos nihil moror: nam reverà ut ex hoc judicio, *certum est, opinionem hanc esse probabilem*, rectè hoc deducitur, *certum est, illius usum esse tutum*; ita ex illo, *incertum est, esse probabilem*, rectè hoc sequitur, *incertum est esse tutam*: igitur dubium: sed ex D. Thom. quodlibeto 8. art. 13. ne quis peccet, requiritur quòd ex contrarietate opinionum, in nullam dubitationem adducatur: igitur certus esse debet, quod sit tuta opinio: igitur, citrà inculpatam ignorantiam, quod sit verè probabilis, vel certa: igitur ut sequi non potest eam, quam probabile est, esse improbabilem; ita sequi debet oppositam, quam certam esse probabile est.

Pergis deindè eandem sententiam confutare. Sæpè tantùm inquis, ex altera parte, est periculum peccandi: sic dubitatur, utrùm liceat habere plures præbendas; sed non dubitatur, quin liceat non habere plures: igitur, qui hanc sequitur partem, non modò magis probabilem minùs probabili, sed omninò certam anteponit. Si docilis esses, ad Logicam (agitur enim de oppositis) te amandarem: nam ineptè huic propositioni, *licet habere plures præbendas*, hanc opponis, *licet non habere plures præbendas*; cum tamen hæc sit opposita, *non licet habere plures præbendas*: quod vel minimus in Dialectica tyro te docebit: nempè illæ duæ quas adducis, ut oppositas, vel contrarias, veræ simul esse possunt. Sic die non præcepto, licet jejunare, itemque licet non jejunare. Itaque si huic, *licet habere* &c. quam probabilem supponis, exempli gratia, oppositam *non licet habere* &c. accipias, haud dubiè certa dici non potest, sed probabilis, aut saltem probabilior. Cur ergò oppositam illam certam esse dicis? vis sincerè dicam? quia hæc non intelligis, & in re alioquin satis clara cæcutis, mihi sanè mirùm ampliùs non accidit, cur ratiocinii usum tam sollicitè proscribere coneris; cum eo scilicet tam infœliciter utaris. Locus Augustini contra Donatistas non urget: quia S. Doctor vult tantùm, certum esse peccatum, quod ab eo patratur, qui peccati dubius est atque incertus; id est, ut communi formulâ utar, qui cum dubia conscientia operatur. In hoc verò casu, non est dubia conscientia sed certa. Unde refellitur etiam aliud, quod à te adducitur, eum scilicet contra conscientiam operari, qui minùs probabilem amplectitur. In quo etiam erras, cùm secundùm illud judicium operetur, quò certò judicat, opinionem illam probabilem & tutam esse, ac proindè nullum esse peccatum: si certum judicium est, reverà dubium non est: igitur ut patet, contra conscientiam non operatur.

Quod addis de causa, * quæ ad electionem opinionis minùs probabilis impellit, quam vis esse cupiditatem; turpem ego causam non approbo: non video tamē, cur aliquis suæ conscientiæ simul & utilitati consulere, in rerum humanarum usu jure non possit, v.g. cur aliquis, ut justum ex pecunia lucrum percipiat, inquirere non possit, utrùm usus Trium Contractuum licitus ac legitimus sit? Quod demùm subnectis ex Tullio de Academicis, ad rem non facit, ut suprà dictum est: immò pessimè Tullii locum explicas, dum ea, quæ ipse improbabilia vocat, vis esse minùs probabilia: quàm unum ab alio discrepet, omnes vident. Te saltem Grammaticū esse putabā, qui nec Logicus es, nec Theologus, nisi Salisburgensis. Sed ni fallor, jam ferè cum Casuistis tibi con-

* *Pag. 92.*

venit. Vel enim agitur de re certa, vel de dubia: si certa est, omnes conveniunt, illi oppositam probabilem non esse, sed improbabilem & certò falsam; si verò de dubia, ita ut utrimque de rei veritate disputetur, vis divinum lumen implorandum, & diligentiam adhibendam; quod etiam Casuistæ dicunt. Perge porrò. Vis eam præferri, quæ probabilior appareat: at si S. Thomas oppositam teneat, num poterit quispiam illam sequi? si demùm utraque æquè probabilis videatur, concedis utramlibet, etiam cum illo, quod fingis, periculo peccandi; in quo turpiter erras, & longè laxior es, quàm Casuistæ. Hæc enim est conscientia dubia, quæ actionem vitiat, ut omnes Casuistæ testantur. Nempe conscientiam tutam certum judicium constituit de actionis honestate; quod tamen sequitur ex judicio etiam certo de opinionis probabilitate, vel certâ objecti veritate, citrà ignorantiam invincibilem, quæ cum certo de actionis honestate judicio rectè componitur; & citrà obligationem, ab alio præcepto inductam, sequendi dumtaxat vel certum, vel probabilius; ut constat ex suprà adductis exemplis.

Sed, quæso, per te mihi liceat, hîc etiam breviter delibare doctrinam præfati Canonistæ, à quo etiam multa accepisti; licèt hic cum Catholicis Doctoribus sentiat, ignorantiam invincibilem à peccato liberare; in quo à vobis dissentit. Vult autem prædictus auctor, non posse dari duas opiniones oppositas probabiles de eodem objecto; alioquin intellectus dubius pendet in æquilibrio sine assensu, dum utramque partem existimat probabilem. Itane? existimat probabilem? Igitur assentitur; cum existimare idem sit, quod assentiri; igitur sine assensu non manet. Deindè quisquis judicat, aliquam propositionem objectivam, ut vocant, esse probabilem, eidem assensum præbere potest, si velit; at utramque partem intellectus judicat probabilem; igitur utrique assentiri; nec etiam seorsim; cur enim potiùs uni, quàm alteri? In hoc opinor hallucinaris. Demus, utrique parti oppositarum propositionum intellectum simul assentiri non posse: non video, cur utrique seorsim assentiri non possit, voluntatis jussu, quæ applicat intellectum ad assentiendum objecto, non evidenter, sed obscurè proposito. Sed inquies: intellectus prælucet voluntati. Rectè: anima, cui proponitur utraque propositio, sufficientibus rationibus nixa, ad hoc ut intellectus prudenter assentiatur, eâ vi pollet, quâ ad assensum uni præbendum, vel alteri, vel utrique seorsim, sese determinet, & hoc est, quod dixi, voluntatis imperio, intellectum assentiri. Sed ille assensus, inquis, cum formidine conjunctus est; igitur cum aliquo dubio. Fateor primum assensum illum opinativum, ut vocant, quo veritati propositi objecti mens assentitur, cum aliqua formidine esse conjunctum, & cum aliquo dubio, non peccandi, sed errandi; dubio, inquam, non negativo, ut vocant, quo scilicet intellectus suspensus maneat inter assensum & dissensum, dubitans, utrùm assentiri, an dissentiri debeat; sed positivo, quo timet errare, aut falli; ac proindè dubitat de veritate objecti propositi. At judicium, quod sequitur, quo judico, certum esse, opinionem illam, cui adhæreo, esse verè probabilem, ac proindè tutam, & peccatum excludere; judicium, inquam, illud est certum, & ab omni dubio immune. Porrò illud dumtaxat dubium actionem inficit, quo dubito de illius honestate, vel turpitudine, aut de probabilitate objecti propositi, non tamen illud, quo dubito de objecti veritate.

Sed inquies, si hæc, ita sunt, cur uni potiùs, quàm alteri parti adhæreo? Quæstio facilis brevi relo[illegible] sum postulat. adhæreo, quia volo; quia sum liber, [illegible] quia eâ vi polleo, quâ me determinare valeo; [illegible] enim intellectui ab objecto obscurè proposito necessitas imponitur; ut patet in actu fidei, ad quem voluntas piâ motione intellectum impellit. Dato igitur, inquis, quod uni partium intellectus, voluntatis imperio, adhæserit; alteri ampliùs adhærere nequit: nempè eo ipso huic falsitatem, quo illi veritatem adstruit. Attamen cùm à voluntate utrique te liberè applicetur, eâdem facilitate assensum illum deindè revocat, quâ antè præbuit: igitur alteri parti ut intellectus adhæreat; jubet, revocato, seu deposito priore assensu. Quæres fortè, cur utrique simul assentiri non possit? Non desunt gravissimi auctores, qui hoc fieri posse non negent, ego tamen fieri non posse, virtute saltem naturali, existimo; cum intellectus eodem simul instanti, de eodem objecto dicere nequeat, verum & falsum est, id est, verum & non verum: quia est ipsi evidens, propositiones contradictorias simul veras esse non posse. Unum est, quod difficiliùs objiceres, scilicet partem oppositam etiam certò esse probabilem: judicetur probabiliter, v. g. Triplicem contractum legitimum non esse: hinc judico, certum esse, hanc opinionem esse probabilem, ac proinde tutam; igitur honestum esse eam sequi, & ab illo contractu abstinere: igitur, inquies, certum etiam judico, turpe ac illicitum esse eodem uti. Hoc ultimum judicium ex antecedentibus non sequitur, alioquin certum esset, idem honestum esse ac turpe, quod repugnat. Ille de observandum est id, quod suprà dixi; ex eo quod certum sit, probabilem esse opinionem, certum de judicium deduci, usum illius tutum esse, nisi, ut dixi, aliud præceptum obstet. Igitur si utraque opinio de illo contractu verè probabilis est, tum illa, quæ asserit legitimum esse, tum illa, quæ negat, & certum est, utramque esse probabilem: certò deduco utriusque usum opinionis honestum esse; igitur licere uti contractu illo, quam non uti, si quis autem per errorem, ex prædictis judiciis speculativis deduceret, turpe esse prædicto contractu uti; nemo neget, peccare illum, si deindè præfato contractu utatur. Judico, inquies, illum contractum esse illegitimum, ac proindè illicitum; igitur judicium illud practicum per errorem non deducitur. At ex uno speculativo probabili non sequitur damnatio oppositi, sed ejusdem reductio ad praxim. Sic ex eo, quod judicem, legitimum esse contractum, rectè deduco, honestum esse illius usum; inde tamen illius non usum non reprobo: item ex eo, quod judicem, probabiliter contractum esse illegitimum, rectè deduco, illius non usum honestum esse; at illius usum illicitum non damno, quem ex oppositis rationibus honestum esse deduxi. Si tamen certò judicarem, contractum illegitimum esse, rectè indè deducerem, necessario omittendum, ac proindè illius usum damnarem; quidem per errorem, prædictum judicium de magnitudinè illius usus, ex priori judicio multi deducunt, & hoc stante, contractu illo, sine peccato, uti non possunt. Si ea pauca, quæ dixi, attentè ponderentur; nulla prorsùs difficultas restat.

* * *
* *

§. II.

Hanc doctrinam scrupulis occasionem non præbere.

ADtredeo, Willelme: statim initiò pro fundamento statuis, neutram partem tutam, aut securam esse; * ne illam quidem, quæ probabilior est, quæ tuta videtur: quia *sola vera secura est.* At nescio quæ sit vera: igitur utra sit bona, & à peccato immunis, nescio; igitur inde anxius, perplexus & dubius sello; quis hoc neget? igitur cum dubia conscientia operor; igitur pecco, quoties lumen certæ veritatis mihi non affulget. Cuncta hæc ultrò fateris, laudes tacitè, immò satis expressè. vis enim à viro pio falsitatem illarum opinionum, quas Casuistæ probabiles reputant, certò cognosci, idque *unctione, omnis, & spiritu sancto docente.* Ad tuam illam arcem Doctorum interni statim confugis. Si verò ambigat, & ferat vir ille pius, convertat se ad Patrem luminum, inquis, qui dat omnibus affluenter. Rectè moner: nequeque Casuistæ negant. Consulat viros pios & doctos: sint quos verò tandem? Jansenistas, Arnaldistas directores Portus regalis. At si dubitet, ut illi sint pii, docti, tuti, veri Catholici, alios forte consulere non debet? Consulat, inquies; sed non Jesuitas, non Casuistas. nempe non sunt illi viri doctis & pii. Quando litem habes, mi homo, quem, amabrie, consulis? Medicumne, an Jurisperitum? hunc, ut fallor: nam in sua cuique arte perito credendum est. In rebus moralibus, & casibus conscientiæ, si quid difficultatis sentias, quem consules? Jesuitam, inquies, modò non Jesuitam, aut Casuistam; id est, modò non peritum. Quod denique de tanto illo tremore Sanctorum subnectis, reverà accurio: est enim, quòd homo Deum timeat, & vitæ sollicitus vivat: inter hostes vivit, cur non timeat? domi & foris inimicos habet, de quo jam fugit. At dubium excutiat, necesse est, ut hîc & nunc benè agat: quisquis enim dubitat, ne actio aliqua ex objecto, ut ajunt, mala sit; haud dubiè peccat, si eam elicit. Hæc tamen glutis, Willelme, ut trepidas, & alios trepidare vis, ubi non est timendi locus; audax verò & intrepidus prodis, cùm te timor continere deberet.

* *Pag. 95.*

SECTIO V.

De duobus erroneis consectariis.

§. I.

Primum refellitur.

CAsuistæ, inquis, docent, ex opinione probabili, quam quis falsam putet, eidem licere dare consilium, ut Layman, Vasquez, Sanchez; quod sanè absurdum, nefandum, & impium est. * Si viteres, tibi absurdum, & impium videri, cùm absurdis & heterodoxis hominibus multa impia & absurda videantur, quæ tamen rationi consentanea, & sanctæ esse constat, utcumque tolerari posses; sed quòd Jesuitæ, impudenter clames, quis, amabò, ferat? sed amicos & fœderatos vestros imitaris, qui absurdum putant, Corpus Christi re ipsa in Sacramento Eucharistiæ esse; & impium, Sanctos colere, vereri sacras Imagines. At quæso te, si aliqua D. Thomæ sententia alicui falsa videatur, saltem ita sibi persuadeat, quantumvis temerè, ut voles, nihil moror; nunquid alteri, à quo hac de re consulitur, indicare poterit, immò debebit, se quidem talem opinionem falsam reputare, nec sibi fas esse eam sequi, eandem tamen à S. Thoma doceri, ut probabilem; ac proindè talem esse, quam tutò sequi possit, tanta nixus auctoritate, quisquis eam certò falsam non reputat. Quid, quæso, in hac doctrina blasphemum? quid impium?

Quòd autem Vasques nolit, ut quisquam obliget consulentem ad restitutionem, vel aliud simile, juxta probabilem sententiam alterius Doctoris, quam falsam ipse reputet; vox profectò non est hominis, *communissima vitæ christianæ principia penitus ignorantis.* * Tibi facilè credent mortalium ignorantissimi: nunquam tamen vel ipsi tyrones in Theologia sibi unquam persuadebunt, Vasques esse hominē ignorantissimum. Laudari à laudato viro bonum est: ab impio, heterodoxo, hoste acerrimo vituperari etiam laus est. Sed quæso te, quo jure juxta sententiam alterius, quam falsam reputas, quæque ad summum probabilis est, obligabis proximum tuum ad gravissimum illud incommodum? rem acu tetigi. Non vultis Jesuitas consuli, ne vestros errores, hæreses, blasphemias, contumaciam & malas artes, consulentibus aperiant: moralia prætextitis, ut Janseniana dogmata obtentu illo defendatis & propagetis. Quod demum Sanchez auctor sit, ut ii, qui juxta opinionem probabilem consulenti respondent, in scriptis præsertim, significent oppositam etiam probabilē esse; prudenter, ac sincerè factum, sapientissimi quique reputabunt. Cur ergo sugillas? Vis dicam? quia non capis? quia Thomam Sanchez, virum sanè de Theologia Morali bene-meritum carpere voluisti. Vide, ne aliquis reponat hoc tritum: *Sus Minervam.*

* *Pag. 97.*

§. II.

Secundus error refellitur.

CUivis licere plures Casuistas consulere, æquum non putas, nisi ad hoc, ut, quod probabilius est, cognoscat & sequatur. * Tuis verbis fidem detrecto, nisi probes id, quod astruis. Nec enim tenetur quisquam ad probabilius, modò oppositū probabile esse constet. Judicem excipio, cui Resp. vel Princeps id muneris ea lege committit, ut ex probabiliore sententiam ferat; item ministros Sacramentorum, à quibus probabilem materiam aut formam adhiberi, non vult Ecclesia, quando scilicet certa suppetit; item Medicum, qui, certâ medicinâ rejectâ, probabilē adhibere non debet. Igitur, si aliquis minùs probabilem opinionem sequi potest, non video, cur à Doctoribus eam discere non possit; nec enim agitur cupiditate, sed desiderio fugiendi peccatum ducitur, v. g. vult quis ex pecunia justum lucrum percipere: quid ni à Doctoribus modos illos inquirat, quibus justum lucrum percipi potest? Vult quis dimittere beneficium, at retentâ pensione; aut illud cum alio permutare: quid ni à Casuistis, Theologis, Canonistis modum resciat, quo id rectè, licitè, & exclusâ simoniâ fiat? sic ego tuo argumento utor: licet sequi minùs probabilem sententiam, licet igitur inquirere. Sic enim ratiocinaris: non licet amplecti minùs probabilem, & minùs

* *Pag. 94. 95. 96.*

* *Pag. 98.*

nùs tutam, igitur nec indagare: sed falsum est antecedens: nec, ut dicis, * dubia conscientia remanet, cùm adsit judicium practicum certum de honestate actionis. Si certũ; igitur omne dubium excludit. Restat unum, cujus te moneam: semper enim minùs probabilem opinionem pro minùs tuta accipere videris; cùm tamen sæpè accidat, ut minùs probabilis sit magis tuta: v. g. est minùs probabile, immò improbabile, contritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ necessariam esse; quis autem neget, tutiùs esse, adhibere contritionem? est minùs probabile matutinas horas Sacrificio Missæ necessariò præmittendas esse; quis neget tutius esse? est minùs probabile quempiam admisso peccato, illicò teneri ad Confessionem, quis autem non videt tutius esse? tutius inquam, non ad peccatum excludendum, quod æquè utraque pars excludit, sed ad majorem perfectionem, ad quam non tenemur, actioni conciliandam. Cuncta hæc distinguere debueras, mi homo; sed distinctionis & perspicuitatis impatiens, omnia confundere maluisti, ut sub illis tenebris lateres, & simplicioribus longè facilùs imponeres.

Quis demum Jesuita, ut temerè affingis, * unquam negavit, diligentiam adhibendam esse, vel fusis ad Deum precibus, vel consultis piis, doctisque hominibus, ad Dei voluntatem cognoscendam, & cæleste lumen implorandum? Doctis inquam & piis, non tamen Portus-regalis inquilinis, quos reverà nec pios, nec doctos esse, omnes Catholici sciunt: nec enim pietas, & vera doctrina cum errore consentiunt. Quòd boni & religiosi viri Casuistis parùm, ut dicis, utantur, experientiæ repugnat. Nam religiosæ conscientiæ homines alios sæpè consulunt, ne vel minimam peccati labem contrahant. Sed consilia à præceptis probè distinguenda. Utinam omnes consilia sequerentur! hæc sunt, ct ede mihi, Jesuitarum vota: sed quod Christus non præcepit, præcipere ipsi minimè possunt. Hîc porrò Concionatorem agis, & satis pueriliter declamas: eos, qui Casuistas consulunt, * ineptè Balaamo comparas, intentas iram Dei, maledictionem comminaris, eò quòd magistros *prurientes auribus* sibi *coacervent*. Sed vide, ne in vestros Magistros hæc probè quadrent, qui adeò tersum & exquisitum styli nitorem impensè hactenùs & operosè affectarunt, ut hoc melle, Janseniani venenum erroris, præsertim apud imperitos condirent.

* *Pag.* 99.
* *Pag.* 99.
* *Pag.* 100.

SECTIO VI.

De Casuistarum auctoritate.

REtractas, quæ jam supra de probabili opinione, ad nauseam congessisti: * nullum Doctorum numerum vis sufficere, ad probabilitatem opinionibus conciliandam, per locum scilicet, ut ajunt, extrinsecum. Times Jansenium vestrum obrui à maxima illa Doctorum turba, qui ejus errores cum Ecclesia damnarunt: hinc illorum authoritatem elevas. Sed apud Catholicos maximi semper ponderis fuit; nullius verò apud heterodoxos. Eo ipso quòd quis aliquam opinionem probabilem censet, statim vis ipsi fieri probabilem. In hoc sæpè ac sæpiùs hallucinaris; cùm aliud sit esse probabilem, & aliud talem videri. Si forsitan error probabilis vobis videtur, qui tamen probabilis non est: neque vos excusat, cùm per crassam & voluntariam ignorantiam omnino delinquatis. Quòd aliqua opinio nonnullis videatur probabilis, quæ Scripturæ & manifestæ rationi repugnet; apud vos non deerunt exempla: apud Catholicos non invenies. Licèt enim aliqua improbabilia quidam Catholici probabilia putent; illa tamen manifestæ rationi, aut Scripturæ tam perspicuè, ut alleditis, non repugnant. Aliquo exemplo dictis, sem. auctoritatem movere. Rectè: medice cura temperi: cur eam rejicitis, & pessumdatis? movet Ecclesiæ auctoritas ad certa; Doctorum verò ad probab. de iis enim agit Augustinus, quæ quis credere, vel non credere debet; nec unquam negavit Augustinus, quin Doctorum auctoritas maximi alioquin momenti sit. Perstringis deinde aliquos auctores, quos inscitiæ insimulas. * De Thoma Sanchez, ut alios omittam, quibus aliquando caninæ tuæ maledicentiæ dabis pœnas, dicere ausim, ad instar aquilæ esse, cui noctuas, vespertiliones, & ferales Portus-regalis bubones nemo sanè, opinor, nisi mortalium stultissimus comparet.

Immò, quod longè graviùs est, opinionem aliquam eo ipso suspectam esse dicis, quo à Casuistis doceatur quas subinde Baunio & Escobario calumnias affingit multi Apologistæ diluerunt: de his tamen infra. Interim per inanem quandam ostentationem, tibi ac tuis applaudens; vis Casuistas, Theologos, Jesuitas odio devenisse, ut doctis simul & indoctis *horrori* sint. Sic eleganter tua vota expromis: quod enim ad rem ipsam attinet, eodem prorsus modo, quo antè Catholici eos consulunt, adeuntque, ac se illis, in iis, quæ ad Deum spectant, regendos tradunt: nec ea laborant solitudine, quam exaggeras. * Vestrum quidem, vel potiùs cacodæmonis consilium fuit, qui veltis, aliorumque fœderatorum operâ usus est; ut Jesuitas à suis erga fideles piis muneribus removeret: sed res pro votis non successit: est, qui videt, & judicat. *Fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania, sed Dominus de cælo prospexit, & conturbavit eos.*

Ne quid demùm ad contumeliam desideretur, constanter asseveras, in dubiis moralibus, muliercularum cujuspiam judicium, Casuistarum, non paucorum aliquot, sed ferè omnium (nam plerosque dicis) judicio anteponendum esse. In hoc sanè tuum plenique judicium desiderabunt: nec deerit fortè, qui dicat, te insano muliercularum amore teneri, quas Theologis Catholicis anteponis. Desperatam haud dubè causam agis, pro qua ad muliercularum tribunal appellas. Hæreticis quoque idem mos fuit: nullus enim sectari * unquam exstitit, sine consorte alterius sexus. Rem etiam indoctorum judicio committis: at indoctos & suspectos recuso Judices, quia scilicet tui similes. Viginti demùm Casuistis, immò centum & mille, vel unum pium & eruditum Parochum opponam. Unum inquam, ex illa celebri ogdoade. Tum agmine facto, omnem Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgii populum opponis. Expunge, amabo te, Hibernia, nec enim populum in ea reformatum invenies, qui Janseniana dogmata probet: in aliis regionibus, quas appellasti, multos invenies, qui vestræ factioni addicti sunt. Vobis enim cum Lutheranis & Calvinistis, cum Carolo Molinæo, & Samuele Maresio bene convenit. Italiam prudens omisisti, quæ nihil nisi fulmina vobis hactenus cudere visa est.

Subnectis, nihil ex eo auctoritatis Casuistis accedere, quòd ingentia volumina confecerint, parum aliqui

* *Pag.* 101.

* *Pag.* 102.
* *Pag.* 103.

ad scribendum instructi & idonei; in toto ad annorum decursu, non nisi 12. Casuistas, teste Adversario, scripsisse, idque divino quodam consilio contigisse, cùm res admodum periculosa & lubrica de conscientia, de distinctione venialium & mortalium disputare; nunc verò Casuistarum nubem exortam esse, qui, tanquam *Ægyptiacæ ranæ*,* in Ecclesiam obrepserunt, & nihil pene jam *in moribus integrum* reliquerunt. Citas in hanc rem longum *divini Aurelii* (ita enim appellas) locum; institutâ demùm, pro diversitate delibus, Parochum inter & alienum, comparatione, in gratiam Parochi sententiam ita proferens, ut alienos, *impuras cisternas, devios tramites, infructuosos spaces*, appellare non vereatis.

Hæc paucis refutantur. Antiqua fuit hæreticorum mania, contra Scholasticos & ingentia illorum volumina declamare. Sed numquid D. Thomas tot & tantorum voluminum auctor, aliique omnium ordinum scriptores, in eo Theologorum Moralium censu comprehenduntur? Bellarminus Summistas numerat, ut vocant, qui Summas scripserunt, inter quos S. Raymundus de Pennaforti, S. Antoninus, Cardinalis Cajetanus, & Sylvester Magister sacri Palatii recensentur, tredecim appellat: tu verò duodecim, neque sine fuco & mendacio à te dicatur. Sed ubi Canonistæ, & Theologi, qui de re morali scripserunt? Quid rei sit, satis video, tot ac tantos errorum voluminum testes habere puduit.

Peritioneos, & instructos ad scribendum fuisse dicis. Quid porrò iis defuit? vis dicam; una dumtaxat pro doctrinam Jansenianam propensio. Nam integritate ac vitæ sanctimoniâ, eruditione singulari, certanti demùm ingenio præditi, ex S. Scriptura, ex Ecclesiæ, sacris Canonibus, Rom. Pontificum Constitutionibus, sanctis Patribus, Doctoribus demùm Theologis, eam doctrinam excerpserunt, quam in eorum codicibus legimus. Nolles de conscientia disputari; ne vobis erroneam esse, simplices Catholici intelligant: nec de culparum distinctione; ut nova crimina ad terrendum populum confingeres; ut Sancygiranus vester, qui hominem cum mortali adstrictum, rei sacræ, absque peccato mortali, nunquam interesse dicebat. Attingis etiam modum injungendæ pœnitentiæ: de quo agi nolles, ne, quam obtruditis pœnitentiam publicam, eam pro occultis, idq; more Pharisaico, necessariam esse, Theologi demonstrarent. Quis tuum Aurelium divinum credat, quem tam inhumanum erga reliquos Ordines, vel ipse locus à te adductus planè demonstrat? sæpè quidem divinũ & Prophetam egit, in libris illis Apocalypticis commentis: sed falsum Prophetam fuisse, probavit eventus. Cæterùm tibi dabitur esse, ut nunquam Aurelium citares, nisi eum to prius Lectore de libro cautè legendo, in quo ait nemo centum errores confixit.

Uter verò, ad regendos fideles, in via spiritus, ipsorum, Parochus scilicet paulò liberioris vitæ homo, cui nihil ad luxum, ad commodum, ad delicias debet, quem turba nepotum coronat, cui licèt incogitantiam & metitur (de his enim tantùm loquor;) an verò alius strictioris instituti, castigatioris vitæ, rebus divinis addictus, curis sæcularibus liber, doctus ingenio, & debita, tum jurisdictione, tum approbatione instructus; uter, inquam, sit aptior, cuivis considerandum relinquo. Te interim ad libellum P. Basilii de hoc argumento scriptũ remitto; quem, cùm ex Cardinalium Congregatio ad id specialiter deputata, recognoscendum & examinandũ suscepisset; nihil in eo censurâ dignum pronunciavit. Hinc Romæ liber, cùm approbatione secundò editus; ut ab amico certior factus sum.

* Pag. 104.
* Pag. 105.

SECTIO VII.

Dissolvuntur Jesuitarum criminationes.

AJunt, inquis, impostura 22. perperàm sibi vitio dari, quòd probabiles opiniones esse censeant: illicò pernegas; sed id duntaxat vitio verti, quod ea, quæ improbabilia sunt, pro probabilibus habeant. In citata impostura, nihil tale invenio; ut vel inde imposturas vestras multiplicetis: sed ibi tantùm lego, Thomam Sanchez à Montaltio temerè correptum esse, eò quòd dixerit, auctoritatem gravissimi Auctoris, solidis nixam rationibus, sufficere, ut aliqua opinio dicatur probabilis. Sed hæc est communis omnium sententia, modò sit auctor doctus, prudens, & pius, qui ex professo rem discusserit, eam optimis & firmis rationibus confirmet, & ea, quæ opponuntur, probabiliter diluat. Sed te remitto ad imposturas latinè redditas, ut novam impostura agnoscas. Quod verò opponis, pro probabilibus multa à Jesuitis haberi, quæ improbabilia sunt; donec ipse probaveris, improbabile reputandum est. Sed age, quæso, argumentis, non convitiis. Centies in his notis dixisti, nullam opinionem, quæ falsa sit, tutam esse: quòd Jesuitæ, immò Catholici omnes, id negent; errant, inquis, & pueriliter nugantur. Tu verò erras Willelme, & à te in hoc dissentire, Catholicum est. Quod ipsi habent, minùs probabilem, modò verè probabilis sit, esse tutam, eo modo, quo antè dixi, probabilius est. Tu id negas, etsi minùs probabiliter; non tibi propterea litem intendo; à censura prorsus abstineo. Cur eam adhibes, qui pejoris es conditionis?

* Nemo inter Jesuitas opinionem illam probabilem agnoscit, quæ dogmatis in Ecclesia receptis adversetur, aut à sensu communi abhorreat: quia probabilem, quamvis certitudinis expertem, ratione probabili nixam esse volunt: hæc autem ratio petitur, vel à loco extrinseco, scilicet ab auctoritate gravium auctorũ, quos sine ratione ita sensisse incredibile est; alioquin graves, docti, pii, prudentes Doctores non essent: vel à loco intrinseco, scilicet à re ipsa: hinc utrumque semper conjunctum est. Licèt enim opinio aliqua mihi probabilis videatur, quia illam tenuit gravissimus, & omni exceptione major auctor, suppono tamen, illum suis rationibus & fundamentis non caruisse. Negabis fortè, Doctoris Angelici auctoritatem sufficere cuipiam ad probabilitatem, quamvis alioqui ejusdem rationes ignoret, quas tamen ille supponit? Caramuelem idemtidem carpis: sed ille nostris armis non indiget; ad pugnam satis instructus est, auxiliares copias non postulat. Nolim tamen tibi persuadeas, Jesuitas in ejus verba jurasse, innumera proposuit, interrogando potiùs quàm asserendo, quæ nullus unquam Jesuita defendit. Quòd verò dicant, non ideò aliquam opinionem reipsa esse improbabilem, quòd alicui talis videatur, modò tamen gravissimi auctores eidem suffragentur; nemo, qui rectè sentiat, secùs putat. Quàm multa Jansenistæ vestri, immò Calvinistæ improbabilia & falsa reputant, quæ pro probabilibus & certis Catholici habent?

Quòd demum aliqua opinio nec Scripturæ, nec Patri-

* Pag. 106.

Patribus, nec Ecclesiæ, nec rationi evidenter repugnet; illud quidem necesse est, ad hoc ut probabilis sit, non tamen probabilem facit; sed ratio probabilis adesse debet: neque res tota, ut dicis, ad auctoritatem solam reducitur; immò ipsa auctoritas cum ratione conjuncta esse supponitur. Falsum etiam est, quod Jesuitis affingis, nullam unquam opinionem Casuistarum improbabilem censeri posse. Si enim comuni gravissimorum auctorum consensu, aliqua opinio sensui Ecclesiæ, sacris Canonibus, SS Patribus, rationi evidenter repugnet, quamvis aliqui eam probabilem putent, nihil tamen obstat, quin eam pro improbabili habeamus. Adductum Vallii testimonium ab auctore illo, * qui vestras imposturas publicavit, luculentum est, & nullatenus ambiguum; item Navarri, Alberti Magni, S. Antonini, Gamachæi loca perspicua sunt: ad pœnam libri: tu vide sis. Quid porrò ambiguitatis in Vallio fingi possit? satis enim esse, inquit, tutam & probabilem opinionem sequi, & probabiliorem posse optimè relinqui. Quòd Gamachæus non præstò sit, nemini persuadebis: sic perspicuum illius testimonium eludere voluisti: * eadem arte S. Antonini auctoritatem elevas. Sed hoc vobis familiare est, ut eorum, qui vestris erroribus non suffragantur, bonum nomen & famam denigretis: nemini hactenus satyræ vestræ pepercerunt: nihil in Ecclesia sanctum, quod maledicentia vestra non fœdarit: Romanum Pontificem, Concilium Trident. SS. Patres, qui vobis ab Augustino dissentire videntur, Scholasticos omnes, Religiosos Ordines, Deiparæ cultum, sugillare, carpere, deridere, perstringere, impunè hucusque non cessatis. Hæc porrò sunt crimina vestra; non Jesuitarum criminationes. Multùm alibi, sed hîc plurimùm hallucinaris. Ubi titulum sine re lectoribus tuis exhibuisti, centies eadem repetis; eadem ubique cantilena. Unum dumtaxat obolum feres. Hæc quoque sæpiùs Parochi Parisienses, aliiqúe in suis censuris ad nauseam inculcarunt. Aspersisti aliquot, Augustini ut plurimùm, loca; quæ tamen ad rem non faciunt. Sic operam, & atramentum perdis: sic frustra paginas imples; in quas una litura, seu spongia probè quadraret.

* *Pag.* 107.
* *Pag.* 108.

NOTA II.

Filiutii doctrina de Jejunio.

FIliutium, tanquam blasphemũ, & hæreticum, hoc loco traducis, eò quòd dixerit, eum ad jejunium non teneri, qui vel labore ob malum finem suscepto, vel alia sua culpa, talem infirmitatem, dispositionem, vitium debilitationem contraxerit, ut sine gravissimo incommodo & periculo jejunare non possit; quamvis expressè dixerit, eum peccare, si malo fine laboret in fraudem jejunii; * duplici videlicet peccato, primò ob turpe factum, quod ab eo ponitur, secundò ob appositam causam solvendi jejunii; licet deinde, si reverà, ut dixi, moraliter jejunare non potest, ad jejunium non teneatur. Auctores suos Filiutius citat.

Quid in hac doctrina tam nefandum & horrendum sit, quod tam acres declamationes postulet; reverà non video. Supponit enim Filiutius, pravum illum, tum laboris illiciti, tum fraudis intentæ affectum revocatum fuisse. Si enim remaneret, haud dubiè illa omissio jejunii ab illo vitiaretur, Immò fieri potest, ut jam infirmus, in Sacramento Pœnitentiæ absolutionis gratiam acceperit, urgente scilicet necessitate, ut si quis ex duello, gravi vulnere accepto, & multa vis sua culpa infirmum, jejunii lege non solvat? Non negarim tamen, Ecclesiam iis, qui licito labore defatigantur, indulgentiorem esse debere; & in iis, qui sua culpa defatigantur, graviorem causam requirere, scilicet in pœnam: at posito, quòd sit talis defatigatio, debilitatio, corporis infirmitas, ut infirmus jejunare non possit, nisi in probabilissimum mortis, aut gravis morbi periculum incurrat, quis eum à jejunii lege immunem esse non dicat? si fortè Jansenitarum vestros excipiam, qui, ut jam dixi, Pharisaico more, aliis *onera importabilia* imponunt, eaque *digito suo* movere nolunt.

* *Pag.* 109.

Quod attinet ad auctores pro hac sententia citatos, scilicet S. Antoninum, Sylvestrum, Medinam, Cajetanum, Angelum, Navarrum; expressa eorum loca impostura 8. legisti. Quid ergo tricaris, & miraris Jesuitarum frontem? quasi verò omnes eam corporis infirmitatem, seu dispositionem non intelligant, quæ jejunii impatiens sit. Quis enim neget, ab Ecclesia aliquid præcipiente supponi vires adexequendum necessarias? quis neget, sceleratum peccatorem plus jejuniis egere, quamvis difficiliùs, quam alii jejunet? at si talis sit infirmitas, & vitium lapsus, ut jejunare non possit, de hoc enim agitur; quis eum teneri dicat? sed tuas artes agnosco Wilhelme: hæc quæstio tibi parum curæ est: hoc prætexis nomine fraudem: Janseniana dogmata ubique defendis; licet de Jansenio ne cogitare quidem videri velis. Teneri nempe vis etiam eum, qui præceptum implere non potest: impotentia illa, quæ culpâ nostrâ contrahitur, à peccato nunquam liberat. Sic ignorantia juris naturalis, quam per peccatum contraximus, à culpa non liberat. Agnoscis, ni fallor, nativum Jansenii vultum. Nihil affingo, immò nihil dico, quod rudis tyro non videat. Eò spectas: nempe res hujusmodi ad probationẽ vestri erroris adducere soletis. * Censura illa Lovaniensis suspecta est. Quàm infesta Jesuitis, quàm addicta Bajo & Jansenio Academia illa hactenus fuerit, frustrà reponerem; cùm id nemini lateat. Nec Filiutius tam crudè loquitur: cur ejus verba non adduxisti, quæ tibi suggesta fuerant? nec ille quamlibet defatigationẽ intelligit; sed eam, quæ maximam difficultatem pariat; eam nimirum, quæ ab implendo Ecclesiæ præcepto liberet. Vis hominem penitùs exhaustum, & semimortuum jejunii lege teneri? Vah charitatem Pharisaicam!

* *Pag.* 110.

NOTA III.

Baunii sententia, quæ Confessarium obligat ad pœnitentes absolvendos, probabilem opinionem secutos.

HÆc toties inculcata fuit, & pro ea tam multi auctores scripserunt, ut vel unus illorũ quadraginta sex alios citet: supponunt autem, opinionem, quam pœnitens sequitur, esse verè probabilem, ac proinde talem, cui etiam Confessarius, si velit, adhærere probabilem esse sciat, licèt alteri adhæreat. Si tamen possit, utpotè, qui illam Confessarius falsam esse evidenter cognoscat, nullo modo eam sequi potest. Et verò, si ex illa opinione pœnitentem absolvat, illam

illam in hoc sequitur: igitur talis esse debet, quam in illam certò sequi possit: igitur certò probabilis, ne ipsum dubia conscientia operetur. Porrò si talis est, cur non neger eum teneri illam amplecti, in gratiam pœnitentis, quem ex officio juvare tenetur? igitur & illum agere, quod commodè & licitè agere potest, ad bonum illum: igitur opinionem illam ad usum illum reducere, cùm aliter pœnitentem hîc & nunc juvare nequeat.

Hoc etiam loco, dum Andabatarum more pugnaveris, tuos errores multiplicas, seu veriùs, iterum iterumque repetis. Vis enim nullam unquam opinionem falsam, quantumvis probabilem, à peccatorum nem facere; quod erroneum esse, jam supra demonstravi. Unde concludis, non posse pœnitentem ullo lege absolvi, cùm præter peccati maculam, habeat erroris contumaciam. Sed heus tu Wendrocki: illa pœnitentis opinio, cùm probabilis sit, non solùm modò, sed etiam vera esse potest: suppone igitur veram esse: Confessarius igitur, qui oppositam falsam sequitur, errat & peccat, si alteri, quæ vera et non adhæreat. quid ergo facto opus? Confessarius suam veram putat, ita tamen, ut falsam esse possit: item pœnitens suam: igitur eodem hic jure suam, quo ille suam sequitur. Videndum ergo, quid expedit, & satius esse videatur. Quis neget satius esse, pœnitentem absolvi, cùm licitè absolvi queat, quam absolutionis beneficio privatum dimitti, & sic agi desperationem? Hæc reverà si capias Willelme, mutabis, errorèque tuos revocabis.

*Subnectis deinde varias opiniones de homicidio, de usu *Moatra*, de calumnia, de duello; quæ jam ab Apologistis vel omnino rejectæ sunt, (nam innumeras per calumniam affinxistis,) vel ita explicatæ, adjunctis scilicet iis conditionibus & legibus, ut speculativè saltem, si non practicè probabiles censeantur, eo modo, quem breviter quidem, at satis perspicuè delineasti supra pagina 60.

Jamverò, quòd aliqui dicant, licere aliquid, & non licere, id est, probabile esse licere, & probabile non licere; probabiliter Confessarium teneri, & probabiliter non teneri; mirum tibi accidit, & Dialectici personam induens, sic arguis: licet & non licet absolvere; igitur certò licet non absolvere; tenetur & non tenetur Confessarius absolvere; igitur certò non tenetur. Ludum sanè Dialecticæ genus: ex probabili certum elicis; immò, quod mirabilius est, ex duabus probabilibus oppositis & copulatis, alteram certam infers. At in personam Dialectici induis, qui tam ineptè & absurdè illam sustines. Sic ergò meliùs ratiocinari posses, si tamen rationis patiens es, quæ in tanta perturbatione furoris, odii, & pervicaciæ vix locum habet: certum est, probabile esse, quòd prædictus pœnitens sit absolvendus; igitur certum est, tutum & honestum esse absolvere: & quia certum est, etiam probabile esse, quòd absolvendus non sit; ideo certum est, tutum & honestum esse, non absolvere; quia nulla lex certò obligat, nisi certa; igitur neutra pars oppositam damnat. Sed, inquies, Cajetanus, & alii non solùm ex parte conscientiæ, judicium ultimum practicum certum exigunt, verùm etiam certam veritatem sententiam, quæ sit fundamentum conscientiæ, negantque sufficere probabilem. Respondeo aliqui, hanc opinionem falsam esse, vel, ad summum, probabilem non certam. Ego aliter respondeo, nec fallor, utrique parti facio satis: nempe ultrò concedo, illud ultimum judicium conscientiæ, citrà quantiam invincibilem, deduci ex sententia certa, scilicet ex illo judicio, quo judico certò talem, vel talem sententiam certam esse, vel probabilem, vel probabiliorem: igitur licèt supponatur opinio probabilis de tali vel tali objecto, supponitur tamen certitudo, id est, certum judicium de prædicta probabilitate; quod est fundamentum conscientiæ.

* Quod demum subnectis de divino lumine, quo Confessarius à Deo illustratus, veritatem liquidò cognoscat; Calvinum olet, & interiorem illum spiritum, cui hæretici divinæ veritatis notitiam acceptam referunt. Si nihil aliud, hoc satis animum tuum prodit.

* *Pag.* 112.

NOTA IV.

De Joanne Sancio.

ÆGrè tulisti, quòd Apologista Joannem Sancium eruditissimum Theologiæ Moralis Doctorem appellarit: tum quatuor ejusdem opiniones refers ex Diana; ac dicis, dignos esse Jesuitas, qui Sancium laudent. Unius dictum omnibus attribuis; quo jure, divinare non possum. Prætereà eruditum esse, nemo profectò negaverit, nisi fortè, qui librum illius non legerit, sed tui similis apud Dianam paucos illius versus cursim oculis lustrarit. Omnes hujus auctoris opiniones defendendas non suscipio, * nec etiam Dianæ, aut Caramuelis, quia nonnullæ mihi probabiles esse non videntur, saltem in praxi; negari tamen non potest, quin eruditus sit & ingeniosus; quod nisi concedas, plus quàm stolidus es. Nisi à sacra Indicis Romani Congregatione in prohibitorum album hic liber, ob aliquot assertiones, relatus esset; tibi auctor forem, ut illum apud illum, non apud Dianam legeres. Non rarò enim accidit, ut librorum coactores in iis exscribendis aliquando turpiter errent, ut is, qui P. Amici objectionem pro ejusdem sententia traduxit & publicavit; & alius interrogationes, seu quæstiones Caramuelis, pro ratis ac fixis ejusdem decretis. Sed cùm adeò demissè de Sancio sentias, cur Romanam illam confixionem omisisti? nec enim tibi latere potuit. Verbo dicam; quia Romana est; &, quæ te pupugit, Roma placere nequit. Censuras Lovanienses & Sorbonicas ad nauseam obtrudis & jactas, quia Jesuitis adversas; Romanas retices, quia Jansenistis & hæreticis infestas.

* *Pag.* 112.

NOTA V.

Quo pacto Jesuitæ Patres revereantur.

VIs SS. Patres à Jesuitis parum admodùm reverenter habitos fuisse; quia Reginaldus dixit, potiorem rationem habendam esse recentiorum scriptorum in iis, quæ ad mores & quæstiones morales pertinent; antiquorum verò in iis, * quæ ad fidei dogmata spectant. Grande scelus, Willelme, propter quod etiam in Apologistam acriter invectus es; sed sive Patres pro antiquis illis accipiat, ut sensit Annatus in responsione ad Theologiam moralem, sive pro aliis antiquis scriptoribus, qui Patres non sunt; quid inde concludit? Fallitur igitur Apologista, inquis; qui & negat, hæc verba in Cellotio reperiri, & antiquos illos à Reginaldo appellatos, alios à sanctis Patribus esse vult; cùm tamen Annatus Patres in an-

* *Pag.* 111.

* *Pag.* 113.

in antiquioribus illis invenerit. Neuter sanè peccavit, cùm uterque sensus in verba quadret, tum Reginaldi, tum Cellotii. Cùm Patres ne nominent quidem; cur alios antiquiores, qui Patres non sunt, intelligere vetas? & cùm etiam Patres antiquiores sint, cur Patres inter antiquos non recenseam? neuter igitur erravit; uterque rationabilem sensum exposuit. Quòd autem illa verba, quæ Montaltius Cellotio affinxit, in Cellotio non legantur, scilicet latinitate donata, sola locorum collatio demonstrat. Sed esto, Reginaldus ita censeat, Cellotius ita scribat. * Cùm in Morali Theologia non disputetur de certis morum regulis, quæ in libris Patrum habentur (has enim ut certas Theologi supponunt;) sed de singularibus quæstionibus, quarum solutio, ut plurimùm, ab aliquo textu aut Canone, aut diplomate Pontificio petenda est; frustra apud SS. Patres solutionem illam investigarem, qui ante hujusmodi leges scripserunt. Adde casus particulares, quos apud SS. Patres non invenies. Nullum igitur piaculum, nullum scelus fuit, apud Recentiores ea exquirere, quæ ipsi discusserunt; non verò apud SS. Patres, qui omiserunt.

Cæterùm Apologista luculentis exemplis ostendit, quàm versati essent Jesuitæ in doctrina Patrum: Fronto, Sirmundus, Petavius, Turrianus, indefesso studio Patrum volumina triverunt. Quid Suarez, Vasquez, Ruiz, Bellarminus, Toletus; quid Theophilus Rainaudus, Annatus, Martinon, Gretserus, Serrarius, quid alii ferè innumeri hac in parte præstiterint, orbi Christiano compertum est. Quid porrò Augustini, Chrysostomi, Gregorii nomina desideras in Filiutio & Reginaldo, in iis quæstionibus, quas agitant de simonia, de Irregularitate, de Censuris, de Contractibus, Impedimentis matrimonii, ritu & usu Sacramentorum, aliisque hujusmodi? apage quæso istas nugas. Sed mirabilis es: sugillas Reginaldum & Filiutium, quòd tariora Patrum loca exscribant, & inscitiæ tribuis: Baunium quoque acriter perstringis, quòd multa & frequentia adducat, ad inanem, inquis, doctrinæ ostentationem. Est sanè, quòd te bilinguem vocem; qui carpis in uno, quod desideras in altero. Baunius tamen eo dumtaxat nomine, hac in re scilicet, displicuit, quod ad dispositionem sacræ Communioni necessariò præmittendam, illa omnia non postulet, quæ Arnaldus vester, quasi ex Tripode, Jansenianò plenus Apolline, Christianæ Resp. annuntiavit. Frustra demùm carpis miserum illum & tardum Apologistam, eumque in facetorum hominum risum incurrisse dicis, * *ô imitatores servum pecus*; quod aggestis hæreticorum nominibus, Montaltium voluerit imitari. Tu facetos homines, histriones scilicet & scurras Apologistæ opponis: ego istis sapientissimos & religiosissimos opponere possem, qui lepidam illam Apologistæ responsionem valde probarunt. Scurra vester multa nomina Casuistarum, Germanorum præsertim, & Hispanorum collegerat, ut Villalobos, Coninck, Llamas, Achokier, Dealkoser, Delacruz, Veracruz, Ugolin, Tamburin, Fernandez, Martinez, &c. & insulsè quærebat perterrefactus, utrùm illi Christiani essent: Apologista, ut *stulto secundùm ejus stultitiam* responderet, hæc alia nomina congessit, Luther, Usser, Bucer, Tailer, Keiser, Groper, Tamber, Wittaker, Herman, Tilleman, Calagan, Hus, Thorp, Vrigth, Horck, Schuch, Crau, Whyght, Esch, Hall, Hun, Fryth, Hesch, Philpot, Testuvot, Jansen, Horden, Hitten, Suffen, Houvenden, Zanchius, Brandius, Scharpius & interrogabat, utrùm hi, quos hæretici pro suis auctoribus & martyribus agnoscunt, reverà Christiani essent. Longè meliùs interroganti respondere: Willelme, si diceres ingenuè, Christianos quidem esse, at non Catholicos, eos tamen Jansenio vestro satis notos & familiares; quorum lectione multum ille profecit, & cuncta ferè, quæ in illo grandi volumine habet, ex iis puris putis fontibus hausit, ut P. Deschamps luculentissimis testimoniis aliis collatisque locis feliciter demonstravit. Parum abfuit, quin nomen tuum, Wendrocki, attexerem. Probemus an quadret, Hork, Wrigth, Wright, Wendrock: quàm bene sonat!

In sextam Epistolam.

NOTA I.

EXcusas Montaltii ignorantiam ab Apologista impost. 25. ita demonstratam, ut luce meridiana clarior evaserit. * Fateri ergo debueras, & hoc qualecunque pœnitentiæ publicæ, quæ vobis magopere placet, specimen edere; fateri, inquam, utrò debueras, Montaltium ignorasse, quid Assistus & Proditoris nomen apud Canonistas significet, quatenus scilicet ad Censuras Ecclesiasticas contrahendas ab iis refertur: aut si hominem satis ignarum excusare velles, id satis erat dixisse, in Summistis, Casuistis, Canonistis & Theologis eum parùm versatum esse, vacasse dumtaxat lectioni SS. Patrum, apud quos hæc futilia invenire non potuit. Si hæc ingenuè dixisses, esset, quòd sinceritatem tuam saltem laudarem, cum nec prudentiam, nec pietatem, nec sanam doctrinam in te quisquam laudare queat. Publicam illam pœnitentiam, quam miseris hominibus, qui vestro regimini se credunt, severè imponitis, nullatenus in vobis probare vultis; non estis *sicut cæteri hominum*, scilicet, ut Jesuitæ, Casuistæ, homicidæ, calumniatores, usurarii, simoniaci: omnia Phariſaica aptè in vos quadrant; hoc unum dumtaxat omittitis, *jejunas in sabbatho*. Sed bonus sum, qui vobis pœnitentiam & confessionem publicam persuadere velim, quam à vobis, Censuræ Sorbonicæ, Episcoporum Decreta, Constitutiones demùm Apostolicæ extorquere hactenùs non potuerunt. Unum tamen rogo, aut saltem moneo, ut cùm de aliquo puncto Juris Canonici vobis disputandum erit, Lexicon saltem & vocabulorum indicem consulatis, ne artis terminos, & prima rudimenta ignoretis, & quispiam severus Canonista tritum illud occinat: *Ne sutor ultrà crepidam*. Escobario etiam fœdè imponis. Ab Apologista ita hujus calumniæ cõvictus es, ut vel mutire vel hiscere pudeat. Bonacinam & alios ab Apologista citatos, * quasi per contemptum, Legulejos vocas, scilicet Bartolum, Ambrosium, Farinacium, Peregrinum, Genuensem, Cajetanum, Probum, Ancaranum, Immolam, Antarez, Menochium, Julium Clarum, Covarruvias, Mascardum, Gutierez, immò Clementem VIII. tam graves, & tanto numero auctores, nullius auctoritatis homines esse dicis; ut iis nescio quem Menagium inter auctores classicos innominatum opponas, & Mosaica præcepta nobis obtrudas. Et hęc dicere, hæc scribere non vereris? O tempora! ô mores! est ne

* Pag. 114.
* Pag. 115.

* Pag. 130.
* Pag. 131.

mo, quòd tibi faciliùs ignoscatur, qui stylum dum-
taxat de Trinitatem primatiis hujus sectæ mystagogis
non gratis quidem, sed pretio locasti.

NOTA II.

Ecclesiæ leges desuetudine abrogari.

De legibus humanis, Civilibus, & Ecclesiasticis, quæstio est: quas desuetudine abrogari, nemo sapiens, nemo doctus, nemo, qui rem intelligat, negabit. * In antiquis pœnis, quibus blasphemi olim plectebantur, litem Filiutio moves; quòd scriptum relinquerit, omnes illas in usu ampliùs non esse. Quis hoc negat? quis non videt? experimento vestro faciliùs probatum, qui blasphemas illas voces toties fudistis, *quæ divina Dei præcepta sunt impossibilia: Christus pro salute hominum prædestinatorum mortuus est:* non tamen blasphemorum pœnas tulistis. Hîc quoque Mascarenham refringis, eò quòd dixerit, Sacerdotē nullius reum delictis noxæ, si res ita postulet, rē sacrā facere posse: quasi, inquis, antiquæ severitati aditum obsepiret. Atnoli causam peroras, qui & pœnitentiam publicam reduxere, & fideles à sacro convivio, in quo Christus semitur, per multos etiam annos removere conantur. Hujusmodi Reformatores Ecclesiæ semper fuerunt, cùm vel hoc nomine sectarii omnes novitatem invexerint; nomen etiamnum prætensis, ut quis, Reformatis relictum est. Unum tamen tentare, antiquorum Canonum usum adversus hæreticos restituendum videri, in Gallia præsertim, in quamjoresnostri tanto conservandæ religionis & fidei studio tenebantur; ne Jansenianæ hæresis ulteriùs serpat. Sed optandum id potiùs, quàm sperandum. Ita enim præsentium temporum sors tulit. Exoretur Deus, ut manum ipse operi admovere dignetur.

* *Pag.* 131.

Dissertatio Theologica,

De Perpetuitate Canonum.

SECTIO I.

Certæ regulæ citra consuetudinem.

Mhora cœpit institui currente rota, cur Vrceus exit? Scurram egisti aliàs, nunc tandem Theologum agis; sed vide, ne pro conclusionibus Theologicis erroneas & hæreticas deducas. Initiò illum ultrò fateris, Leges Ecclesiæ ad cæremonias pertinentes, per desuetudinem abrogari; * in aliis autem positivis, hanc Jurisperitorum regulam non adhibere perperàm asseris; & quia rem ita confundis, ut vix eam capere videaris, paulò distinctiùs explicanda est.

Duplex est sacrorum Canonum & Decretorum Ecclesiasticorum genus; huc etiam refero Constitutiones Apostolicas. Primum est in doctrina fidei & morum, cùm scilicet declaratur aliqua propositio fidei, vel aliquod factum turpe, ac divinæ legi repugnans; v.g. simoniam vel usuram semper esse illicitam, item mendacium culpabile, &c. hujusmodi leges nunquam abrogari possunt, vel revocatione, vel desuetudine, vel alio quovis modo: nec item illæ, quæ sunt juris naturalis, ut lex æterna. Alterum est in disciplina, idque in multiplici genere. Vel enim ad cæremonias, & sacros ritus pertinet; & hoc abrogari posse, non negas: vel ad concessiones, indulta, gratias; sic Tridentinum Episcopis multa concessit, scilicet per delegationem, & summus Pontifex multa privilegia idemtidem concedit; nemo autem Catholicus dubitat, quin ea revocari & abrogari possint: vel ad præcepta positiva, v.g. Jejunii, abstinentiæ à carnibus, Festorum, confessionis annuæ &c. nemo etiam negat, hæc ab Ecclesia abrogari posse, nisi fortè aliqua institutionis Apostolicæ esse censeantur: vel ad pœnas & censuras, quas Ecclesia suis Deique præceptis sæpè annectit; hæ quoque ab eadem Ecclesia abrogari possunt, non quidem quantum ad Dei præcepta, sed quantum ad pœnas annexas: vel ad mores Ecclesiasticorum formandos; hæc etiam mutare potest; immò nullis aliis, si velit, nisi communibus præceptis Ecclesiasticis adstringere: vel demum ad distributionem beneficiorum, dignitatum Ecclesiasticarum, officiorum; quid in his summo jure possit Ecclesia, nihil est, quod dicam; quid ordinario, ex ipso usu constat. Certum est igitur, leges illas ab Ecclesia abrogari posse, quæ ab eadem latæ sunt, exceptis, ut dixi, Declarationibus & Definitionibus, in doctrina morum & fidei: sic posterius Concilium abrogare potest Canones antecedentis, in materia disciplinæ; item is, qui succedit Rom. Pontifex, revocare potest Bullas & Decreta suorum antecessorum, citrà Constitutiones in materia morum & fidei; nec enim is, qui præcessit, alios, qui succedunt, eadem potestate privat. Excipio autem Canones & Definitiones fidei, quæ cùm ab ea potestate & infallibilitate, qua pollet, tum Concilium generale legitimum à Rom. Pontifice confirmatum, tum ipse Rom. Pontifex in definiendis fidei & morū controversiis, proficiscantur; ut errori obnoxiæ non sunt, ita à succedentibus vel Conciliis, vel Pontificibus, revocari non possunt.

Hæc est doctrina Catholica adeò communis, & trita, ut vel ipsi tyrones hoc sciant: quam haud dubiè, Willelme, non tenes; cùm nullam legem Ecclesiasticam, præter ceremonialem, abrogari posse asseras. Equidem Ecclesia approbare nequit, ut honestum & bonum, quod jam olim turpe & malum esse declaravit, & nunc quoque sanctos & castos ministros optat, ut olim: sed quis neget, Canonicas pœnas abrogari posse, quas vel usurariis, vel simoniacis, vel homicidis inflixit? quis hoc, quæso, nisi hæreticus neget? Quasi verò ut leges ferre, ita eximere, dispensare, plectere, condonare, abrogare, aliaque id genus ad supremam Ecclesiæ & Romani Pontificis immediatam in omnes Christi-fideles jurisdictionem non pertineant. Nec Ecclesiæ spiritus ex iis Canonibus, quos olim florens & libera sanxit, * meliùs cernitur, quàm ex iis, quos deinde cōdidit. Quò spectes, satis video, Willelme. Ecclesiam modò liberam esse non putas, nec Concilia posteriora libera, quia Romani Pontificis auctoritas, Ecclesiæ, ut fingis, libertatem oppressit. O hæreticum caput! hoc à Calvino Sancygiranus, & ab hoc ultimo Jansenianì acceperunt. Quasi verò libertas Ecclesiæ, alia sit à libertate summi Pontificis; suprema Ecclesiæ potestas alia sit ab hujus potestate. Sancta Sedes, totius jurisdictionis Ecclesiasticæ fons est, Romanus Pontifex Ecclesiæ caput visibile, à quo in reliqua membra spi-

* *Pag.* 132.

* *Pag.* 133.

ritus jurisdictionis descendit, Conciliis etiam legitimâ auctoritate convocatis, sua auctoritas inest; quatenus Rom. Pontifex iis præest, aut Decreta deinde confirmat. Igitur nemini Catholico dubium, quin ii Canones, qui ad disciplinam pertinent, à Rom. Pontifice revocari possint, ac proinde ipsa desuetudine abrogari. Hoc sanè mirari satis non possum: antiquos Canones, ad disciplinam scilicet ecclesiasticam pertinentes, minimè observatis; novos admittere recusatis ab ultimis Conciliis conditos: quid, amabò, reiî sacros Canones, semper in ore habetis, nunquam in opere: ab antiquis præsens Ecclesiæ usus vos exemit; à novis ipsi vos eximitis. Videte, ne id vobis bellè cóveniat: *Dicunt, & non faciunt.* Non negarim tamen, nec Jesuitæ id negant, per abusionem desuetudinem inductam aliquando fuisse, & abusionem, per crimina, saltem ut plurimùm, & legum violationes. Sed de ipsa desuetudine agitur, non de illius causa; quâ semel positâ, legem abrogari certum est.

Satis lepidum est, quod subnectis: * Canonicas pœnas, pro variis criminum generibus assignatas, divinæ institutionis esse, ac proinde juris divini. Quasi verò Sacramentum Pœnitentiæ sine Canonicis pœnis esse non possit. Hinc Canones illos *de Pœnitentia*, vis ab Ecclesia abrogari non potuisse: hinc Arnaldus pro iis restituendis acriter pugnavit. At Concilium Tridentinum nullam, Canonum *de Pœnitentia*, mentionem facit; sed de Sacramentali satisfactione, quæ à Confessario injungitur, & ejusdem prudentiæ relinquitur.* Ex longiore illo doctoris Angelici loco, quem exscripsisti, quid aliud constat, nisi per contrariam consuetudinem jura humana abrogari? præsertim, si contrariam illam consuetudinē ii dissimulent, in quorum potestate est, jus positivum mutare. Igitur ex D. Thoma quælibet lex positiva humana, sive Ecclesiastica, sive Civilis, desuetudine, vel Principis auctoritate abrogatur. Cur ergo dicis, tales pœnas, quibus per sacros Canones, simoniaci subjiciuntur, aboleri non posse ab Ecclesia? quod reverà erroneum est: quamvis propterea omnimoda impunitas non concederetur; semper enim crimen aliqua pœna dignum est. Equidem Ecclesia declarare nequit, simoniam turpem & culpabilē non esse; potest tamen revocare Canones illos, qui talibus pœnis simoniacos subjiciunt: immò idemtidem Ecclesia à Censuris, in quas incurrunt, eos exolvit. Igitur illæ pœnæ, vel Censuræ jure divino non stant; ut temerè garris: alioquin nulla consuetudine contraria abrogari possent. Quis enim Casuista unquam dixit, ea quæ sunt juris æterni, vel naturalis, desuetudine abrogari?

Sed exemplis contrarium probas. * Contendunt Casuistæ, inquis, multa positivo dumtaxat jure illicita esse, quæ tamen divino illicita esse constat: v. g accepta à Judicibus munera, dare pecuniam, ut *motivum*, vel invitamentum, non ut pretium pro beneficio, contractum *Moatra*, aliaque id genus. Nemo negat, quin juri naturæ repugnet, Judicem accipere munera, ad ferendam injustam sententiam? Utrùm verò repugnet ad ferendam justam, majore scilicet, studio, curâ, operâ, diligentia; non ita certum est, ut dicis. Equidem tenetur, ad justam ferendam; sed teneri ad aliquod opus honestum, diversis titulis & nominibus, nihil vetat. Sed bonus sum, qui in his hæreo, quæ ab Apologistis fusè discussa sunt. Hoc dumtaxat unum subnecto: nullum unquam Casuistam dixisse, aliquid contraria consuetudine abrogari, quod jure divino illicitum sit: nullus tamen verè Catholicus unquam dixit, sacros Canones, qui ad pœnas & Censuras pertinent, ab Ecclesia revocari non posse. Quantum porrò temporis requiratur, ad veram desuetudinem inducendam, auctores disputant: id sane prudentis judicio relinquendum esse videtur. Ea tamen esse debet, ut iis, ad quos spectat, non prorsus ignota sit. Quòd Ecclesiæ tolerantia omnibus nota esse debeat, sine fundamento adstruis: sufficit, ut ab sim nota sit. Collabenti ecclesiasticæ disciplinæ, in paucorum firmitate, præsidium esse, perperam affirmas tuos Jansenistas haud dubiè intelligis, qui præsidia disciplinæ rigorem more Pharisaico affectant: quo verò fine, Deus scit. Ne quid dissimulem, errorem Montani, & Donati superbiam, non parùm redolent. * Addis, prædictos Canones, scilicet *de pœnitentia*, adhuc stare, non obstante tolerantia Ecclesiæ, quæ in sacramentorum administratione, arcana flagitia, errores que permittit, & erumpentia tantùm plectere solita habet. Hæc pura puta Jansenii mens est, qui probonus pacis, errores etiam in suis administris ab Ecclesia dissimulari, & tacitè tolerari dicebat. Aliquoties, inquis, (in fide scilicet & moribus) *majoris malitiæ vitandi causâ*, christiana prudentia tolerari præcipit. Sed id erroneum est. * Hoc etiam loco, Episcopis, non modò divinam auctoritatem, sed ecclesiasticæ potestatis plenitudinem divinitùs concessam attribuis: quam uni dumtaxat Romano Pontifici competit. Ac demùm in Ecclesiæ rectores inveneris, qui, Jesuitarum consilio, nihil cogitant de antiquis Canonibus restituendis, de reformanda Ecclesia, &c. Ut inimici vestri, hujusmodi reformationis busminùs addicti essent, hæc vox *reformationis*, hæreticorum perpetua fuit. Cuperent Tridentini decreta observari; erga sanctam Sedem propensiores sint, & observantiores; Apostolicas Constitutiones, eo, quo par est, honore excipiant, suam dignitatem eidē acceptam referant, promoveant doctrinas novatorum non ferant; misellis Regularibus non adeò infensos ac infestos se præbeant; paulò mitiùs agant cum iis hominibus, qui Ecclesiam De suis litteris, virtutibus & miraculis, immò illorum Ordinem sanctissimis & doctissimis viris illustrarunt; sarta & tecta servent illorum privilegia; immunitates ne lædant à Sede Apostolica profectas; si quid forte delinquant, homines enim sunt, servato juris ordine, à Tridentino sancito agant. Uno verbo, Regularium potiùs, quàm Jansenistarū operā utantur. Illorum enim damnata doctrina, & Pharisaici mores: illorum doctrina Catholica, & mores ad consilia Evangelica formati. Non deerunt alii ejusdem Ordinis, iique optimi, quos imitentur.

* *Pag.* 133.
* *Pag.* 134. 135. & 136.
* *Pag.* 133.

* *Pag.* 138.
* *Pag.* 139.

SECTIO II.

Exempla, quibus ostenditur, quantum Casuistæ in has regulas peccent.

REpetis iterum, leges Ecclesiasticas jure divino & naturali constitutas & sanctas esse; ut inde concludas dispensandi, abrogandique potestatem, penès Ecclesiam, ac Romanum Pontificem non esse. Tantam hujus auctoritatem, qua te tuosque cuncta cuit, ægerrimè ferre videris: sacri Canones nihil ad parùm ad te: merum obtentum esse constat. Quo-

vero perpetuus Ecclesiæ usus, chimæricis vestris re-
[illegible]nibus antepoenendus non sit.

[illegible]rum primo loco aggrederis, Pygmæus Her-
[illegible], Thersites Achillem. Vin'te Ranæ apologi
[illegible], cave, ne tumore, plus æquo, disten-
[illegible] comparem? Quid verò peccavit Suarez? dixit, inquis,
[illegible] usu jam receptum esse, ut inferiores Pasto-
[illegible] à Curati beneficia mutent, ad alia pinguiora
[illegible], cum pensione renuncient, eaque assumant
[illegible] retinendi aliquod tempus, sed non per-
[illegible] nec enim illi statum, sed ministerium pro il-
[illegible] tempore habere dicuntur. Hæc sanè Parochos,
[illegible] præsertim Ogdoadis, non leviter pupugêre,
[illegible] quod à ratione alienum sit, sanctæ Sedi,
[illegible] ipsis Episcopis injuriosum, nemo non vi-
[illegible]. Supponit autem Suarez talem usum, quem Ec-
[illegible] modò tolerat, sed suis, ut ajunt, *provisioni-*
[illegible]. Crede mihi, merum ministerium est, cui
[illegible] propriam jurisdictionem conjunctam esse
[illegible] quidem Prelatis amove-
[illegible] non possit, secùs tamen ab Ecclesia, & à
[illegible] Pontifice. Catholici omnes ita sentiunt: atque
[illegible] difficultas soluta manet. Supponit autem doctis-
[illegible] audor, bono animo & fine, non sordido, ut di-
[illegible], non appetitu id fieri. Nam reverà, si turpis fi-
[illegible] quem moveret, non modò ille ad pinguius
[illegible] non deberet, sed potiùs tenui, quo jam
[illegible] frivandus esset. Mercenarios & falsos Pasto-
[illegible] Ecclesia removendos esse clamitas. Utinam,
[illegible], id fieret! Suarez haud dubiè suo calculo,
[illegible] illud consilium donaret: sed in tanta Eccle-
[illegible] multitudine illud sanè optandum, vix
[illegible] sperandum est. In hoc Jesuitæ, modò sincerè
[illegible], tecum sentiunt: sed *timeo Danaos, & dona fe-*
[illegible]. Quid enim his tumultibus occasionem præ-
[illegible] curè scias, aliis cogitandum relinquo. Je-
[illegible] odium, invidiam, suspicionem, pessimam fa-
[illegible] celebris Ogdoas conciliare summo conatu eni-
[illegible] quamobrem verò? ut ab iis fideles arceret. Sed
[illegible] ut Jesuitis relictis, Parochis regendos se
[illegible]. Si puro divini cultus & salutis animarum
[illegible], non lactis ovium, & lanæ amore ducerentur;
[illegible] quam profectò illas satyras, quarum maximam
[illegible], in tuas notas, ad splendorem & ornamen-
[illegible] tuulisti, in publicam lucem edidissent. Quis
[illegible] divinæ charitatis ardore illos flagrare crederet,
[illegible] publicum illud plusquàm Vatinianì odii monu-
[illegible] esse voluerunt? Nicænus Canon aliique,
[illegible] quæ ad rem, quia non modò Curionem,
[illegible] verum etiam alios Presbyteros, Diaconos, & Cle-
[illegible] ad aliam Ecclesiam transire, sine licentia Epi-
[illegible] prohibent. Quasi verò prædictæ permutationes,
[illegible] nationes, provisiones, sine licentia modò fiant,
[illegible] Suarez id dicat. Recole, quæso, totum illud caput
[illegible] totum, & cura, ut tui illi paulò attentiùs le-
[illegible] nempè ibi meram Doctoris Angelici mentem,
[illegible] doctrinam invenient; quamvis oppositam
[illegible] chimæris, quas pro veris Traditionibus jactare
[illegible] cessant.

Alterum exemplum ex Filiutio, & Th. Sanchez
[illegible], qui dicunt, pœnas contra blasphemiæ cri-
[illegible] antiquo statutas, desuetudine abrogatas es-
[illegible] Decretum Concilii Lateranensis ultimi sess. 9.
[illegible] *ad abolendam*, ipso usu receptum non es-
[illegible] docent Armilla, Emmanuel Sa, Azor, Suarez:
[illegible], inquis, Jesuitæ præter Armillam: * quasi ve-
rò Armilla sit auctor, & non titulus Summæ à Fumo compositæ. Hinc autem in tragicas voces, & luctuosas declamationes insanus erumpis; hîc Clerum Gallicanum, Episcopos, Regem Christianissimum, Romanum Pontificem, Ecclesiam Mediolanensem, S. Carolum, terras, cælumque profundum, Superos & Acheronta lamentabili voce compellas, imploras, excitas adversùs Jesuitica flagitia. Quorsum hæc? quia dicunt, talem usum esse. Quis hoc non videat? nihil argumentis opus est, sed ipso sensu. An blasphemis lingua candenti ferro perforatur, vel abscinditur? quis, amabò, contrarium usum non videt?

Sed, inquis, gravis saltem Pœnitentia à Confessario blasphemis imponenda. Cur negas, gravem imponi? pro more scilicet gravium, ut ab Ecclesia modò usurpantur. Sed esto, illud Concilii Lateranensis Decretum usu receptum sit: numquid res severi Confessarii arbitrio relinquitur? numquid etiam consonat Tridentinum? Præterea cur usum petis à paucis, non verò à majori parte? à paucis, inquam, tui similibus, qui veterem Canonicæ pœnitentiæ praxim, contra expressam Tridentini mentem, pro peccatis scilicet occultis reducere conantur, licèt, ut ait Synod. sess. 14. cap 5. *nec præcepto divino mandatum sit, nec satis consultè humana aliqua lege præcipi posit, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda.* Præsertim secreta, inquit; igitur publica etiam, saltem ut plurimùm, complectitur. Quòd hîc locus Emanuelis Sa à Magistro sacri Palatii mutatus fuerit, & oppositum ab eodem subjectum, * Jesuitæ non negant; quamquam *gravissimam* in *gravem* mutavit; nec ulla censura fuit, ut dicis: immò ex propositionibus mutatis, unica dumtaxat, de absolvendo scilicet absente, ab Ecclesia damnata est. Sed ille auctor ante Clementis VIII. tempora, qui propositionem illam damnavit, aphorismos scripserat; & eam à multis Doctoribus, isque gravissimis, acceperat. Sed quid levissimos nævos hujus auctoris de re morali benemeriti, cum tuis crassissimis erroribus comparem, qui singulis ferè lineis occurrunt? nota quæso hanc paginam, in qua damnas Cellotium, eò quòd *nefariè*, ut inquis, dixerit, aliqua Conciliorum & Pontificum Decreta, in materia scilicet disciplinæ, ab Ecclesia esse abrogata: ab *Ecclesia*, inquis, *Iesuitica.* Hinc virus erumpit, & dolus patet. S. Sedis auctoritatem Jansenistæ tui ferre non possunt: perditam vellent, quæ illos malè perdidit. At quod Cellotius adstruit, nemo Catholicus negat. Vide qui sis; cùm ipse neges, & nefandum voces. Ad illud demùm, quod adeò vehementer exaggeras, de Concilii Lateranensis decreto; præter ea, quæ supra dixi, ex Conciliorum Summâ hæc pauca exscribo, quæ tibi fortè facient satis. *Ambiguum est, an Censuræ latæ in hoc Concilio sint usu receptæ, ut annotatur à Cardinale Cajetano in sua Summa, V. Excommunicatio & à me etiam ambigitur: pleræque earum usu non observantur, quo solo poterant abrogari.* Hæc coactor. Adde Cajetani dictum in Sum. V. Excom. c. 75. *Nisi consensu utentium*, inquit, *lex fuerit firmata, pro non lege habetur.*

* Pag. 140.

* Pag. 141.

* Pag. 142.

* * *
* *

SECTIO III.

Antiqua Ecclesiæ disciplina circa Presbyteros lapsos.

NOnnullis probabile visum est, Presbyterum eodem post lapsum die, contritum scilicet & ritè absolutum, * præsertim si ad id ex officio, vel proprio statu teneatur, sine ullo peccato posse rem sacram facere: nam & contemptus abesse, & status gratiæ, cum aliis dispositionibus pietatis actualis, ut ajunt, adesse supponitur, & alioquin alicujus offendiculi, seu scandali, ut vocant, vel suspicionis periculum est: nam de lapsu occulto quæstio instituitur. Postquam in Baunium, Vasquez, & Mascarenham, quorum imperitiam & impudentiam laudas, invectus es; inde occasionem arripis longiùs excurrendi in vastum antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ campum, circa lapsos & pœnitentes: parum abfuit, quin totum Arnaldum, & Morinum, quantus quantus est, huc traduxeris.

Multa facilè asseris, quæ eadem facilitate negantur; nec quidquam ex confusa illa locorum farragine, legitima consecutione concludi potest; quod certum & perspicuum sit. Nihil tamen probabiliùs super ea re dici posse videtur, quàm quod à Bagotio, libro singulari Dissertationum Theologicarum, editum est: scilicet, Pœnitentiam publicam seu Canonicam à sacramentali diversam fuisse; publicam illam, non pro quibuslibet peccatis mortalibus, sed tantùm pro publicis, nec pro omnibus publicis, sed pro enormibus fuisse; nullam pro occultis fuisse, nisi merè spontaneam; absolutionem illam, etiam ultimam pœnitentiæ publicæ, non fuisse Sacramentalem; varium fuisse in variis regionibus pœnitentiæ publicæ usum & ritum; illam fuisse tantum institutionis Ecclesiasticæ; ac proinde ab Ecclesia jure abrogari potuisse; jam dudum apud Græcos à Nectario suppressam; pœnitentiam publicam nunquam fuisse sine exhomologesi, id est, sine confessione publica, sive spontanea esset, scilicet occultorum, sive de præcepto Ecclesiastico, publicorum enormium. Cuncta hæc longè mihi probabiliora videntur; nec difficilè ex locis, tum à Bagotio, tum ab Arnaldo, tum à Morino adductis colliguntur. Utrùm verò præsens Ecclesiæ ritus Sacramenti Pœnitentiæ administrandi, cujus ratio & partes à Conciliis Florentino & Tridentino clarissimè traditæ sunt, tantam, ut aliqui plusquam flebiliter deplorant, Ecclesiasticæ disciplinæ collapsæ ruinam importet; non ita facilè concesserim: plus sanè terroris, at fortè minùs clementiæ & christianæ mansuetudinis præferebat. Hinc ante Novati hæresim, vix ullum illius vestigium: immò Morinus asserere non dubitat, primam illam formam ad ritum hujus temporis non parùm accessisse. Non negarim, illi sua fuisse commoda; sed etiam incommoda & offendicula non defuisse, nemo inficias eat. Ritus præsentis temporis ad fidelium consolationem, commodum, numerum, longè accommodatior esse videtur. Multi abutuntur, sat scio: sed etiam multi mirificè inde juvantur, & non pœnitendo compendio, ad christianæ & perfectioris vitæ usum perveniunt. Innumeros sanè peccatores, optimæ parentis Ecclesiæ charitas, ad meliorem frugem adductos, Christo lucrata est; quos alioquin durus ille rigor desperationi relinquisset.

Equidem peccatores ad pœnas illas spontè suscipiendas Confessarii hortantur, cùm ex spontanea illa corpusculi afflictatione, non modò incredibiles meriti, satisfactionis, & impetrationis fructus provenient (suppono enim hominem justificatũ, ut ajunt,) verùm etiam suavissimæ consolationis interna vis, & interioris torrens voluptatis, ubertim fluat. Sanè in tanta fidelium multitudine, vix fieri potest, quin aliqui mali & boni sint, pauci optimi & pessimi, mediocris status plurimi. Nec antiquis illis temporibus sua vitia, errores, scandala, defuerunt. Hoc tetigimus, cùm Salvianum sui temporis Hieremiam & Historicos lego: nempe, exceptis primis illis nascentis Ecclesiæ primitiis, & tinctis sanguine Martyrum reliquiis, multis passim contentionibus, erroribus, ambitioni, avaritiæ, turpitudini, fraudi, bellis & scandalis, locus fuit. Non adeò sum *laudator temporum acti*, quin etiam præsentis virtutem & sanctitatem, res fidei optimè constitutas, probatissimos multorum Ecclesiasticorum, Regularium, & sæcularium mores, magni faciam. Sed ad te redeo, Willelme, qui hoc dubiè aliter sentire videris; & ita primævæ Ecclesiæ disciplinam extollis, * pro qua eruditum, ut vocas, Arnaldi librum mirificè laudas, ut jam tota penè collapsa esse videatur.

Asseris igitur, antiquo jure constitutum fuisse, ut Clerici, qui se aliquo crimine, luxuriæ præsertim, commaculassent, in perpetuum gradu deciderent. Capitale crimen dicere debueras; sic enim Cæsarius vocat: item publicum, non occultum; publicum inquam, de quo scilicet in judicio accusari posset: nec demum quodlibet publicum, sed enorme & capitale, ut supra laudatus Bagotius luculenter demonstrat in aureo libello, etiam à me laudato. Quod enim dicis, Hincmarum, S. Anselmum, Burchardum, Ivonem in hoc hallucinatos fuisse, & in fraudem inductos adulterinis quibusdam epistolis Gregorii, Calixti, & Isidori Hispalensis, ab insigni Impostore, nomine Isidoro, scilicet Mercatore, confictis; * perperam & temerè dictum, omnes ad unum Catholici censebunt. Ecquis in hoc tibi potiùs fidè habet, quàm Hincmaro, viro sanè doctissimo, & rerum Ecclesiasticarum peritissimo, nec non usus pœnitentiæ publicæ, quæ illius tempore præsertim vigebat? cui, amabò, persuadebis, illum ignorasse, eorum peccatis mortalibus publicam pœnitentiam fuisse imponendam? nescivisse, quibus Decretis stare communis exhomologesis usus, iis temporibus familiaris? perinde sanè atque si diceres, doctissimum aliquem hujus temporis Episcopum, v. g. Tholosinum, nescire, quibus modò partibus constet Sacramentum Pœnitentiæ.

Præterea Hincmarus non ignarus modò, & Episcopalis muneris imperitus habendus esset; verùm etiam mentis inops, & expers ratiocinii. Dicis enim illum spondisse falsum Gregorium, in afficta illa epistola ad Secundinum, Sacerdotes lapsos, post dignam satisfactionem, ad pristinum ministerium revocari posse: qua de re Hincmarus nullatenus agit; cùm id unum dumtaxat velit, occulta crimina Clericorum non esse publicanda, sed Dei judicio relinquenda, in Pœnitentia scilicet Sacramentali. Quid, quæso, interest, & illud connexionis intercedit? & si nihil aliud Gregorius habet, quid facit illius auctoritas ad probandum, Sacerdotes lapsos, sed non detectos, à ministerio non esse removendos? Deinde, quis credat, omnia exemplaria operum Gregorii à Mercatore illo adulterata fuisse, & nullum amplius exemplar integrum

* Pag. 143.

* Pag. 144.

* A Pag. 145. ad 150.

quæ extitisse, in quo Hincmarus, S. Anselmus, Burchardus, Ivo, aliique sinceram Gregorii mentem invenerent. Octo manuscripta Anglica, teste Jamesio, inventa sunt, à quibus hæc abest lacinia, ut dicit. At B. Anselmus Cantuariensis Episcopus integrum codicem nancisci non potuit? Hincmarus denique vix saltem unctæ naris, qui vix centesimo quinquagesimo anno post S. Gregorium vixit, ejusdem Gregorii singularem stylum à barbarismis & solœcismis illiteri distinguere non potuit?

Quid, quod nescire non potuit Ecclesiæ Romanæ ritum & praxim? cùm ad Nicolaum I. Rom. Pontificem sæpissimè scripserit, & ab eo multas litteras nactus sit? Sed inquies, Rom. etiam Pontifices in errorem à Mercatore illo inducti fuerant. Apage istas ineptias, vel, ut verùs dicam, blasphemias. Hincmarus, qui dubitè odisti, quòd nequissimum illũ Gottschalchum, obstinatum Prædestinatianæ hæreseos patronum & defensorem, Concilii judicio damnatum, correptum, & virgis cæsum repressérit, ac in ovilem redegerit. Hunc autem vos cum Prudentio Trecensi, Sanctorum albo adscriptum in Jansenianorum Kalendarium traduxistis. Nemini sanè, qui vos novistis, dubium sit, quin hæc fuerit odii vestri adversus Hincmarum causa. Quid porrò de Anselmo, Burchardo, & Ivone Carnotensi dicam? quos nemo nisi ignorantissimus, hac in re, ignorantiæ insimulet, autem quinon modò Romanæ Ecclesiæ praxim ignorare non potuerunt, verùm etiam ex professo hanc hincita discusserunt, ut nihil reconditum, nihil abstrusum, nihil adulteratum ad Pœnitentiales, urunt, Canones pertinens, eorum diligentiam effugere, aut fallere unquam potuerit. Sed pro Hincmar & Gottschalci causa ad Cellotium te remitto, qui tem hanc grandi volumine, eo styli nitore, eorum limine prosecutus est, ut in hoc opere, nihil doctis & Catholicis desideretur. Sed ad rem nostram, vel potiùs tuam redeo, ac te monitum seriò velim, quod, quod tam audacter adstruis, omnino negas; * nimirum per mille & ampliùs annos, Sacerdotibus, sive clam, sive palam in carnis flagitia lapsis, reditum ad suam dignitatem nullum patuisse. Quapropò subdis, totam Ecclesiam falsis Gregorii & Calixti decretis decerptam, contrariæ consuetudinis fortiter repugnasse (nempe in totam Ecclesiam hanc consuetudo inducta est, & Tridentini decretis firmata;) vis ingenuè dicam? non responsione, sed antesignani vestri Gottschalci virgis dignum esse videtur.

* Tum Mascarenhæ & Baunio solitam convitiorum diluvium aspergis. Quamobrem verò, quòd Sacerdotes verè contritos ac rectè dispositos, occulto quoque peccato adstrictos, absolvi posse scripserint; quòd eos non suspenderint à sacri Ordinis exercitio; quòd pœnitentiam publicam eisdem non imposuerint, cùm sint eorum crimina, hæc flagitiosa, ut ais, hæc nova Jesuitarum corruptela. Somnias Willelme, somnias, ut mitissimè loquar; nam potui à dolori dicere, deliras Willelme, deliras. Quis non absolutionem, rectè disposito ac verè contrito pœnitente & injustitia negare possit? quis dicat, pœnitentem à Confessario, qui Prælatus non sit, suspensum vinculo ligari posse? quis asserat pœnitentiam publicam pro criminibus occultis ab eodem Confessario injungendam contra perspicuum Tridentini Decretum? Licèt enim Ecclesia pœnitentiam publicam etiamnum imponat, illa tamen Sacramentalis dici nequit: sed, vel ut Ecclesiæ fiat satis, pro quibusdam enormibus flagitiis; sic pro Presbytericidio publico, flagellatio etiamnum adhibetur; vel ut præcedente incestu, ad tollendum matrimonii impedimentum, contracta obligatio, aliis operibus piis compensetur. Quis demùm dicat, Sacerdotem Sacramentali Pœnitentiâ ritè expiatum, ab Altaribus arcendum esse, qui sine scandalo, & aliorum offensione, vel suspicione amoveri non possit? Is Arnaldi finis & scopus, ut fideles ab Eucharistica communione removeret. Nihil igitur, quod valde suspectum non sit, in hac causa proferre valetis. Jam Gottschalci doctrinam de Eucharistia singulari opere approbare voluistis, cujus etiam Samuel Maresius amicus vester, insignis laudator fuit. Pœnitentiæ publicæ res parùm vestrâ interest; nisi quatenùs in eo potissimam pœnitentiæ publicæ partem positam esse dicitis, quòd quis ab Eucharistiæ Sacramento diu abstineat. Rem ultra non urgeo, pro qua sæpè ac sæpiùs vapulastis.

Imponis autem, ac mentiris Wendrocki, * cùm scribis, Sacerdotes à nefandis abominationibus adhuc recentes, à Jesuitis ad sacratissima mysteria propelli. Nunquam, ut video, apud illos Patres peccata deposuisti: alioquin tuo periculo probasses, quàm acribus objurgationibus flagitiosos illos excipiant, quàm sæpenumerò sine obligatione remittant, quos satis dispositos esse non credunt, quàm sedulò moneant, atque hortentur, ut eo saltem die, à re sacra facienda abstineant; nunquam tamen indulgeant, quantùm scilicet per eos licet, nisi certi scandali vitandi causâ. Uno verbo, illa tantùm cõversio cordis ad suscipiendum absolutionis beneficium requiritur, quę contritione saltem imperfecta, quam attritionem vocant, integra confessione, & vero proposito in posterum non peccandi constat. Nec enim satisfactio absolutioni necessariò præmittenda est: nec perfectam contritionem illud Sacramentum desiderat. Sat scio, vos secùs sentire: sed tam multi nugas, erroresque vestros in hoc argumento egregiè refutarunt, ut eidem operæ mihi diutiùs insistendum non sit.

Negas deindè, * idque per errorem, fieri posse, ut Sacerdos in noxam lethalem carnis per fragilitatem lapsus, post unam, vel alteram horam paratus sit ad sacramentalem Pœnitentiam. Erronea vestri Jansenii principia, ob oculos semper habetis: Vis illi gratiam sufficientem deesse, quam chimæricam & monstrosam esse dicitis; ac proindè reverà post lapsum resurgere non posse, cùm illi gratia ad hunc effectum necessaria desit. En purum purum Jansenismum. Mox in hanc rem longissimum Aurelii, hoc est, Sancyrani locum exscribis. Ita sordes sordibus illustrare voluisti; cùm tamen fœditate potiùs, & eluvie contaminaveris. Gemina, quæ subduntur, D. Thomæ loca pro Jesuitis aptè faciunt, nempè *Deus*, inquit, *quandoque movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis motus præcedit gratiam*. De contritione imperfecta clarius testimonium esse non potuit; quæ reverà præcedit gratiam, scilicet habitualem, quæ vi Sacramenti, cujus attritio pars est, infunditur. *Sed quandoque statim perfectè movet ad bonũ; & subitò gratiam homo accipit.* Ecce tibi contritionem perfectam, per quam homo justificatur. Alter locus eodẽ modo explicatur de conversione imperfecta & perfecta. Si tecum mihi res esset Willelme, tuis armis contra te pugnarem, iisdemque locis ad refellendos errores tuos uterer, quæ ipse contra Jesuiticam doctrinam adduxisti.

* Pag. 150.
* Pag. 150.

* Pag. 151.
* Pag. 152. & 153.

xisti. Ostentas eruditionem in illa locorum farragine: sed insanam temeritatem & stultitiam vel ex eo palàm ostendis, quòd iisdem Patrum & Doctorum testimoniis, ea, quæ adstruis, confutentur, quibus eadem apud indoctam plebeculam demonstrare voluisti. Quod demùm negas, pœnitentiam publicam usu esse abolitam, pro occultis scilicet criminibus (si tamen pro iis unquam viguit) eamq; Tridentini Decreto renovatam esse scribis; sibilis potiùs & irrisione, quàm alia refutatione aut ratione rejiciendum est. Insanis mi homo, insanis, nimium factionis studium, & plusquam Vatinianum adversùs Jesuitas odium te ad insaniam redigunt: cùm Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. expressè habeat, publicam confessionem divino præcepto nunquam fuisse mandatam, nec satis consultè humana aliqua lege præcipi posse, immò secretam confessionem sacramentalem à sanctissimis & antiquissimis Patribus magno unanimique consensu commendatam fuisse, eâque ab initio Ecclesiam usam esse, & modò etiam uti.

Ad *horrendam doctrinam Escobarii* de nefando crimine descendis, * & ad Bullam Pii V. quæ incipit, *Horrendum*, rem istam malitiosè quidem, sed puerìliter exaggeras. Quis unquam Jesuita negavit, crimen illud esse enormissimum, flammis reverà ultricibus expiandum? sed cùm illa Bulla tam dirum nefas *exercentes* appellet, haud dubiè vox illa consuetudinem, seu frequentiam significat, ut Doctores observant, Barbosa in c. Clerici de excess. Prælat. Garcias part. 11. c. 10. n. 198. cum omnibus aliis: licèt nemo neget, quin scelerati illi homines propter unum actum possint & debeant de gradu dimoveri, tradiq; sæculari foro puniendi; non tamen vi hujus Bullæ, sed vi, d. cap. *Clerici*, ut omnes observant cum Farinacio quæst. 148. n. 30. Ad hunc porrò degradationis, ut vocant, effectũ, requiritur notoreitas (sic enim appellant) juris, aut facti, ut patet. Quis enim de gradu dejici potest, nisi notus? Denique multi, iique gravissimi auctores tenent, in pœnam illam non incurri ante sententiam, quam vulgò dicunt, declaratoriam: quia ista pœna non est censura, vel irregularitas, sed mera pœna privativa, seu dispositio verbalis latæ sententiæ. Ita Suar. de Cens. disp. 13. sect. 4. n. 22. Quaranta in explicatione hujus Bullæ limit. 1. Avila p. 3. disp. 5. dub. 3. Thesaurus de pœnis Ecclesiast. p. 2. v. Sodom. c. 1. Nihil ergo Escobarius tam horrendum adduxit. Tu verò bipedum nequissime, turpitudinem istam Sacerdotum cum summa voluptate ita versas, & accumulas, ut non levis in sacerdotalem dignitatem infamia refundatur: omnes fœditatis circumstantias, ut vocant, omnia adjuncta ita colligis, ut tibi cordi esse videantur: tuo pallio Christos Domini tegere debueras, si quæ spurcities inesset: quam tamen, dum publicas, triumphare videris, & reverà exultas in rebus pessimis. Fœniculum porrigo, ut fœdum & spurcum os, quo tam fœtidam eluviem aspersisti, abstergere possis.

* *Pag.* 154.

NOTA III.

De occulta Compensatione.

HOc loco * Baunium sugillas, eò quòd dixerit, famulum, cui alia via non patet, modò scandali periculum absit, justâ & occultâ compensatione uti posse. Auctor, qui vestras imposturas collegit, à te citatus *impost.* 12. Baunium ab illa calumnia vindicat: vestram fidem desiderat, cùm ipsam quæstionem pro responsione afferatis, quod jam aliàs in condenda Theologia Morali (quæ Burdigalæ, justo Parlamenti Decreto, carnificis manu lacerata est; ut Teraæ Montaltii, haud absimili Aquensis Parlamenti edicto, flammis addictæ) à vobis factum fuerat. Sententiam demùm Baunii communi Doctorum calculo donatam, Navarri, Cordubæ, Petri de Navarra, Antonini &c. immò & Patrum suffragio, Tertulliani, Augustini, &c. instructam esse demonstrat: adhibitis scilicet iis conditionibus, quas ipse Baunius cùm aliis omnibus præscribit. Ad hunc auctorem vos remitto.

Israëlitarum exemplum, Ægyptiorum bona sustulientium, infirmare conaris, ac dicis, Hebræos in ea jus habuisse, propter acceptas ab Ægyptiis injurias. Sed numquid injuriam famulo herus non inferens, quem justo salario iniquè privat, de quo scilicet convenerat, vel quod justè debet, ut supponitur? Nil enim herus debeat, famulus nullum jus habet. Jam aliàs ad Censuras illas tuas Parisiensem & Lovaniensem à me responsum est: recoctam crambem sæpè sæpiùs apponis. Ne quid à me frustra repetatur, quæ jam in simili objectione à me dicta sunt, huc eum transferri à te desidero. Veneror, osculor clarissimarum Academiarum judicia, eaque maximi facio, modò sincera sint, sine factione ac tumultu edita: nemo tamen ea esse putet, quæ numquam erroribus subjacerent. Ab exemplis abstineo: Odiosa res est: per te mihi tacere liceat, ne quid à me dicatur, quod displicat. Uno verbo dico: Parisiensem & Lovaniensem veneror, sed sanctæ & Apostolicæ Sedis judicium ab me, atque ab omnibus verè Catholicis præferendum censeo, ita eodem omninò standum esse, profiteor.

* *Pag.* 150.

In septimam Epistolam.

NOTA UNICA.

De directione Intentionis.

HIc paulò liberaliùs nugas tuas nobis vendis: Doctorem agis sine doctrina, Theologum sine Deo, Moralem Philosophum sine bonis moribus: Jesuitas inscitiæ ignorantissimus ipse accusas, nequissimus malitiæ, erroris hæreticus, fraudis & doli egregius sycophanta. Sed te tentum ad Apologistam, *impost.* 24. qui tuum illum scutum egregiè ac pro meritis excepit. Quod hic de illo dijicis, vel potiùs de Parochorum, aut certè, ut verius dicam, Regio-portuensium scriptis, satis futile ac frivolum est. Prima Moralis Theologiæ rudimenta perinde atque abstrusa mysteria, & divina Patrum oracula fundis. * vis primò intentionem generatim nihil esse aliud, quàm finem cuiq; in singulis propositum. O grandem & profundum Theologum! quid verò intentio finis ipse sit, non verò actus, seu motus voluntatis, qui fertur immediatè in finem, ut electio propter finem, in media. Subdis, actionem humanam ex duobus constare, scilicet ex opere vel officio, ut vocas, & intentione. Si bonum opus sit, sed prava intentio; vel malum opus, sed bona intentio; vel utrumque malum; actio bona & honesta esse non potest, nisi fortè cum bona intentione & officio malo inculpata ignorantia conjuncta sit: at cùm alia

* *Pag.* 173.

[illegible] se indifferens est, ut malâ intentione adul-
[illegible] ita bona prorsùs honestatur. Aliquis vim vi
[illegible]: si propter odium & vindictam, mala inten-
[illegible] detrûpat; si propter justitiam, id est, ut
[illegible] indemne servet, bona intentio defensionis
[illegible] honestat. Ornatum colit fœmina, ut marito
[illegible], ut parentibus pareat, ut sponso pulchrior
[illegible]: quis neget, rectâ intentione ornatum il-
[illegible]? Quis unquam Jesuita de hoc argu-
[illegible] in culpa? Quis unquam dixit, turpe factum
[illegible] aliter sensit? quis unquam dixit, turpe factum
[illegible], fornicationem, homicidium injustum,
[illegible] intentione, peccati maculâ immune reddi? nisi
[illegible] ignorantia invincibilis intercesserit. Sic qui
[illegible] surripit, quam suam esse per inculpatum
[illegible] credit, furto illo materiali, ut vocant, non
peccat.

Exempla, quæ suggeris,* vel sunt ridicula, vel à
[illegible] minimè discrepant. Si enim plures *præbendas*
[illegible] habere, suppositis talibus, vel talibus cir-
[illegible], est quid indifferens; modò recta inten-
[illegible], id est, quâ quis velit habere, propter bonum
[illegible], plures præbendas sine peccato retinet. Si ab-
[illegible] propter legitimam causam non est ma-
[illegible], modò Episcopus rectâ intentione feratur, licè-
[illegible]. Quid, amabò, in his dissimile? objectum per
[illegible] malum, sed indifferens, cum recta intentio-
[illegible] bonum honestam actionem constituit. Recta
[illegible] intentio, quâ finis honestus proponi-
[illegible], in qua voluntas in finem honestum fertur: ho-
[illegible] finis est bonum; ultimus quidem sum-
[illegible]; alii verò fines alia bona, quæ naturæ
[illegible] conformia: v. g. si comedo propter
[illegible] vitæ; finis honestus est, naturali sci-
[illegible] intellate: item si detestor peccatum propter
[illegible] gehennæ, ut Tridentinum declaravit *sess.* 14.
[illegible] Baio, Willelme, erras, qui nullum
[illegible] esse dicis, nisi quem Divina charitas
[illegible] perficiat. † Hinc naturales quoque vir-
[illegible] admittimus: quarum actus ideò Augustinus
[illegible] rius est, vel quod ad salutem inutiles es-
[illegible], vel quod, ut plurimùm, ob turpem aliquem fi-
[illegible] contentur. Quod demùm de illata contumelia
[illegible], inflictâ scilicèt alapâ, aut aliquâ re per vim
[illegible] plenè refutatum est ab Annato, & Apologi-
[illegible] ponitur enim gravis injuria, quam quis re-
[illegible] jure queat, non vindictæ, vel odii studio, sed
[illegible] sui juris indemnitati (quod reverà hone-
[illegible], hodiè moderatè, ut jura volunt. Velle autem
[illegible] honestum est, bonam intentionem omnes
[illegible]. Sed jam vestræ illæ calumniæ diffiatæ sunt.
[illegible] Jesuita duellum, simoniam, usuram, homici-
[illegible] injustum, aut quid aliud simile approbat: sed
[illegible] de se aliequin indifferens, rectâ intentione ho-
[illegible]; aut etiam per se malum, si fortè ignorantia in-
[illegible] adsit, noxæ eximi dicunt, juxtà communè,
[illegible] hoc præ cæteris sequuntur, Doctorum Ca-
[illegible] doctrinam. Si hæc in Jesuitis carpis; id
[illegible] insignem ignorantiam & palmarem mali-
[illegible] facis. Hanc nemo Catholicus non damnet; il-
[illegible] nemo literatus sibilis non explodat; utramque
[illegible] qui prudens sit, probro tibi ac vitio non ver-
[illegible] tamen quid tibi velis. Hæc quæ nobis appo-
[illegible] Baianam & Jansenianam culinam olent.
[illegible] tamen hæc adduxisti, ut doceres, nullam
[illegible] rectam, quamvis alioqui cum ignoran-
[illegible] incogitantia invincibili conjunctam à pecca-
[illegible]; & nulla intentionis rectitudine hone-

* Pag. 174.
† Pag. 175.

stari actum, qui à divina charitate Deique amore non procedat. Utrumque emenda; quia erroneum.

In octavam Epistolam.

De pecunia à Judice, ob injustam sententiam accepta.

NOTA I.

MOntaltium nihil peccasse, dicis, * in referenda, super hac re, Lessii sententia. Sed Apologista *impost.* 5. contrarium evicit; Annatus item: pro more, accuratissimè demonstravit, quantum etiam tu ipse peccaris, in adducendo Doctoris Angelici loco, à me luculenter ostensum est suprà *in nota 4. præambula ad Epistolam 5. & sequentes.* Sed in delicto contumax peccare pergis: rem breviter expono. Lessius *lib. 2. cap. 14. num. 52.* dicit, naturæ jure dumtaxat spectato, acceptum ob turpem causam, opere impleto, non esse necessariò restituendum, sivè illud opus sit contra justitiam, sive non: pro quo citat S. Thomam, Cajetanum, Covarruviam: quanquam hi duo excipiunt acceptũ à Judice pro injusta sententia: sed rationem quam ipsi adducunt, refellit Lessius; item explicat locum S. Augustini à Soto in hanc rem allatum. Tum *num. 56.* idem sentit, attento jure positivo: pro quo citat D. Antoninum, Angelum, Sylvestrum, Navarrum, & aliquot jura. *Num. 60.* fatetur, contrariam sententiam esse probabilem, cùm scilicèt crimen per leges punire licet; utpotè communem omnium ferè jurisperitorũ, teste Covarruviâ, item Medinâ, Navarro; licèt hic posteà mutarit. *Num. 61.* dato quod restituendum sit, juxtà communem sententiam, asserit restituendum esse pauperibus. Quod reverà de jure naturæ esse nequit, & est potiùs salutare consilium, quàm præceptum; ut rectè docent S. Antoninus, Navarrus, & alii. Quare à Confessario in pœnitentiam meritò posset injungi. Sotus & Covarruvias putant, restituendum esse illi, qui dedit; sed hoc est contra mentem legum. Ex his demùm concludit auctor, nulli esse restituendum ante sententiam. *Num. 63.* dicit, id, quod datur pro justitia obtinenda, vel injuria vitanda, non censeri spontè datum, sed quasi coactè & ex metu injuriæ. Ex quo *num. 64.* concludit, Judicem teneri restituere id, quod accepit, ad ferendam justam sententiam.

Quid porrò in tota ista doctrina, tàm acri censurâ configendum sit, non video, pro qua innumeri ferè auctores citari possunt: quos vide sis, apud Cardinalem de Lugo *de just. & jure disp. 18. sect. 3. num. 45.* quibus ipse subscribit, propter communem illam rationem, quòd scilicet actus, qua parte est utilis & delectabilis, dignus sit pretio: item num. 54. in quo extendit prædictam doctrinam ad omne opus malum: item disp. 37. sect. 11. num. 127. 130. 134.

Sed ad te redeo Wendrocki: dicis † perperam causari Apologistam, multa omissa esse à Montaltio, in referenda Lessii sententia. Quis hoc neget? ad pœnam libri, ut vulgò ajunt; sed vereor, ne reseratis etiam tabulis, adhuc Montaltium excuses, tam perfrictæ frontis esse vos constat, ut verum atque falsum dicere perindè vobis sit. Sic ab aliquot annis, obstinatè negatis, quinque propositiones damnatas esse Jansenii: centies aperti mendacii convicti fuistis, vel ipso sedis Apostolicæ oraculo. Unum vel alterum in-

dico,

* Pag. 190.
† Pag. 119.

dico, in hac Lessii sententia referenda, à Montaltio, per insignem malitiam, ultrò prætermissum. Illam enim retulit, perindè atque si Lessius docuisset, Judicem nihil peccasse, pactum illud ineundo, vel eo fine pecuniam accipiendo, etiam ante opus impletum; vel eundem Judicem non teneri ad damnum parti læsæ illatum resarciendum; vel justam causam non esse, propter quam non modò damnari possit, ad pecuniam illam refundendam mulctæ loco, verùm etiam ad majores pœnas; aut demùm à Confessario eidem Judici non posse injungi, ut tantumdem pecuniæ in Eleemosynas impendat. Nec est, quod de hoc ultimo Lessii dicto nugeris. Cùm enim probabilius Lessio, aliisque ferè innumeris auctoribus esse videretur, non teneri Judicem illum ad restitutionem; ut probabilitati oppositæ partis occurreret, haud dubiè prudenter monuit, ad cautelam hoc injungi posse à Confessario in pœnam: nempè illa, ut plurimùm saltem, in pœnam injunguntur, ad quæ alioquin præstanda pœnitens non teneretur. Quod verò pertinet ad doctrinam Jesuitarum, circà illud à pœnitente acceptandum, & executioni mandandum, quod pœnitentiæ loco imponitur, si res postularet, facilè ostenderem, eam suo rigore non carere: erit fortè infrà dicendi locus.

Mox in Apologistam invectus, *imbecillè* (imbeciliter dicere voluisti:) *& pueriliter* argumentari dicis. Sed argumentum tantisper ponderemus. Judex acceptum pro injusta sententia pretium ei restituere non tenetur, à quo accepit, opere scilicet completo; igitur jure naturæ nulli restituere tenetur. Hoc est argumentum Apologistæ; immò Lessii & aliorum, qui hanc sententiam tenent. Antecedens dant ferè omnes, tu ipse das ultrò: consequentia certa videtur. Cui enim? pauperibus, inquis, & hoc vulgò à Theologis statuitur. Appella, cita illos Theologos, qui dicant, jure naturæ pecuniam illam debitam pauperibus esse. Ignarum caput! non nego, nonnullos esse auctores, qui sentiant, pauperibus erogandam esse; non quidem jure naturali, sed positivo. Quamquam opposita sententia, quam impugnas, communis sit; neque tuam illam vulgò adstruant Theologi: at nemo quod sciam, unquam dixit, jure naturali pauperibus restituendam esse, igitur mi homo, valet illa consequentia. Igitur ad prædictam restitutionem nefarius ille Judex jure naturæ non tenetur. Nec etiam jure positivo; alioquin jura producenda essent; nullum autem adducitur, quod à Lessio, De Lugo, aliisque clarissimè non explicetur. Igitur non tam imbellè telum fuit. Ictum fortè non sensisti: ingenuè fateberis, ego quoque ingenuè stuporem miror. Abs re igitur Apologistam increpas, quòd prima juris elementa Montaltio incognita esse dixerit, & Jesuitarum fidem accusas, quòd suam, scilicet Catholicam, Jansenianæ fidei, quam bellè Annatus descripsit, huc usque opposuerint. At Lessius inquit, num. 60. & 52. omnes ferè juris Doctores censere, acceptum pro crimine, quod legibus punitur, esse restituendum. Malè citasti num. 52. pro num. 51. in quo Lessii sententiam non habes, sed aliorum. Num. 60. adducit testimonium Covarruviæ, ex cujus & Navarri mente communis illa Jurisperitorum sententia explicatur num. 57. quod scilicet, leges non faciant judicem inhabilem ad acquirendum accepti dominium, sed id unum dumtaxat decernant, ut pacta illa invalida sint ante opus patratum; nec ex illis oriatur obligatio civilis, ob quam possit in judicio promissum exigi; immò justâ causâ, ob quam judex per sententiam illo pretio privetur, & majoribus pœnis mulctetur. At surdo cano, & ad lyram asinum voco.

Dimisso Apologistâ, Lessium aggrederis, & Sanctum D. Thomæ locum adulteras:* sed quia jam supra hujus criminis pœnas dedisti; ne bis in idipsum, ultrò remitto; modò apud omnes constet, D. Thomam Lessio apertè favere: Tum D. Antonini locum contra Lessium adducis: at loquitur de acquisito per Simoniam, ut expressè habet: estque quod cardorem tuum saltem hac vice laudem, illud enim *Simonia* reticere poteras. Quis autem nescit, rem spiritualem & sacram pretio emi non posse? acquirendè contractum illum jure naturæ & divino esse ritum? immò per sacra jura, Simoniacum ad restitutionem teneri? At in dissimili versamur arena. Judicium illud, quamvis iniquum, habet aliquid, quod alteri utile cedit; igitur pretio æstimabile; cum trumque profanum sit; ac proindè ejusdem generis. Nec est, quod dicas, ab eodem S. Antonino subjecti deinde exempla injustæ sententiæ & adulteri; cùm tamen expressè dicat, illi præcipuè pecuniam dandam esse, qui ex sententia injusta damnum passus est: quod nemo negat; & cum illa pecunia non sufficiat ad damnum resarciendum, reliquum impon Judex de suo supplere debet. De adulterio verò dicendum esse judicat, quod de turpi & meretricio lucro, quod potest retineri; nec quidquam legitimè tuere de pecunia data pro adulterio; undepotiùs inducendi sunt consilio, ad hoc, ut erogent eam pauperibus, quàm obligandi, seu cogendi imperio, quod etiam habet tit. 1. cap. 23. Item in tract. de restitut. cap. 1. §. *manus turpiter lucratoria.* adde Cardinalem Toletum in Summ. lib. 5. c. 21. qui eandem doctrinam expressè tradit.

Falsum est, inquis, & turpe fundamentum Lessii, quod scilicet opus malum, quà malum est, non quidem pretio æstimabile, sed quà delectabile, utile, laboriosum, &c. & hîc concionatorem & declamatorem agis: rem indignam Christiano & Theologo dicis, æquare pretio turpissimas voluptates, laborem improbum, iniquum litis lucrum. Hic Aristotelem cum Ethnicis legibus, Comitolum cum Augustino appellas. O bone, artes tuas novimus: Christiano ergà pauperes zelo flagrare videris: sed est, quod de te tuisque Regio-portuensibus illud ipsum dicam, quod S. Evangelista de Juda Iscariote scripsum reliquit, *non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia furabat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.* unde tantam vim pecuniæ Regio-portuenses corraserint, in quos usus; Deus scit. Non est, quòd dicam, cùm jam apud omnes constet. Sed hæc mitto; errores adnoto, non accuso flagitia. Cur verò indignum Christiano putas? quia, inquis, voluptas cum crimine conjuncta improba est, nec unum mente abstrahi præscindi potest, ut patet in Simonia. Hominem inè eruditum! quid tandem infers? non licet igitur pactum illud inire. Quis unquam licitum esse censuit? & hoc leges damnant. Hinc meretrix eo die pacisci non debet, sec eo animo pecuniam accipere. At opore completo, quod acceptam restituere debeat. nulla lex jubet, nullum jus, sive positivum, sive naturale præscribit, gravissimi auctores negant; quamvis Comitolus cum paucis secùs sentit. Hinc Lessius ultrò fatetur, opinionem suæ oppositam probabilem esse. Præterea probandum tibi fuerat, illius pecuniæ retentionem injustam esse, & cum aliqua improbitate conjunctam. Quod si reverà fecisset, in tuam sententiam facilè descenderem.

* *Pag.* 192.

Re-

Retrudis illam rationem, * quam Montaltius Jesuita affinxerat: quod scilicet, justa sententia vendi non possit, quia debita est; secùs verò injusta. Jam Thesaurus fidem vestram hac in re laudarat. Quod sententia justa vendi non possit à Judice, modò alioquin stipendio salario pro labore hujus ministerii remuneretur, injuricum est; nec nisi coactè iniquum illud pretium solvi censetur, & jura id expressè vetant. Intentam quoque sententiam, quamvis non debitam, vendere nequit. Hinc acceptam pecuniam, antequàm lata sit, restituere tenetur, & injustam sententiam non ferre: at ubi lata est, & gravissimo illo crimine se obstrinxit; cùm restitui non debeat acceptam pecuniam ei, qui dedit (nempè illam ultrò, non coactè dedit,) si retineatur, injuria illi non fit; nec videtur, cui jure naturæ restituenda sit: salvo tamen jure tertii læsæ, quod judex iniquus resarcire debet.

Hæc si fortè intellexisses Wendrocki, *absurdæ ineptiæ*, quæ tibi jure competit, & *tarditatis* Lessium nimium mulasses; quasi verò Lessius dixerit, licitè posse vendi sententiam injustam, vel rem alienam: quod verò Virgo sui corporis usum licitè vendere possit. Hoc tamen non facit, quin stuprator Virginem in uxorem ducere, vel dotem eidem solvere teneatur. Igitur juri naturæ non repugnat, quod pro adulterio, pro homicidio, injustâ sententiâ: quam opere impletus, qui accepit, retinere possit, cum eadem pro utrumque tatto militet.

Locus Augustini, quem adducis, ad rem non facit. Loquitur enim, idque expressè, de re ablata, quam verò restituendam esse, nemo negat. Alter hoc probat, sceleratius esse injustum judicium, quàm justum; & falsum testimonium vendere, quàm verum. Quis hoc negat? quid indè concludis? igitur, inquis, tam pecunia pro injusto accepta restitui debet, quàm pro justo. Sed malis artibus agis: dicere debueras, igitur cum pecunia pro justa sententia accepta restituenda sit ei, qui dedit, ita & accepta pro injusta, ei, qui dedit, restituenda est. Sed quis hoc dixit? † quod habes denique de advocato, cujus iniquo opera, injusta sententia lata est; non est dubium, quin damnum illud, quod procuravit adversæ parti resarcire debeat, nisi clientem suum ad illud resarcendum inducat, quod certè meliùs fieri non posse Augustinus putavit, quàm si *suscepto suo diceret, redde quod mihi, cum tibi malè adessem, dedisti, & redde consilio tuo, quod me agente, iniquè abstulisti.* Mens Augustini alia esse non potuit: alioquin nunquam dixisset, ei pecuniam esse restituendam, à quo pro injusta sententiâ, vel clientelâ, data priùs fuerat. In Concilio Romano, iniqui Judices, qui venalia habent judicia, furibus accensentur: rectè: hinc proindè se habent, arque si bona illius, quem in què damnarunt, furati essent; ac proindè nemo illos ab illis restituendi liberat, scilicet parti læsæ, & damnum illatum resarciendi. Quid ergò pervicaciam Lessiosque Theologis, & solitum morem SS. Patrum sententias adulterandi exprobras? nihil evidentius, inquis. At, si evidens est, cur D. Thomas, Antoninus, Sylvester, Angelus, Cordubæ, Toletus, De Lugo, Navarrus, Vasquez, Tannerus, Tournus, Turrianus, Sanchez, Bonacina, Petrus à Navarra; cur hi aliique innumeri non vident? hi hebetuso & hebete ingenio latentes sensus inspicere nequeunt? Ignarum caput! tu cum his Aquilis vespertilio. Ita prorsùs Augustini sententias Jansenius & Calvinus explicant, ut in iis suos errores clarissimè contineri, prædicare non vereantur. Sic hæretici nihil nisi Sacra Biblia, Sanctos Patres, antiquam Ecclesiam, Ecclesiasticorum hujus temporis corruptos mores, Ecclesiasticæ disciplinæ lapsum, Theologiæ Moralis corruptelam, Scholasticorum tricas, & cavillationes, uno verbo, nihil nisi rigorem & reformationem crepant.

Sed ad ratiunculam Lessii, ab Augustino, inquis, explosam, veniamus: quisquis dat pecuniam Judici, ut ab eo justam sententiam emat, coactè dare censetur, sicut is, qui pendit usuram usurario; quid mirum ergò, si jure deinde repetat, scilicet in judicio? is verò, qui emit injustam, ultrò pecuniam dare censetur, cujus dumtaxat operâ nullo jure fretus, causæ lucrum habere sperat; igitur repetere deinde non potest; scilicet in judicio, in quo Judex quidem iniquus plecteretur, non tamen propterea iniquus emptor datam pecuniam reciperet; immò re sibi per injustam sententiam adjudicata privaretur; igitur *& timeret & puderet* emisse, scilicet in judicio; puderet, quia crimen est; timeret, ne jure ob crimen admissum mulctaretur; igitur illud, *vellet repetere, nisi timeret & puderet*, non significat, quod velit, ut ais; nec enim distinguis voluntatem à velleitate, ut vocant, quod supinam ignorantiam demonstrat. Nec inde rectè deducitur, iniquum Judicem teneri restituere acceptum injustæ sententiæ pretium, opere scilicèt completo; nisi per sententiam superioris Judicis ad id adstringatur. Immò si ex prædictis S. Augustini verbis sequeretur, iniquum Judicem teneri restituere prædictum pretium, haud dubiè teneretur restituere ei, à quo accepit, qui vellet repetere, nisi timeret, & puderet emisse: quod tamen nemo tibi concedat. Quod dicis, iniquum emptorem coactum emisse injustam sententiam; non responsionem, sed irrisionem sibilis conditam postulat. Quod sanè nisi evidens sit, nihil prorsùs evidens reputo. Gratis, inquis, consequi maluisset. Sed id fieri non poterat, cum nullo jure valeret. Haud dissimili ratione quisquis aliquid emit, coactus emere censeretur, quia mallet id gratis, quàm numeratâ pecuniâ obtinere. Apage igitur ineptas & puteriles nugas, cum monstrosâ inscitiâ & diabolicâ malignitate conjunctas.

Multa in Apologistam § 3. similiter effutis, quæ nullâ refutatione indigent, sed factâ utriusque scriptionis copiâ, *Iansenianæ* Montaltii *fides* facilè constabit. * Illud autem maximè ad rem faciebat: nempè Molina seclusâ lege positivâ, & spectato dumtaxat naturæ jure, expressè loquitur de muneribus judici datis post latam justam sententiam, ex mera gratitudine, vel rei obtentæ gaudio, vel etiam ante sententiam, eo dumtaxat fine, ut rem diligentiùs, citiùs & majori cum affectu expediat, scilicèt intrà justitiæ fines, seclusa lege positiva, secluso etiam Sacramento, quo Judex sese obstrinxit, secluso denum scandalo. Molina cum innumeris aliis sentit, prædictas donationes licitas esse: docet tamen tom. 1. tract. 2 disp. 88. Judices peccare, cùm accipiunt munera, tùm quia contra legem positivam, & proprium Sacramentum faciunt, tum quia nunquàm ferè sine scandalo id fieri potest.

Montaltii fidem non liberas in Filiutio, qui expressè asserit, Judicem peccare, si munera accipiat, etiam ex liberalitate donata; quia lege positiva jure prohibetur, estque potestas in Principe obligandi ad restitutionem, etiam in foro conscientiæ; igitur ante sententiam

* Pag. 194.
† Pag. 195.

* Pag. 195.

tentiam. tract. 31. num. 211. Quod deindè asserat Filiutius, spectato jure naturæ, & seclusa lege positiva, donationes illas licitas esse, quid tum? an propterea negat, esse peccatum? Idem dico de Reginaldo, qui expressè lib. 10. n. 185. excludit legem positivam, qua delinquens fiat inhabilis & restituere teneatur, quæ accepit, ob crimen aliquod patratum. Equidem Lessius negat, ullam esse legem positivam, qua id cautum sit: non tamen Reginaldus hoc dicit. Cur ergo illum cum Lessio confundis? est ergò, quòd Montaltii fidem Apologista desideret, qui Reginaldum cum Lessio citavit, licèt hic neget, ullam esse legem, quod tamen ille non negat, sed præcisè in jure naturali sistit. Nullas autem hîc quisquilias præter tuas, nullam vitigilationis insulsitatem, præter Jansenianas cavillationes, videre licet.

Optimè denique opposuit Montaltio Apologista, quod sine ullo juris naturalis & positivi discrimine loquutus fuisset; * quia reverà Molina & Reginaldus jus dumtaxat naturæ spectant: quanquàm Molina cum aliis ferè innumeris dicat, non teneri ad restitutionem accepti pretii pro injusta sententia, ante sententiam contra eum latam: nec deest optima ratio, nam alioquin idem bis restituere teneretur. Non negat tamen, Principis potestatem eam esse, qua Judex ad dominium illud acquirendum, inhabilis fieri possit: voluntas autem Principis ex verbis Legis colligitur. Nec adeò nefandum dictu est, juramentum de noc accipiendo, distingui à juramento de non retinendo, vel de restituendo. Licèt enim aliquis juret se non accepturum aliquid; si deindè perjurus accipiat, hoc non facit, quin dominium acquirat; si autem acquirit dominium, non tenetur restituere. Ex quo satis apparet, quàm doctus sis, qui hæc ignoras, licèt alioquin putidũ Thrasonem agas, reliquos omnes præ tuis Regio-Portuensibus nihili facias, præsertim Molinam, aliosque Jesuitas, tametsi de hac quæstione doctè & eruditè multa scripserint, præsertim Molina, qui 14. disputationes de hac materia tàm copiosè, tam distinctè, tam solidè compositas & elaboratas edidit, ut nihil, quod ad illud argumentum pertineat, in iis desiderari videatur; insignis haud dubiè Scriptor, de utrâque Theologiâ, Morali, scilicet, & Scholasticâ benemeritus, quem reverà immeritò, ac immerentem Jansenianì fœdè lacerare, ac infamare, ejusdem loca, ut tu ipse Willelme hoc loco, adulterare, immutare, invertere, assuere, eidemque Massiliensium errores affingere non cessant. Sed frustrà Lunam canes oblatratis, & Solem vespertiliones convitio proscinditis. Ad Molinam certè vos amandarem, nisi ad molam aptiores essetis.

* *Pag.* 196.

NOTA II.

De quæstu honestarum fœminarum.

HIc etiam pro more nugaris, & quidquid in buccam venit, petulanter effutis; convitia, probra, calumnias liberiùs spargis. Statim initiò infamem pudicitiæ Virginum & Matronarum nundinationem à Casuistis permitti asseris. * Non te pudet, impostor nequam, tam apertæ calumniæ? quis unquam Theologus, aut Casuista Catholicus hoc permisit? quasi verò turpem actionem, & turpe pactum omnes omninò non damnent, licèt pecuniam opere completo, à Virgine, vel Matronâ acceptam retineri posse plerique omnes asserant. D. Thomam & S. Antoninum excipere non debueras: tuam in hoc fidem jam suprà convictam, ad Lydium ultrà non voco. Expectabam, ut ea Patrum loca & Consultorum Decreta, quibus Jesuitarum sententia configitur, & nefaria, lutulenta, flagitiosa declaratur, adduceres. Quid sibi Leges velint, auctores luculenter explicant, & Patrum loca fideliter interpretantur. Dic porrò sodes: Titius Virgini promisit tantam vim pecuniæ in dotem: inito turpi pacto, & acceptaque trimque, stuprum committitur: nemo negat, pactum illud sceleratum esse, promissionem inhonestam, acceptionem flagitiosam, actionem ipsam turpissimam: sed an Titium à solvendâ illâ pecuniâ in foro conscientiæ liberares? aut reverà si jam pecunia tradita fuit, hanc ad eam restituendam in eodem foro adstringeres? Meretricem dignam furca, publicum scortum & offendiculum, accepto pretio impunè gaudere permittis, ad nova flagitia: Virginem verò semel lapsam ex fragilitate, spedotis, quâ carebat, ad restitutionem obligas? Sed, inquis, Respublica tolerat meretrices. Esto: illa tolerantia non facit, quin illarum actio turpis sit. Respubl. censemus donare ad servandam vitam. * O insignem Reip. Dictatorem? quo jure? quo Senatus consulto? quo Decreto? quasi verò Resp. illarum sustentationi conferre debeat, quæ vitam infamem ducunt, & Remp. suis flagitiis contaminant. Opus illud, inquis, Leges concedunt. Quid monstri? nulla lex peccatum concedit: tolerant quidem, id est, non plectunt; quod sanè culpam non tollit.

Scio aliquos, paucos tamen, oppositam sententiam docuisse; nec illam damno: sit illa probabilis, per me licet. Scio aliquos, etiam paucos, meretricibus, non verò fœminis honestis quæstum concessisse: esto, ita sentiant. At quod dicis, Jesuitas dumtaxat sententiam illam tertiam, quam impugnas, docere, hoc ipsum nescio; immò contrarium constat. An D. Thomas, S. Antoninus, Cajetanus, Sylvester, Angelus, Navarrus, Covarruvias, Corduba, aliique ferè innumeri, quos habes apud De Lugo, & Dianam, Jesuitæ fuerunt? ego sanè hoc loco illos citarem & paginas citationibus implerem; sed frustra: nempe mille Casuistas nihili facis, & fortè à me, ut olim, quæreres, utrùm illi omnes Christiani sint. Non te pudet, nebulo, Jesuitis, ac præsertim Lessio, fœdissimam, ut vocas, doctrinam, & obscœnas voces affingere, viro integerrimæ fidei, religiosissimæ vitæ, singularis doctrinæ, candoris eximii? quem verò debueras, si quid, non dicam Christianæ modestiæ, & Catholicæ religionis, sed Gallicæ urbanitatis & humanitatis haberes. Quamobrem verò hæc? quia communem & longè probabiliorem D. Thomæ, Cajetani, Sylvestri, Navarri, Toleti, S. Antonini sententiam sequitur. Tu verò novas leges prostibulis & lupanaribus indicis: quâ auctoritate? quâ fronte? haud dubiè meretricijs. Fæces ultrò versas, mihi obtrudis, quia tibi placent; quod jam Montaltio expositum fuit.

Quod demum pertinet ad figmenta illa, seu ludibria rationum, quas sæpè obtrudis; quâ facilitate adducuntur, eâdem refelluntur. Negas, illud pretium esse, quod meretrices pro corporis usu recipiunt, sed mulctam esse vis, hoc probandũ erat, Willelme hoc falsò & in cassum à te dictũ, ab omnibus haud immeritò exploditur. Dicis, hoc à Rep. dari, non ab eo, qui flagitium

* *Pag.* 196.

* *Pag.* 197.

[illegible]tum committit. Sed hoc dictu ridiculum est, & [illegible]cio advocato dignum. Non licet, inquis, a[illegible] nummis quidquam emere; igitur nec sce[illegible]. *Rectè: quis hoc pactum licere dicat? Quod [illegible], aliquid de se, ac jure divino illicitum, legi[illegible] humanis licitum reddi; Jansseniano Doctore di[illegible] effarum est. In tam absurda & acatholica, supi[illegible] ignorantia, cum ferina malignitate conjuncta, vos [illegible] agit. In dubiis aliquid probabiliter pro[illegible], temerarium vocas: tu aliquid ultrà; qui [illegible] erronea pro indubitatis & fidei articulis ven[illegible]. Poteras, Wendrocki, illam Medinæ senten[illegible] complecti, idque citrà oppositæ censuram, ut il[illegible] omnino tibi item intenderet; quamvis alioquin il[illegible] probabilis sit. Sed quod Censoris partes ti[illegible] vindices, novas leges obtrudas, sapientum respon[illegible] dubia, sententiam probabilissimam, ut erroneam [illegible] damnam traducas, condonare tibi non possum; [illegible] hoc sycophantæ potiùs, quàm Theologi per[illegible] lineas; & Molinæi potiùs satyræ, quàm D. Thomæ sententiæ subscribas.

* *Pag.* 198.

NOTA III.

De Contractu Mohatra.

Omnes ferè Jesuitæ hunc Contractum damnant: [illegible], ut Molina tom. 2. disp. 310. requirunt, * [illegible] non vendantur ex intentione redimen[illegible] ut Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 16. dicunt, hunc contractum nunquam carere culpâ, tum contrà cha[illegible], tum ratione scandali: alii, ut Apologista [illegible], illum in praxi damnant: omnes de[illegible] ponunt varias conditiones, scilicet ut bonâ [illegible], sine pacto prævio, sine scandalo, & justum pretium semper intercedat. Bonacina tract. de con[illegible] disp. 3. quæst. 2. part. 3. num. 20. pro hac sen[illegible] multus citat, ut Navarrum, Petrum de Navar[illegible], Abell. Salon. Sylvestr. Armillam. Sed hi sunt, [illegible], auctores Ecclesiæ ignoti, scilicèt Regio-por[illegible], quæ auctores Catholicos non curat, exemplo [illegible], qui omnia sua à Sectariis auctoribus [illegible]; nempè hujus plagii ab elegantissimo & ni[illegible] scriptore Stepano Deschamps, aliàs Ricar[illegible] collatisque testimoniis convictus est. Vis [illegible] tibi, Mercatum 1. de contract. c. 26. Ludo[illegible] Lopez de contract. lib. 1. cap. 34. Salas de con[illegible] & vendit. dub. 37. num. 2. & de Usur. dub. 16. [illegible] pro hac sententia, Angelum, Garziam, Gut[illegible], Palacium, Azebedium, Graffium. Lopez [illegible] Pennam, Rosellam. Adde Cajetan. in sum. V. [illegible], Marcum Serra 2. 2. quæst. 77. art. 1. dub. 3. [illegible] 1. part. tract. 8. resol. 53. adde Bannez. 2. 2. [illegible] 78. art. 2. §. ad 2. Corrad. in resp. cas. parte 1. [illegible] 37. qui omnes seclusâ lege positivâ intelligi [illegible].

Verùm quid ad hæc, miselle? Deus videt, in[illegible], vum hanc emptionem esse merum ludibrium, [illegible] fraudis integumentum; nempe hanc artem ado[illegible] adhibet, ut hoc pacto pecuniam eliciat: non [illegible] homo de Adolescentis peccato, sed Mer[illegible]. Adit enim Mercatorem nihil tale cogitan[illegible], & ab eo, summo pretio, sed justo, non præsenti [illegible] pecuniâ, sed datâ fide, illius solvendæ intrà [illegible], merces emit. Quis neget, Mercatorem, qui [illegible] agit, suas merces prædicto modo vendere [illegible] tum paulò post redit adolescens, eidemque [illegible] offert easdem merces numeratâ pecuniâ

* *Pag.* 199.

redimendas, infimo pretio sed justo, alteri alioquin, si fortè ipse redimere nolit, venditurus. Num est valdè probabile, seclusâ lege positivâ, ut vocant, Mercatorem licitè redimere posse? seclusâ inquam lege positivâ; nam ne hujus contractus obtentu, usuræ labes irrepat, Principes & Magistratus hujusmodi pacta prohibent. Neque hîc tuas declamationes desidero, sed rationes. Quis enim negat, malam artem Adolescentis cum bona fide Mercatoris esse conjunctam? nec Adolescens usuræ vitium timet. Quod autem dicis, Mercatorem, qui bonâ fide merces vendidit, si deindè redimat, fœnoris crimen *haud dubiè* contrahere; haud dubiè, inquis; sed erunt, qui dubitent, & parùm curent, quid dicas, nisi dicta demonstres. Quid credas, aut teneas, nihil refert; sed quomodò probes.

Nugaris deindè tuo more, & saltas extrà chorum; nam nec agitur de pretio injusto, nec Adolescens fœnori accipit. Nempè eo modo accipit, quo dat Mercator, qui de fœnore non cogitat. * Nec sceleratum est, hæc duo simul agere, vendere scilicet easdem merces summo pretio, & infimo redimere; scilicèt utroque justo. Immò nequidem Adolescens peccat, si bonâ fide illas pecunias eliciat. Cuncta ista certa supponis: quæ si probabilia dixisses, utique tolerandus esses. Sic certam Augustini mentem in quinque propositionibus agnoscitis, quas tamen Ecclesia ut hæreticas damnavit. Vis dicam, quod sentio? nihil certum habetis præter contumaciam in damnatis erroribus, & constantem adversùs Romanum Pontificem conspirationem. Quod Nicolao Fabro affingis, mera calumnia est: sine teste nihil volo tale. Fieri quidem potuit, ut aliquorum decisiones morales minùs probaret; quis enim neget, in quodlibet disciplinæ genus, fraudis, errorisque vitium aliquando irrepere? at, quòd Theologiam Moralem, artem cavillandi cum Deo, generatim esse dixerit, adduci non possum ut credam. Sed demus, dixisse, quod tamen non damus: in hoc non laudo. Deus videt, inquis, merum ludibrium esse, fraudis involucrum, fallaciam, dolum, & apertissimam divinæ Majestatis irrisionem. Deus reverà videt id, quod est. si ergo, ut supponitur, bona Mercatoris fides intercedat, illam haud dubiè Deus videt. Retorqueo argumentum Wendrocki: est Deus, qui à vobis rationem exiget obstinatæ pervicaciæ in propugnandis erroribus, in adornandis calumniis, in spargendis libellis famosis; dissipabit vestra consilia, disjiciet machinas, confundet artes, fraudes & dolos aperiet, factionem destruet, & juratam contra religiosum Ordinem, & Ecclesiam Romanam, conspirationem evertet.

* *Pag.* 200.

NOTA IV.

De Usura.

Hîc Apologistam Casuistarum acerrimè perstringis, quasi ipse usuram, & pecuniæ collationem cum fœnore, ejusque repetendæ potestate, licitam esse doceat; ita ut vix scias, ubinam usura possit consistere. Idem Principum & Conciliorum leges, inquis, contrà usuram latas ludificatur, docetque adversùs Judæos constitutas fuisse, & Legis fine cessante, cessare legis obligationem. Hîc autem Magistratus & Episcoposappellas, ut Jesuitarum audaciam coërceant. Quot verba, tot mendacia. Omnem usuram hic auctor improbat. Et spectato dumtaxat jure divino, nec non seclusâ Lege positivâ, ut expressè monet,

net, duos modos percipiendi justum lucrum proponit: pactum scilicet trium contractuum, ut vocant, & censum utrimque redimibilem ad certum tempus. Primum modum plusquam certum auctores, licitum esse dicunt; alterum supra sexaginta. Non desunt rationes potentissimæ, quæ utrumque suadeant. An propterea usuram & injustum fœnus approbat? Nec deest propterea multiplex usui locus & modus: si res postularet, triginta saltem percipiendi lucrum ex pecunia facilè adducerem, quos ab usuræ labe nullus Jesuita liberat. Quod dicis de Conciliorum & Principum legibus, inane est: vel unam proferre debueras. Nemo in hac accusatione tibi fidem habeat; nempe tibi ac tui similibus nulla fides pietasque. Non dixit absolutè Apologista vim legis cessare, cessante illius fine; sed quibusdam conditionibus appositis: atque hoc à multis gravissimis Theologis, & Canonistis doceri; citatque in hanc rem Soto, Carbo, Azor, Navarrum, Saytum, Toletum, Suarez, Molina.

Falsum est etiam, dixisse Apologistam, Conciliorum leges in enormes Judæorum usuras constitutas fuisse: sed in Christianos, qui Judæorum exemplo, rei usurariæ vacabant, quique varias artes excogitaverant, ut sub iis usuræ vitium lateret. Hîc fidem tuam Willelme, ut in cæteris hominibus, Catholicam vellem: Jansenianam ubique invenio. Mox illum inscitiæ & temeritatis arguis, quòd asserere non sit veritus, ante Alexandrum III. simplices usuras nulla lege, ecclesiasticâ scilicet, vetitas fuisse; quod ut falsum esse ostendas, multa Concilia subjicis obiter, quorum Canones usuram vetant: * Verùm, inquis, istos Canones ignorasse, Apologistæ nihil nocuit; habet enim ad omnia exceptionem, nimirum non mutari Canonibus naturam rerum. Lepidè, acutè dixisse tibi videris; sed aperta calumnia est. Ubinam dixit, simplices usuras nulla lege fuisse vetitas? Hîc sanè impostor es, si usquam alias. Dixerat enim Apologista, ante Alexandrum III. prohibitos non fuisse modos illos percipiendi lucrum, qui alioquin liciti poterant interdum usuris locum, vel occasionem præbere. Ii verò Canones, quos ex Antonii Augustini lib. 5. refers, simplices dumtaxat usuras vetant, ex eodem auctore tit. 6. Ad pœnam libri. Parisiense tantummodò aliquid innuit, de non accipiendis fructibus agrorum, nisi computentur in partem sortis; sed eo Concilio nulla præcepta ecclesiastica inducuntur, ut legenti constabit. Præterea ibi dumtaxat damnatur acceptio fructuum injusta, contra jus naturæ, ob pecuniam pauperibus gravi necessitate pressis commodatam; præterquàm quòd fructus percepti, modicæ pecuniæ commodatæ valorem excedebant. Quis autè neget, in tali necessitate, pecuniam gratis commodandam esse? Abi ergo Willelme cum tua Canonum farragine, qui ad rem non faciunt, & quos ad meram ostentationem accumulas, ut simpliciores in fraudè inducas: quod huc usque vobis solemne fuit. Sacros Canones, SS. Patres, templum Domini, templum Domini, ubique passim crepatis, sive id res postulet, sive non postulet. Hypocritæ, Constitutiones Apostolicas, & Concilium Tridentinum impunè rejicitis, & libris in lucem editis oppugnatis: Jesuitis verò, quamvis eo sint animo erga S. Sedem, & sacra Concilia, quem nonnulli Politici immoderatum, & affectatum perperàm judicant, sacrorum Canonum contemptum, & ignorantiam exprobratis. Hîc sanè tritum carmen locum habet: *Clodius accusat Mœchos, Catilina Cetegos.* Hæc porrò Apologistam, virum in Jure Canonico versatissimum ignorasse, nemo dicat, nisi maledicus; nemo credat, nisi ignarus.

* Pag. 201.

In nonam Epistolam.

NOTA I.

De cultu Deiparæ.

Montaltius in hac Epistola,* ut legenti constabit, singulares aliquot, quæ ad Deiparæ cultum & honorem pertinent, quas P. Barrius singulari libro ediderat, pias & familiares excitationes (vulgò praxes vocant,) impius irriserat, & exploserat: utrique Apologistæ meritas hujus delicti pœnas dederat. Illum defendendum suscepisti, Willelme, ut ejusdem criminis reus evaderes. Montaltius, inquis, pietatem adversùs B. Virginem magnum ad piscendæ salutis subsidium esse fatetur, modò ex fide & charitatis radice nascatur, sed præter hanc, conversionem ad Deum desiderat. Hæc insignis Montaltii, ac tua, qui eam approbas, fraus esse videtur, quòd hæc ambigua subnectat, postquam pia illa officia pièe & scurriliter exibilavit. Quis unquam contrarium docuit? quis nescit, neminem noxæ lethali vinculo, cælestem gloriam consequi posse? Sed Barrius, Benerus, aliique Scriptores docent, piis illis officiis Deiparam moveri, ut sibi addictis ea gratiæ subsidia obtineat, quæ ad mutationem vitæ, & pœnitentiam peccatorum breviùs & faciliùs conducunt. Diviseè ambigua, quæ Montaltius subnectit, quòd scilicet ea tantùm officia adversùs Deiparam approbet, quæ à charitatis radice nascuntur. Igitur peccator, qui charitatem non habet, frustrà Mariam implorat, frustrà salutat, frustrà illius cultui se addicit. Nec est, quòd falsam illam doctrinam exaggeres: quam revera Jesuitæ non docent, sed cultum erga Deiparam promovere conantur, quò fiat, ut peccatores illius subsidio freti, convertantur; & justi ad finem usque perseverent. Tu verò Mariæ præsidium salutare innocentibus, & pœnitentibus opportunum agnoscis; de peccatoribus altùm siles: quasi verò *Refugium peccatorum* jure ipsa non dicatur. Vis deinde * cultum illum certis quibusdam virtutibus annexum esse; quasi verò cum fide saltem & spe conjunctus non sit. Deles præterea majorem, quàm par sit, Mariæ reverentiam exhiberi à non paucis Scriptoribus. Quis, amabo, latriam unquam detulit? Infra latriam omnis alius, quantumvis insignis, cultus congruit. Nec in hoc tare quempiam debueras: qui reverà si secùs sentiat, illius auctoritatem flocci facio. Expectabam, ut diceres, quinam sint falsi honores, quibus Deipara non delectatur: scio, quid tibi velis, Jansenii de gregis magistri opinioni subscribis; utinam erroribus non subscripsisses.

Vis adorationem illam hyperduliæ, qua Deiparam Catholici colunt, esse tantùm respectivam, ut sanctorum Imaginum cultum. Hæc profectò à Theologis non didicisti, sed à quibusdam Anti-Marianis. * Tibi etiam displicet, quòd ejus splendorem, potentiam, & dignitatem laudibus extollamus. Ecclesiam accusas cum hæreticis, quæ similibus elogiis Deiparam ornat, dum canit *Salve Regina, Ave Regina Angelorum*, &c. Quantum suspicionis & veneni hæc præ se ferant, piis hominibus considerandum relinquo: nempe has laudes *inanes & pueriles* vocas. Et hæc, ut ingenuè loquar, tartareo stylo. Inertes deinde precationes & Rerum

* Pag. 217. * Pag. 218. * Pag. 219.

vestrejicis, quibus ad Mariam confugimus: nullas preces admittis, quas divinus amor & pura charitas suggeret. Miseros sanè peccatores, votis & precationibus interdictos! Quis errorem non videt? Vis nos imitari Mariam: sed imitari nequimus, nisi divinum adjutorium nobis obtineat. Illam igitur precibus & votis, ut illud nobis impetret, sollicitare debemus: idque sincero cordis affectu, in quem reverà non quadrat illud, quod attulisti: *Populus hic labiis me honorat*: quod probè in Pharisæos, eorumque successores imitatores Jansenistas quadrat. Nullum enim nostrum apographum, feliciùs suum archetypum exhibet. Sycophantæ & hypocritæ malis artibus & fraudibus omnia miscetis; aliis onera gravia imponitis, quæ vix extremo digito delibatis; doctrinam & eruditionem perpetuò jactatis, & vix prima Theologiæ principia tenetis; sacrorum Canonum observationem ad nauseam inculcatis, & Constitutiones Apostolicas in materia Fidei, & Concilia Oecumenica inculcatis; divinam charitatem libri vestri passim concrepant, & plusquàm mortali adversùs Fidelitas & Romanam Ecclesiam, ne quid dissimulem, odio flagratis.

(a) Similimodestiæ & pietatis genere, Sacrum Scapulare, Imagines, Rosaria, aliasque precationum formulas. & externa in Beatam Virginem pietatis officia *nam plurimis exitiosa esse* affirmas. Nemo Catholicus hanc phrasim, quovis modo eam condias, approbet: nec credet esse quam plurimos, qui vanam indelibatisuæ securitatem hauriant. Mox stylum commutantes exeris. Quid tibi velis, sat scio: eum unge, si opia satagitis. Quis autem, ut dicis, spernit Christi & Mariæ paupertatem? Id sanè pietas erga Virginem impetrat, ut divinas illius virtutes imitemur. Quis porrò flagitiosis hominibus persuadet, ut in illis flagitiis perseverent? apage istas calumnias, quæ una Jansenistarũ officina cudere potuit. Quasi verò pietati Scriptores ad omnia bona Christianos non hortentur: justos, ad perseverantiam & majorem perfectionem; peccatores ad pœnitentiam; divites, ad eleemosynam & divitiarum contemptum; pauperes ad patientiam; & quò hæc faciliùs obtineant, ad singularem pietatis cultum erga Deiparã. Quis hæc curat, nisi Anti-Marianus? quis irrideat, nisi hæreticus, vel impius? quis Pharisaici ritus loco habeat, nisi Jansenista? dissimula, quantum libet: exteriorem illum Deiparæ, & Sanctorum cultum manifesto ictu impugnas. Nec verò Barrius illo contentus interiorem virtutum praxim, Fidei, Spei, Charitatis, Pœnitentiæ negligit, seu negligendam curat; neque Lectores ab illis virtutibus distrahit. (b) Quod quàm falsò imponat religiosissimo seni de rebus ad excolendũ animum pertinentibus benemerito, & singulari pietatis amore erga Deiparam & Sanctos studio flagranti omnis Catholicus non videt. Increpas illum, quod Deiparæ cultum absolutum, non respectivum, ut vocat, esse scripserit, ad mirabilem ejus excellentiam terminatum. Quasi verò Theologi omnes id non doceant: quasi verò Mariæ pulchritudo in se, & propter se (omnitamen ultimò:) amari non possit; & impiũ, absurdum, ridiculum & stultum dictu sit, in sanctissima Eucharistia suscipienda, singularem illum pietatis erga Virginem affectum induere, quòd Christi corpus ex purissimo Mariæ sanguine compactum sit: hæc stulta, atque *Ecclesiæ scandala, & hæreticorum ludibria vocas*: nec te pudet: ô monstrum!

Theophilum Raynaudum contrà Barrium in hanc arenam adducis; non tam ut Barrium confutes, quàm ut eundem Raynaudum sugilles, quem in multis nugatum esse dicis. Disputatio Theophili contra Barrium merè scholastica fuit; ingeniorum non voluntatum dissensione suscepta. Alter rigore scholastico discutit, ponderat, atque improbat nonnulla pietatis officia, quæ Theologiæ Asceticæ & simpliciorum pietati facilè indulgentur: alter verò charitatis ardore succensus, piorum hominum pietati, ac sinceræ fidei aliqua permittit, quæ alioquin scholarum rigor minimè permitteret. Dum Theophilum carpis, Leonem dormientem excitas. Nihil vobis hactenus formidabilius fuit, quàm ne hic auctor omni literaturæ genere præditus, in Theologicis acutus, profundus, solidus, in doctrina Patrum versatissimus, utraque eruditione sacra & profana ad stuporem instructissimus, uno verbo, qui majore facilitate libros scribat, quàm alter exscribat, ne hic, inquam, stylum adversùm vos exerceret. Egregiè præluserat contra Gibium Jansenii prodromum; fœliciter cœperat contra errorem de Duplici Capite: ex iis, ut sors tulit, dissertationibus omnino distractus, vobis pepercit; sed nondum receptui cecinit; sat citò, si sat benè. Tibi saltem imputa, si fortè aliquando illius manu vapules: ne dubita, probè tibi furfures excutiet, ac te solita strigili defricabit. Quod subnectis à Sanjurio dictum, Barrius non negat, nec adversatur: & si Montaltius nihil aliud dixisset, ab re illi vitio verteretur.

(a) Demum reprehendis *exilia* hujusmodi *pietatis languidioris* officia & *minutiores devotiones* in totam Ecclesiam spargi. Animum tuum satis aperis: gravem pietatem, & severam Religionem postulas: hoc prætexis nomine fraudem: te satis superque prodidisti. Quibus adhæreas, jam constat. Purum illum amorem spirare videris, & spiritu Evangelico duci; spurio tamen, hoc est, Janseniano, ut molliùs loquar, cum Calvinianum meritò dicere possim. Frustrà igitur de altero Apologista quereris, cùm ille Montaltium mitiùs, quàm par esset, exceperit.

(a) *Pag.* 222.

NOTA II.

De stupro sententia Baunii.

MOntaltii malitia, in referenda Baunii opinione nullam prorsus excusationem admittit: nempe illam refert, perinde atque si Virgo ita sui corporis domina esset, ut ad omnem usum eo uti posset, ac proinde sese licitè prostitueret: hinc *lutulentam* illam & *inauditam* opinionem vocat. Tu quoq; Willelme, Montaltii vestigiis tuo more insistis. Quasi verò herus, servi sui dominus non sit, licèt ad turpem usum eo uti nequeat. Idem dico de omnibus aliis, quæ sub dominium cadunt. Sic Virgo sui corporis ita est domina, ut illud citra Parentum injuriam, ad honestos scilicet usus, alteri tradere possit: hinc si nubat, etiam invitis parentibus, matrimonium legitimum est, juxta Tridentinum sess. 24. in Decreto de reformatione Matrimonii. Hinc si Virgo sese alteri volens prostituat, peccat haud dubiè contra castitatem stuprator, at minimè contra justitiam; nisi fortè aliquod damnum Virginis parentes, aut detrimentum indè patiantur. Hæc est Baunii opinio, quam ipse accepit à Bannez, Navarro, Petro à Navarra, Soto, Graffio, Megala, citatis ab Apologista; ad quem te remitto, quia rem hanc egregiè discussit. Si vis, adde alios, scilicet Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 14. num. 1. Vasquez opusc. de restit. c. 3. §. 1. dub. 1. n. 6. Lessium

(a) *Pag.* 220. (b) *Pag.* 221.

lib.2.c.1.dub.1.Coninck de Sacram. tom. 2. disp. 7.dub.4.n.19.& plures quos refert & sequitur Diana 1.part.tract.17.resol.12. Item Responsum illud editum Parisiis an.1655.cui 18. Curiones & 12. Doctores Sorbonici subscripserũt in Matrimonii causa; quia hujus responsi veritas eo præsertim fundamento nititur, quod usus corporum, licitus scilicet, ad filiosfamilias, non ad parentes pertineat! Quod autem in stupro Virginis consentientes, virginitatis circũstantia in confessione necessariò explicanda non sit, docet De Lugo de Pœnit. disp.16. sect. 4.num.218. Ubi citat Soto, Suarez, Vasquez, Lessium, Sanchez, Coninck, Navarram, Tannerum, Megala, Molfesium, Dianam, additq; n.227. stuprum distinctam speciem inducere, quando intervenit violentia, aut raptus, aut dolus, aut aliud injustitiæ genus. Sed pudet diutiùs tractare fœces, quas toto libro passim aggeris. Quid aliud, quæso, scurra fæculentus effunderet?

NOTA III.

De Voluptatibus licitis.

TVrpissimam recentioris Apologistæ, illius scilicet, quem furiosum & immanem vocas, doctrinam commemoras; (a) qui scribit, multos graves Theologos docere, voluptates gustus æquè licitas esse, ac auditus, odoratus, aspectus; easque moderatas scilicet, ex se indifferentes esse; & hanc doctrinam *turpissimam* censes, quam tamen docuere D. Bonaventura in 2.dist.41.a.1. q.3. Scotus ibidem a.1. concl.1. Ockamus in 1. q. ad 1. Almainus tract. 1. moral.c.14. Major in 4.dist.31.concl. 7. Vis recentiores? Tabiena v.ebrietas n. 3. Navarrus Manual. c.23.n.119. qui citat Cajet. in summa. Toletus lib.8. c.62. Lessius lib.4.c.3.n.6. Summa Benedicti lib. 4. pag.368. Ludovicus Bail pag.555. & plures alii, qui docent, peccatum gulæ non esse mortale, nisi sequatur damnum aliquod notabile corporis, vel offendiculum. Immò S. Thomas 2.2.q.150.art.2.ad 3. peccatum gulæ constituit in gravi aliquo corporis incommodo ex ciborum superfluitate. Sed declamatorem agis. Ergone, inquis, nullum aliud Christianæ temperantiæ officium est, quàm ut nos ab illicitis & valetudini noxiis voluptatibus retrahat? ô bone, tuo te pugione confodisti. Non agitur de virtutis actibus, sed de indifferentibus; agitur de iis voluptatibus, quas licitas esse agnoscis, quandoquidem vis temperantiam à licitis quoque retrahere. Igitur si quis eas amet, illicitum quidpiam non amat; igitur non peccat; nam licèt temperantiam non exerceat, à gulæ tamen vitio abstinet. Locus Ciceronis, quem adducis, ad rem nostram non facit, cum loquatur de intemperantissimis hominibus, quorum Deus venter est. Quis porrò negat, immoderatas gustus voluptates vitiosas esse?

Nec est, quod Epicurum, vel Julianum Pelagii defensorem acerrimum, hujus dogmatis auctores esse fingas; cum celeberrimi suffragatores non desint. (b) Longissimus ille Augustini locus tibi adversatur; nec enim libidinem illam, vel cupiditatem tantulùm immoderatam hujusmodi voluptatum, tam turpem, aut virtutibus inimicam esse voluit; sed minimum quid appellat: & licèt malum esse dicat, si jam *suppleta necessitate*, amor edendi animum sollicitat, quia nonnihil intemperantiæ est; nusquam tamen dixit, esse lethalè noxam. (c) Subnectis Jesuitas *concupiscentiæ vitium* nõ agnovisse, qui fuit Juliani error, ac proindè erroneam & hæreticam eorum doctrinam esse; cum appetitum illum naturalem esse censeant, quæ ipsissima est *concupiscentia*, primævi peccati miserrimum germen. Vah stultum caput. Quis unquam negavit vitiosam esse *concupiscentiam* & propensionem illam ad illicitas voluptates? quis tamen, nisi amens, nisi demens, nisi Jansenista, omnes voluptates esse illicitas, omnes motus appetitus, immoderatos, & quemlibet motum immoderatum scilicet, *concupiscentiæ*, esse peccatum mortale sentiat? hanc distinctionem peccati mortalis & venialis rides, sat scio: sed eam Ecclesia, quod mihi satis est, agnoscit. Non dubitant etiam Jesuitæ, quin optimum factu sit, abstinere à licitis, ut ab illicitis abstinere discamus: vobis sanè suo prælucent exemplo. Utinam Parochi vestri tam tenui victu suas mensas conderent! Non negant etiam, quin *concupiscentia* coërcenda sit, jejuniis fragenda, aliisque piis cruciatibus in ordinem redigenda. Sed hæc vobis est terra Australis incognita. Quid ergo Augustini loca frustra in hanc rem congeris? quem hostem petis, mi homo? sed tandem video, quid tibi velis cum tuo Jansenio: Visa actum omnem peccatum esse, qui à Christiana virtute, immò & Charitate profectus non sit. Sed ecce; nam multæ sunt Christianæ virtutis actiones, licet Charitate non fiat; ut Fidei, Spei, Pœnitentiæ: sunt etiam aliquæ virtutes naturalis ordinis; sunt demum aliquæ actiones ex se indifferentes; id est, quibus ad bonum & malum finem uti possumus. Hinc ruit tuum illud argumentum.

Alius porrò fuit Augustinianæ disputationis scopus & finis, quàm què hoc loco Jesuitis ineptè applicas. (a) Agnoscunt ipsi peccatũ Originale, & fomitem peccati *concupiscentiam*; nec eam ullo modo laudant: corpus tamen per se non malum castigant, ut rationi serviat, ne scilicet voluntas corporis illecebris capta, iis contra legem Dei adhæreat. Sed bonus sum, qui hìc disputo, ubi nulla est prorsus difficultas, nisi quæ tua inscitia finxit, utpotè qui appetitum à *concupiscentia*, peccatum mortale à veniali, actum naturalem virtutis à supernaturali, ut vocant, licitum ab illicito, objectum indifferens à turpi & honesto, actionem non malam à bona, præceptum à consilio, bonum opus à meliore, doctrinam Catholicam ab Hæretica, Jesuitas demum à Pelagianis nullatenùs distinguis. Quæ cum ita sint, sapientibus cogitandum relinquo utrùm is, qui hæc aliaque hujusmodi non distinguit, dignus sit, qui cum Theologis disputet.

(a) Pag.223. (b) Pag.224. (c) Pag.225.

In decimam Epistolam,

NOTA I.

De absolutione differenda.

REcentiorem Apologistam ultrò hìc insectatur, eò quòd scripserit, iis denegandam absolutionem *plerumque* non esse, qui vitiosam aliquam peccandi consuetudinem contraxerunt, quamvis illecet ex animo detestantur, & sincerè ab ea liberari percupiunt; & licèt Confessarius certus nõ sit, fore, ut pœnitens à peccato abstineat, si alioquin rectè dispositus sit, etiamsi dubitet de firmitate & constantia Ejusdem propositi, eũ absolvi posse: (b) Quid in hac doctrina tam vehementer exaggeres, non invenio; nec ullam in ea video rationis depravationẽ, nec temeratum animo

(a) Pag.226. (b) Pag.244.

nominitatis contemptum, nec S. Caroli auctoritatem [illegible] habitam, nec Episcoporum Galliæ dignitatis [illegible] contumelia violatam, nec salutem Christianorum [illegible] violatam, nec demùm apertũ omnibus nefariè proditam, nec [illegible] omnibus vitiis aditum. Inflatæ hujusmodi eloquentiæ, vel potiùs implæ garrulitatis bullæ facilè difflantur: [illegible] ad Apologistam te remitto, qui rem hanc breviter quidem, at solidè discussit. Quasi verò homo verè [illegible] contracta vitiosa habitudine, nunquam abstinentus sit. Quid si mortis periculum imminet? si [illegible] iter suscipiendum? si præceptum Ecclesiæ in[illegible] fit, vel aliud opus, quod statum gratiæ postulet? si [illegible] illa habitudo valdè displiceat pœnitenti? si [illegible] mantèr secum ipse pugnavit, ut ab illa se expedi[illegible] id faciliùs præstet, status gratiæ necessarius [illegible] tamen absolvendum non putas?

Sed consilium tuum apertum est, Jansenianum ri[illegible] nobis obtrudis, quem Regio-portus tenet, quem Arnaldis inducere pro viribus conatur, quem vestri in Ecclesia ubique promovent: Vis pœnitentem peccatis exponere, mox ipsi pœnitentiam impo[illegible] ad aliquot septimanas & menses; interim absolutionem suspendi, dum pœnitentia peracta sit: [illegible] vis, absolutionem esse meram declarationem, non verò actum judicialem, contra expressam Tridentini definitionem. Apage istas nugas & ineptias. Pœnitenti rectè disposito, ac vere contrito, ad omnia paratus & justus Cõfessarius injunxerit exequendi parato, modò id probabiliter & verisimiliter Confessio constet, absolutionis beneficium jure conferri potest, etiamsi malos habitus contraxerit, modò illi displiceant, & verè statuat, illos extirpare. Viri doctores? nonnullos appello: Vivaldum in Candelabro tit. de absolut. §. *casus*. Metinam lib. 1. Summ. c. 4. & 1. Petrum Ledesmam 2. tom. Summæ tract. 1. c. 9. Manuëlem tom. 1. summ. c. 34. n. 5. Ludovicum Lopez 1. p. instruct. 232. Azor tom. 1. l. 4. c. 3. q. 3. Sanchez Op. Moral. lib. 2. c. 31. n. 4. Ludovic. Bail pag. 28. De Lugo de Pœnit. disp. 14. sect. 10. cum multis aliis qui tamen non negant, quin Confessarius pro sua prudentia & charitate, non ad puniendum, sed ad medendum possit differre absolutionem ad breve tempus; at nullus vel Scholasticus, vel Moralis adhuc unquam dixit, tamdiu differendam esse, quamdiu habitudo vitiosa manet.

Sed jam ad tuos errores accedo. (a) Vis enim *habitus* illicitos, quantumvis illos pœnitens detestetur, adhuc voluntarios; &, dùm insunt, nunquam ab illorum esse voluntatem. Hîc purum putum Calvinii & Jansenii errorem agnosco, qui volunt, concupiscentiam verè & propriè peccatum esse, quod est contra Trident. sess. 5. Nempe illa propensio ad peccandum, quam vitiosum habitum vocant, ipso peccandi usu contracta, per te habet rationem veri peccati, & hominem culpabilem reddit: igitur licèt aliquis cui ejusmodi habitus inest, verè contritus absolvatur, manet tamen adhuc peccati reus. Exempla, quæ pro te adducis, in rebus scilicet humanis, contra te conqueri possunt. Nam in pecunia collocanda, [illegible] famulo, probandisq; novitiis, fide dum[illegible] humana & notitia probabili homines nituntur; [illegible] quo religiosæ familiæ utuntur, non modò probandam constantiam institutum est, sed ad [illegible] tenendum aptos ab ineptis, & ad rectam juve[illegible] informationem.

Negaris igitur, mi homo, & nihil aliud ratiociniũ [illegible] evincit, nisi tuas ineptias, & summam impudentiam; qua probatum ab Ecclesia administrandi Pœnitentiæ Sacramenti usum reprobas. (a) Vis enim cum tuo Arnaldo, satisfactionẽ & pœnitentiam aliquot mensium absolutioni præmittendã esse. Arnaldi librum impensè laudas: suspectũ recuso laudatorẽ. Approbarunt viginti Doctores & sexdecim Episcopi: sed longè plures reprobarunt. Emendicata elogia vitio potiùs, quàm laudi vertuntur. Quod dicis de pœnitentia publica, jam supra rejectum: quantùm in hoc argumento hallucineris, Bagotius demonstravit. Illa, quam jactas duodecim sæculorum praxis, merum commentum est, pro peccatis occultis; item pro publicis non paucis. Illa etiam, quam in Regio-portu adhibetis, vestra fraude, non Ecclesiæ jussu introducta est. Iterati porrò lapsus cum vero proposito mores in meliùs commutandi sæpissimè conjuncti sunt. Quid aliud ad necessariam dispositionem desideras? Nec S. Carolus aliud præcipit, nisi ut tunc differatur absolutio, cum aliquis jam per multos annos in eadem peccata prolapsus, nullam operam ad correctionem vitæ contulit; vel est in aliqua occasione proxima, quam facilè dimittere possit, vel ita affectus est, ut nihil veri ac firmi propositi, aut necessariæ dispositionis habere videatur. Quis enim Jesuitas inter, idem non censeat, & utile sæpè non reputet, si post iteratos sæpè lapsus, absolutio differatur? at id semper agere, ut vultis, intolerabile revera esset, & in maximum fidelium *scandalum* & detrimentum verteretur. Quare prudentiæ & charitati Confessarii id totum Ecclesia permittit.

(b) Cleri Gallicani statuta videre non licuit, quia nulla condita fuerunt. Afficta illa Epistola, quam sæpè appellas, fidem non facit; saltem maxima Prælatorum pars illam minimè approbavit. Testis quem in alio scripto, in hanc rem, appellatis, suspectus est, quia publicus Jansenianus. De doctrinæ Moralis pravitate Sancta Sedes judicat; ad quam, etiam extrà Concilium Oecumenicum, hoc judicium pertinet. Non dubito tamen inter tot Confessarios, nonnullos esse, qui nimia, vel severitate, vel indulgentiâ peccant. Omnis extremitas vitiosa: Utra verò pejor, iis considerandum relinquo, qui sincero charitatis & veritatis studio ducuntur, non verò iis, qui per factionem atque tumultum omnia miscent. Sæpe à multis audivi, Jesuitas Confessarios inter mitiores non recenseri. Probate, sultis: Vobis sanè pœnitentiam publicam facilè imponent, quorum scilicet peccatum publicum est, & cum hæretica pertinacia conjunctum. Quod à solis Jansenistis eorum doctrina Moralis impugnetur, adeò certum est, ut nemo refragari possit. Parochos nihil moror, quorum scripta ex vestra officina prodierunt: quod nec satis dissimulare potuisti, cum ex iis, quasi centonibus, notæ istæ compositæ fuerint, & Censuræ aliquot Episcoporum ex eodem fonte prodierint. Et S. Carolus Jesuitarum doctrinæ & instituto adversus non fuit. Quod dicis, totam Ecclesiæ disciplinam ab iis fuisse labefactatã; ita, opinor, intelligis, ut fideles ad frequentem Sacramentorum Confessionis & Communionis usum induxerint. Quod quantùm Arnaldo, aliisque ejusdem furfuris hominibus displicuerit, ex libro de frequenti Communione perspicuum sit. Senescentem Ecclesiam hujus temporis vocas: cur ita dicas, satis constat; nempe rugas & maculas, errores in doctrina morum & fidei in ea perperàm cum tuo Jansenio agnoscis: hinc reformationem proponis, sed hæreticam. Doles, sub Paschatis tempus, peccatores confiteri, quos per Sacerdotes ab Altaribus removeri jubes. Quamobrem verò? quia tempus non suppe-

(a) Pag. 145.

(a) Pag. 146. (b) 247.

tit, diuturnam pœnitentiam absolutioni præmittendi. Si quis rectè dispositus absolvatur, errorem Jesuiticum vocas. Cur Jesuiticum, cùm hic totius Ecclesiæ usus sit? Vellem, ut minùs solliciti de aliis, de vobis ac vestra conversione ageretis, ac deponentes dolum & mendacium, ejuratis erroribus, posita contumacia, dignos pœnitentiæ fructus faceretis. Reticete solitas hæreticorum voces. Quid ad vos attinet Ecclesiastica disciplina? rerum vestrarum satagite. Sed surdis canor: merus obtentus est; quo nomine fraudem erroresque vestros prætexitis.

NOTA II.

De Attritione.

IDem semper tibique similis, Willelme, ubiq; calumnias affingis, convitia jactas, errores adstruis. Dicis, à Jesuitis doceri, (a) attritionem naturalem in Sacramento pœnitentiæ sufficere ad justificationem. Non desunt alii, qui hoc dicant, ut Soto, Navarrus, à Gamachæo citati Tract. de Pœn. c. 9. item Bonacina, Canus, Ledesma, Victoria, Capreolus, Ricardus, Cajetanus, Sylvester, citati à Leandro tract. 5. de Pœn. d. 1. q. 47. Sed hanc doctrinam Suarez rejicit de Pœn. disp. 20. sect. 2. n. 8. Vasquez improbat q. 92. art. 2. Granado explodit d. 8. n. 4. Molina parùm tutam judicat in Concordia disput. 14. Amicus damnat tom. 8. disp. 13. n. 13. De Lugo falsissimam reputat disp. 5. sect. 8. n. 117. cæteri omnes improbant. Vel unum auctorem Jesuitam appellare debueras, qui hanc doctrinam sequatur. Quod autem attritio ex metu pœnarum temporalium, quas Deus comminatur, elicita ad Sacramentum sufficiat, multi docent, ut, De Lugo cit. sect. 9. n. 137. item Suarez disp. 20. sect. 2. n. 15. & alii. Si quæ ratio tibi suppetat contra istam sententiam, eam expromere debueras. Immò Tridentinum adducit in exemplum pœnitentiam Ninivitarum, conceptam ex temporali metu.

Pergis carpere Jesuitas, eò quòd doceant ad attritionem, seu contritionem imperfectum actum amoris, seu charitatis necessarium non esse. Quid, amabò, aliud Tridentinum docet? pro quo, te remitto ad Apologistas, immò ad omnes auctores scholasticos, qui post Tridentinum de hoc argumento scripserunt; exceptis paucis, iisque suspectis. Recense quæso & appella trium, aut quatuor celebriorum auctorum nomina, qui hoc sæculo obstinatiùs sententiam illam tuam scriptis in lucem editis propugnarunt; & fac deinde scias, quo mortis genere extincti sint; & an Sacramenti pœnitentiæ beneficio, sub extremam illam vitæ horam, gaudere potuerint. Auctores porrò non cito, ne paginas impleam. Vis Hispanos? adsunt benè multi, Suarez, Vasquez, Valentia, Canus, Sa, Granado, Henriquez, Azor. Vis Italos? habes Filiutium, Bonacinam, Sylvestrum, D. Antoninum, immò D. Thomam. Vis Gallos? ecce Paludanum, Gamachæum, Duvallium, Isambertum, Meratium, Martinon, Reginaldum. Habes etiam Germanos & Belgas, Adrianum, Tannerum, Coninck, Layman. Vis Cardinales? en Bellarminum, Toletum, De Lugo. Sed bonus sum, qui hîc hæreo.

Esto inquis: verùm attritio nequit esse sine detestatione peccati, at sine amore Dei nemo peccatum detestari potest. Ita Sylvius, Molanus, Estius. Istos auctores nihil moror, utpotè Bajo plùs æquo addictos, ut Card. De Lugo rectè observat. Sed hæc opinio est contra omnes Theologos, & contra Tridentinum, ut monet De Lugo citatus n. 133. Vel enim amorem Charitatis intelligis, quantum vis remissum, qui reverà si adsit, non jam attritio, sed perfecta contritio est: vel amorem concupiscentiæ, ut vocant, quo Deum quidem diligimus, sed nobis: & hunc adesse ultrò fateor, cùm sine illo Spes esse non possit; Spes autem & Fides cum attritione conjunctæ sunt. Attritio, inquis, includit æternæ damnationis metum. De aliqua attritione conceditur; de omni negatur, etiam ex Tridentino, ut constat; immò attritio de venialibus ad pœnam æternam terminari non potest, quanùs à lethalibus segregata sunt. Includit etiam, inquis, dolorem ob beatitudinem amissam, & hic amorem. Utrumque falsum: sed dato primo, non concesso, alterum non sequitur. Nempe dolor ille sine amore charitatis esse posset, non tamen sine amore concupiscentiæ. Relego breviter alias rationes à te congestas: sine gratia & Spiritu Sancto, inquis, ad gratiam nemo præparatur; igitur attritio naturalis non sufficit: & hîc hæresim Jesuitis affingis. Sed quam facilè Doctores, qui huic sententiæ suffragantur, licèt Jesuitæ non sint, hoc argumentum solvunt? concesso antecedente, distinguunt consequens: attritio illa naturalis præcisè non sufficit; ita est: at modò cum Fide, Spe, & Christiano Timore conjuncta sine sacramento; haud dubiè, inquient, sufficiet. Pergis mali temporalis timore, nihil est supra naturam; igitur attritio ex illo timore naturalis est; igitur ex naturâ justitia est; en Pelagium Jesuitarum operâ redivivum. Pudet reverà cum tam imbelli & ignato adversario, vel alieno nomine, congredi. Quis enim Tyro in Theologiâ, hæc non rideat? negatur primò antecedens: nam ille timor est à principio supernaturali, quatenùs Deus illud malum temporale comminatur in Ninivitis luculentum exemplum habet. Præterea pœna Purgatorii est malum temporale, & tamen suprà naturam. Insuper, dato, non tamen concesso, quod timor ille sit naturalis; cur, amabò, si cum Fide & Spe conjunctus sit, ad justitiam in Sacramento non disponet? an illa omnia, quæ Sacramentum componunt, supra naturam esse debent? Apage istas nugas & ineptias. Non te pudet, de rebus Theologicis disputare, quas prorsùs ignoras?

Nullum actum ex solo timore pœnæ profectum ad justificationem sufficere dicis, (a) quia hic timor servilis est, ac proindè quatenùs servilis, malus; idque ex D. Thom. 2. 2. q. 19. & ex Augustino probare conatis. Hoc loco luculenter hallucinaris; nam Doctor Angelicus expressè dicit, timorem servilem bonum esse, ac esse à Spiritu Sancto, sive sit cum Charitate, sive ab ea sejunctus: nempe utrumque S. Doctor expressè docet, & art. 7. dicit esse principium disponens ad sapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ, discedit à peccato. Equidem si quis meràdumtaxat *servilitate* (sic enim vocat) duceretur, id est, ita esset affectus erga peccatũ, ut illud omninò admittere velet, nisi pœna subeunda foret; haud dubiè ille timor merè servilis vitiosus esset, nec ad legitimam emendationem sufficeret. Hinc per timorem servilem bonum, ita homo timet pœnam, ut amet justitiam, id est, ut excludat voluntatem peccandi, igitur includat voluntatem benè agendi; id est, justitiæ & tectæ vitæ amorem. Cũcta hæc sine Charitate esse possunt; ad eam tamen in Sacramento conducunt. Sed ubi tu diculè contradicis, cùm dicis, timorem servilem ex parte *servilitatis* malum & bonum esse; hæc autem ita confundis, ut minimè à te intellecta esse manifestum sit. Aliud

(a) *Pag.* 278.

(a) *Pag.* 249.

Aliud argumentum profers, sed centies & millies à Doctoribus discussum: dicis enim, nullam esse legitimam attritionem, quâ homo ad Deum non convertatur, sed nulla ad Deum conversio, in eo, qui solum malum temporale metuit. Sed hoc nego; converti ad Deum idem est, ac se convertere ad mandata Dei servanda, ad honestam vitam, &c. Sed quid, mihi aliquis, solo timore pœnæ faciat? S. Thomas hujusmodi loco quem adduxisti, de perfectâ contritione loquitur, ut patet; hinc laboras in ambiguo, vel potiùs in errore. Sed instas: qui timet malum temporale, timet bonum temporale oppositum; igitur non diligit bonum temporale oppositum; igitur non diligit Deum; igitur neccolit ipsum Deum ex Augustino. Colit certè Deum, ipsumque diligit, sed amore complacentiæ, quo scilicet amat bonum, malo quod timet oppositum: præterea cum timore pœnæ, voluntas non peccandi conjuncta est, igitur & Deum colendi amatet.

Eodem recidit ultimum tuum argumentum, *a)* Sibi novum inter legem ac veterem, illud tantùm discrimen esse, quod in veteri propter bona temporalia, in novâ propter æterna Deus colatur. Tum enim Augustini loca in hanc rem congeris. Cuncta hæc fatebitur; nam etiam sine Charitate possum appetere cœlestem gloriam, & amare Deum amore concupiscentiæ. Illud autem præsertim Pauli ad Galatas objicit, ut à terrenis cupiditatibus D. Paulus homines abstrahat. Augustinus verò illum dumtaxat hominem merè servilem damnat, quo quis à peccato cessaret, non tamen *in opere*, cui tamen *affectu* adhæret *in voluntate*. Hinc reus est, inquit, *in ipsa voluntate, qui vult facere, sed non licet fieri, sed ideo non facit, quia impunè non potest.* Immò omnia illa Augustini loca, *servilitatis* nomen eo modo explicant, quo à me suprà explicatum est. Sed hæc quò spectant? Vin' ego dicam: Duos fines vobis proponitis: Primus est, ut Tridentinam auctoritatem eleveris; hinc timorem pœnarum malum vocas, quem tamen Tridentinum sess. 6. c. 6. & sess. 14. c. 4. utilem & bonum esse testatur: alter verò, ut Sacramentum Pœnitentiæ è medio tollatis; nempe ideò contritionem perfectam, id est, Charitati conjunctam, bonam esse dicitis, & satisfactionem præmittendam præscribitis; ut peccata ante absolutionem remissa esse censeantur, ac proindè ipsa absolutio actus judicialis non sit, sed mera declaratio, contra Tridentinum sess. 14. c. 6.

(a) Pag. 250.

NOTA III.

De præcepto amandi Deum.

(a) INcenam Polemicam & pulverem contentiosum quodis Willelme, disputas, arguis, distinguis, expungis, nitas, & quas tantopere Jansenius odit tricas, etiam Scholasticas adhibes, easque Scholasticorum formulas & distinctiones, quas hactenùs tuæ factionis homines exploserunt. Hæc audio tandem aliquando Jansenistam cum Scholasticis Theologizantem, & enim per te loqui liceat. Gratulor tibi has tuas *affectu, effectu, habitu, actu, virtualiter, realiter, necessitate medii & præcepti, totaliter & totalitates*, aliasque hujusmodi. Præterea D. Thomæ & S. Bernardi agis interpretem: quàm accuratum & rectum, is facilè intelliget, cui mos Jansenianorum perspectus est; & bona fides, quam Annatus tantoperè commendavit, comperta. Publicam enim auctoritatem & facultatem sibi arrogant, verba Dei, Patrum, Conciliorum, Rom. Pontificum, Doctorum adulterandi in verbis S. Thomæ jam suprà non semel hujus rei fidem fecimus.

Sed age Willelme, contrahamus disputationem. Præcepto negativo amoris Dei hominem semper teneri, tecum Sirmudus, contra quem disputas, & Jesuitæ omnes sentiunt; ne scilicet quidquam homo admittat, quod prædicto amori contrarium sit: item præcepto *positivo effectivi* amoris, ut ajunt, servandi scilicet divina præcepta; nempe ille Deum diligit, qui *sermones illius servat*: item præcepto naturali, ac etiam *positivo*, si velis, amoris *affectivi*, id est, eliciendi actum interiorem veræ Charitatis; quo tamen præcepto, hominem semper ac singulis momentis obligari, non dices, sed aliquando dumtaxat; tunc autem obligari, mecum facilè senties, cùm ad finem suum obtinendum, actus ille saltem moraliter necessarius est, v. g. in articulo mortis, si quis sibi peccati mortalis conscius sit, nec Confessarii copia fiat; item cùm Sacerdos rem sacram facere tenetur ex officio, nec adest Confessarius, ac se lethalis culpæ reum agnoscit; idem pro administratione aliorum Sacramentorum dicendum est; item cum quis probabili periculo sese exponit, vel longæ navigationis, vel justi prælii committendi, vel proximi juvandi contagio laborantis, vel in gravissima tentatione odii Dei. In his omnibus, præcepto amoris *affectivi* hominem teneri Jesuitæ omnes sentiunt; de aliis casibus probabiliter disputant: omnes tamen negant, teneri ad actum *supernaturalem* Charitatis eo primo temporis momento, quo ad rationis usum pervenit: quod aliqui Doctori Angelico attribuunt, quem tamen Sirmundus non ineptè interpretatur, quidquid dicas, mi homo, eique affingas. Nunquam enim negavit, ad actum Charitatis hominem teneri, quotiescumque ad salutem obtinendam, legem implendam, fugiendum peccatum, sedandam conscientiam, est necessarius.

Sed à te rescire velim, quandonam sit necessarius, extrà casus prædictos & alios ejusmodi, pro quibus omnes conveniunt. Sunt qui velint, hominem ad hoc teneri, omnibus diebus Festis; alii singulis diebus; alii cùm acceditur ad sacram Synaxim; alii cùm gravis tentatio urget; alii semel in anno; alii cùm inspiratur: suam quisque opinionem probabili aliqua ratione probat; sed ut inter se non conveniunt, ita neminem, opinor, teneri dices, ad unam potiùs quàm ad aliam. Ad quam enim? appella quæso: hoc tibi faciendum erat, ut aliquid novi adstrueres; cum tamen nihil aliud nisi crambem recoctam denuò apponas. Licèt enim interpretatio tua locorum discussorum, SS. scilicet Bernardi & Thomæ Aquinatis, Gersonis, &c. legitima esset, quod tamen tibi non concedo, cùm nihil sané minùs præstiteris: nempe Doctoris Angelici locus, ut Bernardum omittam, satis obscurus est, ut tu ipse fateris; si ergo illius sensum, cum clarè & perspicuè loquitur, minimè capis, quomodò illum assequêris, cùm obscurior & difficilior est? Sed hoc dato, & non concesso, tuam scilicet interpretationem legitimam esse; quid inde? Igitur interpretatio Sirmundi corruit. Esto corruat, quid ad rem? Igitur amor actu est necessarius. Ita est; at non semper: dic, amabò, quando extrà casus expositos, in quibus omnes consentiunt, atque adeò ipse Sirmundus; licèt in iis præcepti naturalis, & legis æternæ vim obligationemque potiùs consideret, quàm positi-

(a) Pag. 251. ad Pag. 284. *Longum tractatum de Præcepto amandi Deum. Cum autem tum à Sirmundo tum ab Apologia argumentum plenè discussum sit, & meram locorum farragine repetitionem congerem hic dumtaxat esse videam, omissâ repetitione, rem breviter conficio.*

Positivæ: dic sodes, extrà prædictos casus quandonàm præceptum illud positivum obliget; sed dic aliquid certi: nam amentes sibi somnia fingunt. Taces: Vin', prote respondeam: quid tibi velis, satis innuis. Jam Tui toties responderunt, hominem in omnibus actionibus suis teneri, actum Charitatis elicere; sic enim locum Pauli perperàm interpretantur. Itane verò: huc spectas, mi homo: Vis ab homine peccari in omni actione, quæ ab actuali Dei amore profecta non sit. Igitur Fides informis peccatum est, Spes item, & sanctus Timor, item attritio, & oratio peccatoris; immò cum actus divinæ Charitatis eodem instanti Charitatem habitualem vel supponat, vel inducat, omnis peccatoris actio peccatum est. Hinc si orat peccator, peccat; si rei sacræ interest, peccat; si mendico eleemosynam erogat, peccat; si Dei timore concutitur, peccat. Hinc ais, fieri non posse, ut qui non amat Deum, scilicet actu, aliquid non amet plusquàm Deum. Sed vide, amabò, quid dicas. Nam amare aliquid plusquàm Deum, est peccatum mortale; igitur omnis actus, qui amorem Dei non continet, est peccatum mortale. Nec errorem excusat id, quod dicis, amorem *manforium* in creatura, quo quis in ea defigitur, esse peccatum veniale, nisi actus aliquo speciali præcepto prohibeatur. Nam defigi in creatura, est in ea ponere finem ultimum; & hæc est peccati mortalis nota. Nec demùm est, quod dicas, à te non intelligi illum Charitatis gradum, qui sine Sacramento justificat: quia gradus ille speciem non mutat; & per te Charitas nascens, proficiens, & perfecta, sunt ejusdem generis; Charitas autem Theologica, etiam in gradu remisso justificat, aut certè cum gratia justificante conjuncta est. Hæc & alia multa absurda, impia, blasphema, hæretica ex illo vestro principio recta consequutione deducuntur; neque fateri erubescitis. Et hæc ad longam illam dissertationem, in qua millies eadem repetis, ac perpetuò nugaris.

Sed dato, ut dixi, & non concesso, te aliquid confecisse, nihil aliud obtinueris, quàm ut præceptum positivum divini amoris, non quidem semper, sed aliquando obliget, idque certò, in casibus scilicet expositis, aliisque similibus; ac proinde doctrina illa ad eosdem pertineat. Quòd aliàs sit obligatio, scilicet pro alio casu determinato, nunquam probasti; dicam ampliùs, nunquam probabis. Sed, ut dixi, tam multa ad pompam & speciem congessisti, ut aliquid apud indoctos auræ captares; ut Theologum ageres, vel potiùs Theologastrum; ut vel hunc fucum erroribus vestris circa divinum amorem obducetes; denique ut sub amoris divini specie, simplicioribus imponeres, eosque in fraudem erroremque induceres. Fraudem detexi, errorem ostendi; cæterùm ad Apologistam te remitto, qui egregiè, breviùs licèt, calumniam vestram diluit, & totam rem istam egregiè discussit.

In Epistolam undecimam,

NOTA PRIMA.

De locis Montaltii.

DE hoc argumento præclarè scripserunt Apologistæ; idque variis locis, sed præsertim in 1. responsione ad Litteras Montaltii generatim, tum in responsione ad Epistolam undecimam, & in responsione ad objectionem 54: neque hîc tam infirmi ac jejuni fuêre, ut scribis. Montaltius nugatur, mentitur, calumniatur, fallit & fallitur: quàm elegans, inquis, quàm urbanus, quàm tersus & ingenioius! Uterque Apologista calumnias diluit clarissimè, Jansenistarum fraudes detegit apertè, doctrinam Catholicam defendit solidè: quàm jejunus, inquis, quàm infirmus, quàm misellus & languidus! In responsione ad undecimam Epistolam nihil est, quod rideas, (a) nisi misellum Montaltium, imposturæ scilicet, calumniæ, blasphemiæ, impietatis, erroris & impudentiæ convictum, nisi fortè miserrimi hominis sortem lugere malis. Concedit quidem Apologista, impia hæreticorum dogmata à SS. Patribus nonnunquam irrisa fuisse: neque hoc improbat, sed ludicras & scurriles hæreticorum contra Catholicos sarcasmos, id est, Jansenistarum contra Jesuitas. Quis enim negaret hos esse Catholicos; illos hæreticos, à tribus Pontificibus damnatos, cum scilicet doctrinam damnatam obstinatè defendant: Vis, Jesuitarum impia dogmata, & Jansenistarum doctrinam Catholicam esse? primum, ut nugaris, probavit Montaltius suis literis; alterum Deus suis miraculis. Sed Epistolæ Montaltii damnatæ fuerunt; igitur nihil probant: accedit quòd egregiè refutatæ sunt; & luculenter ostensum, eas erroribus, calumniis, impostuis, mendaciis, convitiis, fraudibus & dolis, nec non ineptis & malignis falsibus scatêre. Quid, amabò, lucis à tenebris, veritatis à mendacio, sinceritatis à dolo, justitiæ ab impostura sperandum: Quod attinet ad miracula, vestra fide, quæ dubia est, stare non possunt; nec tibi, qui adstruis miracula, fidem habeo; quia fidem tuam prodidisti. Vis tibi credamus, qui Deo ejusque Vicario non credis: sed de his infra.

Sed, inquis, Jesuitas in turpissimis & quavis digna objurgatione, doctrinæ flagitiis, Montaltius deprehendit. Error doctrinæ flagitium est? errores habetis, quos scilicet Ecclesia damnavit; igitur flagitia illa vestra sunt, non Jesuitarum. Non desunt alia præter errores, flagitia, quorum Montaltius reus est; utpote qui tot calumnias affinxit, tot probra jecit, tot fraudes texuit, tot aculeis punxit. Sed quænam sunt horrendæ illæ calumniæ, quænam rabida convitia, quibus Jesuitæ vos confixerunt? hæreticos fortè vocarunt? non est calumnia; cum Ecclesia errores illos damnarit, quos per incredibilem contumaciam defenditis. Quod deinde fraudes vestras detexerint, calumnias diluerint, malas artes patefecerint, ad fidem taxat, Veritatis, Religionis & Ecclesiæ detestationem; ideò sanè dici nequeunt convitiatores. Tu rides querelas furiosi, ut vocare soles, (b) Apologiæ, cujus textum tua versione in multis adulterat, quòd *calumniam* in *urbanitatem* vertisti. Sed hæc & longè majora *fidei Iansenianæ* facilè condonantur. Ridet hujus pueruli lachrymas, & ex Parochorum scriptis longam laciniam huc traducis: haud ab re quidem uteris jure tuo; amicorum omnia communia. Quid, quod ex eadem officina hæc omnia prodierunt? Et tuas satyras blandum & facetum scribendi genus vocas? Deus me liberet ab iis blanditiis. At, si hæc atroces & acerbæ sunt, quid ab irâ & furore expectandum? crede mihi, non pueriliter, ut ais, Apologista de his conquestus est, sed graviter, nec non Christiano more. Res sanè miseranda fuit & commiseratione digna; per aliquot menses Jesuitæ calumniis, impostuis, convitiis, satyris opprimi à nebulone sycophanta, puro puto hæretico; in manifestum dedecus justitiæ, Religionis, Ecclesiæ, Veritatis; non sine piorum scandalo, impiorum risu, & plausu hæreticorum; idque impunè, nulla auctoritate publica, sine

(a) *Pag.* 300. (b) *Pag* 301.

Ecclesiastica intercedente. Hæc justis querelis occasionem præbuerunt: at non multò post, Romanus Pontifex vindice Decreto, immaniyras damnavit.

Montaltii denique variam, qua pollet, in dicendo facultatem, laudibus in cœlum extollis; tum prudentem eidem circumspectionem, sinceritatem, moderationem, & vivum in eo pietatis exemplar impensè commendas. Ad Apologistas te remitto; sed quid ajo? ad Lutheranos Catholicum, Crede mihi, virtutum nomina opposita vitiis non benè conveniunt. Quidquid ferocitas, & desperatio, aculei, satyræ, veneni, ferri furiosa rabies

fertur, fit unus eques. Sic ex persona Verbi & humanitate fit unus Christus; & licèt claudicet comparatio, hoc tamen non facit, ut damnanda sit: ut enim fit unum totum, in ratione plantæ, ex trunco & surculo, qui à trunco sustentatur; & unum totum, in ratione equitis, ex homine & equo, qui hominem sustentat, ita ex Verbi persona & humanitate à Verbo sustentatâ, fit unum totum hypostaticum, id est, in ratione personæ. Quod Verbum comparetur equo, mirum vobis accidit. Sed comparatur Leoni, Gallinæ, Agno, Aquilæ, Pelicano, immò & Vermi; & ex Pauli loco, caro Christi Verbo unita, id est, ipse Christus, jumentum dicitur. Nec est, quod dicas, humanitatem, non Verbum, jumento comparari: erras mi homo, erras, humanitas Verbo unita, Christus ipse, qui Deus est, jumento comparatur, cùm sit agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & jumentum, quod hominem saucium & semimortuum curandum ad stabulum, & curatum in cœlum tulit. Sed quæro te, Willelme, ostende parumper Nestorii hæresim in hac Garassi sententia, cum impio joco, manifestè, quanquam per imprudentiam, ut inquis, fuisse conjunctam. Nestorius duas personas in Christo agnovit: Garassus eodem, quem oppugnas, loco, disertis verbis, non nisi unam admittit. An ex furculo, & trunco, cui est insitus, duæ arbores fiunt? an ex homine, & equo cui insidet, duo equites evadunt? De hæresi malè, judicas. Rectè de eâ censere, hæretici profectò non est; utpotè, qui aliorum Catholica dogmata pro heterodoxis, & sua heterodoxa pro Catholicis habeat. Quid mirum? cum factus sit sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Et ut ab equis ad asinos, ad vos scilicet revertar, quis nescit vos esse reos, damnatos, & Vaticano fulmine tactos; doctrinam vestram hæreticam, impiam, blasphemam à supremo & legitimo judice declaratam; libros vestros multiplici Decreto confixos, & nigriore nota fœdatos? Quis igitur ferat, insolentem illam proterviam, qua vobis impunè potestatem arrogatis, judicandi doctrinam morum & fidei, damnandique auctores Catholicos, qui vestros errores, pro eo, quo sunt erga optimam Parentem Ecclesiam zelo refutarunt? quis unquam tàm immanem arrogantiam, tam horrendam superbiam ferat?

In duodecimã Epistolam.

NOTA I.

Ignoti Scriptoris Epistola.

HAnc latinè reddidisti, inquis, notarum loco. (a) Scriptorem ignotum dicis, quasi alter ignotus etiam non sit. Montaltii nomen scenicum est: scena haud dubiè histrionem docet. Quamobrem porrò Montaltium nomen suum tacuisse dicis? nonnè quia sibi à Jesuitarum gladiis & sclopis timebat? O timidum animal, qui te mortalium sibilis exponis! stylum Jesuitarum timuit, non gladium; aut certè gladium timuit & laqueum Carnificis: multi enim extremo supplicio, juxta legum Decreta, plectuntur, longè Montaltio innocentiores. Tum Montaltii potentiam & vim exaggeras, qui, *si voluisset*, inquis, *ut te, Deus bone poterat calfacere!* affusâ scilicet calidâ: *Viden' ut totam Societatem agat, & verset?* hactenùs tamen immotam. *Quid si in te unum vertisset impetum?* lepidè prorsùs & thrasonicè. Doles præterea, quòd Jesuitæ Jansenistas vestros tanquam hæreticos insectentur. Dolere potius debueras, quòd Jansenistæ sint hæretici, & damnatis erroribus obstinatiùs adhæreant.

His præmissis, ad quæstionem accedis. (b) Montaltius Vasquis doctrinam de eleëmosyna ita exposuerat, quasi divites laïcos omnino liberaret à faciendâ eleemosyna, etiam de superfluo. Hanc imposturam egregiè diluerat uterque Apologista; primus quidem impostur. 1. & in respons. ad duodecimam Epistolam; alter verò in respons. ad objectionem 12. & ab his clarissimè ostenditur, ex mente Vasquis, divites teneri, dare eleëmosynam, non tantùm de superfluo, extra casum extremæ necessitatis, sed etiam de necessario, idque sub pœna peccati mortalis cap. 1. Opusculi d. III. n. 29. & 18. 13. Sed doctrinam hujus Doctoris non intelligitis, nec capitis varias distinctiones, quibus appositè omnia explicat, quid sit superfluum, quid necessarium. Nempè aliquid est necessarium vel ad vitam, vim propriam, tùm familiæ; vel ad statum jam accepitum, vel ad illum, qui legitimè probabiliter proximè, & ut sic dicam, prudenter, haud temerè acquiri potest; vel ad famam, &c. Deindè alia est ordinata pauperis necessitas, alia extrema; alia non extrema quidem, sed gravis & urgens: præterea aliud est, divitem adstringere sub pœna peccati mortalis, ad faciendam eleëmosynam; aliud, hortari, impellere, invitare. Cuncta hæc ita confunditis, ut unum ab alio non distinguatis; cum tamen manifestum sit, doctrinam Vasquis longè strictiorem esse, doctrinâ Gabriëlis, Majoris, & Gersonis; qui docent, divites teneri tantùm in extrema pauperum necessitate; immò & Cajetani, qui docet, divites non teneri extremam necessitatem, nisi de superfluo. Quod ad tuas cavillationes reponam, nihil opportunius occurrit, quàm si tibi auctor sim, ut legas dubium illud 3. Vasquis; & si fortè non intelligis, ut magistrum adhibeas, quo reverà satis indiges, cùm tantam ignorantiam præ te feras. Vellem etiam accersires morum magistrum, qui tuam illam feritatem, & effrenem licentiam coerceret. Immò si me audis, totum illud opusculum diligenter volves, cum ineogenere, nihil melius, firmius, & solidius inveniri possit.

Ne tamen mihi vitio vertas, quod errores tuos dissimulem, aliquot adnoto. (c) Maximum crimen à Vasque & Apologista, Cajetano affictum esse dicis: quamobrem verò? quia eum docere asserunt, in *Tract. de Indulg.* extrà extremam necessitatem, datis superflui præceptum, peccati venialis modum non excedere. Accipe verba Cajetani tom. 1. Opusc. quæst. tract. de indulgent. quæst. 3. num. 40. *Licèt, inquit, necessitas non extrema non obliget ad peccatum mortale omittentem eleemosynam, magna tamen necessitas pro à potenti sine suo incommodo subvenire,* (de superfluo scilicet, alioquin incommodo esset) *rationabiliter mutatur, ut obliget etiam ad peccatum, quamvis non mortale.* Illud autem *seclusa superfluitate bonorum*, ad rem non facit: vult enim Cajetanus, locum illum Joannis 1. cap. 3. *Si quis viderit fratrem suum necesse habere, & claserit viscera sua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo,* de extrema necessitate intelligendum esse, *si assertivus* sit. Licèt autem Cajetanus contrarium videatur dicere tom. 2. tract. 3. hunc tamen scripsit anno 1496. illum verò de indulgentiis 1518.

Præte-

(a) Pag. 320.

(b) Pag. 321 ad 325. (c) Pag. 325.

Vinceretà carpis Vasquem, eò quòd dixerit, vix unquam teneri aliquem ad eleemosynam præcisè ex hoc status, cum vix unquam hujusmodi superfluum sit: quod à legis Evangelicæ animo prodigialiter abhorrere dicis. At idem habet Cajetanus, in Summâ Moali, verbo *Eleemosyna*: *superfluum judicandum*, inquit, *consideratis sumptibus, status munificentiæ, magnificentiæ, communibus eventibus, hæredibus, & aliis circumstantiis; ita ut rarò videatur contingere, ut homo secundum statum gloriosè viventis superfluum habeat.* Denique quod dicis, extremam necessitatem, de qua loquitur Cajetanus, eandem esse cum ea, quæ à Vasque magna, gravis, urgens vocatur, & quàm ab extremâ criminibus probè distinguit; ejusdem furfuris est cum aliis tuis figmentis. Est profectò, quòd dicam, nullum mihi visum hactenus cum tanta impudentia ausum esse. Erit, quòd miretur posteritas, eò processisse impudentiam hominis Jansenianì, haud dubiè à malo dæmone acti; ut ter etiam & quater improbatus convictus, eandem tamen, per diabolicam illusionem, quæ resipiscere nescit, denuò revolvat.

Ad Simoniam deindè gradum facis: (a) & quàmvis ab utroque Apologista sincerè ac fideliter edoctus, discere tamen non potuisti, nullam esse Simoniam, juris scilicet divini, ubi datur aliquid temporale pro spirituali, aut vicissim; non tamen in pretium, nempè Simoniæ venditionem continet; seu mutuò, ut vocant, seu virtualiter & æquivalenter; alioquin enim, nihil posset dari pro Missa, pro Horis Canonicis, pro administratione Sacramentorum. Monstrat hoc titulo, inquies. Rectè: non datur titulo pretii, sed alio v.g. pii stipendii, motivi, ut vocant, eleemosynæ, gratitudinis, amicitiæ. Sed, inquis, Montaltius ad beneficia & sacerdotia traduxit: id hoc non rectè; cùm lege condita cautum sit, ne quidquam quocunque titulo, in hac materia detur: utique in Collatione Ordinum: igitur si datur aliquid, licèt non detur ut pretium, sed alio titulo, non erit quidem Simonia contra jus Divinum; sed contra Ecclesiasticum. Dare tamen aliquid; ad obtinendum beneficium, conducens, sine alio titulo, licèt de ratione pretii non cogitetur, Simonia est Juris Divini; illud enim, æquivalenter saltem, titulo pretii datur. Accipere aliquid pro Missa, licitum est, quia lege non vetitum: si tamen Sacerdos illam petuniam sibi vendicet, ut Missæ pretium, sive hoc unum pro fine sibi proponat, sive quidlibet aliud, haud dubiè veram Simoniam admittit. Hocipsum aliquod tenent Jesuitæ. Locus, quem ex tuo Cantore adducis, de pretio agit, cujus expressè meminit. Anglis autem, per intolerabilem calumniam Jesuitis, horribilem illam sententiam; quasi dicant, licitum esse Sacerdoti, omnes spirituales fructus ex sacrificio provenientes, alteri accepto pretio concedere, seu vendere. Si tuum illud *mentiris impudentissime*, huc accersam; nullam sanè tibi faciam injuriam, cum insignemendacium sit.

Ad quæstionem Montaltii de pecunia ab eo acceptâ, (b) cui beneficium concesserat, jam ter, aut quater responsum est; primò quidem esse Simoniam contra jus positivum, ut vocant; nam leges hoc vetant: deindè si pactum intercedat, vel expressum, vel tacitum, quo fiat, ut pecunia pro beneficio detur, id est pretium beneficii, & resultare præsumatur in accipiente obligatio rependendi, seu beneficium, pro pecuniam, est Simonia contra jus divinum; item qui concedit beneficium, intendat obligare alterum ad solvendam pecuniam; aut qui dat primo loco pecuniam, obligare alterum ad cedendum beneficium; est etiam Simonia contra jus divinum. Si verò qui accepit ab alio beneficium, ultrò & volens ab eo motivo impulsus, liberaliter aliquam pecuniæ summam eidem numeret; vel meræ gratitudinis causâ, vel eleemosynæ & piæ donationis titulo, si fortè ille pecuniâ indigeat; item si quis det alteri ex mera liberalitate, ex charitate, ex amicitia, aliquam pecuniæ summam; quâ hic moveatur ad resignandum eidem beneficium; modò nulla intercedat ratio pretii, seu venditionis, id est, modò is, qui pecuniam dedit, nullam indè obligationem resultare præsumat in accipiente; resignandi scilicet beneficium, non erit Simonia. Quid ad hæc, mi homo? Horribilem impietatem vocas: Igitur horribilis est impietas, propter Sacrificium Missæ pecuniam dare & accipere, immò longè priori horribilior; cùm hoc sacrosanctum mysterium sit augustius simplici beneficio: Sed inquies, hoc licet; quia Ecclesia permittit. Quasi verò Ecclesia impietatem permittere valeat. Itaque manifestum est; hæc à te nesciri; alioquin non adeò ineptè dissereres: Ut enim mitiùs de te loquar, rem hanc Willelme; non capis; quam tamen discere potuisti ab utroque Apologista.

Vis auctores hujus doctrinæ? hi sunt, D. Thom. 2.2 q.100. & in 4.d.25. & quodl.8. item Alens. Altisiodor. Antonin. Armach. Summistæ omnes & Canonistæ, quorum multos citat Suar. tom.1. de relig. lib.4. c.1.n.9. Item Barbosa in cap. *etsi quæstionis* de Simon. Item Sylvester v. Simonia, §. *tertio quæritur.* Cajetan. In summ. v. Simonia satis fusè. Sed bonus sum, qui hic hæreo; cùm potius remittendus sis ad utrumque Apologistam: ad primum quidem impost.2. & in resp.ad Epist.12. ad secundum verò, in respons.ad object.13. sed potissimum ad P. Josephum Gibalinum, qui ex professo singulari tractatu, rem hanc ità discussit, & ineptias vestras refutavit, ut nihil profectò sit, quod doctissimi quique in hac materia ultra desiderent: omissis enim Societatis Doctoribus, quamvis plurimi sint, iique doctrinâ & pietate celeberrimi & gravissimi, alios auctores adducit, allatis, collatisque eorum locis, initio facto à Petro Lombardo Magistro Sententiarum; item Canonistas, Romanosque Pontifices; ipsius Sorbonæ Decreta; quibus omnibus abundè protsus evincit, nullam unquam Simoniam esse; in qua ratio pretii, ac proindè venditionis non intercedat: rarum opus, sive rationum pondera, sive auctoritatis momenta, sive oppositæ sententiæ refutationem perpendas. Ad hunc ego te remittendum putavi, à quo multa, quæ nescis, discere valeas.

Insulsè demùm sub finem (c) & plusquàm puèriliter, in priorem Apologistam declamas, quòd ab Escobario ad Lessium controversiam transtulerit, pro eo, qui contractis nominibus, bonis deindè cedit: Sed ab te profectò expostulas Wendrocki; quasi verò doctrinam illam Montaltius Lessio non attribuat. Sed, inquis, Montaltius per se Lessium non protulerat; nam Escobarii tantùm locum attulerat, in quo Lessius laudabatur. Quo usque tandem mentiri non cessabis, mendaciorum architecte? ad octavam Epistolam te revoco, pagin. 182. Volve, lege, *hoc noster sancivit Lessius, confirmavit Escobarius, &c.* per se igitur Lessium hujus doctrinæ auctorem appellasti; Escobarium verò ejusdem confirmatorem. Lessius tamen sententiam suam longè fusiùs & clariùs

(a) Pag.325. (b) Pag.367.

(c) Pag.328.

riùs explicuit : nam Escobarius aliorum Doctorum sensum sæpè supponit, rarò explicat. Hujus igitur doctrinæ sensus apud Lessium explorandus est, & discutiendus : quod egregiè præstitit Apologista impost. 3. & in respons. ad Epist. 12. Ad eum te remitto; nisi velis Escobarii Vallisoleto exspectare responsum. Et verò licèt Escobarius ambiguè locutus sit; cum is dicat, se cum Lessio sentire, non alia quàm Lessii, ipsi doctrina imputanda est. Injustè igitur conquereris, quòd Apologistæ doctrinam Lessii de hoc argumento explicuerint; primus quidem citatis locis, alter verò in respons. ad object. 24.

NOTA II.

De reditibus Ecclesiasticis.

TAm facilè pronunciare, vel ignorantiæ, vel imprudentiæ est; adde malitiam & iniquitatem, cum quis ex odio præcipiti, quo adversùs aliquos abripitur, pronunciat. In hoc, erras statim initiò: Vis enim, (a) certius esse nihil, quàm Ecclesiasticos suorum redituum dominos non esse: & ex Comitolo, cujus auctoritas nullius ferè momenti est, periculosam illam sententiam vocas, quæ ad omnem licentiam aditum aperiat. Si oppositam probabilem dixisses, utique tolerandus esses, cum pro illa multi auctores scripserint: at ita certam putare, ut aliam periculosam esse velis, & ad omnem licentiam aditum aperientem, hoc reverà sustineri nequit; cum ea pro se gravissimos auctores habeat, quales sunt Sotus, Covarruvias, Adrianus, Corduba, Vasques, Arboreus, Alcozer, Tabiena, Sarmiento, Simancas, Gerson, Abulensis, Honcala, Turrecremata, Propositus, Angles, Aragonius, Thomas Sanchez, Molina, Lessius, Lorca, Coninck, Filiutius, quos citat & sequitur De Lugo *de just. & jure disp. 4. sect. 1 num. 2.* adde torrentem omnium recentiorum, quos hîc recensere, longum esset. Omnes tamen isti fatentur, teneri Ecclesiasticum, in usus pios residuum expendere. Probatur autem hæc obligatio, tùm ex Trident. sess. 25. cap. 2. de reform. quod prohibet Ecclesiasticis, ne redditus suos, *qui Dei sunt*, consanguineis donent; tùm ex usu Ecclesiæ, quo mens illius clarissimè constat. Quod autem sint Domini, præsertim probatur ex Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. ubi dicitur Ecclesiasticus facere fructus suos; item sess. 23. cap. 1. de reform. item ex Bulla Pii V. quæ incipit *Ex primo*. Illud etiam præsertim movet, quod Ecclesia nullis pœnis eos ad restitutionem adstringat, qui residua in pios usus non expenderunt.

Non nego, sententiam oppositam rationibus etiam suis probari, iisque gravioris momenti; sed quæ illam dumtaxat probabilem, non certam efficiant. Quare, ut eam non damno, sed probabilem reputo; ita neque tu meam damnare debes, utpotè longè probabiliorem. Dixi supra, Comitolum hac in re nullius esse momenti: quippe qui nimio studio, neotericis auctoribus contradicendi, scripserit.

Unum autem præ cæteris, in te displicet, (b) quod attritionis cum Sacramento conjunctæ beneficium per summum contemptum eleves; cujus scilicet operâ, is ad gratiam redire possit, qui reditus Ecclesiasticos in consanguineos effuderit, idque citra omnem restitutionem, ad quam scilicet non tenetur. At dato, quod teneatur, ejusdem attritionis opera, in Sacramento, ad gratiam redit; cùm vera attritio propositum non peccandi, & voluntatem servandi præcepta, atque adeò restituendi complectatur. Tu verò nimiam, ut putas, salutaris remedii facilitatem non probas, O inhumanum hominum genus! qui Christi mortem pro omnibus oblatam, & sanguinem fusum; & gratiam sufficientem, quæ nemini deest, cum præceptum obligat; & novum Pœnitentiæ Sacramentum, quo Christiani longè facilius, quàm olim Judæi peccatorum suorum veniam consequuntur; & jugum Christi suavius, onusque levius, redemptis à Christo mortalibus invidetis.

Sed hoc onus superflua distribuendi, Jesuitæ, inquis, *Pensionariis* eximunt: (c) item docent, ea quæ stipendii loco accipiuntur, tametsi superfluant, in pauperes necessariò eroganda non esse; (d) neque id, quod parsimonia congruæ ac debitæ sustentationi subtrahit; neque id quod nonnulli, dignâ sublboris & industriæ impensæ in regimine Ecclesiæ mercede, supra congruam sustentationem meretur. Cuncta hæc, Inquis, sunt nefanda, turpia, sordida, avaritiæ labe polluta, Christo & Ecclesiæ contumeliosa, simoniaca & nulli probanda, quem alqua divini ministerii cura & honos tangat. (e) Heus tu: viden' quid dicas? tam graves, tam sanctos, tam doctos homines his laudibus exornas? Sed, quantumvis ringaris, prædictæ sententiæ sunt probabiles. Nam & pensio est ipsissima applicatio ob causam justam ad aliquem usum pium; & quod datur stipendii loco, inter reditus Ecclesiasticos non recensetur; & quod portioni sibi debitæ aliquis subtrahit, alteri non debet; omnis demum merces singulari labori & industriæ alicujus debita, eidem competit, ut ejus liberæ voluntati relinquatur: præterquàm quòd Doctorum auctoritas, & usus in Ecclesia receptus hujusmodi opinionibus aliquod pondus conciliant. Consule Cardinal. De Lugo sect. 3. per totam, qui multos etiam citat.

(a) Pag. 329. (b) Pag. 330.

(c) Pag. 330.
(d) Pag 331.
(e) Pag. 332.

NOTA III.

De Simonia.

ITerum hoc loco *furiosum* illum Apologistam impetis: (f) & primò quidem increpas, quod Epistolam duodecimam Montaltii dissimulet. Turbatus videris, Willelme, adeò ut revera nescias, quid dicas. Nam contra illam duodecimam potissimum agit Apologista, eamque expressè appellat, refutatque pag. 53. & 54. Sed falsò, inquis, Montaltio affingit, quasi divitibus præciperet, ut se etiam status suo necessariis spollent, quò periclitantem alborum statum tueantur; *cujus opinionis*, inquis, *ne vestigium quidem in Montaltii Epistolis reperias.* Itane vero? at Montaltius in extremis necessitatibus etiam necessaria largienda esse sensit, ipso ferè initio Epistolæ: extremam autem necessitatem cum urgente & gravi confundit. Tu ipse suprà propter hoc vapulabit ad pag. 325. Porrò Theologi jacturam status autem inter magnas necessitates recensent. Igitur sicut Apologista per legitimum ratiocinium illam vobis opinionem imputavit. Sic enim ratiocinatur: in magnis, urgentibus, extremis necessitatibus (nam hæc tria apud vosidem sonant) necessaria sunt largienda; hæc propositio Montaltii expressa est: sed evidens jacturæ status periculum, est magna necessitas;

[f] Pag. 332.

Simoniam ferè omnes Theologi dicunt: igitur in evidenti scripturæ status periculo, necessaria largienda

Ad Simoniam deindè orationem convertis: sed

tentes, vel ut verius dicam, malignè peccas, ut Nam doctus Apologista, quem utinam bene

ni degeres, id dumtaxat asserit, nullam esse Simoni-

ntura jus divinum, sine ratione pretii & vendi-

tum, formaliter scilicet, vel æquivalenter, ut ajunt:

ntum autem, vel comparare pretio unum alteri, i-

ndere est, quod vendere, vel emere, id est, ita dare ü-

tum, ut in dante resulter jus ad aliud recipiendum;

ut consequenter obligatio in accipiente illud ipsum

Si hæc non capis, mi homo, ad forum vena-

ceiendi. Si hæc non capis, mi homo; ad forum vena-

ludus, quàm ad Scholam mihi sanè videris esse

ambulandus.

Nec est, quod timeas, (4) ne juris humani Simo-

niam nulli negotio Casuistæ amoliantur, vel leges

ntum latæ desuetudine abrogentur. Ne sis

ntum latæ desuetudine abrogentur. Ne sis

ntio illicitus: quid tuâ interest? Romani Pontifi-

ces nonnisi modò leges ab Antecessoribus super hac re

condita sæpè renovant, sed etiam novas condunt:

quod verò dicis, nihil vulgarius esse, quàm ut Episcopi Sacerdotia conferant, ob præstitam ipsis gratiam opem, quod Simoniacum esse contendis; ut ait Illustrissimo Prælatorum Ordini injuriosum

ut ait Illustrissimo Prælatorum Ordini injuriosum

ut ait Illustrissimo Prælatorum Ordini injuriosum

In Epistol. decimã tertiam,

NOTA UNICA.

De Homicidio.

TAnti est impudentem esse, (*a*) & frontem omnino posuisse; fabulam alapæ Compendii à Jesuita quodam impactæ, quam pro vera historia scurra tuus in solita famosarum literarum scena exhibuerat, tota Gallia cognovit: Apologista, illius narrationis falsitatem, adductis etiam testibus omni exceptione majoribus in respons. ad 15. Epistol. demonstrarat; rem deinde Montaltius convertit in jocum, suo more ludens circa alapam aversa, vel adversa manu inflictam; iterum eandem fabulam sub aspectum reducis. Tanti est, ut dixi, impudentem esse & Jansenistam; huic enim hominum generi solemne est, dictorum nunquam pœnitere. Sed falsa esse constat, erronea, hæretica; nihil refert; semel dicta, nunquam revocanda. sic tam obstinatè damnatas propositiones defenditis, negatisque pervicaciter, Jansenii esse, vel in ejus sensu damnatas: standum in decretis. Sed iniqua sunt, impia, blasphema. Quid tum? constantia, angelica virtus est, sed obstinatio, vitium diabolicum. (*b*) Tum cavillaris ineptè in re aperta. Nempe Annatus calumniam Lessio à Montaltio affictam tam clarè demonstravit à pag. 1. ad 8. *Iansenianæ fidei*, ut à nullo, qui vel legere sciat, negari possit. Nempe id attribuerat Lessio, quod expressè negat; verba Victoriæ pro verbis Lessii, sententiam Petri Navarræ pro sententia Lessii impudentissimè proposuerat. Quis enim dicat, aliquam opinionem illius auctoris esse, qui expressè negat, eam in praxi tutam? Præterea Montaltius ea, quæ Gallicè scripsit, Lessio imputavit, licèt ea Lessii non sint; sed ne jam dicta repetam, te ad Annatum remitto; item ad Apologistam impost. 4. & in respons. ad 13. epist. ubi etiam rem hanc egregiè discussit, Montaltium planè convicit, & reluctantem licèt, omnino prostravit.

Pergis deinde, nec ab eo, quem semel inivisti, calumniæ tramite unquam discedis. Dixerat Apologista impost. 19. nullum unquam, vel Theologum, vel Casuistam docuisse, propter simplices maledicentias, vel obtrectationes, licitè hominem occidi posse; tu verò simplicem maledicentiam in calumniam, quantumvis atrocem vertisti; & hîc Gallicæ linguæ peritos appellas. Præterea quis nescit, voce illa *simple*, rem ipsam extenuari, ac significari exile quod piam & leve? sic auctor per illud, quod habet, *simples mesdisances*, nihil aliud intelligit; & qui Gallicè sciunt, nihil aliud intelligent, nisi leves obtrectationes: quantùm autem calumnia, præsertim si atrox est, levem quampiam obtrectationem superet, non est profectò quòd dicam; cùm res ipsa lippis & tonsoribus nota sit. at utrumque, dictum illud Apologistæ excludit; nam vox illa *mesdisance*, id est, obtrectatio, calumniam arcet, & falsam criminationem, & adjunctum illud epithetum *simple*, id est levis, simplex, atrocem maledicentiam excipit. Hic tamen ineptiam, *absurditatem*, & *ridiculam* Apologistæ *argutiam* rides, & intolerandam vocas: hoc mihi facilè persuaderet, te reverà Gallum non esse, sed Teutonem, aut Noricum, ut fingis; cum Gallicæ linguæ tam ignarum esse te videam; quis enim, qui vel mediocriter illam calleat, dum illud, de quo agitur, *simples mesdisances*, vel legit, vel audit, leves obtrectationes illicò non intelligit? tu verò obtrectationem in calumniam, & levem in atrocem vertis, ut vel indè potiùs Gallicum illud dictum penitus evertisse, quam fideliter vertisse videaris, calumniam in calumniâ struxisti: tibi adeò familiaris est, ut eam in oculis geras, eamque propterea videas, ubi non est. Hæc, inquam, mihi persuaderent, te Germanum esse, ut in fronte libri mentiris; sed quantùm à candore Germanico absis, & quantùm atro Regio-pontesium veneno imbutus sis, quisquis legit tuas illas nugas, facilè intelligit. Sed hæc sunt levia, ut dicitur; majora orationem convertis.

Franciscus Amicus Jesuita, inquis, (*c*) docuit, ut typis mandavit, honorem proprium, scilicet verum, qui ex virtute, & sapientia nascitur, à Clericis & Religiosis, cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte invasoris defendi posse; quamvis deinde erroneam illam doctrinam palliare conetur: hæc supremum Brabantiæ Concilium tolli jussit, & mandato hactenùs obtemperatum; licèt fundamentum, cui hæc doctrina innititur, sublatum non sit, & liberum adhuc Laïcis relictum, proprium honorem defendere: item jussum expungi, quod dicit, licitum esse, hæredi, vel legatario contra injustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se defendere, &c. Utrumque Lovaniensis Academia damnavit: Præterea Caramuel à quodam Jesuitâ super hac doctrinâ interrogatus respondit, illam tibi probabilissimam videri: nec mirum, cùm eum Jesuita insanis laudibus ad se allicuisset. Pro eadem doctrinâ, Jesuitæ varios auctores citant; Duvallum, Bannesium, ipsumque adeò Cardinalem Richelium, quod risum multorum concitavit: Nec juvat, puerles illas de praxi & speculatione cavillationes, quæ risum etiam movent, adducere; cùm reverà ad excusandas cædes adhiberi non possint; ridiculum enim & nefandum est, cædes vel in speculatione permittere. Hæc summa illorum est, quæ in hac nostra, quinque paragraphis complecteris. Omitto enim illum pellicis casum, quem ex Caramuële exscribere non es veritus. Hæc te mirificè delectant Willelme, porcinæ indolis homo, cui fæces & sordes placent. De cacodæmone idem fertur, quem juxtà id immundum spiritum vocant; cui cum in obstinato animo similis esses, in amore immuditiæ adhuc similis esse voluisti.

Quod pertinet ad doctrinam, quam Amico Affingis, eam minimè defendendam suscepi. Id unum duntaxat repono. Amico illam affingi, à te quidem, per insignem malitiam, ab aliis verò quibusdam per summam imprudentiam, vel incogitantiam. Hæc certè Amicus non asserit, sed opponit. Ubi enim dixisset *tom. 5. disp. 36. sect. 7. num.* 118. licitum esse Clerico & Religioso, defendere honorem illum verum, qui ex virtute & sapientia nascitur; statim hoc illi opponit; ergo, inquit, hunc honorem poterunt defendere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte invasoris, si opus sit. Hæc sanè difficultas molesta illi videtur. Vellem saltem eam illi visses Willelme. Deinde tamen hæc subnectit, non fictè ad palliandum errorem, ut temerè dicis, sed ingenuè ad suæ sententiæ declarationem: *nihil hæc ita sint dicta, ut communi sententiæ adversentur, sed solum disputandi gratia, maturo judicio relicto penes prudentem lectorem.* Communi ergo sententiæ adhæret; igitur alteram minimè approbat, quæ communi sententiæ adver-

(a) *Pag.* 278. [b] *Pag.* 351.

[c) *A pag.* 352. *ad* 357.

[illegible]ratur. Necobstat, quod in *syllabo desputatio*[illegible] *sectionum* duos auctores pro prædicta doctri[illegible] [illegible]erit, scilicet Petrum Navarram & Sayrum. [illegible]um dissimulare non debuit, cum ante dixis[illegible] [illegible] non esse lectam apud ullum auctorem. Si [illegible] apud aliquos invênit; quod id liberè significa[illegible] [illegible] vitio verti non debet, sed hominis ingenuitas [illegible] laudanda.

[illegible]bnectis deinde longam Historiam de Censura [illegible]nensium, & de Supremi Brabantiæ Concilii [illegible]. Quænam porrò illi fides debeatur, est quòd [illegible] [illegible]rosus; cùm eandem à Doctore Lovaniensi, [illegible] Janseniano, accepisse fatearis. Sed quor[illegible] [illegible] dicuit eam tam prolixè referre? Nempè ut [illegible] palàm esset, quanta vos inter & Lovanien[illegible] [illegible]nianos jam pridem intercesserit communi[illegible] & quanti facias quinque vel sex Doctorum [illegible]nnorum censuram, & Concilii sæcularis De[illegible]rum, adversùs unum è Jesuitis. At dic candidè, [illegible], æquid causæ fuerit, quare nullam feceris [illegible] Decreti Romani, 6. Julii anno 1655. à [illegible] dicis, ut vocant, Congregatione editi, quo [illegible]nia quæ Lovanienses & Concilium illud pro[illegible], jubentur expungi? nullam quoque sus[illegible] censurarum in Generali Congregatione [illegible] pridie factæ? Cur hæc omisisti, quæ vel [illegible]rabus, vel facilè scire poteras? Quia nimi[illegible] Concilio & paucis Doctoribus Janse[illegible] addictis plus longè deferendum statuis, [illegible] Romano Pontifici, Institutisque ab eo [illegible] Congregationibus, quas immortali [illegible] queris, quia minùs propitias probasti. Sed [illegible], liquid in vestrâ causâ à Romanis pecca[illegible] non nimio rigori, & iniquo judicio, sed mi[illegible] [illegible] indulgentiæ, quâ tamen abuti potiùs [illegible] voluistis, tribuendum. Equidem sæcularis [illegible] est, leges indemnes servare atque tueri: at [illegible] ad Religionem & vitam Christiano ritu [illegible] spectante, judicare ac Decreta sua [illegible], ad Laicos minimè pertinet. Hinc non[illegible] satis non potuerunt, quòd prædictum [illegible], Decretum Pontificium, in quo Litteræ [illegible] damnabantur, ab Illustrissimo Archie[illegible] publicatum, refigi jusserit. Doctores item [illegible] in Scholis rem Moralem & Theologi[illegible] [illegible]cere ac censere possunt: at eos ita censu[illegible] interponere, in consultâ Romanâ Ecclesiâ, [illegible] controversias definire & legem aliis præ[illegible] videantur; nemo prudens approbarit. Por[illegible] censuram hujus Academiæ, & supremi hujus [illegible] Decretum tanti facias; cur doctrinam illam [illegible] de honore à Laicis hominibus defenso, ut ne[illegible] & impiam damnas, quam tamen illa vestra [illegible], accitratè licet, & oculo inimico, ut ajunt, [illegible] & examinatam, ab omni censura liberam [illegible]? Nam æquè facilè integra sectio septima, ac [illegible] illius clausula expungi potuisset. Idem etiam [illegible] Congregatione dictum sit. Unde re[illegible], deduco, illam non adeò impiam & ne[illegible], ut dicis: de quo infrà liberior erit tecum [illegible].

[illegible], quæ de Illustrissimo Caramuële subnectis, [illegible] est, quod reponam. Stylum ipse habet [illegible], quo se defendat: sublime ingenium [illegible], cujus sanè eximia specimina edidit. Hæc [illegible] dico, quasi omnes illius morales senten[illegible] [illegible]plectar. Is revera est, qui sua commenta ex[illegible], non tamen legem cuiquam imponat ea de[illegible]ndi. Jesuitis tam acriter identidem succenses, quod de Jansenio, cum is Episcopus esset, paulò durius scripserint; cujus tamen doctrina à S. Sede, ut hæretica damnata est. Tu verò Caramuelem, quantumvis Episcopum, & nunquam à S. Sede damnatum perinde insectaris, atque si tetrum aliquod ulcus esset, ex quo nihil nisi turpe, corruptum & virulentum erumpat. Immò in Jesuitam Zergolium satis inurbanè insultas, quòd Caramuelis ingenio nonnihil laudis asperserit. Grande profectò scelus huic homini exprobras. Quasi verò hominem ingeniosum laudare, modò id putidè non fiat, piaculum sit. Id reverà vobis solemne est, ut aliorum, qui à vestris partibus non stant, laudes nullatenùs ferre possitis. Hinc si quis Jesuita nonnihil lucubretur; vel deprimitis, ut publicâ & privatâ luce indignum; aut reverà, si res non laudari non possit, plagii auctorem, quantumvis innocentissimum, accusatis, eaque manuscripta fingitis; quæ ipse, si superis placet, compilârit. Hinc si Gregorius à S. Vincentio Geometrica edidit, furatus est Cavalerio; si Lalovera, vel alius, Robervallo; atque ita de cæteris.

Omitto narrationem illam turpissimam meretricis & monachi, quam ex Caramuele subnectis. Nihil apud Amicum simile habes: nec Doctorem illum S. Theologiæ, magni ingenii & doctrinæ virum, quem Caramuel appellat, Jesuitam esse dicit, & quamvis ipse diceret, nunquam profectò adduci possem, ut crederem. Sed mittamus istas fæces, quas perpetuò versas, ut vel inde mortalium fæculentissimus esse videaris. Ingratum etiam tibi accidit, quòd pro prædictâ doctrinâ, quam nonnulli Amico perperam imposuerunt, alii Doctores citentur ab Apologista, scilicet Duvallius, Bannesius, Cardinalis Richelius, de quo ultimo cum urbanis hominibus rides, scilicet cum Regio-portuensibus. Nihil sanè attinet dicere, cur Richelio adeò infensi hactenus fueritis, qui Sancygiranum vestrum pro meritis excepit. Utinam diutiùs vixisset! nunquam enim Janseniana hæresis in lucem venisset. Vis fortè alios auctores? en tibi Petrum de Navarra lib. 2. de rest. c. 3 n. 171. Sayrum lib. 6. de cens. c. 17. n. 23. Sancium in select. disp. 46. n. 8. Henricum Stroverdorff. 2. 2. q 64. a. 7. concl. 5. Dianam 5. p. tract. 4. resol. 9. qui citat Sotum, Salonium, Aragonium, Navarrum. Adde Michaelem Zanardum *in direct. de homicid. c.* 2. Cajetanum *in Summ. v. homicid.* & 2. 2. q 64. a. 7. Marcum Serra 2. 2. q. 64. d. 1. Ludovic. Lopez 1. p. *Instr.* c. 65. cum Armillâ. Sed frustrà auctores adduco, quos nihili facias, quamvis Jesuitæ non sint; nullum autem Jesuitam appello, quia nullum invenio, qui hanc doctrinam doceat. Irrides denique vulgarem illam distinctionem, de speculatione & praxi, quam reverà nemo usurpat ad excusandam cædem injustam, sed eam dumtaxat, quæ justa probabiliter esse videatur. Sed quamvis probabilem esse dicant hujus doctrinæ auctores, quos ego non sequor, quia tamen non est certum, probabilem esse, ideò in praxi tuta non est, eo modo, quo supra explicatum est: quem reverà si capias, alia responsione non indiges. nec ullum, ut ais, (a) hujus distinctionis periculum est. cùm enim in sola praxi periculum esse queat, & cùm praxim prohibeant & damnent, omne periculum facile avertunt. nec tantùm agitur de removendis quibusdam circumstantiis, sed de re ipsâ, quæ certò tuta esse non videtur, ac proindè dubiam conscientiam relinquit.

Sed de hoc argumento, quantum satis, suprà egimus; tu vide sis.

* * *

(a) *Pag.* 351.

NOTÆ
In Epist. decimã quartam,
SIVE
Dissertatio Theologica de Homicidio,
SECTIO I.

Præstruuntur principia ad hanc tractationem necessaria, ex quibus certa regula figitur, & consectaria colliguntur. (a)

UT contrà eruenta, inquis, Jesuitarum dogmata, hîc pugnes, Parochi Parisienses tibi arma suppeditant: totam lucem, ais, ex eorum eruditissimis lucubrationibus mutuaris, ad refellendas Casuistarum corruptelas, Arma omninò appositè illi suppeditant, qui convitiis, calumniis, aculeis, ferro ac veneno instructi armatique prodiere: & lucem ex iis tenebris elicies, non quasi ex astro benigno; sed velut ex funesto tristique cometa. Gratulor, quòd eruditissimos appelles, convitiando scilicet & calumniando. Nec mirum: quid enim aliud præter calumnias, errores, insulsosque sales, ex illa vestra Regio-portuensi officina unquam prodiit?

His præmissis, primum statim principium, quasi ex tripode, pronuncias: scilicet ex primo illo Adami peccato, naturam humanam læsam & corruptam fuisse, tum in corpore, tum in animo; tum in intellectu per ignorantiam, tum in voluntate per concupiscentiam & propensionem ad bona sensibilia. Quis hoc negat? sed vereor, ne aliquid aliud velis; utramque scilicet peccatum esse; errantem etiam invincibiliter, peccare; peccandi necessitatem voluntati læsæ inductam, ac proinde amissam libertatem; non inanem illam & commentitiam, quam cum agendi necessitate ineptè componitis; sed illam veram indifferentiæ, ut vocant, quam ad merendum & demerendum necessariam esse, Ecclesia definivit.

Quod verò subnectis, voluntatem corruptiorem fuisse, quam intellectum; gratis omnino adstruis. Quod eo fine non dico, quasi ad rem pertineat, sed ut vel inde Jansenianæ temeritas innotescat, & vesana libido quidlibet audiendi ac temerè adstruendi. Quòd autem dicis, humanum intellectum magis cæcutire in discernenda boni ac mali ratione, scilicet naturalis, quàm in divinis mysteriis capiendis; (b) non modò à veritate, sed à Fide alienum est. Nempe licèt mens hominis, humanis etiam scientiis illustrata, in discernendis bonis & malis aliquandò erret, ut plurimùm tamen nativo lumine, doctrinâ & rectâ educatione munito, bonum à malo discernit. Hinc tam sanctæ Gentilium leges, quas etiam Christiani Principes adhibuerunt. In nonnullis, fateor, quæ præsertim à jure positivo Divino fuerant præscripta, illi tupiter hallucinati sunt; in aliis tamen, ut plurimùm, de morali virtute rectè senserunt. Hinc Doctor Angelicus, immò docti omnes moralem Aristotelis scientiam tanti fecerunt, ut eam, ringente licèt Jansenio, sequuti sint. Sic furtum, adulterium, sacrilegium, injustum homicidium, aliasque actiones injustas, omninò damnarunt. Quod dum mùm intellectus, humana duntaxat ratione freti, sacrosanctum Trinitatis mysterium, vel Divinæ Incarnationis, vel Eucharisticæ transsubstantiationis, faciliùs capere valeat, quàm malitiam furti, vel adulterii, vel injusti homicidii; non facile invenies, qui bus persuadeas: immò, ut dixi, à Fide alienum esse videtur. Quis enim neget, nativo lumine cognoscere posse, furtum, vel adulterium, malum esse; tum tamen ad res divinæ Fidei credendas, nativum lumen assurgere nequeat?

Sed cur, amabò, rationis & nativi luminis usum, quod Deus nobis impressit, tantopere deprimis? qui se nequiret humiliet Willelme. Fateor, divini luminis appulsum necessarium esse; tum ad ea credenda; quæ Deus revelavit; tùm ad illa facienda, quæ ad salutem conducant: Sed nego, nullam obedientiam honestam fieri posse, naturali scilicet bonitate, humanis viribus: nego, hominis rationem caligare semper & cæcutire: nego, illius usum abigendum esse: nego interiori duntaxat spiritui, immissione instinctui credendum. Hi sunt errores vestri, Willelme, damnati scilicet in Calvino & Bajo; quorum tuo principio deducis. Sed inquis: cœlestem nostræ rationi præferre debemus. Ita est; nemo Christianus id negat. Sed unde nobis affulgebit Sacra Scriptura, inquis, & Traditione. (c) O nequam! ubi Ecclesia? ubi Concilia? ubi S. Sedes? ubi Romanorum Pontificum Constitutiones in doctrinâ Morum & Fidei? ubi communis Doctorum Catholicorum consensus? ubi divina inspiratio rectè probata? Præterea Scriptura in multis mihi dubia est; quis eam mihi explicabit? Idem de Traditione dicam sit, & interiori inspiratione. Tuncinquies, consulenda est Ecclesia. Utinam hoc dicas. Sed quænam Ecclesia? Sacra Concilia, inquies, & Canones ab relicti. Sed si dubitem, utrùm aliquis Canon inceptus sit, vel desuetudine abrogatus; nemo cum negaret, id fieri posse; alioquin sanguinem comedere homini non liceret: si dubitem, utrùm Canon aliquis Concilii Meldensis v.g. vel Matisconensis, universalis Christi fideles obliget; quid agendum? Consulendum fortè aliqua Academia. Rectè; sed pauci Doctores sunt, qui certè exponere possunt, quid illi intentiant, non tamen rem definire. Consulendus Episcopus. Optimè: sed tamen errare potest; mysteriis coporum, præteritis sæculis, hæreticorum receptum possem. Concilium fortè convocandum? sed nam difficilem postulas. Deinde, quâ auctoritate, nisi Romani Pontificis? igitur satius & facilius esset consulere Romanum Pontificem in dubiis morum & Fidei, qui rem maturè discussam, vel definitam, sufficiens Scripturarum, sacræ Traditionis, ac perpetui usus Ecclesiæ, lumen affulgeat; vel utrum quæ partem liberam relinquat, si definiendi suffragatio non suppetat; neque hæc discussio sufficiat, quantùmvis summâ diligentiâ adhibitâ, nisi promissa Spiritus sancti assistentia; ut vocant, Romanus Pontifici adesset in iis, quæ toti Ecclesiæ proponit, ad doctrinam morum & Fidei pertinentia; quibus, ut errare non possit.

Ex his porrò deduco, quid in dubiis morum controversiis, fieri debeat, deduco, inquam, Catholicorum non Jansenianomore. Hinc si alicujus doctrina ab usu sit à gravibus Doctoribus probatus, fundatus probabili ratione, nec evidenter oppositus [illegible]

(a) *Pag.* 374. (b) *Pag.* 375. (c) *Pag.* 376.

non Ecclesiæ sensui, immò publicè, tum in libris ritè approbatis, tum in Catholicorum scholis & pulpitis, approbatus & defensus, annuente Ecclesia; quis ausus prædictum usum licitum esse? quis ferat Janseniam quempiam contra illum atrocissimè declamantem? Sed pergo ulteriùs. si quis de Romano Pontifice dubitaret; nunquid statim ad calculum legitimæ electionis mittendus esset? quis autem legitimam electionem censet, nisi ratio communi Electorum consentiens, quem communis deindè totiùs Ecclesiæ consensus consequitur? Immò in re divinæ Fidei, quò tandem res reducitur? loquenti Deo, & quod revelanti credendum esse, nemo nescit, & quod supponit: hoc autem vel illud reipsa revelatum esse, multa persuadent: v. g. Ecclesiæ propositio, auctoritas, sanctitas Doctorum, & piorum virorum, miracula, communis traditio. Ex his evidenter judico, illud ipsum esse credibile: & hinc radicitus, me prudenter facturum, si credam; imprudenter verò, si detrectem fidem. Viden', quò res deducatur Willelme? disce igitur (si tamen discere, indocilis & pertinax hæreticus) rationem omnem divina gratia adjutam, non adeò deprimendam esse. Sentio, quid vos movet. nulla humana ratio, sublatâ divinâ gratiâ, culpâ, vel errore vacat, nulla, nulla ignorantia, nullus error, quantumvis probabilis, excusat. Erratis miseri, impii blasphemant, qui Deo tantam impietatem affingitis. Accipite rationem ipsam timetis, quâ errores vestri refellantur. quid mirum ergo, si contra Judicem illum inde declametis, qui vos doctrinamque vestram condemnavit.

a) Alterum principium à te allatum erroneum est: Fidei, sensum Scripturarum, in doctrina morum & Fidei, ex Traditione petendum; sola videlicet; sic intelligis; alioquin nihil concluderes. Immò eriam malitiam affers nonnulla ex Innocentio I. Gregorio VII. Petro Damiano, Concil. 8. Constantinopolitano, item Lemovicensi 2. Quibus locis Nostrani Schismatici, perperam licet, probare conantur Romanum Pontificem novas leges, aut Constitutiones ferre non posse. Sic nullum lapidem non movetis, ut damnationem vestram eludatis: sed, vel Catholicorum nomen renuntiandum, vel Sanctæ Sedis auctoritas admittenda. Fateor equidem, Traditiones Apostolicas tenendas esse, de quibus scilicet, non expresè agitur: hoc tamen non vetat, quin auctoritas, in doctrina morum & Fidei, Romanus Pontifex jure definiat, & Scripturarum præsertim verum & legitimum sensum declaret. Ad Traditiones confugis. Sed, si hæc dubia? ad interpretationem Patrum. Sed si hæc obscura, aut varia? In hoc pelagi aquam ponis, apertique hæretici personam induis. Sic Calvinistæ ad Scripturam semper appellant, nec etiam Traditionem, cujus expressa mentio ante quatuor aut quinque primis sæculis, recusant. Quàm bellè igitur inter vos convenit. At si concordia manet; quid opus facto? an hæc ad Ecclesiam referenda? Romanus Pontifex consulendus? Ecclesia Catholici adeundi? nihil minùs. Ad spiritum internum cordis nos remittis, ut suprà ostendimus. Quàm bellè Calvinizas, Willelme! nimiùm lubrice.

Aggressus, erroneis scilicet, ac proinde infirmis principiis, causam aggrederis (b) Et, cùm recensuisset, Apologista dixisset, generali præcepto injustum homicidium prohiberi, ac jure naturali esse illicitum, nullum ullum Scripturæ locum allegari, posse, quo Deus expressè vetuerit, ne gassatores, qui vitam & res nostras impetunt, occiderentur; ac proinde recto naturalis rationis judicio discerni posse justum homicidium ab injusto, licitum ab illicito; immò antequam Scriptura ulla hominibus à Deo tradita esset, nativi luminis virtute, homines agnovisse, homicidium sinè justa causa patratum illicitum esse; fieri tamen posse, ut licitum esset, vel auctoritate publicâ, in pœnam scelerum admissorum, vel privatâ, ad vim injustè illatam vi, cum moderamine justæ tutelæ, repellendam: cùm hæc, inquam, Apologista nitidè ac doctè explicasset, illum refutare conaris. Sed, quàm miserè & ridiculè; faciam modò intelligas, nisi tamen sis ut equus & mulus, quibus non est intellectus. Dicis enim, unum hunc locum sufficere, ad omnia Dei præcepta delenda: nempe Deus generali lege vetat adulterium, *non mœchaberis*; utique si sine causa fiat, inquiet aliquis: vetat idololatriam, *non facies tibi sculptile ut adores illud*; at si legitima causa intercedat, v.g. metus mortis, thura idolis adolere licebit; quod certè à Jesuitis apud Sinas, ut refert Hurtado, traditum fuit: idem de calumnia & falso testimonio. Hæc scribis & blateras.

Siste gradum Willelme, nam antequàm ulteriùs progrediaris; malitia, vel ignorantia tua castiganda est. An ignoras, mortalium nequissime, adulterium nunquam licitum esse? ac proinde frustrà obtendi legitimam causam? Idem dico de idololatria, mendacio, aliisque similibus. At homicidium non semper illicitum est; actio scilicet illa, qua vita homini eripitur; alioquin nulla humana lege, nulla auctoritate, etiam publica, licitum esse posset. Sic nulla lex, nulla auctoritas adulterium licitum reddit. Idem de idololatria & mendacio dictum sit. Vides igitur, quàm dissimilis sit ratio. Cùm ergò aliqua causa homicidium aliquando culpa liberet; quis neget, à sapientibus disquiri posse, quænam sint causæ legitimæ, quibus actio illa, qua vita homini eripitur, licita reddatur? Disquirunt porrò illas causas, adhibita rationis & ratiocinii opera, qua consulunt primo loco Scripturam, tum sacros Canones, Jura Canonica & Civilia, responsa Sapientum, usum Ecclesiæ, Doctorum sensum, tum etiam principia Theologica & Moralia ab omnibus Catholicis passim recepta. Ex his autem deducunt, actionem illam illicitam non esse, si vel auctoritate publica, vel moderamine inculpatæ tutelæ nitatur: primum quidem in pœnam criminum; alterum autem, ad vim vi repellendam. Vis autem inferri potest vitæ, fortunis, pudicitiæ, membris, parentibus, sociis, amicis, honori, &c.

Quod autem vitam defendere liceat, & pro ea defendenda, cum prædicto moderamine, injustum aggressorem, si opus sit, occidere; omnes auctores Morales & Scholastici censent, cum S. Thoma 2.2. qu. 64. art. 7. si paucos aliquot excipias, scilicet Accursium, Augustinum de Ancona, Gersonem, &c. qui tamen à torrente aliorum obruuntur. Frustrà eorum nomina congeretem; tu vide sis, apud de Lugo *de Iustitia & jure disp.* 10. *sect.* 6. Lessium *lib.* 2. *cap.* 9. *dub* 8. Vasquez *tract. de restit. cap.* 2. §. 1. Molinam *disp.* 11. Et verò vim vi repellere, omnes leges, omniaque jura permittunt, ut ait Alexand. III. *si verò, de sentent. excommunic.* & Innocent. III. *c. significasti* 2. *de homicidio*: Quod autem præter vitam, defendere quis possit membra sua, ne mutiletur, iidem auctores concedunt. Sic Pater defendere potest vitam & membra filii, & vicissim filius Patris, famulus Heri,

(a) Pag. 176. (b) Pag. 177.

amicus amici, &c. immò aliquando ad id tenetur.

Præterea omnes communiter censent, si paucos excipias, posse quemlibet defendere facultates suas, vel Patris, vel Heri, &c. etiam cum morte furis, si aliter servari, aut recuperari non possint, & res notabilis momenti id postulet. Frustra citarem pro hac sententia Cajetan. Sot. Navarr. Molin. Less. Vasq. citatos à Cardinali de Lugo sect. 9. adde S. Antoninum, Sylvestrum, Medinam, puta omnes; si quatuor, vel quinque excipias, qui auctoritatis pondere aliis facilè cedunt. Idem probatur ex cap. *interfecisti. De homicidio. Te tuaque liberando*, inquit, non collectivè, ut Jansenistæ insulsè interpretantur, quod vel ridiculum dictu est, sed distributivè, ut ajunt. Vide alia jura apud Less. dub. 2. Vix ullum auctorem invenio, ex innumeris ferè, qui de hoc argumento scripserunt, cujus calculo hæc sententia non donetur. Pro defensione honoris, scilicet veri, & pudicitiæ, injustum aggressorem cum eodem moderamine occidi posse, communiter Doctores docent; ut testatur Cardinalis de Lugo *sect.* 10. Vasquez c. 2. §. 1. Less. *dub.* 12. adde Sylvestrum v. *bellum* 2. q. 2. & v. *Homicid.* 2. q. 2. Sotum *lib.* 5. *de just.* q. 1. art. 8. Navarr. *in sum. c.* 15. *n.* 4. Tolet *l.* 5. *c* 6. Sa v. *Homicid.* Valent. 2. 2. *disp* 5. *q.* 8 Rebell. *l.* 3. *q.* 12. Petr. Navarr. *l.* 2. *c.* 3. *n.* 369. Cajetan. *in sum.* v. *Homicid. Notabis*, inquit, *verba Ambrosii, quæ universaliter de injuria loquuntur*: denique præter Tannerum & Sylvium, vix scio ullum Theologum, qui idem non sentiat, scilicet pro Laicis; licet enim multi auctores, de quibus supra, idem Clericis permittant, nullus tamen Jesuita hoc docet; Amicus per modum objectionis proposuerat, sed statim, ut dixi suprà, expunctum est.

Utrùm verò vir nobilis acceptâ alapâ, vel aliquâ contumeliâ, quâ honor graviter lædatur, possit licitè repercutere, vel etiam occidere; magna est dissensio. Multi affirmant, scilicet Navarrus, Petr. Navarra, Victoria, Henriquez, Fernandez, Diana; Lessius à Cardinale de Lugo citati *sect.* 10. *num.* 189. quanquam Lessius hanc sententiam improbabilem in praxi dicat; adde Marchant. *in sum. resol. Pastoral. ad decalog. cap.* 5. *quæst.* 3. *Cas.* 3. item Mag. Mancium, Mag. Pennam, Cordubam apud Henriquez *in sum. lib.* 14 *cap.* 10 *n.* 3. *in gloss.* litt. T. Mercat. apud Petr. de Navarr. *l.* 2. *cap.* 3. Ludovicum Lopez *in instruct.* 1. *p. c.* 62. Victoriam *in relect. de jure belli num.* 5. Marcum Serra 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. Philipp. Fabrum *de rest. in* 4. *d.* 15 *quæst.* 7. *disp.* 52. *cap.* 1. *num.* 29. Villalobos *in sum. tom.* 2. *tract.* 12. *diff.* 12. *num.* 3. Vide sis alios apud Dian. 2 *p. tract.* 1. *resol.* 15. & 5 *p tract.* 4. *res.* 11. Bonacinam *de restit. propter Homicid. disp.* 2. *quæst. ult.* Gregor. Caraff. *de duello. pag.* 192. *num.* 25. Contrariam tamen sententiam Doctores communiter docent, ut Soto, Carrerius, Molina, Vasquez, Rodriguez, Turrianus, Bannes, Salonius, Malderus, quos citat & sequitur de Lugo sect. 10. cum universo Jesuitarum manipulo, si unum excipias. Quia scilicet jam honorem perditum supponunt, & novum tantùm acquiri; vel ex vindicta, vel ex fortitudine petitum, juxtà hominum opinionem.

Hæ tandem sunt Jesuitarum de homicidio sententiæ; in quibus nihil profectò est, quod à communi sensu alienum sit. Nempè de ultimò dumtaxat casu dubium esse posset; utrùm is scilicet, cui gravissima contumelia illata est, ad reparandum honorem perditum, fugientem illum, qui contumeliam intulit, insequi possit, percutere, & si opus sit, occidere. Unus solummodo Jesuita hoc licitum esse docet, scilicet Henriquez; alius in praxi damnat, ut Less. recentior autem Apologista, quem plerique omnes Jesuitam esse testantur, non adstruit quidem, damnare tamen non audet, propter doctissimorum hominum, qui hoc docuere, auctoritatem; reliqui omnes oppositam sententiam defendunt.

Sed jam videndum restat, quàm benè ratiocinaris. Licet inquis, (a) ex eorum sententiâ, intentatem mihi alapam occidere; ergo etiam alteri impactam, impingentis nece ulcisci licet. O ignum dialecticum! quàm falsa sit consequentia, nemo non videt. Antecedens, non modò Jesuitarum est, sed omnium, ut dixi supra. Possum enim vim vi repellere, & arcere contumeliam, quam quis vel fuste, vel alapâ inferre mihi; per gravem injuriam conatur. At, ut ex hoc antecedente non sequitur, quòd, acceptâ semel contumeliâ, illam inferentis nece ulcisci liceat; tunc enim vim vi non repello, nec contumeliam jam acceptam & illatam arceo, sed malum pro malo reddo, quod reverà est ulciscisita non sequitur quòd id quoque alterius gratia, quod inferre videri, præstare possim. Sed, ut ingenuè fatear, rem prorsus minimè capis. Nec enim distinguis contumeliam, quam quis inferre parat & aggreditur, à contumeliâ jam illatâ. Pari modo, possum alterius optatum conducere ad repellendam injuriam, non tamen ad vindictam.

Argumentari pergis: licet calumniatorem, & honorum prædonem occidere; igitur & eum, qui famam meæ insidiatur, quovis mali incitamento, v. g. doctrinâ, exemplo. Antecedens illud tuum ambiguum est: si enim jam calumnia afficta est, & facultates ablatæ, ut raptori excuti non possint; nemo, solum inter Jesuitas, tibi concesserit, calumniatorem, vel prædonem occidi posse; si verò prædo rapere & inferre satagat, nec abstinere, aut dimittere, quantumvis monitus velit; eum sanè occidi posse; ferè omnes Doctores sentiunt. De calumniatore per occultas detractiones, aliqui tenent; nullus Jesuita dicet: de illo verò, qui publicam infamiam vel calumniam, eamque gravissimam intentat, quam quomodo vitare non possit; idem omnes communiter docent, quod suprà de honore læso dictum est, nempe nomen bonum & bona fama honorati viri, à Doctoribus ipsi vitæ comparatur. Sed pro his adutumque Apologistam te remitto.

Jam venio ad tuam illam consequentiam, quæ in eo dumtaxat casu, concedi utcumque potest, quo alius modus non esset, procurandi tuam salutem, quam per mortem illius; qui saluti tuæ insidiatur. Hic autem casus chimæricus est, nisi fortè, si quis publicitiam alterius impeteret; nemo autem negat, quin is, si aliter repelli nequiret, occidi posset. Nec episcopus occidi debet, licet errores spargat, sed ad superius tribunal deferri: nec fœmina, quæ dissoluto incedit habitu; *averte oculos* Willelme, ne videant *vanitatem*: nec is, qui Reip. Christianæ obesse putatur; cum ad hoc auctoritate publica opus sit. Ut enim, quam facilè tuæ consequentiæ contrariari necesse erat, quod Ravaillacos & Clementes, funestissima monstra, sub aspectum hominum reduceres. Quid enim ad Jesuitas, in quos tamen, Regum nonnullos assidentes concitare instituis? Sed frustra: Reges libertis nôrunt, nihil sibi à Jesuitis timendum; quibus nihil antiquius est, quàm ut pro aliorum salute vitam cum sanguine profundant. At multum est, quod eorum meant ab Hæreticis, à Jansenistis, qui pecunias accumulant, factiones & tumultus excitant, arcana fundo-

(a) *Pag.* 379.

[illegible] ineunt. Quod addis, jure Montaltium suæ [illegible] tacuisse, ac propterea tacuisse nomen ; sibilis [illegible], quàm ulla responsione dignum est. Quisquis [illegible] nôrit, qui suum dumtaxat sanguinem pro [illegible] fundere didicerunt, in te profectò excan[illegible] Willelme, vel potiùs tuam insaniam ridebit. [illegible] Montaltius timuit, non Jesuitas ; nisi [illegible] quatenus hi, pro more, ad furcam illum piè de[illegible]. Frustrà deinde, per summam impuden[illegible] nudas famosarum Literarum vim, quæ Jesui[illegible] fame & existimationi multum nocuerint. Je[illegible] Apostolico, *per infamiam & bonam famam*, [illegible] munia huc usque obierunt. Infamare [illegible] ; sed infamia in vos ipsos & Literas [illegible] cidit, quæ judicio Apostolico damnatæ, [illegible] infamiam contraxerunt.

[illegible] nec sicarios, nec satellites hactenùs ha[illegible] de conversione, non de nece vestrorum [illegible] consilia. Impostor atrocissime, mortalium [illegible] nissime; quandonam, & à quo vestrum [illegible] fundi poposcerunt ? In desperationem [illegible] quis, quòd scilicet à Jansenistis ex illo, quem [illegible] gnant, literarum principatu deturbati fue[illegible], via aliis suppetat via amissæ dignitatis re[illegible] ; devotorum sibi sicariorum gladios adhi[illegible]. O nequam ! gladios Jesuitæ non nô[illegible], nisi Ethnicorum & *Hæreticorum*, quibus, in [illegible], innumeri hactenùs occubuere. Dixi fe[illegible] *omnorum*. Quis enim Bajonensem tragœdiam [illegible], qua, vestris gladiis, Jesuita sacram pixi[illegible] gestans, in sacello ad aras confossus est ? [illegible] quis, de terrâ etiamnum clamat. Hæc facilè [illegible], sed profictis & chimæricis cædibus, quas [illegible] fingitis, veras & cruentas, quæ jussu vestro [illegible], exponere oportuit. Nullum porrò lit[illegible] principatum Jesuitæ sibi arrogant. Quod [illegible] à Jansenistis ex illo suo pristino gradu dejecti [illegible], pace tua dixerim Willelme, falsissimum est. [illegible] narras, sed concipis vota. Quasi verò non [illegible] scribant, conciones sacras habeant, ut antè. [illegible], per te mihi liceat Willelme, sincerè in[illegible]. Quinam sunt litterarum Principes ve[illegible] appella quæso. Arnaldum & germanum fra[illegible] appellabis : nec enim scribas, scurras, [illegible] philosophosque qui versioni serviunt, in docto[illegible] referre par est. Vis dicam ? In primo, lo[illegible], quæ nihil probant, meram farraginem ; in al[illegible] tersi styli nitorem agnosco, præterea [illegible]. Sunt insignes Theologi ? errant in princi[illegible]. In doctrina Patrum versatissimi ? ut Calvi[illegible] locis Patrum ad errores suos confirmandos [illegible]. Antiquæ disciplinæ & eruditionis peritis[illegible] novæ, quam violant, imperiti.

[illegible] nequam, cur Jesuitis fœdè imponis qua[illegible] *ratione cujusque dignosci*, utrùm occidendi [illegible] sit ? Quis unquam Jesuita, quis Ca[illegible] hoc dixit ? Doctorum, sapientum, ratio su[illegible] consulitur, non cujuscumque : hi verò Scrip[illegible], Patres, Canones, Sacra Jura, & rationem con[illegible]. Ratio quidem consulenda, ut suprà dixi ; [illegible] cujuslibet, sed pii, docti, periti ; quibus [illegible] gio-portuenses carent. Illa autem ratio à [illegible] capitibus petenda est.

[illegible] ratione proscriptâ, Divinorum Præ[illegible] intelligentiam ex Traditione solâ repetis ? [illegible] auctoritatem retices, quæ tuos errores [illegible] rationem, ut pestem, arces, qua vestrorum [illegible] falsitas heterodoxa contrita est. Cur demùm principium illud statuis, exceptionem omnem generalis præcepti, quæ sine auctoritate Scripturæ & Traditionis affertur, falsam & erroneam esse ? sed profer quæso, vel Scripturam, vel antiquam Traditionem, quâ constet, Virginem Deiparam sine peccati originis labe conceptam esse. Et tamen hæc exceptio non est erronea ; immò erraret ex Sixti IV. Extravagante, qui erroneam diceret. Profer aliam, quâ certum sit, vitam, bona, membra, proximum, defendi posse contra vim aggressoris, etiam cum hujus morte. Si enim Traditio antiqua vel Scriptura fuit ; quomodò illam D. Augustinus ignoravit ? omitto alia innumera. Igitur, velis, nolis, ad auctoritatem Ecclesiæ veniendum est, quæ & verum Scripturæ sensum declarat, & Catholicas Traditiones ab aliis probè discernit. Ad hoc igitur tribunal te sisto Willelme, ut de tuis erroribus judicet. Quorum sanè primarius ille est, & communis omnibus aliis hæreticis ; quo Ecclesiæ ac Sedis Apostolicæ auctoritatem, pro definiendis doctrinæ morum & Fidei controversiis, solâ Scripturâ & Traditione contentus, datâ operâ omittis, quia non admittis.

Jam Consectaria quædam ex tuis illis erroribus deducis. (a) Primò, pro tuendo honore, vel recuperandis bonis, quæ fur per vim asportat, cædem licitam non esse ; quia adversa opinio nova est, nec ullum habet in Scriptura, vel Patribus fundamentum ; igitur sine aliâ majore inquisitione damnanda est. Immò verò ex Sacris Canonibus deducitur : *se suaque liberando*. Immò ex Sacrâ Scripturâ, in quâ contumelia, quâ solus honor læsus fuerat, tam gravi pœnâ divinitus immissâ plectitur. Sic ursi vorarunt petulantes illos pueros, qui Eliseum, per ludibrium, calvum appellaverant : ignis cœlo lapsus consumpsit missos à Rege ad Eliam, quòd minore, quàm par erat, honore ac reverentiâ Prophetam prosecuti essent : D. Ambrosius, ut optimè observat citatus suprà Cajetanus, omnem injuriam, gravem scilicet, licitè repelli posse docet ; idque generaliter : in Scriptura bonum nomen melius est, quàm divitiæ multæ : Cham propter levem, ut primo intuitu apparet, irrisionem, tam gravem in posteros suos propagandam maledictionem passus est. Denique cur dicis, novam esse opinionem, quam Doctores omnes, præter quatuor aut quinque nec numero nec auctoritate pares, tenuerunt ?

Secundò, recentiorem Apologistam desipere vis, quòd à vobis postulet Scripturæ locum, quo vetitum sit, pro bonis & honore tuendis, si aliter fieri nequit, hominem cædere : ac profers in hanc rem generale præceptum, *non occides*. Sed ita omnes intelligunt, ut injusta dumtaxat cædes in eo prohibeatur. Nec enim vim vi repellere vetat. Honorem autem defendi posse, omnes dicunt ; quia, scilicet, res magni momenti est, & injùstè lædi potest. Quid ad hoc Theologe Salisburgensis ? Tertiò eundem increpas, quòd exemplo Principum, Magistratuum, militum, exceptiones illas firmârit, eo tempore, quo nulla Scriptura extabat. Hoc frivolum & imbelle vocas ; quia, scilicet, Traditio fuit. Sed si quis hoc neget ; quomodò probabis ? Præterea negabis, alios Principes, aut reip. Magistratus, qui hujusmodi Traditiones nunquam acceperant, sontes justè damnasse ? Jus naturale fuit, mi homo, vel ipso naturæ lumine, non *parùm certò*, ut dicis, at certissimè notum, de quo nemo sapiens, nemo doctus vel minimùm dubitet ; scilicet illo generali præcepto, *non occides*, cædem injustam vetari. At cædes sontis, publicâ auctoritate, ac

(a) Pag. 370.

d. bito modo facta, justa est; item illa, qua quis gravem injuriam cum moderamine inculpatæ tutelæ repellit, quando aliter fieri nequit. Et ut optimè observat Cajetanus *in sum. V. Homicidium*, semper est mortale, *ex intentione* occidere, privata auctoritate, nec ulla est exceptio. Hinc rei sunt, quotquot ideò se defendunt, ut occidant, vel non sunt defensione contenti, nisi occidant; secùs verò illi, qui occidunt, ut se defendant, cum aliter se defendere nequeant, nisi occidant. Defendere autem licet, ut idem Cajetan. cum cæteris omnibus deinde testatur, vitam, libertatem, pudicitiam, bona, honorem, proximum; uno verbo, inquit, *necessaria ad vitam & virtutem, tum suam, tum suorum.*

SECTIO II.

Iesuitica de cæde doctrina refellitur.

JEsuiticam doctrinam de homicidio, quam suprà fideliter retuli, impugnandam hac sectione suscepisti: (a) quo eventu, jam jam constabit. Primum argumentum ab auctoritate Sanctorum Patrum ducis, qui prædictam doctrinam damnarunt: præter illos, quos Apologista laudaverat, aliquot etiam de tuo penu protulisti. At hi negant, cædem unquam licitam esse, etiam pro vita defendenda, contra D. Thom. & torrentem Scriptorum. Cum igitur vel explicentur, vel ab iis, quantum ad hoc, impunè discedatur, cur non idem facere liceat, quando agitur de fortunis & honore? Quia, inquis, cum Leges propriæ vitæ defensionem permittant, tum Civiles, tum Ecclesiasticæ, & communis in eo sit Theologorum consensus; nihil mirum, si ab aliquot Patrum sententia, quæ illam fieri prohibet, jure aliqui discesserint. (b) Ain', Willelme, aliqui? quasi verò Doctorum torrens hanc justam defensionem suo calculo non approbet, non modò pro vita, verùm etiam pro fortunis, libertate, membris, pudicitia, honore, parentibus, amicis; & pro omnibus ad vitam & virtutem necessariis, ut ait Cajetanus suprà citatus, ad repellendum omne injuriæ genus, modò hæc gravis sit, ut ex Ambrosio idem auctor & alii Doctores ex utroque jure colligunt: quasi verò Hieronymus ab Apologistis citatus non permittat ad repellendam vim, enervare latronis & piratæ fortitudinem. Quonam verò pacto amputatis scilicet manibus & pedibus. Sed quis neget latronem in eum statum redactum, in quo nocere amplius non valeat, occidi ultrà non posse? at, cum vix enervari queat, nisi occidatur, saltem ut plurimùm, (nec enim, ô bone, Chirurgi manum expectat;) nunquam ferè enervare licet, nisi simul occidere licitum sit.

Præterea, non desunt, qui pauca illa, quæ vulgò in hanc rem adduci solent, verisimiliter explicent. Vel enim rem istam ad terrorem populo conciliandum exaggerant: vel homicidium illud intelligunt, quod ex odio, vel in vindictam, vel per se atque ex professo patratur; non verò ex mero justæ defensionis fine. nempè nemo potest se defendere, ut occidat; licèt possit occidere, ut se defendat; scilicet contra injustam vim, & cum moderamine inculpatæ tutelæ. Vel ita rem intelligunt, ut alius modus vitam fortunasque servandi suppetat; vel quia non mera defensio, sed aggressio ab iis supponitur. Sed cur in his diutiùs hæreo? cur jam actum ago? consule Willelme, innumeros auctores, qui de hoc argumento scripserunt; scilicet Eminentissimos Cardinales, Illustrissimos Præsules, Doctores celeberrimos, Theologos & Canonistas, sanctissimos & doctissimos homines. Sed hos omnes, præ tuis Jansenio, Sancygirano, Arnaldo, nihili facis. Non deest denique firmissima ratio, quam Regio-portuenses fideles vere debuissent: nempe omnem vim injustè illatam, si res gravis sit, repellere possum: sed illa omnia, de quibus suprà, gravissima sunt, & ad vitam honestè ducendam necessaria. Quæ sanè lex à naturâ nobis indita est. Et licèt Deus summo jure agens, eam prohibere possit, quæ jure naturæ nobis licent; tamen tamen ita agere censendus est: ac proinde præcepto illo non occidendi, homicidium injustum tantummodò vetat.

Ut autem omnium ferè Theologorum consensum opponis Augustino, aliisque nonnullis Patribus, pro justâ vitæ defensione; cur eundem non opponis pro defensione fortunarum, membrorum, parentum, honoris, pudicitiæ? nempè in hanc sententiam iidem Theologi omnes descendunt, si duos autem excipiam. Igitur non imminuitur quidem, ut tamerè dicis, Patrum auctoritas, sed benignè ac verè, ut lit explicatur. Quod dicis, occidi sicarium Regis jussu; aliqui ex Doctoribus ita censent: idem omnes volunt, ejusdem jussu, quamlibet vim injustè illam repellendam. Sed veriùs dixero, naturæ jussu cogi id fieri. Si enim id natura vetaret; Rex permittere non posset. Quòd demùm subnectis, non magnum esse Scholasticorum numerum, qui, servandis, pro fortunis & honore defendendis, injustum aggressorem occidi posse dicant; falleris, Willelme, & tuo Lectori fœdissimè imponis. Nempè tam pauci id negant, ut vix centesimam aliorum partem faciant: ut constat ex dictis suprà. Immò jam ostendi, Jesuitas in hac materiâ communi aliorum sententiâ non discedere. Consule, quæso, & relege utrumque Apologistam, qui rem hanc egregiè discussit.

Tum congeris (c) multos Conciliorum Canones, contra homicidia voluntaria, immò & involuntaria. Sed ô bone, de injustis homicidiis agunt, saltem presumptis, ad pœnitentiam imponendam. Ancyrani Canon 22. non 21. quem primo loco citas, hæc tantùm habet. *Qui voluntariè homicidium fecerint*: injustum scilicet. Idem dico de Canone 17. Agathensis; repetito in Epaonensi. Idem de Canon. 16. non, ut habes, 28. Aurelianensis quarti: in quo res ita perspicuè proponitur, ut minimè omittendæ esse videatur. *Quisquis*, inquit, *homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem.* Audin' Wadrocki, INNOCENTEM? Igitur injustum aggressorem occidi non vetat, justæ scilicet defensionis jure. Hîc tuam fidem. Sed, inquis, illud idem apud Patres vindicta est, quod apud Jesuitas defensionis locum habet. Erras Willelme, erras: quia defensio honestus finis est: si quis ad vindictam abutatur; quis eum excuset?

Deinde patientiam valdè commendas, (d) hoc tecum sentio. Illud Evangelii de alterâ maxillâ percutienti præbendâ, & pallio cedendo tunicam auferre volenti, non præceptum, sed consilium est. equidem Augustinus ad cordis præparationem transtulit, id est, ad interiorem charitatem & benevolentiam, quâ homo Christianus, etiam inimicos diligere jussus est. Exemplum Christi, non præceptum, sed consilium patientiæ constituit. Primi sanè utilitati studendum, saltem voluntate, ut

(a) *Pag.* 380. (b) *Pag.* 381. (c) *Pag.* 382. (d) *Pag.* 383.

ponere. Cùm autem *ordinata* Charitas censeatur: licet possim contumelias & injurias à proximo pati, quas id laudabile sit, & virtutis heroicæ; nemo tamen id laudabile sit, & virtutis heroicæ; nemo tamen dicat, me ad id præcepto teneri: alioquin vim repellere non liceret. Sed, inquis, illum, quem occidere non liceret. Ne scilicet eò me detrudis, detrudis ad inferos. Nam fieri potest, ut ego quoque noxæ lethali adhibitus sim eo temporis momento, quo quis injustè me aggreditur. Præterea, non intendo mortem proximi, sed propriæ vitæ defensionem. Sed hæc omnia id genus quæ objicere posses, centies diffiata fuerunt.

Et ecce lepidissimus esse videris, dum nihil foris in nobis faciendum statuis, nisi quod utile sit, non nobis, sed inimico, cui prodesse velle debemus. Igitur nec Judex reum ad mortem damnare potest; cùm ejusmodi Judex præcepto charitatis teneatur: nec ullus innocentium vitam propriam defendere poterit. Quis hæc ubi concedat? quæ tamen ex iis, quæ à te dicta sunt, necessariò consequuntur. Quasi verò bonum meum, alterius bono, licitè præferre non possem, & Charitas, ut dixi, *ordinata* non sit.

Quod dicis, latronem enervari posse, amputatis scilicet manibus & pedibus, ex benevolentiâ; ridiculum est. Licèt enim ex odio adversùs illum id fieri non debeat, ac proinde illi nocere minimè intendam, possum tamen propriæ Charitatis jure, meas fortunas contra illum tueri. Intendo igitur propriam defensionem, quam tamè procurare non possum, præter accidens alteri noceam. Sed hæc tyrones scimus de his agere pudet: tu me coëgisti, qui hæc ignorare videris; nec distinguis contumeliam illatam abeà quâ quis aliquem attentat, gravi scilicet, quoque jure naturæ repelli potest. Sed quid honorem, quid pudicitiam, quid fortunas dico? tu ne vitam quidem, aggressoris cæde posse defendi, apertè dicis. Ut ais principiis insistas, hoc tibi tenendum est. Sed malim cum Doctore Angelico, & omnium Doctorum turbâ, secùs sentire. Charitatem obtendis hominum perditissime: sed fictam; cum animus tuus immortale odium adversùs Jesuitas & Ecclesiam Romanam alat. Hypocrita Charitatem illorum simulas, qui proprium sanguinem ultrò profundent, ut cordi tuo Deus Charitatem infundet.

SECTIO III.

Dissolvuntur argumenta Jesuitarum.

Hic etiam bonam tuam fidem desidero, Wettdockius; sed frustra illud, quo potissimùm cares, ita exigerem. Argumenta, quibus Jesuitæ probant, honorem defendi posse, in sectionis titulo promittis (a) tandem non stas promissis. Nam præcipua per totam tetices. Nempe ex eo naturali principio, quo vim vi repellere licet, injustè scilicet illatam, & rem gravioris momenti; manifestè sequitur, quòd, cum honoris esse possit injusta læsio, eaque gravis, in personâ scilicet gravi & honestâ, omnes jus habent, injustam illam læsionem arcendi ac prohibendi: jus nempe quisque suum indemne servare potest; alioquin revera non esset. Deinde non modò vitam, quam ab injustè attentat, verùm etiam alia ad vitam honestè ducendam necessaria justè defendere possum. Quod autem neget, honorem, verum scilicet, ad hûc dem necessarium esse? cum fieri non possit, ut vir honestus, qui honore omni excidit; honestè vivat. Sed ne quidem illud solvis, quod refellendum suscepisti. Adducis *crudelem* illum *Syllogismum*; (a) sic enim vocas. Carior honos, quam corporis salus; at pro salute corporis, licèt hominem occidere; ergo etiam pro honore tuendo. Vocas Syllogismum: at in quâ formâ aut figurâ? ille terminus *carior*, item ille *tuendo*, semel dùmtaxat ponitur. Si Dialecticam nosses Willelme, non adeò ineptires. Equidem ad syllogismum reduci potest. Quis hoc neget? at eo modo, quo dicis, syllogismus reverà non est. Consule, quæso, tuos Regio-portuenses, utrùm novas syllogismorum formas invenerint; quas Aristoteles, & qui post eum scripserunt, nescierint. Quid facerem hujusmodi hominibus, quibus solemne est, in omni argumenti genere, per supinam ignorantiam errare; &, quod longè pejus est, erroribus pertinaciter adhærere?

Sed hæc levia. videndùm restat, quid opponas, & quonam pacto argumentum solvas. Primo loco dicis; dubium esse, utrùm pro vitæ defensione, injustum aggressorem occidere liceat, servatis, ut ajunt, servandis. Nego dubium esse, quia omninò certum. Dicis præterea, manifestum & constans esse; non licere hominem occidere pro defensione honoris; nec quisquam hâc de re, ut ais, per mille & quingentos annos dubitavit. Nego, id manifestum esse; tuis dictis profectò non stamus, nisi ea luculenter probes. Dico etiam, novam sententiam non esse, sed antiquissimam. Quis enim unquam dubitavit, vitam & necessaria ad vitam honestè ducendam; ac proindè honorem ipsum licitè defendi posse? Patres inquis, hoc prohibent. Cedò loca: ab iis enim illud dumtaxat homicidium prohibetur, quod à vindictâ, odio, malevolentiâ, levi causâ, ac proindè injustâ, directâ intentione, animo malo proficiscitur. Dubitarunt, inquis, aliqui, utrùm pro defensione vitæ occidere liceat, iique magni & maximi viri. Sed; an majores D. Thomâ? Nullo, inquis, decreto, illorum opinionem Ecclesia reprobavit. Fortè responsa Pontificum, & Decretales, Ecclesiasticarum Sanctionum loco non habes? sat scio; quid tibi velis. In iis enim à culpâ omni liberatur, qui, cum moderamine inculpatæ tutelæ, injustum aggressorem occidit. Tum argumentum, ut ais, meliùs invertis: non licet, inquis, pro honore tuendo, aliquem occidere; igitur nec pro vitâ. Antecedens, constantissimùm Christianæ disciplinæ caput ineptè appellas. Nempè omnes ferè Doctores illud tibi negabunt; ut constat ex iis, quæ suprà dicta sunt.

Jesuitica, inquis argumentatio, fallaciâ laborat. Ostende paululùm. Honor, inquis, quatenùs est bonum ejus, qui eo gaudet, nec ad aliorum utilitatem refertur, vitâ ipsâ potior non est, sed exile quid est; de quo gaudere, vanitas est; illudque desiderare, ambitio: quatenùs verò ad aliorum utilitatem refertur, ita vitâ potior est, ut vita potiùs amittenda sit, quàm aliquid admittatur, unde huic honori labes aspergi possit; per crimen, scilicet, vel criminis suspicionem. Egregium sanè Dialecticum! geminum tuæ distinctionis membrum adducis: utrumque vitiosum est. Primum quidem, quia falsum; quia verus honor, etiamsi ad aliorum utilitatem non referatur, magnum bonum est. Sed non miror, illos homines de honore ita sentire, qui honorem suum hactenùs prostituerunt, & in perpetuam commutarunt infamiam. Nec honoris studium moderatum, vel ambitioni, vel vanitati tribuendum est. Idem de vitâ facilè dicerem;

(a) Pag. 384.

(a) Pag. 385.

cujus

cujus immoderata cura vitio non caret. Et verò neminem ferè nisi rusticum & sceleratum invenies, qui mortem honestam infami vitæ non præferat; nisi fortè quis, heroicâ virtute, infamiam ultrò pro Christo amplectatur.

Aliud quoque distinctionis tuæ membrum vitiosum est: quia ad rem ipsam non applicatur. Vis enim, nullo unquam scelere aut criminis suspicione, honorem illum, qui ad aliorum utilitatem refertur, contaminandum. Rectè: quis hoc negat? Ille Ivonis locus frustra omninò à te adductus. Sed quæso, applica. Fateris, (a) honorem illum, quatenus ad aliorum utilitatem refertur, vitâ ipsâ potiorem esse. Sed hunc ipsum injustus aggressor impetere potest. Si ergo alia via non suppetit, quâ hujus honoris indemnitati consulam; cùm vitam defendere possim, cur honorem vitâ potiorem defendere non liceat? Hoc solvendum erat, mi homo. sed hîc hæsit gutta, difficultatem eludere voluisti. Gregorium citas, qui tristitiam, ex maledicentiâ, & obtrectationibus aliorum provenientem, lenire conatur. Quid tum? utinam omnes ejus consiliis acquiescerent! Quasi verò Lessius citatus, ac Jesuitæ omnes, id consilii piè non suggerant; aut quisquam dicat pro simplicibus obtrectationibus hominem occidi posse. Licet, inquis, honorem illum defendere, sed non crimine, non homicidio. At si alio modo non possit, ut supponitur; quid ad hoc? Denique vitam defendi posse subnectis, quia Leges & Ecclesia id concedunt. Sed quæso te, an licet, quia Ecclesia permittit? minimè verò: sed Ecclesia declarat, licere; quia reverà licet; licet autem, quia malum non est D. Thomas, inquis, occidendi propositum prohibuit. Rectè: nempè, ut te defendas, aggressorem injustum occidis. Proponis tibi defensionem: non verò homicidium, nisi per accidens; & habes animum non occidendi, modò aliter defendere te possis, sed nulla in hoc difficultas. Si hæc intelligeres, hæc sanè disputare puderet. Cur verò Jesuitis, non verò aliis super hoc litem moves? quasi verò isti & numero & auctoritate Jesuitas non superent. Id charitatis tuæ fuit, & benevolentiæ; Jesuitis, non verò aliis invidiam conciliare. Odisse tibi satis non erat, nisi plerisque tecum aliis odium illud commune esset. Faxit Deus, ut te vicemque tuam, cujus me miseret, tandem agnoscas: quo reverà fiat, ut ejuratis erroribus, odio deposito, malè gestorum ac perperàm dictorum te pœniteat.

Redis statim ad genium, (b) dicisque, prudentis Theologi esse, etiam pro vitæ defensione, illicitam putare cædem. Vis dicam? quia existimas, hunc actum à Charitate proficisci non posse: omnis verò actio, quæ à Charitate non procedit, inquis, peccatum est. Hæc tua sunt, & Iansenistarum tuorum, somnia. Quod verò iterùm dicis, certum esse, pro honore tuendo, injustum aggressorem occidi non posse; eâdem facilitate rejicitur, quâ asseritur. Vix enim probabile est, quod tam constanter asseris certum esse. Dico *vix probabile*: cùm moraliter certum sit, justam honoris defensionem, contrà injustum aggressorem, licitam esse. Quod subnectis, Jesuitarum dogmata eò spectare, ut necem calumniatoribus, maledicis, contumeliosis, falsis testibus, iniquis judicibus, inferri permittant; falsissimum est. Equidem Bannez quæst. 64. art. 7. Petrus à Navarra lib. 2. cap. 3. num. 391. Cajetanus quæst. 95. art. 8. ad 3. præter alios, quos supra citavi, de falsis testibus & calumniatoribus id concedunt; si fortè ex falsis illis criminationibus, vel mors, vel infamia, vel fortunarum jactura consequi debeat, nequehæc aliter vitari possit. His tamen non obstantibus, Lessius lib. 2. cap. 9. dist. 8. num. 47. expressè negat, hanc sententiam in praxi admittendam esse. Idem num. 78. expressè docet, contumeliis per verba, vel signa afficientem licitè occidi non posse. Licèt enim Petrus à Navarrâ, citatus num. 376. illud concedat; *hæc tamen sententia non est sequenda*, ait Lessius. De alapâ inflictâ, ab eo, qui deinde fugit, suprà jam dictum est. Et licèt multi Doctores pro parte affirmante, à Lessio citentur num. 79. ut Navarrus, Navarra, Henriquez, Jason, Coninduba, Mantius, Penna, Clarus, Cajetanus, D. Antoninus, Mercatus, Victoria; tamen num. 80. apertè docet, hanc sententiam in praxi non esse facilè permittendam. Inter tot Jesuitas, unus Henriquez illam tenet. Pari modo, Lessius num. 82. illam sententiam improbat, quam Navarra & Bannez citati docent licere scilicet eum occidere, qui falsis criminationibus, apud Judicem, Principem, viros honoratos, nomine alicujus ita detrahit, ut damnum famæ averti non possit, nisi criminator è medio tollatur. Immò idem Lessius num. 55. multis rationibus probat, longè justius esse mori, quàm occidere, etiam pro vitæ defensione: & hoc salutare consilium valdè commendat, & magni faciendum esse ipse affirmat. Cur ergo Jesuitis tam falsa, & ab eorum sententiis alienа imponis?

Nec est, cur Apologistam arguas, (a) quòd Montaltium tuum, latronum & sicariorum patronum & advocatum, nec ab te quidem, appellarit. Quinnò neget? nisi enim justæ defensionis arma & vires illi tulerent; quid, amabò, non auderent? quid non attentarent? Nec est, quòd dicas, Montaltium ad patientiam hortatum esse, Apostoli exemplo; *non vos defendentes*, inquit, *charissimi*; immo & Christi, qui alteram maxillam, percutientibus præberi jussit; ac demùm SS. Patrum, præsertim Augustini. Hortare, quantumlibet, per me licet: hortantur & Jesuitæ omnes tecum. Sed quòd illud sub præcepto imponas; quis te constituit judicem, vel naturæ legislatorem? Illud *defendere* Apostoli, idem est quod ulcisci. Patet ex græco, ut Lessius & alii observarunt. Quid ergo iterùm occinis illud Christi? Consilium est, non præceptum. Augustinus eo, quem adducis, loco, amorem inimici dumtaxat inculcat. Ad pœnam libri. Quis hoc neget? quis dicat, ex odio quemquam occidi posse? Spumam sub finem paragraphi potiùs, quàm atramentum chartis aspergis. Dicis enim, Jesuitas Diaboli partes agere; consiliis suis animæ vitam innocentibus eripere, improbis verò corporis vitam, reum ab iis ad æterna mitti supplicia; innocentem fieri æterni supplicii reum. Garris nebulo, garris. Illi sunt illa Jesuitarum consilia? Immò ad patientiam heroicam, & tolerantiam, scriptis, verbis, exemplisque suis omnes hortantur. At contra sanctas naturæ leges, quas impunè violatis, scribere noluerunt justam scilicet defensionem, illicitam esse. Sed multi ad æterna suppliciam mittuntur. Paucos dicere deburas. Pauci enim sunt, quos privata auctoritate publica defensor interimat: longè plures injusta sicariorum manus è medio tollit: sed plurimos sanè, justa, vel injusta bella extinguunt. Quid ergo, insontes Jesuitas accusas, divini, non humani sanguinis sitientes? Reponere possem cum fœnore. Dicis, Jesuitas innocentibus insidias struere, eosque Diaboli consiliorum socios & fautores, ad vindictam incitare & impellere: quod reverà apud omnes probos qui Jesuitas norunt, falsum esse, constat, & per meram calumniam

(a) *Pag.* 386. (b) *Pag.* 387.

(a) *Pag.* 388.

[illegible] afficum. Cedò unum, qui vindictam non [illegible]. Cita locum, in quo aliquem ad eandem in-[illegible] atque impellant. Sed quid de vobis dici non [illegible] qui homines in errorem inducitis; doctri-[illegible] Catholicam impugnatis, Fidem ipsam impeti-[illegible] Ecclesiam afflig tis, Rom. Pontificem ejusque [illegible] tridetis, damnatas hæreses pertinaciter de-[illegible] novos Sacramentorum ritus, per tumultus [illegible] tiones, per fas & nefas introducere non cessa-[illegible] cur hæc frustrà recenseam, quæ jam publicà [illegible] quis enim nescit, Jansenistas hæreticos esse, qui [illegible] bellum suis erroribus, Sanctæ Sedi libellis [illegible] ticis à se editis, Patriæ suis tumultibus, Jesui-[illegible] que ac bonis omnibus, suis calumniis & con-[illegible] dixerunt?

Ad Duellum orationem convertis; (a) quod à [illegible] Jesuitis, ut licitum permitti fingis; scilicet à [illegible] Layman, Hurtado, Filiutio. Dixi hæc à te fin-[illegible] Nam Lessius citatus num. 84. contrarium docet: [illegible] Layman sentiat; Apologista impost. 11. & P. [illegible] in Libello, qui *Bona fides Jansenistarum* inscri-[illegible] abundè satis docuere. Sed cur Layman apud [illegible] Graveniem & Caraffam, non apud illum ipsum in-[illegible] illus libri non extant? sed cur citas sectio-[illegible] tertium? nempe hic tractatus non in sectiones, [illegible] distribuitur. Citas etiam num. 4. pro 3. [illegible] Navarro. Nihil porrò hoc loco [illegible] habet, nisi quòd, in tarissimo casu, quo mi-[illegible] equestris, officio, dignitate, Principis gra-[illegible] debeat, ob ignaviæ infamiam; nisi iden-[illegible] provocanti se sistat; eum qui meræ defensionis [illegible] parerent juxta doctrinam Navarri, damnare [illegible] Non dicit, se approbare: addit tamen de [illegible] permittendum, si quis ità ad pugnandum, ali-[illegible] cessit, adjectis crebris convitiis & contumeli-[illegible] gravi injuriâ & contumeliâ se liberare non [illegible] armis congrediatur, & eam repellat ferro. [illegible] enim hoc aliud est, nisi mera defensio? Quis [illegible] contumeliam gravem repelli posse? Idem om-[illegible] tunt, si armis congredi necesse sit, ad tuen-[illegible] vitam, v.g. si quis alteri diceret stricto gladio: *quomodò conficiam, nisi congrediaris mecum.* Filiutius [illegible] Hurtado suprà citati, in hoc dumtaxat sensu loqu-[illegible] ut quis meræ defensionis gratiâ armis con-[illegible] ur, nec sit alius modus evadendi. Nec est, [illegible] dicas, Jesuitas censere, duellum esse tantùm [illegible] propter Regias, vel Ecclesiasticas Leges: [illegible] rentate alienum est. Quis unquam Jesuita [illegible] cùm Leges humanæ accesserint ad majo-[illegible] pœnam, qui detestabilem illum duelli [illegible] adhiberent. Duellum igitur per se malum est, [illegible] homicidium: sejunctum scilicet ab iis cir-[illegible] tantiis, quæ utrumque culpæ aliquando exi-[illegible]

Hinc, quod subnectis de Lege Pœnali, ut vocant, [illegible] Ut enim nemo negat, esse quasdam leges [illegible] pœnales, (b) cum hoc à voluntate Legislatoris [illegible] pendat; pro quo præter auctores ab Escobario, [illegible] citas, adductos, scilicet Navarr. Reginald. Vil-[illegible] Valent. Filiutium, tu vide sis Laymàn lib. 1. [illegible] 4. c. 15. qui citat in hanc rem Henricum. Angel. [illegible] Salon. Philiarc. Suar. Soto, Carbo, Sanchez, [illegible] qui rectè explicant, undè mens Legislatoris [illegible] & conjici possit; v.g. ex materiâ, fine, objecto, [illegible] aliisque circumstantiis. Nec ulla est hoc loco [illegible] Nec enim Jesuita ullus leges contrà duel-[illegible] meræ pœnales esse diceret; cùm duellum [illegible] malum sit; ac proindè non ideò malum, quia prohibitum: sed ideò prohibitum, quia malum. Nec quisquam etiam dicet, propter Regias Leges dumtaxat duellum repudiari sinè ignominiâ posse. Cùm enim malum internum & verum crimen sit; etiam præcisis legibus, à crimine abstinere, vera ignominia non est. Igitur Jesuitæ armis congredi eo tantum casu permittunt, quo quis, meræ defensionis gratiâ, illatam vim, aut gravem contumeliam repellit. Quid in his reprehendas, nemo sapiens inveniet. Sed malâ meâ sorte factum est, ut tecum agerem, qui res istas non intelligis: ut vel ex eo constat, quod dicis, probrosum non esse, scilicet coram hominibus, alapam accipere. Nemo negat, quin maximi meriti, & maximæ gloriæ sit coram Deo, patienter ferre, alteram maxillam præbere. Hoc fac, Willelme, Jesuitarum exemplo. Sed quis à vobis hoc speret, ut contumelias per injustam vim illatas patienter feratis, qui sinceras & à mera Charitate profectas, non correctiones, sed monitiones ferre non potuistis? quibus optimi Patres sæpè, frustrà licèt, conati sunt ad meliorem frugem vos reducere, benignè hortati; ut ejuratis erroribus, pacem Ecclesiæ redderetis. At surdis hactenus cecinêrunt, & obstinatis in malo. Reverà, ut dicam, quod sentio, hæc obstinatio; tremenda est diabolicæ pravitatis & reprobi sensus nota. Denique sub finem irrides iterùm probabilitatis speculativæ & practicæ à Lessio sæpè usurpatam distinctionem. Rides inquam, quia rem illam non capis. Optimam enim & appositam distinctionem illam esse, in iis præsertim casibus, in quibus eam Lessius adhibet, ex iis quæ antè diximus, manifestum est. Quid ergo Lessio negotium facessis, doctissimo, piissimo, & candidissimo Scriptori? importuna Cantharis rosam illam, florem illum illibatum invadis: non ut mel colligas, Apis sedula; sed ut mel ipsum, funestus ataneus in venenum convertas. Tace igitur æterno damnandus silentio, nisi ad errores tuos ejurandos, canendamque palinodiam; voce & calamo satis tempori uti malis.

In Epist. decimamquintam.

NOTA I.

De Calumnia.

IN hac scenâ, Willelme, egregiè præsertim ac strenuè te geris: gratum argumentum nactus, in eo reverà triumphas. (a) Quam quisque norit artem, in eâ se exerceat. Quidni, amabò, hujus artis, calumnias instruendi, contumelias intorquendi, ingerendi convitia, omnium sanè, qui præteritis retrò sæculis scripsere, longè peritissimus sis: tot hucusque calumnias & contumelias, tantumque virus acerbitatis, ore infrunito evomuisti, ut supremum hujus artis magisterium adeptus, calumniatorum facilè Princeps & Coryphæus censearis. Ne tamen hic operam meam desideres; ad suscepta à me castigationis pensum redeo. Primò causa-riis, nihil ab Apologistâ responsum ad ea, quæ Montaltius primâ parte Epistolæ, contrà doctrinam Jesuiticam, quæ calumniam à peccatorum numero eximit, luculenter exposuit. At ni fallor, primus Apologista, meo judicio, satis efficaciter, breviter licèt, reposuit, doctrinam illam non Jesuiticam, sed Dicastilli, communi Jesuitarum omnium, qui de hâc materiâ scripserunt, contrariam, suis auctoribus non carere: ac pro eâ citari Bannez, Vegam, Orellanam ab eodem Dicastillo. Paulò pòst dabo alios, ubi rem breviter exposuero. Disputant Mo-

tales

(a) Pag. 389. (b) Pag. 390.

(a) Pag. 408.

rales Theologi, utrùm aliquis casus, ratus licèt, esse queat, in quo aliquis retorquere calumniam in calumniatorem sinè injustitiâ possit. Dicastillus tunc fieri posse putat, cum prædictis auctoribus & aliis, quos citat; si alius modus non sit, arcendi calumniam, gravem scilicet; & si reverà arceatur retortâ calumniâ. Tunc enim calumnia, inquit, simplex mendacium erit, non tamen contra justitiam; & quidem primò coram Judice, ita ut criminator, vel testis iniquus, calumniæ arguatur, sive hic crimen falsum imposuerit, sive fortè verum, sed occultum, contra juris ordinem, quòd nulla probatio haberi queat. Ita Bannez 2.2 *q.*64.*a.*7.*dub.*4. Petrus Navarra, *lib.* 2.*c.*4 *n.*349. Malderus *tract.*6.*c.*3.*dub.*20. Sylvestr. 5. *restit.*3.*q.*3. Navarrus *c.*18.*n.*49. Colligitur ex D. Thoma *q.*69.*a.*2. Lessius *lib.*2.*c.*31.*n* 6. Mendoza *in* 2.2. *disp.* 70. *sect.*4 §.121. Diana *parte* 5. *tract.* 17. *resol.* 26. Neque est mendacium, si neges illud crimen, quod occultum est, nec in judicio probari potest, quantumvis dicas, accusatorem mentiri, calumniari, &c. & hæc est communis.

Utrùm verò semper mortale sit, objicere falsum calumniatori, vel accusanti contra ordinem Juris, disceptatur. Negat Dicastillus, si non sit alius modus evadendi, & sic reverà evadatur; enervatâ, scilicet, accusatoris fide. Idem sentit Bannez *q.*70 *art.*3.*dub.*2. item *q.* 72. *art.*3. Orellana *q.*72. ut testatur Vega in Summâ Hispanicâ, Petrus Ledesma *tract.*8.*c.*25. *concl.* 21. *dub.* 3. qui hanc sententiam vult communem esse Thomistarum, desumptam ex S. Thoma 2.2.*q.*70. *a.*4. Item Joannes De la Cruz in Directorio præcept. 8.*a.*4.*dub.* 17. Si Dicastillum excipias, Jesuitæ omnes, quotquot scripserunt, in contrariam sententiam eunt. Recentior Apologista Dicastilli opinionem in praxi damnavit; sed propter tam illustres auctores speculativè probabilem esse, negare ausus non est; cùm etiam aliundè probabilis dici queat, propter alios auctores; scilicet, Majorem *in* 4. *dist.* 15.*q* 16. Soto *ibid.q.*3. Sylvestrum aliosque, qui docent, compensationem in calumniis fieri posse: non tamen Jesuitæ hæc docent. Cur ergo doctrinam Jesuiticam vocas, ac dicis, Jesuitas Divinum præceptum labefactasse? Sed Willelme, (*a*) quid opus erat, tot Scripturæ & Conciliorum loca huc congerere? quid enim probant? Calumniam, inquis, grave peccatum esse. Injustam scilicet: nec enim de aliâ in his locis agitur. Sed quæso, quis hoc negat? fingis tibi hostem, quem impugnes. Quis unquam Jesuita aut dixit, aut scripsit, injustam & gravem calumniam grave peccatum non esse? Sed, inquis, omnis calumnia injusta est. Hoc si probasses, willelme, citrà illam locorum farraginem: non Jesuitas quidem, qui tecum in hac re sentiunt, sed Dicastillum & alios qui cum illo sentiunt, non parùm perculisses. At demus, crimen occultum tibi ab aliquo exprobari, & te contra juris ordinem coram judice accusari: quid in his angustiis faceres? an crimen ultrò fateri statueres? haud credideriim. Quonam enim pacto occulta fateri velles, qui publica, quorum sæpè convictus fuisti, fateri recusas? taceres, exemplo Christi? at, qui tacet, consentire videtur. Præterea si tacere nequis, cùm jam causâ cecidisti: quomodò taceres, cùm illa defendenda esset? negares fortè? diceres igitur, falsam esse accusationem: igitur & falsum accusatorem. Vides, quò tandem te reduxerim.

Videndum restat, quomodò *raticunculam*, non Jesuitarum, sed Thomistarum potiùs, quorum sententiam Dicastillus suo calculo donavit, impugnes. Quisquis, inquiunt, injustè famam alterius lædit, justæ defensionis eidem jus cedat, necesse est: justa verò defensio est, quâ medium illud adhibetur, quod ad repellendam injuriam necessarium est. Supponunt autem, ad removendam infamiam, gravem scilicet, immò ad evadendam mortem, cujus crimen impositum reum facit, non esse aliud medium, præter illud, quo in accusatorem calumnia retorquetur. Demus ex hypothesi, mendacium peccatum non esse, licèt reverà peccatum sit: limè dubiè, accusatus, calumniam, justæ defensionis jure licè retorquebit. Igitur retorquere calumniam, idoneum est, quia mendacium, non quia injuria est. Ut enim vitam meam attentans, injustè scilicet, & privata auctoritate, jus non habet in propriam vitam, quomodò illam impetam, si meam aliter salvare nequeo; ita famam meam attentat, in famam suam jus non habet, quò minùs, si necesse sit, nec aliter indemnis esse possim, eandem famam aggrediar: vel simplici mendacio, si calumnia est; vel insonti accusatione, si crimen impositum est verum. Hæc est Dicastilli & suffraganiorum ratio: quam tamen non ideò exposui, ut illam Bannis rationem defendam; sed ut constet, quid tù ipse respondeas. Hoc igitur jam videndum.

Nihil prorsùs reponis, quod ad rem conferat. (*a*) Dicis enim, iniquum accusatorem apud Deum innocentem esse retortæ calumniæ. Quid tum? nemo negat, mendacium esse, ac proinde peccatum. Sed quòd injuria iniquo accusatori inferatur, probare debuisset, minimè probas. Non est justum, inquis, ut apud homines amittat, quod apud Deum non amisit. Sed apud Deum, justum est, ut iniquam accusationem diluat: eò enim specto. Sic vim vi injustè illatam repello: quod autem injusti aggressoris, vel vita, vel fama aliquò inde patiatur, omninò per accidens est. At injustum est, inquis, omne judicium quod veritati non consentit: cum eadem sit justitia, quæ veritas. Sæpè ac sæpiùs te iterò monui, V Villelme: rem istam non capis. Quis enim nescit, quantumvis tyro, non omne mendacium injustum esse: quis nescit justitiam à veritate distinctam: sic Christum Dominum à Iudâ proditum, à Iudæis crucifixum fuisse, veritati consentaneum est, quamvis à justitiâ alienum. Veritas igitur à justitia discrepat: quod nemo nescit, nisi pertinax & ignarus Iansenista. Neque hic scelere scelus ulciscimur. Nempè vindicta non licet, sed justæ defensionis jure, simplici mendacio calumniam, vel crimen, contra juris ordinem, affictum rebellimus. Neque perindè est, ac si quis adulterium adulterio vindicaret: quia adulterium omne, peccatum mortale est; ut & ipsa fornicatio: præterquam quod adulterium ad justam defensionem nihil penitùs confert.

Quod vero doctrinam illam Dicastilli Facultas Lovaniensis damnarit; mirum mihi non accidit. Verò tanè illustrem Academiam: sed illius censuras, à factione, non ab æquitatis studio profectas, plurimi floci facient. Quid Bajus, quid Iansenius, quid Fromondus in ea valuerint, non est profecto quod dicam. Si quid in doctrinâ morum & Fidei adversùs Iesuitas habent, ad S. Sedem deferant: cujus dumtaxat, extrà Concilium Generale, judicio stamus. Quòd demùm illam doctrinam Dicastilli erroneam in Fide & hæreticam appellas: tuam ignorantiam prodis. (*b*) Nec propterea tam longus Cantoris locus adducendus fuit: nec, quem subnectis, Doctoris Angelici textus describendus. Quis enim neget, hæresim esse, si quis dicat v. g. mendacium peccatum non esse: aut votum, seu juramentum nullam afferre obligationem? quia, scilicet, hoc constat. At occidere ad defensionem vitæ, facultatum, honoris, cum moderamine inculpatæ tutelæ, si aliter fieri nequeat; infamare ad defensionem justam propriæ famæ, aut etiam vitæ, si aliter vita aut fama servari non possit, non

(a) Pag. 409.

(a) Pag 409. (b) Pag 411.

hoc adeò certum est, grave malum esse. Ac pro-
ut, si quis hoc ipsum licere adstruat; non sanè
tamen hæreticus censendus est. Hæreticus ta-
men censendus, Willelme, quisquis errores ab Ec-
clesiâ damnatos obstinatè defendit: ut Jansenistæ
fecerunt; cum maximo totius Ecclesiæ scandalo;
quorum fecerunt.

Jesuitæ omnes constantissimè negant; pecca-
tum veniale admittendum esse, etiamsi orbis univer-
sus independeret. Cùm igitur omnis calumnia
mendacium sit; & hoc; peccatum saltem veniale;
Jesuita unquam dixerit, calumniam licitam
esse; alioquin aliquando accidat, ut contra ju-
stum non sit. Esto, inquis; (a) Jesuitæ ita sentiant:
hoc tamen non facit, quin peccata venialia facilè
quærant, eoque obtentu, calumnias suis adversariis
effingant; quæ revera patent, in oculos incurrunt, ab
omnibus palpantur, & ex illo erroris fonte derivan-
tur, quo scilicet hoc licere sibi persuadent: hinc tan-
ta calumniandi facilitas: immò ad omnem scrupu-
lum evellendum, per aliquam *restrictionem mentalem*;
vocant, mendacium purgari & castigari facilè
posse putant; sic aliquam mulierem Societati suæ in-
famare putent, eam statim ut adulteram infamare
audent; idque citra injustitiam; quia calumniam ca-
lumniâ tependunt; & citra mendacium; quia *restri-
ctionem mentalem*; de adulterii fonte; *concupiscentiæ*, scili-
cet, fonte, intelligunt. Somnias Willelme, somni-
as. Quænam sunt illæ patentes calumniæ? An quia
vestri errores accusant? nunquid eosdem Ecclesia
non damnavit? Quia vos hæreticos vocant? nunquid
revera hæretici non estis, qui damnatos errores per-
tinaciter defenditis? Quia malam fidem vestram
prodiant? nunquid eam Annatus, & uterque
Apologista luculentissimè non demonstrarunt? Sed
ad ejusmodi calumniarum statim descendam. Quid
ergo simplicioribus imponitis? Quanquàm dein-
ceps, quid temerè dicatis, aut scribatis perpe-
tim, parùm curandum est: cùm jam omnes intel-
ligant, ut rectè Annatus observavit, fidem vestram
in proverbium abiisse; & Jansenistas omnium mor-
tium mendacissimos jure ac meritò censeri. Quod
libelli de muliere & adulterio; in communem
prostitutum locum adeò tibi familiarem; ultrò
emittam. Fæcibus innutritus esse videris; quas
rerum do plenus spiritu turpis scatabeus perpetuò
volas.

Argumentum Apologistæ solvere satagis; (b) sed
frustrà. Nempe inquis: Jesuitæ eam dumtaxat ca-
lumniam gravi injustitiæ crimine eximunt, quæ ad
defendam aliam calumniam adhibetur: hanc au-
tem, ut dicitis, Jesuitæ adhibent, contra Jansenistas:
Jansenistæ igitur calumnias priores struxerant. Quid
ad hoc, mi homo? Jesuitæ, inquis, id sibi persuadent;
ita sui amore ducti. Hinc si quis eos Theologiæ
gratos esse dicat, vel ab iis morum doctrinam cor-
ruptam illicò calumniatorem appellant. Negas, esse
calumniam, Wendrockii? Pernego, inquies. Haud
quidem hoc unico verbo causam vicisti. Retractate
primò, quæ de hoc homine per incogitantiam scrip-
sistis: de hoc homine, inquam; nam Wendrockius &
Montaltius, mera sunt nomina; cùm unus uterque sit
Montaltius; Altimontius, Claramontius, Wendro-
cius, versâ dumtaxat togâ. Dixistis impostorem &
calumniatorem: calumnias & imposturas recensui-
stis. Expungite, quæso: scribite ineptias & stultitias,
nugas & deliria. Quis enim eum insanire non cen-
seat, qui nullum Jesuitam esse dicat non ignarum
Theologiæ, non hospitem in hac sacrâ facultate?
Suarem, Vasquem, Molinam, Lessium, Ruiz, Bellar-
minum, de Lugo, aliosque innumeros, qui de re
Theologicâ, multâ cum laude scripserunt, Theolo-
gos non fuisse? Veram Theologiam intelligo, inquies.
Scilicet, Jansenianam, & Calvinianam. Sed hanc
quoque Jesuitæ probè calluerunt; non quidem sci-
entiâ approbationis, ut vocant; sed ut illam strenuè
refutarent. Quod revera multi, Annatus scilicet,
Martinon, Stephanus Deschamps, Ripalda, aliique
egregiè præstiterunt.

Arguis deinde Apologistam; eò quòd dixerit;
injustè ac præter juris ordinem accusatum, admissi
criminis, id palam negare posse; ac proinde accusa-
torem mendacii arguere. Quid verò hic reprehen-
das, revera non video. An injustè insimulatum tene-
ri dices, ad publicam occulti criminis confessionem?
Quo jure? qua lege? at nisi neget, fateri censetur; &
si neget, perinde est atque si injustum accusatorem
mendacii & calumniæ arguat. Quod dicis, sum-
mâ cum fide doctrinam Jesuitarum à Montaltio
repræsentatam, nec illum Iesuitam tam stultum es-
se, ut hoc non intelligat; explosione ac sibilis; non
responsione, vel refutatione dignum est. Quoties
ille falsitatis convictus est ab utroque Apologista,
& Annato? qua fronte hæc scribis Wendrocki?
plusquàm meretricia. Quâ fide? plusquàm Ian-
senianâ. Sed agnoscit, inquies; recentior Apolo-
gista; ita sentire Casuistas & Iesuitas; quemadmo-
dùm ipsos sentire Montaltius scripserat. Insignis ne-
bulo & sycophanta! quasi verò plusquàm centies i-
dem Apologista de imposturis vestris questus non
fuerit; dumque defendit à Iesuitis asserta, etiam à
vobis afficta & depravata non refutârit. Sic mendà-
cium & calumnia, quibus Iesuitas prosequuti estis,
justæ defensionis arma iis hactenùs suppeditârunt.
Quo eventu omnes sciunt. Doctrina vestra damna-
ta est: libri vestri confixi. Nec vos Societas lacessivit;
nisi propter errores vestros: non quòd elatior hoc
sæculo esset; sed quòd sine crimine tacere non potu-
erit, dùm Iansenianas hæreses serpere videret. Nec
adeò impavidi estis, quin fulminis afflatum, vestras-
que ruinas senseritis. Quòd nihil ab hominibus spe-
retis; dare non possum. Quàm multos enim prensa-
tis? incautos licèt: quorum patrocinio tecti & fulti;
Iansenismum propagare omni studio & curâ studè-
tis. Nihil etiam ab hominibus vos metuere dicitis.
In hoc non laudo: cùm Vicarium Christi Romanum
Pontificem, & Christianissimum Regem jure timere
debeatis. Pontificias Bullas contra vos editas; & in
Senatu Parisiensi solennitèr receptas, hoc modo e-
ludi posse creditis: sed ludum vestrum nemo non vi-
det. Nec est, quòd dicatis, fore, ut grata posteritas
fateatur, Christianum orbem vobis devinctum esse,
pro Litteris illis vestris, contra Iesuitas publicatis.
Immò damnabit posteritas satyras illas, mille scaten-
tes erroribus: quas Romanus Pontifex, pleno censu,
jure damnavit, & Senatus Regius Aquis Sextiis
famosas, calumniæ reas, & bonò publico per-
niciosas declaravit, manuque tortoris
ultricibus flammis ad-
dixit.

(a) Pag. 412. (b) Pag. 143.

NOTA II.

Exempla calumniæ Iesuiticæ.

HIc habemus titulum sine re, (a) umbram sine corpore, frontem magnificam sine reliquâ æde. Quis hujus tituli aspectu, non expectaret homicidia, adulteria, furta, sacrilegia, horrenda quæpiam, à Jesuitis, vobis per scelus & calumniam afficta? en quò res reducitur. Theologiæ Moralis auctor, id est, sincerus ille Molinæi discipulus & imitator, Baunio affinxerat erroneam illam sententiam; quòd liceret propter aliquod bonum temporale, ut vocant, vel spirituale, proximæ occasioni peccandi sese ultrò exponere; scilicet indiscriminatim: nec enim unam occasionem ab aliâ, unum bonum ab alio ullatenùs distinguit. Pater Caussinus negat hoc scriptum unquam à Baunio fuisse; ut reverà nunquam hoc scripsit; sed contrarium docuit tract. de pœnit. q. 14. Equidem Basilius Poncius, celebris & eruditus auctor, in appendice docuit, aliquem licitè posse sese exponere proximæ occasioni peccandi, quamvis se infirmũ & fragilem esse sentiat; non quidem temerè & propter quemlibet finem; sed in quibusdam casibus rarò contingentibus, in quibus agitur de salute Reip. & Religionis bono. Pro hac sententia, 15. auctores adducit, eamque fusè & doctè suo more probare nititur. Secùs tamen Jesuitæ ferè omnes sentiunt: at Baunius Poncio subscripsit. En tibi luculentum Jesuiticæ calumniæ exemplum. Jesuitis à vobis imposita fuerat erronea sententia; quasi temerè liceret, propter quodlibet bonum, quamlibet occasionem peccandi captare. Caussinus negat, à Baunio errorem illum doceri, qui opinionem Basilii Poncii sequitur. Hæc autem ab errore illo penitus discrepat. Quemadmodùm erraret, quisquis generatim diceret, homicidium licitum esse; secùs ille, qui affereret homicidium ad justam vitæ defensionem licere. Calumnia igitur Caussini non fuit. Et verò innocensissimi & nitidissimi Patris memoriam vereri debueras. Sed hoc tibi cum hæreticis, familiaribus tuis, commune est, ut Sancta & Sanctos Viperino dente lacerare non cesses.

Præterea negavit Apologista, dixisse Baunium, occasionem illam *primò, & per se directè* captari posse. Instas: hoc dixit Poncius, cui subscribit Baunius. (b) Sed, ô bone, subscribit quantùm ad rem, non quantùm ad modum, quem reverà conceptis verbis excepit loco citato; idque non semel, quod tamen satis esset, sed terque quaterque. Et hæc est, ut dicis, calumnia Jesuitica. Et hîc exclamas, declamas, impingis mendacia Caussino, Pinterello, Apologistæ: projectam hujus audaciã, impietatem, & perfrictam frontem declamatoriè exaggeras; quem tamen ut ignavum, tardum, ac timidum, huc usq; traduxisti. Quid verò hic peccavit, aut parentes ejus? quia Ambrosii exemplo docuit, posse aliquem à Deo motum, lupanar ingredi, ad subducendã satanæ prædam: quia Judittæ factum, post eundem Ambrosiũ, adduxit; quæ se, ut adultero placeret, ornavit, non turpi amore, sed religione ducta. Hæc sunt illius crimina.

Hujusmodi, inquis, (c) occasiones non fuerunt illis proximæ. Ineptissime mortalium! quasi verò de re ipsâ in se considerata non agatur; aut Juditta ipsa Holoferni occasionem proximam peccandi non obtulerit; & Ambrosius, aut solitarius alter, alicujus scandali, aliis id spectantibus. Præterea Castitatis donum, vel gratia non permittit, ut quis se in peccandi occasiones ultrò ingerat, quæ aliis proximæ censentur. Immò longè majorem curam adhibent facique Castitatis amor & gratia, ut eas omninò fugiant, nisi quando, inspirante Deo, de Reip. bono, aut tranquillitate Regni, aut animarum salute agitur. Quid ergo tam insanis declamationibus opus erat, Wilhelme? præsertim cum Apologistæ rem hanc planissimè & luculentissimè explanassent. Quid aliud, quæso, cavillari est? Et tamen hæc adducis in perpetuum Jesuiticæ calumniæ monumentum. Vah male coniceatum caput! calumnias tuas insulsis salibus condiendumtaxat voluisti. Sed sal tuum infatuatum est. Et cum alioquin Christianæ virtutes abessent; humanam saltem prudentiam, quam in *Villico iniquitatis* Paterfamilias laudavit, Lector tuus in te desiderasset. Sed in hanc quoque peccasti, & passim ubique turpissimè cæcûtis.

(a) Pag. 414. (b) Pag. 415. (c) Pag. 416.

NOTA III.

Aliæ Calumniæ Iesuiticæ.

AD Apologistas te remitto pro conciliatione Pateretti & Brisacerii. (a) Neuter ab altero dictat. Baunium utrique defendit; diversâ quidem ratione, sed utrâque legitimâ. Tu vide sis Apologistarum dictis in hanc rem nihil addendum puto. Præterea condono tibi tuum illud *mentiris impudentissimè*. Neque est, quòd dicas, Jesuitas conquestos esse, quòd inde duriùs & inhumaniùs à Montaltio habiti fuissent. Falleris mi homo, falleris. Hoc uno verbo Montaltius victoriam & triumphum Jesuitis cecinit. Is enim, cui alia probationis momenta deficiunt, ad probra verborumque convitia se convertit. Ne crede igitur, lixarum illam calonumque voci, *mentiris impudentissimè*, valde ingratam Jesuitis accidisse. In eâ quidam Gallicam comitatem desiderarunt. Et hoc impudentissimam teneritudinẽ vocant: eodemque mucronis genere Jesuitas iterum transfodigis. Nec enim alius modus aptior est, inquis, ad eos refellenda, quæ centies & millies Jansenistis pertas & nefas Jesuitæ affinxerunt. Quid porrò illud est? errores, hæreses. Quis nescit Jansenianam doctrinam erroribus scatere? quis Catholicus hoc neget? nunquid illos Ecclesia non damnavit? Quid verò aliud? de lege veteri, inquis, quæ peccato favebat; de gratia sufficiente, quæ impedimento potius, quam subsidio est; de Ecclesiæ defectu, quæ scilicet errores ad vitandum scandalum approbat; de contemptu Tridentini; de cædes sui ipsius; de motu interiore sequendo. Tam immanes, tam stultæ, tam absurdæ, inquis, calumniæ non aliter refelli metentur. Hoc verbulo res absolvitur, *mentiris impudentissimè*. Sed Wilhelme, ad populum phaleras: quid quæso ex iis, quæ recensuisti, suâ probatione caruit? tabulis obligatis vobiscum actum est. Non sunt calumniæ istæ, sed errores vestri. Immò, quod pejus est, si hæc deinceps disputationem vocentur, fatentes reos habebimus: & tu ipse in tuis hisce notis, eosdem errores defendis, ut jam sæpè monui, & iterum infrà monebo. Sed his verborum involucris, & tricis apud mulierculas, quarum gratiam sollicitè captare soleris, & apud ignarum vulgus, vestra crimina defenditis.

Describis denique longum censum seu catalogum calumniarum recentioris Apologistæ. (b) Septimum ex-

(a) Pag. 416. (b) Pag. 417. & 418.

[illegible]dam, in quam per typographi negligentiam, [illegible] irrepsit, in aliis nihil est calumniæ. Illam au[illegible]mendam facilè corrigere potuisti. Ibi enim [illegible]logista quinque propositiones Jansenii ab Ec[illegible]damnatas, exquibus quasi totidem principiis, [illegible] errores vestros deducitis, recenset; & ter[illegible] propositionem appellat, quæ certè neminem [illegible] propteinde eum latêre non potuit, typographus [illegible] imprimere debuit, *ad merendum & demerendum [illegible] libertatem à coactione.* Quod verò attinet ad [illegible] capita, nullum est quod Apologista non probâ[illegible] verò alis probatum non supposuerit; aut vi le[illegible] ac necessariæ consequutionis ex principiis [illegible] non deduxerit. Vin' leviter percurramus? per [illegible] licet.

I. *Legem exteriorum nullam rationem habendam esse,* [illegible] scilicet interiori motui gratiæ contrariæ esse [illegible]. Hæc est maxima 29. Abbatis vestri Sancy[illegible] in cujus verba jurastis.

II. *Metus inconsideratos,* scilicet concupiscentiæ, *esse [illegible] mortalia.* Hoc perspicuè à multis deducitur ex [illegible] vestrâ. Quid enim, quæso, impediret? non [illegible] objectum sub mortali noxâ prohibitum, quod [illegible] deest non libertas, quæ per vos cum necessitate [illegible]: nihil ergo.

III. *Quandam fœminam, cùm adulterium commisisset, [illegible] confessione, sibi gratiam defuisse.* Ita rem gestam [illegible]. Nemirum: quis enim seriò sese accuset illius [illegible], à quo abstinere non potuit?

IV. *Omnium Arnaldo esse, abrogare Confessionem au[illegible], aut saltem procurare, ut rarior sit,* restitu[illegible] pœnitentiæ publicæ usu. Quis neget, [illegible] mentem esse? quid aliud libet illius cla[illegible]? quid ritus novus? Sed inquies: auricula[illegible] Confessionem etiamnum adhibet. Sed qui [illegible] fieri, cum Exhomologesi stare non posse: ut [illegible], in aureo Libro de hac re publicato, egregiè [illegible] ostravit.

V. *Jansenianos, ac proindè Arnaldum, Concilio Tridenti[illegible] parum deferre.* Id constat ex maximâ 24. Sancygira[illegible] dictâ eractis ejusdem.

VI. *Corrogari à vobis pecunias sub prætextu eleemosynarum [illegible] Ecclesiam Dei.* Quis hoc non videt? quis [illegible] sumptus, quos ad promovendam fa[illegible] vestram, & defendendos ac propagandos er[illegible] vestros, jam à multis annis fecistis? capsula [illegible] Gangiana, cui, amabò, non innotuit? uno verbo, [illegible] populus parcitis, ut novos proselytos facia[illegible] cupretis hujus gratiam; illius operam, stylum, [illegible], industriam vobis comparetis. Est sanè, quòd [illegible] in hoc vobis cedant.

VII. *Fateri scriptorem Litterarum, esse se Theologiæ ru[illegible].* Quod dubiè passim fatetur, se non esse doctorem [illegible]. *Quid est ergo,* inquit, *cur doctorum pugnæ nos [illegible], minimè doctores?* item Epist. 17. *Adversum me, [illegible] Doctorem, nec Sacerdotem.* Quanquam nihil [illegible] esse, ut id, quod doctis omnibus compertum [illegible] esset. Quis enim Theologus Montaltii Lit[illegible] legit, qui eum Theologiæ ignarissimum statim [illegible] judicet?

VIII. *Quinque Propositiones damnatas à vobis nihilomi[illegible].* Quotties illas post utramq; Bullam propug[illegible] tum in Libris editis, tum in Thesibus propositi[illegible] quid aliud agit tuus ille Paulus Irenæus in suis [illegible] tionibus contrà Annatum publicatis?

IX. *Abbatem Sancygiranum, reformandæ Ecclesiæ curam [illegible] mandatam divinitus, arrogasse.* Constat ex actis in[illegible] tu vide sis in Reliquiarum lib. reliq. 1.

X. Quod subnectis de famulo Jansenistæ cujus[illegible]piam, cui ab Hero persuasum sit, ut à Confessione, vel audiendo Sacro abstineat; exempli gratiâ dictum esse constat; in exemplis autem non requiritur veritas.

XI. *Iudæ illos agi spiritu, in corrogandis opibus.* De quo jam supra n. 6. Quid ni, ex operibus vestris vos judicemus?

XII. *Multi conjiciunt, consilium vobis esse, abolendæ Eucharistiæ & Pœnitentiæ.* Hanc quidem, quia à Sacerdote absolvente remitti peccata non vultis; quod sæpè docuit Sancygiranus, ut constat ex actis: illam verò per non usum & desuetudinem, quam inducere cœpistis; ut habetur in actis, & patet experientiâ.

Reliquas, ut tu ipse vocas, calumnias, breviter perstringo. I. Lutheri exemplo in Sacerdotes incontinentes invehuntur; idque fortè eodem fine. Crimine ab uno disce omnes. II. *apud Regium portum pauca Sacra fiunt.* Hoc sciunt omnes. III. *Mira est Jansenistarum industria & calliditas, ad colligendas pecunias.* Quàm multis exemplis hoc probari posset? quid in hac parte vester Du Hamel præstiterit, satis compertum est. IV. *à Jansenistis irridentur vota.* Constat ex iisdem actis, & ex lib. *de Sancta Virginitate.* V. *Theodorus Beza amicus vester dicitur.* Quis enim neget, Jansenianas hæreses ad Calvinianas proximè accedere? sunt qui Jansenistas, Calvinistas molliores vocent. VI. *Quod D. Thom. aliosq; Scholasticos & Canonistas Jansenius irriserit.* Norunt, qui legere sciunt. VII. *Quod contra Deiparæ cultum Montaltius scripserit.* Multi refutarunt, ego supra breviter perstrinxi. VIII. *Hypocrisis vestra sugillatur.* Haud ab re: vix à Pharisæorum tempore, insigniores hypocritas mūdus habuit. IX. *Multa singularia dici possent, quæ reticentur.* Apologista facilè morē vobis geret: immò in hoc plurimi operam suam desiderari non patientur. X. *Docent Jansenistæ, ab eo qui est in statu peccati mortalis, Sacrū sine novo peccato audiri nō posse.* Quid aliud clamat Aurelius vester? XI. *Cursitarunt Jansenistæ per domos, per latâ in Gallias Innocentii Bullâ, ut aliquid patrocinii sibi conciliarent.* Universa Lutetia testis est. Illud quod habet de Montaltio à meretricibus spoliato, jocus est: seriò tamen Apologista, affectatam illam severitatem carpit; quæ, nisi maturè occurratur, non modicam stragem allatura est. Quid ad hæc Willelme? tuum illud, *mentiris impudentissimè,* statim opponis: mones Jesuitas, ut flagitia vestra publicent: futurum alioqui illorum silentium, luculentum maledicentiæ testimonium. Sed quàm multa hactenùs publicarunt atque probarunt? errores vestri principem locum tenent. Quoties ab illis exprobrati? quoties à vobis obstinatè defensi? Hortaris demùm ad pœnitentiam; ut saluti suæ consulant. Bene est: sed cave, reponant optimi Patres; *medice cura teipsum: Hypocrita ejice primùm trabem de oculo tuo.* Rem dubio procul lepidissimam! Jansenista apud Jesuitas pium concionatorem agit. Sic Diabolus è sacro pulpito ad populum sacra verba fertur olim fecisse.

In Epist. decimam sextam,

NOTA I.

Calumnia Iesuiticæ de Eucharistia.

QUantas Tragœdias in hoc proscenio excitas, ut Arnaldum, Sancygiranum, Regio-portuen-

ses defendas! (a) & quidem primo loco, tantùm non juras, Jesuitas decimâ sextâ illâ Montaltii Epistola *in horrendis & apertis calumniis conclusos fuisse*. Quænam verò sunt illæ calumniæ? de pecunia à Jansenio clàm subducta: de multis opibus ab illo famoso Rectore brevi tempore congestis. Quod autem pro responsione Jesuitas ad clarissimos S. Rochi & S. Pauli Parochos remittis; perindè facis, atque si Jesuitas à Pilato ad Herodem remitteres. Quid enim aliud dicerem? intelligenti pauca. Præterea de Monialibus Regio-portuensibus, earundemque Rectoribus. Adde, si vis, de Arnaldo & Sancygirano, aliisque sectæ vestræ Principibus, Fraus Iansenii ex citatis litterarum ejusdem autographis demonstratur. *Hæc pecunia*, inquit, *Collegii est non mea: ea tamen uti possum tàm occultè, ut in rationibus, quæ quotannis à me redduntur, nihil appareat.* Vestræ illæ Moniales vestris erroribus addictissimæ sunt. Prædicti Rectoris avaritia omnibus patet. Arnaldus & Sancygiranus nihil antiquius habuere, quàm ut Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta abolerent: immò ille ex certis loquendi formulis, non levem suspicionem præbuit sinistræ Fidei. Ubi enim dixisset in lib. *de Frequenti Communione* 3. part. c. 11. eodem cibo nos in Eucharistia pasci, quo Sancti in Cœlis pascuntur (quod certè si ab alio diceretur, bonum sensum præferre posset; pascuntur enim in Cœlis Sancti, Christi visione, amore, possessione; nos verò in Eucharistia, Sacramentali receptione;) subnectit deindè; quantum à clara visione Fides abest, tantùm, modum, quo in terris manducatur, ab eo differre, quo in cœlis comeditur. Igitur Fide tantùm in terris manducatur: quod Calvinianum est. Non levem indè, crede mihi, suspicionem Arnaldus præbuit: præterquàm quòd per non usum & infrequentiam id unum enitì visus est, ut Sanctissimum illud Sacramentum aboleret.

Frustrà autem loca multiplicas ex Arnaldi libris. Ut enim hæretici clarissima Scripturæ verba, quæ transsubstantiationem significant, in alio pravo sensu intelligunt, cur idem de prædictis locis, suspecti præsertim hominis, dici non potest? tergiversantur hæretici, immò sibi non rarò contradicunt, ut suos errores obducto fuco meliùs tegant. Alia loca ex libris Sancygirani à Sancta Sede damnatis congessisti; ac proindè nullius momenti esse, nescire non potes: præterquàm quod illa loca varias interpretationes, præsertim à suspectis auctoribus, recipere possunt. Cæterùm illa omnia, quæ calumniæ & maledicentiæ tribuis, non modò clarissimis & omni exceptione majoribus probationibus sæpè ac sæpiùs expositis, verùm etiam voce publica eaque constanti nituntur; si tamen Filæi narrationem excipiam: quam licèt reprobandam esse non dicam, eam tamen auctore suo stare velim, viro scilicet intaminatæ fidei, integerrimæ vitæ, acerrimo Iansenianì nominis hoste, de re Catholica benèmerito, ac proindè digno, quem litteris Apostolicis Innocentius X. compellarit. Doles præterea ab Apologista dici, Regium portum cum Geneva satis convenire. Sed, ni fallor mitiùs quàm par sit, loquitur, cùm Regius-portus altera Geneva haud prorsus ineptè dici potuisset. Nempè Lemana una, Calvinistarum est; altera verò Parisina, Iansenistarum; quos molliores Calvinistas jure dixeris.

Arnaldi errores, errorumque principia in responsione ad Epistolam 16. (b) Apologista recensuit: scilicet gemina loca de Eucharistia, quæ jam suprà indicavimus; deinde errorem illum de duplici Ecclesiæ Capite, Petro & Paulo; tum id, quod dicit, eo quidò viget, pœnitentiæ usu, generalem hominum pœnitentiam fovet; denique rem perfectissimam Deque gratissimam fore, differre usque ad mortem eram Communionem. Hæc Arnaldi esse non diffiteris. Ex his autem Apologista rectè infert, suspectam saltem esse Arnaldi fidem circa Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum: ex his, inquam, non quidem singulis, sed majore istorum parte; qui reverà satis communis est loquendi modus. Et verò ex duabus primis sententiis & quinta, prædicta suspicio directè deducitur; ex quarta saltem indirectè, ut ajunt, ad illum eminentiquæ pœnitentiæ, si Superis placet, ritum, dictum Eucharistiæ omissio pertinet. Tertiam sententiam ipse approbas. Ubi enim hæc Apologistæ verba retulisti, *dixisti*, inquit, *Petrum & Paulum esse geminum Ecclesiæ verticem, qui unum efficiant*; reponis illicò, quid tum? Hanc igitur sententiam, quantumvis à Sancta Sede damnatam approbas. Quamobrem verò? quia Arnaldo majorem fidem, quàm Romano Pontifici habes; hinc tamen sequitur totius Apostolicæ firmitatis, & *infallibilitatis*, ut vocant excidium. Esset enim Ecclesia bene visibili capite: quia nisi caput unum sit, nullum est. Hinc totius Ecclesiæ ruinæ; ac proindè Sacramentorum & Eucharistiæ destructio.

Non erat igitur, quod Apologistam tam supercilicitiæ insimulares, & tam imperitum Dialecticæ diceres. Ex tribus sententiis vestris directè sequitur, Arnaldi fidem circa Eucharistiam suspectam esse, ex duobus aliis; idem indirectè saltem sequitur. Quod autem attinet ad librum *de Frequenti Communione*, contendunt reverà Iesuitæ à S. Sede damnatum esse. Cùm enim damnarit Innocentius Decreto suo, an. 1679. die 24. Ianuarii, libros omnes, in quibus damnata illa et *duplici Ecclesiæ Capite* opinio continetur; & cùm ea in libro illo contineatur; negari non potest, quin eam ob causam pro damnato habendus sit: præter innumeros alios errores, quos continet, & quos frustrà recensebrem; cùm id jam à multis, qui contra librum illum scripserunt, egregiè præstitum sit. Si alios legere non vacat, in *Reliquiis* aliquot errorum syllabum habes: ex quibus, ni fallor, quivis facilè videre poterit, quàm perniciosus liber ille sit.

Quod autem dicis, *totam Societatem ad scelerum & dementiæ cumulum pervenisse: quod incredibile, inquis, & horrendum est*: rectè mones, incredibile esse; immo & horrendum; hoc scilicet ab homine, non Catholico quidem, sed qui se pro Catholico gerat, impudenter adstrui. Quamobrem verò? quia Arnaldi fidem circa Eucharistiam, ex prædicto libro nonnulli ejusdem Societatis homines suspectam esse scripserunt. Quasi vera publica vox non sit, & res per seipsa non constet. (c) Mox descendis ad quinque propositiones Iansenii ab Ecclesia damnatas; quas negas, à vobis unquam defensas fuisse. Scilicet, in sensu illo ridiculo, à vobis excogitato, cujus reverà patientes non sunt: in quo, scilicet, damnatas tantummodò dictitatis: licèt eas in proprio sensu, qui est Iansenii, in quo jam constat, ex Alexandri Constitutione, damnatas fuisse) etiamnum, ut aiunt, defendatis. Nec est, quod Thomisticam doctrinam vobis vendicetis. Nunquam enim Thomistæ propositiones illas defendetunt, immò expresè damnarunt, ut ab Annato sæpè, at præsertim libello singulari demonstratum est. Sed de hoc argumento paulò fusiùs infrà agendi locus erit; aut saltem tu ipse præbebis occasionem.

Cæterùm ægerrimè ferre videris, quòd Iesuitæ Arnaldum, sæpiùs petant, & Dandillium germanum

(a) Pag. 441. & 442.
(b) Pag. 443.

(c) Pag. 444.

...ierem, necnon Agnetem sororem utriusque. Vide elogia, profusasque laudes. Vin' breviter dicam? Duæ causæ sunt, propter quas Arnaldos Jesuitæ ...ntius excipiunt. Prima est Catholicæ veritatis ...ium. Cùm enim errores publicarent, tum ab ...ibus, scilicet, à Iansenio & Sancygirano acceptos, ...ipsis excogitatos; Iesuitæ sine crimine tamen ...ipsis excogitatos; Iesuitæ sine crimine tamen ...ium potuerunt. Altera causa, justæ defensionis ...ium potuerunt. Altera causa, justæ defensionis ...ium. Quid enim ab iis contra Societatem IE... ...ium. Quid enim ab iis contra Societatem IE... ...ium non fuit? hic avitus hujus familiæ mos ...ium non fuit? hic avitus hujus familiæ mos ...ium. Quis nescit, quantum ab antiquo illo Arnaldo, ...ium. Quis nescit, quantum ab antiquo illo Arnaldo, ...ium in Parlamento Parisiensi advocato, quantum ...ium in Parlamento Parisiensi advocato, quantum ...ium, quasi dixi feris, nepotibus, Societas identi... ...ium, quasi dixi feris, nepotibus, Societas identi... ...ium? Non desunt alia quædam nomina Ie... ...ium? Non desunt alia quædam nomina Ie... ...ium, ut Paschasiorum, & Paschalium: ...ium, ut Paschasiorum, & Paschalium: ...ium inter Berullistas, rùm ferè ab initio, nonnulli ...ium inter Berullistas, rùm ferè ab initio, nonnulli ...ium satis iniqui. Illos omnes tuis partibus te... ...ium satis iniqui. Illos omnes tuis partibus te... ...ium Willelme: sed aversum aliquorum ani... ...ium Willelme: sed aversum aliquorum ani... ...ium tribuere nolim. Nominibus parco: ...ium tribuere nolim. Nominibus parco: ...ium facere possum, quin eum appellem, qui, ...ium facere possum, quin eum appellem, qui, ...ium fabulosæ apud Æsopum corniculæ, Volu... ...ium fabulosæ apud Æsopum corniculæ, Volu... ...ium parvum edidit, contra *Regularium Privilegia*; ...ium parvum edidit, contra *Regularium Privilegia*; ...ium libellum Patris Ioannis Bagotii, *Defensionem*, ...ium libellum Patris Ioannis Bagotii, *Defensionem*, ...ium, *pro Episcopalis* adversùs anonymum, identi... ...ium, *pro Episcopalis* adversùs anonymum, identi... ...ium, & doctrinam in eo contentam afficit gra... ...ium, & doctrinam in eo contentam afficit gra... ...ium. Sciat tamen, prædictum libellum post ...ium. Sciat tamen, prædictum libellum post ...ium diligentem discussionem à legitimis Iudicibus adhi... ...ium diligentem discussionem à legitimis Iudicibus adhi... ...ium, firmum & illibatum judicatum fuisse; ac pro... ...ium, firmum & illibatum judicatum fuisse; ac pro... ...ium probatum, ut Romæ, ex Typographiâ Re... ...ium probatum, ut Romæ, ex Typographiâ Re... ...ium Cameræ Apostolicæ iterum prodiret. Hoc ...ium Cameræ Apostolicæ iterum prodiret. Hoc ...ium pro Libelli defensione & plena illius auctoris ...ium pro Libelli defensione & plena illius auctoris ...ium refutatione, homini Catholico sufficiat. ...ium refutatione, homini Catholico sufficiat. ...ium Quorum Catholicus non assentiatur? absolvit Ro... ...ium Quorum Catholicus non assentiatur? absolvit Ro... ...ium Diagnum: insons igitur est. Non deerunt tamen, ...ium Diagnum: insons igitur est. Non deerunt tamen, ...ium quibus illius corniculæ nævos liberali manu abster... ...ium quibus illius corniculæ nævos liberali manu abster... ...ium pent; cum iis teverà non careat. Cur *fabulæ cornicu...* ...ium pent; cum iis teverà non careat. Cur *fabulæ cornicu...* ...ium appellem, nihil est quod dicam, apud eos, qui ...ium appellem, nihil est quod dicam, apud eos, qui ...ium hominem norunt: apud alios verò, quibus ignotus ...ium hominem norunt: apud alios verò, quibus ignotus ...ium est, dicere, quid juvat? *quomodò literas scit, qui eas nun...* ...ium est, dicere, quid juvat? *quomodò literas scit, qui eas nun...* ...ium quam didicit*.

NOTA II.

Precatiuncula de Sanctissimo Sacramento.

HOc est historia. Abbas Sancygiranus breve opusculum scripserat, sic inscriptum, (a) *Le Chappelet du Très-saint Sacrement*: quod cuidam moniali Lugdunensi, Agneti scilicet à S. Paulo, dignissimæ ...ium sororiattributum esse voluit: Sancygi... ...ium sororiattributum esse voluit: Sancygi... ...ium nomen esse, omnes conveniunt; quod vel ex ...ium nomen esse, omnes conveniunt; quod vel ex ...ium libellorum constat. Cum autem prædicta preca... ...ium libellorum constat. Cum autem prædicta preca... ...ium multa absurda, *impia*, *blasphema*, *scandalosa*, ...ium multa absurda, *impia*, *blasphema*, *scandalosa*, ...ium temeraria, suspecta, *erronea* contineret, à Censori... ...ium temeraria, suspecta, *erronea* contineret, à Censori... ...ium Sorbonicis damnata est anno 1633. die 18. Iunii. ...ium Sorbonicis damnata est anno 1633. die 18. Iunii. ...ium Doctores censuræ subscriptos ex iis esse putes, ...ium Doctores censuræ subscriptos ex iis esse putes, ...ium qui armaturæ vulgò dicuntur; appello nomi... ...ium qui armaturæ vulgò dicuntur; appello nomi... ...ium Duvallius, Le Clerc, Charton, Ba... ...ium Duvallius, Le Clerc, Charton, Ba... ...ium Hallier, Morel, Cornet. Vides, ni fallor, ...ium Hallier, Morel, Cornet. Vides, ni fallor, ...ium Sorbonicos illius ordinis. Nec est, quòd Iansenii & Fro... ...ium Sorbonicos illius ordinis. Nec est, quòd Iansenii & Fro... ...ium approbationem obtrudas. Nam qui sibi ne... ...ium approbationem obtrudas. Nam qui sibi ne... ...ium, cui bonus? damnati auctores nullius auctoritatis sunt. Nonest etiam, quòd censuram illam ...ium sunt. Nonest etiam, quòd censuram illam ...ium Episcopum N. & Episcopum Lingonensem in... ...ium Episcopum N. & Episcopum Lingonensem in... ...ium Sorbonicis tribuas; ac dicas, Hallerium aliosque ...ium Sorbonicis tribuas; ac dicas, Hallerium aliosque ...ium factæ pœnituisse. Hæc enim sunt mera somnia & aperta mendacia; eadem facilitate rejicienda, quâ asserta. Præsulibus illis iniquè injurius es; quibus simultatis vitium temerè imponis; Archiepiscopo præsertim, cui manifestam injustitiam affingis. Celsiorem prædictæ scriptiunculæ doctrinam, à Censoribus minimè intellectam, ad pessimos sensus ab iisdem detortam fuisse asseris; idque exemplo Tauleri & Rusbrokii confirmas. Sed illi pessimi sensus ita proprii sunt, in suspecto potissimùm auctore; ut Censores, non dicam eximios, quales isti fuerunt; verùm etiam minùs oculatos fallere non possint.

Scio, à vobis negari, scriptiunculam illam à Sancygirano compositam fuisse; sed ab Agnete moniali, Arnaldorum sorore. Hæc pro more fingitis. Mentiri, parvi negotii res est apud vos, veritati bellum indixistis. Nec minùs erratis in quæstionibus facti, quàm in quæstione juris. Tu vide sis *Reliquias*, & discussionem ejusdem scriptiunculæ anno 1635. editam. Ex his enim facilè constabit, Sancygiranum verum illius auctorem esse & defensorem; item à celeberrimis Sorbonicæ Facultatis Doctoribus damnatam fuisse; & à Sede Apostolica proscriptam & in perpetuum suppressam. Quæ, ni fallor, quidquid dicas, magna satis ignominia censenda est.

Porrò Sancygiranum hoc loco ad cœlum extollis: insignem atque illustrem Theologum, nec non eruditissimum scriptorem vocas; laudas ingenium, virtutem, eruditionem, lumen & robur, invictam scriptionem, aliaque id genus. Quid ni alterum Patriarcham vestrum laudares? multiplici sanè à vobis elogio coronatus est. Unum habeo, quod reponam: auctorem scilicet illum damnatum fuisse; in vincula propter errores, quos seminabat, conjectum; innumeris probationibus convictum; authentica acta ejus doctrinæ & vitæ in Collegio Claramontano Parisiis asservari; ejus *Maximas*, ut vocant, perniciosas & heterodoxas; *Theologiam familiarem* confixam; *Regiam Quæstionem*, impiam & horrendam ab omnibus habitam; alterum librum, qui *Aurelius* inscribitur, innumeris erroribus scatere (nescio quis, supra centum in brevi syllabo raptim recensuit) librum *de Sancta Virginitate*, à Sorbonâ, infami notâ inustum; *Literas*, erroris veneno infectas. Omitto librum *de Frequenti Communione*, qui licèt Arnaldi nomen præferat, Sancygirano tamen à plerisque jure attribuitur. Cæterùm blasphemias præfatæ scriptiunculæ frustrà recenserem, cùm jam hoc munere alii egregiè defuncti sint.

NOTA III.

De miraculis in Portus-Regii Monasterio editis.

ILla miracula non suspecta modò, sed prorsus rejicienda sunt, quæ in confirmationem erroris superbè jactantur (a) idque majore, ut ais, incitatione & eloquentia. Et ut fidem facias, locum Montaltii elegantissimum, ut putas, exscribis: quamvis, ut verum fateat, Grammaticæ legibus vix congruat; & difficile sit, in eo congruam verborum constructionem invenire. Regii portus Monasterium à Iesuitis oppugnatum fuisse dicis; quod, scilicet, sex Arnaldi sorores cum anu matre, & totidem Andilii fratris filiæ potiorem & nobiliorem illius partem facerent; & quòd ibidem Arnaldus, Sacerdotis & Confessarii partes

(a) Pag. 444. 445. 446.

(a) Pag. 447. 448. 449.

tes agens, opportunum suis studiis secessum nactus esset. Sed quid hæc ad Jesuitas? qui de Portu-Regio nunquam cogitassent, nisi Jansseniana hæresis ibidem suam quasi Genevam constituisset; ibique venenum pararetur, quod deinde per totam Galliam spargendum erat. Nemo est inter Catholicos, qui hoc ignoret. Cùm igitur huic Monasterio gravissimæ calamitates, inquis, imminerent; Deus ancillis suis hominum violentiâ pressis, inusitatâ miraculorum per sacram spinam ratione subvenit. His miraculis, ut fidem facias, testem adducis Dominum *Paschal*, tibi, ut ais, magnâ necessitudine conjunctum. Montaltium, vel Altimontium, vel Claramontium, aut Claramontanum addere debueras. Nihil enim his tribus conjunctius. Nisi verba sacra profanare vereret, diceremi: *& hi tres unum sunt.* Immò à Vicariis Parisiensibus, & ab Archiepiscopo Senonensi, hæc miracula approbata fuisse asseris: hinc populi eò confluentis concursus, & ingruentis procellæ mitigata tantisper asperitas. At Senonensis testificatio suspecta est. Parisiensis, vix fortè certior.

Ferri tamen nequit, quod sæpiùs dicis, omnes (scilicet Jansenistas) in eam opinionem venisse, hoc divino testimonio Regio portuensium innocentiam vindicatam fuisse; cùm etiam aliquot miracula post Alexandri VII. Constitutionem edita sint: hunc fuisse totius Galliæ sensum: immò in illo circumstantiarum concursu, hæc miracula à Deo patrari non potuisse, nisi ad confirmationem veritatis. Sciebam, vos eò spectare: hoc extremum fuit desperationis vestræ refugium. Undique vobis pericula ingruebant, & inferebantur clades. Roma gemino fulmine vos perculerat: Rex Christianissimus suis Declarationibus, Episcopi suis Decretis, Parlamentum solemni Bullatum acceptatione, Sorbona suis Censuris, aliaque id genus extremam ruinam vobis minabantur. Confugistis ad miracula: res pro votis successit. Hinc populi novi motus, hinc novi animi; hinc opportunâ occasione arreptâ, famosas Litteras contra Sorbonam, Jesuitas, Ecclesiam publicastis: quæ cum à S. Sede damnatæ fuissent, à Parochis libellos famosos, aliquot ab Episcopis Censuras contra Jesuitas extorsistis. Sed pro his quoque, Petri judicium expectate; Interim, nescio, quonam pacto, errores vestros à Sede Apostolica damnatos, non modò, ut ante, mordicùs teneatis, ac defendatis; verùm etiam Divino miraculorum testimonio confirmare præsumatis. Quasi verò Deus errorem testificari possit. Nec te pudet insolentissimæ blasphemiæ? hæc tracto pressiùs, ut te ad aureum libellum pro defensione veritatis Catholicæ, à doctissimo Theologo, simul & illustrissimo & piissimo Præsule, in hanc rem editum, remittam: quem etiam ad te latinitate donatum, cum aliis brevi missurus sum. Quid enim de hoc argumento meliùs ac nervosiùs scribi, vel excogitari possit, non video: ne semper eadem more vestro repetamus. Cùm nihil addi possit opusculo numeris omnibus absoluto: non est, quòd hic diutiùs hæream, hac brevi responsione contentus. Errare quidem humanum est; errores verò pertinaciter defendere, diabolicum; errores demùm pertinaciter defensos Divino miraculorum testimonio velle tueri, plusquàm diabolicum.

Sic Ecclesiæ auctoritatem infringere voluistis; pejore certè, quàm Calvinistæ, vel Lutherani exemplo. Calvinus hæreses suas publicavit, quas cum Romanus Pontifex damnasset, hujus dumtaxat auctoritatem negavit, adhæsitque erroribus suis. At vos non modò hæreses defenditis, ac pro viribus diffunditis, & Romani Pontificis auctoritatem profundatis, scriptisque libellis refutatis; verùm etiam quod nunquam Calvinistæ facere, eò venistis audaciæ, ut miraculis doctrinæ vestræ veritatem, & Constitutionum Apostolicarum falsitatem & injustitiam demonstrare præsumatis. Vereor ne vestro malo Deus effrænam hanc juxta atque impiam licentiam coërceat. Sacra illa spina, cui publicum cultum privatâ auctoritate detulistis, contra solitam Ecclesiæ formam, vos etiam pungit. Agnes illa virago, ambobris, & Sancygirani manu diligenter culta, ut gynæcei facilè princeps, ad reddendam errorum suorum rationem à supremo Judice vocata est; ita famosus Magister, cujus tersissimus stylus vestris erroribus diu servire voluit, qui priùs, summâ cum laude, justitiæ & veritati servierat, ejusdem fidem vel apparitoris operâ, ad supremum Dei tribunal vocatus est: Arnaldus ipse gravissimæ ægritudinis momentu, ad resipiscentiam invitatur. Caveteigitur, ne illa illa spina, Christi sanguine, cui summam laudem summumque præmium invidetis, dum eum pro communi omnium salute fusum fuisse negatis; Cavete, inquam, ne spina illa Divino illo sanguine cruentata vos pungat. Utinam ulcus tandem aperitet, & virulenta errorum sanies effluerei! Cavete, ne tam frequentis populi concursus vos obruat; ne miracula infidelitatem vestram tandem aliquando arguant. Nam hoc præsertim genere, Deus supremus vindex mortalium operi admover; causam suam agit & sacrilegos mortalium conatus elidit.

In Epist. decimam octavam,

Dialogus VVendrocki.

HIc paucis te volo Wendrocki. Ea, quæ à Montaltio scripta sunt in duabus postremis Epistolis, de summi Pontificis auctoritate; apud omnes Catholicos constare dicis. Ille tamen intolerabiles errores admisit, negavitque, Romanum Pontificem ea auctoritate pollere, qua in quæstione facti aliquid de Catholico pronunciare possit sine aliquo erroris periculo; et simili factum illud ad Fidei controversiam pertinet. Hinc tum Innocentium X. tum Alexandrum VII. erraisse vobis, in damnatione Jansenii. Idem de Calvino, Lutherro, Pelagio, aliisque hæreticis dici posset. Igitur quis negaret, Arium, Macedonium, Nestorium fuisse hæreticos; nihil diceret, quod contra Fidem esset, & quod *omnes Catholici* cum tuo Montaltio dicere non possint.

Deinde recensere summorum Pontificum errores, quod Montaltius præstitit, eosque multis exemplis locupletare, quod tibi facile esset testaris; (a) valde ni fallor, Catholicum est. Errorem Honorii contra inculcastis; qui per fraudem Græcorum in acta Concilii sexti universalis insertus fuit. Fateor, aliquos Catholicos, in hoc etiam deceptos fuisse; ac præterea Toletanum illum Conciliorum coactorem, qui Honorium, non modò à Synodo damnatum, ut hæreticum, asserit; sed per intolerabilem negligentiam & hallucinationem, ab Agathone Pontifice eumdem *Anathematizatum*, in Epistola, non ad Synodum, sed ad Cæsarem Constantinum scripta, fuisse, velle

tam

(a) *Pag. 495.*

Quod à veritate alienum est. Ad pœnam libri. Ep. Agathonis Epistolam : in eâ nihil tale invenies. Quod si hoc fecisset Agatho, sibi manifestè contradiceret. Nempe *Apostolica* inquit, *Christi Ecclesia*, Romana scilicet, *à tramite Apostolicæ Traditionis nunquam* [illegible] *ab hæreticis novitatibus depravata succubuit: Dominus* [illegible] *Petri non defecturam promisit, qui confirmare* [illegible] *fratres jussus est: quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis jussu est: quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis jussu, inquit, prædecessores, considenter fecisse semper, ac* [illegible] *ipsi cognitum.* Sed Honorius ejus antecessor extitit [illegible] ante annis: igitur si eum, ut hæreticum, damnabat, sibi apertè contradixisset.

Præterationes, quas apud Bellarminum & alios, pro Honorio defendendum susceperunt; videre possumus, suggero meam conjecturam; quæ mihi verissima videtur. Pro quo suppono 1. acta hujusmodi Conciliorum apud Græcos mansisse; immò linguâ Græcâ errata fuisse: quod Imperatorum auctoritas fecit obtinuit. Nec ullum esse puto, qui hoc neget. Græcis familiare fuisse, acta Conciliorum adulterare: in hoc ipso Concilio actione 3. acta quintæ Synodi, cum legerentur, depravata fuisse Patres deprehendunt. Idem de multis aliis dictum sit, ut Bellarminus & alii demonstrant. Immò ipsas Epistolas Romanorum Pontificum adulterare veriti non sunt. 2. Suppono, in hac sexta Synodo damnatos & anathematizatos fuisse, ut hæreticos; plerosque Orientalis Ecclesiæ Patriarchas, scilicet, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Constantinopolitanos; Cyrum Alexandrinum, Macarium Antiochenum. 4. Suppono Græcorum hæresim à Latinâ semper alienam fuisse; immò ait eò de Primatu sæpè contendisse, ut nemo negat, & præcipuum tolli; quo Latina superior est, si concessa, in personâ Petri, infallibilitatis prærogativa extetetur. His igitur positis; cùm Græci vellent, cum multos Patriarchas suos, ut hæreticos, [illegible] Conciliis; & ab hac præsertim sexta Synodo damnatos, quod revelà iis Sedibus *Patriarchis* maximo probro vertebatur; similem notam in Ecclesiam Honorio; non quòd errasset; ut constat ex eadem Epistolis; nec enim ipse duas in Christo voluerat, duas operationes unquam negaverat: sed quia aliquam saltem occasionem præbuisse videretur, cum disputationem illam, nondum satis discussam, & vocum illarum usum, ex quibus disputatio illa ortum duxerant, prohibuisset; donec re maturè discussâ, hæc controversia ab Ecclesiâ terminaretur. Hac igitur occasione arreptâ, quasi ipse Monothelitarum partibus favisset; cùm tamen controversiam non decidisse, sed silentium dumtaxat partibus imposuisse dicendus sit; hac, inquam, occasione arreptâ, Græci Latinorum æmuli; ne Occidentis Patriarchæ ab errore immunes essent; Honorii nomen in Sexta Synodi, immò & octavæ, & in Litteras Agathonis inter alia hæreticorum nomina, per summam calumniam inseruerunt.

Ut igitur deindè de gratia efficaci cum tuo illo fabulatore in Molinistas propensiores ac dicis, eandem esse Jansenistarum & Thomistarum de divina gratia sententiam. Sed profectò erras Willelme. Jansenii sententia eadem est, quæ Jansenii, quod verò negant: Jansenius autem in explicanda gratiâ Thomista non est. Nempe tom. 3 lib. 8. expressè dicit; sententiam Augustini, scilicet, [illegible], nec cum Thomisticâ; nec cum Jesuiticâ [illegible] *sed aliquid ab utraque sumere.* Capite 2. ait, [illegible] *à recentioribus* prædeterminationis auctoribus [illegible] *esse, quæ cum Augustini doctrina nullo modo congruat.* Inter Augustinianos & Prædeterminantes, *non modicam discrepantiam esse. Nec ullum omnino locum ex universis Augustini scripturis proferri posse, qui talem prædeterminationem tanquam Christi gratiam præ se ferat.* Et post multa contra prædeterminationem physicam dicta, sic concludit: *Qui medicinalem Christi gratiam in talem prædeterminationem transformant, ex vi scilicet causæ primæ, & indifferentia voluntatis necessariam; magis profectò Aristotelici, quàm Augustiniani sunt. Nam talis prædeterminatio, universam Augustini doctrinam inexplicabili confusione perturbat. .... ab Augustini sensibus remotissima est.* Idem centies eodem capite Jansenius inculcat. Tum cap. 5. affert alium modum componendi gratiam efficacem cum libertate. Item tom. 2. lib. de gratia primi hominis & Angelorum, toto cap. 20.

Præterea; ut Jansenius negat, se Thomistam esse; ita Thomistæ; Jansenistæ necesse, nec dici unquam voluerunt. Hinc damnant Jansenianæ dogmata; negant, mandata Dei esse impossibilia; interiori gratiæ nunquam resisti; libertatem à coactione ad meritum sufficere; Christum pro cunctis non esse mortuum, Hominem; in naturâ integrâ, divino adjutorio ad superandas tentationes non indigüisse; ignorantiam invincibilem peccato non eximere; aliaque id genus. Deindè prædeterminationem physicam in ipso actu secundo collocant; ne, si in actu primo, libertatem lædat. Quod quomodò ipsi explicent, reverà indagare hujus loci non est. At Jansenistæ gratiam suam victricem in actu primo considerant; quatenùs illa actus secundi causa est. Accedit, quòd Thomistæ libertatem in indifferentiâ potentiæ constituunt; Jansenistæ in ipsomet voluntario; quatenùs coacto opponitur. Hinc Thomistæ ultrò fatentur, necessitatem antecedentem illatam voluntati, libertati nocere; Jansenistæ ultrò concedunt, actum necessarium, modò ipse voluntarius sit; liberum esse. Thomistæ negant; cum ipsâ prædeterminatione dissensum voluntatis, etiam per divinam potentiam, componi posse: at Jansenistæ ultrò fatentur, si major vis cupiditatis accedat, gratiam illam, alioqui minoris cupiditatis victricem, vincipossè. Thomistæ ad omnes actus liberos, etiam naturales, prædeterminationem requirunt; Jansenianì ad supernaturales dumtaxat: & hi quidem tantùm in naturâ corruptâ, illi etiam in integrâ. Quid plura? remitto te non modò ad Annatum, qui tabulis consignatis luculenter demonstravit, Thomistas Jansenianos non esse; verùm etiam ad ipsos Thomistas, qui reverà sciunt quid ipsi teneant, v.g. ad P. Sebile, P. Nicolai, P. Martinez, &c.

Ad alias discrepantias orationem converto. Vis, à gratia efficaci dissentiendi potentiam homini relinqui, illi omnino similem, qua quis sese ex altissimo ponte in fluvium præcipitem agere potest; vel nasum sibi abscindere, vel oculos sibi eruere, vel parentem amantissimum interficere, vel nudus per urbem incedere. Hæc, si nescis, potentia physica est, cum impotentiâ morali conjuncta. Nempe difficultas, ut hæc fiant, moraliter insuperabilis est: id est, nunquam accidit, ut superetur. Ita gratia victrix per te moralem quandam impotentiam dissentiendi conciliat. Utrùm Jansenii mens hæc fuerit, erunt sanè, qui dubitent. Quicquid sit, hac de re non disputo, cùm, id ne fiat, Pontificio Decreto cautum sit. Dico tamen, hanc doctrinam Thomisticæ repugnare. Nempe *infallibilitatem* dumtaxat moralem, efficaci gratiæ conciliat. Præscindis enim à scientia Dei; &, ut gratiam per seipsam præcisè vis efficacem esse, sine ullo respectu ad divinam scientiam, ita & infallibiliter suum effectum habituram. Igitur cum necesse sit moraliter effectum habituram, necesse est moraliter dumtaxat

infallibilem esse. Sed futuri effectus infallibilitas non moralis, sed physica, immò metaphysica est; ita ut repugnet, illam, qua talis est, cum dissensu unquam componi. Igitur non salvas summam illam infallibilitatem gratiæ efficacis. Præterea, cùm dicis, potentiam ad dissensum manere, haud dubiè vim ipsam dissentiendi non intelligis, sed ipsammet voluntatem, quæ dissentiendi potentia est; licèt in sensu tantùm diviso, ut ajunt, dissentire possit, quatenùs scilicet cupiditas ipsa non invaluerit. In hoc dupliciter erras, Willelme, licèt magnus Apollo videri velis. Primò quidem vis, voluntatem, accedente dumtaxat pondere ferri; ita, ut validiori continuò cedat. Hinc si divinæ gratiæ vis cupiditatem superet, divinæ gratiæ motioni obtemperat. Si verò cupiditas prævaleat, ab eâ ferri se sinit. Igitur nihil est, quod voluntas præstare queat; nulla illius libertas est; nihil ejus arbitrio relictum; ad instar alterius potentiæ se habet, quæ sui juris non est; & frustrà laudi eidem vertitur, quod transgredi possit, & non transgrediatur; facere mala, & non faciat. Nec modò libertati hæc doctrina repugnat, sed experientiæ & communi hominum sensui. Quis enim vel in se identidem expertus non est, nonnulla fieri aliquando, quæ tamen longè facilius esset omittere?

Alterum verò est, in quo peccas; quòd scilicet potentiam illam dissentiendi, voluntatem ipsam esse velis; quamvis omnibus ad dissentiendum necessariis minimè instructam; scilicet cupiditate potentiore. Sic cum ipsa cupiditas prævalet, adest quidem potentia resistendi, id est, ipsa voluntas; non tamen instructa illo adjutorio, sine quo cupiditas superari nequit. Hinc nunquam ad utrumque, *posse* proximum est. Unde manet læsa libertas: quæ sanè merè voluntarium non sonat, ut definivit Innocentius; sed illam vim electivam supponit, quâ, positis ad utrumque prærequisitis, quodlibet eligere possit. Nec juvat illud, quod aperis, Augustinianæ doctrinæ arcanum; divinam scilicet gratiam cum efficaci & omnipotenti Dei voluntate conjunctam, cujus instrumentum est, ita efficacem esse, ut nunquam effectu suo careat. Nihil porrò per te istud est, nisi quòd Deus, cognito cupiditatis gradu, validiorem gratiam impertitur: voluntas enim validiori semper cedit. Hinc res eodem recidit. Longè igitur meliùs faceres, si morali necessitate contentus, quam ex iis, quæ adduxisti exemplis, rectè deduxeram, alterum explicationis modum rejiceres. Sed Jansenianis dogmatis imbutus, ab iis tantillùm discedere, religioni ducis.

Quanquam etiam, ut verum fatear, illa moralis necessitas rem hanc non explicat: cùm & infallibilitatem illam consensus futuri non salvet, & innumera importet absuda, quæ nemo admittat. Nam primò, manifestæ experientiæ repugnat. Nempe aliquando per divinam gratiam tentationi resistimus, licèt longè facilius nobis esset, eidem succumbere; & aliàs illi succumbimus, licèt eidem resistere non difficile esset. Est quidem aliquando maxima divinæ gratiæ suavitas, quâ fit, ut facilè etiam difficilia & ardua superemus: at nunquam illa suavitas tanta est, ut moralem necessitatem conciliet. Secundò, non deerunt multi, qui putent libertati, scilicet morali, prædictam necessitatem non parum officere. Voluntas enim quasi rapitur, & parum de suo confert. Tertiò, quis ferat, in viatore, quoties cupiditati succumbit, ac proinde peccat, non minùs difficile esse, cupiditati resistere: quàm sit cuipiam, sibi oculos eruere, nasum abscindere, Parentem amantissimum occidere? uno verbo, quàm sit cacodæmoni, non peccare, non odisse Deum, &c. omitto alia, quæ cuilibet rem hanc considerantì venient in mentem.

Pergo errores tuos cursim adnotare. *Primo*, non tantùm moralem necessitatem inducis, verùm etiam physicam, eamque antecedentem. Cùm enim aliqua præcepta, sine divinâ gratia servare physicè homo non possit, quòd scilicet supernaturales operationes injungant; quotiescumque violantur, divinæ gratiæ adjutorium, abest, ut dicis; ac proinde aliquid deliberatur, quod ad potentiam physicam pertinet, igitur est mera impotentia ac necessitas physica. Sed libertatem destruit: & de Fide est, ad merendum & demerendum, libertatem à necessitate requiri. *Secundo*, Vis nunquam voluntatem prædominari ponderi, vel affectioni posse resistere, quamdiutè est prædominans. Igitur potiùs agitur, quàm agit, & meram indifferentiam passivam habet, quæ rebus creatis etiam inanimis communis est. *Tertio*, vis voluntatem indifferentem ad opposita, non posse ad unum determinare sese, nec, omisso altero, aliud eligere: Nisi hæc optionis facultas admittatur, ubi quæso libertas? *Quarto*, vis, voluntatem liberè agere, licèt nulla cognitio præluceat illius objecti, in quod ipsa fertur. *Quinto*, vis, hominem ad divinam gratiam sese disponere, ac fieri paratiorem ad illam recipiendam; subigendo scilicet & cohibendo cupiditatis imperum, jejunando, erogando eleemosinas, &c. Quasi verò hæc per divinam gratiam non fiant, ac homo sese ad gratiam, naturæ viribus disponere valet. *Sexto*, dicis, deesse aliquando gratiam, quam ad hoc, ut aliquis tentationem superare possit necessaria est. *Septimò*, vis ideò dici voluntatem dissentire non posse, quia firma & constans non dissentiendi voluntas est. Quod ridiculum est. Quasi verò simul esse possint voluntas non dissentiendi & ipse dissensus. Quæritur Willelme de actu primo, in quo voluntas non dissentiendi nondum est, utrùm gratia voluntas dissentire possit. Sed video, quid velitis: nempè ipsamet gratia per te est illa firma & constans voluntas non dissentiendi. Uno ictu omnia solvis; sed libertas quoque sic dissolvitur. *Octavò*, dùm deest necessaria ad dissentiendum cogitatio, vis tamen adest dissentiendi potentiam. Itane verò, Wendrocki, posse *proximum*? mira narras. *Nonò*, vis potentiam ad opposita, ad assensum scilicet & dissensum, etiam unum altero oppositorum componi; ita ut dum actuali dissensus, sit potentia ad dissensum, scilicet in sensu composito: nempè, sicut in cane famelico ossum vorante est potentia abstinendi. *Decimò*, vis eorum Molinistarum esse, quòd dicant, eandem gratiam, scilicet quantum ad *entitatem*, animis similiter affectis illapsam, hunc convertere, illum non convertere. *Vndecimò*, vis, quod metu fit, id tantùm nobis posse esse, quòd inde minùs malum sit. *Duodecimò*, vis humanos omnes conatus, à Charitate non profectos, vitiosos esse. *Decimò tertiò*, vis illos esse vicinissimos Charitatis actibus; licèt nulla sit proportio inter actus naturales & supernaturales. *Decimò quartò*, vis omnes justificatos, per gratiam sanctificantem, posse in actu primo habere: *posse*, inquam, ad agenda, quæ alioquin gratiæ actualis adjutorium considerarent; v. g. ad graves tentationes superandas. *Decimò quintò*, demùm vis illas aliquando deesse gratias, sine quibus majores tentationes superari non possunt. En tibi Willelme Jansenianæ doctrinæ compendium.

Frustrà autem Thomistæ vultum induis, qui quasi putus es Jansenista. Quibusdam verborum involucris errores tuos tegere voluisti: sed rerum istarum peritis

...ne impones. Commune est hæreticorum vitium, ...facere. Coluber tortuosus gyros agit, & latet in ...Mentitis nomen, patriam, doctrinam : totus ex ...& dolis, ex calumniis, & mendaciis compa...ut. Saucygiranus vobis suo præluxit exemplo, qui ...nomina suis operibus præfixit, Aurelii scilicet, ...Arnaldi, immò & Agnetis à Sancto Paulo. ...Wendrockius, modò Montaltius, vel ...Irenæus, uno verbo Regio-...Proteus. Sed, ut scurram agis & histrionem; ...si varios vultus induis, scenam mutas, & ...personas sustines? semper tamen Jansenianus, ac ...hæreticus. De hac materiâ plura disputarem: ...Pontificiis Decretis paream, calamum venera...fustineo.

PAULI IRENÆI DISQUSITIONES.

Typographus Lectorem monet, Wendrockium ...consulentem, duas extremas Epistolas Notis ...locupletare noluisse; non tamen alienum visum, ...Disquisitiones Pauli Irenæi ad hanc rem non pa...subnectere. Sed cui paci consulis Wen...vellem, ingenuè significasses. Facies, si quan...dolent. Interea festino errorum spicilegio, quibus ...Disquisitiones scatent, huic provinciæ à me ...coronidem imponam; leviore manu rem hanc ...&, in tuas Disquisitiones paulò mitiùs inqui...Amatierit, quem in his vehementer impugnas, ...refutatione injustum aggressorem repellere. Is ...est, qui auxiliari dexterâ non indigeat: te illi ...commendatum velim. Tuas Disquisitiones ap...quatenus tuæ sunt; nomen dumtaxat mutasti: ...Notis Epistolas Montaltii locupletare dicitur ...Wendrockius, idem easdem Paulus Ire...Disquisitionibus illustrare conatus est. Sed ad ...venio.

Errores in prima Disquisitione contenti.

Primò nulla est, inquis, (a) nec fuit unquam in Eccle...Jansenii hæresis; nullum hæreticum dogma: ...scilicet damnatum est, privati odii, & occultæ ...fuit. Damnarunt tamen duo Pontifices ...Jansenianas.

Secundò, præter quinque propositionum contro...quæ omnia quæ habet Jansenius, ab omnibus ...defendi ais, (b) ut Catholica. Controversias vo...propositiones hæreticas ab Ecclesia damnatas: Ca...etiam dicis, alias opiniones, vel errores Janse...de gratia sufficiente, de lege antiqua; de ignoran...invincibili, &c.

Tertiò, Honorii sensum à Synodis 6. 7. & 8. à duo...Rom. Pontificibus damnatum fuisse asseris articu...Quàm temerè! ut mitissimè loquar. Pergis: po...sine culpa negare, quinque propositiones esse ...& in ejus sensu damnatas; ibidem. Sed nonne ...Alexandri contrarium declarat?

Quartò, nunquam Episcopis, nunquam Rom. Pontifici, inquis art. 3. (d) in mente fuit damnare illam sententiam, quâ contineri sensum Jansenii arbitrantur, qui ejus damnationi non consentiunt. Sed hoc Bullæ Alexandri repugnat. Jansenius, inquis ibidem, Thomistarum sententiam de divinâ gratiâ omninò sequitur. Sed hoc sacro Ordini injuriosum est, & menti Pontificum repugnat. Nulla est gratia sufficiens in sensu Molinæ, id est, quæ sit verè sufficiens, & quæ *posse* proximum conferat; ibidem. Hoc videtur hæreticum.

Quintò, deest justis conantibus & volentibus gratia verè sufficiens, necessaria ad hoc, ut proximè possint tentationem urgentem superare, artic. 4. (e) In hoc tamen sensu verè damnata est prima Propositio. Nulla est gratia omnino sufficiens, scilicet in actu primo, præter efficacem; ibidem. Hoc etiam est hæreticum. Non habent justi in actu primo omnia necessaria ad hoc, ut proximè possint operari, & carent aliquo necessario; ibidem. Hoc etiam ab Ecclesia damnatum est.

Sextò. Omnis gratia est efficax, ad eum scilicet effectum, ad quem à Deo ordinatur, (f) art. 5. Cùm igitur alium effectum habere non possit, nec vires ad illum habeat; non potest dici, quòd ipsi resistatur, nisi ratione proprii effectus, ad quem refertur; sed quantùm ad hunc, omnis gratia Christi per se efficax est, igitur interiori gratiæ nunquam resistitur: quod est damnatum. Eidem gratiæ, quantùm ad entitatem, non potest homo obtemperare, aut resistere; ibidem. Hoc damnatum est in 4. Propositione.

Septimò. Ad merendum aut demerendum, non requiritur libertas indifferentiæ, quâ scilicet voluntas possit transgredi, vel non transgredi; facere mala, vel non facere; (g) artic. 6. Quis neget hoc esse damnatum? Hoc eodem articulo, idem bis aut ter inculcas: sequenti verò nugaris circa hæresim Semipelagianorum; & in Historia turpiter hallucinaris.

Octavò, in art. 8. concedis tantùm Christo velleitatem, non voluntatem moriendi pro omnium salute. Item concedis (h) sufficientiam, non verò oblationem pretii, pro communi hominum redemptione. Non est igitur omnium Redemptor. Item dicis Christum esse mortuum pro promerenda gratia omnibus reprobis quibus aliquando collata est. Quid igitur de parvulis in utero parentum extinctis? Quid velis satis perspicio: scilicet, remotam quandam illis potentiam concedis, quam nunquam ipse Calvinus negavit & eò res cadit, ut pro reproborum salute non magis Christus mortuus sit, *quàm pro Diaboli*; ut fateretur ultrò Jansenius. Immò, dùm dicis, reprobos rejectos fuisse; reprobationem positivam ante prævisa demerita intelligis. Sic vobis cum Calvino probè convenit.

Nonò art. 9. multa effundis, (i) vel effutis, absona & heterodoxa. v. g. Jansenium rectè sensisse (tu videris) ac unam dumtaxat *gratiæ efficacis* assertionem ab illo adstrui: *Thomisticæ* inquis. Falleris, ex ipsius Jansenii confessione; ut supradictum est. Calvinianam igitur asseruit. At, inquis, Innocentius & vivæ vocis oraculo & scripto declaravit, se *quæstionem de auxiliis* non attigisse. Sed quid hæc ad errores & hæreses Jansenii? frustrà enim Thomistas vestris partibus accensetis; qui vos ut damnatos hæreticos rejiciunt. Quòd aliqui ex Patribus Berullistis & Canonicis Regularibus, (k) ut dicis, vobis faveant, & victricem gratiam vestram defendant; vix credideritim: si tamen res ita se habet, ut dicis; dolendum sanè; non Jesuitarum, quibus in hoc, nec teritur, nec metitur; sed potiùs illorum gratia, qui sese damnatis erroribus temerè implicarunt. Quod dicis, maximam Cleri Gallicani partem à doctrina Molinæ abhorrere; tibi profe-

(a) Pag. 510. (b) Pag. 511. (c) Pag. 512.

(d) Pag. 514. (e) Pag. 516. (f) Pag. 517. (g) Pag. 518. (h) Pag. 519. (i) Pag. 520. (k) Pag. 521.

profectò mortalium mendacissimo nullatenùs credendum. Abhorrent à Jansenio, illiusque sensu; non decepti, nec per ignorantiam, ut garris; sed re maturè discussâ atque perspectâ. Nec obstat illa Thesis apud Patres Oratorii defensa. (a) Quid in hoc genere ausi sitis, & passim attentaveritis; non est, quòd dicam. Itaque nemo negat, gratiam efficacem; quæ scilicet libertatem non lædat, indifferentiam actus primi non tollat, & effectum infallibiliter sortiatur. Jesuitæ rem suo modo explicant, Thomistæ suo: utroque licito & Catholicò. Vos neutrum sequiùri estis: non Jesuiticum, quem horretis: non Thomisticum; quia Thomistæ constanter asserunt errare Jansenium, & ab ipsis non stare. Calvinianum igitur modum teneris; ac proinde prorsus hæreticum.

Demùm, articulo decimo, (b) concludis, nullam esse hæresim Jansenianam: Chimæram esse, in quam Vaticana fulmina tanto impetu vibrata sunt: quòd Ecclesia Jansenii sensum damnet, quem vos approbatis, non rei, sed nominis dissensionem esse: Rom. Pontificem & Episcopos hallucinari, utpotè, qui Jansenii sensum non intelligant: meram quæstionem facti esse, non juris: Jansenistas interpretatione dumtaxat Jansenii à Rom. Pontifice dissidere: quæstionem facti ad Fidem pertinere non posse (c licèt in re divinæ Fidei: Fidem enim Scripturâ & Traditione niti. Sed ubi Ecclesia? ubi sancta Sedes? quæ viva est regula. Nulla est igitur hæresis Jansenii; quidquid secùs definiat Ecclesia: nulla pertinacia; licèt Jansenistæ Jansenii errores & sensum obstinatè defendere pergant. Quis, amabò, Calvinianus eodem modo & jure loqui non possit? defendimus enim, inquient Calvinum in sensu Augustini? quis dicat, sensum Augustini esse damnatum? Ecclesia sensum Calvini damnat, non Augustini: quæstio facti est, quæ ad Fidem non pertinet, & in quâ Ecclesia errare potest. Si tibi fas est ita loqui; Cur Calvinistæ pariter fas non erit? Igitur, si nulla est hæresis Jansenii; nulla quoque Calvini. Confugis iterùm (d) ad suam gratiam efficacem. Sed hæc damnata est: *Tua* scilicet; non Thomistica, non Jesuitica; Tua inquam, quæ revera Calviniana est. Dicis præterea, eum *delusum esse*, qui Jansenianos à Thomistis abstrahere nititur. Thomistæ igitur ipsi delusi sunt, qui vos, erroresque vestros *anathematizant*.

Addis, Jansenii propositiones ab Ecclesia damnatas, excusare ac benignè interpretari æquum esse & Catholicum. Concludis, rem hanc ad religionem non pertinere; levem esse ac facilem controversiam; non de re, sed de verbis *æquivocis*; de actu primo & secundo; de potestate proximâ; de sufficientis gratiæ significatione. Tota lis, inquis, semi hora decidi posset, & continuò sua Ecclesiæ tranquillitas redditi; nisi malignitas & potentia Jesuitarum obstitissent. Non est, quòd hæc refutem Willelme; cum errores manifesti sint, quos vel indicasse & exposuisse apud Catholicos, idoneæ refutationis loco est. Semi-horam dumtaxat postulas ad terminandam litem? Bipedum nequissime! quot, non dicam, horas, sed annos, in hoc opere posuistis? quantam librorum vim edidistis? qua industria, quot sumptibus, qua fraude, quot intercessionibus, Jansenianam causam defendistis? quàm multa scripto & verbo tradidistis, Romæ, Parisiis? uno verbo, quid non tentastis ad Jansenianam Hæresim seminandam, propagandam, promovendam? sed Deus consilia vestra dissipavit; & Spiritus assistens Ecclesiæ hanc pestem avertit. Nec est, quod potentiam Jesuitarum accusetis. Iuratem, tantam à vobis non credi. Sed non est malum in civitate, quod Jesuitæ non fecerint. Si Polonia bello flagrat; si tumultuatur Germania; si Belgium ardet; si fervet Anglia; si Jansenii errores damnantur; Jesuitis omnia tribuenda. Quis, cui sanum synciput, cachionis temperet?

DISQUISITIO SECUNDA.

Nullos esse in Ecclesia hæreticos; nullam Jansenii sensum ab Ecclesia damnatum, (e) (licèt anno 1657. scripseris, & 1658. ediderit, ac proinde post editam Alexandri VII. Constitutionem;) Jansenii doctrinam sanam esse; [cujus assertionis veritatem, in prima propositione damnata, demonstrare conaris] immò eidem Jansenio doctrinæ & probitatis laudem ab omnibus etiam adversariis tribui: per summam impudentiam & hæreticam pervicaciam, in hac Disquisitione asseris. Res ista adeò trita est hactenus, atque discussa, ut jam actum agere nolim. Nihil enim affert in defensione primæ propositionis, quod centies refutatum & obtritum non fuerit. Relegò dumtaxat cuncta vestigia, quasi per summa capita, & curtim, ut supra, omnes tuos adnoto.

Primò articulo, dicis, (f) auctoris sensum ex verbis erui; ac proinde cùm voces illæ, ex quibus prima propositio constat, tam vagos habeant significatus; adeò dos ambiguitatis errores, ad certam notionem fundas fuisse; exemplo Geometrarum, qui terminos primis definiunt. Cur, amabò, crambem recoctam iterum regeris? diversos illos sensus, vestris columnis affixos, sæpè ac sæpius obtrusistis; & obtulistis Innocentio X. antequam propositiones vestras damnaret: immò hic columnas vestras Decreto suo disjecit. Quid igitur, inquiri, Iudicis sententiæ non acquiescitis? Laudo Geometrarum morem in definiendis nominibus. Recte audio, te non mediocrem Geometram esse, quantum in hac parte nullum hactenus specimen ediderit. Geometrare debueras, Mortalti, Wendrocki (nam quocumque tandem te nomine appellem, nihil refert,) non verò Theologizare: ne sutor ultrà crepidam. Tum variationes subnectis, quibus illæ voces primæ propositionis subjacent. Egregius profectò nomenclator, ut dicemus Theologus; & apertus hæreticus.

Articulo secundo, constitutis (g) notiones singularum vocum; ut deinde exiis, verum, germanum Jansenii sensum, in sequenti articulo eruas. Sed in multis, imprimis hallucinaris. Est enim hæc prima propositio: *Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia quâ possibilia fiant.* Illud ipsa de omnibus non vis intelligi. Neque revera intelligi debet. Quis, vel Logicus, nescit, propositionem, ut vocant, indefinitam, in materia contingenti esse particularem? Vis deinde, illud *conantibus & volentibus* intelligi de virtute per gratiam (esto) eoque imbecilli & invalido, non plenum effectum, id est, ad præceptum servandum. Non tamen, ut dicis, voluntas resistit prædictæ conatui, illi prædictæ voluntati, immò, quantum est in se; etiam præceptum servare. Nec etiam gratiæ resistit; non illam quam habet, cui consentit per conatum illum, ad quem ipsa refertur: non alteri, quam non habet. Hinc nugas quantùm ineptias; & rerum istarum ignarus es. Quod autem gratia illa, per quam voluntas conatur, (h) gratia sufficiens Thomistica; dici non potest: cum revera sit efficax ad istum conatum, & insufficiens ad petitum mandati Divini observationem. Quod dicis, gratiam sufficientem Molinisticam illam esse, præter quam nihil aliud est necessarium, ut homo actu velit, & operetur: à veritate alienum est: cùm sit illa, præter quam nihil aliud

(a) Pag. 523. (b) Pag. 523. (c) Pag. 224. (d) Pag. 225. (e) Pag. 226. (f) Pag. 527. (g) Pag. 529. (h) Pag. 531.

illud est necessarium, ut homo proximè possit velle, mandatum servare.

Illud *impossibilia*, significare vis, (*a*) deesse sufficientem & proximam potestatem servandi mandatum facilè annuo. Illud *præsentes vires* intelligis (*b*) de viribus quas justi habent in eo statu, quo invalidè tentantur. Esto. Illud *deest* satis notum, inquis; quia hominis *gratia* sine illius peccato subtrahi nequit. De habituali hoc loco non agitur, quæ justis non deest: agitur de actuali; non de illâ, ex quâ prædictus conatus procedit, quia hæc etiam non deest; igitur de illâ, quæ deest in actu primo; quæque si adesset, potestatem sufficientem & proximam constitueret: sed hæc non subtrahitur per peccatum, quod in actu primo nondum esse censetur. Video; quid tibi velis: subtrahitur, inquis, in pœnam peccati originalis. Hanc te similiam esse probas. Igitur etiam peccatur in illo, quod necessariò fit, si hæc necessitas à primò illo peccato profecta est. Hi sunt errores vestri. Denique illud *gratia* significat efficacem. Ridiculè: agitur de actu primo, de *posse* proximo; igitur de gratia sufficiente.

Inde sic concipis istam propositionem articulo 1. (*c*) *Aliqua Dei præcepta quibusdam hominibus justis conantibus & volentibus per gratiam* (rectè hucusque) *sufficientem* (esto) *Thomistico sensu sufficientem, sed ei renitentibus & infideliter volentibus* (ridicule: illa gratia efficax in ordine ad proprium effectum; qui est conatus ille; nec à Thomistis pro sufficiente habetur, nec illi voluntas resistit, ut dixi; & ille infideliter nemo, qui vult, quod potest) *non sunt possibilia, ea quoque eis nihil deest*, (scilicet in actu primo: optimè, & omnino juxta mentem Jansenii) *deest quoque illis proximitas agendi* (non illa tantùm, verùm etiam sufficiens) *qua possibilia fiant, ea potestate, quæ complectitur omnia ad agendum necessaria.* Non agitur de necessariis ad agendum, sed de prærequisitis ad agendum; quibus potestas illa proxima completur: nec in alio sensu, damnata est illa propositio, nisi quia peccanti & mandatum violanti, potestatem proximam & completam non peccandi, seu non violandi mandatum negat. Et verò damnari non potuit Jansenius, quòd dixerit, actu peccanti gratiam efficacem deesse; quis enim hoc negat? igitur eò quòd dixerit, actu peccanti gratiam sufficientem & potestatem proximam non peccandi revera deesse. Nec te pudet, tam clarà, tam ineptè cavillari?

Hunc sensum Jansenii duo complectitur, ut tu etiam fateris. Primum est, quòd peccanti desit gratia efficax. De hoc non est quæstio; quia nemo dissentit. Alterum est, deesse gratiam plenè ac verè sufficientem, & completam ac proximam potestatem non peccandi. Ad primum restringis Romanam censuram, in quo revera hallucinaris, cùm in alterum cadat. Errasetiam in eo, quod dicis articulo 4. (*d*) sensum Jansenii in hac Propositione non esse proprium, sed improprium. Nam propriè significat hæc Propositio, quibusdam justis volentibus & conantibus per gratiam, deesse potestatem proximam, & gratiam plenè sufficientem ad servanda aliqua Dei præcepta. Quis non videt, hunc esse proprium hujus Propositionis sensum? At cuncta hæc Jansenius admittit. Quod in Jansenii sensu, id est, in eo, quem admittit, ea Propositio damnata est. Dubito, inquies. Sed illum profectò dubium, tum rei perspicuitas, tum Sedis judicium relinquunt.

Noles, multos fallos sensus hæreticos affictos esse Jansenio; (*e*) & primò quidem, sensum Calvini, qui volebat, Dei præcepta semper esse impossibilia omnibus justis. Somnias Willelme: omnes Calvini errores Jansenio Jesuitæ non imputarunt, sed aliquos. De illo tamen, quem dixi, negari non potest. Negavit enim Calvinus, justo præceptum violanti adesse potestatem proximam non violandi; & gratiam illam plenè sufficientem; quam monstrosam & chimæricam Calvinus æquè ac Jansenius appellavit. Nemo etiam, negat, gratiam Calvinianam eandem esse ac Jansenianam. Gratia Calviniana, inquis, destruit libertatem, non Janseniana. Utraque, mi homo, destruit in actu primo indifferentiam, utraque conciliat necessitatem antecedentem. Undè Calvinus, longè peritior Dialecticus, libertatem destrui rectè intulit. Voluit autem Jansenius prædictam necessitatem libertati minimè repugnare. Unum errorem Calvinus admisit, scilicet contra Fidem; duos Jansenius; alterum contra Fidem, alterum contra rationis lumen. Dicis, hanc esse inauditam Calvini sententiam, fictitiam, fabulosam, ex Jesuitarum cerebro natam. Sed ut video, longè adhuc turpiùs cæcûtis. Si enim Calvinus voluit, præcepta Dei esse impossibilia omnibus; igitur multò magis aliquibus: si semper; igitur potiore jure aliquando. Quis ex universali particulare non deducat? Et hoc fabulam Jesuiticam vocas. Tuæ sanè factioni malè consulis, quam pertinacium hæreticorum esse hactenus creditum est; hominum tamen; quanquam humanitatis aliquando expertiũ. At modò periculum est, ne quis bestiarum esse dicat, qui te sic delirare intelligat, ac cæcutire.

Deinde Jansenio affingitur, inquis, quasi dicat, justis conantibus & volentibus fideliter, præcepta Dei impossibilia; (*f*) cum tamen eos intelligat, qui à gratiæ suavitate dissentiunt. Cujus, amabò, gratiæ? non illius quæ deest; ut patet. Nemo enim resistit hosti, nisi reipsâ sit: alioquin cum chimæris & hircocervis pugnaret. Igitur gratiæ quæ adest, id est, imperfectæ illi, quæ ad conandum impellit. At conantur juxta mensuram gratiæ, quam habent: neque hæc gratia seorsim sumpta ab aliâ efficaci, alium effectum habere potest. (*g*) Annatinum sensum mox refellis; ac dicis primò, homines transgredi præcepta, sed non ex defectu gratiæ; nam defectus gratiæ efficacis non est causa peccati. Imponis Annato, nequam: dicit enim Annatus, in Jansenii sensu, impotentiam servandi præcepta esse ex defectu gratiæ; scilicet plenè sufficientis, quæ *posse* proximum conferat. Negas hoc: unde igitur est? à voluntate, inquis. O ignorantiæ monstrum! quòd præceptum transgrediantur, à voluntate est: quòd verò non possint præceptum servare, à voluntate esse nequit. Nempè illa potestas proxima constituitur, per gratiam in actu primo consideratam; & per ipsam voluntatem, instructam de reliquo debitâ cognitione, cæterisque prærequisitis. Igitur quamdiù voluntas ipsa existit, non stat per voluntatem, quo minùs sit potestas proxima; sed per gratiam ipsam, quæ per te plenè sufficiens non est. Igitur ridiculum est, quòd dicis, impossibilitatem illam à voluntate proficisci. Quod autem dicis, omnes Thomistas huic potestati proximæ refragari; falsissimum est. Equidem illi suo modò explicant; non tamen illam potestatem negant, ut fatetur ultrò Montaltius Epist. 2. Illud porrò *conantibus* non negat Annatus extendi posse ad plenum illius gratiæ, per quam conantur, effectum.

Sed quæso te, quomodò excusas Jansenii mentem, juxta quam, etiamsi adsint cætera adjutoria, (*h*) nihilo magis homines bonum velle possunt, quàm cæcus

a Pag. 531. b Pag. 532. c Pag. 533. d Pag. 534. e Pag. 535.

f Pag. 536. g Pag. 537. h Pag. 538.

cæcus videre, claudus currere, beatus peccare, si gratia efficax absit? quod de actu secundo, non de primo dictum esse contendis: nam cæcus, inquis, caret internâ videndi facultate. At si similiter, qui caret gratiâ plenè sufficiente, & potestate proximâ, caret internâ agendi facultate, id est, non habet potentiam completam agendi. Innuis comparandum potius esse cum homine, qui est in tenebris. Quod reverà falsum est: quia tunc oculus habet omnia, quæ ex parte potentiæ se tenent, & deest tantummodò affectio, (a) quæ ab objecto per lumen, vel cum lumine profecta, organo potentiæ imprimitur: sed esto, demus, ita esse. Quis neget, oculum sine lumine videre non posse? pari modo, quis neget voluntatem, sine gratia plenè sufficiente, non posse agere? erravit in hoc Jansenius, ac proinde ab Ecclesia damnatus est. Quod nemo Catholicus negat. Tu verò, dum errorem excusas, errores multiplicas. Vis Thomisticè locutum esse. At Thomistæ Jansenii doctrinam non admittunt, sed anathematizant. Et tam malè distinguis actum primum à secundo, ut rem minùs intelligere videaris. Dicis, otiosorum hominum esse, (b) disputare de illâ potentiâ benè agendi in actu primo consideratâ. Sed eam negare, hæretici est. Illam porrò locas in summo gradu. Utinam in debito: in quo scilicet sit plenè sufficiens, proxima, & completa. Vis, nunquam in actum prodire sine gratia efficaci. Optimè: quis hoc negat? si enim in actum prodeat; illa eadem, quæ in actu primo conferebat *posse*, confert deinde agere in secundo, & dicitur efficax: si verò non prodeat; indè sufficiens tantùm dicitur. Sed hæc centies explanata sunt. Nec, ut dicis, gratia habitualis sine actuali constituit potentiam proximam servandi præcepta. Nec Jansenius actum primum satis distinxit ab actu secundo. Nempè, cùm gratia illa efficax, sit causa; quis non videt, ad actum primum pertinere, sed cum infallibili respectu ad secundum? Nec tantùm unum recenset discrimen inter suam & Thomisticam sententiam de divina gratia: nec eum Thomistæ in Thomistarum album adscribunt; quia Jansenianam gratiam à Calvinianâ nullatenùs differre vident.

Fateor, vocem illam *deest* à Jansenio (c) ita usurpatam esse, ut gratiam deesse voluerit, sine ullo peccato, etiam originali. Nempè hominem in statu naturæ integræ plenâ libertate gaudentem, alio adjutorio non indigere affirmat. In quo se Pelagianum probat. At in naturâ lapsâ, inquit, indiget quidem gratiâ ut habeat potestatem proximam agendi; caret tamen in pœnam peccati originalis; & hoc non obstante, ipsi imputatur, quod malè agat; licèt non habuerit omnia necessaria, ex quibus posset non malè agere. Quod Calvinianum est. Igitur, quidquid obgannias, Jansenius vult, aliquando deesse quibusdam justis gratiam plenè sufficientem, & potentiam proximam servandi præcepta. Quod subnectis de gratia orandi, (d) ambiguum est. Certum enim est, sæpè hominem non orare, cum tamen orare deberet. Vel igitur tunc habet gratiam plenè sufficientem orandi; (negabis opinor, quia istam gratiam non admittitis:) vel non habet: at cur iis succenses, qui hoc Jansenio exprobrant? Argumentum verò illud rancidum, quo Jansenius ad nauseam probare conatur, deesse gratiam servandi præcepta, ex eo, quòd illam à Deo flagitemus; centies solutum est. Nempè eam sæpè Deus hac dum taxat lege dare statuit, ut priùs petamus; petendi verò gratiam ultrò ipse dat, ne res procedat in infinitum. Deinde petimus uberiores & potentiores gratias, quibus nostri cordis duritiesubigatur; petimus illas, quæ agendi facilitatem concilient; petimus illas quas Deus efficaces fore prævidit. Vides quàm misserè vestrum illud corruat argumentum?

Concludis denique, (e) intolerabile jugum vestris imponi, quo Theologorum fides opprimitur, conscientia vexatur. Quid porrò illud est? ut scilicet Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. admittatis, agnoscatisque, errasse Jansenium, & quinque propositiones in ejus sensu damnatas esse. Sed, inquis, quid hoc ad Fidem? Nonne benè dixerim, quia Samaritanus, quia hæreticus es tu? Sed affingetur, inquis, Jansenianus ille sensus. Quoties affingetus fuit? Ille est, quem ipsa propositio præferit, & quem verba sonant. Nec enim alius mos fuit in Ecclesiâ, damnandi propositiones. Hic etiam ludis, nebulo, in re tam seriâ. Cùm sint, inquis, septem sensus, si quem eligam ex septem, sex ex illis insensos habebo. Pergis deinde in jocis impiis, seu verisibliblaphemiis. Jansenius, inquis, in genere dumtaxat erravit: at quid sit error in abstracto, & in genere, dici non potest: genus enim sine ulla specie esse non posse, Logici docent. Quàm frigide! quàm ridicule! quasi verò Ecclesia propositiones speciales Jansenii non notarit. Subnectis tamen, illam in horrendam perturbationem & caliginem, dum certorum hominum studiis indulget, præcipitatam fuisse. Quid pejus à Calvino, vel Luthero exspectare posset? quæ unquam vox magis hæretica? caliginem, etrorem, perturbationem exprobras Ecclesiæ? Doles, (f) à Jesuitis procuratum esse, ne tota hæc causa, auditoutrimque partibus, præcisis nominum quæstionibus, constitutis dissensionis *capitis* (capitibus dicere voluisti) in legitimo judicio disceptaretur. Sed quibus, amabò, scribitis, Errones famosi? an Scythis & Lapponibus? quis enim Europæus nescit, concessum vobis fuisse, ut verbo & scripto causam quinque Propositionum usque ad nauseam defenderetis? nullisnè industriæ pepercistis, nullis laboribus, nullis sumptibus, nullis intercessionibus: ineptias vestras centies inculcastis. Præterea, de quo legitimo judicio intelligitis? quid de Sanctâ Sede teneatis, omnibus compertum est. Cuncta hæc unicâ responsione facilè diluam, si dicam quod res est; scilicet, vos puros putos hæreticos esse.

(a) *Pag.* 538. (b) *Pag.* 539. (c) *Pag.* 541. (d) *Pag.* 542.

(e) *Pag* 543. (f) *Pag.* 544.

DISQUISITIO TERTIA.

HÆc Disquisitio Annatum præsertim petit plena responsio ad ipsum spectat; quanquam hæc usque ad satietatem, Janseniani hæretici obtruserint. Ego cursim, ne quid omittam, vestigia illa relegam, personate Paule; aut, si vis, Wilhelme Wendrocki; aut, fortè meliùs, Ludovice Montalte, quemcumque enim istorum compellavero, petitum est: propono mihi quoddam Jansenismi individuum vagum. Paragrapho 2. dicis, (g) voces vestras, non ad Episcopos, nec ad Summum Pontificem, aspirare, cùm id Jesuitæ præpediant. Sic accusas Romanum Pontificem, quòd vos inauditos per summam injustitiam damnarit. De Episcopis ab re conqueris; multos enim habes vestris partibus nimis addictos, Senonensis, & Convenarum, tibi alios indicabunt.

Paragrapho 3. tuos Jansenistas, Augustinianos vocas, (h) scilicet Iprenses: quos ab errore, hoc tuo argumen-

(g) *Pag.* 545. (h) *Pag.* 546.

gumento, vindicas. Gratiæ efficacis dogma ad omnibonos actus necessariæ, Catholicum est: at Jansenii nihil aliud in quinque Propositionibus adstruunt: igitur nullum dogma quod non sit Catholicum, adstruunt. Tum addis, ad fidem non pertinere, utrum Jansenii sensus damnari queat: saltem illum damnari non posse, quem Jansenii esse tenetis. Ad fidem non pertinet? Ain'? hoc tamen Alexander VII. *declaravit & definivit*, & Jansenii sensum damnavit. Utri credendum, Alexandro, an tibi? Sed ad argumentum quis facilè non respondeat, in quo omnia, quæ assumuntur, falsa sunt? *Dogma gratiæ efficacis Catholicum est*, Calvinianæ & Jansenianæ; nam una quinque est: nego hanc majorem. *In quinque Propositionibus Jansenii tantùm adstruunt gratiam efficacē*: nego minorem. Nam in illis agitur de plenè sufficiente, quam negatis; de libertate, quam destruitis; de communi omnium redemptione, quam irridetis. Egregium sanè argumentum; cujus utraque præmissa falsa est.

Addis, contra Annatum; (*a*) à vobis negari, necessitem imponi à gratiâ vestrâ efficaci; ac proinde Calvinianam non esse. Gratulor: Jansenio valedicitis. Nihil enim à Jansenio tam inculcatum, quàm libertatem soli coactioni opponi. Hinc *velle, & liberè velle, idem sunt*, tom. 3. lib. 6. cap. 4. item *nihil aliud libertatem tangat, quàm necessitatis violentia*, cap. 12. item *sola violenta coactionis adimit libertatem, non simplex necessitas*; item *ideò gratia non tollit liberum arbitrium, quia non datur cogatur*, lib. 8. cap. 19. item *nulla necessitas adimit libertatem formidanda est, sed sola vis coactionis*, cap. 21. item *libertas solam excludit coactionis necessitatem, & sola violenta necessitas liberæ voluntati repugnat*, cap. 38. videlicet, ut à Magistro & Patriarcha vestro discesseritis, ut à vereor, ut sincerè loquaris. Exspecto paratus.

Paragrapho 8. (*b*) Fateris remanere cum gratiâ dissentiendi potestatem, scilicet in actu primo: sed, plenam & proximam? non puto. Adjungis enim, eamdem esse gratiæ prædeterminantis, ut physicè & indubitanter efficiat, non ut voluntas dissentire non possit, sed ut nolit. Citas in hanc rem Alvarez locum. Sed jam te monui sæpè ac sæpiùs: Thomistæ vestri suis minimè agnoscunt. Præterea gratia illa tantùm primo consideratur, in quo nondum censetur esse prædeterminatio, quàm actui dumtaxat secundo Thomistæ recentiores affigunt. quare gratiam illam prædeterminantē & necessitantem in actu primo, vobis ultrò & Calvino relinquunt. Denique illa gratia prædeterminans in actu primo, necessariò, non facit, ut voluntas consentiat in actu secundo, ac proinde dissentire nolit: at, si necessariò; igitur voluntas, quæ necessariò dissentire non vult, non habet plenam & proximam potestatem volendi dissentire. Frustra citas Petavium, quasi causæ vestræ patronum, cujus hostem acerrimum habuistis. Præterea gratiam plenè sufficientem ab efficaci distinctam negatis; & frustrà ad Thomistarum asylum confugitis; in quo hæreticis, quales vos estis, locus non est. Quia de hoc argumento jam supra actum est, nihil addendum puto.

Denò asseris Paragrapho 10. (*c*) & 11. gratiæ efficaci necessitatem. Sed jam responsum est: Calvinianam nego, Catholicæ concedo: at Jansenianam cum Calvinianâ consentit. Deinde: gratia efficax est necessaria ad actum primum completum, id est, ad hoc, ut voluntas possit; nego: ad actum secundum, id est, ad hoc, ut re ipsa agat, concedo. Non hæreo in explicandis Thomistarum locis à te adductis (*d*): hoc unum dixisse satis; vos à Thomistis repelli, ut jam sæpè dictum: præterquàm quòd, hanc controversiam de auxiliis Thomistas inter & Jesuitas vertentem, agitare non licet; quia expressè per Pontificia Decreta prohibitum. Erras tamen in eo, quòd dicis, (*e*) nullam esse in Ecclesiâ de causâ Jansenii certam controversiam, nullamque certam hæresim. Quod certè maximè, si quid aliud, Constitutionibus Innocentii, & Alexandri, repugnat. Versas iterùm eandem molam paragrapho 12, ac dicis, Calvini sensum de divina gratia damnari à vestris, ac proinde vos hæreticos non esse. Defenditis tamen Jansenii quinque Propositiones in ejus sensu; quamvis in eo ab Ecclesia damnatas: & nihil prorsus de Calvinianâ gratiâ dicitur, quod de Jansenianâ dici non possit. Non est igitur, quòd Annatus, quòd ullus Catholicus vereatur, vos pro hæreticis habere; cùm Ecclesiæ judicio in re fidei stare nolitis. Non est quòd Augustini, Iprensis videlicet, discipulorum errores dissimulet; & religioni ducat, servos illos, non Dei, ut dicis, sed diaboli, cui omnes hæretici manciparunt sese, refutatis eorum erroribus, infamare. Vilissimis quæstiunculis, (quinque propositiones intelligis,) turbatam ais fidelium pacem; delusam summi Pontificis æquitatem; ejusdem fures, heu nimiùm credulas, innumeris quotidiè mendaciis oneratas. O quàm Catholice! Judæos imitaris, Willelme, qui genu flexo Christum adorare simulantes, ejus sacrum os conspuebant. Textus glossâ non indiget: quot verba, tot blasphemiæ. Idem urges paragrapho 13. (*f*) contendisque, Jansenianum sensum damnatum non esse, quia Thomisticus est, non Calvinianus. Sed clamat Ecclesia, damnatum esse: Thomisticus autem damnatus non fuit. Dico à vobis negari sensum Calvinianum; scilicet, nullam dari gratiam verè ac plenè sufficientem in actu primo ab efficaci distinctam; & gratiam efficacem per se in actu primo necessitatem antecedentem voluntati conciliare. Hæc negare simulas, non tamen re ipsâ negas.

Hinc Annatum, *Dialecticum senem* vocas (*g*); & in eo *puerile argumentationis vitium* castigas. O infrunitum! doctissimum Theologum, gravissimum auctorem, virum religiosissimū, quem optimi quique verentur, sic petulanter excipere non dubitas? vereri saltem debueras sacrum illud munus, quo tantâ moderatione defungitur. Hominem immortali odio prosequeris, qui vestros errores eruditè & accuratè refutavit. Sed, inquis, quidā sibi persuaserunt, Jansenii sensum circa quinque Propositiones, nihil à vulgari Thomistarum doctrinâ dissidere. At Ecclesia, damnato Jansenii sensu, secùs definivit. Illi ergò Ecclesiæ definitionem, in re fidei, non admittunt: quis ergo Catholicos dicat? Sed P. Palavicinus, inquis, in manuscriptis asserit, idem cum Thomistis sentire Jansenium. Manuscripta citas; sed quo animo, satis intelligo. Quo anno tradita? millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto. Quo verò quinque Propositiones damnatæ? millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio. Quo Jansenii sensus? millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo. Quid ergo ad rem manuscripta illa? quæ non modò fidem non faciunt, (quis enim ad libitum fingere non possit?) sed diu ante Constitutionem Innocentii, te attestante, scripta fuêre, & totis 11 annis præcesserunt Declarationem Alexandri, quâ hic Jansenianum sensum damnavit. Standū igitur Constitutionibus; non verò dubiis manuscriptis. Rei veritatem discutere non vacat. Sed dato, non concesso; quid inde, cùm per Constitutiones Apostolicas contrarium

(a) *Pag.* 547. (b) *Pag.* 549. (c) *Pag.* 549.

(d) *Pag.* 550. (e) *Pag.* 551. (f) *Pag.* 552. (g) *Pag.* 553.

trarium habeatur ? porrò in suffragiis P. Palavicini, etiam prout à te referuntur, non invenio, quod dicis, Jansenii sensum ab illo dictum fuisse erroneum, quia Thomisticum. Impostor nequam, quâ fronte igitur hæc scribis, cùm pauca folia revoluta te manifestæ impostura arguant ? Quod addis de suffragio ejusdem propitio quartæ propositioni; infrà refellam.

Paragrapho 14. eadem repetis (*a*) de gratiâ plenè sufficiente, quæ scilicet proximam potentiam conferat in actu primo, hæc enim non Molinæ modò, sed omnium Catholicorum est, ac proinde Thomistarum; quidquid iis perperàm affingatis. Hanc autem Jansenius negat, ut fateris ultrò; in quo manifestus error ab Ecclesia damnatus. Igitur non Molinæ, ut dicis, sed Jansenii venenum timendum est. Quod dicis, legitimum Honorii sensum à Sextâ Synodo damnatum esse; (*b*) hæretici & schismatici hominis est. Hunc locum toties versas, ut grave & horrendum scandalum sit. Sed jam suprà de Honorio dictum satis. Cavillaris deinde, & tuum illum gratiæ efficacis sensum semper obtrudis. (*c*) Quasi verò in gratiâ efficaci vestrâ non erretis, quæ Calvinianæ consentit; item in plenè ac verè sufficiente, quam omnes Catholici admittunt, quam tamen huc usque negastis; item in libertate, quam uni dumtaxat coactioni opponitis. Subnectis deinde Paragrapho 16. varias propositiones, seu propositionum formulas; ac postulas ab Annato, (*d*) ut eas expressè damnari curet. Procura tu ipse: nihil ad Annatum: cui satis fuit, quinque propositiones, ut Jansenii, & in Jansenii sensu fuisse damnatas; ac proinde eum sensum, quem præferunt, Jansenianum esse; igitur erroneum. Non est de reliquo, quod Annatus curet. Si quæstionem & antiquam controversiam de Auxiliis, quæ vertitur Thomistas inter & Jesuitas, ab Ecclesia definiri tantopere cupias; procura, quantùm libet: remingratam mihi non facies. Cæterùm polliceor fore, ut meliore quam tu exemplo, definitionibus Apostolicis Jesuitæ perpetuò adhæreant, quidquid tandem definiatur.

Paragrapho 17. declamas contra Jesuitas, quorum potentia, inquis, (*e*) Jansenianos apud Rom. Pontificem, cujus gratiâ abutuntur, suspectos reddidit. Quidquid igitur ab Episcopis Galliæ 80. qui Innotium X. consuluerunt; quidquid ab institutâ Congregatione pro 5. propositionibus discutiendis; quidquid à tribus Rom. Pontificibus, qui tot Bullas, tot Brevia, & Decreta super hâc causâ ediderunt; quidquid totâ Europâ dictum, scriptum, factum, in eâ, quæ tunc erat, controversiâ, id totum Jesuitarum gratiæ & potentiæ datum est. Extortæ igitur per fraudem Constitutiones Apostolicæ; extorta Decreta & Brevia. Cuncta hæc quasi bruta fulmina neminem feriunt: doctrina Jansenii & discipulorum integra, sana, Catholica manet, ac in æternum manebit. Sic Bullas Pontificias recipitis? sic Catholici haberi vultis? hoc reverà nugari est; fallor, petulcum potiùs agere sycophantam. Tum Paragraphis 19. & 20. (*f*) duo loca Jansenii adducis ex tom. 3. lib. 8. cap. 20. & 21. in quibus reverà tortuosus coluber impunè ludit. Licèt enim Calvinum respuere videatur, quòd is neget, in homine mali bonique electionem esse; item nostræ electionis esse, divinæ motioni obtemperare, aut refragari; item in nostra potestate esse, benè vel malè agere, &c. ibidem tamen expressè asserit, solam coactionis necessitatem libertati repugnare, quamlibet aliam non repugnare. Hinc, cùm nulla actio voluntaria sit coacta, omnis actio voluntaria est Jansenio libera. Calvinus hoc glutire non potuit: necessitatem quidem à gratiâ illatam admisit; cum eâ tamen libertatem componere non potuit. Utrumque valentiore stomacho Jansenius concoxit; qui verbis quidem à Calvino tamen ipsâ cum eodem consentit. Sed curiosè hæreo, quæ sæpè ac sæpiùs discussa sunt & demonstrata; præsertim, cùm obstinatio Jansenianæ coercuerit quidem possit, non tamen vinci demonstratione verò frangi. Thomistis & Tridentino Jansenius consentire dicis: (*g*) Alvaris locum in hanc rem adducis paragrapho 21. Discutere non vacat, ne ipsum actum agam: Thomistas quæso interroga: omnes id unum Jansenium respuunt: summum Pontificem interroga: Jansenium damnat, Thomistas non damnat. Igitur Jansenius Thomista non est.

Fucum deinde facis, & doctrinæ Jansenianæ obducis. Paragrapho 22. (*h*) Dicis enim, potestatem in actu primo plenissimam esse, & completissimam; ea tamen lege, ut gratia per se efficax non dependeat à scientia Dei. In actu primo, nulla præcise gratia per se efficax est: nempè Thomistæ prædeterminationem suam in actu secundo dumtaxat collocant. Igitur Thomistæ non estis, sed Calvinistæ. Sed Thomista esse; admitte, ut Thomistæ admittunt, prædeterminationem in actu secundo, ratione subjectionis causæ secundæ; idque pro omni genere actuum, pro omni naturæ statu, pro omnibus causis secundis; admittere gratiam sufficientem in actu primo, quæ potentiam proximam conferat: anathematiza cum Ecclesiâ quinque Propositiones, ut Jansenii, & in Jansenii sensu: si fortè respuis Jesuitarum sententiam de divinâ gratiâ, ne tamen illam erroneam facilè damnes. Hac lege Thomista germanus esto, nec quisquam tibi negotium facesset. Sed sententia hæc tibi Tu, sque non placent: solo prætextu nominis fraudem & sub Thomistarum larvâ, ac vestimentis ovium, luporum rapacitatem, errorumque ferinitatem, frustrà licèt, obtegitis.

Paragrapho 23. Quæstionem facti *infrugiferam*, & & invidiosam iterùm (*i*) vocas. Illam tamen Ecclesia definivit; cui parendum. Loca ab Annato ex Jansenio adducta, quibus damnatæ Propositiones continentur; adeò plana sunt, ut nullum dubio locum relinquant. Vel unum Augustini locum ab Annato, ut dicis, mutilatum & fœdè corruptum, appellare debueras, ut tua calumnia meliùs pateret. Annatus artem illam adulterandi Patrum & auctorum loca, quâ mirificè valetis, vobis relinquit. Lessii doctrina (*k*) quâ Lovanienses notarant, auctoritate Pontificum sana declarata est: Annatus rem narravit, ut fecisset. Paragrapho 24. eundem sugillas, quòd promissis non steterit. Quid porrò promisit? Ne ex Jansenio quinque Propositiones damnatas excerpturum. Ab quis mente sanus nêget, ab eo præstitum fuisse? Doles præterea paragrapho 25. illas Jansenii propositiones, Summo Pontifici oblatas non fuisse. Erras Willelme: ipse Annati indiculus, rumpit mendacii te convincit. Sed esto, Annatus promissis non steterit, quod tamen falsissimum esse nemo non videt, Ecclesia definivit esse Jansenii. At parendum Ecclesiæ: quisquis *Ecclesiam non audit*, est mihi sicut *Ethnicus & Publicanus*. Nec est, quòd volam cum vulgo,

(a) *Pag.* 554. (b) *Pag.* 555. (c) *Pag.* 556. (d) *Pag.* 557. (e) *Pag.* 558. (f) *Pag.* 560. (g) *Pag.* 561. (h) *Pag.* 562. (i) *Pag.* 563. (k) *Pag* 564.

...ta, incertas illas esse dicas, (a) quæ ab Annato ...gestæ sunt. Debueras laudare diligentiam illius ...ntis, de Ecclesiâ benè meriti; qui plura loca sug... quibus eadem propositio continetur. Desul... ...rum denique judicium, Annato auctori gravissi... ...ntibus. Hæc habitudo desultoria histrionibus ...ntis, qualem te præbes, jure competit.

Nec est, quod Annato exprobres Paragrapho 26. ...ere ab eo dictum, Jansenianis locis accommoda... ...damnatarum Propositionum significatus. Quasi ...accommodatitio significatu opus sit, ubi ex... ...plum & formalem habemus; ut ab Annato fusè ...rum est, allatis collatisque locis. Quod dicis, ...) Congregatione *de auxiliis*, Molinam Semipela... ...ni damnatum fuisse; imponis primùm, tum Decretum Pontificium violas, quo interdictum est, ...quillarum Congregationum acta citaret. Sed, ...Constitutionibus Apostolicis non pares, quo... ...ò Decretis obtemperabis? Ecclesia Molinam ...vis, Jansenium damnavit. (c) Paragrapho 27. ...natti sensus quinque Propositionum, sex notas ...ntes. Turpissima certè nota, hujusmodi Propo... ...ibus ab Ecclesiâ inusta est. Quid alias notas ad... ...bes, cùm prima illa optimè quadret? Vis autem il... ...Pontifice indicatas fuisse: declararunt Episco... ...quis, illum sensum esse proprium & legitimum, ...ugustiniano contrarium, à Baïo & Jansenio tradi... ...Sed hic Jansenianis Propositionibus convenit; ...que revetà damnatæ sunt, in proprio, scilicet, Jan... ...nio. Deinde constat ex Decreto Innocentii, Thomistas non esse damnatos. Rectè: igitur Janse... ...ni, qui damnati fuerunt, Thomistæ non sunt. ...Idem Innocentius declaravit, gratiam efficacem in ...ste Thomistico acceptam non fuisse damnatam: ...nemo Catholicus id non admittat: sed efficax vestra, Thomistica non est, sed Calviniana. Denique vis, à ...ultis Theologis sensum illum defendi. De Janse... ...ste facilè crediderim: Catholicis falsò impo...

(a) Concludis demùm, ut Thrasonicè in Anna... ...insultes, quem impudentissimè ad novam pug... ...nam provocas, utpotè, qui de hoc argumento jejunè ...scripsit, magisque ad rudem imperitorum levita... ...quam ad eruditorum judicium. Insanum ca... ...Annatus, qui tam multa de hoc agumento scri... ...ae edidit, (octo saltem libros appellare possem, ...ibus doctissimè pro more, rem hanc vestram ...ssit) jejunè scripsit; Sub finem iterùm errores ...congeris. Negas enim, ullam hæresim esse, ul... ...rum fautores, ullum Jansenii sensum satis ...ntum: asseris frustra esse tot Bullas atque Decreta; ...ut hæreseos larvâ Ecclesiam jactari; videri in... ...bile, esse quandam hæresim, quæ nec ambiguis, ...per pluris verbis exprimi queat; quam ignorent, ...qui accusant, & qui accusantur. Sic ludis Anna... ...(quid Annatum dico?) Innocentium, Alexan... ...Ecclesiam. O tempora! ô mores! & vis ha... ...Catholicus? Hypocrita, non te pudet? nulla ...quam tam vesana petulantia fuit, nusquam tam ...ta audacia. nec Deum times: nec audis Ec... ...nam: nec Rom. Pontificem vereris. Erit fortè, ...qui pœnas aliquando à te repetat: ego cursim ...ucendas indico. Sed jam supremam co... ronidem imponamus.

* *
*

(a) Pag. 565. (b) Pag 566. (c) Pag 567. & 568. (d) Pag 569. & 570.

Theologorum Romanorum,

In causa quinque Propositionum, suffragia, ex quibus verus Constitutionis sensus innotescit. (e)

AB hoc ultimo initium duco. Nam Pontificiæ Constitutionis sensus ex verbis ejusdem habetur, non verò ex suffragiis Consultorum: nec ipsi Consultores infallibilitatis prærogativam habent, quâ Rom. Pontifex gaudet; cùm, scilicet, in doctrinâ morum & Fidei, ex Cathedrâ aliquid omnibus Christi-fidelibus proponit. Hinc licèt Consultores malè sentirent, erroris tamen vitium in Constitutionem Pontificiam minimè refunderetur. Hæc suffragia, seu vota jam antè à vobis edita, ab Ecclesiâ reprobata & damnata fuisse, ac reposita inter apocrypha, minimè ignoras; immò eodem Pontificio Decreto, quo tuæ famosæ Litteræ damnantur: autographum etiam illud fictitium & chimericum Clementis VIII. alio Decreto cum vestris libris, damnatum est. Quâ fronte igitur hujusmodi Decreta violas? fronte, inquam, plusquàm meretricià & hæreticâ. Fateris Rom. Pontificem declarasse, fide indigna esse: cur igitur ea publicas, si nulla iis fides habenda est? sed quid tandem aliquando publicasti, quod erroribus, calumniis, & mendaciis non scateat? quod Decretis Pontificiis, sacris Fidei dogmatis, divinis humanisque legibus contrarium esse non constet? Sed rem hanc breviter expedio: & quidem ante omnia, constanter assero, illa vota, seu suffragia esse omninò apocrypha, immò spuria, falsa, confecta, & Romanis Theologis afficta. Sed, inquis, produco testes. Unum appellas Ill.mum Montis Pelluli Episcopum: aliorum, qui ex manuscripto Romano illa excerpserunt, nominà retices. Esto; demus, excerpta fuisse ex Romano aliquo manuscripto: contendo, hoc spurium & fictum fuisse. Quis nescit, Romæ singulis hebdomadis, non obstante legum pœnarumque timore, multa hujusmodi manuscripta clàm in vulgus spargi? Quis nescit, Regestum Sacræ Congregationis, quæ rebus Fidei præest, verum esse manuscriptum, ex quo exscribi dumtaxat potuerunt? at, quis nescit, cautum esse gravissimis pœnis, atque censuris, ne hujusmodi scripta cuiquam communicentur? Sed inquies, pecunia multa extorquet. Sed vis fidem habeam iis hominibus, qui amore pecuniæ, Deo, & Rom. Pontifici, fidem suam non servant, & in gravissimas censuras incurrere non dubitant? Sed quid disputare juvat; cùm Ecclesia suffragia illa, ut apocrypha, & spuria proscripserit ac prohibuerit?

Hinc etiam concludo, quàm parum fidei habendum sit pietati vestræ, eique, quo duci dumtaxat vos dicitis, veritatis, Christianæ observantiæ, Ecclesiasticæ disciplinæ studio; cùm apertâ fronte Decreta Pontificia tam sæpè ac facilè violetis. Sed ut tecum paulò liberaliùs agam; demus ita esse, ut dicis; ac nonnullos ex prædictis Theologis quinque illas Propositiones, quas deinde Ecclesia damnavit, suo calculo donasse: quid, amabò, indè concludis? Jansenium plures Patronos habuisse, à quibus defensus fuit, in quo sanè nulliis laboribus, sumptibus, dictis, scriptisque pepercistis. At legitimum judicem habuit,

(e) *A pag. 573. ad finem.*

buit, errare nescium, Spiritus sancti *asistentiâ*, ut vocant, instructum, de re totâ certiorem factum: à quo Jansenius ritè damnatus est. Parum est, Willelme, Patronos favisse, si Judex deindè puniat; parum est defendi, si defensio non sufficiat. Nescis, Theologos illos homines fuisse erroribus obnoxios? quid mirum, si aliqui errarint? quod tamen non damus. At Rom. Pontifex errare non potest, dum saltem ex Cathedrâ in doctrinâ morum & Fidei toti Ecclesiæ aliquid proponit. Sed inquis, (a) ex Theologorum suffragiis Constitutionem confecit. Erras Willelme. Equidem controversiam discuti mandatà Theologis, eorumque suffragia à Cardinalibus iterum discuti jubet: tum ipse omnia per se, aliosque, maturè ponderat, Divinique Spiritus infallibili ductu, deindè pronunciat. Non est igitur, quòd ex suffragiis Theologorum Constitutionem Pontificiam censeas, sed illa potius per Constitutionem corrigenda sunt. Deindè nihil de Cardinalium suffragiis dixisti, alteriusque Prælati, qui hujusmodi Congregationibus interfuit. At neminem, inquis, (b) tam absurdum futurum putas, ut ex iis Consultorum sententiis, Pontificiæ Constitutionis mentem indagandam esse neget. Non enim, ut omnes Theologi conveniunt, Roman. Pontifex tanquam ex tripode promit oracula, sed humano modo, veritatem inquirens, doctos homines consulens, ex illorum sententia, Fidei dogmata definit. concludis denique nihil absurdius fingi posse, quàm ut Rom. Pontifex tredecim Theologis in consilium adhibitis, id hæreticum pronunciet, quod illorum omnium calculo tanquam orthodoxum comprobatum sit.

Hæc schismatici cujuspiam vox est. Quis enim Catholicus nescit, Constitutionis Pontificiæ mentem ac sensum ex iis, quibus constat formalibus, ut ajunt, verbis indagandum esse, non verò ex Consultorum suffragiis, quæ ut plurimùm varia sunt. Præterea plus quàm ex tripode Rom. Pontifex oracula fundit, sancti Spiritus *asistentia* munitus: & Theologis omnibus injuriam facis, quibus schismaticam illam sententiam affingis. Equidem humano modo veritatem inquirere, doctos homines consulere, & humanam diligentiam adhibere debet: at, quòd ex illorum sententiâ, Fidei dogmata definire debeat, nemo verè Catholicus dicat. Nam, si ita esset; quid opus erat, Romanum Pontificem ab octoginta Galliarum Episcopis de hac re consuli? an ipsis deerant Theologi, ex quorum sententiâ orta controversia facilè componi, ac decidi posset? Falsum est igitur, in doctrinâ morum & Fidei, ex eorum, qui errare possunt, sententiâ, Summum Pontificem pronunciare: sed iis auditis, ac re maturè discussâ, nec non Deo precibus commendatâ, ejus, à quo in his infallibiliter regitur, Spiritus ductu, atque interiore instinctu, sanctum & infallibile promit oraculum, quod ut dogma Fidei omnes Catholici admittunt. Dicam ampliùs: etsi omnium Consultorum vota Pontificiæ definitioni contraria essent, (quod tamen fieri non potest; nam in hoc casu alios Consultores adhiberet:) dato tamen, quòd omnia essent contraria, nemo, nisi hæreticus, nisi schismaticus, nisi Jansenianus, definitionem illam toti Ecclesiæ ex Cathedrâ propositam respueret. Dico præterea: si Rom. Pontifex, qui alioqui doctissimus, & totius controversiæ scientissimus esset, inconsultis Theologis, re tamen apud se maturè discussâ, sententiam pronunciaret, editâ Constitutione; peccaret fortè contra prudentiam; at edita Constitutio, in materiâ scilicet morum & Fidei, ab omnibus Catholicis admittenda esset. Apage igitur schismaticas illas voces, quæ piis & Catholicas aures offendunt; præsertim cùm in eo casu non simus; cùm illa suffragia quæ publicastis, sint apocrypha; cùm Cardinalium vota non adduxeris; cùm res eâ diligentiâ discussa fuerit, quâ reverà major excogitari non potest.

Dicis, (c) nihil absurdius fingi posse, quàm ut Rom. Pontifex id hæreticum pronunciet, quod Theologi consulti, Catholicum esse censuerunt. Sed, ut hoc primò dicam, etiam juxta tuum sensum, multi ex iis Propositiones damnarunt: primam absolutè quatuor; cum aliquâ restrictione etiam quatuor: totidem ferè secundam: sex absolutè tertiam; duo sub aliquâ restrictione: idem de quarta & quinta dictum sit. Consule tuum librum: nec enim excribere volo, ne Pontificium Decretum violem. Dicam præterea, *moraliter* fieri non posse, ut in argumento controverso omnes Consultores ejusdem sint opinionis; quod etiam in Conciliis Generalibus sæpè accidit. Igitur fieri non potest, quin Summus Pontifex ea damnet, quæ Consultorum aliqui approbarunt. Negas fortè, Roman. Pontificem definire posse controversiam de Auxiliis: fac, subscribat sententiæ Thomistarum, & contrariam ut hæreticam damnet: quot, amabò, Jesuitæ aliique illam defendunt, aut Jesuiticam approbet & damnet Thomisticam: quàm multi hanc huc usque propugnarunt? Nihil ergo vetat, quin Ecclesia aliquam sententiam damnet, quam multi ante Doctores Catholici, imò & Sanctissimi Patres docuissent. Dicis, Ecclesiam in Pelagii errorem à Jesuitis penè præcipitem actam. Sed Catholicum non sapit sic pro viribus enervare Ecclesiæ auctoritati & infallibilitati aliquid detrahas; totiesque id facis, ut toties refellere non vereris.

De sensu Jansenii neutiquam Romæ actum fuisse, affirmas, sed obiter. (d) Perditissime nebulo, eò tandem audaciæ & contumaciæ venisti? quasi verò ipse per propositionibus ex Jansenio excerpt's Innocentium X. Galliarum Episcopi maturâ deliberatione prævisâ non consuluerint? quasi verò Romæ *diligentiâ, quâ major desiderari non posset*, discussus non fuerit? Nonnulli fortè inter Consultores, propositiones in se ipsis, citra ullum auctorem, censere volunt: & unus fortè, vel alter Jansenium ab errore vindicare voluit: sed quid tum? nunquid deinde Innocentius Jansenii propositiones non damnavit? nunquid Alexander eisdem, ut Jansenii, & in Jansenii sensu, damnatas fuisse non declaravit & definivit? His non obstantibus, dicere audes, Jansenii sensum Romæ non fuisse maturè judicatum. O ingenuam Jansenistarum fidem! ô impensam erga Patriarcham vestrum gratitudinem & charitatem! tanti vos illum facitis, ut neminem, non dico Jesuitam, Episcopum, Cardinalem, sed Rom. Pontificem ne trioboli quidem pro illo putetis. Quanta vis charitatis! ut Censuræ illum per fas & nefas subducatis, in Censuram ultrò incurritis: ut illius hæreses excusetis, novas hæreses admittitis. Sic errores erroribus defenditis. Parum est, vos ab illo in errorem adductos fuisse, nisi vestra contumacia illius errori accederet.

At saltem, inquis, Thomistarum doctrina per Constitutiones prædictas non parùm confirmata est. Equidem controversia *de auxiliis*, his definitionibus terminata non fuit. Utri verò parti plus illæ faverint, viderunt, qui dubitent. Thomisticæ, inquis. Quamobrem verò? Quia Consultores huic satis addicti erant. De nonnullis facilè concesserim: de omnibus, ut de-

(a) *Pag.* 573. (b) *Pag.* 576.

(c) *Pag* 576. (d) *pag.* 575.

tibi, nemo erit, cui persuadeas. At demus gratiam esse. Non suffragiis Consultorum, sed Ecclesiæ judicio res stetit. Quare aliis fortè, Jesuiticæ non ipsam inde accessisse, videbitur. Quidquid sit, nec ipsam quæstionem decidere vacat; certum est, ex Pontificiis Constitutionibus, dum quis præceptum Dei, non deesse potentiam proximam, quâ servari possit, ac proinde dari gratiam verè ac plenè sufficiat, cui voluntas resistat; item omnem necessitatem antecedentem ab eâ libertate abesse, quæ ad merendum & demerendum sufficiat; item talem esse gratiam, cui voluntas obtemperare, vel obsistere ad libitum valeat. Denique satis ridiculus esse vidêris, dum nugas, Romæ inter Consultores, de re ipsâ vel de ipso dogmate disputatum esse; cùm de quinque propositionibus disputatum sit. De nomine, inquit, non de re ipsâ Romæ actum fuit. Idem Calvinus & Lutherus pro suis erroribus defendendis facile dixerint. Crediderim hos æquè fuisse hæreticos, quàm non æquè impudentes.

CONCLUSIO.

Hæc sunt, Willelme Wendrocki vel Paule Petenæ, quæ raptim exarata ad te mittere cogitavi. Asperiorem ac duriorem stylum fortè accusabis: sed excusare potiùs debueras. Mitiùs enim, seu molliùs fluere non poterat; dum in frequentem errorum tuorum salebras, & calumniarum scopulos incurreret. Si quid asperius est; tibi ac veritati imputes: tibi quidem, quem ut castigarem, caligineo stylus aptus non fuit: veritati autem, quam ut contra Janseniana mendacia defenderem, non rosis & fuco, aliisque ornamentis, sed nervis, fortibus, unguibus & rostro pugnandum fuit. Si fortè aliqua spes vestræ conversionis affulgeret, dubio procul omni, leniùs scriberem. Proba, sis: illicò accersam, quidquid habet tersi nitoris, stylus; ornamenti, eloquentia; jucundi, suada: ut tibi & panegyricum & elogium contexam. Cum Diabolis Willelme, quibus operam tuam dicasti, mitiùs agere non juvat. Hodie prælusi; cras scenam aperiam: faciamque, ne de meâ parcitate, jure saltem, conqueri unquam valeas. Liberalem dextram porrigo, & copiosam operam polliceor: quandoquidem Jesuiticam doctrinam ad examen vocasti, par pari referam; & quid in Scholasticâ Theologiâ, quid in Morali, quid in Mysticâ, quid in Positivâ, ut vocant, Jansenistæ vestri sentiant; non uno volumine toti orbi Christiano exponam; nisi quispiam alius præverterit. Latinè scribam, quia toti Europæ scribo. Fœmineo foro, doctrinæ judicium subducendum est: ibi enim, saltem ut plurimùm, blasphemi sales, & joci heterodoxi, pluris æstimantur, quàm rationum momenta. Propediem quidquid à Jesuitis Gallicâ linguâ, justæ defensionis jure, contra errores vestros, & afficitas calumnias huc usque scriptum est; in Latinam versum mitti etiam ad te curabo: ne tu deinceps Tuique, religiosam Jesuitarum moderationem, tacitæ criminum iis à te affictorum confessioni tribuatis. Molliùs cum hæreticis agendum non est. Quandoquidem Christianum silentium Jesuitis vitio vertis; erit, qui pro illis loquatur & scribat, iis deinceps futurus auctor, ut te Librorum multitudine obruant. Interim vale, quod opto; & resipisce, quod optari quidem, sperari tamen vix potest.

***

LUDOVICI MONTALTII EPISTOLARES LIBELLI AD PROVINCIALEM, REFVTATI à BERNARDO STUBROCKIO VIENNENSI THEOLOGO;

EDITIO ALTERA

WILLELMO WENDROCKIO BERNARDVS STVBROCKIVS.

TErtium oppigneratæ fidei caput statim exolvendum ac liberandum esse duxi, Willelme wendrocki, quamquam alio fortè modo, quàm quo rem hanc expedire meditatus fueram; intacto enim alterius apologistæ libro, cujus aliquam defensionem in aliud opusculum commodiùs reiicere volui, alterius lucubrationem partim latinitate donavi, partim auxi atque suppleyi; multa enim restabant intacta & ab auctore minimè confutata; putà decem primæ epistolæ: quod verò ad imposturas pertinet, cum multa in versione latina emendaris, quamquam hujus rei Lectorem non monuisti, quod certè omittere non debueras, operæ pretium fore, non duxi, eas latinè reddere, cùm in latinas epistolas minimè quadrent; ea tamen non prætermisi, quæ in has etiam quadrabant; unde, ne quid perret, multa ex iis huc traduxi, reliqua omisi, quæ jam effectum suum sortita fuerant, nimirum emendationem imposturarum: longè plura, ni fallor, attexui, ut plenior & planior esset confutatio; unde non deerunt, qui dicant, novum potiùs opus censendum esse, quàm antiquum latinitate donatum: ut ut sit, modò famosæ illæ tui Montaltii literæ plenissimè confutatæ restent, perinde est, cujuscumque tandem manu id fiat.

Cæterùm cum dictas Epistolas latinitate donaris, non jam vernaculas, sed latinas aggredior; nec Montaltium illum primum vernacularum auctorem, sed te ipsum in hac refutatione compello, ut latinarum auctorem; præsertim cùm tam multa mutaris, expunxeris, addideris, ut quasi novum opus esse videatur. Itaque, semotò Montaltio, de quo jam aliquam notis, unum te compello; perinde atque si auctor esses illarum Epistolarum, uti revera latinarum auctor es: tecum uno res mihi erit; Germano scilicet, cum Germano; Bernardo, cùm Willelmo; Stubrockio cum Wendrockio, Theologo Viennensi cum Salisburgensi, uno verbo Larvato cum Larvato, sic enim facilius & commodius, verbo saltem & stylo pugnatur, pari-bus scilicet armis, & conditione pari; si Larvam aliquandò posueris, ego etiam ponam; idem meam oppignero, alius profectò eris ab eo, cujus personam & nomen præfers; idem tamen ego, etiam detecto vultu, & explicato dumtaxat cognomine, Bernardo quippe Willelmus, & Stubrockio Wendrockius indigebat.

PRIMÆ

PRIMÆ EPISTOLÆ,

CONFUTATIO.

VIx quatuor menses fluxerunt, ex quo ad te misi meas Notas, in tuas; Willelme Wendrocki; pollicitus sum in proloquio, me quamprimùm ad te missurum plenam Epistolarum Herois tui; nimirum Ludovici Montaltii, sic enim Pachalem vocas, confutationem; sto promissis, atque sedulus exequor; & ne tuum Heroem imitari videar, qui toties scenam mutat in fabula, quòd certè ultrum mihi non accidit, insignis quippe histrio & scurra est, cum tu ipse illius Literas Latinitatis, tecum semper agam, ut jam monui, perlegisti, atque si verus esses illarum auctor; hoc enim, inquiro, ingratum tibi non erit, utpote cui tanti Heroem fuisse sanè personam sustinendam committis. Ut autem consilii à me initi particeps fias; illud tibi scimus, & ante omnia tibi denuncio; res istas à me tractandas & discutiendas esse; Christiano & serio modo, non scurrili, & histrionico, qui certè in res istas minimè quadrat; solidis argumentis agam; non popularibus adagiis, & meris paralogismis, qui stylum Theologicum non sustinent; dicam enim; & vere dicam, hoc maximè in Heroe tuo desiderabam; quidquid aliqui, vel sanguine, vel factionis studio, ipsi conjuncti, pueriliter obganniant. Illud quoque tibi polliceor, & fidem meam oppignero; meritam remissam eo candore discussurum, ut nec dissimulatem unquam vel dissimulem, vel fugiam; nec quampiam objectationem Herois tui insolutam relinquam, quod ad stylum attinet, Latinum quidem habeo, cujus tamen operosè cultum non affectabo; quod, judice me, in rem polemicam non quadrat; abstinebo à convitiis, & si quid paulò acerbiùs interdum excidat; non mihi quæso, sed Heroi tuo, qui per vim illud quasi extorsit, imputes velim. Hæc paucis præfatus, ad rem accedo.

II. Si omnia scurrilia hujus Epistolæ prætermisero, maximam dubio procul omni, partem illius omittam; omittenda verò esse, & ratio religiosi, immo Christiani Scriptoris dictat & rerum sacratum, quæ hic agitantur dignitas postulat; nempe jocari & serium agere in re dogmatica; non temerarium modò, sed impium est: deindè præter acumen ingenii, docti sales & amœnæ facetiæ alia multa exigunt, quæ in his desiderantur, ac præ cæteris interpretatio fidei, amorem veritatis, nullam fraudis ac dolli simulationem; adde aliquam veri speciem, si enim verisimile non est, quo adstruitur, ne in scena quidem & fabula toleratur. Et verò in hac Epistola, tanquam quasi fabulæ aperis, in qua, diversas personas agis; modò enim Jansenistam agis, tùm Molinistam, Thomistam paulò post; nunc Magistrum in Israel, non sine ferula, & tantùm non fundentem oracula; mox rudem & ignavum Tyronem, seu discipulum, qui tritas etiam voces non capias; undè huc illuc discurris; ex hoc & ex illo quæris; quid rei; quid barbari nominis, inquis; quid est hoc, *proximum posse*; seu *proxima potestas*; sciebas haud dubiè; sed histrionem agens multa fingis: fateris igitur, te nescire, quid sit proxima illa potestas agendi; & tamen hac inscitiâ, quam nulla ferula satis, instructus; ad disputandum de profundissimis divinæ gratiæ arcanis, seu mysteriis te accingis; in quo, nequid, pro candore meo, tibi dissimulem; non jam fatetum histrionem, sed ridiculum Morionem agis: præterea succincti veredarii personam induis; quasi veredum dixi; nempe huc illuc præcipitas gradus, discurrisque ad instar ignis fatui; jam enim ad tuum illum vicinum & amicum, Navarræ Doctorem, in Jansenistas accerrimum te confers; mox ad Amicum N. ejusque uxoris fratrem, virum, si qui squam alius, Jansenistam; hinc ad priorem Doctorem, ac denuo ad Jansenistam; inde ad Molinistam discipulum; & ab illo, nulla mora interjecta, ne quid temporis, inquis, tibi frustra periret, ad Thomistas; Deus Bone; itu reditque tam frequenti, me sedente in licèt, ita defatigasti, ut vix anhelitum recipere valeam; nihil affingo; literas tuas præ oculis habeo; versus, lineas, verba & apices signare possem; ut ut sit, quantumvis variè ac diversùm personatus, petulcum tamè & petulantem scurram ubique agis.

III. Præterea, ab urbanis humanisque jocis mendacium & calumniam abesse par est; tu verò quàm multa in paucis versibus mendacia, quàm innumerabiles calumnias; pauca præ multis obiter indico: 1. Quod nemo unquam quinque propositiones in libro Jansenii legerit; notorium tamen est, à multis allegatas fuisse, appellato scilicet fideliter libro, capite, numero, qui Annatus, Petrus à S. Joseph, Marcondeus & alii quàm plurimi in hoc præstiterint; nemo nescit, qui vellegere sciat. 2. Quod in Sorbonæ comitiis provocati sint à Jansenistis omnes contra sentientes ad pœnam libri, ut ajunt; & nemo ex his provocatoriam, ut vocant, denunciationem acceptare ausus fuerit; omnes tamen bonarum partium Doctores in iisdem comitiis, in ferenda sententia, pro more, omnes, inquam, ad unum, Jansenii textum & loca citarunt; & hoc etiam notorium; sed in notoriis mentiri præcipuè vobis solemne est. 3. In dictis comitiis omnia per manifestam vim gesta esse nec liberum fuisse cuique suam sententiam expromere, præ nimiis temporis; præscripti ad clepsydram, angustiis: equidem cùm omnia inconditis vociferationibus & affectatis clamoribus vestri miscerent, ad impediendum; aut retardandum necessarium illius consessus exitum; supremi magistratus auctoritas intercessit; ac præsentia tùm ultruantes compescuit, & continuit in officio; & cùm, datâ operâ, in longum suas sententias producerent, id temporis, quod satis erat, cuique præscriptum est.

4. Quod plerique omnes in animum induxerint, ut credant, propositiones in Jansenii Augustino minimè contineri; immo nullus eorum, qui Jansenii librum lustrarunt, contineri negat; negamus, inquies, qui tamen librum illum legimus; negatis, satscio; non tamen eo modo contineri negatis, quo nos ipsi dicimus, contineri, ut paulò post evincam. 5. Quod Doctores bonarum partium, nimirum Catholici, fateantur ultro, non de re ipsa, sed de voce ac sono quæstionem agitari; eo dumtaxat consilio, ut Arnaldum ejusque socios gravi censura notatos ablegent è Sorbona: de re omnino agitur, Willelme, eaque gravissima; nimirum de divina gratia definienda, libertate hominis tuenda, arcendis Calvini erroribus. 6. Quod nostri à tuis (ita enim deinceps, nequid fortè in verbo & appellatione aliquid duriusculum excidat) quod nostri à tuis ita tenui limite discludamur, ut illum assignare vix satis ipsi valeamus; quod quam sit à veritate alienum, lippis & tonsoribus notum; admittimus enim gratiam sufficientem, quæ plenam & proximam agendi potestatem confert, quam vos tamen ut monstrosam, & pelagianam exploditis; omitto alia fere innumera, contumeliosa, ludicra, falsa; nihil enim aliud hæc Epistola.

IV. Quod verò ad rem attinet, quæstio facti jam dudum expedita est, & cavilli vestri dissoluti; & ut press ùs texum agam, non negabis, opinor, materiale illud propositionum (da mihi quæso hanc vocem) in libro Jansenii contineri; nullum ex tuis unquam nactus sum, rerum scilicet istarum peritum qui hoc negaret; nihil enim reliquos moror, qui nec Augustinum, nec Jansenium de facie, seu de fronte norunt, sed uno dumtaxat factionis studio ducuntur; hoc igitur non mihi negabis, utpote qui agas, cum homine rei perito, qui volendo lustrando que tuo Jansenio sæpe ac sæpius digitos trivit; verba quippe illa prostant, & materiale illud, appello, manibus potiùs palpatur, quàm oculis videtur; nunquam saltem id mihi seriò scisciranti vestri negarunt: ubi tamen inde inferre volui; propositiones igitur damnatæ in libro continentur; consequentiam illico negarunt; quia scilicet, inquiebant illi, sola verba non faciunt propositionem, sed maximè verborum sensus; cum verba sint quasi materia, sensus verò forma, & quasi anima propositionis; non continentur igitur illæ propositiones in libro Jansenii, nimirum in eo sensu, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt; annuis, haud dubiè, cum tuis, & nihil aliud vultis; quamquam hoc distinctè passim non clamatis, nec vulgò prædicatis; quod enim ad maximam hominum partem attinet, vobis perinde est, sive formam propositionis à materia, id est, sensum à verbis distinguant, sive non distinguant, & cum vix è decem millibus unus librum Jansenii legerit, reliquis sanè facilè persuasum restat, vestris scilicet mendaciis, cultioris præsertim styli & multiplici factionis apparatu instructis, dictas propositiones in eo libro minimè contineri; Hinc mendacia vestra nunquam sine lucro; at cum certa semper animarum jactura.

V. Ut autem brevissimo ratiocinio rem hanc conficiam; id dumtaxat volo à vobis, & nihil aliud Ecclesia voluit, quæ propositiones vestras ut hæreticas damnavit; nimirum ut dictas propositiones, quo ad materiale tantùm, ut dixi, seu verba, quibus constat, ex libro Jansenii excerptas fuisse, agnoscatis; quod verò ad sensum attinet, quamvis Ecclesia illas in sensu Jansenii damnatas fuisse, dicat, ita intelligendum est, ut in sensu proprio, naturali, vulgari eorum verborum, quæ in libro Jansenii extant, damnatæ censeantur; sive sit ad mentem Jansenii, sive non; cum enim Ecclesia ad cordis & mentis usque adyta non penetret, in suis judiciis & censuris, ad verborum sensum tantùm attendit; non qualemcumque illum, sed naturum & proprium; ne alioquin, si ad improprium, qui multiplex est, attenderet, fideles jure dubitare possent, quis sensus ex multis ab Ecclesia damnatus censeretur. Itaque, Jansenii sensum Ecclesia vocat, proprium & vulgarem illorum verborum sensum, quæ in libro Jansenii extant; unde, de quantum voles, sensum illum, proprium scilicet, ut mentem Jansenii non esse, sed alium; hoc cum nihil ad me, nihil ad Ecclesiam, quæ mentem & Animum Jansenii in hac causa nec curavit, nec indagavit: modò igitur fateatis, verba illa, materiale illud, ex libro Jansenii excerpta fuisse, mihi factum sum, sensus enim proprius verborum notorius cum sit, alia indagatione minimè indiget: Hoc autem modo Ecclesia huc usque se gessit; nimirum ut propositiones auctorum in proprio verborum sensu configat & notet, ex quibus illæ constant; cum enim sensus improprii multi sint, ut dixi, nunquam certum esset in quem illorum, Ecclesiæ censura quadraret: sed hæ tuæ sunt vitilitigines, iis certaland absimiles, quas jam olim Ecclesia in Arianos egavit; in his porrò ne micam quidem difficultatis esse, video; nimirum apud illos, qui rem intelligunt; quamquam hoc tibi parum curæ est; aliam auram captas; & quamvis magnum Theologum agas in hac scena, vix tamen, ut talem agnosco, nec Heroa tuum, nisi fortè personatum.

VI. Nonnulli desiderassent, satscio, ut Alexander illam clausulam, *& in sensu, ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas*, ab ultima sua constitutione ablegasset; ablegari potuisse, non nego: sed apponi & allegari debuisse, constantissimè affirmo, ut primæ damnationi consuleretur; nihil tamen aliud, his verbis Alexander, nisi quod illæ propositiones damnatæ fuissent in proprio illorum verborum sensu, quæ in libro Jansenii extabant, & quem solùm à Jansenio intentum esse, jure præsumebatur; quisquis enim loquitur, aut scribit, id tantùm sensum præsumitur, quod verba significant & sonant; nempe ad eum finem instituta sunt, ut iis homines utantur, tanquam propriis suarum notiorum signis; & si fortè secus accidat, fraudem, fictionem, mendacium & dolum homines reputant. Itaque Ecclesia Cornelium Jansenium, non per fictionem & dolum, sed uti reverà sentiebat, scripsisse, jure statuit, ejusque verba in proprio sensu accipienda esse; non quod definierit, hanc ipsi mentem re ipsa fuisse, de interioribus illis, vel affectibus, vel consiliis Ecclesia non judicat; unus Deus renes & corda scrutatur; sed quod mera præsumptio fuerit (da mihi quæso hanc vocem) nimirum sensus auctoris, ex illius verbis; verba autem sunt notoria; quæ in libro palam extant; his vides, quàm inanes & inutiles fuerint declamationes vestræ super hoc facto, ut vocatis; quæ vana nonnullorum terricula, qui Alexandro per his litem tantùm non moverunt, à quibus tamen dubiè rem istam, vel dissimulatam, vel non mutatam fuisse, putarim; cum scilicet finxerunt, indefideles obstrictos mansisse, ad certa fide tenendum, Propositiones illas ex Jansenii libro excerptas, sed in ejus sensu damnatas fuisse: in quo, ut minimè loquar, hallucinantur; illud est factum notorium, quod fidem non terminat, sed divin

dicæ fidei suum objectum applicat, & singulari [illegible] quasi affigit; de fide est, quinque propositiones hæreticas esse, atque damnandas; sed notoriè, in libro Jansenii contineri, unde prudenter Ecclesia utrumque complexa est, in damnatione quinque propositionum ex libro Jansenii excerptarum. Ecclesia quippe damnat errores, censuraſque omnibus fidelibus proponit, eo scilicet fine, ut [illegible] erroribus, vel ab iis errores arceat; quod certè non obtineret, nisi errorum sedes & loca designaret, puta libros, in quibus, vel auctores, à quibus induuntur; quemadmodum Magistratus, ut pestem arceat, non tantùm generatim populum monet, ut caveat à peste, sed civitates illas lue infectas appellat, vel privatorum domos pestè corruptas in civitate, perspectis signis notat: quamvis verò Deus Ecclesiæ non revelarit, damnatos errores in libro Jansenii contineri, designavit tamen Ecclesia, idque prudentissimè, illa damnatione, cum notoria esset, propositiones in eo libro contineri, verba illa, quibus constant, ex eo fuisse excerpta, ut sedem erroris designaret, arceretque pedem errandi; in quo, errare non potuit, cum res notoria esset; & quia vestri columnas illas sensibus suis exterant, ad manifestum fidelium scandalum, [illegible] tant, declaravit Ecclesia, in sensu dumtaxat [illegible] damnatas fuisse, id est, in proprio sensu verborum, quæ in libro Jansenii extant, quem revendere intendisse præsumitur: dixi autem, Ecclesiam in hujusmodi factis generalibus, & omnibus Christi fidelibus ab ea propositis, errori obnoxiam non esse, cum quia singulari pro his, & sibi promissa gratia assistentia (da mihi hanc vocem, aliasque hujusmodi, quas infra usurpabo, ut ea, quæ dicam, melius intelligantur; quod semel monuisse sit satis) non maximè, quia nunquam ea proponit omnibus fidelibus, nisi notoria sint; neque hoc, ut dixi, notorium esse negas.

VII. Ad aliam quæstionem juris, ut vocas, eamque præcipuam, venio; dicis enim, illud *posse proximum*, seu *proximam potestatem* justo peccanti deesse, & vis, Thomistas re ipsa vestris in hoc suffragari, nostris, verbo tenus & sono; quia nempe aliquid aliud ad agendum, necessarium esse dicunt, quod tamen deest; nimirum gratiam à se ac perse efficacem; Thomistas defendendos non suspicor, cum defensione mea non indigeant; ii profecò sint, qui à tuis calumniis sese tueri possint; id [illegible] dumtaxat obiter judico, auxilium scilicet prædeterminans Thomistarum in multis à Jansenio discrepare; nam illi physicam prædeterminationem adstruunt, vos moralem tantùm; illi ad [illegible] secundum eam referunt, vos ad primum; illi necessitatem antecedentem ejurant, vos [illegible] admittitis; illi demum in quolibet naturæ statu, etiam integræ, vos tantùm in statu corruptæ; sed in his, nimius sum; ad quæstionem redeo, quam tuis salibus condire, & tuis [illegible] illustrare, seu verùs obscurare & re[illegible] Theologicarum inscitia, dehonestare vo[illegible]; affectas quidem inscitiam illam, quamvis, ut liberè dicam, quod sentio, fictionem ilsimulas, cum is reverà sis, quem te esse fingis, [illegible], à te fingi credamus, nimirum Germanæ Theologiæ satis rudem: omitto igitur præcipuum [illegible] Epistolæ tuæ fundamentum, vel argumen[illegible], in quo fere totus es, nimirum à Thomistis ita [illegible] illud *proximum* explicari, ut cum vestris omnibus consentiant, re scilicet ipsa, & verborum sensu, & voce tenus dumtaxat, ac sono dissentire videantur; fatentur, inquis, aliquid necessarium desiderari, uti & nos, nimirum gratiam efficacem; adstruunt tamen *posse proximum*, id est, nihil, quod sit necessarium ad agendum, desiderari; hæc, inquis, sunt repugnantia, quæ ut concilient, nihil deesse dicunt, verbo tenus, id est, barbaram illam vocem, *proximum posse* usurpant, at semota omni significatione, re tamen ipsa, deesse aliquid, agnoscunt, illudque præcipuum; & hic malam fidem iis exprobras, & parum sinceri animi notam, quasi labiis tantùm Deum cum nostris honorent, & cum vestris cor eorum longè sit à Deo: itane verò doctis & piis hominibus, à quibus etiam, per figuram maledicã, illud extorques? sed his omissis, nullus enim dubito, quin iis aliquando meritas pœnas daturus sis, rem istam conficio, non prolixa disputatione; cum enim fatentem reum habeamus, longa inquisitione, ad ferendam in hac causa sententiam, opus non erit.

VIII. Fateris igitur ultro, Wendrocki, peccanti homini aliquid reverà deesse, quod necessarium sit, ut possit, non peccare, seu quod eodem recidit, à peccato abstinere; aliquid, inquam, ab ipsa peccati negatione, vel absentia distinctum, quod nimirum ex parte causæ teneat; v. g. ut eodem utar exemplo, quod tu ipse suggessisti, perinde homini peccanti deest aliquid necessarium, ad non peccandum, id est, ut valeat non peccare, ac deest occulo aliquid ad videndum necessarium, quando lumen ipsi deest; agnoscis, opinor, singulare, non dicam sententiæ tuæ, sed erroris tui exemplum; nihil plus potest, ad non peccandum, voluntas, quando peccat, quàm oculus, cui lumen deest, ad videndum; itane verò? igitur ut oculus, defectu luminis, necessariò non videt; ita voluntas, defectu æquè necessarii, gratiæ scilicet efficacis, necessariò peccat; annuis, haud dubiè; immo libertatem tantùm à coactione admittis, & rejicis à necessitate; sed hæc est tertia propositio damnata; non tanti interest, inquis, mille vias & effugia facilè nobis occurrunt, ad eludendam censuram; hæc vox *necessitas* mille modis intelligitur, mille patitur exceptiones; antequam omnes discussæ fuerint, non modicum tempus fluit; interea respiramus, & jocos miscemus, & miseros fatigamus Molinistas; si hæc disertè non dicitis, cogitatis saltem, immo, ut parum latinè loquar, dicitis in actu exercito, id est, perinde agitis & scribitis, ac si illud diceretis: hoc præcipuum est sententiæ vestræ fundamentum, quod Patriarcha, seu Moyses vester plusquam quadraginta locis adstruxit; nimirum necessitatem libertati oppositam non esse, sed coactionem solam; ac proinde non semel dumtaxat, sed omnino semper necessariò peccari, quando peccatur; quia scilicet illud ipsum deest, quod à peccante non pendet; quodque ad non peccandum necessarium est, nimirum gratia efficax; quando verò aliquis bene agit, id fieri, necesse est; habet enim gratiam à se intrinsecè ac præcisè efficacem, quæ se tenet ex parte causæ, & ab hominis voluntate non pendet; nam non est currentis, neque volentis; & cui voluntas resistere non potest; quis enim Dei voluntati resisteret? agnoscis prima principia doctrinæ vestræ, cui mordicùs adhæretis; nihil affingo; sed, ut tute scis, hæc doctrina damnata est in 3. propositione; idque disertè; nec video, citra errorem & anathema, oppositum defendi posse.

IX. Nullum negotium, inquis, hæc nobis facessunt; habemus centum modos, explicandi tertiam propositionem, quibus eam à censura vindicamus: præterea stat, stabitque in æternum, inconcussa & indubitata Thomistarum doctrina, de gratia à se intrinsecè efficaci, quam unam, ut firmum & immobile fundamentum doctrinæ nostræ statuimus; denique nobis restat ineluctabile argumentum, sine gratia efficaci, agere non possumus; sed illa sæpe deest; deest igitur id, sine quo agere non possumus; igitur & proxima deest potestas agendi; addis autem, cuncta hæc à Thomistis admitti; nec non iis vitio vertis, quod sibi contradicant, cum & deesse gratiam efficacem fateantur, eamque ad non peccandum necessariam, velint tamen, *posse proximum* adesse: ante omnia, est, quod ad viros doctissimos te remittam, qui opera mea non indigent, & facilè juxta sua principia tua tela retundent; ego sanè ne quid fortè dicam pro eorum defensione, quod ab iis dissentiat, vel hoc nomine, ab ea mihi abstinendum esse putavi; expedio igitur tuum illud argumentum, quod centies ingeminas: gratia, inquis, à se intrinsecè efficax ad agendum necessaria est; hoc eadem facilitate negatur, qua adstruitur; nullam enim talem gratiam admittimus, quæ libertatem omnem tolleret, & peccandi necessitatem induceret; si tamen in eo peccatur, quod necessariò fit, vel omittitur; vides, quàm infirmum sit tuum illud argumentum, cujus antecedens non falsum modò, sed absurdum & impossibile reputatur: sed, inquis, id saltem non negaveris, dari aliquam gratiam efficacem; illud enim citra errorem negari nequit; ita est, admitto, agnosco gratiam efficacem, nimirum illam, quæ suo effectu nunquam frustratur, & quam toties Augustinus contra Pelagianos disputans vindicavit. Bene est, inquis, hæc enim multis etiam non datur; est tamen ad agendum necessaria; deest igitur aliquid, ad agendum necessarium; malè igitur *posse illud proximum* statuitis; erras, Willelme, erras, & te non difficilè erroris convincerem, si rerum Theologicarum paulò peritior esses; dicam tamen, adeò dilucidè, ut ea, quæ dicam, Tyronum captum minimè superent.

X. Gratia efficax ex duobus constat, nimirum ex re ipsa, vel ipso esse, vel ipsa entitate, (condona mihi hæc verba) & ex habitudine seu respectu; ut ajunt, ad effectum, seu futurum, seu prævisum: primum absolutum quid est, ut vocant; alterum verò, respectivum; primum autem sine altero esse, nihil vetat, quia ab eo aliqua connexione necessaria non pendet; quam tamen importat gratia vestra, nimirum à se intrinsecè efficax. itaque cùm illud *posse proximum* ex parte causæ sit, ut patet, ac proinde causam completam, ut ajunt, postulet; non est dubium, quin primum illud caput gratiæ efficacis, absolutum illud, res illa, esse illud, entitas illa, semper adsit; hæc autem ad futurum effectum vel ad non futurum, necessariam habitudinem præfert; ad neutrum quidem distributivè; tam enim ad futurum, quàm ad non futurum; ad alterum verò disjunctim, si vel Tyro esses, has Scholasticas voces intelligeres, quas exponere quasi me pudet; faciam tamen obiter: procedamus apodicticè; sit entitas gratiæ A, tibi à Deo destinata; vel consenties illi, vel dissenties; alterum ex duobus; idque ad libitum liberè, & pro arbitrio; & Deus, quem nihil sanè latet, hoc novit; unde illa entitas ex se non respicit potius consensum futurum, quàm dissensum; quia æquè cum utroque conjungi potest; & hanc præcisè dico, esse necessariam, ex parte causæ, ad agendum; nec sine illa, causa esset completa, nec *posse proximum* esset: jam verò, si statuamus, vel supponamus effectum futurum, illico ex hac hypothesi resultat, seu pullularin dicta entitate, habitudo ad affectum futurum; igitur illa entitas, ut tali habitudine affectum gratiam efficacem constituit, cui etiam accidit indubitabilitas; consequitur enim effectum suum infallibiliter: accidit, inquam, à scientia Dei, quæ nec falli potest, nec fallere, quatenus ad futurum effectum terminatur: si verò statuatur dissensus; illico resultat habitudo illa gratiæ ad illum; & sub tali habitudine, sufficientem appellamus; efficax enim semper haber suum effectum, quem tamen potest, non habere: sufficiens verò quam habet, sed habere potest. Unde semper adest gratia ex parte causæ, & causam ita complet, ut nihil desit, ut causa est; præscindendo scilicet à prædicta habitudine, quæ ad rationem causæ non pertinet, sed effectus: cum igitur nihil unquam desit causæ liberæ, quando scilicet præceptum obligat, haud dubiè *posse proximum* inest: igitur peccanti gratia non deest, necessaria scilicet, ad non peccandum, cujus operâ, is, qui peccat, posset non peccare, si vellet.

XI. Unde peccanti deesse fatemur gratiam, ut efficax est, id est, cum habitudine ad consensum futurum; non tamen gratiam, ut sufficiens est; id est, cum habitudine ad dissensum: hæc autem in peccante proximam constituit: illa verò in non peccante ut re ipsa consentiat, seu agat gratia, ut efficax, necessaria est; non tamen ut possit agere; ad hoc enim sufficiens satis omnino est, quid, quæso in his tam difficilè? quæ igitur tuum illud stramineum & inane argumentum, duobus fere verbulis difflatum: nunquam agit voluntas sine gratia efficaci: ita est; nemo id negat, & potest ex terminis: nunquam potest agere, sine gratia efficaci, falsissimum est; quia sæpe resistit gratiæ, cum tamen posset non resistere: distingue dumtaxat causam ab effectu, & ea, quæ sunt ex parte causæ, ab iis, quæ sunt ex parte effectus, & tibi, aut saltem tuo argumento facies satis, cuncta hæc, inquies, Augustini Doctrinæ repugnant, immo & sacris dogmatis: nam juxta hypothesim illam Molinisticam, gratia voluntati esset pedissequa, & efficax esset à voluntate, & Homo se ipsum discerneret; currentisque & volentis esset, non miserentis Dei. Cuncta hæc toties difflarunt auctores nostri, Ancarani præsertim, & Martinon, præter Suarem & antiquiores, ut ties eadem pudeat retractare: dico tantùm obiter, Augustinum ita sentire, ut velit, liberum voluntati semper esse, vel adhærere, vel dissentire gratiæ, ut dicere Tridentinum, quod ex verbis Augustini doctrinam hanc de hoc argumento tradidit: equidem nisi voluntas liberè consentiat, gratia suum effectum non habet; nec etiam voluntas bonum effectum, nisi præveniat & adjuvet gratia: unde rectè Paulus, *non ego, sed gratia Dei mecum*. Hinc voluntatis est, sequi gratiæ motionem, acproinde pedissequam esse; cum tamen liberè sequatur, potest non sequi. Quod autem dicitur, efficacia esse à voluntate, ambiguum est: nam equidem nisi voluntas consentiat, gratia efficax nunquam est; nec etiam voluntas consentire valet, nisi gratia illam præmoneat, prævenat, existet, adjuvet: unde efficacia gratiæ est ab ipsa gratia cum habitudine tamen ad consensum voluntatis futurum; nec propterea homo se discernit, sed Deus hominem; quatenus gratiam efficacem illi decernit: quodnam homo consentiat, habet à gratia & à se: quod tamen hanc gratiam habeat, cui consentiet, à solo Deo est, qui posset quamlibet aliam decernere, cui non consentiret; efficacem autem à non efficaci Deus distinguit, operâ scientiæ mediæ, cujus certè præceptum illud est, ut per eam distinguat, seu discernat gratias efficaces à non efficacibus: quod nisi fieret, ageret cæco modo, ut ajunt,

ta junt, nec illi decreto, quo gratiam efficacem alii destinavit, facere satis posset. Non est igitur voluntis, neque currentis, habere talem, vel talem gratiam, prævisam à Deo efficacem; sed solius Dei misericordis, licèt profectò sit volentis, seu voluntatis, collatæ sibi gratiæ consentire.

XII. Unde vides, quàm facilè argumentorum vestrorum machinæ corruant, quæ ut ab Eterodoxis accepistis, quod certè summæ vobis gloriæ vertitur, ita cum jam ab antiquioribus nostris Theologis discussa & penitus excussa fuerint, difficile nobis non fuit, eamdem spartam adornare: itaque, duplex esse, sed duplex entitas gratiæ non est, sed eadem prorsus, sub duplici tamen habitudine, ut dixi; nempe vel consentit voluntas motioni gratiæ, ad eum scilicet effectum ponendum, ad quem gratia inclinat, vel non consentit, si consentit, idque per ipsam gratiam, hæc dicitur efficax; si verò voluntas non consentit, motivum per seipsam, relictâ gratiâ, hæc sufficiens tantùm appellatur. Quid amabò hic difficile? quid implicatum; quid vel mediocris ingenii superat tantum? dicis tamen, à te non intelligi, quid sit illud *potentiam*; huc illuc discurris, ut ab aliquo Doctore Molinista, Thomistà, Jansenista discere valeas, ad hæc per sinceritatem Jansenianâ, ut à mulier-culis nescio quid plausus & aurae palatinæ captare ratus: hinc fortè in iis literis; quas ad te Amicus Provincialis rescripsit, honorifica illius Palladis mentio fit, quæ tuas literas adeò commendabat; sexui juvare studes, & hæc ut præcipua est politicæ vestræ prorsus antiqua fuit tui simillium industria; ad latiorem errorum suorum propagationem. Ut ut sit, hæc Epistola justa bilance appensa, nihil mihi videtur esse, nisi mera mendacia, in narrationibus, jocos & sales, in rebus seriis; fraudes malè connotatas, in consiliis; errores in fide; in re sacra, contemptum, in Theologicis, incredibilem inscitiam; unò verbo scurrilem fabulam in scena:

SECUNDÆ EPIST. Confutatio.

ERrores cum literis tuis propagas & multiplicas; & ut ex falso, falsum sequitur, ita prorsus error ex errore. Negasti supra *potentiam proximam*, seu *posse proximum* non peccandi; in peccatum ex quo rectè omnino deducis, non dari gratiam sufficientem; si enim quidpiam aliud deest, necessarium ad non peccandum, ex parte scilicet cauſæ, id deesse, dicitis, nimirum gratiam illam nostram de intrinsecè efficacem; illud revera quod est, non deest; igitur, ut cum Scholasticis loquar, sufficiens non est: jam mihi rectè omnino ratiocinari videris, nequid tibi laudis promeritæ negem; cum enim gratia *posse illud, potestatem illam* constituat, si hæc plena, completa, proxima non est, sed aliquid aliud, uti necessarium postulat ultra; illa profectò sufficiens non est, atque adeò uno quasi verbo, totam rem illud est, prolixam disputationem expedis; una dadum taxat gratia à se intrinsecè efficax; nunquam illa divina gratia suo caret effectu; nunquam illi deest; nulla igitur gratia mere sufficiens datur; ita quidem, ut dixi, ratiocinaris; si enim datur tantùm efficax, non datur merè sufficiens; etsi plena potestas non est; aliquid deest; igitur quod est, non satis est, non sufficit; rectè, inquâ, ratiocinaris, sed male sentis; errorem ex errore, vi sanè legitimæ consequutionis deducis; in qua nihil est, quod desiderem; hinc ut saltem mediocrem te logicum esse non abnuerim, ita parum Catholicum, immo errantem hæreticum esse, constat; quid enim amabò tuum illud ratiocinium? falsum ex falso, hæresim ex hæresi, errorem ex errore infers; & abyssus abyssum invocat: ubi verò tuum illud antecedens negavero, quo tandem tuum illud consequens abitum iri putas?

II. Sed relegamus tua vestigia, idque sanè cautè ac pedetentim, nam via lutulenta est. Initium ducis, pro more, à scenica fictione; fingis ante omnia incogitanti adfuisse; tuum illum N. hominem à puero tibi amicum, Jesuitarum consiliis intimum, à quo de Jesuitarum doctrina & sensu certior factus sis; hi quippè docent, quamdam esse gratiam, sufficientem scilicet, libero arbitrio famulantem; quæ pro solo illius nutu, nunc potiatur, nunc effectu careat. Est sanè, quod mirer Willelme Wendrocki; rerum istarum te adeo rudem esse, ut ea Jesuitis affingas, quæ nunquam iis venerunt in mentem: quis unquam præter te & tuum illum amicum N. fictum tamen & personatum, illam gratiam sufficientem ab iis adstrui, dixit, quæ nunc suo potiatur effectu, nunc careat? quasi verò, fixum, ratum, immo tritum apud eos non sit; gratiam sufficientem illam esse, quæ licèt effectum suum consequi possit; eo tamen potiatur nunquam: deinde; cur dicis, libero arbitrio famulantem? idque ad invidiam; quasi divinam illi gratiam; ad instar vilis mancipii, proculcandam esse; Jesuitæ docerent, cum potiùs liberum arbitrium, liberè tamen, divinæ gratiæ serviat: Tu fingeris servum nequam, qui Hero famulari teneatur; cuique optimus Herus, præter honestâ imperia, illa omnia suppeditet abundè; quæ ad munus obeundum, necessaria sunt; eam deinde, si rectè serviat; amplissimo præmio donaturus; vel gravi multaturus pœna, si ut par est, exequutus non fuerit imperia; An dices, Herum servo illi nequam famulari? plusquam ridiculus is profectò sit, qui vel id somniet: ille nequam liberè servit; ac proinde id ipsi liberum est, benè, aut malè servire; isque auxiliis; ad eum finem; rectè scilicet famulandi, suppeditatis, uti, vel non uti?

III. Exemplum apodosi non indiget; Deus supremus hominum Herus & Dominus est, qui bonum imperat, malum vetat; & quia neutrum homo præstare potest, nimirum nec bonum facere, nec malum fugere; propriis scilicet viribus, in hoc præsertim corruptæ naturæ statu, omnia illi auxilia & adjutoria, ad eum finem necessaria, abundè, ut ille, suppeditat; nec enim Deus acerbè & avarè imperat, quorum scilicet libero usu divinum mandatum homo exequatur; libero, inquam, usu; audin? id est, quibus homo libere utatur; id est, si velit, utatur; secus verò, si nolit; an quispiam ea propter jure dixerit, Deum homini & divinum adjutorium liberæ voluntati servire? quin potiùs Homo Deo servit; sed liberè; item voluntas divinæ gratiæ liberè consentit; nisi enim hic famulatus, hic consensus liber esset, ad merendum, vel demerendum minimè juvaret; videri igitur, an tu & tuus Heros rectè de divina gratia; per te mihi, quæso, liceat, quid de te & illo sentiam patilò liberiùs expromere: in hoc argumento turpiter erratis; Lutheri & Calvini Hæreses dudum proscriptas è Republica Christiana, quasi postliminio restitutas, in exosam lucem reducitis, docetis, spargitis; constitutiones Apostolicas cavillationibus vestris eluditis; in hoc tamen reliquis Hæreticis callidiores, quod intra

fines

fines Ecclesiæ vos continetis, ut pingues proventus Ecclesiasticos retinere valeatis; in quo quidam ex vestris, non ita pridem, Calvini & sociorum, non fidem, non doctrinam, non zelum, sed prudentiam desiderabat: facilè coniicies, quis ille sit; alioquin hominem, aliàs satis notum, appellare non dedignarer.

IV. Pergit tuus ille amicus; tibi enim scisciranti de novorũ Thomistarum sententia, iis certè repugnantia tribuit, te in omnibus suffragante; nimirum quod gratiam illi sufficientem admittant, sed quæ sufficiat & non sufficiat; sufficit enim, si verè sufficiens est, & nihil ultra, ut necessarium postulet; at verò non sufficit, cum aliquid ultra requirat; verbo igitur sufficiens est, re tamen ipsa non sufficiens: nihil ego ad hæc; doctissimos homines non levi à me injuria affici, putarem, si cum sibi ad propriam defensionem sint satis, defendendos illos susciperem; præterquam quod, non nihil, ut dixi, fortè nolens, refutando ac defendendo adstruerẽ, quod nõ ita ipsi, suæ sententiæ principia longè meliùs edocti, æquè probarent; illud unum dicere non dubitem, quod publicum est & palam prostat; hoc ipsum à Jesuitis præcipuè Thomistis recentioribus opponi; nimirum ex eorum sententia sequi, nullam dari gratiam sufficientem; quod certè ratiocinio conficere ac demonstrare Jesuitæ sibi videntur; Thomistæ tamen, quamvis fortè super hoc, nonnulli ex iis tantulùm vacillẽt, negant illam consequentiam; & hæc lippis & tonsoribus nota; hinc etiam videre, est, quàm parum in rebus Theologicis versati sitis.

V. Pergit ille amicus, seu fabulæ actor; tibi enim quærenti, quid esset, cur Thomistis Jesuitæ aggregarent sese, nec ipsos oppugnarent, itidem, ut Jansenistas; illico reponit, opus non esse; nec ita instandum videri Ecclesiâ valentibus; alienum hoc esset, inquit, à Societatis prudentia, cui, evicisse satis est, gratiam sufficientem à Thomistis agnosci, admittique, saltem voce tenus: nec mirum, si cum Thomistis rursum committi Societas defugiat, à quibus, super his, tantas olim molestias passa est; & hic egregiam Jesuitarum calliditatem & Thomistarum stultitiam laudas. non desunt profectò qui satis ingeniosam fabulæ inventionem laudent, ex qua fortè apud mulierculas & illiteratum vulgus, plausum referes, sibilis tamen, & manuum explosione à peritis omnibus & doctis excipiendus; hi nempe sciunt, decretis pontificiis cautum esse, ne quis de illa controversia, pro una, vel altera parte, scribat, quibus omnes Catholici standum esse putant; tu verò non ita, utpote qui decreta pontificia parum, aut nihil curas. Jesuitis pono gratum accideret, non Thomistas modò, verùm etiam omnes alios à vestris erroribus alienos esse; quod utinam consequuti essent, sed novitas erroris fautores sequacesq; suos semper habuit, habebitq; inposterum: eò reliqua vitia degenerãt, multa de his prudens reticeo, si tacuero, publica monumenta, mutaticèt, clamabunt; illud igitur omni asseveratione à me dictum esse velim, ut summoperè dolere Jesuitas, quod longè plures, quàm par esset, vestris partibus accesserint, quo fine ducti, Deus scit; qua fraude, vel arte inducti, homines etiam sciunt; ita vehementer lætari, quod multi vel ante vobis aggregati, deinde segregati fuerint, vel nunquam vestris partibus adhæserint; in quo certè non erat, quod egregiam illorum calliditatem laudares; nullus enim hac in re calliditati locus fuit; immo parum callidè, ut ita loquar, egissent, si hac arte, sua consilia direxissent, ut sibi Thomistas, contra Jansenistas ascisserent; crede mihi, Willelme, Jesuitæ cum Thomistis rursum committi, non defugiunt; nec præteritis molestiis sibi creatis ullo modo terrentur; nec vident, semotis decretis Pontificiis, quibus id vetatur, ex suo usu non esse, nunc ipsos vehementiùs urgere; meræ sunt Chimæræ tuæ, quæ nihil verisimile præferunt; quin immo, si callidè & humanis dumtaxat artibus agerent, non parum illorum sententiæ inde momenti accederet, quod Thomistæ à Jansenianis partibus starent; cum enim Jansenistarum doctrina damnata fuerit, ut hæretica, impia, blasphema, inde Iesuitarum doctrinam Ecclesia confirmasse crederetur, quod Thomisticam, si eadem esset cum Jansenina, Iesuiticæ oppositam, eadem Ecclesia damnasset; immo non defuerè politici quidam, qui Annato in prudentiæ verterint, quod nimis solicitè Thomistas à Jansenistis abstraxerit, quasi timeret, ne his illi, inito fœdere, jungerentur; unde fortè doctrina Societatis, de divina gratia restasset maximè confirmata: hæc Politici quidam; ego tamen secus, qui Annati prudentiam in hoc non semel laudavi, quod scilicet plus veritati & religioni, quàm privatæ suorum caulæ detulisset.

VI. Sed pergamus in tua fabula, peregrinationem tuas denuo resumis, & te ad Dominicanos confers; nimirum ut eos tuis jocis scurrilibus, præberes omnibus ridendos: tibi enim quærenti ab uno ex illis, utrùm gratiam sufficientem admitterent, & hæc esset Thomistica scholæ sententia: illum in hunc modum plusquam tonsonicè reponentem inducis; istæc ipsa, inquit, quin illum mane in Sorbona, vah quàm pulchrè exposui, totam ego semi horam implevi, ac nisi per clepsydram sterilis, infandum illud exterminassem, jam Parisiis pervulgatum. *Nutu sententiam dicit, quasi Monachus in Sorbona*: & hac eo dumtaxat fine, ut dictum illud religiosis Doctoribus injuriosum insereres, eosque inscitiæ & modicæ literaturæ insimulatos, tridendos in scenam adduceres, hæc, inquã, eo dumtaxat fine à te dicta, seu ficta esse, cõstat. Sed mi homo, velis, nolis, Regulares, sic enim vocantur, summo semper honori Sorbonæ fuerunt, eamque suis egregiis monumentis maximè illustrarunt; Quid Alensis, Doctor Angelicus, S. Bonaventura, Scotus, Maironis, aliique fere innumeri tuum antiquiores, tum etiam et recentioribus ad rem literariam, & sacram præsertim doctrinam contulerint, neminem, opinor latet, qui sit librorum & literarum peritus; nullam comparationem instituo, quod fortè odiosum esset: absit, ut cuipiam, eriã minimo, quidquam laudis detractum velim; illud unum dixisse, satis, Regulares doctrinâ & Sanctimoniã eximios nunquam in Sorbona defuisse.

VII. Mox ad disputandum conversus, ostendis, aut saltem conaris ostendere, gratiam illam sufficientem Thomistarum non esse sufficientem, cum alia quædam necessaria sit: & hic ita urges hominem tecum, ut dictũ est, colloquentem, ut is dare manus quasi videatur: sed cur quæso hæc, quæ frustra esse sciebas: quid tibi, amabò, cum Thomistis? quibus, ut tutescis, singularis est tem hanc explicandi modus, non fortè omnibus pervium: multos enim audisse memini, qui dicerent, illum à te non capi, unde accidit, ut nonnemo, iis, qui non caperent modum illum, præ summa difficultate, credendi necessitatem imposuisset ut sit, Thomistas hoc loco defendendos non suscipio, huic provinciæ ipsimet, cuique mihi, non deerunt, & potiùs difficilia quæque obtendent, quàm sufficientem gratiam renuncient; puta, quod idem prius sit & posterius sante & post; causa & effectus, aliaque hujusmodi: cum reverà præstet, peccare in Philosophiam, quam in Theologiam & fidem: Quare ab re tuus ille acerrimus Jansenista in eos graviter invehitur, & grande scelus, gravem culpam iis exprobrat: vellet, ut gratiam illi sufficientem, & cum ea fidem Catholicam ablegarent: cum gratia sufficiens dogma Catholicum

non instituat; quod scio quidem, à vobis non admissum, sed inde justam occasionem præbetis, damnati errori insimulandi.

VIII. Hic autem Augustinũ, sed nullo citato loco, mentis asseris, errori vestro suffragari; negat certè Augustinus, dari omnibus gratiã efficacem, gratiam illam, quæ dat posse simul & velle, de hac enim ut plurimùm contra Pelagianos disputans inquit Augustinus; Hæc sanè concedimus ultrò; ille tamen Doctor sanctissimus negat, gratiã illam dare, præcepto scilicet instante, quæ dat, posse à peccato abstinere, licèt re ipsa peccetur, non quidem per defectũ gratiæ, sed per vitium voluntatis: sed novas personas in scenã inducis; nimirum tres medicos, quorũ primus cum vulnera explorasset, lethalia pronunciat & nullam nisi in Deo spem esse denunciat; alter verò negat, esse lethalia, & bono animo sanari esse jubet; idq; per merã assentationem; tertius demùm blandienti medico sese aggregat, ægroq; dicit, vires sufficientes esse, ut domum suam repetat; nutrum tibias integras, quamquam viribus destitutus, apodosi parabola nõ indiget; saucius ille vulneratus, hominem in naturæ corruptæ statu repræsentat; primus medicus Jansenistam, secundus Jesuitam, tertius deniq; Thomistam; nimirum juxta tuum sensum & mentem: sed, ô bone, quis unquam Jesuita negavit, hominem in eo statu, divino adjutorio indigere? quis unquam dixit, sine gratia quidpiã posse, quod ad salutem pertineat? nunquid omnes Catholici dicunt hominem suis viribus relictum nihil posse, nec ad sufficientem esse? ut Paulus monet; non admittũt, inquis, Jesuitæ gratiã efficacem, sed tantùm sufficientem; calumniam affingis; utramque admittunt, cũ ratione Catholica; tu verò per damnatum errorẽ, unam duntaxat; Catholicè igitur illi sentiunt cum Ecclesia; tu secus, contra Ecclesiam; non admittimus quidem gratiam à se intrinsecè efficacem, quæ repugnantia involvit; esset enim efficax, & non efficax; primi quidem, quia talis statuitur; alterũ verò quia suo tempore fine careret; cum enim necessitatem inducere, nec ad merendum ejus præsentia, nec ad demerẽdum absentia quidpiam conferret, & hæc mulier cuiusvelitis narratis; nimirũ Jesuitas Pelagianos esse, negare omnem gratiam efficacem, aliaque hujusmodi ut dixi, fidei catholicæ dogma est, quod utraque gratia detur; quod neutra voluntati necessitatis jugum imponat; quod liberũ arbitriũ non destruat, servet, uno verbo quod talis sit gratia Christi, ut ejus voluntas consentire, aut dissentire possit, si velit.

IX. His ludicris, seu comicis præmissis, tragica deinde succedunt; eò sanè truculentiora, quod Thomistam in eam palinodiam adegeris in eadem scena; cuncta enim hæc sunt scenica; eumque induxeris fatentem ultro, dictum se ad gratiam sufficientem adstruendam à majoribus suis, quibus, inquit, si obluctẽr, quid de me fiat, ipsique casum Abbavillanum commemorat; denique hominem traducis, quasi hic rationibus privatis & humanis adductus, veritati Catholicæ renũciarit, quo quid prius de homine religioso dici queat, non video. Illum ipsum inducis jactantem Bullam illam fictitiam contra Molinam, ac demum Jesuitis imponentem, quod hi pontificum imperitia, in hæreticorum erroribus, à vera S. Scripturæ doctrina secernendis, abuterentur, & non multo tempore, sic dogmata sua dissiparint, ut populorum ubique brevi in ipsorũ dominatum venerit. Sed mi homo, illa illa mera bulla est, & plusquã fictitia: nemo nescit, damnatam priùs delatum, à censura immunem remissum esse; igitur victa causa: cum autem actores tandem, qui ante fuerant Rei, Jesuitæ instarent, contra doctrinam Adversariorum; post aliquot disputationes, discussa quidem causa est, sed non terminata, & fortè in aliud tempus dilata; sat fuit, delatum Reum insontem declaratum fuisse: unde profectò est, quod Thomista ille tibi graviter succenseat, cui duplicem calumniam affinxisti; primam scilicet proditæ fidei, ob rationes humanas & privata cõmoda; alteram, afflictæ Jesuitis calumniæ, immo & gravis delicti, in decreta Pontificia, quibus cautũ est, ne quis Bullam illam fictitiam citet; vos quidem hæc parum curatis, sed quod religiosum hominem inducat is ea non curantem, grandis profectò flagitii res est.

X. Hic demum tuus ille amicus personam mutat in ultima scena, & declamatorem agit; grandi quippe, magnifico & altitonante illo Rhetorum dicendi genere, quod supremum vocant, instructus, in Thomistas vehementissimè invehitur; quod scilicet ipsi, ob vilissima commoda, cœlestem gratiam, iis commissam, tanquam cæleste depositum, in gratiam Iesuitarum, desererent. Sed hoc declamatore nihil insulsius, absurdius nihil esse, putatem; rem sanè ipsam non discutio, quam Thomistis, præ modestia, relinquo vindicandam; sed ridiculum illum scribendi modum, non sanè ridere non possum: nempe in Epistola familiari, superbè accersere grandes illas figuras, objurgationem, admirationẽ, exclamationem, apostrophem, graviores cothurnos, fulgur, fulmina, omnemq; sententiarum vim & robur, eaque omnia ampla & magnifica, quorum pulpitum, seu forum vix patiens esset; & hæc, ut iterum dicam, in Epistola familiari; dicam, quod sentio, nihil absurdius, & mage ridiculum excogitari posse, arbitror: hic certè ferulam pedagogicam, Willelme, ubi tamen tuus heros nihil nisi plausus & palmas, primique & inimitabilis scriptoris laudem refert; non ita periti catholici, qui certè in eo ingenii satis, judicii & decori parum, bonæ, sinceræ, catholicæ fidei nihil, verbositatis deniq;, ac falsitatis, calũniæ, fraudis & malarum artium quàmplurimùm inveniunt.

XI. Sequitur Thrasonicum illud de *interritis Augustini discipulis*, nimirum Jansenistis, qui hoc sibi nomen arrogant, cum tamen Augustini potiùs adulteri corruptores, quàm legitimi sectatores & discipuli censeantur; illi ergo, inquit tuus ille acerrimus Jansenista, sæculi vinculis exoluti, uni Deo serviunt, unum Deum habent in animo; quàm bellè, quàm Christianè, quàm demissè de te, tuisque sentis; sæculi vinculis exoluti, inquit, etiam autem; etiam factionis cum Batavo illo, Hiberno Ussero, aliisque, ut gente, ita fide ac religione exteris; utinam, utinã, Willelme, errorum laqueis expediti, quod enim attinet ad mille censurarũ Ecclesiasticarum vincula, quibus implicati estis, iis certè optima Parens Ecclesia, si meliora tandẽ consilia sequi velitis, vos statim expediet. Igitur inquit, sæculi vinculis exoluti, uni Deo serviunt, non mãmonæ, non iræ, vindictæ, odio, peccato; vereor tamen, ut non tam fideles & prudentes servi, quàm protervi & nequã audiatis; illi profectò Deo non serviunt, qui Ecclesiã Dei suis erroribus inficere, factionibus conturbare, & Dei servos mille calumniis, satyris & contumeliis immisericorditer persequi non cessant. Unum denique Deum in animo habent, ain? non Jansenium, non Calvinum, & nullum errorem; utinam vera narrares Willelme; nam ita bene vobis precari, charitas jubet.

XII. Sed quàm bellè prædicta declamatio in vos quadraret, quàm appositè in vos retorqueretur, in hunc ferè modum: cur nomen Catholici usurpatis in Ecclesia, Catholicam tamen fidẽ non retinetis? Ecclesia vestros errores dãnavit, quos hodienũ, in media Ecclesia, mordicùs tenetis ac defenditis; damnamus, inquis, propositiones ab Ecclesia damnatas; sed in quo sensu; an fortè in eo, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt? in sensu Hæretico, inquis; rectè, nã Ecclesia propositiones in sensu Catholico minimè

minimè damnavit, sed an in sensu Jansenii? id est, in sensu vulgari, & proprio, in quo dum taxat Ecclesia propositiones damnare solita est; igitur proprius est hæreticus, sensu igitur Jansenii hæreticus: damnate igitur illas in hoc sensu, ut non jam verbo & voce, sed re ipsa, Catholici sitis: res facti est, inquis, in quo Ecclesia erravit; hæreticam profectò vocem; loquela vestra vos satis manifestat, Hæretici estis; vos tamen, si Willelmo vestro credimus, sæculi vinculis exoluti, uni Deo servitis, unum Deum in animo habetis: quisquis ergo in Ecclesia aliquid potest, publicè à Præconibus curet, illud tuũ *notum omnibus esto*, quod longè melius in vos, quàm in Thomistas cadit; cum Jansenistæ dicunt, se damnare ubilibet quinq; Jansenii propositiones, ab Ecclesia damnatas, id eos velle significare, se nullibi damnare, nedum in Jansenii libro, sed eas maximè adstruere, cum negant & damnant gratiam sufficientẽ, quidquid enim mali quinque illis propositionibus inest, ex eo potissimùm provenit, quod per eas, gratia sufficiens ablegetur ut monstrosa, damnetur ut hæretica.

PROVINCIALIS Epistolæ Confutatio.

I. EST saltem, quod laudem hujus Epistolæ brevitatem; nam quò brevior, eò minùs mala; quamvis enim malum insit, immo nihil boni; quò minùs inest, minùs mali est. Montaltii literas, inquit, nemo non probat: itane verò? en tibi purum putum Jansenistarum stylum, cùm neminem illi præ se putent, quidquid ipsimet probant, non probare neminem dicunt, sat scio, ab iis, aliisque Hæreticis, impensè probari & putidè laudari, sed quoque scio, improbari à Catholicis, damnari ab Ecclesia, à Magistratibus æqui honestique amantibus flammis ultricibus addici. Addit, jucundas esse politioribus Aulæ ingeniis, scio, quos intelligat, illustres haud dubiè sibi patronos accersit, sed quæso te, an ipsi Aulæ? An Regi? cujus imperio & decreto, illæ satyræ, Carnificis manu, igni traditæ fuerunt; item non abhorrere à fœminarum captu, sat video, quid bonus ille captet; omnibus hæreticis id solemne fuit, ad suos errores propagandos, fœminarũ & Aulicorum opera uti, sed quis ad istiusmodi regulas fidem suam, Religionem suam? multa reticeo, & invitum sustineo stylum.

II. Addit, vix credibile esse, quantũ Montaltii literas nobilis quidam Academicus commendarit, cujus literarum longam laciniam exscripsit, facilè tertiam hujus Epistolæ partem; ille autẽ nihil prorsus ad scriptoris laudem, nehilum quidẽ, sed totus est in meritis causæ, ut ajunt, cõmemorandis, illique, ut ipse testatur, in votis esset, proximam illam potestatẽ tot turbas, inquit, sine causa cientem, & quid sibi velit ignorantẽ, expellere, proscribere, profligare: sed quid hæc Theologica ad Grammaticorum Academiam? huc reverà quadrat tritum illud, *ne sutor ultra crepidam*; aut fortè aliud, sed præ modestia reticeo. Subnectit denique insignis fœminæ literas ad Amicam, in quibus, impensè laudat Montaltium, ejusque elegantissimas Epistolas; & tollit ad astra, fœmineo more, ingenium viri, judicium, eloquentiam, artem mirabilem, aliaque plusquàm eximia, sed hæc accipimus ad instar muliebris mundi; fœmineam laudem nec probo, nec invideo: id colum provoco, seu remitto: pro rectis & sanis rerum judicis, peritis standum est, nemo quippe de iis rectè judicet, quæ ipse nescit: Quid si ergo de Theologicis Academicus, de arcanis fidei mysteriis mulierculæ, surdus de musica, cœcus de pictura, stultus stolidus de subtilissimis scholarum apicibus, hæc sanè non à recta modò ratione & prudendi humanum usu, sed à sensu communi tam aliena, quidpiam aliud, esse, dixero.

III. Tritam & vulgarem paræmiam revocat in memoriam, Willelme, bonum vinum venditibile haud non indiget: vix credi potest, quàm id vobis solemne sit; vestros scilicet & vestra adeò putidè prædicare, laudare, extollere; alios verò & alienaita deprimere, ut Annatus, si verbis & scriptis vestris fides habenda sit delirus senex; Ferrerius à vobis læpius in Cogitationibus profligatus; Bagotius ineptus; Martinus ignorans; Petrus à S. Joseph stupidus; Petavius nugator; Stephanus Dechamps garrulus; Pirotus immanis & nauseabundus; Nœtus vilis anser interolores; Alii denique ex Societate scriptores, doctrinæ morum & fidei deprauatores: immo præcones & emissarios ubique libertis & conducitis, qui hoc munere defungantur; ut verbo, adeò putida, ut dixi, & fœtida repetitione libelles vestras nobis obtrudere non cessaris, ut omnibus rectè sentientibus inde non leviter stomachũ moveritis. Montaltiũ vestrum non contemnendo ingenio esse, do, & fateor ultro; non tamen ingeniosissimum & Coryphæum; nec ipse opinor, Arnaldus autem in stylo facili est, sed scurrili; adeòq; triget, sit tota urbanitas interdũ absit; unde non mirum est, Fœminis & Aulicis arriserit; hi quippe nihil fere aliud libenter captant; sed summa rerũ Theologicarum, eaque præsertim, quas ipse versandas suscepit, inscita & impertia; satis bonum Geometrã duco; non tamen is est, qui Archimedẽ, Apollonium, aliosq;, vel antiquiores vel recentiores post se reliquerit, ut ejus emissii & laudatores conducti jactare non cessant, scripsit libros de Cycloide, solvitq; abstrusa quædam problemata; sed ante illum, Torricellus eadem, aut maximam eorum partẽ, quamquã citra demonstrationẽ solverat, item Lalovera, & quidã alii: unde mirum nonnullis accidit, quod ne ipsum quidem Torricellum appellarit: illum sanè, quamvis adversarium, iis laudibus fastratum nolim, iis tamen laudibus quæ omnem fere hominum cogitationem superant, quas nonnulli, quo studio ducti, Deus scit, plenis buccis, calamis & manibus illi aspergunt, indignissimum reputo: quod ad voluntatem hominis spectat, pessima est, malignaest, homo certè, si uspiam alius, nulla fide malis artibus, diabolica superbia, protervia, pertinacia, perfidia, prodore penitus prostituto, & nulla fronte: à Jansenium hominem discessisse, fama fuit, non tamen (quod resci vi à viris cognatione ipsi conjunctis) ut fieret melior, sed peior: cum enim Jansenistæ, saltem ad speciem, faterentur, Ecclesiam in causa Janseniana erraisse quidem in facto, non tamen in jure, ab iis recessit, cum etiam errasse in jure præfractè assereret.

TERTIÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. DOlorem, quem tibi censura Sorbonica intulisit, premere voluisti, Willelme Wendockii, erupit tamen in furorem & rabiem, & cum jocari maximè videri vis, vehementer homacharis, immò & furis, hinc tui compos esse non videris; Protheum agis, mille vultus induis, & mille trahis averso sole colores, ut simplicioribus & incautis rerumque imperitis, mulierculis præsertim aulicis, qui jocis & risu omnia metiuntur, imponas: Hinc eadẽ asseris & negas, attollis & deprimis, ampli-

amplicas & elevas; quàm varia, quàm contraria, quàm repugnantia; centies & millies tibi contradicit. Nihil mirum, impostui, nescis, quid tibi velis & quò. Censura Sorbonica, inquis, expectationem illam destituit; expectabas enim, ut Hæresum omnes suffocaret; sed tanti apparatus, inquis, ridiculi exciderunt; Jansenistæ Hæreseos & schismatis pauci arguebantur; Arnaldi secunda Epistola ad Sorbonam delata; Censores, Arnaldo, præ cæteris inscio, ad recognscendum deputati; nulli diligentiæ, nulli laboris parcitur, ut quidpiam censura dignum reveniatur; sed quid tandem? unam dumtaxat propositionem, eamque non prolixam censuræ & notæ subjecerunt, in quam tamen Arnaldus nihil nisi à Patribus excerptum congessit; summa illi, cum his verbis excerptum congessit; summa illi, cum his verbis excerptum congessit; summa illi, cum his verbis

quamquam longè difficiliùs, huic difficultati volens succubuit, cui tamen, quamquam ut dixi, difficiliùs, potuit non succumbere, & cui reverà non succubuisset, si gratiam illam singularem & efficacem à Deo accepisset; peccavit igitur, licèt potuerit non peccare, si voluisset, & gravissimæ tentationi magis strenuè, seu majore nisu obstitisset; quia tamen illi obsistere arduum & valde difficile fuit, eidem volens cessit; jure igitur peccavit; Jure igitur, quidquid obgannias, Arnaldi propositio, à Sorbona, quid dico à Sorbona, ab Ecclesia confixa est, damnata est, quem pro Hæreticorum, vel Hæresiarcharum more, gemini delicti reum fuisse, constat; nimirum erroris impii, atque blasphemi, ac minimè ferendæ temeritatis, utpotè qui sanctos Patres in societatem erroris vocare non dubitavit.

VI. Jam verò primam illam tuam cantilenam repetis: postquam inquis, homines ad hunc modum se illusos senserunt, omnium animos tacita quædam subiit offensio, adeòque censoribus ipsis vulgò jam irascuntur, & ex totius rei gestæ serie, mira quædam, ad Arnaldum purgandum, argumenta colligunt; *Omnes*, inquis, *omnium animos*, atque ita ne unus quidem Catholicus restat; omnes ab Ecclesia transfugæ, ad Jansenii & Calvini castra transierunt; *omnes*, inquis, Jesuitæ igitur, Episcopi, Cardinales, atque adeò ipse Romanus Pontifex; *omnes* enim, inquis, neminem excipis; hæc ut dixi solita vestra cantilena est; tres aut quatuor Doctorculi, totidem ferè Leguleii, aliquot mulierculæ, pauci fortè cucullati, præter apertos Calvinistas, dicunt aliquid, vel approbant Heterodoxum; omnes, inquis, omnes, illud dicunt & probant; & pauci illi, juxta Onomasticon Jansenianum, *omnes* significant. Illud nobis profectò sat est, quod ipsa Ecclesia universalis, cujus Romanus Pontifex Caput est, eamque cum Præsulibus sibi subditis & unitis repræsentat, Arnaldi vestri Hæresim notarit, confixerit, damnarit, uti aliàs errores Jansenii, quos in hisce literis & notis renovas, ut disertè testantur Illustrissimi Episcopi & sapientissimi Doctores, in censura tui libri, vi cujus, decreto regio, flammis deinde publicè à ministro publico traditus est.

VII. Postea redis ad tuam solitam fictionem, qua in tribus hisce primis litteris, centies uti visus es; & hic miram inventionum penuriam mirari satis non possum, in eo præsertim homine, quem ut ingeniorum apicem prædicare non cessas: adisti quippe unum ex illis, qui sequestres, in quæstione facti fuerant, & ex eo, ut rerum istarum peritissimo, discrimen illud exquisisti, quo Arnaldi propositio damnata, à luculentis Patrum dictis, Augustini scilicet & Chrysostomi discreparet. Hic statim erupit in tui, suique Arnaldi encomia, à quo, ipso teste, nihil manarit unquam in publicum, quod non traditionis auctoritate undique fultum esset; ac proinde illius doctrinam tutam, sanam, catholicam esse; cujus tamen censura malis, artibus, à Molinistis procurata fuerit; censura, inquit, censura dignissima, ad tempus saltem iis profutura; post verò ipsi aliud subsidium quærent; in diem enim vivunt; Hinc Scenicus illorum Catechismus, supplicationis pro gratia sufficiente pompa, comedia, pictumque kalendarium, aliaque hujusmodi, ad futilis victoriæ commendationem: & hic illorum solertiam, calliditatem, prudentiam laudas, eo scilicet fine, ut tuus ille, quem sequestrem vocas, qui tamen totus vester est, non illepidum illud eruditi Theologi dictum insereret, nimirum Molinistarum consultissimos esse, qui astu multa tractent, parum loquantur, & nihil scribant; quidquid demum in comitiis gestum est, eorum astutiæ tribuit; & tandem in to animo sis, nec si damnatam propositionem ut pes, hæresim ea re metueris; quod Doctoris Molini testimonio confirmat, quem fingit, dixisse, propositionem illam in uno Arnaldo damnatam fuisse, orthodoxam tamen à quovis alio prolatam; nonne certè inquis, Hæreseos genus; Arnaldi doctrina heretica non est, sed ipse Arnaldus Hæreticus.

VIII. Cuncta hæc eò satis superque refellitur, quò nudè & apertè referuntur; hominem illum peritissimum vocas, sed Jansenianæ & damnatæ doctrinæ, quàm palam profitetur; in censuram declamat, eamque censurâ dignissimam censet; quinus haud dubiè, illorum est, qui exauctorati ex Albo Doctorum recens expuncti fuerant; præter Judicem ipsum & latam ab eo sententiam, qui ipse Arnaldus cum suis damnatus est, morsu ac dentibus dilaniare conatur; nolim tamen asserere, censuras omnes Sorbonicas errori obnoxias notare, cujus sanè prærogativæ laus Ecclesiæ dumtaxat competit; quamquàm hæc, quia Ecclesiæ centuræ omninò consentit, verissima, sanctissima & Sorbona digna est: non mirum est igitur, quòd hic homo Arnaldum laudet, socius socium, similis similem, Jansenista, pro more Jansenistam; quod autem Arnaldus nihil scripserit, quod traditionis auctoritate fultum undique non fuerit, falsissimum est, immò dictu erroneum; cùm enim non modò hanc, verùm etiam universam Jansenii doctrinam defendat, item damnati erroris de duplici Ecclesiæ capite, primus auctor & parens extiterit, immunis ab errore dici non potest, nisi ab errante, & similis furfuris homine.

IX. Quod verò censura Sorbonica malis artibus à Molinistis solicitè procurata fuerit, facilè dictu est, at probatu difficilè, immò impossibilè: sciunt omnes, & voce publicâ constat, Jesuitas Sorbonæ nonnos acceptos esse, ut illi ab ista tam gravis momenti re extorserint; demus tamen procurasse, ne tecum in omnibus contendamus; rem illi profectò sanctam, justam, & in hoc rerum statu necessariam procuarunt, cujus nunquam eos pœniteret. Quod Jesuitæ, ut ait, in diem vivant, quasi fortè iis domi sit curta supellex, lepidum dictu, seu dictum lepidè tibi videtur: sed quid quæso illi? illud certè potissimum; servire Deo & Ecclesiæ, pro cujus & veritatis Catholicæ defensione, nullis unquam laboribus, industriæ nulli, atque adeò nec ipsi famæ, vitæ, & sanguini pepercerunt; hoc dumtaxat nomine illos odisti, idque communi & publico omnium aliorum Hæreticorum exemplo; quod verò spectat ad ea, quæ commemoras de Catechismo, supplicatione, comedia, kalendario, de quibus in meis notis dictum est abundè. Futilem porro victoriam vocas, quam scilicet Ecclesia de vestis erroribus notatis, confixis, & fulminatis reportavit, utinam etiam de ipsis errantibus; si hanc pro pro futili habeas, nescio, quid solidum & firmum apud te futurum sit: Fatemur ultrò, insignem esse victoriam & plurimum de illa gaudemus; sed hæc futilis est, seu quod eodem recidit, vana & commentitia; hanc reverà futilitatem pluris facimus, quàm universam Jansenistarum soliditatem: dubito verò quàmplurimum, an Jesuitæ puerili dum-

tamtaxat voce adversarios suos proterant; nullus tamen dubito, quin obstinatissimi illi Dei ac divinæ veritatis hostes ab Ecclesia non uno fulmine afflati contriti fuerint; ululant quidem frendentque indignum, præ rabie, sed victis atque prostratis nonnihil fortè indulgendum.

X. Quod attinet ad dictum lepidum eruditi Theologi, Samoiedis & Laponibus hæc fortè scribere cogitabas, aut certè mulierculis & cincinnatis Abbatis, librorum juxtà atque scientiarum imperitis; quod enim Jesuitæ silendo & astu, rem suam, eandem suam, hucusque servarint integram, & scribendo perdiderint, & quod tam multos auctores eosque doctissimos omnisque generis scripsisse, pœnitent, nemini certè, nisi stolidis nicrionibus tui similibus persuadebis unquam; sed est, quod ignoscam, si non temeritati, saltem justitiæ tuæ, utpote qui Jesuitarum libros nunquam lustraveris, aliquot dumtaxat locis truncatis & adulteraris à sociis tibi notatis, seu dictatis contentus, & reliquorum omnium inscius, quæ vastissima Bibliotheca vix capere, in iis scurrilitatem tuam probare, vel exercere poterit. Apage igitur calliditatem illam, astutiam illam, quam Jesuitis affingis; apage hæreticam illam Doctoris tui rerum istarum, inquiebas, peritissimi, conclusionem, in qua scilicet, per summum eorum, Arnaldi errorem ab errore liberat: quàm illud quieto animo futurus sis, vix mente, seu cogitatione assequi valeo; propositioem illam Ecclesia damnavit ut impiam, blasphemam, hæreticam; tu verò cum dolo tuo, ut catholicam adstruis, atque defendis; & hæc quieto animo; vereor sanè, Willelme Wendrocki, ut conscientia callum obduxerit, cor Pharaonis obduratum sit; ad quietem illam eum perveneris, quam Lutherus tandem post vigiliarum, quibus stimulis conscientiæ agitatus fuerat, obtinuit, ac demum victrix illa gratia, quam prædicare non cessastibi defuerit. Et verò qu squis Ecclesiam non audit, quæ toties errores nostros corripuit, ille non jam mihi & omnibus Catholicis Jansenista est, sed sicut Ethnicus & Publicanus. Omnino impium illud verbum, quod perperam Doctori Meinio affingis; sine teste nihil volo tale; quis enim talia de homine Catholico eoque doctissimo & urbis infensissimo sibi persuadeat? sed vix à me retinere possum, quin hoc dicam; mitiùs haud dubitat optima Parens Ecclesia erga vos se gessit; errores damnavit, non errantes; propositiones Jansenii, non Jansenium; Hæresim Arnaldi, non verò Arnaldum; quamvis Arnaldum solùm, non errorem illius damnatum fuisse, insulsè dicas: Mitissimum illum agendi modum Ecclesiæ mirari satis non possum, cui certè Arnaldus & alii justam & majorem quam par esset, occasionem dederant, non tantùm suos errores, verùm etiam contrà errantes sua fulmina intorquendi: Mos antiquus Ecclesiæ fuit, errores simul cum suis erroribus damnare; sic in Concilio Niceno, Arrius; in secundo, Macedonius; in tertio, Nestorius; Euticles in quarto; atque ita de cæteris, à quibus, quid in simili causa factitatum sit, nova rerum præteritarum non prorsùs ignaro proferendum est; præsertim verò (ut alia omittam) quid in Constantiensi gestum fuerit, feralis busti fumus oculos vestros oculos ferit; sed hæc plusquam apodosim Catholicis lectoribus faciendam reliquo.

XI. Concludis denique, has contentiones Theologicas Theologorum quidem esse, Theologiam tamen non attingere; quid ergò est, inquis, cur Doctorum pugnæ nos inseramus, minimè Doctores; fateris, te Doctorem non esse, fatenti etiam non jurato plenissimam habeo fidem; de his enim rebus Theologicis ita loqueris, ut te illarum prorsus imperitum esse, apud doctos omnes constet; immò id, quod dicis, præteritas contentiones Theologiam non attingere, reverà evincit, te imperitos inter maximè imperitum esse; quis enim nescit, ad Theologiam hæc pertinere; an scilicet detur gratia sufficiens; an plena & proxima potestas non peccandi, homini peccanti insit; an detur gratia à se intrinsecè efficax; an is reverà peccet, cui deest gratia necessaria, ad hoc ut verè possit non peccare: hæc Theologiam non attingunt, inquis; Vah ignarum caput! immò in prima epistola hæc habes, quantus brevi Theologus effectus sim, jam faxo scias; hæc sunt igitur theologica; tibi ergò manifestè contradicis; sed id sæpè ac sæpiùs; Hinc illud efficaciter retunditur, quod scribis in admonitione; cùm enim Jesuitæ dixissent, te fassum fuisse, quod nec Doctor, nec Sacerdos, nec Theologus esses; admonitionis auctor, vel tu ipse, id nunquam, inquis, in ejus literis inveni; imò qui eas legerit, satis comperiet, quàm ille sit veræ Theologiæ gnarus; dixeras tamen, ipso statim initio primæ Epistolæ, *quanto in errore versati sumus; at illo me liberavit hesterna dies*, agnoscis opinor, tua verba, & alterapòst pagina, hæc addis, *quantus brevi Theologus effectus sim*; unde manifestè sequitur, te priùs Theologum non fuisse; si enim effectus es, antè non eras; antè, inquam, id est, ante alterum diem, cùm hesterna illa te inscitia liberarit; manifestè igitur tibi contradicis; quamquam frustra id fassus es, timendum quippe non erat, ne quis Theologus te haberet pro Theologo; adeò miserè & imperitè de rebus Theologicis disputas, quarum terminos, ut vocant, non intelligis. Ejusdem furfuris est, quod ibidem habes in admonitione; nimirum, nihil aliud de illo sciri, id est, de auctore literarum ad Provincialem, nisi quòd is Ludovici Montaltii, non Ludovicum Montaltium, ut dicis, nomen assumpsit; ut etiam in nomine fingeret; ita scurra, vel histrio nomen in scena mutat. Cæterùm nemo nescit, illum esse Paschalem, satis notum hominem, Geometram, ut jam dixi, non prorsus contemnendum, non tamen tam eximium, quàm aliqui illius emissarii prædicant: Scripsit aliquid de Vacuo, sed ratione satis vacuum, item de Cycloide, sed hæc ab aliis innominatis, majori ex parte, in alveum suum derivavit. Sed de hoc homine jam suprà, & fortè adhuc infrà.

* * *
* * *.

QUARTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. IN tuis dumtaxat erroribus adstruendis, consequentium cum antecedentibus connexionem, intactam & integram servas: in quovis alio argumento vix unquam, ut par est, & ex nexu consequentium ratiocinari, ut ajunt, videris: In hac Epistola gratiam actualem, ut vocant, ita explanas, ut prorsùs eam, unà dumtaxat efficaci contentus, elimines; ita evolvis, ut è medio tollas; idque cum maximè necessaria est, ut illius ope, gravissimæ tentationi homo resistat. Est autem, quod Jesuitis gratuler, qui sententiam Catholicam tenent, oppositam tuæ, quàm ut Hæreticam Ecclesia damnavit. Proximam illam potestatem non peccandi, quâ pollet justus peccans, prima Epistola rejecisti, ut ridiculam; secundâ verò, gratiam sufficientem, ut monstrosam & semipelagianam ablegasti; tertiâ quoque, propositionem Arnaldi à Sorbona & Ecclesia damnatam mordicus defendis & vindicas à censura; in quarta demùm, quam discutiendam suscepi, homisem peccare vis, ex incogitantia & ignorantia insuperabili; quamvis alioqui voluntas non peccet, nisi volendo, nec feratur in incognitum; in eo tamen peccari vis, & imputari ad culpam; igitur in eo peccat voluntas, quod nec cognoscit, nec vitare potest, contra Augustinum; quod tamen in tertia propositione ab Ecclesia damnatum fuit. Hoc unum est ex præcipuis Jansenianæ doctrinæ principiis seu fundamentis, ignorantiam (Theologi invincibilem vocant, ego latiniùs insuperabilem) ignorantiam, inquam, juris naturalis insuperabilem, ignorantem culpæ non eximere; quod sanè Hæreticum dictu est, & damnatum ut hæreticum, in tertia propositione ut dixi; neque disputamus hoc loco, utrùm in hoc, vel alio rerum statu, hujus, vel illius juris ignorantia insuperabilis esse queat; quod certè ad præsentem quæstionem non pertinet, sed disputandum Theologis ab Ecclesia relictum est; sed dato, & non concesso, ut ajunt, in hoc vel illo casu incogitantiam, vel ignorantiam insuperabilem reverà intervenire, hæreticum dictu est, peccare illos formaliter, id est, iis imputari, & culpæ ac vitio verti, qui aliquid omittunt præceptum, vel admittunt vetitum, ex incogitantia, vel ignorantia insuperabili.

II. Sed, inquies, hominem Theologum non decet, in acres censuras adeò facilè prorumpere; præstaret sanè argumenta in hanc rem à nobis adducta, & à multiplici ratione petita, immò disertis SS. Patrum & conciliorum locis confirmata diluere: ita nuper cucullatus quidam: sed quæ tandem ratio illius sententiæ damnatæ? nulla profectò ratio divinæ fidei repugnat, an fortè ex eo, quod libertas à coactione sit satis; apage dictum hæreticum, an quod omnis gratia Christi Salvatoris à se intrinsecè sit efficax? error est, hæresis est: an quod in pœnam peccati originis, id fiat? fateor in pœnam peccati, necessitatem aliquid faciendi, vel omittendi, à Deo Judice statui posse, fieri tamen non potest, ut id, quod necessariò fit, vel omittitur, novum peccatum sit, & jure imputetur; nulla igitur ratio est, quæ sententiam illam damnatam vel minimum probabilem efficiat. Quod verò pertinet ad Scripturæ, conciliorum, & SS. Patrum loca, miror, tanti à nonnullis æstimari, quasi per hæc, ignorantiæ & necessitatis peccata adstruantur; quia nullo negotio explicari possunt; loca obscura scilicet & dubia, per expressa, clara & indubitata; nec enim clarus locus & expressus per obscurum & dubium; sed contrà, obscurus & dubius, per clarum & expressum explicandus; nempe vel de ignorantia crassa, supina, affectata intelligi debent, vel de insuperabili quidem per vires dumtaxat naturæ, sic enim locus ille Concilii Diospolitani contra Pelagium intelligitur, vel de peccato materiali, in quod scilicet voluntas ferretur, dum ignorat, peccatum inesse; unde materiale tantùm peccatum est; voluntarium scilicet voluntate *facti*, non voluntate *peccati*, juxtà Augustini loquendi modum, de quo infrà. Itaque in hac Epistola, id præsertim, non probandum quidem, quia nihil unquam probas, sed exponendum suscepisti, nimirùm verè peccati per incogitantiam & ignorantiam insuperabilem jure naturalis.

III. Fingis statim initio, te data opera convenisse Jesuitam unum ex peritissimis, quem tamen ad instar stolidæ pecudis & Morionis loquentem inducis, eâ simplicitate, inscitiâ, imperitiâ, ut nihil stolidius repræsentari posse videatur; ab illo igitur Jesuita Fabulino, sic eum deinceps circumlocutione appellabimus; ab eo, inquam, primùm scisciteris, quid sit gratia illa actualis; respondeat is, esse inspirationem Dei, quæ nobis divinæ voluntatis notitiam, & ejus implendæ desiderium affert; parum certè peritè; hunc tamen peritissimum esse dicis; vitiosa quippe est illa definitio; quia licet prædicta inspiratio sit gratia actualis, non tamen omnis gratia actualis est inspiratio; definitum igitur latiùs patet; igitur definitio vitiosa. Cùm autem satis commodè gratia in habitualem & actualem dividatur, & habitualis sit divina illa qualitas, quæ inest animæ, per modum habitus, eamque sanctam, Deo gratam, Dei amicam, & divinæ consortem naturæ facit; actualis erit quælibet alia, quæ vel ad auxilium, vel ad Dei concursum naturæ non debitum facilè reducitur; illud porrò auxilium est, ad aliquid faciendum, vel omittendum; illud bonum, hoc malum: cur igitur vitiosam definitionem huic Fabulino per fraudem imponis? an sunt hæ ingenui Academici & æqui disputatoris partes.

IV. Pergis in fraude, eumque sic loquentem inducis; neminem in peccato jure culpari posse, nisi qui de illius pravitate divinitùs sit admonitus, & ad illud fugiendum excitatus. Cur affingis ignobrio, cur rem alioquin clarissimam verbis ambiguis involvis? dicimus tantùm, quo ad hoc non peccare illum, qui tenetur ignorantiam insuperabili; dicimus, gratiam sufficientem semper adesse, saltem ad orandum, quando sine illa peccatum fieri, vel omitti non posset; hæc est doctrina Catholica; impugnatis illam, sat scio, tantùm novis erroribus. Deinde, cur Simplicianum (ut simpliciter loquar) illum, seu Fabulinum ad Calvinistas redigis, ac præsertim ad Baunium? cur non ad Suarem, Vasquem, immò & ipsum Molinam, qui de divina gratia doctissimè scripserunt? quod tamen argu-

gumentum ad Theologiam moralem non pertinet: illustria Baunii citare voluisti, ut inde sugillandi nomen & confixionem illius libri occasionem sumeres: quamquam exscripta Baunii propositio sana Catholica est; nemo enim peccat in eo, quod peccatum esse ignorat, ignorantiâ scilicet insuperabili; fortè negabis, quampiam ignorantiam insuperabilem esse posse; hoc stultum dictu est; perversaque si aliquis diceret, solem non splendere; indigni estis satisfacio, immò & hæretici, in eo, quod omnis peccati etiam ex ignorantia insuperabili; non autem ò stultitiæ venistis, ut omnem omninò ignorantiam invincibilem negaretis, uti reverà non negatis. Nihil igitur aliud Baunius hoc loco, nisi laudem ignorantiâ insuperabili minimè peccare; quod tentè Hallerius in Baunio nunquam reprehendit; quamquam doctissimus ille Antistes Heterodoxis Jansenij placitis adhæsit. Illud porrò scurrile dictum; *ecce qui tollit peccata mundi*, alteri jam olim, cum Baunius scriberet, nimirùm Dianæ, affixum fuerat; undè in te fortè illud, *imitatores servorum sunt*, quod Apologistæ occinuisti, longè melius quadrat.

V. Idem Annatus, idem Moinius, quorum loquitur scilicet dictante, tuus ille Fabulinus exscripto; nimirum illud, quod fit ex ignorantia insuperabili, culpæ non verti, nec imputari; & hoc ipsum est dogma fidei: nihil igitur est, quod hic moveat, nisi genuino hæretico: duo tamen obscurant tuam fidem; dixerat Annatus, *qui nihil de Deo, vel peccatis cogitationem habet, nec ullo modo apprehendit*, nimirum peccatum inesse, quod Fabulinum tuum sic interpretantem inducis, id est, *nullo modo cognoscit*; pessimè interpretaris; aliud quippe est apprehendere, & aliud cognoscere; cum verò dubitatio sit satis, ut aliquid apprehendi dicatur. Nugaris deindè frigidissimè, & facetum agis; quam illam sufficientem, quæ non est sufficiens, istum commemoras; distinctiunculas illas, quas mihi times, deprecaris; ignorantiæ ope, si fortè illa minat culpæ, longè plures absolvi dicis, quàm gratiâ sacramentis: ad quid hæc nebulo? ridendo dicenverum, nil vetat; Vah scurram impium atque blasphemum! crede mihi, ignorantia illa insuperabilium tam frequens est, quàm tu ipse putas; tibi saltem patrocinabitur nunquam; laboras quidem ignorantiâ, sed supinâ, crassâ & affectatâ, quæ nunquam te ac tuos eximat culpæ; hic autem præsertim jocoser & scurriliter exultas, nimirum in rebus pessimis, dum tuos illos integros, perfectos, plenos, inveteratos peccatores inducis, qui nunquam de Deo, vel amando, vel orando cogitant, ac proindè omnino non peccant; cùm ignorantiâ & incogitantiâ laborent; & hanc per jocum regiam viam appellas, qua itur ad astra, quam si quis ineat, & in hac, & ultima vita sit fœlix; O nequam! nemo istos ignorantiâ insuperabili teneri dixerit; peccant, crede mihi, & graviter peccant; vix in Luthero crucians inquiescentia, post viginti annos tantulùm pacata illa, quamquam ad ultimum vitæ halitum, debiliores illam conscientiæ stimuli non defuerunt; idem morbus inveterati illis accidit; centies & millies huiusmodi homines redeuntes ad cor operam meam pro salute sibi poposcerunt, quàm certè iis ultrò stimuli, at semper comperi, nunquam iis defuisse, aliquem aliquem, quamvis alioquin tenuissimum fomitem, multo quidem opertum cinere, multa caligine obscuratum; nonnihil tamen angue luculæ semper affulsisse, & sciscitanti mihi, an certi essent, se in tuto esse, omnes ad unum responderunt, semper aliquid dubitationis fuisse.

VI. Abi ergò cum tuis illis inveteratis, quos nulla unquam ignorantia insuperabilis liberet culpa; peccant sine dolore, immò cum gaudio & gloriatione; ita est, fateor ultrò; item sine divino monitu, vel instinctu, non tamen sine aliquo, quantumvis levissimo, conscientiæ stimulo; etsi enim adeò ipsis animus occalluerit in scelere, ut eos nulla ferè flagitiorum conscientia pungat & cruciet, nimirum ad sensum; nonnihil tamen, confusum scilicet & tantùm non insensibile restat, quod deindè, si animum advertere velint, mage sensibile fiat; nempè fieri non potest, ut certi sint, se in tuto esse, dum peccant: dato tamen, & non concesso, eò quempiam redactum esse, ut nihil prorsus conscientiæ restet, & omnes omninò stimulos excusserit, certumque sibi videri, res suas in tuto esse, quod tamen ut dixi fieri nequit, dato tamen & non concesso, in horrendum illud miseriæ baratrum prolapsum esse, id certè accidere non potuit, nisi præmissis innumeris, iisque non parum enormibus flagitiis, quorum Reus æternis cruciatibus addicetur, etiam si ex illa hypothesi, falsa licèt, ignorantiæ insuperabilis, nova scelera non admittat: & ut rem istam præsenti confirmem exemplo; quamvis incredibili quadam obstinatione tuis erroribus adhæreas, & nullum conscientiæ stimulum, nullam etiam vel minimam dubitationem præseferre videaris, immò id altè prædices & jactes, cum tuis illis inveteratis, si tamen sincerè loqui velles, aut si aliquando ad meliorem frugem conversus, apud Confessarium exhomologesi tua, scelera expiares, illud à te sciscitantem, sincerè haud dubiè, ut par esset, responderes, nunquam tibi aliquid, obtusi saltem sensus, subobscuri luminis, & insensibilis quasi dubitationis defuisse, quod te ab errore, inefficaci quadam motione retrahebat; fortè inficias ibis; sed jurato etiam non credam, aut certè dicam, ex illa falsa, seu ficta hypothesi, te ita in reprobum sensum datum fuisse, ut jam quasi damnatus sis, & non divinâ modò gratiâ destitutus, verùm etiam naturæ quodam lumine nobis insito, quò bonũ à malo, in plerisq; saltè distinguimus, aut leviter saltè dubitamus, an malũ insit, ac proindè intelligimus, teneri nos inquirere ac certiores fieri; unde vel ad Deum Patrẽ luminũ confugimus, vel doctiores consulimus. Crede mihi, Willelme, fieri vix posse putarim, ut is, qui aliquã saltem vitæ partem inter Catholicos, aut certè inter humaniores incolas posuerit, ignorantia illa insuperabili juris naturalis laboret: abi ergò iterũ, cum tuo Jansenista, qui perperã Jesuitis affingit, ab iis doceri, peccare neminem, nisi qui divino munere ante adeptus sit notitiam infirmitatis suæ, sanitatis desiderium, & votum à Deo illius exorandæ: quis unquam talia? illud unum dumtaxat, nunquam ferè deesse aliquid interioris stimuli, & insensilis igniculi, quamquam inefficacis; & si aliquando, urgente præcepto, à peccato absque divinæ gratiæ subsidio abstineri non possit, nunquam illam deesse, aut certè si desit, adesse saltem gratiam illius exorandæ; quam si adhuc abesse dixeris, dicam, & certò dicam, est enim dogma fidei, minimè peccatum iri; & hoc nunquam, nisi ex ignorantia insuperabili, quam certè rerum illarum, quæ sunt juris naturalis, vix unquam, nisi fortè Barbaros inter, admittendam esse, putarem; multò minùs in te, tuique similibus, nullus enim etiam laxissimus Casuista vos eximat culpæ; quamvis alioquin in odio, calumniandi studio, errore, Hæresi, nec non pertinacissimâ obstinatione inveteratos.

VII. Lepidus porrò es, qui tuum illum Fabulinum ad Philosophos & Epicureos remittis; quasi verò tàm hi, quàm illi bonum à malo, virtutem à vitio, honestum à turpi, naturali ratione in plerisque saltem non distinxerint; quod autem errarint in illo effato, *Divinum munus virtus non est, nec pro ea Deo supplicandum*; quid tum; an putas, hoc iis ita certum fuisse, ut demonstratum à se tenerent? cùm tanta sectarum varietas esset, & de suis quique sententiis inter se dissererent, id certè clarissimè evincit, illud quidem ab iis assertum fuisse, non tamen ut certum & perspicuum; aliàs in disputationem non caderet; quis enim de perspicuis disputaret? idem prorsus de Idolorum cultoribus & Atheis dictum sit; illi enim dubitarunt saltem, an idola sua Dii essent; hi verò, an aliquis Deus esset? ac proindè ignorantia inculpata non fuit, cùm id scire neglexerint, quod non ignorare debuissent: si verò ne minimam quidem dubitationem, quantumvis obtusam & insensibilem in quibusdam non admittas, sed ignorantiam prorsùs & omninò insuperabilem, si quid ex ea, vel gestum, vel omissum est, culpæ non vertitur; sed cùm alia multa sint delicta, ex ignorantia insuperabili non patrata, non deerit, isque sanè multiplex, æternæ damnationi locus: rectè autem ille tuus Fabulinus, quamvis alioquin pessimè suam causam agat; nec mirum, cum ea tantum expromat, quæ tutè illi suggeris, rectè inquam, dixit, nunquam peccavi sine aliqua peccati conscientia, saltem obtusa, confusa, & tantùm non insensibili; hæc enim Patrum & Ecclesiæ antiqua vox est, in eo non peccavi, quod caveri non potest.

VIII. Ea porrò scripturæ loca, quæ tuus ille Jansenista obiter indicavit, ut ex iis, cum Lutheranis & Calvinistis, rancida illa argumenta contra gratiam sufficientem peteret, nullo negotio explicamus; non negamus, *in tenebris*, & in *umbra mortis* Gentes habitasse, ac sedisse, in maxima scilicet rerum divinarum ignorantia; non tamen insuperabili & inculpata: non fuerunt etiam *Dei judicia nationibus manifestata*, id est, expressè, clarè, disertè, ut Judæis & Christianis; & *Gentes à Deo dimissæ sunt, ut vias suas ingrederentur*; id est, singulari gratia eas Deus non prævenit; nihil tamen ab eis exegit, quod præstare illæ non possent, per vires naturæ, vel gratiæ, vel utriusque; & ita hæc loca Doctores omnes Catholici interpretantur: cur ergò non stas eorum interpretationi & sensui? & cur huic præferis Calvinianum seu Jansenianum? Quod attinet ad zelum indiscretum Pauli, & ad Christum cruci suffigentes, nemo Catholicus neget, Paulum in hoc graviter peccasse, item illos, qui Christum Dominum Cruci affixerunt; quamvis enim nescirent, quid facerent, hæc tamen ignorantia supina & crassa fuit, ac proindè culpæ obnoxia: nec obstat tantum scelus non admissum iri, Paulo teste, si Christum novissent, expressâ scilicet, & clarâ notitiâ; hoc enim non facit, quin talis ignorantia cum gravissimo delicto conjuncta fuerit: sic omnis peccans est ignorans; caret enim aliquâ cognitione, qua si polleret, reverà non peccaret; satis tamen lucis affulget, ut possit non peccare, si velit: quod demum aliqui, dum peccant, credant, se obsequium præstare Deo, minimè nos urget; cùm per vitiosum errorem id credant, qui cùm insuperabilis non sit, inculpatus non est; nec obstat, prudentes alios, alios imprudentes peccare, & utrisque paratam pœnam, quamvis imparem; quis enim negat, eum graviùs peccare, qui data opera & consultò peccat, quàm alium, qui ex ignorantia, crassâ licet, atque supina, ac proindè graviori pœnâ plectendum.

IX. Fabulinus, inquis, tot testimoniis evictus, de gradu dimoveri cœpit, & infideles ac impios liberè, sine instinctu peccare sinens, de justis saltem abnui non posse dixit: pedem refert; O bone! ipse hunc pedem agis ad nutum & pro merito arbitrii circulatoris ad instar, pupas ad choreas in scenam tripudiantis inducentis. Sed hic quoque tuus Jansenista justos etiam ex ignorantia peccare, dicit: illi justi occulta delicta deprecantur; hinc peccatorum numerum & magnitudinem solus Deus novit; hinc nemo scit, amore, an odio dignus sit; hinc dicebat Paulus, quamvis nihil sibi conscius esset, ex hoc tamen, se minimè justum certò reputabat: sed quam hæc rancida, Willelme; quàm putent, quàm fremant quis amabò neget multa peccari à nobis, per ignorantiam crassam & supinam, quæ deindè nos fugiunt, vel admissa olim fuisse, quæ memoria exciderunt, ac proindè nobis occulta restant? quid ni ergò precemur ad Deum fundimus, ut ab occultis nostris nos tueatur? idem de peccatorum numero & gravitate dictum sit; sed an fortè id admissæ culpæ nos cuique, quod nec præteritarum noxarum numerum, nec aliam gravitatem calleamus? quod verò nescimus, amore, an odio dignus sim, ad patratum scelus nihil attinet, nec inde justus quispiam censendus est, quod admissæ culpæ memoriæ non occurrant; Rem tamen, quod illas admiserit: sed quid hæc ad præsentem controversiam, quid ad gratiam actualem? pessimè igitur more suo, tuus ille Jansenista ex his concludit, justo, cum peccat, gratiam actualem deesse. Hæc ipsissima est Arnaldi propositio, à Sorbonæ ab Ecclesia damnata; cur igitur caput illud damnatum orco, in exosam lucem reducis? insciti quidem me accuso, utpote qui distinguere nescias, ignorantiam insuperabilem à superabili, sed cum insciti malignam mentem & multam calumniam conjungis; hinc te geminii delicti reum esse constat; nimirum exquisitæ malitiæ, & crassæ, supinæ, affectatæ ignorantiæ, quæ nunquam te gravissimæ culpæ eximat.

X. Locum Augustini truncatum, velut verbo insinuas, *necesse est*, inquis, *peccet, à quo ignoratur justitia*, non tamen librum, nec tractatum, nec caput, nec numerum appellas; velles decem, vel undecim Augustini tomos à me lustrari, ut locum illum invenirem; quamquam si operæ pretium futurum esset, in Augustino Iprensi potiùs, quàm Hippone, si facilè invenirem; sed nihil opus; cùm facilè explicari possit; necesse quippe est, ut peccet, à quo ignoratur justitia; ignorantia scilicet affectata, supina, crassa, aut certè insuperabili, per vires dumtaxat naturæ, non gratiæ, quas orando consequi possumus, si forte id cupiamus, nempè ignoranti non imputatur ad culpam, quod invitus ignorat, sed quod negligit quærere, quod ignorat; & nemo in eo peccat, quod caveri non potest. Mox Aristotelem à tuo Fabulino laudatum profers, cui scilicet id voluntarium, quod fit à principio cognoscente singula, in quibus est actio: sed mi homo, non tantùm peccatum est voluntarium, sed liberum; nempè licet omne liberum sit voluntarium, non tamen vicissim omne voluntarium liberum; scio, liberum à coactione, non tamen à necessitate vobis satis esse ad rectè agendum & peccandum; sed scio, hunc errorem ab Ecclesia jure damnatum esse; quamquam (& hoc gratis addo) ne voluntarium quidem

& quod per ignorantiam insuperabilem, vel admissum vel omissum est; quod enim penitùs ignoratur, nullo modo cognoscitur, neque voluntas id vult, quę nec fertur in incognitum.

XII. Retorques deinde in adversarios ipsummet Aristotelem, qui lib. 3. moral. cap. 1. dicit, omnem improbum ignorare, quæ oportet agere, & à quibus abstinendum sit; & propter tale peccatum, injusti & omnino mali efficiuntur; involuntarium verò vult esse, non si quis ignorat, quod conducibile est, non enim quæ in electione est ignoratio, causa est involuntarii, sed improbitatis; neque ea, quæ est universi (non universalium) vituperantur enim proprie rerum universalium, sed ea, quæ singularium est, in quibus, & circa quas est actio. hic purus textus est Aristotelis, quatenus verbum ex Græco, cui etiam consentiunt aliæ versiones Lambini, Fæliciani, &c. Utinam stares Willelmo præmissis Philosophi verbis; loquitur enim Aristoteles de ignorantia supina & affectata, qua nonnulli laborant interdum, qui malè agunt, & promiscuitatis, seu voluptatis studio abrepti, scire & meditare negligunt, quid reverà hîc & nunc expediat negligunt, inquam, cùm id scire possint; unde non tam est insuperabilis ignorantia, sed crassa, quæ nonnunquam eximit culpæ: immò non tam causa est involuntarii, quàm pravitatis; nempe inde maximè pravus & improbus homo censetur; unde illa, per curiosam negligentiam vel removet, si jam adsunt, vel ut fiat, fabiunt, quæ ad rectè vivendum necessaria sunt; unde principiorum universalium ignoratio non eximit culpæ; quia hæc quilibet aut tenet, aut tenere facile potest, si velit; secus tamen ignorantia singularium, non tantùm accidentium, quæ nostris actibus occasionantur, ut temerè asseris, sed ipsiusmet substantiæ; frustra autem ignorantiam juris ab ignorantia facti distinguis, quo ad hoc scilicet; quia tam ignorantia insuperabilis juris eximit culpæ, quam ignorantia insuperabilis facti; & tam ignorantia juris supina, crassa, affectata vertitur culpæ, quàm ignorantia juris ejusdem generis; nimirum quo ad forum conscientiæ; nam quo ad forum fori, ut vocant, non parum inter utramque discriminis intercedit; in quo scilicet ignorantia juris nunquam præsumitur, nisi probetur; præsumitur enim quisque id tenere, quod scire tenetur: at posito, seu dato, quòd aliquis laboret ignorantia juris insuperabili, sive naturali, sive divini, sive humani, haud dubiè eximit culpa, & hoc certa fide tenendum: alioquin ad merendum & demerendum non requiritur libertas à necessitate; quod tamen ut hæreticum ab Ecclesia damnatum est.

XIII. Fateor tamen, nunquam ferè intervenire ignorantiam insuperabilem juris naturalis, 1. inter barbaros; 2. inter politiores & humaniores populos; quò ad principia universalia naturalia; 4. exceptis forte possent nonnulla longo usu apud aliquas nationes inducta; sed hæc negotium minimè facessit. Non nego tamen, aliquando, immò nec raro accidere, ut ignorantia facti sit causa involuntarii; ut cum quis putans esse feram, occidit amicum, cujus negligentia illa rem accuratiùs inquirendi, ipse vertatur; unde non imputatur ad culpam, quod amicum occideris, quem amicum esse nesciebas; sed quòd antequam sclopum exploderes, accuratè non indagatis ut certior fieres. Ille Augustini locus excerptus ex lib. 1. retract. cap. 15. ea certè fide ac fœlicitate à nobis explicatur, ut non pauca causæ nostræ, doctrinæ scilicet Catholicæ suffragetur; qui nesciens, inquit, peccavit, quia voluit, fecit, etiamsi non quia voluit, peccavit, nesciens peccatum esse, quod fecit, ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit; hoc enim factum est, quod fieri non debuit; haud dubiè hoc loco sanctissimus Doctor de peccato materiali loquitur; nempe eo modo peccamus, quo peccare, seu peccatum volumus; sed quisquis ignorat, ignorantia scilicet insuperabili, aliquid peccatum esse, si fortè illud velit, vult tantùm peccatum materiale, id est, vult illud, quod reverà per se malum est, & si tale, quale est, cognosceretur, haud dubiè peccaret; quia peccare vellet; atqui vult illud sub ratione facti, non sub ratione peccati; illud autem peccatum materiale cum Theologis vocamus; vult enim illud facere, quod facit; ergo est voluntas facti; quia tamen nescit, factum illud cum peccato esse conjunctum, non vult peccatum; immò factum non vellet, si cum peccato conjunctum esse, cognosceret; non est igitur voluntas peccati; igitur non est peccatum, formale scilicet, sed tantùm materiale, ut dixi, nec in rem nostram Augustinus magis appositè scribere potuit.

XIII. Inde Fabulinum aliquantulum conturbatum vobis visum fuisse, dicis, magis adeò propter Aristotelis, quàm propter Augustini testimonium; quasi verò erroribus vestris, vel minimùm faveat Aristoteles: sed quid amabò vobis est cum Aristotele? de quo, ne quid dissimulem, cum Heroe vestro libentissimè disputarem; quamquam hic Luciano potiùs, quàm Aristoteli addictus sit; gravior enim Stagiritæ sapientia in scurram, histrionem & ridiculum Puparum choragum vix quadrat. Cùm autem ille ad respondendum se compararet, inquis, nunciatur, Mareschallam N. & Marchionissam N. adesse, & ipsum conventum velle; statim proripuit sese, responsum iri pollicitus à suis illis acutissimis; sensimus, cur ita properaret. Si per gravitatem Theologicam tecum paulò liberiùs jocari liceret, res sanè muliebris uberem vobiscum jocandi mihi materiem præberet; quantum illi vestri fœmineo sexui serviant, non est, quod dicam, cùm vox publica sit; scio, scio, aliquos esse, qui non pauca nummorum millia inde corraserint; immò in devotabus vestris, ut vocant, maximam spei vestræ, famæ vestræ, causæ vestræ partem semper hucusque posuistis; prudenter sanè, secundùm carnem & sanguinem; nec infœlix spei nostræ respondit eventus; quid enim fœminæ potentes auro, forma, gradu, aliisque naturæ & fortunæ subsidiis non possunt? omitto illud ultimum; *sensimus cur ita properaret*; sat video, quò spectes; & quid reponi à me possit; sed ea facilè cuique veniunt in mentem, quæ sunt ipsi maximè familiaria. Quod demum Amicus ille tuus addidit, nusquam Jesuitas licentiùs, & flagitiosiùs, quàm in morum doctrina peccasse, atrocissima calumnia est, quàm in hac literarum, seu veriùs, satyrarum tuarum confutatione, abundè sanè diluam, & horrenda illa, ut vocat exempla discutiam, quæ tum illa subjecit; huc volo te, ut vel inde manifestum fiat, in hac causa, nihil horrendum esse, præter tuam tuorumque omni majorem cogitatione malitiam, & pertinaciam, cum inaudita & incogitabili hactenus maledicendi & calumniandi libidine conjunctam; erit, quod miretur posteritas, eam librorum farraginem & colluviem ex officina vestra prodiisse, quæ nihil, non jam Christianum dicam, sed ne humanum quidem præsefert, & quàm urbaniores Hæretici minimè tolerarent.

QUINTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. AD pleniorem & clariorem hujus Epistolæ, aliarumque succedentium confutationem, pauca quædam præmittenda esse, putavi, excerpta scilicet magna ex parte ex aliquot schedis, sparsim ac seorsim vernacula Francorum lingua editis; tibi quidem exprobranda, Willelme Wendrocki, aliis verò prudentibus hominibus pensanda & ponderanda. Primum est, eo dumtaxat fine, ferventis controversiæ argumentum à te tuisque mutatum fuisse, & à Theologicis dogmatis, ad quæstiones morales traductum, ut hallucinatione, seu frustratione hujusmodi, solemnem & canonicam errorum vestrorum damnationem hominum oculis; immò & cogitationi subduceretis, atque ita secundus fortunæ status Jesuitis in adversum deflecteret: sic olim Athanasium Ariani; nempe, ut errores suos à fortissima illius impugnatione vindicarent, varias in eum calumnias ad rem ipsam minimè pertinentes, retorserunt, ut jam ille ad propriam defensionem, alienâ impugnatione relictâ, se converteret. Quid enim amabò ad quinque propositiones damnatas Jansenii, hæreses Arnaldi, blasphemias Aurélii, quid ad ignorantiam insuperabilem, quæ per vos non eximit culpæ, ad gratiam à se intrinsecè efficacem, quæ necessitatis vincula nobis injicit, quid, inquam, ad hæc, aliaque hujusmodi, quædam quæstionum moralium minutiæ, ut sic loquar, de jejunio, de usura, de simonia, de occasione proxima, aliisque similibus, quæ à Casuistis, ut vocant, agitantur? errores vestros subducere voluistis, ut jam dixi, sed Ecclesiæ decreta, in re divinæ fidei, nullâ unquam oblivione, nullo, longissimi etiam temporis cursu obliterantur; errorumque Jansenii & Arnaldi, uti & Calvini, Lutheri, Nestorii, Arii, post centum annorum myriadas, si tamdiu duret mundus, semper in Ecclesia recens erit memoria.

II. Qua verò prudentia & conscientia, sub unum Christianorum aspectum illa omnia, quæ mores utcumque laxant, adduxisti? in Theologorum libris, huc illuc seorsim dispersa, vix unquam in oculos legentium incurrebant; tu ad cumulum omnia congessisti, & ad perpetuum charitatis vestræ monumentum: si Jesuitis tanto vitio & opprobrio vertis, quòd ea seorsim scripserint, nec unus quidem omnia, sed hic unum, ille aliud, neque hæc populis nocere queant, cùm iis non prostent; nonne tibi tuisque longè majori opprobrio versum iri, putas, qui omnia simul in unum quasi monstrum horrendum ingens compegistis, & muliercularum oculis subjecistis, quæ cùm rerum hujusmodi sint imperitæ, verum à falso, certum à dubio, tutum à crepero discernere non possunt; nec est, quòd idem aliqui Jesuitarum Apologistis opponant, quod scilicet in eodem libro laxas opiniones, quasi in acervum compilarint; hoc enim ab iis justæ defensionis jure factum esse, constat; utpote qui alia refutare non possent, quàm quæ ipsis fuerant objectata. Mens tibi fuit, sat scio, doctrinæ Societatis invidiam conciliare, & quemdam illius horrorem populis incutere; sed profectò res tibi pro votis minimè successit; paucis enim Catholicis persuadere potuisti, Jesuitas esse Theologiæ moralis corruptores; *paucis*, dixi; quia non dubito, quin aliqui (quo studio ducti, Deus scit, vitioso certè & parum christiano) vestris partibus adhæserint, quodam pietatis & castigationis vitæ obtentu; cùm reverà probarit eventus, illos tandem vestris erroribus, factionibus, fraudibus, & malis actibus seseque illaqueasse, ut errantes inter reformatos, ut vocant, recenseri posse videantur.

III. Hæ tuæ literæ nihil ferè novi; meta compilatio est atque farrago, illius scilicet libri simili ante aliquot annos in lucem editi, & inscripti hoc titulo, *Theologia moralis Iesuitarum*; eadem quippe auctorum loca citasti, immò & falsasti, præter unum vel alterum; dissimulasti tamen tres Jesuitarum Apologeticos, à Caussino, Annato, Meinio, eodem tempore scriptos, quibus certè prædictus liber non refutatus modò, sed penè obrutus fuit; ea verò licet ita scurrili & plusquam histrionico stylo composisti, consuisti, contexuisti, ut non tam Theologica dissertatio, quàm ludicra, seu comica circulatoris fabula esse videatur.

IV. Loca porro illa ita falsasti, ita Auctorum mentem adulterasti, ut nihil unquam in hoc genere nimis lentius excogitari possit; imponis auctoribus, sed nulla fronte; eaque affingis, quæ nunquam iis in mentem cadere potuerunt, truncas loca; in unum alium multa, & unum in multa dividis & multiplicas; omittis etiam annexas ab iis conditiones, restrictiones, limitationes, ut vocant, aliaque adjuncta; & hæc, ut risum lectoribus moveas: ita prorsus hæreticis scripturæ & Patrum loca; ita Calvinistæ, ita Jansenistæ; uno verbo, nihil unquam impudentius, nihil petulantius, nihil unquam majore & liberiore calumnia scriptum esse putarim.

V. Res sacras, Theologicas, morales, quæ ad conscientiam, salutem animæ, christianos mores pertinent, ludicro, scurrili & histrionico stylo discutiendas & tractandas suscepisti, in quo non Petrum Molinæum modò, non Erasmum, non alium quemquam ex recentioribus Eterodoxis, sed Lucianum ipsum, Porphyrium & Julianum apostatam superasti: rem prorsus Christiano indignam; illud quippe hæreticis solenne est, tibi certè ac tuis, ut cum veritate, pietate, scientia, & bona causa destituantur, ad ludicra, comica & scurrilia confugiant; risum saltem & plausum, circulatorum more, in turba excitent; quod reverà in te summum fuit: quid enim aliud tuas literas commendavit? sed juxta sapientis monitum, linguam blaspemantium, vel ut textus Hebraicus, insipiens odi.

VI. Toti Societati tribuis, quod forte uni dumtaxat, casu potiùs, quàm arte ac industria excidisti: quo jure, mi homo? fieri enim non potest in tanta voluminum multitudine, quin duo, vel tria verbula malè collocata, & quasi per incogitantiam in charta projecta fuerint, & quandoque bonus dormitat Homerus; quo jure, inquam, omnibus, quod tantum uni? an Sorbonæ universæ Arnaldi hæreses, Richeri errores, Gersonis, Almaini, & paucorum aliorum singulares sententiæ adscribuntur? an fortè omnes Episcopi damnandi, quòd ex iis plurimi hæreticis, immò hæresiarchæ fuerint? an Apostolis fraudi & vitio Judæ proditio vertenda? deinde, si uni ex Societate, vel Baunio, vel Escobario, quos inter classicos, ut vocant, recensendos esse aliquis fortè non putaret, aliquid paulò liberius excidit: nunquid non reliqui omnes, iique gravissimi, & primæ notæ, scripserunt illud deinde refutarunt? nonne illa Societatis doctrina

dia censetur, quæ multorum & ferè omnium est, eumque præcipuorum, non verò unius, vel alterius recentioris non adeò conspicui?

II. Jesuitas illarum opinionum auctores fecisti, quas aliis auctoribus, libris in lucem editis, tradi-mus docuerunt, & in omnibus ferè christiani orbis Academiis propugnatæ, in pulpitis assertæ, in prælectionibus explicatæ, in consiliis commendatæ, antequam Societas Jesu instituta fuisset: cur ergo Jesuitis exprobras, quod multis aliis, iisque longè antiquioribus, quod multis aliis, iisque longè antiquioribus, quod omnibus commune est? an Jesuitam esse, crimen est? Ergo nihil prorsus Jesuitis exprobras in tuis literis, quod à te afflictum non fuerit per calumniam, aut depravatum atque falsatum per fraudem, aut adulteratum, truncatum, auctum, imminutum & commutatum de industria, reticitis omnibus limitationibus, conditionibus, restrictionibus & adjunctis; aut quod, si verum, quod ab aliis auctoribus Societatis confutatum, immò ab aliis quàm plurimis & confutatum, tum antiquis, tum recentioribus, etiam ex Sorbona, & ex quolibet Ordine scriptum, traditum non fuerit. Sed quid faceres, illud non Societati solemne est, ut variis persequutionibus, etiam ab ortu ipso, divexata fuerit: à quibus quoque ab hæreticis, politicis, liberioris vitæ hominibus, emulis quoque, cùm etiam intraverit Satanas in eos, sicut Iscariotis, qui erat Apostolus; neque in eos, quos, parum laudis & gloriæ Jesuitæ referunt, quod in hoc sanctissimis hominibus, immo & Christo Domino similes censeantur.

III. Cùm te insignem Jansenistam esse constet, (nunquid enim Jansenii & Arnaldi in primis quatuor libris, & in tribus ultimis palam profiteris) & fateatur, nec Doctorem, nec Sacerdotem, nec Ecclesiasticum esse, in quo certè tuam prudentiam laudo, quia & resita se habet, (Paschalis enim, quem ut ipse fateor tuam esse, constat, nec Doctor, nec Ecclesiasticus, nec Theologus unquam fuit) & turpissimum esset, Theologum, vel Ecclesiasticum in rebus hujusmodi, scurram & histrionem agere; ex his, ni fallor, jure concludere possumus, nullam tuis scriptis fidem habendam esse: quis enim Jansenistæ tantùm non parenetico Jesuitis calumnias affingenti fidem habeat? quis laicum res sacras tractantem non ridet, immò non horreat? ecquis non miretur, profanum hominem omnium sacrorum & ecclesiasticorum munerum supremum moderatorem ac restauratorem agere? imperitum etiam, nec Doctorem, nec Theologum, utramque Theologiam, moralem scilicet & scholasticam, ut vocant, restaurandam, immò omnem abolendam, & novam ex principiis vestris adinvendam atque inducendam suscipere? ita igitur fecisti, ac te gessisti, præmissâ scilicet liberâ illâ confessione, ut risum legentibus moveas, & miserum Eudoxum, & Fabulinum illum tuum in ludicram scenam inducas, ad plausum vulgi & risum; do ultrò; nihil enim mage ridiculum unquam; quod tamen non laudo; immò do ultrò, te ita scripsisse, ut multi Jesuitis riderent, eosque redderes ridiculos, sat eos patienter tulère: sed quòd aliquis verè Catholicus, & mediocri saltem prudentia tuis calumniis fidem habeat, & renunciato antiquo Theologiæ usu, novum ex tuis legibus instituere conetur, non possum inducere in animum, ut credam; quum enim factu est, pro rebus fidei, hæreticum; pro sactis, profanum; pro ecclesiasticis, laicum; pro Theologicis, Theologiæ rudem; pro serio demum cultu & salute, scurram & histrionem consulere, ejusque consilia non laudare modò, sed ad usum & praxim reducere; nisi hoc stultum sit, immo stultitiam omnem superet, veritas omnis & demonstratio renuncianda est.

IX. Ut ex libro illo, cui titulus, *Theologia moralis Iesuitarum*, illa ferè omnia excerpsisti, quæ Jesuitis à te afficta sunt, ita illius libri auctor, omnia ferè ex libro Petri Molinei, de traditionibus Romanis excerpsit; & ut Molineus Calvinum, ita uterque Molineum imitari voluistis; tu verò præsertim ac præcipuè, cùm & vafrum ingenium, & scurrilem Molinei stylum non assequutus modò fueris, verùm etiam longo intervallo superaveris: nonnemo brevem illorum delectorum habuit, quem saltem obiter indicare non pigeat. Molineus pagina 350. Bellarmino exprobrat, quòd eam gratiam sufficientem admittat, quæ sit sufficiens & non sufficiens; illud quidem ex hypothesi; hoc verò, quia non habet satis efficaciæ, igitur sine efficaci non sufficit. tu verò epistola 2. pag. 13. editionis Coloniensis, eadem Thomistis, qui Jesuitis assentiuntur, inquis, in gratia sufficiente omnibus data, at neminem cum ea sola rectè agere volunt; sufficit igitur, & non sufficit. Molineus pag. 329. Navarrum sugillat, eò quòd dixerit, ancillam, quæ meretrici famulatur, in iis, quæ per se mala non sunt, ut sternere lectum, aperire fores, ferre literas, aliisque hujusmodi, lethalem noxam non admittere. tu epist. 6. pag. 126. Escobarium, & pag. 127. Baunium, hoc nomine, & iisdem ferè verbis. Molineus pag. 327. Navarrum corripit, docentem, quòd ad servandum honorem integrum, liceat hominem occidere, & viro nobili, aggressorem interficere, ne vel cum infamia fugere cogatur, vel fuste percutiatur. tu epist. 7. pag. 160. Reginaldum, eò quòd Navarrum sequatur. Molineus pag. 335. D. Thomæ & S. Antonino insultat, quòd dicant, mercedem impudicitiæ, quam meretrix accepit, jure naturæ non esse restituendam. tu epist. 8. pag. 184. Lessio, quòd idem doceat. Molineus pag. 335. & 336. D. Thomam & Toletum objurgat de falso teste; adstruentes, quòd pecuniam pro falso testimonio acceptam, restituere non tenetur; tu epist. 8. pag. 185. Escobarium, qui hoc tenet: Molineus pag. 319. Vasquem castigat, qui docet, creaturam adorari posse; tu verò epist. 5. pag. 61. Jesuitas, qui Sinas, inquis, docuerunt, idola in speciem adorare. Molineus pag. 341. & 342. D. Thomam & Navarrum carpit; quòd doceant, in tabulis legis, nullum fidei & charitatis præceptum contineri; tu fusè Sirmondum, ea de re not. 3. in 10. epist. à pag. 251. ad 284. Molineus pag. 343. Emmanuel. Sa sugillat, quòd dicat, potu jejunium ecclesiasticum non violari; tu epist. 5. pag. 65. propter idem, Escobarium. Molineus eumdem Sa corripit, pag. 405. docentem, illum absolvi posse, qui occasionem peccandi proximam relinquere non vult; tu epist. 5. pag. 66. propter hoc idem, Baunium. Molineus pag. 312. Toletum arguit, quasi simoniam licitam esse, doceat; tu epist. 6. pag. 122, de hoc ipso Valentiam & Tannerum. Molineus pag. 334. reprehendit acriter Navarrum, qui docet, non teneri hominem aliena restituere, si absque honoris jactura restitui non possint; tu epist. 8. pag. 182. ea de causa Lessium. Molineus pag. 342. Navarrum refellit, docentem, minus malum consuli posse; tu epist. 8. ibidem, Vasquium. Molineus pag. 335. invehitur in Emmanuel. Sa, docentem, licitum esse pauperi, furari diviti, qui ei tenetur succurrere; tu epist. 8. pag. 184. in Jesuitas. Molineus pag. 337. mordet Toletum, quia docet, eum non peccare lethaliter,

liter, qui sine plena deliberatione, hominem occidere voluerit; tu epist. 4. pag. 36. Baunium, ut supra vidimus. Molineus pag. 336. Navarrum arguit, quòd restrictionem mentalem aliquando approbet; tu epist. 9. pag. 210. de hoc ipso, Thomam Sanchez. Molineus ibidem Navarrum pungit, quòd dixerit, aliquando crimen patratum negari posse, per amphibologiam; tu ibidem, pag. 211. propter hoc eumdem Sanchez. Molineus pag. 323. Navarrum accusat, eò quòd docuisset, non esse blasphemiam, jurare per corpus, vel sanguinem Christi; tu Baunium cum auctore Theologiæ moralis, sect. 3. prop. 5. omitto alia, ne tædium legenti afferam.

X. Addo tamen tria, primum est, præmissa omnia non tantùm contineri in utroque libro, nimirum Petri Molinei, & Theologiæ moralis Jesuitarum, verùm etiam eodem ordine, eadem serie argumentorum, puta de præceptis Decalogi, de Sacramentis, de regimine Ecclesiæ, &c. Secundum est, alia quàm plurima restare, in quibus cum Molineo consentis, putà de cultu Deiparæ, contritione, salutis facilitate, Dei liberalitate; immò (& hoc liberè pronuncio) nihil ferè esse in tuis literis, quod in libro Theologiæ moralis; & nihil in isto, quod in libro Traditionum Romanarum non contineatur. Tertium denique, non esse mirum, si ex Molineo doctrinam de moribus hauseris, cùm Jansenius & Arnaldus doctrinam de divina gratia hauserint ex Calvino. Illud autem non mirandum modò, sed stupendum, epistolas vestras, id est, famosas Histrionis Eterodoxi & Sedanensis ministelli reliquias, à Catholicis etiam adeo laudari, ac celebrari, iisque inde persuasum videri, insontes, vel eo nomine reos esse, quòd ab hæreticis, per calumniam, tot, tantarumque falsitatum insimulentur. O tempora! ô mores! Illud tamen præ cæteris deplorandum esse, duco, quòd multi, quibus id persuasum est, laxitates illas & absurditates à Jesuitis doceri, (nec enim vacat, tot lustrare libros, quos vix ampla capiat Bibliotheca) rati, veras esse & licitas, ac freti Jesuitarum auctoritate, falsò licèt credita, quos in doctrina & bonis moribus Jansenistis anteponendos esse non dubitant, illas ad usum & praxim reducunt; & hæc præcipua ratio fecit, ut ad literarum & notarum tuarum confutationem me accinxerim; ut scilicet populos falsam illam opinionem, iis à te de Societate injectam, dedocerem. Sed jam ad te.

XI. Nonnihil, quamvis alioquin perexiguum, laudis & commendationis, in libro, cui titulus, Imago primi sæculi, quem in Gallicis epistolis appellatum, in Latinis reticuisti, Societati Jesu aspersum, pro hæreticorum more, concoquere non potuisti; ibi autem dictæ Societatis homines, magna scilicet ex parte, nec enim alio modo intelligendum est, pari doctrinæ & sapientiæ laude præstantes dicuntur, ac regia divina sapientia, quæ humanâ Philosophiâ dux longè certior, longè securior est: væ illis, nisi hoc veritati consentaneum sit; atque ita laudem hanc ut hyperbolicam rides, quę non tam accedit, ut ornamentum, quàm statuitur, ut necessarium hujus instituti fundamentum; nisi enim Jesuitæ doctrina & sapientia valeant, ii profectò non sunt, quos Societatis institutum esse, postulat. Nullibi porrò lego verba illa, Italico charactere à te designata, *Societas est hominum seu potiùs Angelorum*: equidem verba illa Isaiæ: *Ite Angeli veloces*, iis satis appositè accommodantur; neque id auctor à se, sed ibi gravissimos hujusce laudis auctores citat, pag. scilicet 61. ut Benzovium, Fredericum Lumnium, Bozium, præter alios; non dicit etiam, hominidem esse Phœnices; sed verbum illud, ut *palma florebit*, interpretatur ex Græco, ut *Phœnix florebit*; cujus occasione hæc habet de Societate; *fructu ferat in suo uberi, & cum Phœnice, ave non jam unica, suo Jesu vitæ Soli exposita, &c.* Quid hîc porrò tam superbum, tam dignum cachinnis tuis? quid carpendum, nisi à te tuisque similibus? quasi verò, à Phœnice & Aquila comparationem, similitudinem, symbolum, emblema quodpiam ducere non liceat?

XII. Illud verò, quod addis ultimo loco, *Christiani orbis faciem immutarunt*, non invenio; eximium certè Musivi operis artificem; ita enim aliis aliis consuis, ut quasi uno tractu ac tenore scripta, aut dicta esse videantur; cum tamen Phœnicis in præfatione mentio facta sit; Aquilæ, pag. 406. loci Isaiæ, pag. 60. pagina demum 54. hæc tantùm leges, *ubicumque Societas olim vestigium posuisset, aliam continuò rerum facies extitisse.* Nunquid hoc notorium non est? demum tamen, illa omnia ab auctore congesta simul fuisse, quæ tu ipse partim finxisti, pro more, partim assumsisti, per fraudem; quid tandem hîc mali? quid tam grandis piaculi? velis, nolis, res ita se habet; rumpatur, quisquis rumpitur invidia; neque id humilitati contrarium esse, jure dixeris; humilitas quippe privati cujuslibet virtus est, non verò communis; quæ enim Apostolis, aliisque principibus Ecclesiæ membris perbiæ vertat, si quando Ecclesiam meritis laudibus & præconiis prosequantur? quis neget, rem esse observantissimi filii, optimam colere & laudare parentem? Hæretici quidem Societatis laudes ferre non possunt, easque invitis auribus excipiunt; quid mirum igitur, si Jansenistæ, quos nemo Catholicus inter hæreticos non recenseat? quamquam notorium rum veritas hujusmodi laudes à Melanchtone ipso etiam invito extorsit, ut Florimondus Remondus lib. 5. cap 3. art. 6. testatur; item à Beza, Kemnitio, aliisque, ac præsertim à Francisco Verulanio, Angliæ Cancellario, lib. de dignitate & augmentis scientiarum. Immò cacodæmon mendaciorum parens, invitus licèt, ac per vim sacri imperii, Societatem non semel laudavit.

XIII. Hoc præmisso, ad captandam benevolentiam, exordio fingis, tuum illum amicum, nimirum Jansenistam, verum, inquis, amicum in omnibus, verum illud, ambiguum est; verum quidem amicum, etiam in omnibus, in nullo tamen veridicum; nec mirum, similem simili, ut ajunt, gaudere; fingis, inquam, amicum illum jocularia tibi Jesuitarum dogmata memorasse, eaque syllabatim in eorum libris ostendisse; unde multum à te risus, sed parum fidei elicuerit; repugnantia nunquam non adstruis, etiam dum jocaris maximè; si enim ea tibi syllabatim in libris ostendit, quomodò parum à te fidei elicuit? si ostendit loca, vidisti haud dubiè, legisti, oculis tamen tuis parum aut nihil fidei habes? ita profecto quinque propositiones damnatæ in libro Jansenii, vobis syllabatim ostenduntur, neque illas uno loco, sed pluribus; inficiari tamen non cessatis, in libro contineri, præfractè negare, ac superos inferosque testari; hæc sanè vestra sunt jocularia dogmata, nostra Jesuitarum; mentiri scilicet impudentissimè, mutatoriis, in rebus sacris, jocari, delirare, in Theologicis, in perspicuis, cæcutire; in humanis ratociniis, adstruere repugnantia; errare demum in rebus fidei.

XIV. Tu verò hîc hærere, ac dicere, nonnullos ex iis, nimirum Jesuitis, deliraſſe, quæ omnibus, etiam quæ

que adeo universæ Societati adscribi injurium esse, præsertim cùm inquis, ex ipsis aliquos valde severos esse, compertum sit: tum ille magnum arcanum aperuit; nempe, commune illud esse Jesuitarum consilium, ut & severitatem adhibeant, quibus regendis est idonea, & laxitatem non omittant cum illis, quibus tanta severitas exosa est; hinc pro variis hominum studiis, varios Casuistas habent, & pro suo quemque ingenio tractant; ut omnes Societati aggregentur, omnes amplectuntur, neminem submoveant, atque adeò non falsa modò, verùm etiam impia, ut idololatriam apud Sinas permittere non dubitant, & Christum prædicare, sed non crucifixum; quia crux Sinis nimis exosa est; quod Gravina ipsis, & Thomas Hurtadus, & quidam alii exprobrarunt; hoc ipsum illis sacra Congregatio singulari decreto, sub anathemate prohibuit: ita porro probabilium opinionum operâ fidem, & traditionem mutarunt, ut non jam recta, sancta, immaculata, sed detorta, versatilis, humanis cupiditatibus ab iis servire cogitur. Adito igitur, inquit, te alloquens, quàm primùm Jesuitas, & spondeo, fore, ut in eorum moribus disciplina corrupta & luculenta Molinisticæ de gratia doctrinæ fontem reperias; nimirum stupendam christianæ virtutis ignorantiam; mera simulacra virtutum, omni spiritu & charitate carentia; horrenda crimina, quæ titis prætexta coloribus; innumeras morum labes; uno verbo, virtutem tantùm Philosophicam, Ethnicam, Pharisaicam, cui gratia illa sufficiat, quam ipsi excogitarunt, id est, sola natura sit satis cui scilicet consequendæ, adjuta lege ratio, gratia sufficiens est. nos verò germanam & solidam, non fictitiam & fucatam virtutem sectamur, quæ gratiam à intrinsecè efficacem postulat, ut animus amore sæculi expeditus, sibi moriens, Deo vivat, illiique indissolubili nexu cohæreat: unde perinde absurdi sunt, qui christianas virtutes collocent in hominum nutu, & qui virtutes illas charitatis inanes, quas pro Christianis obtrudunt Jesuitæ, in nostro semper arbitrio positas negent. Hæc ille, inquis, cum multo gemitu, et indignatione potiùs quàm commiseratione.

XV. Audire mihi videor ex illis tremulis unum, quem in Anglia Quakers appellant; aut, quod fortè propius est, hæreticum Jansenistam in furorem & rabiem actum: sed relegamus amici tui vestigia, in quibus hæresum monstra, quot verba; tot errores, quot ferè voces; nulla igitur virtus charitatis inanis, christiana est; igitur neque fides, neque spes, neque timor Dei, neque pœnitentia, neque aliæ multæ virtutes, christianæ sunt; quia charitate sæpissimè destituuntur: igitur omnia præter charitatem, absque divinæ gratiæ subsidio, in arbitrio nostro posita sunt; imò & gratia efficax vestra, quæ à charitate distinguitur, cùm illa justo desit interdum, ut vultis, cui tamen charitas non deest, si justus est: hæc sunt hæresis, mi homo, & plusquam Calviniana, sed cum incredibili, qua teneris inscitia, conjuncta: Palmaris porro calumnia est, quam Jesuitis affingis, ab iis scilicet, nullam aliam gratiam sufficientem agnosci, quàm naturæ vires, & rationem lege adjunctam; ita omnino Pelagius, at Jesuitæ veram gratiam Christi, nempe supernaturalem & intrinsecam agnoscunt; verum quid extrinsecum est; sed plusquam stultum & te notoria palam mentiri; appella, sodes, vel unum ex illis, qui hoc doceat: horrenda igitur & execranda impostura est, eoque impostore digna, qui omnem frontem, omnem veri, humani, immò & hominis speciem exuerit: tanta est cacodæmonis superbia, ut eum puderet, tam crassum, tam luculentum, tam publicum & notorium mendacium sibi exprobrari; ita est, eorum pudet cacodæmonem, quorum vos non pudet. Sed unde hæc? quia, inquit, virtutis dumtaxat simulacrum, virtutes ethnicas & pharisaicas, non verò christianas colunt, ad quas natura sit satis. Hæc calumnia ejusdem generis est; ad hæc tamen impii, politici, fœminæ, Calvinistæ, aliique ejusdem furfuris tibi applaudunt: bellissimè quidem, ut tuis vocibus utar, hæretici Jansenistæ germanam virtutem, & gratiam Christi agnoscunt; sibi & mundo mortui, soli Dei vivunt, & amore sæculi expediti, uni Deo arctissimè agglutinantur; Jesuitæ verò sunt homines malè feriati, Pelagiani, Ethnici, Pharisæi, amore sæculi implicati, Deo mortui, ut sibi & mundo vivant.

XVI. Quid quæso de his antitheris, Lector Catholice? ergone tam eximii rerum Theologicarum scriptores, Suarez, Vasquez, Molina, Lessius, Tannerus, Martinonus, Ruis, Petavius, Toletus, Bellarminus, Delugo, aliique saltem ducenti veram Christi gratiam, Augustinianam scilicet, minimè agnoverunt, sed spuriam, Pelagianam, & lege adjutam rationem? Ergone tam egregii scriptores Ascetici, ut Rodriguez, Alvarez, de Ponte, Caussinus, Saniurius, Drexelius, Lancitius, aliique plusquam trecenti, nunquam verum & nativum christianæ virtutis vultum, sed Philosophicæ dumtaxat, Ethnicæ, Pharisaicæ, id est, merum virtutis simulacrum aspexerunt? immò tam insignes Christi pugiles, qui pro fide sanguinem fuderunt, iique saltem milleni, in quatuor mundi partibus, vel singulari religiosæ vitæ sanctimonia illustres, in Domino piè dormierunt, ut (præter illos, qui ab Ecclesia in Sanctorum, vel Beatorum album relati fuerunt) Realinus, Mancinellus, Conagus, de Ponte, Sylveria, Cottonus, Carolus à Lotharingia, Berkmans, & multa hujusmodi religiosissimorum hominum millia, meram dumtaxat virtutis umbram, virtutem charitatis inanem, virtutem ethnicam, gentilium, Bonziorum, Dervisiorum more, coluerunt? non te pudet impudentissime sychophanta; & hæc homo, inhumanus certè, neque Doctor, neque Sacerdos, nec Theologus, nec Ecclesiasticus, nec Laicus, mundanus, histrio, scurra, Jansenista, hæreticus, uno verbo, Montaltius, id est, Paschalis; infandum nomen, horrori futurum posteritati.

XVII. Falsum est igitur, Willelme Wendrocki, fidem, aut traditionem à Jesuitis opinionum probabilium operâ mutatam, & ad cupiditates humanas detortam fuisse; Jesuitæ fidem Catholicam & traditionem totis viribus defendunt, non mutant, & pro illa vitam cum sanguine fundunt, contra hæreticos, Lutheranos, Calvinistas, Jansenistas; nec eam ad hominum cupiditates detorquent, at sinceris doctrinæ Catholicæ dogmatis, & Christianis suorum morum exemplis, ab humanis cupiditatibus homines abstrahunt; nec ulla est opinio verè probabilis, quæ fidei & traditioni adversetur; & si quæ opinio talis est, probabilis non est. Uno verbo, me à tam crassis calumniis expeditem, vel geminæ vocis adagio, *sus Minervam*. Quod refers de Jesuitis, apud Sinas, plusquam diabolica calumnia est, ab Alexandro Rhodio, Martino Martinio, Daniele Bartolo, & quinque au sex aliis, dilucidè, abundè, ac plenissimè confutata; dixi *diabolicam*; quamvis enim duos illos appelles, nemo nescit, non rarò accidere, ut diabolus, quem alioquin puderet, præ superbia, tam falsa & incredibilia sparge-

spargere, quorumdam hominum linguis loquatur, qui vel ipsum diabolum impudentiâ superant. Illud porro grande arcanum Societatis, quod tibi amicus ille suggessit & aperuit; commune illud consilium, omnes captandi, lepidum sanè inventum nonnullis visum est; sed insanis & ridiculis, qui nihil ratione, sed omnia risu metiuntur: rem profectò fabula & scena indignam, in qua si non vera, saltem verisimilia exhibentur. Sed unde hoc scivit ille tuus? fare age, nebulonum impudentissime, unde hoc scivit? unde accepit? finxit haud dubiè, seu verius, tu ipse, qui scurram agis, finxisti; serva quæso tibi ac tuis pessimas illas artes, quibus jam à multis annis homines in errorem inducitis, quâ auro, eoque copiosissimo; unde porrò illud: Deus scit, multi quoque sciunt; capsula illa multa centena millia nummûm pretio æquans, & sigillum illud stipis reseratum in crypta S. Meternici, & quædam alia non suspicionem modò, sed plenam probationem afferunt; quâ auro igitur, quâ verbo, quâ stylo, quâ patrocinio grandi, quâ emissariis ubique gentium conductis, quâ mendaciis & calumniis, quâ fraude & dolo, quâ demum factionibus & tumultibus: in Jesuitis nihil unquam tale; sed hæreticis contra Jesuitas cuncta licere videntur; neque hæc parva illorum gloria, quòd communes ipsis hostes sint cum Ecclesia, quòd ab hæreticis traducantur, ut divinæ gratiæ jurati hostes, christianarum virtutum ignarissimi, mundo & sibi viventes, Deo mortui, à Deo alieni, mundo obstricti; Deo gratias.

XVIII. Jactis hisce fundamentis, totam epistolarum tuarum molem inædificas; fontes ipsos, de consilio familiaris tui, statim adiisti, & Jesuitam illum Fabulinum convenisti; & captata currentis quadragesimæ, ut vocant, occasione, de jejunio primùm interrogas; fingis enim, te vix noctu dormire, si fortè incœnatus cubitum eas; tum ille statim jejunii lege te liberat. Escobario auctore, quem tibi aperit, ubi tecum in Bibliothecam, summoperè laudat, & allegoriam 24. seniorum, & quatuor animalium alacriter, inquis, decurrit: hic ille est miser, seu potiùs miserandus Escobarius, quem ut ludicram Momaris & Sannionis imaginem centies & millies in fabula exhibuistis: ego certè in Allegoria illa nihil ridiculum, nihil ludicrum esse video, præter scurriles jocos, ridiculos aculeos, mordaces facetias, aliaque hujusmodi à vobis adjuncta; textus illius auctoris valde serius est, & gravis: vestra dumtaxat commenta ludicra & scurrilia; ô si fortè à misero illo, Bellarmini, aut Suaris capita, sanctorum Augustini & Thomæ truncis insita fuissent, ut à mulierculis vestris factitatum est, quæ *Magistrorum* suorum capita, expressa veri vultus effigie, Pauli & Chrysostomi truncis insita, ad cultum exposuerunt; ô si quid tale, vel Baunius, vel Escobarius, sincerè dicam: Allegoria illa tibi displicuit, quòd in Societatis scriptores aliquid inde laudis quasi refundi videretur: sed an oculus tuus nequam est, quia illi boni & docti? Escobarium & Baunium præ cæteris in scenam inducis, quibus pro justa & plena defensione, id satis esse videtur, ut impactis in caput tuum grandioribus tomis à se in lucem editis, hæc pauca verba in prima libri fronte, majusculis characteribus cudi jubeant: accusat nos homo laicus, Theologiæ ignarus, scurra, Jansenista, hæreticus. jam ad singula.

XIX. Jejunii lege non tenetur, quisquis incœnatus agrè dormit, etiamsi jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit. Potu vini etiam largo jejunium ecclesiasticum non solvitur; nec is jejunii lege tota die obstringitur, qui unum supra vigesimum annum post meridiem attigerit; nec etiam ille, qui dubitat, an sit id ætatis. Et sanè, quòd te sibilis excipiant morales Theologi, qui cùm sit rerum istarum adeò imperitus, eas tamen discutiendas, & definiendas susceperis; in quo prudentiam tuam. Quòd jejunii lege non teneatur, qui ægrè dormit incœnatus, non jam opinio, seu magis, seu minùs probabilis, at certa omnino sententia est, quam omnes ferè auctores docent. Pasqualigus de jejunio, decis. 263. innumeros citat, puta Gabriel. Cajetan. Navarr. Angles, Reginald. Bonacin. Ulmas, Sanch. Fagund. Filliuc. Trullenc. Laym. Villalob. Sylvium, Lopez. Addo Leandr. part. 3. tract. 4. disp. 8. quæst. 27. ubi præter appellatos, citat Dian. Leandr. De Murcia, Auson. Machad. Joan. Henriq. innumeros alios recensere facilè possem; quid ergo peccavit Escobar. dum communem omnium doctrinam tradidit?

XX. Quamvis autem is jentaculo sub meridiem sumpto, prandium in cœnam commodè rejicere possit, idem Escobarius docet, jejunii lege illum minimè teneri: antequam hanc sententiam damnes, vel Escobarium, qui eam duobus verbis indicat, mit. 1. exam. 13. cap. 3. multi alii autores ante damnandi sunt, qui eandem opinionem, libris in lucem editis, tradiderunt; ut Pasqualig. dec. 265. ubi citat pro hac sententia Dian. Sancium, Ghislinum, Fagund. Trullenc. & Leander q. 30. ubi citat Lopez, Filliuc. Joan. Henriquez; quia nunquam Ecclesia fideles adhibuit ad talem jejunii usum, vel modum, & quibus in ipso usu, qui grandis adinstar legis est, habet jus, de jejunii, prandendi circa meridiem; sed de his non disputo; obiter dumtaxat judico, ut videas, hanc singularem non esse Jesuitarum sententiam, cùm dumtùm ex appellatis Jesuitæ sint, ut facilè observasti.

XXI. Quòd verò potu vini jejunium ecclesiasticum non solvatur, omnes certissimum reputant, post D. Thomam in 4. dist. 15. q. 4. a. 4. quæstunc. 1. & item 2, 2. q. 147. a. 6. ad 2. ut Cajetan, Durand. Navar. Sylvest. Rosell. Tabien. Medin. Azor. Less. Molin. Joan. Pined. Filliuc. Graff. Bonacin. Reginald. Basseus, Valent. Rodrig. Mouve, Veg. Pasqualig. Anton. de Leon, Fagund. qui testatur, communem esse Theologorum & Canonistarum sententiam, & alios, quos sequitur, & citat Leand. disp. 5. q. 4. & q. 1.

XXII. Non tenetur etiam jejunii lege, qui dubitat, an dictum annum 21. attigerit, ut docet Pasqualig. dec. 255. ubi citat Sanch. Sanc. Fagund. Layn. Castr. Pal. Trull. Dian. item Leand. disp. 8. q. 13. ubi citat Narbon. Joan. Henriq. adde Suar. & alios bene multos; quia lex dubia non obligat, nec incerta certum effectum producit. Is demum, qui ætatem plenam attigit post meridiem illius diei, qui est jejunii, non tenetur jejunii lege, ut Leander probabilitè censet, disp. 8. q. 12. ubi citat Sanch. Trull. Pasqualig. Dian. Filliuc. Nald. Didac. Narbon. Jejunium enim diei onus est; nec video, negari posse, hanc opinionem esse probabilem.

XXIII. Sugillas deinde Filliuc. quòd eum jejunii lege minimè obstringi doceat, qui malè agens, et iam in fraudem jejunii v. g. insequendo amicum gravi defatigatione laboraret; disertè fateur Filliucius, duplicem hîc noxam intervenire; primam scilicet, ex re ipsa, vel actione turpi; secundam verò ex fine malo agentis, qui scilicet hanc actionem ad violationem jejunii referr; tertiam inesse negat, etiamsi defatigatus ille non jejunet; severiùs opinor sentire non potuit

tab. ita Leand. *disp.* 8. *q* 56. ubi citat Medin. Ledesm. Vasq. Filliuc. Llamas, Sanch. Pasqualig. Joan. Henriq. Bas. quibus addo Medin. *inst. c.* 14. §. 10. & 1. 2. *q.* 74. Antonin. 2. *part. tit.* 6. *c.* 2. §. 6. *n.* 1. Sylvest. *v. Iejunium*, 9. vix unũ invenias, qui secus sentiat; nimirum peccatum admitti, si post gravẽ defatigationem non jejunetur; sat video, quò spectes; peccari vis, etiam ex necessitate, quod hæreticum dictu est: sed enimverò, num peccatũ est, jejunium omittere, cùm non possit implere? an fortè hoc negat Filliucius, qui ibidem in prædicta actione peccatum agnoscit, non quatenùs illa castitati, verùm etiam quatenùs præcepto jejunii adversatur; si pudoris patiens esset, te profectò tam supinæ inscitiæ puderet.

XXIV. Transis ad Baunium, qui, ut ais, *in summa, tract. concl.* 7. docet, absolutionẽ illi negandam non esse, qui remanet in proxima occasione peccandi, si eam deserere aliter non possit, quin vel sermonem det populo, vel aliquid incommodi inde capiat: imponis Baunio, qui disertè ibidem asserit, illam occasionem proximam non esse; item absolutionẽ illi negandam esse, qui occasionem proximam renuntiare non vult; adeò tamẽ, si vitari non possit sine scandalo, & adsint omnes illæ conditiones, à Navarro & aliis appositæ, nimirum quòd adsit vera pœnitẽtia, verus dolor, firmum propositũ, peculiare studium vitandi peccatum et occasione, causa notabilis; item quòd illa occasio non sit mala, sed per se indifferens, ac demum absit alterius peccãdi; his positis, quæ rarò accidunt, non negat Baunius, pœnitentem illum absolvendum esse: quæ quæso in his tam horrendum & christianis moribus rerum? Præter Basil. Ponc. *de Matr. in append. c.* 9. citat 5. magni nominis auctores, alios 25. facilè apposite possem, ac præ cæteris D. Th. 2, 2. *q.* 10, *a.* 9. videlicet, simplices & infirmos in fide, de quorũ subversione probabiliter timeri possit, prohibendos esse, ne cum infidelibus communicent, *absque necessitate*. Id porro, quod subnectis, *licet quærere occasionem peccandi, primò & per se, ob bonũ spirituale, vel temporale*; perperam Baunio affingis, qui hæc non ex se, sed ex Poncio retinet: accipe illius verba *tract. de Pœnit pag.* 94. *col.* 2. *quin immo addit Basil. Ponc. cap.* 6. *Append. occasionem primò & per se quærere posse, cùm est aliqua causa eam volendi, ob bonum nostrum, aut proximi, tam temporale, quàm spirituale*; Baunio certè, licèt opinionem Poncii sequatur, pro qua citat D. Th. Navarr. Armill. Henriq. Graff. Philiarch. Sylv. Cajetan. Laym. Candid. Cordub. Dian. Em. Sà, Gabriel. Pal. Salas; illud tamen *primò, & per se* non est Baunio, qui disertè dicit *col.* 1. *vers. etsi inquam, periculum illud non esse voluntarium, nec in se directè, nec in causa*; item *col.* 2. *vers. probatur autem*, nec occasionem *vult expressè*, sed commodum, seu bonum. item *in summ. d. concl.* 7. dicit, occasionẽ illam non esse voluntariam, sed quasi voluntaria; unde vides, quàm malignè Baunio imponas.

XXV. Deinde, dato & non concesso, Baunium in hac parte Poncio plenissimè suffragari; num reliqui omnes Societatis scriptores, iique longè celeberrimi refragantur? ut Suar. *de charit. disp.* 9. *sect.* 2. *n.* 8. & alii, cui igitur doctrinam Societatis in uno Baunio, non verò in cæteris omnibus longè profectò nobilioribus agnoscis? præterquam quòd, hæc est prima conclusio Baunii loco citato, regulariter absolvendũ non esse, qui est in proxima occasione peccandi; quia cum illa tantæ peccandi stare non potest absolutio: non ergo, quòd in hæc verba prorũperes; somnians, quam vigilans, mi Pater, Religiosos ita loquentes audiam. Vix satis teneo; mores, inquis, ad Scripturæ & traditionis auctoritatem, non ad Casuistarum opinionem, fit: nonne in Scriptura Judith laudatur? nonne in antiquis historiarum monumentis, Ambrosius, Clotildis, Paphnutius, Ingondes, & multi alii, qui ob bonum finẽ in hujusmodi occasiones peccandi conjecerunt sese: unum quæso, per te, mihi liceat dicere, nimirum illos eximi à culpa non posse, qui vel institutionibus vestris se tradiderunt, vel librorum vestrorum lectioni sedulò vacant; venenum hauriunt; quis eos morti eximat?

XXVI. Inde ad opiniones probabiles descendis, id est, ad Theologiæ moralis, christianę vitę, & animarũ pestẽ. probabilia nihil moror, inquis, secura postulo; quasi verò qui sequitur opinionem verè ac certò probabilẽ, securus & tutus non sit: consule, quæ in Notis scripsi, de hoc probabilitatis argumẽto, ne bis eadem repetam. Sugillas ante omnia Escobar, quòd scilicet *in proem. exam. 3. cap.* 3. definierit opinionẽ probabilem eam esse, quæ rationibus innititur alicujus momenti, unde aliquando unus tantùm Doctor, *gravis admodùm* opinionẽ probabilẽ potest efficere; quamobrẽ verò? quia *vir doctrinæ specialiter addictus*, haud adhærebit sententiæ cuilibet, nisi *præstantis rationis vi allectus*; num quæso te, hoc verum est? ergo, inquis, vel unus Doctor conscientias susdeq; vertet; Doctor *ad.nodùm gravis*, vir *doctrinæ specialiter addictus, & vi tantùm præstantis rationis allect*, nihil unquam adstruet, rel quis omnibus refragantibus; præsertim *sufficiente ac præstanti ratione* fretus; fieri enim nequit, ut reliqui omnes præstanti rationi obsistant atq; adversentur. Vos certè non ita, qui conscientias sus deque vertitis, non jam probabilibus opinionibus & præstantibus rationibus, sed Calviniano spiritu, & damnatis ab Ecclesia erroribus.

XXVII. Thom. Sanch. *in Decalog lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 6. hoc ipsum confirmat; *& ita tenent*, inquit, *Angelus, Sylvius, Navarr*, *Em. Sa*. Hic duo peccas: primò enim appellas *Sylvium*, à Th. Sanch. citatum; quod ridiculum est, nisi fortè Th. Sanch. Sylviũ, ut Prophęta vaticinando citaverit; cùm multis annis ante Sylvium scripserit. *Sylvestrũ*, non *Sylvium* dicere debueras; vel ex hac, quamvis alioquin levissima hallucinatione videre est, quàm imperitus sis rerum istarum. Secundò de industria D. Thomam reticuisti, quem his verbis auctor citarat, *& favet D. Thom. quodlib.* 3. *a.* 10. Nonnulla etiam alia peccaras in epistola vernacula, quæ Annatus castigarat in libello, cui titulus, certè per ironiam, *Bona Iansenistarum fides*; sed in Latina emendasti; non ita duo alia, quæ vobis Annatus etiam exprobrarat; primum est, quòd ea prudens reticueris, quæ ibidem n. 9. Th. Sanch. addit, *non crebrò & passim, ob unius auctoris sententiam, recedendum à communi; sed quando prudenter judicatur, firmiore fundamento niti*; Audin Willelme? hoccine est conscientias sus deque vertere? Alterum est, quòd pariter reticueris limitationem à Thom. Sanch. appositam, nimirum solam auctoritatem Doctoris, citra *rationem gravis momenti, non facere opinionem sufficienter probabilem, ut eam consulere, aut sequi possit, & juxta eam prudenter operari*; & hic citat Azor, Vasq. &c. qua fide præcipuum istum totius rei cardinem omisisti? ex hoc enim meridiana luce clarius est, nunquam voluisse P. Sanch. ut Doctoris unius, etiam pii & docti, auctoritas faciat opinionem probabilem, quando ab aliis communiter rejicitur.

XXXVIII. Ludis deinde rationem à Th. Sanch. adductam; si enim magni momenti est, inquit, ut aliquid *credamus, id virum pium asserere*; cur non pariter, *in re morali dubia, quod vir pius & in ea materia doctus censuerit*? attende, inquis, egregiam rationem; quam bene (subdis) vestri scriptores cum rebus religionem attingentibus humana negotia componunt; nugaris, Willelme, nequeid semel dumtaxat, sed in omnibus ac perpetuò; quid in his quæso humani negotii? quis

 nescit,

nescit, auctoritatem loquentis, aut scribentis eam esse posse, ut intellectum ad prudentem assensum moveat: quamquam citra omnem certitudinem, ac præsertim, ut ait Sanch. quando res gravi rationis momento nititur, & nihil opponitur, quod facilè solvi non possit. Hîc tamen Doctorem tetricum agis, & fateris ultrò, hanc doctrinam tibi parum placere; quòd scilicet in ea prædicti auctores humanæ rationis potiùs, quàm divinæ fidei operâ utantur; cùm unus asserat, quod alter negat, & unus opinionem securam esse velit, quam alius dubiam restare, testatur. Rem istam profectò non capis, Willelme; opinio verè ac certò probabilis omnino tuta est, secura est; nullus tutam esse, negat, eorum scilicet, qui rem intelligunt; cùm judicium practicum certum semper præluceat, quo tuta & secura judicatur: unde auctores classici de veritate, non de probabilitate disputant; nisi enim certa sit probabilitas, nullam opinionem probabilem, tum ipse Sanch. tum alii Jesuitæ in praxi tutam esse, dicent: non est igitur, ut dicis, periculosus delectus; nam sive opinio sit magis, sive minùs probabilis, modò certa insit probabilitas, tuta est, secura est, ut in Notis demonstravimus; nec unam aliâ formaliter tutiorem esse, putamus; cùm esse tutam, in individuo positum sit: sed pudet, cum imperito de his disputare.

XXXIX. Abs re igitur dicis, ex hoc fonte nasci omnimodam conscientiæ libertatem, tum in agendo, tum in respondendo; & pro arbitrio, à Jesuitis responderi, vel potiùs ad consulentium arbitrium; nempe non solùm ex propria, sed etiam ex aliena probabili, responderi potest, etiamsi respondens certò sibi persuadeat, falsam esse; & hæc juxta præcepta à Th. Sanch. tradita: sed Annatus, quo ad hoc, te manifestæ falsitatis convincit; Sanch. enim *cap. 9. n. 19.* hæc habet: *Nequit enim quispiam, quod credit esse falsum, consulere*; unde manifestè constat, Patri Sanchez imposuisse: quod verò ad locum P. Laym. fateor illum in hac sententia fuisse, ut putarit, consultum pro certo habentem aliquam opinionem falsam esse, consulenti respondere posse, à quibusdam vitis doctis probabilem haberi, ac proinde consulenti sequi eam liceat, non tamen ipsi consulto; fateor, inquam, hunc auctorem putasse, quamlibet opinionem etiam probabiliter tantùm probabilem tutam esse, quod tamen reliqui ferè omnes Jesuitæ negant; cùm enim consulens respondeat, sibi certò persuasum, falsam esse, ac proinde improbabilem; probabilis quippe certò falsa non est, inde insinuat consulenti, esse tantùm probabiliter probabilē; ac proinde talē, quæ ad conscientiam certam non sit satis: in hoc autem à sententia P. Laym. lubens & ultrò discedo.

XL. Si fortè unquam in manus Jesuitarum incideres, Willelme Wendrocki, haud dubiè mutares sententiam, & disceres, crede mihi, non omnem iis opinionem probabilem, nec omnem probabilem tutam videri; quamvis enim Baunius doceat, ut ipsi opponis, teneri Confessarium absolvere pœnitentem rectè alioquin dispositum, juxta opinionem verè probabilem pœnitentis, quam etiam Confessarius probabilem esse putat; si enim certò falsam & improbabilē, nullus certè Baunius, vel Escobarius Confessarium ad absolvendum adstringat; nullus, ut perperam exprobras, pro voluntate & arbitrio, *est*, vel *non*, respondeat; illud tamen valde opportunum tibi non accideret, nec opportunitatem illam, ut maximè comodam tantoperè laudares; nullus reverà illorum sacramentalis absolutionis beneficio te dignum reputaret: tu proba, sis; ea quippe dicitis, scribitis, facitis, in quibus nullus vobis Diana, nullus Caramuel patrocinetur, & vix illud, quod per jocum afferre voluisti, vobis esset usui, sæpè premente Deo, fert Deus alter opem: ea sanè Casuistarum, ut vocant, etiam mitissimorum auctoritas non est, quæ vestrum agendi, scribendi, sentiendi modum eximat culpæ, & vos absolvat ab errorum culpa, quorum profectò huc usque vos non pœnituit, cùm illos obstinatissimè hodiernum defendatis; nec alia mihi probatione opus est; si enim pœnituerit à vobis quispiam, an D. Petro gratia defuerit, sine qua nihil poterat, in ea scilicet occasione, in qua à peccato excusari non poterat, nullus dicam, quin juretis, defuisse: idem dico de aliis erroribus, quos impunè in tuis literis renovasti: nullus ergo Catholicus errores vestros, scripta vestra, quæ calumniis & convitiis scatent, moralem denique Theologiam vestram à gravissima culpa liberet.

XLI. Sed, inquis, Patres Doctorum vestrorum decretis adversantur; hoc ipsum centies & millies ogganis, sed probas nunquam; multam quidem locorum farraginem, ad terriculum simplicium, congessisti, nunquam tamen ex iis ostendere potuistis, ullam opinionis verè probabilis illicitum esse, ut in Notis id ostensum est: quòd autem Fabulinum illum dicentem inducas, formandis suorum temporū moribus Patres accomodatos fuisse, sed à nostrorum temporum moribus longè abhorrere, & nunc ex Casuistarum legibus, non verò ex Patrum decretis vivendum; de hanc rem, Cellotium & Reginaldum citas; verba illa, quæ in vernacula epistola dictis scriptoribus attribuis, in eorum libris non extant; in Latina emendatè parte; quamvis autem Reginaldus dicat, in dimmodis controversiis, circa agenda, Doctorum recentiorum potiorem rationem habendam esse, quàm veterum; de SS. Patribus eo loco nihil; cùm enim veteres appellat, antiquos Theologos & Casuistas intelligit: hoc idem Theologiæ moralis auctor Jesuitis exprobrat; sed plenè confutatus restat; de his satis fuit in Notis; tu vide sis.

XLII. Pessimè autem Jesuitis imponis, quòd SS. Patres non legant, quòd iis valedixerint, quòd iis eorum adventum Casuistæ orti sint, & Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, mores hominum informare desierint; sed crassissima calumnia & insicitia est; Jesuitæ, inquis, Augustinū & SS. Patres proscripserunt; Pseudo Augustinum vestrum; hæcce ultrò, quem ab Ecclesia damnatum proscriptum esse, & ad suos Batavos amandatum, summoperè gratulantur; quod spectat ad verum Augustinū & SS. Patres, horrenda calumnia est; cùm doctissima SS. PP. monumenta Jesuitis non parum debeant, nimirum Chrysostomus, Basilius, Gregorius Nazianzenus & Nyssensis, Balsamon, Zonaras, Melissa, Maximus, Irenæus, Paulinus & Nicephorus Callistus, Fronto, Theodotetus, Hincmarus, Radbertus, Sidonius Apollinaris, Ennodius, Avitus, Theodulfus, Facundus & Concilia Gallica Sirmondo; Epiphanius, Sinetius & quinque volumina Theologicorum dogmatum Petavio; auctores multi antiqui Francisco Turriano; Cyrillus & Isidorus, Schotto; Augustinus, Hieronymo Torrezi; Climacus Radero; Eucherius & Paulinus Rosvveido; Cerdæ, Tertullianus; Vigerio, Eutibius; Dionysius Lansselio; Catena Patrum multis distincta voluminibus Corderio & Possino: consulere liqua in Notis. I nunc, & scribe, SS. Patres à Jesuitis eliminari.

XLIII. Lustrant, crede mihi, Jesuitæ docta & verenda volumina, iisque utuntur, ad dogmata fidei explicanda & confirmanda; vos ad depravanda, erroresque in Ecclesiam inducendos, cum Magistro vestro Jansenio, cui Calvinus, & alii hæresiarchæ feralem

ſpiem facem prætulerunt; Jeſuitæ iis utuntur, ad
[illegible]mandos, tum ſacris concionibus, tum libris in
[illegible] editis, Chriſtianorum animos, formandoſque
[illegible]ſtianas virtutes; vos, ad populos ſeducendos,
[illegible]ſque inſpicandos erroribus; Jeſuitæ denique
[illegible] à Patrum utuntur, ad defenſionem Eccleſiæ,
[illegible]nem fidelium; vos ad deſtructionem Eccle-
[illegible]dum ſchiſma inducendum, & Chriſti oves ſu-
[illegible] Paſtori ſubducendas. Quòd verò dixeris, Ca-
[illegible]ſus cum Jeſuitis ortos fuiſſe, ſupinam illam, quâ
[illegible], ignorantiam evincit; Societas inſtituta eſt
[illegible] Chriſti 1540. omitto antiquos illos Theologos,
[illegible]ſium, Alenſem, D. Thom. D. Bonavent. S. Ray-
[illegible]mund. Paludan. Oſtienſ. Guillelm. Pariſienſ. Du-
[illegible]rand. Ægyd. Rom. Richard. Henric. Scot. Aureol.
[illegible]ſtrum, Capreol. Mayron. Durand. ut ad Summi-
[illegible]ſta, qui veri Caſuiſtæ cenſentur, veniam; accipe illo-
[illegible] locum & tempus; Monaldus ann. 1320. A-
[illegible]ſam 1330. Barthol. Piſan. 1335. Panormitanus 1440.
S. Antonin. 1445. Turrecremata 1440. Pacificus
[illegible]ſis Angelus Clavaſius 1480. Baptiſta Tronamala
[illegible]ſi. Cajetanus 1500. Tabienſis 1500. Sylveſter 1500.
[illegible]ſicle. Victoria 1500. Navar. 1500. Adde Barthol.
[illegible]ſium, Alexandr. de Ariſtis, &c. iſti omnes cum
[illegible]ſolis, ſi fidem tibi habemus, cum Societate orti
[illegible]ſunt. Addis, omnes à Diana in ſyllabo appellatos,
[illegible] ante Joannos non ſcripſiſſe, id eſt, ante annum Chri-
[illegible]ſti, quod ve ipſa falſitate falſiùs eſt, cùm Sylve-
[illegible]ſtrum, Cajetanum, Angelum, & multos alios ex anti-
[illegible]quioribus citet. De elencho illo auctorum, in quo
[illegible]ſibi nem, more tuo, ludere voluiſti, jam dixi in No-
[illegible]. Denique, quòd doctrina opinionum probabi-
[illegible]lium, ut dicis, fons vitiatus ſit; ex quo cætera doctri-
[illegible]nè in gurgite fluxerunt; quòd inde omnia crimina pul-
[illegible]ſtrum, & eximantur culpæ, eadem facilitate negatur,
[illegible]quæ aſſtruitur; quòd de opinionibus probabilibus
[illegible]ſtiæ perpetuò diſputent, & vix ulla ſit, quæ ſuos
[illegible] non habeat defenſores & hoſtes; facilè conceſſerim;
[illegible]ſed quid tum? diſputant de veritate opinionis, quæ
[illegible]ſtiam, non verò de probabilitate, quæ certa eſt; ſi
[illegible]ſtum hæc dubia & crepera, ultrò damus, eam non
[illegible]ſtam, quæ ad uſum & praxim reduci queat; hæc igitur
[illegible]ſtra nobis, qui tamen vobis jure hactenus ob-
[illegible]ſtrinxus, quòd inſcitia & ſuperbia veſtra multa er-
[illegible]ſtrum monſtra mundo pepererit, quæ ſacro quidem
[illegible]ſtione Eccleſia tetigit, errantes tamen intactos re-
[illegible]ſtiquit; potentiorem fortè dexteram res poſtularet;
[illegible]ſtiſ ſaltem ſuo tempore cuncta perſolvet; faxit in
[illegible]ſtmortali vita, ut in æternum parcat.

SEXTÆ EPISTOLÆ Confutatio.

I. IN hac Epiſtola, illud potiſſimùm demonſtran-
dum ſuſcepiſti, quàm temerè Jeſuitæ quædam
verba exponant, & à vero ac legitimo ſenſu de-
[illegible]ſtiquant, neſuæ opiniones Scripturæ, Conciliorum
Romanorum Pontificum placitis adverſari vide-
[illegible]ſtur: illud autem variis exemplis oſtendere conaris.
[illegible]num à Bulla Gregorii XIV. in qua proditoriè
[illegible]ſidentes Eccleſiæ perfugio indigni eſſe decla-
[illegible]ſtur; Elcobarius tamen in ſumm. tract. 6. exam. 4.
[illegible]ſ. 3. docet, non omnem, qui per inſidias hominem
[illegible]ſtcidit, teneri hujus Bullæ ſanctione; unù, inquis,
[illegible]ſtiſ contrarium eſſe videtur; ſed hac voce *Aſſaſinus*
expoſitâ, utrumq; inter ſe apprimè conſentire oſten-
dit; *Aſſaſini nomine intelligitur, qui pecunia, vel pretio ad
hominem incautum occidendum, ex inſidiis conducitur*: ad-
dit porro hæc, *quare qui ſine pretio aliquem interficit, ut
amico rem gratam faciat, non dicitur Aſſaſinus*. Nullibi
lego apud Eſcobarium, non omnem, qui proditoriè
hominem interimat, dicta Bulla comprehendi; cur
ergo affingis? equidem non omnis, qui proditoriè
occidit, Aſſaſſinus dicendus eſt, ut is, qui pretio non
conductus, & hoc dabit ultrò Eſcobarius, & dabunt
omnes; non dabit tamen, aliquem proditor è occi-
dentem, dicta Bulla non comprehendi, cùm diſertè
dicat cap. 3. *Proditoriè aliquem occidens, caret Eccleſiæ im-
munitate*: cur ergo calumniam affingis?

II. Sed, inquies, ibidem aſſerit, illum proditorem
non dici, qui per inſidias inimicum occidit; rectè om-
nino; quia proditoriè occidere dicitur, qui aliquem
id minimè ſuſpicantem interimit, nullâ inimicitiâ a-
pertâ præcedente; ut prudentiſſimè Farinac. *conſil.
crim.* 132. *n.* 2. *& conſil.* 178. *n.* 77. *&* 78. quem in hoc re-
liqui omnes ſequuntur: quis proditorem unquam
appellet, ducem exercitus, qui ſtratagemate bellico,
ſeu dolo, vel arcem hoſtium ceperit, vel exercitum
fuderit: an dolus, an virtus, quis in hoſte requirat? Aſ-
ſaſſinus etiam ille eſt, qui pecunia conductus, proditoriè
Chriſtianum interficit; prout de communi &
recepta ſententia teſtatur idem Farinacius *q.* 123. *n.* 22.
ubi multos allegat; item Theſaurus *in prax. part.* 2.
verbo Aſſaſinium. quid quæſo hic eſt, quod genuino ro-
das? ſed quis unquam te adeò imperitum credidiſſet?
utpote qui ad primas definitiones, ad elementa, ad
rudimenta, ad terminos, ut vocant, ad voces, ad lexi-
con, vel onomaſticon amandandus ſis. quid enim a-
mabò hîc contrarium? non omnis per inſidias occi-
dens, Gregoriana Conſtitutione comprehēditur, quæ
tamen Aſſaſſinos ſacro perfugio indignos declarat;
quaſi verò quiſquis per inſidias alium interficit, Aſ-
ſaſſinus reputetur; aut etiam proditor dicendus ſit:
miror, te adeò rudem eſſe, ut hæc diſtinguere neſcie-
ris: fortè provocabis ad novum dictionariū veſtrum,
quod vobis ſenſus illos reconditos ſuppeditavit, qui-
bus quinque propoſitiones Pſeudo Auguſtini veſtri,
quaſi emplaſtrare voluiſtis (ut ſic loquar) & pro mo-
re, Pōtificia diplomata interpretari; quibus, inquam,
errores veſtros in ſenſu veſtro, (veſter enim Janſenii
eſt) ab Eccleſia damnatos, damnationi ſubducere,
vel eximere tentaſtis; proſtant in columnis hodiedum
inſignia interpretationis veſtræ programmata; Cal-
vini Lexicon conſuliſtis, non German. Juriſperiti, ſed
Galli, ſeu Lemani Theologi; huic enim veſtras de di-
vina gratia hereſes acceptas referre debetis, hæc quæ-
ſo vos, non ſcurrilia & ludicra, ut veſtra, ſed vera &
ſeria ponderate.

III. Itaque non mirum eſt, ſi de hoc argumento
peſſimè ratiocineris, cùm illius terminos neſcire pe-
nitùs videatis, & pro eadem accipias proditorium
homicidium, & Aſſaſſinium, in quo pluſquàm pueri-
liter hallucinaris; quia nec omnis Aſſaſſinus proditor
eſt, ut cùm quis pecuniâ conductus ab alio, illius ho-
ſtem, ex inſidiis, interficit; nec omnis proditor Aſſaſ-
ſinus, ut cùm quis ſine pretio alium ex inſidiis interi-
mit; unde unum ab alio in Gregoriana illa diſtingui-
tur; atque ita docti & periti omnes diſtinguunt, quos
vide ſis apud Dian. 1 *part. tract.* 1. Cajetan. *in Summ.
verbo Aſſaſinus* habet, Aſſaſinum vulgariter eſſe il-
lum, qui pro pecunia, ad inſtantiam alicujus, homi-
nem occidit; idem prorſus Bonacin *tom.* 2. *diſp.* 3.
quæſt. 7 *punct.* 6. §. 4. *n.* 2. *&* 3. ubi citat Prob. Ancaran.
Immol. Suar. Menoch. Clar. Ambroſin. Decian. Ma-

scard. Covarr. Gutier. Farinac. Peregrin. Ant. Gabriel. &c. ex his ignorantia tua, eaque crassissima evincitur; estque, quod miremur universi, famosum Geometram demonstrare solitum, tam ineptè ratiocinari i sed dicam, quod res est, fœminis præsertim scribebas, quæ vernaculam dumtaxat linguam didicerunt, in qua vox illa *Assassinus* quemlibet proditoriè occidentem significat; quod certè hominem vernaculæ quidem linguæ peritum, sed canonum & legum ignarum, in errorem induxit.

IV. Transis ad locum illum Evangelii: *Quod superest, date eleemosynam*, quem Vasquez, inquis, eludit, immo penitùs elidit, hac voce *superflui* ita expositâ, ut nihil unquam divitibus superfluere contingat; nempe *Laici*, inquit, opusc. de eleemos. cap. 4. n. 14. *possunt de bonis patrimonialibus servare ad statum suum mutandum, & tunc illud non dicitur superfluum; unde vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui.* ex quo deducis, illum securum esse, qui propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat; Fabulino tuo annuente: sed nigra & mera calumnia; ex his quippe, si nihil aliud addas, divites omnes laicos ab obligatione erogandi eleemosynam Vasquez liberare videtur; cùm tamen contrarium doceat, non tantùm quo ad Ecclesiasticos, qui totum superfluum pauperibus largiri tenentur, immò & pauperes inquirere, & ab hoc onere, ne ab Ecclesia quidem eos liberari posse asserit, *n.* 11. & 14. verùm etiam quo ad laicos, qui non tantùm de superfluo, verùm etiam de necessario, pro diversa necessitate, pauperibus dare tenentur; v. g. de necessario servando statui, ad servandam proximi vitam; de necessario mutando & amplificando statui, ad servandum proximi statum, *cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 21. 25. & 26. loquitur autem Vasq de statu, *quem licitè ac dignè potest quis acquirere, cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 26. sed per ambitionem etiam minimam, nedum infinitam, ut ais, statum cuipiam amplificare non licet; & multò minùs, si sublimiore illo statu dignus non est.

V. Et verò hic auctor, quem à Diana laudatum fuisse, sub finem Epistolæ proximè antecedentis, ægerrimè tulisti, in quo aliquos communi societatis fœdere tibi conjunctos appellare possem, subtili juxta atque solido ratiocinio obligationem dandi eleemosynam non tantùm ducit à ratione superflui, quod dives habet; sed à ratione necessitatis egeni; si enim nullus indigeret, nullus indigenti eleemosynam facere posset; unde concludit, talem charitatis ordinem statuendum esse, ut vitam quidem proximi, cum vitæ meæ detrimento tueri non tenear; secus tamen, cum detrimento bonorum & status; nec statum proximi, cum detrimento mei status; secus tamen cum eorum detrimento, quæ ad præsentem meum statum servandum superflua sunt, quamvis alioquin necessaria, ad illum, etiam licitè amplificandum; satis profectò severè, ac durè; nec enim eos liberat, ut dicis, qui per infinitam ambitionem, per fas & nefas, & ut plurimùm indigni ad sublimiorem statum ascendere nituntur; qui vel regio & nimio luxu vitam agunt; vix certè de millibus unum divitem invenias, si paucos excipiam, sordida quadam avaritia & auri fame laborantes, qui vel in epulis & conviviis, vel in vestibus, vel in ædificiis, vel in canibus, equis, superbo famulatu, aliisque delitiis illam proventuum partem non absumat, quam in pauperes erogare teneretur; vix inquam, è millibus unum, etiam inter illos reformatores, plusquam pharisaicos: O utinam Vasquesianam de hoc argumento doctrinam omnes amplecterentur, ac reducerent ad praxim; illa enim, ut temerè opponis, rem istam plus justo non laxat; sed, crede mihi, non parum contrahit & stringit: sed hæc parum, aut nihil te movent; merus obtentus est, egeni & pauperum tibi curæ non sunt, nisi ad speciem; illud unum dumtaxat, in re seria, pia, sancta, impium, calumniosum & profanum scurram agere voluisti. Ut ut sit, id saltem à te sciri velim, rem pauperum dare pauperibus dare, partem sacrilegii esse; sed pauperibus dare, qui bonis Dei contra Deum & Ecclesiam utuntur, plusquàm sacrilegium; Apodosim tibi efficiendam relinquo.

VI. Redis ad Escobarium, liberantem ab excommunicatione lata in decretali Bonifacii VIII. Religiosum illum, qui habitum dimisit, ut furetur occultè, vel ob aliam turpem causam; idque ad breve tempus; sed an propterea eum liberat à gravissima culpa quòd enim hoc, vel illud factum excommunicationi subjiciatur, facti naturam, vel rationem non mutat. Bonifacius VIII. c. *ut periculosa*, tit. *ne clerici*, ut quosdam Religiosos compesceret, qui mutatâ veste, et monasteriis egrediebantur, ut incogniti huc illuc circumcursarent, constitutionem edidit, inquam excommunicat Religiosum, qui temerè vestem abjiceret; hinc orta quæstio inter Canonistas, an Religiosus, qui ad aliquem actum turpem occultè, melius & tutiùs patrandum, vestem abjecit, eam tamen nullò pòst resumpturus, in dictam excommunicationem incurrat? plerique affirmant; multi tamen negant, quamvis alioquin gravissimè illum delinquere, fateantur; etiam contra votum; ut Sayr. *de censur. l.* 1. *c.* 11. *n.* 11. Tabien. *V. Excommunicatio, 2. cas.* 23. *q. n.* 2. Sanch. *in Decalog. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 54. Suarez *de censur. disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 3. Barbosa & multi alii: sed hæc mihi ad te; merus obtentus est, ut dixi; & hæc eo dumtaxat animo, ut religiosis hominibus hanc maculam & notam pergeres, nec non fœditates illas sub oculos, etiam inimarum, poneres. Suggeris demum Fabulino tuo rationem illam, cujus nec Escobarius, nec ullus alius meminit unquam, cùm sit ineptissima; quia, inquis, turpe esset, in iis locis, nimirum in lupanaribus, hominem cum religiosa veste deprehendi; ita omnino non turpe modò, sed turpissimum esset; is ergo, vel hoc nomine censuræ eximendus? turpissima & nequissima consequentia; immo vel inde majoribus pœnis multandus. Prædictæ igitur sententiæ defensores ex fine hujus legis, ne scilicet Religiosi, mutatâ veste, huc illuc discurrerent, rationè ducunt; pudet igitur scriptorem Catholicum, simulatum saltem, has fæces tam impensè versare; nempe, tresinta, aut quatuor lineas, illud fornicari, lupanar illud, quinquies & ultra repetere voluisti, ut pus illud putidius fœteret; peniculum porrigerem, si tam spurcum os abstergi posset.

VII. Quod spectat ad Bullam Pii V. quæ sic incipit *Horrendum*, contra clericos dirum illud exercentes, quod dictu nefas est; per quam declaravit, illos omnes privilegio clericali reapse, vel ipso facto, ut ajunt, privari, nihil habet super hoc Escobarius, nisi communia & trita; *tract.* scilicet 1. *exam.* 8 *cap.* 2. nimirum, ad illam pœnam incurrendam non modò requiri versu & consummatum actum illius speciei, sed etiam actum hujusmodi frequentiam, seu consuetudinem, omnes communiter docent; Barbos. *in c. Clerici, de vitis & honestate Prælatorũ*, Garzias *part. XI. cap.* 10. *n.* 198. Theburcus *in prax. 2. part. V. Sodomia, versu, Limita primo*; item antea sententiam, his pœnis locum non esse, docent Filiucc. *tract.* 17. *n.* 126. Suar *de censur. disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 22. Thesaur. ibidem, ubi citat Quarant. Avil. Dian. sed ejusdem certè ac sincerè rem istâ exponere dedignatus, ut majorem invidiam, immo & horrorem ignatis & imperitis

nis conciliares, contra miseros casuistas; hæc tanquam quasi pressis digito labris expromere voluisti; ut verè non ausim, inquis, ita teter & horrendus locus videretur. Quid amabò de Alcorano graviùs? hac arte, seu potiùs figurâ usus, ut nefandum quodlibet tuis lectoribus, eu s fœminis cogitandum relinqueres.

VIII. Illud, quod Dianæ deinde opponis, non ulla calumniam & falsitatem continet: putavit Diana Religiosum ex Ordine Minimorum ad Episcopatum allum, prum, suo illo voto quadragesimalis victus [illegible] non teneri; quamvis multi alii contrarium sentiant, qui hoc maximè probant ex eo, quòd tres Pontifices, Paulus V, Gregorius XV, & Urbanus VIII. dispensationem, ut vocant, super illo voto, vel recusantibus, vel se recusaturos minati sint; Diana, postquam utrinque partis defensores laudasset, ad illud argumentum respondet, non propterea suam opinionem à dictis Pontificibus damnatam fuisse; nihil ab illis de hoc definitum; sed illos ad summum contrariæ opinioni adhæsisse; cur ergo dicis, decrevisse, *statuisse Pontifices*, Episcopum illum, primo suo voto solutum non esse; negarunt dispensationem petitam, & [illegible] probabiliter necessariam; fateor ultro; rem ipsam definierunt; ò bellam & subtilem consecutam! huc profectò quadrat tritus versus, *Clodius accusat mœchos*; Romani Pontifices Jansenii doctrinam [illegible] ac expressis damnarunt, idque ex cathedra, ut aiunt, sub anathemate; atque adeò universa Ecclesia damnavit, vos huc usque præfractè negatis, damnatam fuisse, in quo manifestam hæresim facitis palam, cum incredibili pertinacia conjunctam: Dianæ tamen improbatis nescio quam responsionem insonam & catholicam, dubio procul omni: si auctoritas Sanctæ Sedis vobis adeò cordi est, cur eam superbo [illegible] proculcare, & lingua diabolica dilacerare non cessatis? Dictum illud à te Baunio affictum, *quid [illegible] Romana cum gallica*, optimum sensum habet; quippe cum censura ad Romanam nihil facit; Roma hunc damnat, quem absolvit Gallia, seu vicissim, hæc damnat, absolvit illa; (hujus sanè rei non desiderantur exempla) utri amabò Catholicis standũ? quòd denique dicis, libros Baunii Romæ damnatos fuisse; mendacium, & tuum votum est; unicus tantùm, isq; Fabulus potiùs, quàm liber in 8vo, ut ajunt, confixus est, omnium summa; reliqui omnes grandiores in fono, ut vocant, intacti manserunt.

IX. Omitto insana illa & vesana commenta, quæ quisquam scurriliter subnectis de opinione utrimque probabili; si hæc caperes, aut saltem velles capere, te [illegible] docendum susciperem; quid hac de re in Notis scripserim, tu videsis; quælibet enim opinio verè ac certò probabilis tuta est, secura est; nec unius partis probabilitas alterius probabilitatem expungit, ut ingerit garris; nec is Confessarius, qui aliquã opinionem [illegible] certò putat, pœnitentem in ea persistentem absolvere debet; nec ab uno Casuista nova, pro arbitrio, morum præcepta cudi possunt, ac proinde tota Ecclesiæ disciplina everti; quis unquam talia? quis unquam probabilem illam opinionem esse dicat, quæ totam Ecclesiæ disciplinam evertit? error est, hæresis est, imò, dicam, quod sentio, vestra est, qui antiquam Ecclesiæ disciplinam à Theologis eversam fuisse dicitis, & Theologorum errores ab Ecclesia tolerari, imò & laudari; sed quis Catholicus hisce vocibus hæreticis anathema non dicat? Insulsè deinde Dianam [illegible], quod nescio quam opinionem proposuerit quidem, non tamen adstruxerit, sed eam, quia nova erat, tempori maturandam reliquerit: quasi verò in quocumq; disciplinæ genere, novæ ex antiquis principiis conclusiones deduci jure non possint; unam similem Diana deduxit, non ausus tamen adstruere, præ modestia; illam doctiorum examini ac censuræ subjecit, ut vel illam approbarent, si legitima, vel rejicerent, si spuria videretur; hoc certè nihil aliud est, nisi tempori maturandam relinquere; quid quæso modestiùs? vos profectò non ita, qui præter antiquas hæreses jam olim damnatas, quas in exosam lucem reduxistis, ut denuò damnarentur, novas publicatis, quas etiam Ecclesia, quæ nunquam fidei & morum corruptelas tolerat, Innocentii X. fulmine attrivit.

X. Iniquè posteà Baunium perstringis hoc loco, quasi docuerit, opiniones probabiles post aliquod temporis spatium, ex tacita Ecclesiæ approbatione, auctoritatem accipere, quod falsissimum est: docet Baunius tract. 6. de præcepto audiendi Missam, q. 9. satisfacere illũ, qui audit partem ex alia Missa, quam ex priore omiserat, & citat in hanc rem Navarr. Major Hierõ. Blamas, Barthol. ab Angelo, Em. Sà, Laym. Coninch; addere possem alios triginta; quia scilicet, inquit, Ecclesia huic præcepto in hunc modum satisfieri velle censetur, cùm auctores citati, aliique longè plures, libris impressis, hoc docuerint, nec Ecclesia hæc videns & sciens, reclamarit; quod tamen faceret, si per hoc præceptum illud probabiliter impleri non putaret: quis neget rationabiliter hæc à Baunio dicta fuisse? nempe quo ad præcepta Ecclesiæ implenda, meliorem ac certiorem regulam non habemus, quàm præsentem usum, quem videt & patitur in fidelibus, immò in præcipuis membris Ecclesia; unde ita præceptum impleri velle censetur: hæc dolo & arte mala reticuisti, ut vel inde Janseniarũ errorem confirmandi occasionem arriperes, nimirum errores publicos & hæreses in suis Theologis, Ecclesiam tolerare, etiam in omnibus ferè Academiis Catholicis, majoris mali vitandi gratia; quod certè vestræ doctrinæ præcipuum caput est; ut enim torrenti Doctorum Jansenius occurreret, qui ejus erroribus sese opponere statuerant; omnes illos errasse, dicere non dubitavit, & Ecclesiam, pro bono pacis, illorum errores, quantumvis publicos, tolerasse; quid quæso Calviniani, aut Lutherani atrociùs in Ecclesiam?

XI. Inducis deinde Fabulinum illum, pecude stolidiorem, de se ac suis ultro fatentem, hoc scilicet Societati unicè propositum esse, ut, ne quemquam à se alienaret, varia decreta pararet, singulorum usui accommodata: nimirum Ecclesiasticis, nobilibus, famulis, negotiatoribus, egenis, omnibus denique, ne quis, inquit, nostrorum curæ elaberetur; & hæc, quo ad fieri potuit, commodissima & mitissima: & hæc contumeliosa ab omni veritatis umbra alienissima; nequissimus scurra & sannio in scenam: proh nefas; & his jocis plusquam sacrilegis, fœminas, imperitos, otiosos, & malè feriatos homines delectas, iisque risum & cachinnum moves, quæ bonis alioquin & probatis Catholicis amaras lacrymas cient: mirum certè; quàm multos de Jesuitis ridere, jocari, & insulsos sales miscere, delectet; quo instinctu, quo fine, cujus impulsu & suggestu, Deus scit: ut autem hoc Jesuitarum consilium esse ostendas, quædam ad speciem, sed more tuo, truncata & adulterata Fabulino tuo suggeris. Primo igitur loco Valentiam & Tannerum appellas, qui docent, spirituale conferri posse ab aliquo pro temporali; modò temporale non sit finis ipsius rei spiritualis collatæ, sed tantùm voluntatis, vel applicationis, ad actum conferendi; id est, modò temporale non accipiatur ut pretium rei spiritualis, sed alio titulo, puta gratitudinis, intercessionis, &c.

XII. Uterque docet, committi simoniam juris divini, si temporale detur pro spirituali; puta pro beneficio, ut pretium; si tamen alio titulo datur, simoniam juris divini esse, negat, quæ cùm essentialiter venditio sit, pretium dicit, ut Gibalinus q.2.de simon.fusissimè ac doctissimè demonstravit atque confecit; nullus enim refutare ausus est; docet tamen uterque, esse simoniam juris positivi, iisdem pœnis obnoxiam, in casibus scilicet jure expressis, ut Tannerus disertè tradit, disp.5.de Relig.q.83.dub.3.n.65. in quo D. Thomam expressè sequitur, q.100.a.1. & 2.ad 4. & a.3.ad 2.3.4. sed cur hæc reticuisti, unde utriusque Doctoris doctrina perspicua redditur? cur omnem simoniam ab iis ablegari dicis, quamvis simoniam juris positivi iisdem pœnis subjectam ibi agnoscant? ita ne verò, usque adeò prostitutæ ac perditæ famæ, ut sanam Catholicorum scriptorum doctrinam adulterare non dubites? hæccine est, quæ jam in proverbium abiit, *Iansenistarum fides* & sinceritas, qua instructus mentiris impunè, nec non mille falsitates & calumnias, nulla fronte, nulla conscientia, nullo pudore, plena manu disseminas? gravissimum peccatum admittitur, inquit Tannerus, & simonia saltem juris positivi incurritur; pessimè igitur inde inferre voluisti, Beneficiarios inde maximè levari, cùm per jura, sub gravissimis pœnis cautum sit, ne in collatione beneficiorum ullum pactum intercedat, quocumque tandem nomine, vel titulo coleretur, præter ea, quæ ex rei natura insunt: multis igitur deest illa gratia sufficiens, de qua hîc jocaris; nec adeò facilè est, pecuniam ex beneficii collatione, vel dimissione percipere, citra simoniam, sive juris divini, sive positivi; quod sanè perinde est, quo ad censuras & pœnas: ô utinam Willelme illi tui ab hac simonia immunes essent; intelligenti pauca.

XIII. Redis denuò ad Escobarium, qui nescio quod dictum Filliucii refert, sed non approbat; nimirum Sacerdotem, qui accepto stipendio pro uno celebrat, posse, non integrum quidem stipendium, sed v.g tertiam partem ab alio accipere, cui partem sacrificii sibi competentem applicat; hæc scripserat Filliuc. immò & Escobarius longè ante declarationem Alexandri VII editam 25. Januarii, ann.1659, qua damnatur opinio de duplici stipendio, quæ est 8. decreti dati 24. Septembr.ann.1665. quanquam propositio damnata loquitur de duplici stipendio integro, cùm tamen Filliucius loquatur de tertia tantùm illius parte, & supponat illum, qui secundam eleemosynam elargitur, hujus rei ab accipiente & applicante certiorem fieri: sed in his non hæreo; standum quippe est declarationi Alexandri; illud tamē non omittendum, quod per intolerabilem inscitiam, de hoc argumento ineptissimè disputas; non finit Ecclesia, inquis, ut Sacerdotes sacrificium pro pecunia commutent; quis unquam hoc somniavit: quis unquam negavit, puram putam simoniam esse? quia spirituale pro temporali venderetur, sed pergis, non finit etiam Ecclesia, ut se ipsi divinis illis muneribus spolient, quæ ipsos ex hoc sacrificio percipere convenit; certè gratiam habitualem, quam ex hoc sacrificio percipiunt, in alium transferre non possunt, nec etiam gratias actuales annexas: quod verò attinet ad satisfactionem, dubium est, an quidpiam facientibus restet, applicato jam alteri sacrificio, ut rectè observat Lugo de Eucharist.disp.21.sect 2.n.33. unde residuum illud, de quo dubitatur, an reverà extet, applicari non debet, nec pro eo novum stipendium accipi, ut communiter docent Jesuitæ; Suar. de Sacrif.Miss. disp.79. sect.9. Laym.lib.5.tract.5.c.2.n.18. Tamburin.lib.3. de Sacrif.c.1.§.3. Turrian. disp.select. centur.4. dub.8. Lugo citatus. Dicastill.tract.5.de Sacrif.disp.3.dub.8. n.134. Vasq.in 3.p.tom.3. disp.234 c.3. & plures alios. Restat demum impetratio, cujus Sacerdos celebrans multos participes facere potest, etiam applicato sacrificio; licèt novum stipendium accipere pro illo non debeat, quia scilicet lege vetitum est, illud Apostoli: *Pontifex debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis*, non obligat Sacerdotem ad applicandam sibi sacrificii satisfactionem, quotiescumque celebrat, sed tantùm quando illo pro peccatis suis satisfacere; unde manifestum fit, quàm peritus sis & profundus Theologus; sed hoc argumentum non urgeo, quod sanè non ultimum doctrinæ, seu cabalæ vestræ caput est, ut scilicet a frequenti Eucharistiæ usu fideles arceatis; nosti sunt Arnaldi vestri conatus, ad hunc effectum; sed oleum & operam perdidit; quis enim Christo & Paulo fidem potiùs non habeat, quàm Arnaldo?

XIV. Increpas deinde Baunium, eò quòd dicat, nullum canonem, nullam legem extare, qua Purificatorem sacram facere quotidie teneantur: inepte! refragaris, cùm legem illam, canonem illum, minimè appelles; quæstio facti est; negat Baunius, legem illam esse; suggere aliquam; obmutescis; cur ergo accusas? quod autem subdit ex Possevino, legem illam ab Ecclesia condi non posse, prudenter scilicet, ob periculum, ex humana fragilitate proveniens, mitor à vobis improbari, cùm illud doctrinam vestram, de raro usu Eucharistiæ, non parum confirmet; quare vereor, ut hoc Arnaldo gratum accidat: ut ut sit, quamvis nulla lex hujusmodi extet; dubium tamen non est, quin ab Ecclesia ferri possit. Quærit autem Baunius pag.441. an Sacerdos, qui tenetur sacrificare prodii, abstinere possit; & respondet, teneri sacrificare, aut per se, aut per alium; sed inquies, sibi conscius est peccati mortalis, & substituere non potest; purget animum sacra exhomologesi; non est copia Confessarii, abst neat, & omittat, deinde facturus satis; omittere non potest sine scandalo; nec enim Baunius de eo loquitur, cui jus liberum est sacrificii, ut disertè monet, ipso statim quæstionis initio, eliciat, inquit, aut saltem elicere conetur contritionis actum: quid quæso in his, quod certum non sit? vah imperitum & ignarum rerum illarum, quas tractandas, seu disputandas temerè suscepisti, nunquid hoc non est theses suas libbrio exponere? Addit demum Baunius, Sacerdotem non peccare, qui admissâ eo die lethali cujuspiam impudicitiæ noxâ, ritè antè confessus & absolutus, Missam celebrat; nonnulli quidem secùs sentiunt, ut Villalob. Nugnus, Delacruz, & dicunt, in esse venialem culpam; sed appellent quæso legem illam, quam dictus Sacerdos, rem sacram faciens transgressus, præterquam quod, cum veniali culpa ad sacrificandum accedere, nihil vetat: hoc tamen loco non continui, inquis, sed commotiùs, ain tandem mi Peter, hanc opinionem in praxi sequendam, quid ellis in praxi? consultum scilicet super hoc, respondet, peccatum non esse, nulla quippe alia praxis excogitari potest; nec enim quæstio est, an Sacerdotem illum hortari debeas ad sacrificandum, sed an ille peccet sacrificando: non erat igitur, quòd inde commotior esses; quamquam, ut dixi, hæc te parum, aut nihil afficiunt; zelum præfers, ad speciem; sed quò spectes, nemo non videt; Jesuitas videris impetere; meum obtentus est; Ecclesiam petis, ejusque recentem disciplinam & usum, cum Molineo; sic enim errores vestros Ecclesiæ censuræ subduci posse putas, cum

ista vertit vos inter & Catholicos, an errores illi damnandi sint in sensu Jansenii; Ecclesia ita damnatos & damnandos esse, non una constitutione decreto, vos verò negatis; utri parti Catholicis stantibus, vobisne, quibus solenne est, impudentissimè mentiri, etiam in nororiis? an verò Ecclesiæ, quæ veritatis atque fidei columna est? deinde cur ad quæstiones morales causam & quæstionem traducitis? Videbimus in prima, mi homo; age igitur, sentiens cum Ecclesia, damna errores illos, in sensu Jansenii atque ad ultimam causa finietur; hac autem finita, ad alteram illò descendemus, & quantum voles de quæstionibus moralibus tecum, tuisque disseremus. Perge tamen.

XV. Ludis præterea satis impiè, & scurrilia miscendo tanto missarum numero, quem vel ex eo valde exorbitantum iri putas, si tam districtè sacerdotes ab Altaribus, per leges Ecclesiasticas, removerentur; Altaribus leges inquis, ipsa desuetudine cessare Filliucius docet. Aculeus iste Jesuitas profectò non ferit, quasi illare missarum, juxtà institutum Societatis, emolumenti, nihil stipendii accipiunt: quod omnem mitatis, leges humanas desuetudine cessare, quam ex rerum istarum rudis, satis evincit, cum jus ipsum dicat, legem per desuetudinem abrogari; L. Desuetudinem. C. de veter jur. enuclean. & l. *de quibus* ff. de legibus; ubi dicitur consuetudo vim legis habere, & legem abolere: D. Th. 1.2. q. 97. a. 3. ibi Cajetan. omnes v. *Consuetudo* Sot. de just. q. 7. a. 2. D. Antonin. 1. part. tit. 16. cap. unic. &c. Truncasti prò insignem quidem, sed consuetam fraudem, Filliucium, qui loquitur ibi de legibus veteris testamenti, contra blasphemos statutis, quas dicit nunquam receptas fuisse in lege gratiæ, vel desuetudine abiisse; tu verò ad turpes Sacerdotes dictum illud traduxisti, quasi Filliucius iis faveret: vos tenè leges omnes impunè violatis, & de lege ipsa malè sentitis, ut vester ille Sancygiranus, qui legem antiquam per se, & quantum in se, malam esse dicebat; item legis humanæ externæ nullam rationem habendam, sed tantùm internæ; item ad sacramentalem absolutionem, remissionem peccatorum tentandò præmittendam; item præsentem Ecclesiam idèò talem Ecclesiam esse, quia Ecclesiæ veræ utique successit: hæc & alia hujusmodi, quæ ut sana dogmata, & Prophetarum vestrorum oracula vestis, satis evincunt, quò tandem Ecclesiæ leges habeatis, & qua pietate illius imperia exequuntur mandetis.

XVI. Quod profers ex Cellotio optimum sentiam habet; quamvis enim res omnes creatæ Deo sacrificarent, longè plura sacrificia, infinita Dei Maiestati postularet; quasi verò res omnes creatas, etiam rationis & vocis expertes, ad celebrandas Dei laudes cum Regio Vate invitare non liceat: sat scio; in vobis esset, augustissimum illud sacramentum abolere, saltem per non usum, útajunt, quod non semel vobis exprobratum est. Sugillas etiam Castrodiabo, eo quod dixerit, non teneri Prælato parere subditi, si probabile sit, eum non teneri: rem hanc profectò non capis; omnis vera obligatio certa est, dubia lex non obligat; sed si probabile est, eum non teneri, seu non obligari, obligatio est tantùm probabilis, incerta igitur & dubia: & verò ut rectè sum, certò judicare debeo, me non teneri illud omittere, quod ago; at si certò judico, nullam esse obligationem, certam scilicèt; sed si probabilis est obligatio, non possum certò judicare, nullam esse obligationem; igitur si aliqua est, certa est; igitur lex incerta & dubia, seu præceptum incertum & dubium non obligat: dato tamen, quod præceptum verum sit, sed tantùm dubium, an obliget, id est, an justum sit, debet esse certò injustum, ut non obliget; cùm incerta exceptio certum præceptum non tollat: undè nativa est obedientiæ proprietas, ut subditus in iis omnibus legitimo superiori obediat, quibus manifesta noxa non inest; & nunquam aliàs opinio probabilis est, quod subditus parere non teneatur: unde hujus auctoris propositio est hypothetica; *quando daretur*, inquit, *opinio probabilis ex parte subditi, quod non teneatur obedire*. &c.

XVII. Escobario deinde manifestam calumniam affingis, quasi doceat, ejectum à Religione non teneri se emendare, ut ad religionem redeat; nec obligari voto obedientiæ; contrarium dicit tract. 6. exam. 7. cap. 2. Ejectus manet, inquit, votis substantialibus adstrictus, nec ab obedientiæ voto liberatus omninò est; debet se corrigere, ac redire, si ab Ordine recipiatur; hæc diserta sunt Escobarii verba: cap. verò 3. prædicta verba à te opposita ex Molina refert; non negat tamen Molina, illum obligari ad emendationem vitæ, necessariam scilicet ad salutem; & christianum munus obeundum, sed tantùm ad finem redeundi, nisi revocetur; uti revocari potest à Superioribus: tunc enim redire tenetur, ac proindè illa omnia emendare, quæ obstare queunt, ne suo munere in Religione defungatur; cùm tamen ejectus fuerit, & redire ac denuò admitti ab ipso non pendeat, illum finem sibi proponere non tenetur; igitur nec quidquam aliud ad eumdem finem referre: hæc mera est Molinæ sententia, quàm si mente capias, prudentissimam esse judicabis; si verò non intelligas, tibi ac tuæ inscitiæ imputes velim, non verò Molinæ, quem profectò virum, vel nominasse satis laudasse est:

XVIII. Recenses insuper multa famulorum officia, quæ ipsi Dominis suis tuta conscientia præstant, nempe actiones quasdam ex se indifferentes, ut comitari herum ad domum pellicis, equum ad eum finem parare, mensam apponere, Epistolas deferre, de quarum tamen gravi turpitudine non constat, dona ferre, excubias agere, scalas applicare, auxilium Domino præstare, ut ascendat, aliaque hujusmodi ex Baunio & Escobario. Ita est, Escobarius hæc habet, modò tamen actiones illæ ex se indifferentes sint, quibus Herus ad peccandum perversæ voluntatis vitio utitur, & famuli Heri peccato non modò non consentiant, sed illud ex animo abhorreant, immò actiones illas, obsequia illa sine gravi damno & grandi periculo omittere non valeant, nec domicilium, vel dominum mutare, *& inibi perseverantes, grave damnum timeant, præcipuè si Dominus vehementer abira corripi soleret*, ut præmittit Escobarius, quæ verba per solitam charitatem, & Jansenianam sinceritatem, reticuisti; multi enim actiones illas damnare non audent, indifferentes scilicet, quas jure suo aliquis præstat, quamvis alius quispiã iis malè utatur; sic laborans pecuniæ penuria, quæ mihi necessaria est, possum illã fœnori ab usurario petere & accipere, ut omnes, post Navarrã tenent: alias etiam limitationes dissimulasti, quas hujusmodi actionibus ut licitè fiant, nostri Theologi apponunt: 1. Quod actio illa ex natura sua indifferens, ita ut citra malum finem, ad quem ab Hero refertur, à quolibet præstari licitè queat; 2. Ut famulus nullo modo peccato Heri consentiat, sed illud omninò detestetur, & opus illud ad bonum finem referat, nimirùm ad sese indemnem servandum, à damno scilicet valdè gravi, quale esset mercede suã frustrari, ab Hero ejici, verberari, ad mendicitatem cogi. 3. Ut hæc opera solo nomine famulatus non præstentur,

qui revera satis non esset, sed gravis damni imminentis justus timor adsit, nisi id officii, vel obsequii famulus obeat; ita Navarr. lib. 5. consil. edit. 2. cons. 5. de pœnit. alios auctores plena manu profunderem, si opus esset, tu vide sis apud Sanch. lib. 1. in Decalog. c. 7. ubi citat Cajetan. Bannez, Aragon. Salon. & lib. 9. de matr. disp. 6. n. 4. & 7. ubi appellat D. Th. Tostat. Major. Adrian. Covarr. Sot. utrumque Tabien. Angel. Ledesm. Veracruz, S. Antonin. Joann. De Neapoli, alios alibi appellavimus.

XIX. Quod ad Baunium attinet, imponis illi hæc verba, *famuli comitantes Dominum ut absolvi non possunt, si consentiant in peccatum Dominorum, secus verò si id fieret propter commoditatem temporalem:* Hæc tantùm Baunius, in summ. cap. 46. concl. 7. q. 11. *Verum famuli absolvi possint, qui ea officia Dominis præstant, quibus hi abutuntur. Resp. si actiones illæ sint indifferentes ex natura sua, quibus Domini malè utuntur,* unam tantùm appellat, nimirum parare cibos, *famulos eximi culpæ, modò non consentiant peccato, nec possint actionem illam omittere, sine gravi incommodo, interest notabile*; & hic citat Bejam tom. 1. cas. 27. Nihil aliud apud Baunium; cur ergò in Epistola vernacula, duo illius loca citasti? sed jam monui à te multa emendata fuisse in hac Epistolarum versione; Utinam omnia; quod autem ille tuus Fabulinus dicat, vel eum potiùs dicentem inducas, famulos eximi culpæ, qui sunt spurcitiarum illarum administri, calumnia est & atrocissimum mendacium; peccati enim administer ad peccatum concurrit, eique ut cum Scholasticis loquar, cooperatur: at nullus Jesuita illum eximat culpæ, qui ad peccatum sciens & volens concurrit. Quid porrò de te dicam, qui operam tuam Montaltio locasti, literis hisce vertendis, actionem certè indifferentem nemo dixerit, libellos famosos, eosque primæ notæ, convitiis, aculeis, sarcasmis, calumniis, imposturis, erroribus & blasphemiis scaturientes, latinitate donare; hoc est, iis omnibus legendos porrigere, qui gallicè nesciunt; nemo, nemo id à culpa liberet; nullus Baunius, nullus Escobarius in hoc tibi suffragetur.

XX. Adducis demum Baunii sententiam, in eorum famulorum gratiam, qui constituta sibi mercede minimè contenti, tantùm ex bonis Domini sui clam corradunt, quantum sufficit, ut suis laboribus iusta merces respondeat; & hic lepidam historiam Joannis de Alba inseris, & causam illius agitatam in curia prætoria, nec non sententiam Domini de Monte Rubeo à plerisque probatam. Non satis erat, Willelme, Theologorum libros adulterasse, nisi etiam publica fori judicia falleres, cùm ne unus quidem Judicium in sententiam Domini de Monte-rubeo descenderit, utpote quæ justo alieniorem opinantis à Jesuitis animum præferret; ut videre est in publicis regesti prætorii tabulis; quod ad locum Baunii spectat, excerptum ex summ. cap. 10. concl. 9. q. 1. illum adeò miserè truncasti, ut toto cœlo à se ipso discrepet; in duobus tantùm casibus id fieri posse, Baunius docet, cum iis limitationibus, quas tu omninò reticuisti; primum integrum omisisti; alterum ita imminutum, & truncatum exhibuisti, ut vix decimam illius partem, idque aliis verbis delibaris; multa autem ibi statuit Baunius, de quibus tu ne verbum quidem. 1. Mercedem illam justa longè minorem esse; 2. Famulum non sponte, sed vi necessitatis urgentis, adactum fuisse, ad quantumvis iniquam conditionem, quod revevà facit, ne id, quod ad justam mercedem deest, Domino cedere censeatur; 3. Compensationem illicitam fore, si famulus precariò ex mera gratia & misericordia Domini admissus fuerit. 4. Item, si se ipsum obtulit ultrò, sub ea conditione. 5. Item, si alii eadem mercede contenti ultrò serviunt. 6. Nihil ultrà aut suprà debitum accipi; 7. Denique supponit, seu statuit præterea omnia certa esse, famulum aliâ viâ rem sibi debitam habere non posse, omne scandalum abesse; & verò Herus in hoc casu injustè cum famulo se gerit, haud dubiè famulus jus suum indemne servare potest. In hanc rem multi auctores citari possent, ut Lopez part. 2. c. 8. Less. cap. 12. dub. 10. n. 63. Navarr. lib. 3. cons. de locat. & conduct. cons. 1. n. 5. Cordub. in sum. q. 111. & l. 1. qq. 435. Petr. Navarra lib. 3. de restit. n. 409 D. Antonin. 2. part. tit. 1. c. 15. de furt. § ult. part. lib. 7. in Genes. c. 39. Tertull. lib. 4. contra Marcion. c. 24. August. lib. 22. contra Faust. c. 71. Iren. lib. 4. contra Hæreses c. 40. omitto alios; illud tamen observandum est, vix unquam accidere, ut famulus in prædicto casu eximatur culpæ; cum vix unquam omnes illæ conditiones interveniant, quas supra recensui; ut rectè monet Lugo de just. disp. 16. sect. 2. §. 2. n. 80. & ita maximam Jesuitarum partem sentire constat: cur ergò Jesuitarum doctrinam illicitam, perniciosam, divinæ, naturali, humanæ legi contrariam, familiis pestiferam, domesticis furtis commodatam esse blateras? Ludis denique historiis ad instar, & Fabulinum Jesuitam hortaris, ut tuere, Judices illos Sacramentorum usu interdici, qui probabilem opinionem sequutos non absolverint, & hic fatetur, rem dignam esse, quæ curetur, & se illam ad Provincialem delaturum pollicetur; quid ineptiùs illâ cucurbitâ? quid frigidiùs hoc sarcasmo? quid his salibus insulsiùs? & hic risum summo mulierculis & otiosis hominibus movet, quæ tamen tibi lachrymas eliciet, æternamque apud posteros vel Catholicos infamiam, nec non Epistolarum tarum horrorem.

EPISTOLÆ VII
Confutatio.

I. INitium disputationis tuus ille Fabulinus ducit à Methodo dirigendæ intentionis Willelmi Wendrocki, qua fiat, ut omnia ferè ut licita permitti queant, modò ad honestũ finem referantur; hinc pecuiam dari posse pro beneficio, citrà simonia, suprà ostensum est, eo scilicèt intentionis flexu, ut non pro pretio, sed alio fine detur: sic famuli quædam suprà vidimus officia Dominis præstant, animo tantùm averso à turpi usu, cui applicantur, & ad prouenientes indè lucrum converso: hac ratione, inquit, omnia licitè patrari possunt, modò animus à studio vitiosis dictæ ad alium finem bonum, aut certè non malum convertatur. In hunc modum Deo & hominibus satis: Hominibus actio exterior, Deo interior intentio conceditur: Homines certè ab illicitis abstinendi, abstinendique; at ubi actus ipse impediri nequit, intentio dirigenda, & actio per se nocens, in bonum fine emendanda.

II. Cuncta hæc ex Petro Molineo fœliciter excerpsisti, qui hanc directionem intentionis in facinorosis ministeriis atque ministris plusquam scutellitis commendet; immò & eadem exempla commemorat, nimirum præstiti ab ancilla officii, pecuniæ à Pontificum acceptæ pro litteris Apostolicis; cædis patratæ, ad

defensionem vitæ, bonorũ, famæ: ex hoc fonte, quàm puro ac fœculento, vestras imposturas, errores, fa-ceritas, & impios sales hausistis; gutta guttæ simi-lis non est: illud dumtaxat discriminis intercedit, quod Molinæus Ecclesiæ Romanæ hæc scurriliter, vos serio, exprobrat; vos saltem ad speciem, Jesuitis, eorumque Societati; sed quo tandem operæ pretio? nemo alio certè, nisi, ut malitiam juxtà atque insci-entiam tuam faceres palam; sed an nescis nebulo, actum per se bonum, propter malum finem elicitum sem-per malum esse? item actum per se malum, quam-vis ad bonum finem relatum, ab eo nunquàm hone-stari posse, undè sive bonum propter malum, sivè ma-lum propter bonum, sive malum propter malum fiat, omnino eximitur culpæ; quia bonum, ut ajunt, ex integra causa, & minimus boni defectus actum ip-sum vitiat.

III. Nihil igitur, quo ad hæc, juvat intentionis dirigendæ methodus, nisi fortè cum ignorantia in-vincibili conjuncta sit: hoc tamen non vetat, quin iis quibusdam per se indifferentibus, ut vocant, ad meo uti queam, quamquam iis ad malum finem quispiam utatur, si res meæ ita postulent, quibus al-terum malitia nocere non debet: sic famulus, ut su-prà dictum est, quædam obsequia Hero præstare li-cite potest, quibus Herus ad peccandum utitur, mo-do illæ omnes conditiones adsint, quas necessarias esse diximus; sic temporale datur pro spiritali, v. g. stipendium pro missa, vel alio sacro ministerio; sic vitæ defensionis jure, injustus aggressor interficitur; quæ tamen omnia illicita essent, si & famulus Heri peccato consentiret, & temporale ut pretium pro spirituali daretur, & vindictæ studio cædes patrare-tur, undè vides, hæc bona, aut mala esse, pro diver-sitate, pro diversa intentionis directione: bonum o-pus intentio facit, ut ait Augustinus in Psalm. nisi tamen opus ipsum per se malum sit; & intentionem sanctificat; Morales quippe actus speciem suam re-quirit secundùm id, quod intenditur, ut docet D. Th. 22. q. 64. a. 7 in corp. intellexistin Willelme; utcum hac voce utar; cur ergò certissimam istam regulam ab omnibus Theologis, Philosophis, Do-ctoribus probatam, illudis, & eludis?

IV. Innocentius III. cap. *Significasti* 2. de homi-cidio rem hanc ita definit, omnia jura, leges om-nes clamant, vim vi repelli posse, non ad vindictam tantùm, sed ad propulsandam injuriam, & C. *in-quisisti*, eod. titulo, *te tuaque liberando, sine odii me-dietate, ejusmodi membra Diaboli interfecisti*: quando enim quis defendit sua, dum ea quispiam per vim abstrahere conatur, regulariter simul defendit suam personam, quam periculo exponit, ut docet Molina tom. 4. tract. 3. disp. 16. n. 4. ac demum percussio non imputatur, si quis in continenti vim repellat, *de hoc verò de sentent. excomm.* Sed hæc parùm vos movent, sacros canones appellatos, per intolera-bilem superbiam elevatis, & per sacrilegam impie-tatem irridetis, quasi amplissimum & vastissimum vindictæ campum aperiant, & per directionem in-tentionis cujusliber actionis vitium corrigatur: sa-cra scriptura furem nocturnum domum suffodien-tem, immò diurnum armatum impunè occidi pos-se declarat, sed has leges ridendo exploditis, quæ ob domus conservatione hominem occidi permit-tunt: Doctor Angelicus 2. 2. q. 32. a. 3. quandoque etiam illatam repellendam esse, docet, sed hanc doctrinam ridetis, non sine cachinno; quia per illam hominibus actus; Deo intentio conceditur; atque ita utrique bellè fit satis.

V. Si autem hæc scurrili & ludicro modo, ut fa-citis, tractare liceat, pleraque scripturæ sacræ dog-mata & facta in scenam & risum pariter vertentur; nempe Atheus quispiam ridendo & jocando cum Jansenistis, eodem jure dicere posset, fœnerandi artem à Moyse populo concessam fuisse, quo ad ex-teros, religionis obtentu, sed ad lucrum: Juditham sese ornasse, ac stetisse Holoferni, obtentu salutis publicæ, ut turpem illius amorem & cupidinem ac-cenderet; Davidem jamjam morientem Salomoni mandasse, justitiæ obtentu, ut Semei & Joab è me-dio tolleret; & Samuelem vocanti sagæ præsto fuis-se, ut Sauli funesta prædiceret; cuncta hæc, inquit, accersita recta intentione, à culpa eximuntur: ita vos prorsùs, non jam ratione, argumentis, & aucto-ritate, doctissimos & pissimos Doctores impugna-tis, sed insulsis jocis & scurrilitate; prout ex iis constat, quæ huc usque adduximus, & ex dicendis infrà melius constabit; vos certè qui directionem intentionis luditis, non modò honestæ actionis, ve-rùm etiam rectæ intentionis penuria laboratis; nul-lus unquam honestus finis, nulla intentio recta, er-rores vestros, calumnias, imposturas, & impium a-gendi & scribendi modum à gravissima culpa libe-ret; nulla intentionis directio, nullus finis, ut dixi; quis enim? uno verbo, non jam alios Scriptores Ca-tholicos, qui res sacras & serias seriò tractarunt, sed scurram & sycophantam ministellum imitari voluis-tis: abstineo à recriminatione, quam mihi mystæ vestri, Jansenius, Sancygiranus, Arnaldus & quidam alii copiosissimam, & selectam suppeditarent. Sed ad auctorum loca veniamus.

VI. Primum Fabulinus ille tuus ex Reginaldo excerpsit, *lib. 21. n. 62.* Ubi hæc habet, vindicare propriè est reddere malum pro malo; ac deindè subdit, illud naturam defensionis, non vindictæ habere, quo militaris homo eum, à quo percussus & vulneratus est, insequitur, non quidem ut malum pro malo reddat, sed ut defendat honorem graviter læsum. Cuncta hæc ita connectis, quasi uno tenore & non interruptè dicta essent, & multa omittis ab auctore interjecta, quæ illius mentem mirabiliter ex-planant & sensum aperiant; nam primò statuit, damnum illud, id est, jacturam honoris manere in suspenso; secundò aliter servari, aut defendi non posse; tertiò, si nihil recuperari, aut servari possit, licitè illum insequi non posse, undè insequi dum-taxat licet, cùm damnum illud, hoc tantùm modo, resarciri potest. Quartò subdit, hoc fieri debere in continenti, dum res adhuc in suspenso est; Quintò denique ita concludit num. 63. *Quidquid sit in specu-latione, non videtur in praxi admittenda ejusmodi inse-quutio.* Cur hæc reticuisti nebulo; Ultimam præ-sertim auctoris conclusionem; cur Reginaldo opi-nionem illam affingis, quàm ipse permittendam non esse disertis verbis concludit; Multi quidem alii hanc sententiam tenent, iique magni nominis, quos appellavi in Notis; unus tantùm Jesuita, inter tot, nimirùm Henriquez ut jam alibi à me observatum est.

VII. Lessio pariter imponis, quasi docuerit, eum, qui colaphum accepit, statim posse repercu-tere, etiam cum gladio, non ad vindictam, sed ad vitandam infamiam; idem Molineus Ecclesiæ o-lim exprobravit? sed Lessio per fraudem tribuis di-serta verba Victoriæ, cujus tamen sententiam Les-sius in praxi rejicit: *idem tenet Victoria*, inquit, & præmissa verba ex Victoria recitat, & Italico cha-ractere exscribit, additque hæc præcisè verba:

Hæc

Hæc sententia in praxi non est permittenda: hic porrò loquitur de Gregario quolibet, sed de viro nobili; cur igitur Lessium calumniosâ impostura infectaris? cur dicis, hanc doctrinam veteribus ignotam fuisse, ac Jesuitis acceptam referri? quasi verò Victoria ante Jesuitas non scripserit; utpote qui circà annum 1500. floreret.

VIII. Escobarius, inquis, *tract 5. exam. 5. cap. 6.* docet, posse quempiam hosti mortem valdè nocituro exoptare, non odio, sed ad vitandum damnum; & de morte ejus gaudere, ob bonum inde sequutum; item Petrus Hurtado de Mendoza de fide, spe, char. *vol. 2. disp. 15. sect. 4. n. 48.* docet posse orari Deum, ut eum è vivis tollat, si est injustè vexaturus, & aliter inferenda mala vitari non possunt; item Gaspar Hurtado *tract. de charit. disp. 4. diffic. 5.* dicit, posse gaudere filium, de morte patris, cui succedit in bonis, & Beneficiarium de morte Pensionarii; & simpliciter desiderare illorum mortem, modò ex odio non fiat, lethalem culpam non esse: & hic exclamas: *O pulcherrimos ex directæ intentionis methodo fructus!* Admiratio exclamationis parens est, sed ignorantiæ proles; quid mirum igitur, si pueriliter exclames, cùm rerum istarum rudis adeò sis, ut nec ipsarum vocum notitiam teneas; ludis tamen ac dolere fingis, quod Ecclesia hujusmodi orationes Breviario inseri non curaverit; inducis autem Fabulinum illum reponentem, opinionem istam Breviario Romano recentiorem esse, ac te arguentem, quod non bellè rationes temporum subducas; sed quid tecum agerem, quem rerum istarũ, de quibus disputas, ignarum & imperitum esse, compertum est; ignoras enim, aut saltem nescire simulas, aliud esse desiderium efficax & meram velleitatem, ut vocant; item aliud esse, voluntatem in actionem malam ferri, aliud in effectum illius, qui sæpè ac sæpiùs malus in se non est, modò ex honesto fine, seu motivo, ut ajunt, id fiat; vellem, ut insignis siccarius, id est, publica pestis, è medio tolleretur, non quidem per actum malum, alioquin malum ipsum vellem; sed vel morte naturali, vel ultimo supplicio à Judice inflicto, non quidem ex odio, quod charitas vetat, sed ex mero boni publici amore: cum enim mors illius ipsi malum sit, item illius vita malum reipublicæ, & hoc publicum privato illo sic majus; quidni, juxtà commune pronunciatum, ex duobus malis minus eligam, modò illud non procurem; quia malum alteri procurare, malum est; voluntas igitur velle malum non potest: multa autem desiderare possumus, quæ procurare non licèt.

IX. Præterea dirus mihi hostis imminet, magnum allaturus; oro Deum ut me ab eo liberare dignetur, aut si aliter fieri nequit, eum ex medio tollat: hic duo mala sunt, alterum meum, cum illius vita conjunctum; alterum illius, mors scilicèt à Deo justè infligenda; juxtà charitatem ordinatam, bonum meum velle ac desiderare possum, & flagitare à Deo, quamvis alioquin cum illius malo, seu morte conjunctum, quod tamen procurare non debeo; quia peccatum esset. De morte siccarii lætari pariter possum, ex bono motivo: uti parens, de morte filiæ, sed de illius effectu, id est, eò quod filia periculo subducta fuerit, cui egestas illam subjecerat; idem dico de filio & beneficiario; nec enim ille de morte Parentis propriè lætatur, sed de effectu inde sequuto; nimirum, de hæreditate; neque hic de morte Pensionarii, sed de bono suo inde proveniente, quod est, liberari ab onere pensionis; immò de morte proximi, quatenus à Deo statuta est, atque disposita, gaudere possum, ut scilicet voluntas mea cum divina consentiat; fit enim nunquam accidit, ut in peccatum feratur: accedit, quod, non possum quidem velle causam, nolo velim effectum, qui positâ scilicet aliunde causâ. Pro hac sententia, facilè possem paginas implere allegationibus auctorum, & quinquaginta saltem apostolare, post D. Th. 2. 2. q. 76. a. 2. Sed ut quid petitio hæc? ad Psalmos etiam te remitterem, in quibus Propheta passim orat Deum, ut superbi confundantur, Peccatores tollantur, Impii exterminentur, immò & orationes adhibet Ecclesia, quibus Deus exoratur; ut Pagani, Hæretici, aliique hostes Ecclesiæ confundantur & humilientur; nec dicis prophetias esse, quæ in Psalmis leguntur; quia revera Regius Vates hæc à Deo petit, idque ex animo, qui certè in malum ferri non potest: sed hæc forte non intelligis, nec deerit, qui mihi vitio vertat, quod Margaritas projiciam &c.

X. Longum deindè locum describis excerptum ex *tom. 2. disp. 170. s. 13. n. 106. & seq.* Hurtado de Mendoza, in quo concedere videtur, provocatum ad duellum non posse quidem acceptare, sed respondere, se horâ condictâ egressurum in campum, non tamen ad pugnandum, sed jure suo, ut palam fiat, se nihil sibi à provocante timere; & si hic provocans eum aggrediatur, se propriæ defensionis minimè defuturum: hæc quidem Mendoza, sed in legibus & conditionibus, ut provocatus certam infamiam contrahat, nisi id faciat, & res eo ductum sint, ut infamia alio quovis modo arceri non possit; immò *num. 113. & 115.* monet, à provocato hæc provocanti dici posse; egrediar quidem, non tamen ad pugnandum, tecum enim pugnare nolo, sed potiùs componere pacem; at si me injuriâ fueris aggressus, ego me defendam, ut par est, cum moderamine inculpatæ tutelæ: subdit denique, hanc sententiam speculativè quidem probabilem videri, pro qua triginta auctores à Diana referuntur, *part. 2. tract. 13. resol. 11.* quibus addi possent alii, qui ab eo tempore post Dianam scripserunt, eam tamen practicè valdè difficilem esse, ac proindè minimè ad usum & praxim reducendam: cur hæc omnia, Willelme? quæ si fortè auctoris liber non suppeditabat, ipse Diana, quem citas, eadem tibi suggeriebat: sed huic etiam calumniam struere voluisti, ut semper tui similis esses.

XI. Patrem Layman abominandæ doctrinæ auctorem facis, utpote qui doceat, *lib. 3. cap. 3. num. 2.* duelli acceptionem licitam esse, in rarissimo tamen casu, quo quis, ni acceptet, excidat dignitate, officio, gratiâ Principis; fingis Willelme; P. Layman non docet, non tenet hanc sententiam, quæ est Navarri & aliorum, non dicit, esse tutam in praxi; sed illud tantùm *non audeo damnare*; quid modestius? cùm præsertim Navarrus, quo ad hoc ab Ecclesiâ nunquam damnatus fuerit, & meræ defensionis jure ac titulo id dumtaxat fieri statuat: Petri & Petrus Hurtado de Mendoza, cujus hæc etiam petis ex ipso Escobario, pro defensione bonorum temporalium, modò aliter servari non possint, & spes adsit prævalendi adversus impetum aggressorem; utrumque ab utroque suppeditatur, idque ex cap. *interfecisti* de Homicidio: Escobarius quo ad hæc, severior esse non potest, cum *tract. 1. exam. 7. cap. 2.* omne duellum damnet, præter illud, in quod bellum resolvitur: certè apud illum, locum illum Petri de Mendoza non invenies, quodo scilicet duello quispiam ad defensionem bonorum

tatum suorum certare valeat; sed quis hoc neget, quin in eo casu, vis vi potiùs repellatur, quàm duello certetur. In vernacula Epistola Patris Layman affinxeras sententiam illam, quod scilicèt damnari non possit, qui duellum in casu illo rarissimo acceptarit; cùm tamen hæc tantùm ibi Layman, *non audeo damnare*; quod quantum discrepet ab illo, *damnari non potest*, qui latinè sciat, non indicat; non audeo damnare, inquit, præ modestia, nec enim Censores illos imitari noluit, qui omnes & omnia præter se suaque damnant: item in vernacula, dictam opinionem ita Patri Layman tribueras, quasi primus esset illius auctor & Patronus, nullâ Navarri mentione factâ; item verba illa incuisti ab auctore illo præmissa, *in rarissimo casu*, item illa, *mera defensionis gratia*; ut vel indè colligas, non tam esse duellum, quàm propriam & necessariam sui rerumque suarum defensionem: omnia hæc & innumera propemodum alia, quamvis certamen par erat, lectores tuos non monueris, in versione latina emendasti.

II. Multa quoque P. Sanch. imponis: cùm enim dixerit *in fine lib. 2. cap 39. n 7.* licere innocenti, duellũ, cuiusvis injustum actorẽ, si alioquin certus sit, de infausta damnatione futura, & de jactura vitæ, honoris, bonorum, in notabili quantitate, nec alia sit evadendi via, pro quo citat Manuel. Navarrum & Bannez, adde sis Cajetan. Duvall. Dian. & varios alios: reticuisti tamen & mutasti multa in epistola vernacula, sine quibus hæc opinio absurda & impia censenda esset; Primò illum statui esse *innocentem*, quod P. Sanchez in paucis lineis quinquies aut quinties repetiit: Secundò, ita Sanchez indicis loquentem, *rationabile dictu est*; *Il est bien raisonable de dire*, quasi hujus sententiæ ipse auctor sit, cùm tamen scribat in hunc modum, *Sed melius alii dicunt*; audin' ? alii dicunt, non ipse? Tertiò, cum textũ totum auctoris uno tenore & non interruptè referens, per fraudulentam syncopem prætermisisti, & *in hanc sententiam tenet Bannez, Manuel, Navarra.* Quartò, plenam illam & perfectam certitudinem, *id certum omninò, constat omninò* omisisti & dissimulasti. Quintò, illud *per calumniam* vertis & mutas in *mutas forenses*; mutas item Bannez in Navarrum, & Navarram, in Navarrum; unde constat, quam peritus sis auctorum; hac in versione latina quare utcumque emendasti; omisisti tamen utrobique hujus auctoris mentem explicatum *num.* 8. nimirum, duellum illicitum esse etiam ad servandam vitam, si aliter servari possit; & nullum infamem esse, eò quod provocatus duellum detrectet; & duellum nunquam acceptari posse, obtentu honoris, absque mortali noxa; unde patet, casum illum, in quo Sanchez cum tam multis auctoribus duellum licitum esse, dicere videtur, esse potiùs necessariam defensionem quàm duellum.

III. Quod autem addit Thom. Sanchez duellum illicitum esse, in casu præmisso, appositis etiam omnibus illis conditionibus, quas paulò ante descripsi, si occultè injustum aggressorem ille in casu occidere possit; quod certè ex illa sua positione, auctor vult sequi; neutrum profectò dare possum, malim quippe dicere cum Suarez de charit. *tr. 13. sect. ult. num. 5. Calumniam non propulsare, sed manifestatione veritatis; quod si hæc possibilis est, non licere transgredi ad media inordinata, quæ vera non sunt media, sed mortem patienter ferendam esse, non secus ac si innocens probaretur nocens per falsos testes.* & num. 6. *Non posse Reum sic falsò accusatum, occidere suum accusatorem; ergò nec idem tentare per duellum*; malim etiam sequi Patrem Vasquez ita loquentem de *restit. cap. 2. §. 1. dub. 7 num. 24. Non licet illum occidere, quem scio, certò depositurum falsum apud Iudicem; quia ille non potest dici invasor; licet enim contrà jus faciat, non tamen contra ordinem juris; de ratione autem aggressoris, est, ut contra jus & ordinem juris injuriam inferat: & ita in hoc casu qui hunc occideret, peccaret contra charitatem, & contra justitiam, teneretur que restituere.* Sed hoc transitionis loco assumere, vel usurpare voluisti, uti indè jure inferri posse, diceres, licitum esse cuique, inimicum per proditionem obtruncare, & luderes Escobarium, in hac voce *proditoriè*; sed tuam in hoc inscitiam feci palam in confutatione Epistolæ sextæ numero primo & secundo. Unde rectè Fabulinus ille tuus verborum notitiam tibi non esse cognitam, dicebat.

XIII. Patri Sanchez iterum imponis, quasi doceat, sine ullo conscientiæ morsu, calumniatorem exitium cuipiam in judicio molientem, ab eo clam interfici posse; mera calumnia; nusquam hæc tam crudè, tam amplè, tam liberè Sanchez; sed illa omnia, quæ suprà recensui huc accersit; nimirùm certam innocentiam, certam vitæ, honoris, bonorum, in magna quantitate, jacturam; & nullum alium evadendi modum suppetere; quamquam, ut dixi, oppositæ sententiæ adhærendum esse, puto cum Suar. Vasq. Less. aliisque, & homicidium semper illicitum, nisi duæ illæ conditiones interveniant, quas Auctores Societatis statuunt cum Reginaldo *lib 21. cap. 5. num.* 57. Prima est, ut vis reaptè inferatur, quam secundùm omnes leges & jura repellere licet c. *Significasti* 2. de homicidio ac proinde ad propriam tantùm & necessariam sui rerumque suarum defensionem, & vim propulsandam; Secunda, ut fiat in ipso actu insultationis & rixæ, idque cum moderamine inculpatæ tutelæ: Nihil profectò aliud Molina, Reginaldus, Tannerus; licet, inquit iste, injustum aggressorem interficere, si omnis alia via ad defensionem intercludatur; Em. Sà suam ibi sententiam non expromit, sed refert tantùm aliorum dicta: nihil igitur aliud prædicti auctores volunt, nisi jus naturale necessariæ & justæ defensionis sartum tectumque servari, exceptis semper iis, qui judicio forensi interveniunt, nimirùm testibus, Judice, aliisque, nempè re ad forum deductâ, propriæ defensioni locus non est, quæ in publicam convertitur; hæc autem licet fortè deficiat, etiam per fraudem, calumniam, malitiam accusatoris, testium, Judicis, privata defensio accusati accersenda non est; quia bonum privatum publico cedat, oportet.

XIV. Escobarium in scenam reducis, qui citat Henriquez docentem *libro 14. capite 16.* licere cuipiam, accepto injustè colapho, percussorem fugientem insequi, eumque occidere: benè est, unum solummodò Henriquez ex Jesuitis appellat, nullus enim societatis auctor hanc sententiam non damnat, ut videre est apud Lugo *de just. disput. 10. sect. 10. num.* 109. Ubi testatur, oppositam communem esse, & pro illa citat Bannez, Sot. Carrer. Rodriq. Salon. Malder. Turrian. item Lessius, qui licet *lib. 2. cap. 9. num.* 79. pro eadem opinione citet Navarrum, Navarram, Henriquez, Jason. Cordub. Mantium, Pennam, Clar. Cajetan. D. Antonin. Mercatum, Victoriam, quibus addi possunt Dian. *part. 2. tr. 15 res. & alibi* Ubi longè plures citat, idem tamen Lessius *n. 80.* disertè docet, in praxi permittendam, id est, licitam non esse: Layman item

&

& Filliutius illam in praxi damnant, quamvis illam probabilem esse, negare non ausint: immò Vasq. *de rest. c.1.n.* 37. à christiana lege alienam esse, dicit; recenseo igitur omnes Jesuitarum auctores, puta Lugo, Vasq. Azor. Molin. Less. Hurtad. Mendoz. & alios quos refert & sequitur Amicus, *to.5.disp.36.s.7.n.*114. item Tolet. Fill. Laym. & alios, quos appellat & sequitur Busemb. *l.3.tr.4 c.1. dub.* 3.*n.*7. uno verbo appella omnes, uno dumtaxat Henriq. excepto, immò & ipsum Escobarium *tr.1.exam* 7. *c.2 n.* 59 *fugit aggressor*, inquit, *occidere non licebit*; omnes, omnes oppositam sententiam tenent; cur igitur detestandã illam iis exprobras? cur alios eosq. plurimos illius defensores intactos relinquis? cur eorũ argumenta non solvis?

XV. Sugillas deindè Patrem Azor, eo quod doceat, illum occidi posse, qui alapam aut fustem intentat, si alius modus non suppetat dedecus illud vitandi: ita est. Azor, *inst. moral.3.l.2.c.1.qu.*16. & Becan. *summ part.2.in q.*64 D.Th. *de homicid.q.*8.*n.*2. adstruunt illud ipsum; loquuntur autem de homine honesto, cui valde ignominiosum sit, fustè cædi, qui alio modo, nec illud vitare, nec honori suo consulere valeat; citat Azor pro hac sententia, Sot. Covarr. Navarr. Becanus verò, Sylvest. Lopez, Gomez, Clar. adde sis Lugo *disp.*10.*sect.*10.*n.*137. ubi multos appellat huic placito suffragantes, & communem sententiã esse, testatur: item Less. Laym. Filliuc. de quibus alibi; omitto alios: illud unum indico, Lessii textum à te falsatum fuisse in vernacula; emendasti tamen in latina versione, imò sex lineas, in hac, de tuo addidisti, quæ in vernacula desiderantur; affingis Lessio verba illa, *ex sententia omnium*; immò & præcipuum hujus opinionis fundamentum & caput, nimirùm malum animum aggressoris reticuisti, his verbis à Lessio expressum, *ut ignominiam inferat*; en locum integrum Lessii *fas est viro honorato, occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, UT IGNOMINIAM INFERAT, si aliter hæc ignominia vitari nequit*. Tu verò illud *ut ignominiam inferat*, omisisti; immò Lessius *n* 78. diserte concludit, opinionem Petri Navarræ sequendam non esse, si aggressor verbis tantùm, non armis invadat; hæc sententia, inquit, non est sequenda, satis enim est, verba verbis repelli; unde patet, manifesta calumnia, quam super his Lessio imponis.

XVI. Transis ad Baldellum, qui docet, inquis, *l.3. disp.* 24.*n.*24. profitentem *mentiris*, occidi posse: O nequam, tu ipse mentiris, nebulo; nihil tale Baldellus citato loco de hac voce *mentiris*, sed hæc tantùm, *si adhuc sit & continuatur contumelia, & si magna sit, & per illam magna fiat honoris jactura, neque possit aliter impediri, licitum est interficere calumniosum, id est, vim vi repellere*. Immò Escobarius ipse nihil tale ibi, nimirùm *tr.*1.*exam.*7.*c.*3. sed potiùs contrarium *c.*2.*n.*59. nempe ad hanc quæstionem *licetne pro defensione honoris verbis tantùm impugnati aggressorem occidere*, respondet *minimè*. Imponis etiam Lessio, qui disertè asserit, ut suprà dictum à me fuit, illam sententiam sequendam non esse; quamvis enim dicat honorem impeti posse, factis, verbis & signis, malè tamen infers, hominem occidi posse pro defensione honoris, quolibet modo impeti. Utinam porrò Jesuitæ doceant, pro simplicibus verbis, & maledicis vocibus, occidi hominem posse; fingere quidem potuisti per atrocissimam calumniam, sed nullũ appellabis unquam, & nullius etiam hominis scriptorem, qui hoc defendat.

XVII. Omnem verò superat fidem impostura illa, quam subdis, nimirum Reginaldum, Lessium, Filliucium fateri ultrò, non esse legem Dei, si aliquis pro verbo contumelioso & voce maledica hominem occidat; hoc tamen in praxi minimè permittendum, propter causas extrinsecas, ab actione ipsa sejunctas; quia scilicet, brevi regna vastarentur, si maledicos omnes interimi placeret: hæc sunt Reginaldi verba *l.*21.*n.*63. *In praxi, pars negans sequenda est, quia in jure defensionis semper considerandum est, ne usus illius vergat in Reip. perniciem, & præbeatur occasio multis cædibus*, &c. quasi verò hæc legi Dei non adversentur; nimirum, *Reip. perniciem afferre, occasionem cædibus præbere*; & hæc tuis mulierculis, de prostratis hostibus, quasi triumphans: aliam deinde rationem Reginaldus profert, ex eo petitam, quod infamia jam illata per cædem infamantis non tollatur; si verò nondũ illata, dici nequeat, non esse alium modum eum vitandi: Lessius verò d.cap. duobus locis rem istam definit, nimirùm n. 78. sub finem, ubi habet hæc diserta verba: *hæc sententia non est sequenda, satis enim est, ut injuriæ verbales verbis repelli possint*; & n.82 *hæc sententia in praxi non probatur, quia præbet occasionem multis cædibus, ut & illius usus in Reip. perniciem vergeret; immò etsi speculativè vera esset* (non dicit esse probabilem, sed loquitur ex hypothesi, *& si*, inquit, *speculativè vera esset, in praxi* tamen *non habet locum*, quo eamdem rationem affert, quam suprà Reginaldus 2.loco; Filliucium deniq; accusas, quasi docuerit licentiam illam in praxi permittendam non esse, quis potest? Judice infligenda, jure timenda est: vah fraudulentis os, & linguam falsiloquam: Filliucius *tr.*29.*cap.*3.*n.*1. prædictam sententiam rejicit, propter utramq; tantò à Lessio allatam, quem ipse citat; n, verò 51. loquitur quidem de pœna à judicibus infligenda, sed Hominibus certis & indubitatis, atque adeò flagitiosis hominum; quasi verò judices Reum dumtaxat plectant, ab ultimis politicas, non verò petitas à Religione, à lege Dei, à conscientia, à justitia; quasi verò lex Dei in Christianorum judicum foro nullum habeat locum.

XVIII. Quod res quisque suas, quæ parvi nonsint, sed magni, Reginaldo, Tannero, Laymanno, Filliucio, telibus, vel auctoribus, etiam latronis morte, si aliter servari non possint, tueri valeat, jam suprà dictum est, *sequendo Liberando*, per c. *Interfecisti* de homicidio: sed quandò hominem interficet? sic enim Fabulinus tuus interrogat; valoris unius aurei, inquit Molina; O nequam: Molina *to.*4.*tr.*3.*disp.*16.*n.*6. non dicit latronem, qui furatus unũ aureum, interfici posse, sed qui per vim conatur emptorem aliquam, tanti æstimatam, Domino resistenti; qui non tam rei, quàm Domino vis infertur, illam ignorare pellere potest, etiam morte vim inferentis, si aliter fieri nequit; quis amabò neget, maximam contumeliam esse, rem suam alteri, maximè honorato viro, per vim abstinere & avellere? quis neget, ibi justæ esse defensionis licite modò tamen id fiat, ut Molina subdit, cum modo tamen inculpatæ tutelæ, *non auderẽ*, inquit Molina *illud facere*, quod tu per summã nequitiã, reticuisti, nec enim hoc loco vitæ pretium statuitur, ut malitiosè, ad conciliandam invidiam, insinuas & impiè nugaris, sed justæ defensionis jus definitur, quo vir nobilis gaudet, cui per vim, sine maxima ignominia, quantumvis resistenti res sua auferri non potest; utut sit, in hoc casu aggressor non tam in rem ipsam, quàm in Dominum illius involare censetur. Quodnam demum spectat ad pretium vitæ, Molina disertè affirmat 4. sires non sit magni valoris, ut 4. aut 5. Ducatorũ, furem fugientem, sine gravi culpa, interfici non posse, tectum men si sit magni valoris, quem non definit; nec spes ulla restet, rem illam recuperandi, & fugiens, licèt modò eam dimittere nolit: quamquam inquit, *semper cavendum, ne proximus in hoc casu occidatur*: quid modò dici possit, non video; ubi autem impostor nequitiæ Molina 4. aut 5. ducatis vitam hominis æstimavit.

XIX. Quod licitũ sit clericis & Religiosis homicidium, occidere injustum aggressorem, ad defensionem vitæ, nemo non tenet, & nemo id neget, nisi doctrinæ rudis, dum licere, ad defensionem bonorum, multi doceant: Cajet. Sot. Sylvest. Medin. Nav. quos refert & sequitur Amicus *to.*5.*disp.*36.*sect.*8.*n.*126. Zanard. Malder. Tanner. Less. Molin. Reginald. quos citat & sequitur Diana *part.*5.*tr.* 4.*res.*16. Licèt enim religiosi propria bona non habeant, ut

tumen partis & patriæ bona homines tueri possunt, i-
dem Religiosi communia Religionis. Quod verò attinet ad
Religionem honoris, amicus per modum objectationis
commoneram, dum sisterer ipse in vera & communi sen-
tentia; quod scilicet Religioso, liceat pro defensione ho-
nor, hominem occidere; illa tamen quasi umbra, in a-
lio, hominem occidere; illa tamen quasi umbra, in a-
liquatenus expuncta est; unde est quod nequitiam tuam
[illegible] tandem insimulé; utpote qui conclusionē illam amici
[illegible] his verbis contentā, quibus palā facit, quid
[illegible] *Verùm quia hæc apud alios non legimus, nolu-
mus nobis dicta esse ut communi sententiæ adversentur.*

XX. Quæstionem denique illam plusquam ridiculam
[illegible] producis, quodam auctore, per jocum, propo-
[illegible] tum, an Jesuitis liceat, Iansenistas occidere; qui
[illegible] dit, non licere; quia Iansenistæ nocere quidem vo-
[illegible] Jesuitis, sed non potuerūt, & quot radios noctua
[illegible] Iansenistæ, Societati detraxerunt: hæc sanè vir in-
[illegible] per jocū; tu verò infamis scurra, inde tibi tuisq;
[illegible] Jesuitis timendum esse, per meram fictionem si-
[illegible] abis adeò inhumanis placitis, à dira illa sententia,
[illegible] amici perpetuā esse dicis, timendum, inquis, ne le-
[illegible] quorum famam denigrasti, & proculcasti fœdissi-
[illegible] nomen, te vindictæ suæ mactari & immolari curent:
[illegible] quod vindicis Dei & justorū judicum sententiā,
[illegible] Jesuitarum arma timeas. Iesuitæ vitam pro inimicis
[illegible] non verò iis eripere didicerunt; siccatiorum saltem
[illegible] opera uti non possent, quos in clientelam ve-
[illegible] contra Casuistas suscepistis: sed huc tandem spe-
[illegible] quasi magnam nominis & famæ jacturam Socie-
[illegible] dentis; crede mihi, Willelme, eadem est, quæ an-
[illegible] in eodē statu & gradu hæc tua fuerunt tuorū
[illegible] & vota, sed vana & sterilia: Dum Iesuitæ
[illegible] Religionis, causam tuebuntur, contra im-
[illegible] Hæreticos, Calvinistas, Iansenistas, impeti
[illegible] poterunt variis machinis, lacerari convitiis, ca-
[illegible] dati, nunquam tamen vinci, vel opprimi; ut
[illegible] hominem loquar, jure victoriam sibi arrogate
[illegible] com errores vestri damnati fuerint & libri confi-
[illegible] victoriam illam non sibi, sed Ecclesiæ gratulantur;
[illegible] est, quod ii se vobis ubique gentium, in Belgio,
[illegible] Italia, indefessi opposuerint, conatus vestros fre-
[illegible] machinas disiecerint; quo eventu, nemo non vi-
[illegible] illud alte pupugit; sed vobis vestrisque erroribus
[illegible] pudet; uno verbo, renunciate vestros errores sin-
[illegible] non verò ad speciem, & statim amicas vobis dexte-
[illegible] porrigemus.

EPIST. VIII. Confutatio.

I. Adoctavam Epistolam accedo, eamque confu-
tandam suscipio, Willelme Wendrocki, in qua
[illegible] calumnias, impietates, non emendas, sed mul-
[illegible] & plurimū auges: Ludis eos, qui fortè curiosiùs
[illegible] gare, qui sis, & conjectura assequi student; ignotus
[illegible] omnibus, præterquam Provinciali, ad quem scri-
[illegible] tuo illi Fabulino, quem, inquis, ægrè ferre & indi-
[illegible] nem meam reprimere cogor: dici enim vix potest,
[illegible] molestum sit homini omnia christianæ vitæ institu-
[illegible] ut evertenti nihil apertè reclamare; & hæc, ut
[illegible] Jesuitarum disciplinam in fonte haurire possis,
[illegible] deindè eruptures, cum demum ille omnem suam
[illegible] effuderit. Ignotus aliquandiu latuisti; nec mi-
[illegible] cum tenebrionis cujusdam personam sustineas; qui
[illegible] agit, odit lucem, & tenebras amati tenebras, inquā,
[illegible] & mentis, quæ charitati & veritati adversantur.
[illegible] de mihi, quamvis obvium cuiq; fortè non fuerit,
[illegible] quis esses, id tamē asserere non dubito, facilè iis
[illegible] qui hominū indolem norunt, te apprimè nosse;
[illegible] Regio portuenūbus fœderatus eras; quod sanè
[illegible] non perspectum fuit; deindè vales ingenio, eoque
ad Satyram & scurrilia comparato, nec non sulphureo, ut
tuus ille Sancyranus, qui flammam concipit illicò, sed
fœtidi ac tetri odoris; præterea inanis gloriæ studio, si
quis alius in orbe terratū duci videris; in hac parte sæpè
ac sæpiùs adeò putidè te gessisti, ut nihil putidiùs excogi-
tari possit; nonnihil plausus priores Epistolæ tibi conci-
liarant, non quidem à sapientibus viris, sed à mulierculis,
aulicis & suspectis quibusdam hominibus; quod te ultrà
modum inflavit, & novas addidit alas; non difficilè igi-
tur fuit, te nolle, ex stylo, ex genio, ex effrænata illa lau-
dis & gloriæ cupidine: dissimulatum opinor fuit; libe-
riùs quippe adversùs ignotum auctorē scribitur; & cum
larvatis hominibus paulò licētiùs agitur: deindè, id quod
multis compertum est, diu arcanum esse nequit: satis no-
tus eras tuis illis, qui tibi schedas & auctorum loca, trun-
cata licēt, confusa & adulterata sollicitè suppeditabant.
Quod autem de tuo illo Provinciali scribis, multos et-
iam teneri desiderio sciendi, quis esset, fidem tuam & sin-
ceritatē palam facit; quis enim nescit, literas illas ad nul-
lum unquam, nisi nomine tenus scriptas fuisse, ac proin-
dè non jam Epistolas, sed libellos famosos censeri, eo fine
compositos & furtivis typis mandatos, ut infamem Ie-
suitis corruptæ Theologiæ moralis notam inurerent: illud
porrò in hac Epistola suspicis demonstrandum, corrup-
tos pecuniâ judices, fœneratores, infidos fidei mensariæ
desertores, fures, adulteros, magos ipsos à Iesuitis exolvi
onere ea restituendi, quæ illiusmodi artificiis paratunt.

II. Sed ecce Fabulinum tuum in scenam inducis, cum
Escobario socio; nempè hic Auctor, præ cæteris, præci-
puam comœdiæ, seu fabulæ vestræ personam sustinet: Iu-
dex, inquit, in ferendis sententiis, relictâ probabiliore,
minùs probabilem sequi potest; posse item, Castro - Pa-
lao docet, etiam contra propriam opinionē, dummodò
probabilitas sit circà jus: Quare truncas locum; omittis
enim duo verba, quæ subnectit Escobarius. nimirū hæc,
non verò circà factum; nam circa factum, probabiliorem
sequi tenetur; quis autem ex hoc loco ita truncato non
statim sibi persuadeat, Judicem ferre posse sententiā, pro
illa partium, cujus tamen jus minùs probabile est? nempe
vox illa *Ius* ambigua est, & varia significat; nam vel sumi-
tur pro jure partium; sic litigando jus quæque suum tueri
dicitur; & in hoc sensu, secundùm jus probabilius, Judex
ferre sententiam debet; vel sumitur pro ipsa lege, & di-
citur jus probabilius illius partis, cui lex magis favet, &
in hoc casu, nonnulli docent, Judicē posse ferre senten-
tiam secundùm jus minùs probabile, nisi tamen proba-
tiones à facto petitæ pro altera parte probabiliores exi-
stant; at stante probationum à facto petitarum æqualitate, in mera quæstione juris, Bonacina de *distinct. peccat. disp. 2. qu. 4. punct. 9. n. 13.* existimat, Iudicem posse judi-
care secundùm jus minùs probabile, & hanc opinionem
esse probabilem, pro qua citat Sayr. Aragon. Salon. sed
omnes Societatis Scriptores secùs sentiunt, ut Vasq. Be-
can. Azor, Reginald. Valent. Sanch. &c. qui docent, se-
cundùm probabiliorem judicandum esse. Stante autem
utraque æquè probabili, ita ut ex parte facti probationes
æquales sint, præscindendo à possessione, rem dividen-
dam esse, si dividi queat, docet ipse Sanch. *in Decal. l. 1. c. 9. n. 45.* Si verò ex parte Iudicis tantùm stet illa proba-
tionum, vel jurium æqualitas, licēt aliqui censeant, rem,
etiam in hoc casu, dividendam esse; longè tamen plures
Iudicis arbitrio relinquunt, huic vel illi partium causam
adjudicare.

III. Sed venio ad Castro Palao. Hic quidem *tr. de conscient. disp. 2. p. 10. n. 5.* certum esse dicit, stantibus pro-
bationibus æqualibus, tam ex parte facti, quàm ex parte
juris, rem dividendam esse, uti cautum est, per jura, quæ
citat; sed si dubium sit, utra pars probationes efficacio-
res habeat, tam ex parte facti, quàm ex parte juris, in hoc

casu tenet, Judicem pro arbitrio judicare posse, & citat pro hac sententia, Sayr. Medin. Salon, Salas, Aragon. Valent. Petr. de Ledesm. Manuel. Sanch. Sanctum, Gloss, Jason. Decium, quibus addi possunt Dominic. Sot Reginald, quos citat & sequitur Baldell. *de conscient. l. 4. disp. 15. n. 1.* item Lorca, Montesin. Gasp. Hurtado, quos citat & sequitur Caspens. *tr. de conscien. disp. 4. s. 8. n. 5.* at si Judex in hoc casu opinionũ oppositarum, unam probabiliorem judicet, cum tamen alii alteram oppositam probabiliorem esse dicant, docet, in hoc casu Castro-Palao, sententiam ferri posse à Judice pro utravis, ad libitum; id est, tàm secundùm illum, quam ipse, quam secundùm illam, quam alii probabiliorẽ putant, & in hanc rem citat Medin. Salas, Sayr. Arag. Petr. de Ledesma, Garc. Thom. Sanch. Joan. Sanc. Salon. qui monet, hanc sententiam esse multorum Doctorum Salmanticens. item Vasq. Torres, Anton. Perez, modò Judex supremus non sit, à quo appellare non liceat. Quæstio igitur est, & hoc loco agitur, quando variæ sunt opiniones & sententiæ, de alicujus legis, aut juris, aut textus, sensu & interpretatione, ex quibus litis & causæ decisio pendeat; undè malè citatur à nonnullis Castro-Palao, quasi universè rem hanc Judicis arbitrio relinquat; cùm tamen ad duos dumtaxat casus eam restringat, 1. si opiniones utrinque æquè probabiles sint, utri parti jura faveant; 2. si altera pars Judici, aliis verò opposita probabilior esse videatur; nihil aliud Castro-Palao, undè, ut dixi, malè citatur, quasi doceat Judicem posse judicare secundùm opinionem minùs probabilem, tam quòad se, quam quòad alios. O utinam Judices omnes ita judicarent, tantam enim justitiæ corruptelam homines passim deplorare non cogerentur, & divinam opem implorare, his verbis: *Iudica me Deus & discerne causam meam*: Utinam omnes Judices doctissimorum Auctorum doctrinam in judicando sequerentur, quæ certè nullum in conscientias, ut ais, nullum in fortunas hominum imperium concedit; sed legibus, religione, justitia, ratione, non gratiâ, inscitiâ, & partium studio judicia metitur.

IV. Gradum facis ad Molinam Judices eximentem, inquis, culpæ, qui munera, pro ferenda sententia, à partibus accipiunt; sed doctissimo scriptori, pro more imponis; primò quidem, in vernacula, clausulam illam reticuisti, *intra limites justitiæ*; item illam, *seclusa lege positiva*: secundò Molinæ imponis apertissimè, nempe loco illo, quem citas, nimirùm *tom. 1. tract. 2. disp. 88. n. 6.* non disputat, utrùm Judex à partibus, licitè aliquid accipere valeat, sed *an contra leges accepta, restituenda sint, & cui*; si contra leges, injustè igitur & illicitè: tertiò deniq; Molinæ verba huc illuc sparsa in unum quasi contextum collegisti, ut verè musivum opus esse videatur; & hæc evinco ad evidentiam; quæstionem loco citato proponit doctissimus Auctor, utrùm seclusâ lege positivâ, Judex eorum dominium acquirat, quæ illi dantur à partibus ex mera liberalitate, vel amicitia, perindè atq; si Judex non esset, vel gratitudine accepti beneficii, ex gaudio rei benè gestæ, vel antequam negotium expediat, ut afficiatur ad diligenter expediendum; hac quæstione proposita, tria dicit; primum est, dominium illud acquiri, seclusâ lege positivâ; secundum est, donationes illas, seclusâ etiam lege positivâ, sæpè fieri & acceptari cum peccato, propter scandalum, seu pervertendæ justitiæ periculum, seu defectum sufficientis voluntatis in donante, seu gravamen Reip. *interdum tamen*, inquit, *fieri posse, & acceptari sine peccato*, seclusâ scilicet lege positivâ; cujus clausulæ ter, aut quater, intrà paucas lineas, meminit: sed quandonam accipi possunt sine peccato? quando, inquit, datur aliquid ex amicitia, ex gratitudine, ex gaudio causæ justæ obtentæ, & ex mera liberalitate; audin'? nihil aliud, cùm ergò fingis & affingis quæstionem pro assertione? tertium denique est, hujusmodi donationes jure optimo prohibitas esse, propter mala, damna, scandala inde promanantia; finalis denique illius conclusio vel *mihi contraria sententia*, his verbis ab eo tradita est, licèt peccent, qui donationes illas accipiunt, illæ tamen tenent & validæ sunt, nec Judex ante sententiam accepta restituere tenetur; aut certè ante præceptum Confessarii; expedit enim, ut Confessarius dictam restitutionem, saltem in pœnitentiam, injungat; an putuit clariùs & luculentiùs? unde nihil mitor Escobarium, qui ea Molinæ & Layman imponit, quæ nunquam iis in mentem venerunt, illum enim defendendum minimè suscepi, cùm præsertim ex ejus placitis, ut jam dixi, doctrina moralis Societatis censenda & definienda non sit.

V. Molina vindicato, Layman vindicandus restat; hic *lib. 3. tr. 4. c. 4. n. 10.* disertè dicit, Judicem accipiendo peccare, tum ratione scandali, tum ratione periculi, pervertendi justitiam: & sequenti versu legem positivam agnoscit, qua munerum acceptio prohibetur; quamvis alioquin cũ Molina teneat, perhujusmodi donationes dominium acquiri, nec obligari Judicem ad restituendũ, antè sententiã; unde contra Escobarium, Layman etiam imposuisse, & fatcor dideriam, in tam multis editionibus summæ Escobarii, cum ante Lugdunensem, factam anno 1644. jam triginta septem aliæ præcessissent, credidetim facile, inquam, in tanto editionum numero, varia fuisse addita, detracta, mutata; ex quibus deduco, unius Escobarii calculo, ut dixi, vel Baunii suffragio, doctrinam moralem Societatis censendam non esse; immo neque illos, classicos inter Auctores reponendos esse non nemo fortè putaret: Layman certè *n. 9. vers. sed pro nunc* quæstionem illam proponit, si plures causæ decidendæ sunt, quarum expeditio in Judicis arbitrio ponitur, an Judex pretium accipere possit, ut hanc, ante alias expediat; sic autem respondet Layman; res ista periculo non vacat; spectato tamen jure naturali, Judicem illum damnare non audeo; hæc mera est illius responsio, in qua, quid tam horrendum sit, ut dicam, quod res est, non video? præterquam quod cùm periculum, seu scandalum ut plurimùm inde ratione, saltem periculi peccatũ est: accedit, quod legem positivam, quæ id vetat, post unum, vel alterum versum agnoscit; novo igitur titulo, peccatum incitat.

VI. Accedis ad Baunium, cujus textum citas; verò cito tamen loco; timebas fortè, ne liber consultus, & perditæ fidei convinci posses; is ergò *in summa cap. 14.* pactum trium contractuum, utlicitum & legitimum defendit; tu verò ignaviam & inscitiam simulas, quasi monstrum horrendum esset, & res hucusque inaudita, antiquis Theologis ignota & incognita, cum nihil sit tota Gallia, Germania, Belgio, Hispania frequentiùs & familiariùs, & in foro Lugdunensi, emporio scilicet totius Europæ, jam à Patrum memoria celeberrimo, alio titulo pecuniæ non contractur; multos ibi pro hac sententia Auctores adducit, Nav. Major. Covar. Valent. Bonac. Palat. Molin. Lab. Lop. Sot. Manuel. Echium, Gabriel, Garc. Medin. Angel. Angel. Laym. Binsfeld. Sylv. Benedict. Fum. Graff. Mori. Megal. Natt. longè plures citare possem, & verò præter appellatos citavi alibi Lug. Dian. Gibal. Hostient. Alberic. Joã. Andr. Tabiẽ. Sa, Tolet. Castr. Pal. Malder. Homobon. Scott. Reginald. Filluc. Salon. Justin. Leotard. Maresc. Ugol. Bellon. Duar. Cont. Maillard.

Mollard. Pet. De Navarr. Raynaud. Auctor. speculi Laten. Salern. Badell. Lup. Petr. à Perusio Purpurat. Eremit. Gratian. Scacc. Mantic. Sarmient. Rubeus. Narbon. Molfes. Baill. Amic. Tanner. Rebenbaum, Gordon. Bass. Villalob. Trullen. Serr. Tambur. & alios, quos excerpsi majori ex parte ex Gibain. qui opus doctissimum de hoc argumento postrip sit ad instar appendicis, secundo tomo de usuris annexæ, in quo rē hanc doctissimè, copiosissimè & subtilissimè discussit atque tractavit; vide, quo jure non selecto manipulo te opponas; dicere ausim, à nōnullis hoc pactum damnari, ut illicitum, qui tamen eam naturam & rationem non capiunt; incidi aliquando in Doctorem, qui putarat, dominiū collatæ in Societatem pecuniæ penes dantem non manere, quod tamen falsum est, cum per hoc, pactum illud à mutuo distinguatur, & pecunia domino suo, ut ajunt, fructificetque certum est, contractum societatis justum esse. Quod autem mercator lubens & volens lucrum ex re probabile, minoris certi pretio, sibi vendi potuerit, cum justo pretio, securam sortem præstare, quis merito jure damnare queat; præsertim cum mercator aliter paciscinolit, & lucrum majus, quod sperat, minori certo, quod pro illo cedit, præferendum esse putet: hæc enim periclitari, mercatorum proprium est: uno verbo non Galli modò, sed Hispani, Germani, Belgæ, Itali, numero conferti, auctoritate præcipui, omnes, aliquem vel alterum excipias, qui rem hanc fortasse non intelligunt, reliqui omnes in hanc sententiam utrobique defendunt; ac proinde longè probabiliorē opinionem esse, constat; res ista igitur in verbis posita non est, ut nullæ nugatis, nec, ut impiè garris, in magica verborum potentia; juscitia tua mihi satis perspecta est, rerum istarum imperitia; ea tamen non est, quā fabulas; Aluerni tui cum Lugdunensibus cognationem junctiffuerunt; unde fieri nō potuit, quin Lugdunensis fori mentionem tibi centies fecerint; appellare possem agnatos tuos; sed omitto, ut sequar te in Hispaniam navigantem.

VII. Redis enim ad Escobarium, qui cum tract. 3. exam. 5. c. 1. statuisset, usuram mentalem, sine ullo pacto expresso, vel tacito semper esse, ibi usuram mentalem agnoscit, ubi lucrum ex mutuo, ut debitum intendunt; ibi tamen esse negat, ubi vel titulo gratitudinis, vel benevolentiæ, citra ullum pactum præviū, quod accipitur; modò, inquam, omne pactum absit & nulla sit obligatio imposita à tradente pecuniam accipienti: quis hoc neget? quis amabò secus sentiat? nulla verè dicit cap. 4. cum Molina, non esse usuram, si pro aliquod donum à mutuatario, ad quod dandum à mutuante fuerit excitatus, sed non adstrictus ipsum. Si hæc intelligeres, non tam ineptè scriberes: sed dum sannionem agas & splenem moveas mutuatis, reliqua parum curas; fabulam agis, risum quæris: cætera tibi curæ non sunt; calumnias affingis, sonores proscindis, res serias & sacras in Scenam, ludum & jocum traducis; quid tum, modò risum excites, nihil aliud tibi proponis; sed Catholicis & cordatis hominibus scandalo es, ut ajunt, & quasi omnes offendis, immo Doctorum sibilis tuas Theses exponis, cum illa nescias, aut saltem nescire simulas, quæ disputanda ultro suscepisti; quid tum inquam, modò Jesuitas ridiculos, aut certè ridendos fœdissimum gregi & quibusdam male feriatis hominibus præbeam, mihi factum satis; rideant me, modò Jesuitas etiam rideant; prudenter sanè; nullam quippe famæ jacturam times, quam penitus prostituisti, ac si per te, Jesuitæ eo, quo fuere hactenus, famæ & boni nominis gradu exciderent, non modicum inde tum iis, tum etiam religioni & Christianis gentibus detrimentum accederet.

VIII. Ad contractum *Moatra* tandem venis, quò dudum spectabas: ad hanc vocem attonitus hæres, per fictionem & scurrilem fac etiam; vah Nebulo; quasi verò vox Hispanica Gallum terreat: in Latina versione, Italicam addidisti, Baratta scilicet, cuncta hæc ad risum; sed ante omnia, observo multa in latina versione à te mutata & addita fuisse, quæ in vernacula omiseras: de isto porro contractu satis fusè in notis, in quibus ostendi, illum ab omnibus fere Jesuitis damnari. Hæc tantùm addo 1. Escobarius ipse tract. 3. exam 6. cap. 5. illum damnat, si fiat ex pacto expresso, vel tacito, idem habet cap. 4. Si mercator eo fine vendit, ut ab emptore deinde minoris emat; *hoc sapit usuram*, inquit, *& meritò reprehendendum duxi*: in editione Lugdunensi ann. 1644. ea non lego, quæ tu ipse adstruis; hæc tantùm habet tract. 3. exam. 6. cap. 5. *Licetne vendere pannum credita pecunia pretio supremo, & postea illum emere, numerata pecunia, pretio infimo; cum Molina assero, posse fieri, modò id non fiat ex pacto.* 2. Molina tract. 2. disp. 310. requirit, ut merces non vendantur ex intentione reemendi infimo pretio. 3. Lessius dicit, contractum illum sæpe culpa non carere, tum quia est contra charitatem, tum ratione scandali, tum demum quia se suaque mercator infamat; non tamen tenetur, inquit, ad restitutionem, ut docet Navarrus, nisi ex charitate. Locum porro illum Lessii ita deformasti, tum in vernacula, tum in latina, ita, inquam, truncasti, invertisti, confuisti, quamvis latina in multis à vernacula discrepet, ut vel in hoc solo malam, immo pessimam tuam fidem prodideris; emendasti quidem aliqua, sed ut aliàs, prima vitia secundis non castigas, sed multiplicas.

IX. Transis ad Lessium, qui, ut vis, docet, posse quempiam cedentem bonis tuta conscientia sibi & familiæ suæ necessaria retinere, ne indecorè vivat, licèt debita illa injustè contracta fuerint. Lessio imponis; hic enim lib. 2. cap. 16. dub. 1. docet primò, redactum in extremas angustias non teneri solvere debita, si aliter vivere non possit, nec ejus familia sustentari; secundò, redactum ad gravem necessitatem ea durante, non teneri: tertio redactum ad extremam, sua culpa, id est, superfluis sumptibus, teneri, etiam cum amissione status n. 28. quartò illum denique teneri, qui per fraudem, dives evasit, etiam cum dimissione status malè acquisiti; an severiùs hic auctor sentire potuit? Escobarius cum Lessio sentit: cur ergo his litem moves, scurra maledicentissime? O si recriminari liceret, quanta rerum sylva & copia in hoc genere mihi suppeteret; sed frustra illa exponerem, quæ sunt notoria & palam prostant; quantam vim auri sollicitè corradatis, omnes vident; & in quos usus affluentissimè, omnes sciunt, & publica fama multiplici tuba dudum cecinit: frustra igitur narrarem; quamquam multitudinem peccatorum charitas operit.

X. Escobarium petis, qui docet, inquis, *posse ei, qui paratus est, furari à paupere, persuaderi, ut furetur à divite tali determinatè*, citasque tract. 5. exam. 5. & cap. cui titulus *praxis circa materiam de charitate, ex Societatis nostræ Doctoribus*, nihil tale ibi reperio, immo titulus cap. 6. aliter se habet, in hunc scilicet modum. *praxis circa prædicta ex Societatis Iesu schola*; nihil, inquam, loco appellato, quo ad hoc, apud auctorē istum invenio, sed tantùm hæc disserta verba, tract. 5. exam. 2. cap. 2. *Paratus est quis furari* ico.

aureos, consulo furari tantùm 50. teneorne ad restitutionem ? minimè; supponit enim, finem ita esse paratum & dispositum, ut dissuaderi non possit : Castro Palao, quem etiam hîc appellasti, tom.1. tract.6. disp.6.punct.6.n.12.disertè docet, dicti consilii auctorem peccare, & omnes ita sentire præter Vasquez; *omnes* inquit *conveniunt præter Vasq. eum peccaturũ*; quia revera est causa damni, determinatæ personæ illati; nec sunt facienda mala, ut eveniant bona; quamquam enim ex duobus malis, minus eligendum sit, nunquam tamen faciendum; sed si utrumque impedire nequeas, majus certè impediendum, citra concursum ad minus, quod permitti quidem, non tamen poni debet, quando agitur de malo culpæ; nec aliter Vasquez intelligendus; nemo quippe Catholicus neget peccaturum illum, qui ad peccatum verè ac liberè concurrit; unde putarem, quæstionem istam esse de nomine, ut ajunt; idem prorsus de restitutione dicendum est; citatur autem à Castro Palao Lessius, lib.2.cap.13.num.19. pro ea sententia, quæ consulentem à culpa liberat; cum tamen Lessius ita loquatur, *si consulas minus damnum inferri alicui, ne majus eidem inferatur, à quo scilicet is, qui infert, alter abduci nequit*, v.g. *ut 50. furatur, paratus 100. furari, eidem scilicet homini, non peccas, non teneris restituere*, & hoc admittit ultrò Castr. Pal. n.8. quia, qui paratus est ad furandum 100. paratus censetur ad furandum 50. item Vasq. opusc. de scandalo dub.2. n.14. dicit quidem, suaderi posse furtum respectu divitis; non tamen determinando personam, ut imponit illi Castr. Pal. vult autem Vasq. illud proponi potiùs, quàm suaderi, nimirum minus malum esse, furari diviti, quàm pauperi; imponit item Thomæ Sanch. qui disertè docet, lib.7. de Matr. disp.11. num.19. Licitè proponi materiam minoris mali, & num.24. quando sunt diversæ personæ, quibus damnum infertur, dictum consilium expressè damnat, & consulentem ad restitutionem obligat; hæc subdere volui, ut vel obiter indicarem, nonnullis satis familiare esse, ut alios perperam citent; unde facilè crediderim, Castro Palao in hoc cuipiam fidem habuisse: ut ut sit, nullus ex Societate auctor, consilium illud non damnat, determinando scilicet divitis personam; nullus præter Vasq. non determinatâ personâ, cur igitur, os maledicum, tribuis omnibus? cur fingis, esse doctrinam Societatis? cur calumniaris impunè? cur mentiris impudentissimè? sed fortè repones; quia cuncta licent scurræ petulantissimo, nequissimo sychophantæ, pertinacissimo Hæretico.

XI. Quod ad Baunium spectat, docentem in summ. cap. 13. quæst. 10. ad restitutionem illum non teneri, cujus sollicitis precibus alteri quispiam damnum intulit, si fortè hic damnum minimè resarcit; illum certè defendendum non suscipio; nullus alius ex Societate illum eximit culpæ; quia vera est illati damni causa; utpote qui alium ad illud inferendum impulit; unde sibi Baunius omninò contradicit, qui scilicet quæst.2. suadentem damnum, ad restitutionem obligat; unde Baunio Baunium ipsum & reliquos omnes Societatis auctores oppono; erravit in hoc Baunius, fateor ultro; quandoque bonus dormitat Homerus; & propter hoc fortè aliaque similia non multa, illius summula potiùs quàm summa Romæ confixa est; & ne tibi refragari semper videar, rationem illam à Baunio adductam ad probationem suæ sententiæ, ridiculam esse, sentio; quia, inquit, homini, qui damnum intulit, plena potestas & libera voluntas restabat; quasi verò idem de consulente, & mandante dici non possit; ut ut sit, iniquè ab uno perperam dictum & scriptum omnibus aliis imputasti.

XII. Lessium deinde aggrederis, qui docet, inquis, lib.2.cap.12.n.12. probabile esse, quod non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate mores, famis, nuditatis, possit Pauper clanculum furripere ab opulento, si aliter grave illud malum avertere nequeat; multa emendasti in versione Latina, quæ tibi Annatus in vernacula opposuerat; addere posset aliud omissum ab ipso; dicis enim, juxta Lessium, pauperem furari posse, *derober*; nunquam Lessius, nunquam ullus Catholicus dixit, quempiam licere furari posse; nec enim pauperes furari dicentur, quando aliquid ab opulentis in gravissima necessitate, cui aliter nequeunt occurrere, clanculum furripiunt; quid amabò facere velles, pauperem in angustiis constitutum? an cruda fame perire, antequam fructum panis clam opulento furripiat? ô inhumanum hominum genus, hominum saluti adeo infestum, non modò corporis, sed etiam mentis; unde quæso illud mortale odium ortum duxit? vis dicam, ex eodem fonte, ex quo errores vestros haustis; sed cur auctores illos reticuisti, quos fidus ibidem appellavit suæ sententiæ suffragantes, nimium Angel. Sylvest. Navarr. Joan. Medin. Covar. Petr. de Navarr. alios plena manu addere possem, quos vide sis alibi à me laudatos; nimirum, D. Malder. Banrez, Serr. Sà. Castr. Pal. Vasq. Lug. Dosill. Tamburin. damnatis igitur erroribus, salutem hominum insectari, & pietatem scurrilibus argumentis insectari non cessatis, religionis licet obtentu frustra ergo hîc delirando exclamas, à Jesuitis furta permitti; mentiris; nequam; furtum non permittunt, sed Lessius probabile putat, tanta scilicet auctoritate fretus, Deum & naturam, in gravi necessitate, quæ aliter sublevari nequit, jus illud pauperi tribuisse; nec, crede mihi, Christianus Judex mendicum, quem in graves illas angustias redactum fuisse, constaret, qui panem clam diviti furripuisset, sed divitem ipsum plecteret, qui dare mendico recusasset.

XIII. Molinam sugillas, eo quod doceat, non teneri hominem, ea bona restituere, sibi ab alio donata in fraudem creditorum; quia non exigit ordo charitatis, inquit, ut quisquam negligat suum commodum, etsi per accidens æquale alterius damnum inde sequatur, tom.2.disp.328.n.8. Molina contrarium penitus adstruit ibidem: *accipiens*, inquit, *tenetur illud restituere*, vel æquivalens, si non extet, idque *in utroque foro*; quid magis expressum dici potuit? equidem n.9. docet, illum non teneri, si elapso anno, à die scientiæ talis alienationis a creditoribus repetatur; quia donatio illa valida est; nam donata nulli oneri reali subjecta statuitur; si ergo valida est, cum leges actionem in illam annuo elapso recludant, quo jure, qua lege, illum, qui accepit, ad rem suam restituendam adstringes? & verò argumentum illud dictissimus auctor ita explicuit, & leges super hoc dictum explanavit, ut in hoc genere, nihil, quod par sit, ut niam; cum enim res illa dantis esse statuatur, & onerireali minimè subjaceat, quid eam vel emptrix, vel sponte datam acceptari vetat? ut ut sit, quam vinger, peccare illum peccato injustitiæ, qui rem illam donatam acceptat; quia scilicet res illa creditorum non est, non tamen absolutè negat, peccare illum, contra charitatem, sed tantum hæc addit n.10. *& fortasse, qui acciperet titulo lucrativo*, id est, titulo donationis *ab alienante in fraudem creditorum, neque contrà charitatem adversus creditores peccaret*, eo quod *charitatis ordo non postulet, ut proponat tantum suum commodum*, ut creditores ad

mutuali damno serveret indemnes. Audin Willelme *fortasse?* quam dissimilis sui Molina apud te est; non ausus asserere, nec reapse asserit, *fortasse*, inquit, peccato contra charitatem immmunis est. Sed supponitum certum esse, dicis; hîc non tua verba, sed efficacia argumenta, quibus demonstres peccatum contra charitatem, desidero. Non negat dicentem peccare contra justitiam; accipiens igitur, inquies, peccabit; nego consequentiam; pari enim dicerem, peccat usurarius dando fœnori, ergo & is, qui fœnore accipit: sed quid facerem hujusmodi seriolis, qui cum tria aut quatuor problemata geometrica demonstrare didicerint, tribunal sibi erigunt, in quo, de omnibus aliis, quæ ipsi penitus ignorant, supremo jure judicare non dubitant.

XIV. Ventilas deinde illam sententiam, quæ accepta ob turpem causam negat esse restitutioni locum; affinxeras super hoc textum quemdam Lessii, in tua vernacula, qui tamen apud Lessium nullo extat, ut tibi Annatus exprobravit; alium pro locum ejusdem auctoris ita disposueras, ut mirum quoddam opus esse videretur; unde Annatus porrectam sibi occasionem arripuit tecum jocandi lepidissimè in hunc fere modum; ex verbis Lessii hic illuc dispersis & tuis, unicum orationis contextum composuisti, & cum uno *inquit* totum illud pro doctrina Lessii traducis; ex numeris 52. 55. & 59. multa excerpta, in unum collegisti, quasi uno tenore & tractu scripta fuissent; idque characteribus Italicis, ad majorem distinctionem, cum uno *inquit* interjecto, hanc Lessii doctrinam esse dicis; Lessius hanc D. Thomæ doctrinam esse ait; cujus verba & textum allegat; cum illo non aliquot cuncta hæc impune præteris, ne, dum Lessium ridendum præbes, theses tuas ludibrio exponas. Lessius disertè loquitur de eo, quod accipitur opere impleto; tuum illud *inquit* totum operuit & suscitat; in Lessio hæc non leguntur, quod in Latinitatis versione addidisti, *quodcumque tandem illud sit, tamen illum sententia injusta, fornicatio*; sed nihil refert; quamvis illa verba in Lessio non sint, illud tuum inquit characteris Italici opera, ea facilè supplebit, & fidem faciet, non tua, sed Lessii verba esse, inquies, hæc est opinio Lessii; esto; cur non & Lessii verba tam impudenter, quàm ridiculè adulterasti? Præterquam quod Lessius non tam pugnat hoc loco sententiam illam, quæ Judicem adstringit, ad restituendum munus acceptum pro injusta sententia ferenda, quàm rationem auctorum, qui hanc sententiam defendunt, & tantùm Covarruviam & Cajetanum confutat, eo quod docuerit, Assassinum non teneri restituere id, quod pro pretio homicidio accepit, secus verò Judicem quam, acceptum pro injusta sententia: Et tibi verba Lessii cap. 14. n. 52. *Si solum jus naturæ spectetur, nummus ob turpem causam, opere impleto, non necessariò restituendum*; citatque D. Th. Cajetan. Covarr. & hujus orationis hoc probat, quam reticuisti: solvere teneteris, mi homo, sed quia non poteras, reticendum esse, duxisti, ratus satis esse jocos & sales ad Lessium refutandum; hoc idem Molineus Doctori Annato exprobrare non est veritus, hic enim 2. 2. q. 62. ad 2. & q. 32. a. 7. disertè asserit, acceptum ob turpem causam retineri posse; idem SS. Raimundus & Antoninus expresè docent; idem Tolet. Navarrus, Navarra, Cajetan. Sylvest. Angelus: addere tamen debueras, Lessium n. 59. disertè monere, ante opus impletum, pretium nec dari, nec accipi posse, absque peccato. Cur ergo ea Jesuitis vitio vertis, quasi enormia flagitia essent, quæ à Sanctis Aquinate, Raymundo, Antonino, à Cardinalibus Cajetano, Toleto, Lugo; à celeberrimis Canonistis Navarro, Navarra, Covarruvia; ab Eximiis Theologis Vasq. Tannnero, Turriano; à moralibus & Summistis, Sylvestro, Angelo, Filliucio, aliisque fere innumeris traduntur; non te pudet mortalium impudentissime, Lessio litem movere, super doctrina, quam Theologi & Canonistæ communiter docent?

XV. Et hæc tetra & horrida vocas? quasi verò is, qui apud cauponem lautè cœnavit, & die vetito carnes comedit, nihil solvere teneatur? nec is, qui die festo, jumentum, vel operam conduxit? nec Dux exercitus militibus, in bello injusto, quorum delectum habuit, nec jumentarius vector à latronibus, quibus jumenta locat, aliquid exigere posset; fateor quidem, hujusmodi pacta fieri non posse, nec promitti pecuniam Judici, pellicici, grassatori, ad malum opus; nec dari, aut accipi, si opus illud exequutioni nondum mandatum est, sine peccato; fateor etiam, legibus caveri posse, ne promissum pretium, etiam opere impleto, solvatur; aut jam receptum retineatur; at stando in jure naturali, opere impleto, hujusmodi pactis standum non esse, à nullo, quod sciam, hactenus demonstratum fuit: equidem si pretii solutio ad ipsum opus pertineat, ut in pacto simoniaco & usurario, tunc reverà pretium solvi non debet; quia per hanc solutionem, simonia, vel usura completur; unde cum pars operis mali sit, nemini mirum accidat, malum esse. 1. nihil ergo in his sanctissimorum & doctissimorum Hominum decisionibus, spurcum, injustum, absurdum est, ut als: tu certè spurcissimus, qui res sacras & serias, spurca scurrilitate conspurcas; homines doctissimos injustis calumniis dilaceras; rem demum Theologicam absurdissima insciticia dehonestas. Abi ergo & Molinam fine, qui rectè docet, pretium datum alicui ad malum opus, restituendum esse, si opus illud non fecit, secus vero si fecit.

XVI. Te porro mutum ais, & stupidum reddidit Lessii sententia, quod Judex pecuniâ acceptam pro justa sententia ferenda restituere teneatur, secus pro injusta; quia justam debet; ac proinde pro justa pretium accipi non potest; injustam verò, quam non debet, vendi ab eo posse, dicis, juxta Lessium. O nequam, quis unquam dixit, vendi posse injustam sententiam; peccat haud dubiè tam Judex, qui vendit, quàm is, qui emit; igitur nec vendi, nec emi potest; quamvis post latam sententiam, Judex acceptum pro ea pretium restituere non teneatur, ut innumeri fere auctores post D. Thomam docent; licèt teneatur non vendere injustam sententiam, nec pro illa ferenda, accipere pretium; & si acceperit, post latam, damnum, quod per illam alteri partium intulit plenissimè resarcire. Duo porro sunt, in quibus nequissimè & iniquissimè visus es egisse; primum est, quod aliqua auctori affinxeris; alterum est, quod multa reticueris, de industria, quæ ad mentem illius explicandam, maximè pertinebant; affingis Lessio hæc verba uno tenore & non interruptè, charactere Italico descripta, *nego, pecuniam acceptam pro sententia injusta debere restitui, vel jure naturæ, vel jure positivo*, citasque lib. 2. cap. 14. dub. 1. num. 55. in paucis verbis menda quamplurima; dub. 1. nihil prorsus de his; hæc autem num. 7. terminatur, repugnat igitur esse dub. 1. & num. 55. de his agit dub. 8. ubi hæc habet, *Dices D. Augustinus Epist. ad Macedon. ait, sceleratiùs accipi pro sententia injusta, quàm pro justa, sed pro justa restituendum est, igitur*

pro injusta. Resp. negandæ consequentiam; non enim, quia aliquid est sceleratius, ideo magis, vel æquè obligat ad restituendum, cum hæc restitutio non sequatur magnitudinem sceleris, sed damnum per injuriam illatum; at qui accipit pro injusta, nullam infert injuriam danti; hæc sunt verba Lessii, hæc unica ratio ab illo adducta, quam malignè reticuisti; sed inquis, damnum infert alteri parti; ita est, unde illud, ut dixi, & omnes auctores Catholici dicunt, resarcire tenetur. Quamvis autem deinde Lessius assertione. 2. dicat, verius sibi videri, nullo etiam jure positivo acceptum à Judice pro injusta sententia esse restituendum; citat in hanc rem D. Th. D. Antonin. Angel Sylvest. Navarr. item l. 3. & 8. ff. de conduct. ob turp. caus. ubi hæc habes, *non posse repeti dicimus, veluti si pecunia detur, ut malè judicetur.* item l. 2. & 5. c. & Bartol. l. 9. de pœn. Judic. quibus adde Dian. Rebell. Turrian. Malder. Azor, Lugo, Dicastill. Tamburin. Bonacin. Laym. Busenb. Cordub. Vasq. Sanch. Tanner. Petr. de Navarr. Filliuc. Molin. Reginald. à me alibi citatos, aliosque ab iis appellatos. Addit tamen assertne. 3. oppositam sententiam Juristarum communem esse, subditque, vel à Confessario Judicem illum ad restituendum obligandum esse, vel per sententiam, in pœnam criminis; consule, quæ satis fuse de hoc argumento in notis. Cæterùm unum ex te rescire velim, quam injuriam danti pro injusta sententia Judex infgrat; si enim nullam infert, cur eidem facere satis tenetur. Scio, per leges, Judicem reddi posse inhabilem, ad acquirendum dominium muneris accepti pro injusta sententia; item Judicem illum damnari posse per sententiam ad illud restituendum; immò ad pœnam longè graviorem, præter illam obligationem, qua tenetur citra sententiam, resarcire damnum illatum alteri parti injustè damnatæ; at non parum hanc quæstionem dilucidasses, si legem aliquam, claram scilicet atque indubitantem, dubia quippe non obligat, nobis exposuisses, quod certè præstare debueras, non verò insulsè jocari, & impium agere scurram & sychophantam.

XVII. Thomæ Sanchez in vernacula Epistola multa sanè affinxeras; illud præsertim, quod doceat, magos & hariolos arte sua quæstum *licitè* facere, *legitimè*, & cum fide populo inservire; & alia quædam, Italico charactere descripta, quæ tamen apud Sanchez non extant; nonnulla in versione Latina emendasti, non tamen omnia: illud unum Sanchez ex citatis confertim auctoribus, Astrologum, vel magum artis ignarum teneri ad restitutionem accepti pretii operæ præstitæ, quia reverà nullam operam præstitit, sed per fraudem illam pecuniam corrasit; item non posse illum hanc operam præstare; quis hoc dicat? nec de pretio pro illa pacisci, nec pecuniam pro præstanda accipere, ac proinde pecuniam pro præstanda, nec dari, nec promitti posse; si tamen jam præstita est, ex arte scilicet, quamvis alioquin nefanda, & pecunia data, Sanchez docet, cum multis etiam antiquis, Astrologum, vel Magum ad restituendum non teneri; quo enim jure, si fraus abfuit, si pecunia liberè data, si danti nec vis, nec injuria illata? quid defuit ad transferendum illius dominium? opus est nefandum, quis hoc negat? omnes fatentur, vix flammis expiari posse; pactum illud nefarium, pecunia nec data nec promissa, sine gravissima culpa: ita est, do ultro hæc omnia; pecunia igitur restituenda est; negat Sanchez, negant multi consequentiam; hanc probare debueras, Willelme, sed nugari voluisti, non ratiocinari, scurram & Histrionem, non Philosophum & Theologum agere didicisti; non negat Sanchez, horrendum esse illa scelera, & utrumque, nimirum tam recipientem pecuniam, quàm dantem jure plectendum esse atque damnandum, non tantum ad refundendam illam pecuniam, verùm etiam ad majores pœnas: sed præmissis stantibus, quod ii teneantur pecuniam pro præstita, ex artè non vero per fraudem, opera, accepta, ante sententiam, restituere; negat Sanchez, negant multi; tu miraris, hæresque, ais, attonitus, & stupidus, dicam meliùs, hæsit tibi gutta.

XVIII. Abi ergo lingua falsiloqua, & reflorescentissimam illam verborum colluviem, quam doctissimis juxta atque piissimis Auctoribus, plena gutture, fœdissimè aspersisti: illa verò, quam ex Collotio refers histriola, in vos appositè quadrat; nempe imprudentis Confessarii judicio, injustum onus impositum fuerat misello & simplici pœnitenti, ut ingentem pecuniæ summam restituendi, quemcum In librum de Theologia morali recens editum, & in casum suum in eo libro contentum forte incidisset, restituendi obligationem solutam dixisset, quod tersissimus ille scriptor singulari providentia tribuit: in vos, inquam, apprimè quadrat hæc histriola, qui pharisaico more, onera importabilia, quæ vix digito movere vultis, aliis imponitis; in eosdem vestram & justitiam; hanc certè; quia injustum est, dubiam alteri obligationem imponere, nemo enim re sua, quam possidet privandus est, nisi certum sit, alterius esse; nec satis est, quo ad hoc, probabilis tantùm notitia; unde injustè agunt illi Confessarii, qui dubias hujusmodi obligationes aliis imponunt; nec dicere dubitatem, illos gravissimè peccare contra justitiam; atque adeo teneri, ad faciendum satis, & damnum illatum resarciendum; illam verò fidem scilicet; quia notæ sunt artes vestræ; restitutionem pecuniæ parum, aut nihil curatis, nisi vestris manibus fiat, vel in eos usus, qui sint ad libitum vestrum, destinetur; novam certè fœnerandi artem, quam non jam simoniacam à Simone Mago dictam, sed Judaicam, derivato à Juda Iscariote nomine, appellare possim. Cæterum prudentem & Catholicum rerum æstimatorem etiam atque etiam rogo, ut ipse Cacodæmon personam scriptoris, velut nescurræ cujuspiam, puta Erasmi, vel Luciani, induens, rem istam pejore artè, majore malitia, pleniore malitia, pleniore maledicentia, atrociore stylo, jocis & aculeis acutioribus, inhumaniore & magis diabolico modo, prosequi potuisset.

EPISTOLÆ NONÆ Confutatio.

I. IN hac Epistola, maximè ac præcipuè impius scurram agis, cum pium in Deiparam Virginem cultum ludicris jocis & ridiculis cavillationibus ludendum carpendumque susceperis; pura beatam Virginem salutare, cum in ejus imagineam incurris; rosarium decem gaudiorum Beatæ Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere, aliaque id genus; & hæc, quasi optimus & piissimus scriptor Barrius docuisset, ea satis esse, ad salutem, rejecta & neglecta quavis alia divinæ legis, quam quisque servare tenetur, nec non pœnitentiæ, quadumtaxat admissum scelus eluitur, curà, qui revera maxi-

...ximus & intolerabilis, non modò in doctrina mo-...ribus, sed etiam in doctrina fidei error censeretur: il-...lud tantùm Barrius sibi proposuit, ut ad teneram ...quamdam pietatem, erga Deiparam Virginem, fide-...lium animos excitaret; quid hoc consilio laudabiliùs? ...quid ipsi Deiparæ jucundiùs & acceptiùs esse potuit? ...Ut in hunc finem hujusmodi pietatis officiorum ...genera, seu praxes, ut vocant, simplici & pio stylo ex-...ponerent; quid quæso his est, quod genuino carpas & ...damnes? an propterea docuit, hæc sibi aliisque satis vi-...dentur ad salutem? an negavit, Dei & Ecclesiæ præcepta ...servanda esse? an pœnitentiam, admissâ culpâ, omit-...tendam? an Sacramentorum usum temnendum ac ...negligendum? sciebat haud dubiè pius scriptor, in hac ...mortali vita, salutem nostram in maximum discri-...men adduci, nisi cælestes divinæ gratiæ imbres uber-...tim nobis affluant; hæc enim, quamvis alioquin nun-...quam deliri, quantum scilicet ad non peccandum ne-...cessaria est; sæpè tamen ac sæpiùs eam difficultatem ...reputavit, qua territi pusillanimes, gravibus, quæ ...illos imminent, tentationibus cedunt, ac vinci se ...patiuntur; sciebat, Deiparam divinæ gratiæ dispensatri-...cem esse, & quasi collum corporis Ecclesiæ, cujus ca-...put Christus est; ut enim, quidquid virtutis & spiri-...tus à capite ad reliquum corpus diffunditur, quid-...quid à reliquo corpore, ad caput ascendit, per collum ...transitur, eatque, necesse est; ita prorsus, quidquid ...à Christo ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Christum ...redditur, per Deiparam ire putamus; illa enim vota ...nostra & preces, piæ advocatæ munere defuncta, ...Deo porrigit; & ab eo illa gratiarum subsidia no-...bis adhibet, quarum vi & energia salutis via longè ...facilior redditur, & jugum illud tam multis grave, à ...nobis ulei divinæ gratiæ mollitur, & computre-...tur.

II. Sciebat etiam Barrius, variis historiarum & ...revelationum monumentis, quibus piam fidem dare ...possunt, traditum fuisse, piis hujusmodi officiis Dei-...param Virginem mirificè delectari; gaudet enim a-...pud eam simplicibus, quod illi cum Deo commune ...est; quamvis historiam illius fœminæ retulerit, quæ ...cum nullam diem intermisisset, quin B. Virginis i-...maginem salutasset, & tandem lethali culpæ obnoxia ...esset, per insignem miraculum à Deipara obtentum, ...illam revocata est, ut noxam illam pœnitentiâ e-...leret: sed an propterea credidit, aut asseruit, idem ...omnibus sperandum esse? an fortè una hirundo, ...inquit, ver facit? an dixit, à lethali noxa nihil timen-...dum, nec curandum de pœnitentia? vah impium ...quæ Virginis derisorem, qui scilicet in tam pio, ...tam sacro argumento blasphemis jocis, & profanis ...allusionibus ludere, & sic os tuum in cælum pone-...re non dubitasti; itane verò sacrilegum fœdus iniisti ...cum omnibus aliis hæreticis, adversùs Matrem illam ...Christi dilectionis, in quo tamen potiores acerbio-...ris & infensioris hostis partes ageres? Calvinus enim, ...Lutherus, Nestorius, aperta vi cælestem illam re-...gem, seu Reginam aggressi sunt, admotis palam er-...rorum suorum machinis atque tormentis; negant ...apertè, quâ voce, quâ scripto, colendam Vir-...ginem, Dei Matrem esse; tu verò jocis & ludibriis, ...allusionibus luderis, ridiculis, & scurrili stylo ...honestandam censuisti: longè profectò gravius ...fuisset potentissimo Principi, ab hoste ludi, ride-...ri, & jocis ridendum præberi, & traduci ut ri-...diculum, quàm armis peti, & apertâ vi; ita prorsus ...longè atrociore scelere te obstrinxisti, & deliquisti ...gravius, nec non magis injuriosè in Deiparam Virgi-...nem, quàm Calvinus, Lutherus, Nestorius, aliaque hujusmodi hominum monstra: quantum porro inde subsidii, vel emolumenti vivens & moriens retuleris, piis omnibus cogitandum relinquo; quî vixeris, sciunt omnes; loquela tua, stylus tuus te satis prodidit; quî verò diem supremum obieris, jam suprà obiter indicavi; tæderet repetere; nam, ita me Deus amet, doleo sortem tuam, & lugeo.

III. Sine igitur, impie scurra, piissimos illos scriptores Barrium & Binetum, quorum ultimum, vel appellasse, satis laudasse est; Binetus enim, velis, nolis, ingeniosissimus, jucundissimus & piissimus scriptor fuit, cujus suavissimos mores, innocentissimam vitam, aliaque cultioris virtutis decora (novi enim hominem) satis prædicare non possum; sine, inquam, pauca quædam ab iis piè & pio animo scripta, quæ pium & Catholicum sensum præferunt, nisi per atram calumniam, à te, tuique similibus ab eo, in erroneum deflectantur, qui quantum ab eorum mente abfuerit, luce meridiana clariùs restat. Quod verò addis, de libris editis ab hominibus Societatis, quos ipsa, inquis, Societas præstat; falsissimum est; equidem libri recognosci jubentur à duobus, aut tribus; at hi homines sunt; addo etiam, ut secundùm hominem loquar, interdum amici, ac proinde errori, aut saltem gratiæ obnoxii; Superiores, seu Prælati, cùm libros per se ipsi recognoscere nequeant, stant eorum judicio, ac demum edi permittunt; sed an propterea Societas libros à suis editos præstare dicenda est? nunquam sanè mihi persuasissem, tam absurdam cogitationem in tuam mentem cadere potuisse; falleris igitur, sed gravissimè & enormiter; nunquam Societas libros suorum præstitit, quæ certè palmaris esset dementia.

IV. Transis ad Moinium, cujus verba ex illius libro, cui titulus est, de commoda pietate, excerpta, describis in hunc modum: *Virtus sic nobis adhuc exhibita est, quasi morosa quædam & aspera, frequentiæ fugiens, solitudinis amans, labore semper ac dolore stipata, &c. nunquam defuerunt viri sancti, & nihilominus politi, &c. non nego, inquit, esse quosdam devotos, pallida facie, & multùm atræ bilis præferentes, qui silentium sectentur, atque secessus, &c. sunt tamen, quos ad mansuetiorem cultum instruxit benignior corporis temperatio, &c.* tuæ versioni etiam iniquiori adhæreo, & quamvis multa in unum, quasi uno tenore scripta essent, congesseris, nihil refert, etiam admitto; sed age; quid quæso in his omnibus carpendum? quasi verò idem vitæ genus, eamdemque corporis indolem sincerus Dei cultus postulet? quasi verò omnes Eremicolæ, aut solitariis vestris similes esse debeant, ut serviant Christo? quasi verò vita communis, quam tot viri sancti post Christum amplexi sunt, ut inepta, aut saltem minùs idonea à regno Dei arcenda sit? quasi verò divina gratia variæ hominum indoli sese non accommodet, (quo dicto nihil magè tritum invenies, apud asceticæ, seu mysticæ Theologiæ scriptores) & singularis non sit cujusque indolis modus & character? quasi verò diversæ lineæ ad idem centrum, diversæ viæ ad Christum non terminentur, quælibet indoles suas virtutes & vitia non habeat, ut illæ, divinæ gratiæ subsidio colantur, & hæc castigentur? quasi verò denique nullus Deo placere valeat, nisi sit pallidâ & exterminatâ facie, quam certè, ut non improbo, ita in Pharisæis Christus damnavit: crede mihi, Willelme, ama & time Deum, serva illius & Ecclesiæ mandata, Ecclesiam audi, fuge peccandi periculum, procura quàm primùm, læsæ Deiparæ facere satis; & quod caput est, errores tuos palam ejura; nemo enim te ab hoc onere liberet, cùm talis semper usus in Ecclesia fuerit, qui

non nisi à traditione Apostolica ortum duxit; ac proindè hac lege solvi non possis; hæc fac & vives Willelme, quamvis alioquin pallidâ facie non sis. sed hæc desiderare quidem, sed sperare non possumus.

V. Molinius haud dubiè, Scriptor elegantissimus, cujus fortè illud unum vitium est, quòd impensiùs omne dictionis & orationis vitium fugit; nihil præfert obscuri, præter nimiam luminum copiam, & nihil enim ejus orationem obscurat, nisi luminis & ingenii exuperantia; ille igitur dum hæc scriberet, & novos istos reformatores confutandos, aut saltem irridendos susciperet, qui nihil nisi aspera & acerba crepant, tuos ille solitarios habebat præ oculis, vestras illas Regio-portuenses, ad normam Sancygitani formatas & institutas, seu veriùs deformatas; pharisaicam igitur virtutem à Christiana discernere voluit; vultum illius non tam agrestem, quàm vos illum describitis, nec tam liberum, aut lascivientem, quàm mundus vellet, depingere conatus est: absit in primis, omnis lethalis noxa; timore Dei carnes confixæ sint; diffusa charitas in corde; frequens Sacramentorum usus; non probatis, sat scio; sed parum refert; cæterùm nihil vetat, moderatâ lætitiâ mortalem hanc vitam per se alioquin molestam & gravem temperatè condire; hilarem datorem diligit Deus, ridere cum ridentibus, flere cum flentibus; illud unum dumtaxat excipio, peccare cum peccantibus, errare cum errantibus, & cum Hæreticis sentire.

VI. Alium locum ejusdem auctoris subnectis. *Hic tamen* inquit, *ad inspiciendam artis vel naturæ pulchritudinem, oculis caret, voluptatem, tanquàm onus molestissimum aspernatur & fugit*, &c. *Injuriis & contumeliis tam non movetur, quàm si statuæ oculos & aures haberet; formosa mulier illi spectrum est, nec plus in illum valent imperiosi vultus, quàm sol in oculos noctuæ.* &c. itane verò? paucas lineas ex decem ferè paginis excerpsisti, nimirùm *lib. 7. pictur. moral. post sect. 3. cap. 2.* ubi agrestem & plusquam barbarum hominem scitè more suo describit, quem vernacula lingua appositè vocat *le Sauvage*, paucas, inquam, hinc indè lineas, seu pauca verba, in orationem minimè interruptam, musivi ad instar operis, compegisti; provoco ad oculos legentium; anteponis aliqua, postponis alia, varia inseris, addis ad libitum, vel omittis; hæc tamen demus ita esse; sed non te pudet perfectionis Evangelicæ, in hoc agresti homine, veram, ut dicis, effigiem agnoscere, qui nec se, nec quidquam aliud amat, nec Deum veretur, nec homines, novus Timon Misanthropos, qui se & omnes odit, cui nulla voluptas est nisi de malo, suo nimirùm & alieno; uno verbo, ferinum & inhumanum animal Erebi furiis satum, lege sis librum, mi Lector; ut videas, an vera narrem, & an uspiam esse queat manifestior calumnia; in hoc tamen fero, inhumano, & diris omnibus sacro homine nativam perfectionis christianæ imaginem agnoscis: illud etiam, quod habes de formosa muliere, finxisti, pro more, cum ibi de fœmina, ne verbum quidem. Hanc porrò pietatis disciplinam à Molinio traditam novam perperam vocas; illam quippe in Christo, in Joanne Evangelista, in Petro & Paulo; illam Martino, Paulino, Augustino, Ambrosio, Boetio; illam in Philippo Nerio; in Francisco Salesio, in Ignatio, in Maria Magdalena de Pazzis habemus; Appellarem si opus esset Ludovicum Granatensem, Joannem de Auila, Petrum Cottonum, aliosque benè multos, miræ sanctimoniæ & charitatis homines, qui vitæ communis speciem cum incredibili vitæ sanctimonia & flagrantissimo charitatis ardore conjunxerunt. Cæterùm stante divinarum & humanarum legum indemnitate, cultum illum interiorem magnifacio, cum exteriore communis vitæ ratione conjunctum; quamvis alioquin absit horrida illa & austera Macarii, vel Hilarionis species, quæ si cum interiore destituatur, nihil certè, aut parum juvat, immò plurimùm nocet, si fortè, ut sæpe fit, Pharisaica vanitas accedat; ab exemplis abstineo, cùm illa cuique sint obvia: quod autem impium Molinium esse dicas, dissimulandum esse, puto; impius enim qualem te esse constat, pium vocat, quod impium est, & quod pium est, pro impio habet; nam sua sic plures imponunt nomina rebus.

VII. Ad argumenta moralia deindè orationem convertis, & antè omnia, sugillas Escobarum, Sanione tuo referente, eo quod, dixerit, *tract. 2. exam. 2. cap. 1.* ambitionem esse appetitum inordinatum dignitatum & honorum, ex genere venialem tantùm, ex circunstantia tamen mortale. Dixisse, meminisse mel, iterumque, societatis doctrinam unius Escobarii placitis metiendam aut censendam non esse, unde perindè mihi est, sive hæc, sive alia dicat Escobarius, quem nec accusandum, nec defendandum suscepi, cùm is reverà non sit, in cujus capite bona, aut mala sors & omnes societatis fortunæ versantur; ut ut sit, Escobarium hoc loco perperam & iniquè reprehendis, cùm nihil adstruat, quod apud cæteros omnes commune & tritum non sit; ambitio igitur, id est appetitus inordinatus honorum ac dignitatum, ex se, id est, ex genere suo, & semotâ quilibet aliâ circunstantiâ, mortale peccatum esse, putas? sed dic mihi sodes, & appella præceptum Decalogi, vel Ecclesiæ legem, cui ambitio adversatur; ut inde concludere liceat, esse peccatum grave; nunquam appellabis, sat scio; hæc enim vulgaris & communis est omnium sententia; si vel unum auctorem classicum appellaveris, qui secus sentiat, ero mihi magnus Apollo: fateor quidem, ex ambitione interdum multa, eaque gravissima mala profluere, unde alterum malorum fontem appellare non dubitarem, quibus universum hominum genus jactatur; quid non mortalia pectora cogit, non tantùm aut, sed honorũ & dignitatum etiam sacratum, sacra, immò sacrilega fames? sed hoc, vel ex fine, propter quem ambitiosus honores ambit, vel ex modo, seu mediis, ut vocant, ad obtinendum ab eo adhibitis; nempe ille, ut plurimùm salrem, ut desideratos honores adipiscatur, justitiam everte, charitatem violat, nullum lapidem non movet, prefas & nefas agit omnia; hæc quidem ambitio, non ex se, sed vel ex fine, vel ex modo; sic igitur ea noxius non est, at si vel pulveri tormentario admiveas, si rectis injicias, si fœnili applices, magnum inde incendium & deplorandæ ruinæ consequentur: est autem quod vel obiter hic ostendam, unde hallucinandi occasionem duxeris; legisti haud dubiè, vel audivisti aliquando ex Catechismo, superbiam septem peccatis mortalibus, seu capitalibus, annumerant, unam esse, ambitionem verò superbiam aliam; indè facilè putasti peccatum mortale esse; erras, mi homo, erras: dicuntur enim capitalia, non quidem quod omnia mortalia censeantur, sed quod sint quasi quædam suprema genera, sub quibus cæteraqua omnia continentur; sed pudet, de his rectum disputare, quæ trita sunt apud tyrones, & de quibus vel ipsi pueri disputant in catechesi; sive unicè summistam verbo *superbia*, *legisses*, vel inde ignavia tuam castigare potuisses.

VIII.

VIII. Eumdem auctorem perstringis, circa eleeemosynam; hic sentit cum Patre Vasquez; sed jam [illegible] hæc materia plenè discussa est, in confutatione Epist. 6. n. 4. & 5. ut quò te remitto, & tantùm adjungo, interrogationem Escobarii pro responsione, [illegible] solutione à te acceptam fuisse; idque de indulgentia; quæstionem enim proponit Escobarius tract. [illegible] cap. 6. his verbis, *scio, in gravi pauperum necessitate divitem, non dando superflua, non peccare mortaliter; [illegible] teneretur sub mortali impertiri, deberet inquirere [illegible]?* Respondet solùm, *deberet misereri occurrenti*: audin quæstionem? quam pro responsione accipis; unde bona Jansenistarum fides comprobatur, ad frustra probationes quærerem rei per se notæ. Imponis etiam Garasso, quasi dixerit, inanem [illegible] elationis, seu vanam gloriam, hominibus, [illegible] loco, à Deo concedi; nunquam hoc dixit Garasso, impostor nequissime, nec illius verba, [illegible] alioquin perperam, pro more, à te versa, id [illegible]; tantùm enim dicit, labori honesto publicam [illegible] deberi, aut privatam quamdam animi voluptatem, seu delectationem; non dicit, inanem, vanam & immoderatam; quasi verò de opere bono à [illegible] lætari moderatè non possim? & Archimedes stupendus sit, quod privatam illam, seu domesticam voluptatem haberet, eamque pretioso tot novarum demonstrationum succo pasceret? quis neget, [illegible] lucubrationis publicas hominum laudes jucundissimum esse; immo & de opere laborioso, [illegible] alioquin summa laude non digno, ubi perfecit, operantem jure suo lætari posse? ita ut [illegible] operantis, justum præmium operis censeatur. Rarum abest, quin te ad Moinium remittam, ut te [illegible] agresti suo conjungat, utpote qui ne coactus quidem tanas ingrata illa sua voce gaudere sinit, & quidam quasi misantropos esse videaris, omnem scilicet, quamvis alioquin nativum, à natura inditum, & rationi consentaneum rectæ & bonæ operationis sensum mortalibus invideris: nihil aliud profecto Garassus, nisi gaudium quoddam quasi florem laudabilis actione nasci; & nullibi dixit, vanam [illegible] gloriam Dei munus & donum esse; cur igitur [illegible] cur ingeniosissimo & grandis animi scriptori affingis per exquisitam malitiam? cur demum [illegible] incredibilem inscitiam vanam & inanem gloriam à moderata lætitia non distinguis?

IX. Amplissimum hic aperis recriminationi campum, at citra omnem recriminationem, dicam obiter, quod jam omnes sciunt, nimirum ita vos laudis [illegible] amantes & cupidos esse, ut emissarios passim & hyperbolicos laudum vestrarum Precones totam fere Europa conducatis; quibus parum esset, laudes vestras putidè celebrare, ingenium, stylum, [illegible] nimium, laudare plurimùm, nisi errores vestros etiam defenderent, & libros à vobis editos distrahere. Quorum certè hoc loco, cum satis quadret, omittere non possum, nimirum famosum illum Apostatam, publicorum mendaciorum Architectum, apud [illegible] vos, conductum vobis fuisse, ut causam vestram, laudes vestras, errores vestros commendaret, & laudes vestras commentis suis seu gazulæ, ut vocant, insereret; stylus quippe vester, quamvis sub [illegible] nomine prodeat, satis superque se prodit: ejusdem quoque apostatæ opera, sæpe ac sæpius usi estis, [illegible] Jesuitis multa imponeret; memini, aliquando legisse, in iis commentis, Jesuitas, renunciata gravioribus immo & amœniorum disciplinarum provincia, [illegible] conscientiæ, ut ajunt, modò dumtaxat vacarent; sed hæc legi, risum tenere non potui; cùm multa Jesuitarum millia nebulonem illum aperti mendacii convincant; innumeri quippe, Jesuitas inter, & superioribus disciplinis, & amœnioribus literis, & doctrina dogmatica, & utraque eruditione, sacra & profana, & abstrusioribus Mathematicis, aliaque omnis generis literatura instructi sunt; immo, illo ipso anno, quo hæc cucullatus apostata publicarat, supra centum & triginta, de variis argumentis, ab hominibus Societatis in diversis regionibus, citra pauca, de casibus conscientiæ, volumina in lucem prodierunt. Hoc autem mihi revocat in memoriam, liberius & injuriosum, quamvis alioquin falsissimum alterius Cucullati dictum; nimirum Jesuitas Theologiæ morali, & casibus conscientiæ nullam operam navare (quam bene inter se isti duo conveniunt) sacrorum canonum esse imperitos, & conciliorum rudes, ac proinde mirum non esse, quod supremi Hierarchæ illorum opera minimè utantur; subdebat alia, de junioribus scholarum inferiorum magistris, sed quia ad rem literariam non pertinent, prudens omitto; itane verò, mi homo, Jesuitæ Theologiæ morali operam minimè navant? appellare tamen possem centum auctores Societatis, qui de hoc argumento egregiè scripserunt: quod attinet ad sacros canones & conciliorum rem, non desunt, credè mihi, hujus artis & notitiæ peritissimi, qui Aristarcum illum, per aliquot annos, multa super his docere queant; cur demum Jesuitæ ab Hierarchis de his non consulantur, sed alii longè levioris armaturæ, discutere non vacat; unum dumtaxat obiter indico, rarò scilicet accidere, ut Jesuitæ sese intrudant, & sua minimè vocati obtrudant officia, vel ad doctrinæ speciem, primorum gratiam capiant; quamvis alioquin multos esse, constet, quos in hoc valeant imitari; sed absit, spontè quidem currunt ad labores, ad supplicia, ad mortem pro Christo; non verò ad honores & primorum gratiam; eò vix trahi se sinunt, si fortè paucos excipias; fieri enim non potest, in tanto numero, quin aliqui suo munere minùs rectè fungantur; quasi verò in omni hominum genere, etiam sacro & apostolico idem non fiat; quilibet Ordo, quamvis alioquin sanctissimus, suos habet nebulones, transfugas, apostatas; collegium Apostolicum proditore non caruit; unde pessimè & iniquè ii se gerunt, qui unius, vel alterius vitia universo generatim Ordini tribuere, vel imputare non dubitant; quod quàm sit à ratione alienum, nemo cordatus non videt. Sed ulcus non premo, ne quid fœtentis puris exprimatur: ad te redeo Willelme:

X. Miraris deinde, quod Baunius, cujus tamen textum falsas, dicat, dolorem de temporalibus bonis proximi, peccatum mortale sibi non videri, secus tamen dolorem de spiritualibus; miraris item, quod Escobarius doceat, cujus etiam locum adulteras, acediam illam, qua dolemus & afficimur tristitia, vel de Sacramentorum institutione, vel de divinæ gratia œconomia, vel de bono Dei, lethali noxæ non eximendam; & quod idem Escobarius, cujus verba etiam mutasti ad invidiam, scribat, non esse peccatum, comedere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, modò non obsit valetudini corporis & rationi mentis, immo & usque ad vomitum, modò inde gravia salutis incommoda non exoriantur. Hæc sunt quæ tibi mira videntur; quod ad primum attinet, invidiam ex genere suo, si vel ipsum Escobarium consulas, esse peccatum mortale, competies, si bonum illud, de quo dolemus, præ invidia, sit gravis momenti; nec quisquam, opinor, in hac sententia Baunio suffragatur; nisi tamen finis illius tristitiæ sit tan-

tantùm venialis, immo & honestus, qualis esse potest; quis enim neget, jure aliquem dolere posse, de prospera malorum sorte: quamquam Baunius sibi contradicit; nam paulò inferiùs nimirum c.7.concl. 6.dicit, cum Navarro, invidiam ex accidenti tantùm esse veniale & cap.39.concl.15.hæc habet, *invidia ex natura sua est mortale*; etiam quando est dolor de bono temporali proximi, ut expressè concl.16. Quod dictum est de acedia, in dubium revocari nequit; unde constat, quàm peritus sis rerum istarum. Quod demum pertinet ad gulam; ibi statuit Escobarius; & potiori jure P. Sanchez, quem in hanc rem citat, ad justam dumtaxat satietatem perveniri; justam, inquam, non immoderatam & exuperantem, vel justos fines excedentem; atque ita comedere usque ad satietatem, peccatum non est; qua enim lege id vetaretur? quod autem simplex voluptas gustus, turpe motivum non sit, multi auctores docent, præter Thomam Sanchez; nimirum delectationem ex gustu quæsitam, moderatam scilicet, culpæ non verti; in hanc rem citavi alibi Bonavent. Scot. Almain. Major. Gabriel. Cajetan. Sanch. si demum interveniat vomitus, sed absque alio incommodo vel corporis, vel capitis, censet Escobarius, esse tantùm veniale, pro quo etiam alibi multos citavi, nimirum D. Th. Cajetan. Navarr. Tolet. Tabien. Less. Layman, Busemb. Benedict. Bail, & alios: rem istam, ut tu, leviter perstringo; quia de illa fusius in notis.

XI. Accedis ad Thom. Sanch. cui manifestam imposturam affingis, quasi doceat, licitum esse, mentiri, & fallere: multa quidem in versione Latina emendasti, quæ in vernacula perperam adstruxisti, & quorum, in flagranti deprehensus, Annato dedisti pœnas; multa tamen incorrecta reliquisti; tanta enim pravitas, ut sic loquar cum Quintiliano, inemendabilis est. 1. dicis doctrinam illam de verborum ambiguitate, vel amphibologiæ usu, novam & propriam Jesuitarum esse, reticitis, de industria, auctoribus, quos Sanch. ipse laudarat, nimirum Sylvestr. Angel. Navarr. Salon. Manuel. Philiarc. quibus addo Adrian. Major. Paludan. Bonacin. Joann. Sancium Trullenc. Sayr. immo & Augustin. cum multis aliis, qui Jesuitæ non sunt; cur ergo dicis, doctrinam illam à Jesuitis excogitatam? *solerter*, inquit Fabulinus ille tuus, *excogitavimus*. 2. hæc verba Sanchez, *proferre verba ambigua mendacium non est*, ita vertisti. *licet uti verbis ambiguis*; quasi verò licitum sit, quidquid mendacium non est. 3. affingis, quod Jesuitæ doceant mendacium effugere, dum aliquid falsi persuadere conaris; nescis profectò, quid dicas; quasi verò mentiri, non sit, aliquid falsi persuadere. Nunquid hæc repugnantia non sunt; illud igitur Sanchez non docet, sed id unum duntaxat, licitè quempiam uti verbis ambiguis; si tamen justa causa adsit; quæ si fortè desideratur, & juramentum interveniat, mortale perjurium vocat, lib.3.cap.6.n.18. 4. illam periodum quam subdis ex Sanch. characteribus Italicis descriptam, uno tenore, ac minimè interruptè, per sex lineas minutissimi typi, ad finem perductam, & sic incipientem, *jurare quispiam potest, se aliquid non fecisse, quamvis reverà fecerit*, &c. ex variis locis, seu versibus huc illuc dispersis compegisti, & unum cum alio, per solitam copulam &, vel tuum illud *inquit*, consuisti; quasi hoc modo enunciata hujus auctoris esset, aliqua verba primi membri, n.15. leguntur variè tamen disposita; secundo membro aliquid simile habetur post sesqui alteram columnam; tertium ad n.19. refertur & à secundo distat altera sesquicolumna; hæc verba *ante nativitatem* ex n. 26. post sex integras columnas excerpta sunt. 5. omittis, per syncopem fraudulentam, varia probationum capita, à P. Sanch. adducta & petita ex S. Scriptura, ex SS. Patribus, ex Sanctorum exemplis; auctores etiam ab eo citatos reticuisti, limitationes & conditiones ab eo prudenter appositas prætermisisti, g. lethalem culpam ab eo admitti, qui jurat, animo persuadendi falsum n.13. item illud, *nullo modo licet uti verbis ambiguis*, num. 16. item illud nomine *re bene inspecta mortale perjurium est*. Cæterùm de hoc argumento auctores Societatis, doctrinam singularem & propriam non habent, sed communem defendunt, nimirum uti verbis ambiguis absque justa causa semper illicitum esse; quamvis alioquin mendacium minimè involvant; & ad restrictionem mentalem, longè graviorem causam desiderari; sed de hoc argumento aliàs non uno loco; Fillucii textum pariter depravasti; sed cum eadem cum P. Sanchez doceat, eadem responsio huc etiam quadrat.

XII. Quod subdis de promissione ex eodem Escobario tract.2.exam.3. cap.6. tibi negotium facessit & gravis piaculi loco tibi est, nimirum quod simplex promissio absque stipulatione, pacto oneroso, & juramento, quam quis facit, absque animo, se obligandi, non obliget in conscientia, nisi alioquin scandalum, aut grave proximi damnum sequeretur (cui hæc reticuisti nebulo) quisquis autem habet animum, hoc ipso se obligat; huc usque Escobarius: quid porro aliud dici possit, non video; cum vera promissio non sit, absque animo promittendi; adhuc mum, igitur, mendacium esset veniale, semoto scilicet juramento, & proximi damno; at si non sit promissio, non obligat. Quod autem ii qui promittunt absque juramento, expressa formula, non habent intentionem absolutam se obligandi sub peccato, multi docent apud Thom. Sanch. lib.1. de matr. disp. 5. n.21. utrùm demum esse queat voluntas promittenti absque voluntate se obligandi negant apud d. Sanch. n.4. Sot. Petr. de Ledesma, Lopez, Penna, Manuel. Aragon. Guttier. asserunt verò apud eundem n.5. Richard. Bonavent. D. Antonin. Angel. Sylvest. Armill. Henriquez, Medin. Tabien. Viguet, Palac. quos sequitur idem Sanch. sed hæc quæstio videtur esse de nomine.

XIII. Fingis deinde tam spurca, tam obscœna, & pecude potiùs quàm homine digna, in materia pudicitiæ, remissarum, seu laxarum opinionum exempla, ex Jesuitarum libris excerpta, ab illo tuo Fabulino fuisse tibi exposita, ut pluribus literis implendis facilè sufficere possent; sed hæc à te omitti, pro religione, dicis, ne ii, quibus literarum tuarum fit copia, tali lectione animum commaculent; nequam illud in te probè *qui Curios simulant*: quidquid obscœnum & spurcum fingi potuit, in tuas literas, quasi in sentinam projecisti, & puder, inquis, vel unicum hujusmodi laxitatum exemplum obiter indicare: nullum in hac materia indicasti, mi homo, quia nullum invenisti; notorium est, parvitatem materiæ, ut vocant, in hoc à Jesuitis, nec agnosci, nec probari; nominatione uti facilè foret; vos enim toti estis in mulierculis & fœminis fallendis, concinnandis, fœmandis, instituendis; quanta audivimus & legimus in hoc genere facta, scripta, dicta; Ecclesia vestra Regiportuensis, si non Prophetas, saltem Sybillas habet, nunquam tamen divino spiritu afflatas; sed stylum sustineo.

XIV. Dogma inauditum esse dicis, quod Baunius docet, nihil injuriæ parentibus inferre puellam, quæ volens & ultro sese alteri postituit: inauditum, inquis; miror sanè, quod nunquam audieris, cùm re-

non satis longæ tibi sint aures; inscitiam potiùs in-
[illegible]tam tu ipse præfers, qui nescias, innumeros ita
[illegible]; non negat Baunius, ab utroque graviter de-
[illegible] contra castitatem, immò & contra justitiam,
[illegible] inde scandali, infamiæ, damni, puellæ paren-
[illegible] proveniat; innumeros, inquam, quos ex parte in
[illegible] & alibi citavi, puta Bañez, Navarr. Petr. de
[illegible], Megal. Graff. Sot. Sanch. Vasq. Less. Coninc.
[illegible] Sutr. Molfes. Dian. Lug. Tanner. Busemb. Le-
[illegible] Conrad. Petr. de Ledesm. Trullench. D. Anto-
[illegible], ab omnes, aliique bene multi, si fidem tibi ha-
[illegible], nunquam in scholis, in rotis, aliisque tribu-
[illegible] audiri fuerunt; quid quæso absurdiùs, quid
[illegible] dici poterat? non est igitur dogma inaudi-
[illegible], ut ais, sed communis omnino sententia, quam
[illegible] hucusque damnare ausus est, quam nemo ha-
[illegible] probabilem esse, negavit; virgo enim alicui
[illegible], invitis parentibus, nullam iis injuriam in-
[illegible], quamvis alioquin contra prudentiam & obser-
[illegible], ut plurimùm, delinquat; si ergo corporis
[illegible] clam faciat, ac proinde citra parentum in-
[illegible], vel damnum, inde iis proveniens, peccat
[illegible] contra castitatem, non tamen contra justi-
[illegible] nemo negat, hanc rationem alicujus momenti
[illegible], ut ursit de opinionis veritate; de qua non agitur
[illegible] hoc, sed tantùm de illius probabilitate: erat au-
[illegible] potiùs, quòd auctores Catholicos super hac re
[illegible], quàm Pe[illegible]tam illum ethnicum, cujus au-
[illegible] in hoc genere causæ nulla prorsus est.

IV. De ornatu, seu viri, seu fœminæ, Escoba-
[illegible], quem tamen hoc nomine corripis, modestiùs
[illegible] non potuit; si fit enim animo malo, inquit, ut
[illegible], aut quæ adamatur, mortale crimen est; si alio
[illegible] fine, v. g. ut maritus, aut uxor alliciatur, non est
[illegible] peccatum; si fiat non malo fine, (audin) malo fine, sed
[illegible] naturalem fastus inclinationem, veniale tantùm
[illegible] aut aliquando nullum, cùm scilicet illius inclina-
[illegible] affectus inordinatus non est: ita ille, *tract. 1. ex-*
[illegible] 3. cap. 1. Baunius verò *cap. 46. quæst. 7.* docet qui-
[illegible], fœminam absolvi posse, quæ ut marito placeat,
[illegible] patriæ consuetudinem servet, se se ornat, quam-
[illegible] alioquin sciat, inde aliquos occasionem peccandi
[illegible], quod tamen ipsa nullo modo intendit; & ex
[illegible] in hanc rem Sauch. & Lorcam, addere poterat
[illegible], Armill. Navarr. Granad. Azor, Major. Du-
[illegible], Bonacin. Graff. Dian. & alios, qui docent, ne-
[illegible] propter alterius malitiam, suo jure privan-
[illegible] esse. Fœminarum modestiam summoperè pro-
[illegible] lascivientium illam muliebris mundi pompam
[illegible] non possum; at insignium doctorum sententiam
[illegible] damnare profectò non possum; præsertim cùm de
[illegible] moderato, per se non malo, agatur; si enim a-
[illegible] vel turpe, vel minùs decens accedat, puta la-
[illegible] quædam nuditas brachiorum, pectoris, humeri,
[illegible] ubi cubi fit, nullus reverà Baunius, nullus Escoba-
[illegible] ipse id eximat; uno verbo, hanc opinionem,
[illegible] eximii Doctores adstruunt, possum quidem
[illegible] sequi; sed damnare non ausim.

V. Lessium deinde aggrederis, quòd scilicet ad
[illegible] Scripturæ loca, quibus dictus ornatus severè pro-
[illegible] videtur, in hunc modum responderit; *propter*
[illegible] *Ethnicorum, illo tempore, ita præcipi expedie-*
[illegible]. Fœdissimè Lessium mutilasti, quatuor dumtaxat
[illegible] ex illo excerptis, & omissis omnibus aliis argu-
[illegible], petitis à Scriptura, SS. Patribus & Principi-
[illegible] scholæ, quibus suam sententiam luculenter pro-
[illegible]; nihil enim Lessius præterisit ad doctrinam il-
[illegible] firmandam; nempe cùm sex modos exposuisset,
[illegible] ille ornatus mortali culpæ vertitur, communi
[illegible] sententiæ stare vellet, nimirum ornatum illum
per se præcisè non esse peccatum mortale; tribus
modis ad dicta Scripturæ loca respondet, copula *vel*
connexis; tertium tantùm adduxisti, duobus prioribus
& potioribus dissimulatis; nimirum Scripturas
illas continere meram exhortationem, cùm nullum
verbum præceptivum habeant, aut si continent præ-
ceptum, illud tantùm est pro illis, quæ se ornabant,
ut aliis placerent, ut notat D. Thom. ex glossa; aut
certè propter ædificationem, ut supra. Quæris de-
mum ex tuo Fabulino, undenam id Lessius hauserit,
eique, more tuo, hanc responsionem suggeris; nun-
quam, inquit, inquirendum esse, unde Jesuitæ suas
sententias hauriant; quid enim refert? cùm talium
virorum decreta suapte gravitate sint probabilia; hæc
prorsus ad invidiam; cùm tamen facilè respondere
potuisset, hausisse ex veteri & novo Testamento, ex
sanctis Augustino & Thoma, ex præcipuis, seu Prin-
cipibus Theologis; immò dato etiam, & non conces-
so, immoderatum illum ornatum ex se ac per se
lethali noxæ non verti, utì Lessius post selectum illum
Theologorum & Canonistatum manipulum, docet,
manifestum est, opposita Scripturæ loca aliter solvi,
aut explicari non posse, quàm eo triplici modo, quem
Lessius exposuit.

XVII. Crimini etiam vertis Moinio, quòd dictum
ornatum vetulis dumtaxat interdicat: facetè qui-
dem, juxta atque ingeniosè vetulas illas ridet & ludit
elegantissimus Scriptor, quarum dorsum curvavit in
pontem senecta, & faciem aravit, rugisque asperavit:
nihil aliud de ornatu illo adstruit, quàm quod ab auc-
toribus appellatis accepit; hæc enim habet, *juventa-
tem, quæ flos virescens ætatis est, ornatus decet; sed in hac siste;
intempestivum esset, rosas in nive quærere; stellæ dumtaxat,
quæ nunquam senescunt, perpetuas agunt choreas; rationem
& speculum consuli, par est, decori & necessitati servire, nocte
ingruente, receptui canere.* Vides, quàm acutè ludat a-
nus illas, quæ in corpore semimortuo juniorum cul-
tum affectant, quo nihil mage ridiculum unquam ex-
cogites: fallor, non dubito, quin cultissimo scriptori
pœnas aliquando daturus sis; utpote qui Theologiæ
rudis & imperitus, Theologiam ipsam restaurandam
suscepisti, & juxta tritum illud, *sus Minervam*, doctissi-
mos Theologos arguas, quòd nec tuo gustui servire,
nec ea scribere dignati sint, quæ tuo calculo donares;
risum tenere non possum, dum repugnantia illa, qua-
si totidem chimæras & hircocervos oculis meis sub-
jicio, & propositiones istas confero, Musicus ædifi-
cat, Geometra Theologos docet, Laicus Presbyteros,
scurra prædicat, histrio prophetat, Molineus, Mon-
taltius, Wendrockius, Theologiam moralem, Jan-
senius, Aurelius, Arnaldus religionem restaurandam
susceperunt; hæc sunt profectò ridicula, quàm lasci-
vientes anus, quas Moinius paulò ante lepidè ridebat.

XVIII. Redis ad Escobarium, qui permittit nup-
tæ fœminæ, pecuniam clam viro suo accipere, ad lu-
dum, dandumq; pauperibus, intra limites & decen-
tiam status; hæc quippe, inquit ille, non peccat acci-
piendo aliquid, quod maritus rogatus facilè conce-
deret, *tract. 1. exam. 9. cap. 3.* quid quæso in his carpen-
dum vides? Baunius *cap. 19.* citat in hanc rem Sylvestr.
Petr. de Navarr. Angel. Reginald. quibus adde Mo-
lin. & alios decem à Diana citatos, item Less. Pa-
ludan. Dicastill. Trullenc. Bonacin. Busemb. & a-
lios ab iis citatos, qui tamen omnes supponunt,
mulierem illam ejusmodi, ejusque conditionis esse,
cui ludus honestus & moderatus, item eleemosy-
næ, aliaque id genus, ad sumptus necessarios con-
cedi possint. O utinam fœminæ in vos adeo li-
berales non essent; invitis etiam maritis, aut pupillis;
utinam

utinam boni quidem Administratores Patriarcham vestrum in componendis rationibus nunquam imitarentur; rem istam ultrà non premo, nec urgeo, ne tabum fœtens effluat.

XIX. Tandem ad auditionem Missæ descendis, ut Escobarium, Hurtad. Coninch. Vasq. Turrianum, Baunium, & alios sugilles; sed jam ad singula venio. Nonnulli docent, eum satisfacere præcepto audiendæ Missæ, qui debita corporis compositione interest, id est, nihil exteriùs facit, quod exteriori modestiæ, & honori cultui debito repugnet, licèt interiùs aliud cogitet: aliqui Theologi & Canonistæ hanc sententiam tenent, ut Durand. Sylvest. Rosell. Medin. S. Antonin. aliique, quos citat & sequitur Diana *part. 3. tract. 4. resol.* 101. item Less. Conine. Hurtad. Henriquez, Layman, quos citat & sequitur Lugo *de Euch. disp.* 22. *sect.* 2. *n.* 27. contrariam tamen sententiam tenent Suar. Vasq. Sanch. Bonacin. aliique ferè innumeri citati ex parte à Dian. *part.* 1. *de hor. canonic. resol.* 2. Vasques, cum aliis bene multis, docet, illum satisfacere præcepto, qui die festo templum ingressus, unam Missam audiret, sed absque animo satisfaciendi præcepto; quia reverà Ecclesia non impetrat actum illum reflexum intentionis, ita præter Vasq. Suar. Coninc. Lugo, Valent. Laym. Sanch. Salas, citati à Busemb. *lib.* 1. *tract.* 2. *c.* 3. *dub.* 3. nihil porro in hoc, cùm opposita sententia ne probabilis quidem esse videatur. Sed, inquis, Jesuitæ docent, ab eo præceptum impleri, qui auditâ parte unius Missæ, omissam deinde partem alterius audit; ita est, aliqui hoc docent, nimirum Sotus, Navarr. Sa, Henriquez, quos citat & sequitur Diana *p.* 2. *tr.* 3. *miscell. resol.* 18. item Major, Medin. Ægidius, quos citat, sed non sequitur Fagund. *lib.* 2. *de præcept. Eccl. c.* 6. *n.* 11. item Bonacina & Hurtad. sed oppositam sententiam defendunt Suar. Fagund. Coninc. Reginald. Lugo, Busemb. Martinon, Castropal. Tamburin. & cæteri omnes Jesuitæ, præter unum vel alterum; unde potiori jure negant, duas partes, vel tres, vel quatuor diversarum Missarum simul audiri posse; & pro hac sententia Azor & Sanchez malè citantur, ut alibi ostensum est; immo Suar. Lugo, & alii hanc opinionem absurdam esse, pronunciant, quorum judicio lubens subscribo, & ipse Baunius *c.* 17. *concl.* 15. expressè dicit, tenendam non esse, quia scilicet repugnat usui. Sed quia de hac re satis fusè & accuratè aliàs, plura non addo. Unde sanè tot ac tantis declamationibus locus non fuit, propter aliquot verba, quæ incauto Escobario exciderunt, qui nec rem istam discussit, nec suam mentem aperuit, sed tantùm Sanchez pro hac sententia, perperàm licèt, ut jam dixi, citavit.

XX. Moinium denique perstringis, quòd scripserit, *pietatem vitiis oppositis, & voluptate ipsa faciliorem esse*; ita ut ipsum *vivere difficiliùs sit, ipso piè vivere.* O utinam homines id curæ & operæ virtuti sibi comparandæ impenderent, quod vitiis persequendis impendunt; utinam pro Christo eos labores susciperemus, quos homines pro mundo suscipiunt; utinam pro cælestibus delitiis, divinæ charitatis thesauro, Dei gloria, Ecclesiæ dignitate, propagatione fidei, religionis incremento, ea faceremus, quæ passim pro obscœnis voluptatibus, terrestribus divitiis, mundanis honoribus, familiæ & status augmento, ambitionis, aliarumque cupiditatum saturitate, homines præstant: hæc sunt notoria, & mundanis etiam hominibus comperta, qui fatentur ultrò, in rerum mundanarum tractatione, plùs amari esse, quàm dulcis; plus fellis quàm mellis; plus spinæ, quàm rosæ; plus laboris, quàm quietis; plus umbræ, quàm lucis; plus speciei atque figuræ, quàm veritatis & rei: et tamen quasi fascinati quibusdam mundi præstigiis rapi se, vel abripi sinunt; hoc inquam fatentur ultrò & dictare non cessant; cur ergo ea reprehendis in Moinio, quæ adeò perspecta sunt & notoria, ut ipsi mundani homines, quantumvis à carne, mundo & cacodæmone obcœcati, ea perspiciant; dicam iterum, utinam tam impensè homines pro Deo laborarent, quàm pro carne, mundo & cacodæmone laborant; utinam vestri illi pro religione & fide præstarent, quæ pro adstruendis & defendendis mordicus suis erroribus præstiterunt; utinam ferreus ille stylus (sic aliqui eum vocant, fortè propriam, cùm reverà sit plus quàm ferreus) Deo, Ecclesiæ, & charitati, non verò hæresi, schismati, & calumniæ servisset; utinam tot paginas pro veritate scrisissent, quot libros & codices pro damnatis erroribus in publicam lucem ediderunt. Hoc denique addo, ut tritum proverbium tibi occinam, memoriam oportet esse memorem; prima enim pagina, et Barii libro, cui titulus, *Paradisus apertus*, &c. multa excerpsisti; sub finem tamen epistolæ vernaculæ, hæc subdis, *post hasce literas scriptas, vidi librum, cui titulus, Paradisus apertus, auctore Barrio.* Scriptis literis, librum illum legisti, libri tamen textum in literis non scribis, & rides; non legeram, inquies, sed à Jesuitis accepi, nimirum ab illo Fabulino, cui tamen omnia suggeris; an fortè homines habes cucurbitarum loco? quis enim non videt, meram fictionem esse? tu ipse fateris in proloquiis, aut certè alius tuo nomine; quid facerem; scurram & morionem ubique agis, omnes, & omnia ludis; qua ludionis personam sustines, & insignis joculatoris partes; sed utinam errores, calumniæ & impostura abessent, simplex enim mendacium facilè tibi condonarem.

EPIST. DECIMÆ Confutatio.

I. CAllidissimam, inquis, Jesuiticæ disciplinæ industriam hæ literæ retegent, confessionis scilicet lenimenta, quibus homines allicuntur, & submovetur nemo: & in hanc rem citat librum cui titulus est, *Imago primi sæculi, pag.* 401. & 1. *cap.* 2. item *lib.* 3. *cap.* 8. ubi hæc pia & religiosa calliditas, & pietatis solertia ab autore libri agnoscitur; his artibus, inquit, alacriùs nunc purgantur crimina, quàm committuntur; plurimique vix citiùs maculas contrahunt, quàm eluunt; nec sunt exiguo numero salutares illæ versutiæ, ut Fabulinus ille ultro fatetur, quibus illa duriora Sacramenti Pœnitentiæ lenimentis molliuntur; nimirum pudor in certis peccatis confitendis; in exprimendis circumstantiis allegentia; obeunda pro peccatis pœnitentia; concipiendum non peccandi propositum; occasionum, quibus ad flagitium trahimur, fuga; dolor denique de peccatis admissis; in his potissimùm mollienda Jesuitarum, inquit, desudavit industria, cum prospero eventu; nihil enim acerbum in his relictum.

II. Tam

II. Tam falsa & calumniosa sine stomacho refutare non possunt; & ut ab eo libro, cui titulus, Imago primi sæculi, ducam initium, citas illius pag. 401. non in vernacula, tum versione Latina; sed ibi nihil eorum prorsus, quæ fingis, invenio; provoco ad omnes, qui vel legere sciunt; ad pœnam libri, ut vulgo in scholis dicitur; ut vel inde omnes intelligant, quàm sis homo nullius fidei, frontis præstitæ, ac perditæ conscientiæ. Citas deinde, eadem in de lib. 1. cap. 2. in quo etiam nihil eorum, quæ in eo loco excerpta, Italicis, ad luculentam distinctionem, characteribus descripsisti; consule, mi Lector, librum illum, & si quidpiam eorum, quæ in dubio imponit reperias, tum certè audire vere mortalium mendacissimus: citas denique lib. 2. cap. 8. ubi non invenio piam illam, quam altè mentitus, Societatis calliditatem, religiosam illius Societatis solertiam; ibi enim dumtaxat, parvulus licèt, auctor recenset maximum illum confessorum & pœnitentium turbam ad sacram exhomologesin accedentium, quem tantum fuisse, refert, ut inter solenniores anni dies, & principem Festum omnium vix discrimen appareat; *alacriùs*, inquit, multò atque ardentius scelere jam expiantur, quam ante solebant committi; quis hoc amabo tegate ausit, qui concursum illum pœnitentum sacra tribunalia obsidentium aspiciat? nihil jejunestrua, nihil hebdomadaria expiatione mobilior receptum est magis; plurimi vix citiùs macula contrahunt, quàm eluunt; id est, vix peccant, cum statim ad peccati remedium confugunt: ibi ergo de frequenti Sacramentorum usu ab hominibus Societatis inducto hic Auctor agit: illinc accepisti, & eò te contractum odium adversus Societatem induxit, ut Latinè vix intelligas: sed illud maximè te pupugit, quod institutis vestro & regulis vestris nihil opponatur magis quàm frequens ille Sacramentorum usus; quid mirum igitur, si Jesuitas odio prosequi & dilaniare cupiatis, qui velis, nolis, ad salutem fidelium & publicam totius Ecclesiæ gratulationem, usum illum feliciter induxerunt.

III. In eo igitur capite tantùm agit auctor de frequentiore usu Sacramentorum, ut dixi, à Societate introducto, ad quem Societas, ab incunabulis fidei ubique hortata est, & in eo jam inde ab exordio suo tota fuit, ut Christianum Orbem accenderet amore tam utilium animis præsidiorum; idque obtinuit privatis congressibus, scriptis libris, rudium & vulgi, per conciones & catecheses instructione, sodalitatum erectione, decenti sacrorum tractatione, assiduaque mysteriorum, quæ commendabat, administratione: at quo successu? bone, (ita prosequitur auctor) quo nec maiorem sperare potuit Societas; quantus ubique concursus, quam impar numero fuit operosa Confessariorum sedulitas, adeo in plerisque Societatis aliisque templis obsessa perpetuo affluxu sacra Tribunalia alacriùs multo atque ardentius scelera jam expiantur, quam ante solebant committi, ut supra dictum est. Quid quæso hic non pium, non sanctum, non sinum? subdit auctor illustrium virorum testimonia, Valentiæ scilicet, S. Thomæ de Villa-Nova; Romæ, Cardinalis Baronii, qui urbanum Societatis templum Anastasiam appellare non dubitavit; ubi, aliorum; quamquam in re notoria, testibus non indigemus; illud porro, ut dixi, vos altè pungit, qui frequentem Eucharistiæ & Pœnitentiæ usum è medio tollere voluistis; quid enim aliud libri vestri, institutiones & catecheses vestræ, documenta & exempla vestra! neque id sanè Jesuitis modicæ laudi & gloriæ vertendum, quod in omnibus sint vobis oppositi; non modò in sacra fidei & morum doctrina, verùm etiam in modo & methodo agendi, orandi, dicendi, scribendi, docendi, in Rhetoricis, Geometricis, Logicis, Physicis, Theologicis, cæterisque omnibus; Polus Polo magis oppositus non est, quàm Jesuitæ Jansenistis, & hi vicissim illis contrarii; utra vero pars melior, Deus scit, omnes verè Catholici sciunt, Ecclesia multis constitutionibus definivit.

IV. Quod ad pudorem supra memoratum pertinet, trium benignarum opinionum lenimentis à Jesuitis illum satis molliri, Fabulino tuo suggeris; prima est Escobarii, docentis tract. 7. exam. 4. cap. 7. posse quem ordinario Confessario aperire peccata venialia, postquam alteri mortalia jam aperuit, ut bonum nomen apud priorem retineat, modò tamen pœnitens ob hac causam in occasione peccati mortalis non maneat, nec faciliùs peccatum admittat, vel remedium necessarium ab ordinario dumtaxat adhiberi queat: ita sentit Escobar, & citat in hanc rem Suarez, ita est, Suares hæc habet tom. 4. in 3. p. disp. 21. sect. 1. num. 13. ubi pro hac opinione citat Navarr. in summ. cap. 21. n. 42. & refutat Sotum qui dicit, esse hypocrisim & mendacium virtuale; sed profectò ibi non est per se loquendo peccatum mortale; cum nec sit contra integritatem confessionis, nec contra veritatem, nec contra ullum divinum, vel Ecclesiasticum præceptum; qua enim lege tenetur homo, qui sui juris est, uni potiùs, quàm alteri confiteri? statuo enim utrumque ritè approbatum debitam jurisdictionem, tum in personas, tum in casus habere; deinde nihil falsum adstruit; igitur non mentitur, sed utitur jure suo, idque absque ulla hypocrisi, quæ semper cum malo fine conjuncta est, & obducta boni specie malum operatur: quasi verò quisquis nomini suo consulit, utens jure suo, hypocrita censendus sit? vos certè non ita, qui obtento illo restaurandæ Theologiæ moralis ac reformandæ Ecclesiæ zelo, errores vestros ab eadem Ecclesia damnatos, blasphemias vestras obtegere & inaurare impensè satagitis: hæc communis quædam omnium hæreticorum & schismaticorum vox est & hypocrisis; nihil nisi reformationem & abusus Ecclesiæ crepant; sed hypocritæ, ejurate primùm errores vestros, indemnemque fidem servate, ut de restaurandis & restituendis bonis moribus deinde cogitetis. At, ne quid dissimulem, consilium vestrum palam compertum est, summum rigorem ad usum Sacramenti pœnitentiæ accersere voluistis, ut ea difficultate homines territi ab eo arcerentur: hinc non tantùm errores circa divinam gratiam & liberum arbitrium ab heterodoxis, fœderatis vestris accepistis, sed cum iis etiam, circa Sacramentum pœnitentiæ, vos sentire, multa persuadere videntur, 1. loco perfectæ charitatis & contritionis actum in hoc Sacramento desideratis; longam deinde per aliquot menses & annos pœnitentiam præmittendam esse, ducitis, omnino implendam, antequam pœnitens absolvatur; absolutionē demū Sacerdotis meram declarationem esse vultis, Ecclesiæ nomine factā, quæ declaret, Sacerdotis ministerio, sibi factū esse satis, eamque pœnitentiam videri, quā Deus ad

miserandum commoveatur : hæc præcipua sunt doctrinæ vestræ, circa hoc Sacramentum, mysteria, quamvis illa ore tantùm semiaperto, & furtiva quadam expressione declaretis.

V. Secunda sententia ejusdem Escobarii est, & eodem loco tradita, nimirum posse quem in confessione generali aliquod peccatum mortale ab ultima confessione patratum inter alia peccata, etiam non monito Confessario, aperire; quamvis multa emendaveris in Latina versione, quæ in vernacula Epistola peccaras, multa tamen non emendasti; verba illa, *rubore quis afficitur, de aliquo crimine* &c. Ut apud Escobar. citatum in Princip. exam. 2. n. 75. non invenio: equidem tract. 7. exam. 4. num. 7. hæc habet, *addo, facientem confessionem generalem, & nolentem manifestare, se aliquod peccatum ab ultima confessione admisisse, posse illud inter alia peccata priùs confessa aperire; sic Lugo & alii.* Ita est, Lugo tenet hanc sententiam tract. de pœnit. disp. 16. sect. 2. §. 1. pro qua citat Bonacin. Villalob. & verò, licèt illam in praxi non probem, nullam tamen gravioris censuræ notam inurere ausim; nimirum in rigore Theologico; quo enim præcepto, qua lege id vetatur? præsertim cum multi eam defendant apud Dian. immo Dicastill. de pœnit. disp. 9. dub. 2. §. 6. pro ea, præter appellatos, Suar. Sanch. Conink, sed meo judicio, perperam, citat; Martinon de pœnit. disp. 50. sect. 1. n. 16. & multi alii, plerique Jesuitæ, quibus adhærendum esse, puto, secus sentiunt.

VI. Textum Baunii, quem statim subnectis ità corruperas in vernacula, ut vix eum quispiam norit; in Latina emendasti, quamvis multa reticueris, sed nihil refert. Itaque Baunius tract. de pœnit. quæst. 15. dub. 12. docet, non teneri pœnitentem ex natura rei, consuetudinem peccandi confiteri; pro quo citat Sanch. Diana p. 1. tract. 7. resol. 15. pro hac sententia sex alios auctores citat; Leander 1. p. tract. 5. dub. 18. quæst. 21. hanc sequitur & citat multos in hanc rem: sed communis est Jesuitarum sententia, pœnitentem de consuetudine interrogatum teneri ad respondendum; ea praxis, inquam, Jesuitis passim communis est, ut Confessarius, qui non Judicis modò, verùm etiam Doctoris & Medici personam sustinet, de consuetudine pœnitentem interroget, si vel ad medicinam, vel ad instructionem pœnitentis id necessarium esse, rationabiliter judicet; non tamen ex natura rei, statuta semel illa sententia satis communi atque recepta, quam multi docent, circumstantias scilicet aggravantes, quæ speciem non mutant, non esse necessariò aperiendas: at ubi pœnitentem Confessarius interrogat; hic haud dubiè respondere tenetur, nisi fortè vir apprimè doctus & peritus esset, & prudenter censeret, in eo casu se minimè teneri ad respondendum; hoc autem interdum accidit, sive ex inscitia, sive ex imprudentia Confessarii: v. g. si quis ex pœnitente, conscii nomen rescire vellet, hic certè, non superbè quidem, sed cum Christiana demissione respondere deberet, se super hoc respondere non posse: ut igitur Medico jus non est, de iis ægrum interrogandi, quæ ad curandum morbum non pertinent, & circa quæ ars Medici minimè versatur, ita nec Confessario pœnitentem de iis quæ ad hujus Sacramenti materiam non spectant: cum autem præsens ægri status, vel morbus varius sit, pro diverso decubitus die, ideo Medicus, ut morbi curandi rationem probè noscat, diem illam rescire debet; sed non ita Confessarius, cujus muneris est circa præsentem materiam, id est, circa peccata commissa artem suam, operam suam, ministerium suum exercere; id est circa peccatorum speciem & numerum; unde cum habitus, vel consuetudo nec ad speciem, nec ad numerum peccatorum pertineat, certè ad materiam hujus Sacramenti non spectat: ubi tamen Confessarius rationabiliter judicat, eam vim & rationem morbi spiritalis esse, quæ singulare remedium postulet, ac proinde nosse debeat, an habitus insit, nec ne, communis est Jesuitarum sententia, pœnitentem de habitu illo interrogari posse, ac respondere ad interrogata teneri; immo Cardinalis de Lugo de pœnit. disp. 14. sect. 10. num. 172. asserere non dubitat, oppositam sententiam esse contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesiæ, & contra finem hujus Sacramenti; quare hanc Baunii opinionem reprobandam esse duco, nec in ea sententia Baunium sublimio defendendum, quam Jesuitis perperam affingis.

VII. Ad secundum venis, nimirum ad necessariam exprimendis circumstantiis diligentiam; & cum in hanc rem Escobarium, rectè quidem, cum Auctor teneat, circumstantias notabiliter aggravantes, sed non mutantes speciem, non esse necessariò in confessione aperiendas, non tamen habet illa verba, quæ ipsi affingis, loco à te citato, in princip. finitæ exam. 2. n. 39. v. g. inquis, *furti quantitas*, cum ipsemet Escobarius disertè ibidem excipiat circumstantiam quid; si attingat quantitatem, ac veluti integrum objecti; v. g. *si quis* 10. *millia furatus sit*; manifesta igitur, pro more, calumnia est, quod autem valde communis sit eorum sententia, qui docent, circumstantias aggravantes non esse necessariò aperiendas; testatur Sylvester verb. confessio num. 10. q. 9. qui citat in hanc rem SS. Thom. & Bonavent. pro hac citavi alias Vasq. Navart. Zinard. Serram, Lugo, Albert. Magn. Durand. Diana p. 1. tract. 7. resol. 1. & p. 5. tract 4. resol. 67. item tract. 14. resol. 85. allegat pro hac sententia 38. auctores, eamque probabiliorem esse docet D. Th. in 4. dist. 16. q. 3. a. 2. q. 5. *hoc probabilius est*, inquit; & et ejus schola Can. Cajetan. D. Antonin. Sylvest. Sum. Zinard. Turrecrem. Armill. Tabien. Martinez de Prado Acat. Velasc. Medin. adde Paludan. & multos alios? quamvis multi ex Jesuitis oppositam sententiam teneant, ut Suar. Valent. Sanch. Coniek. &c. in hoc autem, ut dicam, quod sentiam; Confessarii prudentia maximè desideratur; cum enim circumstantiæ ideo tantùm aperiendæ sint, ut status conscientiæ pœnitentis Confessario pateat, non tantùm quo ad remissionem peccatorum, verùm etiam quo ad curationem vitiorum, aliter cum viro docto ac perito se gerat, oportet, quàm cum ignaro, rudi & imperito; nempe ille rectè novit, quid remedii suis morbis & animæ suæ adhibendum sit, quid noceat, quid juvet, apprime tenet, modo quem admodum æger, cui certum & promptum esset remedium, ad curandum vulnus insufficiens, frustra illud Medico aperiret, ac præsertim, si aliquid pudoris in esset, ita prorsus, quisquis alicuius vitii morbum contraxit, modò in Sacramento pœnitentiæ admissa peccata ritè exponat, apponatque totam illam materiam necessariam, aut sufficientem, in quam forma quadrat, speciem scilicet & numerum peccatorum, modo sit doctus & peritus, suo munere defunctus esse videtur: nec virum illud curandum Confessario manifestare teneri, cujus

ctus curandi ut voluntatem habet, ita optimam rationem callet: quare, ut dixi Confessarii prudentia maximè desideratur, qua scilicet pœnitentem refractarum peritum ab imperito discernat.

VIII. Unde non erat, quod in hac quæstione duos severum ac tetrum censorem ageres, cum utraque pars insignes habeat defensores; in quo tuam malitiam ridendam exponis; malitiam tamen & malitias artes, quod multa Escobario affingas, quæ ille non habet, v. g. quod jam supra innuit, de furti licentiate, de jejunii violatione, de divinatione, de [illegible], nihil tale ibi Escobarius. Sed fœdissimè Reginaldo imponis, quasi dixerit, non teneri divinantem exprimere, *an divinaverit cum pacto dæmonis, nec [illegible] quia hæ circumstantiæ non mutant speciem*: ô nequam, iniquine fallas auctorum loca? non legisti omnino Reginald. qui hæc tantùm habet, lib. 6. cap. 4. n. 11. *Si quis peccaverit in divinando, satis est, si dicat, tot annis peccato divinationis, neque necesse est, addere, [illegible] per pyromantiam, iterum per hydromantiam, ac denuò per necromantiam; quia scilicet diversitas illa specifica [illegible] peccatorum est tantùm in genere naturæ, non [illegible] malitiæ moralis.* Reliqua imposuisti, quid docuisset hic auctor, divinationem illam, quæ fieri pacto dæmonis, expresso scilicet, ab ea, quæ non differre, quæ sine illo pacto fit. Pari modo, figmendes imponis hæc verba, *non tenetur quispiam [illegible] raptus aperire si virgo consenserit*; contrarium docet hic auctor, de præcept. Eccles. lib 4. cap. num. 17. audi ejus verba, *erit tamen injuria raptus respectu parentum, necessariò in confessione dicenda, [illegible] virgo sponte consentiat*, &c. Quid magis diserte dici potuit? unde in Latina versione cautè omisit [illegible]tionem; ne falsitatis convinci posses, quam [illegible] in vernacula appellasti. Non te pudet, impudentissime? puderet sanè toties in flagranti deprehensum, nisi pudorem omnem exuisset.

IX. Nihil dico de Claromontanis thesibus, quia [illegible] extant, ac proinde rectum de iis judicium [illegible] nequit; si enim libros editos & qui prostant, [illegible] impunè falsas, licèt falsitatis palam convinci possis, quid non facies in thesibus, & scriptis, aliisque hujusmodi, quæ non extant, & in quibus longè [illegible] fingere potes es: quanquam, grande scelus [illegible] non est, si cùm pœnitentiam, quam ipse [illegible] judicat, acceptare nolit, à Confessario reddat, quod in iis thesibus (ut ais) culpæ non vertitur; si enim Confessarius pœnitentem, quem minus dispositum esse rationabiliter judicat, sine absolutione jure dimittit, cur pœnitenti, qui rationabiliter putat, impositam pœnitentiam justa gravem esse, recedere non licet? ponamus, aliquem [illegible] ex Confessariis disciplinæ vestræ ac novi [illegible] incautum accedere, qui pro pœnitentia mitiori injungat, ut per aliquot menses jejunet, & ligna calceos excavare, seu formare discat, aliaque [illegible] hujusmodi, ut his peractis, absolutionem deinde impertiatur; an fortè miserum illum magni criminis reum esse dices, si modestè ab eo Confessario reddat cur igitur Claromontanas theses, in quibus [illegible] disputandum pro more proponitur, quadrendum quoddam impietatis programma tra[illegible] imponis etiam Escobario, quod opinionem [illegible] defendat, qui tamen oppositam docet tract. [illegible] num. 4. cap. 7. his præcisè verbis, *est ne absolvens [illegible] pœnitentem, nolens pœnitentiam satisfactoriam sibi à Confessario impositam acceptare? cum Suar. & Vasq. assero, [illegible] esse absolvendum; quia sub onere peccati mortalis illam debet acceptare*; hæc autem ibidem addit; *quid si affirmet pœnitens, se velle purgatorii pœnas subire? levem pœnitentiam adhuc imponat Sacerdos*; id est, non dimittat pœnitentem sine aliqua pœnitentia, saltem levi, præcipuè si cognoscat, eum gravem minimè acceptaturum; nimirum ad integritatem Sacramenti. Sed quid in his tandem? quasi verò prudens Confessarius aliquid, quo ad hoc, benignè indulgere non possit, & nonnihil, modò sutegrum restet Sacramentum, de graviore pœnitentia remittere, his præsertim temporibus, in quibus copiosæ Indulgentiarum opes ex thesauro Ecclesiæ ubertim affunduntur. Ut ut sit, Diana p. 3. tract. 4. resol. 51. appellat 17. auctores, omnes scilicet ex Societate, præter unum & alterum, asserentes, negandam illi esse absolutionem, qui justam & rationabilem pœnitentiam recusat; decem verò citat, pro sententia opposita, nullum fere ex Societate.

X. Sed quid rei? quid tam solliciti estis, & illa omnia impensè accumulatis, quæ hujus Sacramenti usum gravem & valde difficilem reddant? latet anguis in herba; sincero & catholico zelo vos minimè duci, satis compertum est; hæ sunt, ut mitissimè loquar, disciplinæ ac Theologiæ Pharisaicæ leges; illa sacra auri sacrilegi fames, sacrilega pectora vellicat; gravia, immo gravissima imponitis, ut deinde largis eleemosynis, quarum dispensatio Jansenianæ fidei creditur, commodo vestro redimantur; quod maximè illud evincit, à te assertum, ante absolutionem, dispiciendum esse, utrùm Christus illos solvat in cælo, quorum in terra Confessarii vincula relaxant: sat video, quò spectes; alludis enim ad errorem illorum, quem tu & tui amplexi estis, nimirum à Christo dumtaxat peccata in hoc Sacramento remitti, non verò à Confessario; à quo tantùm declaratur, à Deo remissa esse; aut saltem pœnitentiam ad eum finem impletam, sufficientem videri: Lutherani hæc ultro concedant. Locus ille Filliucii, quem valde laudas, & quem miraris, auctoris Societatis esse, reliquis omnibus Jesuitis communis est; nemo enim catholicus dicat, indignum, id est minimè dispositum absolvendum esse; neque illum, quem Confessarius prudenter judicet, à Christo damnari: nec est, quod miteris & exclames, multum inde terroris incuti Confessariis, nam Confessarius prudenter judicat, illum rectè dispositum esse, qui confessione integra & contritione saltem imperfecta, quam attritionem vocant, & proposito non peccandi præmissis, modò non sit in proxima & voluntaria occasione, humiliter absolvi à Confessario postulat; nec obstant ea, quæ citas ex Filliucio, & quæ ille, inquis, ex Suare syllabatim exscripsit; nimirum Confessario satis esse debere, *quando non habet sufficientia signa doloris, debet interrogare pœnitentem, an ex animo detestetur & si affirmet, potest & debet credere*; ita est; hæc habet Filliuc. tom. 1. tract. 7. num. 355. & Suar. tom. 4. in 3. p. disp. 32. sect. 2. num. 2. sed quid inde? hîc enim supponitur abesse, quodvis signum præsentis erga peccatum affectus: vis autem pœnitenti à Confessario fidem habendam non esse, quando ille asserit, se dolere ex animo de peccatis, & nolle amplius peccare; nec illius verba tanti ponderis esse, ut unico illo signo mens ad assentiendum cogatur: parce, mi homo, Theologicis argumentis, quorum imperitissimum ex ore tuo te prodis; tracta quantum voles, Geometrica, & abstine ab iis, quæ ignoras; quasi verò Confessarius cogi & certus esse

debeat de dispositione Pœnitentis; satis est, & plusquam satis, si probabiliter de illa judicet. Pœnitens genuflexo, solito more, ritu, ac situ, quo humili pœnitentiæ affectu se duci, testatur, aperit peccata sua, non sine rubore ac pudore, de iis se dolere pariter declarat, & proponit firmiter ab iis in posterum abstinere, abest omnis occasio peccandi, nullum apparet præsentis erga peccatum affectus signum; nihil sanè restat, quod prudens Confessarius desideret.

XI. Lepidus porro es; vis Confessarium Pœnitenti sese accusanti plenissimam habere fidem, eam tamen detrectare dicenti, se dolere de peccatis, & proponenti ultra non peccare; quo quæso motivo & qua ratione duci potest, ad credendum pœnitenti, dicenti, se peccasse, qua etiam non ducatur, ad credendum eidem, dicenti, se plurimum dolere de peccatis, & statuere apud se non peccare in posterum? non dico, dicenti, se non peccaturum, sed quod satis, se habere propositum non peccandi; nec enim necessarium est, ut Confessarius sibi persuadeat, pœnitentem ultra non peccaturum; in quo luculenter hallucinaris; sed ut, de præsenti, doleat de peccatis, & sincerè illa exponat, ac demum proponat in posterum non peccare: & hîc immeritò Suar. Filliuc. Baunium Sugillas, hæc tria est & communis omnium doctrina; pœnitens materiam hujus Sacramenti ponit, dolorem scilicet interium, sinceram confessionem & firmum non peccandi propositum, modò absit omnis erga peccatum affectus, & omnis occasio proxima peccandi, nihil aliud à pœnitente desideratur; nempe satisfactio, seu pœnitentia, ut vocant, non est præmittenda; & hæc est vera, constans & fortis pœnitentia, cujus Petavius, quem citas, meminit: velles lacrymas, jejunia, cilicium, cineres ejulatus & planctus; hæc omnia probo, laudo, gratulor, si adsint, at si absint, modò adsint reliqua omnia, quæ supra commemoravi, quæ scilicet materiam hujus Sacramenti constituant, nemo citra errorem, modò Confessarius suas partes agat, justam imponat pœnitentiam, & solennem formam ritè pronunciet, nemo, inquam, citra errorem dicat, Sacramentum irritum esse.

XII. In hoc articulo, erratis, sat scio; & præsentis Ecclesiæ usum, quo ad hoc, disertè damnatis; sed est, quod ab Ecclesia, quæ vestros errores damnavit, legitimum Sacramentorum usum, non verò ab Hæreticis, quales profectò vos estis, sacramentariis non impares, discamus & accipiamus: unde frustra carpis Baunium, Caussinum & Th. Sanch. eo quod doceant, adolescentes, quos verè peccasse pœnitet, & qui emendandi se propositum habent, absolvi posse, quamvis alioquin peccandi consuetudinem habeant, & rem totam prudentiæ Confessarii relinquendam esse: hæc sanè tolerare non potestis; quia usui Ecclesiæ congruunt, qui vestris erroribus adversatur, quibus hoc Sacramentum misericordiæ in crudelem animarum lanienam convertere hactenus voluistis. Sed cur Jesuitas dumtaxat ea propter in crimen vocatis, qui communes circa hoc Doctorum sententias sequuti sunt, & restrinxerunt potiùs, quàm relaxarunt; illud enim dumtaxat, etiam Baunius & Escobarius; sacramentalis absolutionis beneficium rectè disposito negandum non esse; rectè autem dispositum censendum, qui confessionem integram, contritionem saltem imperfectam, & firmum non peccandi propositum præmisit; quid enim aliud Christus? quid Ecclesia? quod enim spectat ad frequentes lapsus & recidivas, rem prudenti Confessario prædicti Societatis Auctores pensandam relinquunt, utrùm scilicet dictum propositum in eo casu præsumi possit; unde nemo negat, interdum Confessarium prudenter facturum, si absolutionem differat, illud tamen maximè procurare debet, ut pœnitens annuat, & demissum illum contriti cordis & animi sensum, à Deo interim obtineat. Itaque Confessarius rectè dispositum pœnitentem absolvere potest, licèt futurum non speret, ut is ab hoc, vel illo peccato, cujus habitudinem contraxit, omnino de statim abstineat; accedit ad me adolescens, corde contrito, non sine lacrymis & ejulatu, sed cum habitu inveterato turpis alicujus vitii, & vix sperare possum, ut is, temporis momento, ab eo vitio liberevadat, quem tantùm sensim sine sensu exuere potest; promittit tamen & obtestatur, se diligentem daturum operam, divina scilicet gratia fretum, ut ab eo liberet sese, lubensque acceptat inculcata sibi remedia, huic animi morbo curando ac depellendo idonea; scio deinde, longè uberioris gratiæ subsidia amicis, quàm inimicis à Deo conferri, nimirum iis, qui divina gratia & justitia pollent, quam iis, qui lethali noxæ obstricti tenentur: unde rectè consequutione deduco, adolescentem illum, si me rejiciatur, longè infirmiorem fore, ad tentationem illam superandam, & pravum habitum abigendum; robustiorem verò & valentiorem, si absolvar; quid facerem in hoc rerum statu? an putas, grande piaculum à me admissum iri, si adolescenti sacramentalis absolutionis beneficium impertiar, & divina gratia perfusum dimittam? si animam illam peccatis lethanæ vinculis exolvam, & Christo lucrifaciam, seu verius restituam? Crede mihi, hoc Sacramentum non est laniena quædam, ut vultis, sed dulce lavacrum, ex lacrymis pœnitentium & Christi sanguine commiatum, in quo Christi oves à variis peccatorum morbis curantur: non nego tamen, cum tota Confessarii prudentiæ relinquatur, expedire interdum, adolescentes, annuentes scilicet atque volentes dimitti, ac præsertim si recentes sunt lapsus, & cor parum contritum & humiliatum præferant, non sine pia hortatione & catechesi, quà res illas doceantur, quæ ad spiritum illum compunctionis acquirendum necessarias, vel opportunas prudens Confessarius judicabit.

XIII. Mentitis autem imprudentissimè, cum dicis, à Jesuitis suis pœnitentibus permitti, ut in occasione proxima peccandi maneant; quasi verò ex his verbis à te relatis & excerptis ex libro, cui titulus *Imago primi sæculi*, *id Societati nostræ propositum est, ut virtutes inserat, vitia revellat, magnos se animarum amores præstet utilem*, rectè deducas, Jesuitæ igitur sua pœnitentibus permittunt, ut in proxima peccandi occasione vivant; nunquam Baunius, nunquam Escobarius hoc docuerunt; quænam verò proxima peccandi occasio dicenda sit, multi disputant; nemo tamen negat, illam esse, in qua ut plurimùm delinquitur, & vix de millibus unus, si fortè in illa maneat, abstinet à peccato; si ergo raro in ea delinquitur, proxima non est, sed remota; alioquin nullus sit vitæ status, in quo, raro saltem, omnino non delinquatur, quilibet status occasio proxima diceretur, quod vel cogitatu absurdum est; quid si autem raro, vel crebrò delinqui, non tuo, sed piorum, prudentum, & peritorum judicio definiendum est, nempe per comparationem quamdam usurpatur hæ voces: quisquis singulis fere diebus peccare solitus erat, si deinde semel tantùm in hebdomada, dicimus illum rariùs cadere; ac deinde si semel in men-

mense, adhuc rarius; ac demum si semel iterumque singulis annis, longè rariùs eum peccare dicimus; unde cum valde pauci sint, qui Sanctæ Mariæ Magdalenæ exemplo, temporis momento, singulari divinæ gratiæ prærogativa, à pravis omnibus habitibus & vitiis liberentur; reliqui pedetentim ac sensim, ut dixi, sine sensu, curandi & liberandi; si adolescentem, qui singulis diebus admittere hoc vel illud peccatum solitus est, eò primùm inducam, ut semel tantum in Hebdomada, ac deinde semel in mense, ac demum semel in anno illud admittat; longè fiet facilius ab eo morbo curabitur; quis enim dicat, pravo illum habitu teneri, qui semel in anno cadit? sed de occasione proxima jam dixi aliàs, in meditatione Epistolæ V. puderet in hoc vos imitari, qui centies & millies eadem regeritis; geminæ sunt, ut nonnemo verè quidem, quamvis per jocum Rhetoricæ vestræ adeo decantatæ figuræ, calumnia scilicet & repetitio? sine igitur Escobarium, Baunium, & alios, qui nihil aliud docent, nisi quod occasio proxima non sit, in qua rarò delinquitur: quamquam, ut jam sæpius dixi, Baunii & Escobarii pravis doctrina moralis Societatis censenda non est; constat tamen, longum illum Baunii locum à te incomponi, confui, proponi, extendi, & imminui, putare, ut Baunium in Baunio minimè inveniam, & ne Baunii doctrina non appareat, quæ in eo tantùm posita est, quod aliquis possit salutem suam periculo exponere, pro juvando proximo & illius salute procuranda, *ex justa scilicet & urgente causa* ait Baunius, cur hæc comisisti, quæ Baunius habet tract. de pœn. q. 14. col. 1. vers. *etsi jugum*: hic tamen cohorrescis, inquis, ô nequam; errores tuos, calumnias tuas, seipsum abhorrere & abominare deberes; nulli enim hoc loco horrores, præter errores tuos, blasphemias tuas, quæ omnibus verè Catholicis horrori sunt.

XIV. Sed magnum statim Theologum agis & proponis ac defendis illorum opinionem, qui negant, attritionem, etiam voluntati non peccandi adjunctam satis esse cum Sacramento, & dicunt, contritionem perfectam, ut necessariam ad Sacramentum omnino requiri. Tuam istam opinionem non damno; quia decreto, vetitum est; eodem tamen declaratum, oppositam sententiam communem & probabiliorem censeri, ac proinde in ipso usu tuam: huic decreto nobis, standum est; nemo igitur nostram sententiam damnet, quam communem esse constat; utere quantum voles, tua, cujus momenta non pondero, per me licet, at fine quoque nostra nos uti: nisi obstaret decretum, longè duriùs tecum agerem, sed dum res definiatur, intra hos fines me contineo. Locum porro, quem ex Suario excerpsisti, de pœnit. disp. 15. sect. 4. n. 17. ita confuisti, more tuo, & adulterasti, quasi hæc sententia Suarii esset, quam tamen vir ille doctissimus n. tantum 19. explicat; nec enim à se ipso dicit, illam sententiam de attritione, quæ cum Sacramento sit satis, communem omnium non esse; alioquin sibi contradiceret, cum disp. 20. sect. 1. n. 9. pro ea citet D. Th. Scot. Paludan. Capreol. Durand. S. Antonin. Sylvestr. an forte illi auctores antiqui non sunt, & illa sententia communis censenda non est, in qua D. Thom. Scot. Durand. conveniunt? Suares autem eo loco, quem tu, loquitur de articulo mortis, in quo vult, homines teneri, saltem ex præcepto positivo & particulari charitatis, elicere actum dilectionis Dei super omnia, vel quod proinde est, quo ad hoc, actum perfectæ contritionis; quem scilicet, inquit, Sanchez elicere queat, si vellit; sic enim loquitur Sanch. in decacalog. lib. 1. cap. 9. n. 35. non 39 ubi statuit hominem in articulo mortis, qui cognoscat, se non habere, nisi attritionem; & si velit, se posse actum contritionis elicere: peccat, inquit Sanch. in eo casu, nisi eliciat; putabat Sanch. non esse omnino certum attritionem cum Sacramento satis esse, ac proinde illum teneri credidit in articulo mortis actum contritionis elicere, quem scilicet divinæ gratiæ subsidio à se, si velit, elici posse, cognoscit.

XV. Attritionem hujus Sacramenti materiam sufficientem esse communis fere omnium Theologorum vox est; pauci enim refragantur; illud tamen observandum est, inter partes non disputari, an attritio sit materia probabilis, quod certè nemo negat, sed an sit certa; ego cum probabiliore & communiore sententia, certam esse, dico; si enim probabilem tantùm esse, putarem, illâ profectò uti non possem, nisi in eo casu, in quo contritio haberi non possit; hæc quippe omnium Sacramentorum communis regula est; teneo igitur, certam esse materiam, & hoc mihi, saltem probabilius est; certum dicerem, si per decretum liceret; certum tamen estusum illius tutum esse & ab omni peccato liberum; alioquin nisi usus sit certò tutus, esset tantùm materia probabilis; ac proinde sine peccato adhiberi non posset: dum igitur Ecclesia rem istam definiat, quod multis necessarium esse videtur, ad tollendas subortas lites, arcendumque scandalum populorum, licèt opinionem contrariam damnare non possimus, tenemus tamen, nostræ usum certò tutum ac securum jure censeri. Falsum porro est, quod dicis, privatam illam de attritione opinionem, quacumque terrarum à Jesuitis dispersam fuisse; nam præter illos, quos appelavi supra, Sylvest. Can. Ruard. Ledesm. Navarr. Bonacin. Trullenc. Villalob. Rodrig. Zambran. Nugn. Medin. Leander Diana aliique fere omnes si valde paucos excipias, illam tenent, & Jesuitæ non sunt: his adde omnes auctores Societatis Bellarm. Tolet. Lug. Suar. Vasq. Valent. omnes, omnes, uno dempto: immo plerique, qui ante prædictum decretum scripserunt, ut Lugo, Dicastill. aliique oppositam probabilem esse, negant, quod tamen post decretum, negari non debet. Quod addis, ex Fagund. Granad. Escobario, pœniteutem in articulo mortis cum attritione etiam cognita confessum non teneri ad actum contritionis, præcisè scilicet, ad validum Sacramentum; ita est; appellati auctores cum aliis omnibus, si paucos excipias, hoc docent: & verò si attritio extra mortis articulum cum Sacramento satis est ad justificationem, ac proinde Sacramentum ex illa confectum validum est, quid ni amabò etiam in articulo mortis, cum ex hominum arbitrio non pendeat ut idem modò sit materia sufficiens Sacramenti, modò non sit.

XVI. Quidni etiam attritio ob malum temporale in peccati pœnam à Deo infligendum materia sufficiens Sacramenti esse possit, non video; præsertim cum dolor de venialibus ob aliud malũ esse nequeat; cur igitur inde Hurtado & Escobarium corripis, cùm Deus æque temporalem pœnam ac æternam in Scripturis comminetur? Quod demum præcipuus Sacramenti pœnitentiæ effectus sit remissio peccatorum & justificatio peccatoris, nemo profectò negat; unde Valentia rectè concludit, hoc Sacramentum præcipuo illo effectu semper carituru, si perfecta contritio præmittenda esset; quanquam remisso interdum per contritionem peccato, Sacramen-

tum alio effectu non caret, eoque maximo, cum scilicet novum gratiæ gradum producat; quid porro in his censura dignum sit, divinare non possum: Attritionem autem naturalem ad Sacramentum validum, satis esse, multi revera docuerunt ut Bonacin. disp.5.q.5.sect.1.punct.3.n.12.& q.3.punct.2.n.9 ubi citat Ledesm. Castr. Navarr. Capreol. Cajetan. Richard. Sylvest. Victor. item aliqui ad effectum etiam Sacramenti, ut Sot. in 4.d.18.q.3.a.3. Can. relect. de pœnit.p.5. in quam sententiam Valent. & Hurtad. inclinare videntur; sed alii omnes Jesuitæ secus sentiunt, nimirum Suar. Vasq. Molin. Granad. Castr. Pal. Conink Reginald. Lugo Dicastill. quòd verò inde sequatur, ut dicis, sine gratia supernaturali mereri quemipiam posse absolutionem ineptum est, & ferula dignum; rem istam non capis, mi homo, si enim loqueris de absolutione sacramentali, stultum dictu est, pœnitentem, qui materiam Sacramenti ponit, ejusdem formam mereri; quod sine risu & sibilis Theologus profectò non audiat; si verò de peccati remissione; posita etiam illa sententia de attritione naturali, dicta remissio sine gratia supernaturali minimè fieret, ut dicis, nam gratia sanctificans infunditur, merita Christi influunt, fidei & spei actus interveniunt, ad actus concurrunt habitus, concursus Dei non deest, nec multiplex gratia actualis; vides, quàm multa supernaturalia interveniant, etiam in illa Hypothesi; nec enim opus est, ut illa omnia, quæ Sacramentum constituunt, supernaturalia sint; alioquin aqua, panis, ablutio, loquutio aliaque hujusmodi supernaturalia essent; non te pudet tantæ inscitiæ; igitur quamvis attritio ipsa naturalis esset, quia tamen cum spe venia, ac proinde cum divina fide conjuncta esse debet, immo & cum voluntate non peccandi, & amore justitiæ, inde optimè donum Dei adhuc diceretur, juxta Tridentinum, quod tamen à me non dicitur, ut velim, attritionem naturalem satis esse, nam revera supernaturalem esse, puto, qualem illam omnes Jesuitæ reputant; si forte unum, vel alterum, excipias. Quod demum exprobras Valentiæ, ab eo dici, contritionem non modò necessariam Sacramento non esse, sed potiùs noxiam, quia cum peccata vi sua deleat, nihil ultra præstandum, ut habes in vernacula, Sacramento relinquit: ô nequam; quasi verò gratiam sacramentalem Sacramentum non producat, qua licet homo non justificetur, quia justus est, inde tamen magis justus, & magis Deo charus evadit; mutasti quidem, ut passim alibi, in versione Latina, in qua non dicis *nihil præstandum*, sed *nihil delendum* Sacramento relinquit; sed nunquid hoc verum non est, quo ad peccata mortalia: negabis fortè cum tuo Bajo, contritionem ea vi pollere, quæ lethales noxas expungat; sed error est ab Ecclesia damnatus: quare argumentum illud Valentiæ solvere non elevare, diluere, non eludere debueras.

XVII. Descendis denique ad præceptum divinæ charitatis, quod à Jesuitis è medio tolli, exclamas, declamas, & posito tâtisper scurrili stylo, accersitoque illo vehementi & gravi dicendi genere, quod supremum vocant, in miseros Jesuitas, quasi charitatis & divini Amoris parricidas acriter invectus, non jam ludionem, vel histrionem, sed tonantem & fulminantem Oratorem agis: sed hoc etiam scenicum; nonnulla hujusmodi audivi aliàs in theatro; quid enim fingi non potest? sed ad te, mi homo, qui ludum & ineptias vocas sententias illas, quas Theologi agitant, circa tempus, quo præceptum illud obligat; quasi verò *controversia magni momenti non sit*, ut Cajetan. v. *contritio* de *tempore, quo tenetur peccator contteri*; ineptum igitur non est, ut dicis, de illo disputare; tenentur homines divini amoris præcepto, non tantum effectivo, ut sic loquar; sed etiam affectivo, an singulis instantibus? minime gentium; quandonam igitur? diversi, diversa sentiunt; tu vero quid saltem aliquid indicare debueras; sed nihil prorsus; cur igitur alios hac de re sugillas, traducisque pro ineptis & ridiculis? ita est? Theologos de hoc argumento disputantes, nugari, dicis & inepties; igitur D. Thom. Scot. D. Antonin. Duvallius Cajetan. Bannez Sot. aliique omnes nugantur & ineptiunt.

XVIII. Sed cur horrendam illam calumniam Jesuitis affingis? quod scilicet violent & deducit suis violandum exponant magnum illud mandatum, unde universa lex pendet & Prophetæ, & agent, ad salutem necessarium esse, Deum diligi: nonne Valentia disp. de pœnit. sect.12. num.31. hæc habet, *præceptum de diligendo Deo est omnino de jure naturæ*. Et hæc tom. 3. disp. 3. quæst. 19. punct. 1. *pro certo ponimus illud præceptum extare, obligare*, &c. Et hæc Suar. de char. disp.5. sect. 1. *omnibus impositum est hoc præceptum, quia hujusmodi dilectio est medium necessarium ad salutem*. Et hæc Molin. tract. 5. de just. disp.59. *charitatis est aliquid positivè præceptum* & hæc Becan. de Sacram. cap.15.n.4. *datur præceptum particulare, quod obligat pejnè ad actum charitatis*. Idem Sanch. Laym. Azor. Tanner. Castr. Pal. Maldonat. Bellarm. verbo dicam, idem omnes Jesuitæ sentiunt & agnoscunt præceptum positivum, non tantum generale, servandi mandata, sed particulare obligans ad formalem Dei dilectionem, quod licet Joann. Sanch. qui Jesuita non est, negarit, pro hac tamen opinione probabili perperam allegavit Augustin. & Bernard. item Vasq. & Maldonat; quia revera Jesuitæ omnes, etiam Sirmondus, docent, hominem hoc præcepto teneri; nonnulli ut Suar. Sanch. Comitol. Vasq. saltem in articulo mortis, qui tamen non negant, aliàs etiam teneri; aliud tempus alii assignant; & licet omnes de re ipsa, vel ut scholasticè loquar, de substantia conveniant, de tempore tamen aliisque circunstantiis inter se disceptant, & plerique dissentiunt, cum varii varia sentiant. In tota nonnulla de hoc argumento congessi, quæ hic congerere non vacat: unum tantùm adjicio; nimirum ita fere statuendum esse de præcepto positivo de particulari divini amoris, ac de præcepto positivo orationis; quod revera obligat, quoties aliquid ad salutem necessarium à Deo impetrandum est; semper quæ sunt de necessitate medii, ut loquuntur Theologi; sunt etiam de necessitate præcepti ad est, cum Deus salutem nostram intendat, illa omnia nobis præcepit, quæ ad salutem illam obtinendam necessaria esse, voluit; orationem igitur nobis præcepit; quia necessariam esse voluit, cum tamen illa, multa nobis concedere nolit, quamvis alioquin ad salutem necessaria, nisi præva oratione, ab ipso eadem impetremus; obligatur præceptum orationis, etiam per se; quoties aliquid ad salutem necessarium à Deo est obtinendum.

XIX. Ita prorsus actus divini amoris ad salutem interdum necessarius est; ac proinde divinum amorem Deus nobis præcepit, nimirum pro eo tempore, quo sine illo, id præstare non possumus,

mus, quod salus propria, vel aliena postulat: nec obstat, alia lege nos in eo casu teneri, ad divinam scilicet dilectionem, nihil enim vetat, quin Deus, qui ut dilectionem, Decreta & præcepta sua refert ad nostram salutem, tunc divini amoris actum etiam imperet, cum ad salutem nostram necessarius est; ac proindè si eo tempore omittatur, duplex peccatum admittitur, nimirum contra præceptum propriæ & divinæ charitatis; malim profectò ita statuere, quàm aliud quidpiam absque fundamento & gratis, ut ajunt, adstruere: ubi ergo cum illo tuo pleno iniquitatis mysterio, quod Jesuitis exprobras: ita ne vero divini amoris præceptum imples, qui charitatem erga proximum tam atrociter persequeris? itane charitatis Patronum agis, qui diré illam dilaceras atque profanas; & divini amoris præconem, qui totus ex odio compactus es adversus Doctores Catholicos; ac præsertim adversus homines Societatis, & vano charitatis obtentu, odium plusquam vatinianum exerces, Judæ profectò haud absimilis; qui méro amicæ salutationis obtentu, Dominum suum osculo prodidit, sicut certè illorum, qui ludicræ adorationis specie, Christi faciem sputorum eluvie fœdarunt; & dura virgarundine contuderunt: ab ergo, inquam; & dilige, timere Deum, justum læsæ charitatis vindicem, ac tremendum peditorum Hominum Judicem; quandoquidem Pœnitentiæ locus non est, & jam supremum Deo rationem (sed quo eventu) reddidisti.

EPIST. UNDECIMÆ Confutatio.

I. HAc epistola in tui defensionem scripta, nihil minùs obtinuisti, quàm ut objecta tibi crimina purgares; quin admittis nova flagitia, dum antiqua eluere; seu veriùs eludere conaris: multa tibi à Jesuitis objectata fuerant, & unum dumtaxat defensionis caput attingis; jocorum scilicet & charitatis, quæ tamen tuorum scelerum supremum non est. Sciebas, opinor, tibi ab iis oppositum fuisse, errores Jansenii ab Ecclesiâ damnatos, in quatuor primis literis, in exosam lucem à te reductos, nec non censuram Sorbonæ, quæ & Arnaldi errores ab Ecclesia jam damnatos denuo confixit, & Arnaldum ipsum cum sociis ex suorum albo expunxit, derisam ut prudentissimè & jocularitèr elevatam; cur igitur adhuc nihil prorsus reponere voluisti? certè quia crimen illud adeò compertum & manifestum est, ut à nullo amoliri non possis, aut tibi adeò jucundum sit charum, ut nolis unquam illius pœnitere.

II. Probè tenebas, te ab iis plenè convictum fuisse, aperti fœderis, initi cum Heterodoxis Genevensibus, collatis scilicet calumniis & imposturis, Jesuitarum scriptoribus à te afflictis, cum iis, quas Petrus Moneus in suis, contra Ecclesiam Romanam, traditionibus, ante aliquot annos collegerat; cur tam grave utique momenti accusationis caput dissimulasti? ab Garassi locus, cujus in hac Epistola mentionem fecis, mirum de signo S. Nominis Christi, quod vulgò inter Christianos sic pingitur, I H S. *quidam, inquit, inde crucem detraxerunt, & solis characteribus retentis, hoc modo* I H S. *Iesum quemdam spoliatum efformarunt*, vn Jesus devalise; illè, inquam, locus opportunam tibi occasionem præbuerat, nec ea verba, quæ ibidem sequuntur, quibus auctoris mens explicatur, & clauditur periodus, omittere debueras, *& hoc signum*, inquit, *non sine aliquo mysterio, ab omni ævo, Civitatis Genevensis typus symbolicus fuit*: impietatem eruditissimi auctoris à te creditam & suppositiam plurimùm sanè vel inde confirmasses, si nos docere voluisses, *Iesum illum spoliatum* tuæ charissimæ Genevæ tesseram gentilitiam esse, ac proinde Calvinistas vobis fœderatos furti à Garasso insimulari; quod scilicet Christum spoliarint & Jesu crucem detraxerint; Jesum amant, ita ne verò? at sine cruce; quam odio Calviniano (nullum epithetum magè appositum suppetit) prosequuntur: da gloriam Deo; locum illum data opera ita truncasti, & postremam illam partem quæ totius sententiæ coronis erat, finis & acumen, subduxisti, ne fortè vel leviter fontem illum indicares, unde tu sanè tuique errores vestros, calumnias & imposturas vestras, doctrinam denique vestram huc usque hausistis.

III. Præterea oppositum tibi fuerat, literas tuas novam quamdam farraginem esse, compactam scilicet ex antiquis illis imposturis, contentis in libro, cui titulus, *Theologia moralis Iesuitarum*, jam olim edito, & Burdigalæ senatus consulto, anno 1644. carnificis manu publicè lacerato, & flammis tradito; nullam tamen illius libri mentionem facis; quem si tui tanquam specimen artis ediderant, ut vel inde constaret, quantum profecissent in schola Petri Molinei, à quo jocandi, scurrandi & calumniandi artem didicerant; scopulum illum tacitè prætergressus, uno verbo rem expedis; *de me*, inquit, *expostulatis, quod jam olim contra vos scripta denuo repetam*; illud saltem obiter innuere debueras, cur infamem illum libellum ex busto, seu tumulo redivivum in exosam lucem revocaris; quis te Generalem Theologiæ moralis correctorem, seu potiùs corruptorem constituerit, qui tamen neque Doctor, neque sacerdos, nec demum Ecclesiasticus es; qua de causa, relictis omnibus aliis Theologis, à Petro Molineo citatis, ut D. Thom. D. Antonin. Navarr. Jesuitas dumtaxat impugnandos susceperis, & qua arte suppressis illorum nominibus, doctrinam istorum ita depravaris & corruperis, ut vel ab iis ipsis minimè cognoscatur; Hæc sunt, quæ objecta tibi fuerant; quam justè & appositè, nemo non videt; & quæ haud dubie ideò dissimulasti, quia nihil erat, quod reponeres: accipio igitur silentium tuum, de præmissis accusationum capitibus; pro confessione spontanea, qua illorum omnium convictus restas; estque, quod deinceps te omnes Catholici abhorreant, ut Calvini & Molinei discipulum, ab Ecclesia toties fulminatum; ut famosum & publicum Calumniatorem, non uno senatus consulto damnatum; ut insignem denique scurram & sychophantam, omnium sapientum judicio notatum & infamatum.

IV. Sed hunc titulum summæ gloriæ ducis; & totâ fere Epistolâ in laudes scurrilitatis effusus, nobis persuadere conaris, te scurrandi artem à sanctis Patribus, immo ab ipso Deo accepisse; multa in hanc rem scripturæ & SS. Patrum loca congeris; sed qua audacia, vel potiùs qua insania Lectorum tuorum oculis & patientia abutens, dicere non dubitas, te in literis tuis *scurrari, sanctorum & Dei exemplo*? hæc enim tam in Latina versione, quàm in vernacula Epistola, quamvis in illa tam multa mutaris, addideris, detrax-

er's, ut non tam versio, quàm similis quædam scriptio videatur: postquam igitur tot falsitates excogitasti, tot affinxisti calumnias, tot falsasti loca, ut inde profanis & impiis jocis materia suppeteret, pro sancto & pio scriptore haberi vis, & infames tuas literas, id est, semultas morientis Calvinismi reliquias nativa quædam apographa vel exempla esse, quorum Archetypum in Deo adoramus. Dic, sodes, Willelme, an Deus, qui ridet in peccatorum interitu, in extremo illo termino vitæ, Casuistas, seu morales Theologos tecum irrisurus sit, ducta scilicet derisionis materia vel occasione ab eorum nominibus, quorum syllabæ, Gallis præsertim, male concurrere & sonare videtur, & quæsiturus tecũ, utrùm illi omnes Christiani sint? an tecum mentionem quoque facturus quatuor animalium & vigintiquatuor Seniorum Escobarii, contractus moatra, Albanæ fabulæ, aliorumque hujusmodi jocorum & deridiculorum, quibus homo laicus, ut vocant, sacerdotes & religiosos Theologos excepisti? an cũ sibilis & sanis tecum explosurus gratiam sufficientem, potentiam proximã, Sorbonæ cẽsuram, Ecclesiæ fulmina & anathemata? an viris insontibus falsa crimina, doctissimis auctoribus decisiones falsas, textus adulteratos, loca truncata & musivi ad instar operis composita, ineptas responsiones à te omnino excogitatas, ut eos ridendos & ridiculos præberes, tecum affingere? an tecum ridebit & scurrabitur de sanctissimis pietatis officiis in Deiparã Virginem? puta. *Beatam Virginem salutare, cum in ejus imaginem incurrimus; Rosarium decem delectationum B. Virginis recitare; Mariæ nomen frequenter in ore habere; Angelis mandare, ut ei nostro nomine salutem dicant; optare, ut plures illi Ecclesias ædificemus, quàm omnes simul Catholici Reges adhuc fecerint; ineunte & desinente die, salutem ipsi dicere; singulis diebus Ave Maria in honorem cordis Mariæ recitare:* non negas, opinor, hæc præsertim à te petita, selectis acuminibus, sanctæ illius scurrilitatis, quam hodie tuis scriptis prædicandam, & quasi consecrandam suscepisti.

V. Crede mihi, Willelme, hæc insana juxta atque maligna & impia deridicula, seu deliria & dicteria à Catholicis hominibus nunquam habenda sunt pro sanctorum dictis & voce, seu Prophetarum enthusiasmo, qui risu quodam indignationis & iræ, hominum vitia interdum corripiunt, à quibus tam procul abes, quàm à Cœlo terra, & nox à diurna luce. SS. Patres Hæreticos ut ridiculos traduxerunt, tu verò Hæreseos accusatus, convictus atque damnatus, Sorbonam & Doctores Catholicos: Illi publica & vera vitia, & notoria crimina ita exagitarunt, ut iis nò tantùm indignationem & odium, sed joculari quadam ironia, contemptum & risum conciliarent; tu verò falsa crimina insontibus affingis, ut errores tuos, quos ii strenuè impugnarunt, de illis vindices: Patres sobriè, prudenter & cautè salibus & jocis usi sunt, cum alioqui illorum libri solidis argumentis, sublimioribus sensis, & robustissimis, ad convincendos Hæreticos & impios rationibus scaturiant; tuæ verò literæ fallatis textibus, falsisq; citationibus & accusationibus, perpetua scurrilitate conditis, ita ut ne unum quidem in iis argumentum, quod Theologo dignum sit, appareat: Cave igitur, dicas, sanctorum illorũ exemplo te duci, quorum agendi & scribendi modus à tuo alienus est; Calvinum potiùs refers, qui Patres Trident. Concilii eodẽ prorsus modo & stylo loquẽtes induxit, quo tu ipse Jesuitas; ineptè scilicet atque insulsè, ut tuis lectoribus inde risum moveres. Nullus certè Prophetæ loco te habiturus est, nisi fortè illi, qui præ implacabili, quo flagrant adversùs Jesuitas odio, Magistros illos accersunt, à quibus decipiantur, & reluctante licèt conscientia, in animum sibi inducunt, ut credant, mendacium verum esse, quoties fortè Jesuitarum nomen & famam. Pone quæso larvam charitatis & Justitiæ, quam tuis calumniis obducis, ut meliùs lateant; cum jam omnes probè te noscant, ac sciant, quid te ad vindictam induxerit; aperta sunt consilia vestra, & quò spectet summa illa contentio, quæ te agitat, & Christianis moribus adeo adversatur, satis superque compertum: non te movet haud dubiè zelus & studium religionis, sed ingens dolor, quem concepisti, de religiosi machinis vestris indemni servata; non fides & veritatis amor, sed rabies & desperatio quædam, cum & pessimæ illæ artes, quibus Ecclesiam impugnatis, perspectæ, vestrique errores damnati sint.

VI. Frustra igitur SS. Patrum loca multiplicas, ut probes jocos & sales interdum insontes esse, cum illuculenter ostensum sit, vestros iniquos, impios, blasphemos censeri: frustra Scripturam accersis, ut doceas, nonnunquam facetias charitati & justitiæ minimè adversari; cum jam constet, vestras mortali odio & felle conditas fuisse: frustra Patrum exempla recenses, cum tu ipse, declaratus scilicet Hæreticus, juratus Patrum & Ecclesiæ Hostis reputandus sis. Meminisse potiùs debueras, qua ratione Deus, in Scriptu, & SS. Patres, in Conciliis, scurras illos exceperint, qui Catholicorum pacem turbabant & impugnabant doctrinam Catholicam: Iubet Sapientia, proverb. 22. *eiici derisores*, id est Hæreticos; sic enim hunc locum venerabilis Beda interpretatur; *eiice hæreticum* inquit, *quem corrigere non potes, de Ecclesia; & cum illi libertatem prædicandi abstulerit, Catholicæ paci auxilium præstabis*: revoca etiam in memoriam, quanto rigore hæc gravis disciplina in Conciliis observata fuerit, à quibus joci & sales histrionici semper fuerunt proscripti; *quicumque* (ut legimus in Concil. Tolet. 2.) *contumeliis, vel risibus Concilium perturbaverit, juxta divinum legis edictum, quo præcipitur, eum derisorẽ, & exibit cũ eo jurgium, cũ omni dedecore confusione abstractus, à cõmuni cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis sententiam ferat.* Utere quoq; D. Bernardi consilio, Eugenio Papæ suggesto, lib. 1. de consider. cap. 13. *verbum scurrile, quod faceti urbanique nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum: fœdè ad cachinnos movens, fœdius moves.* Consule Chrysost. hom. 17. in Epist. ad Eph. aliisque locis, ubi elegantissima oratione demonstrat, scurrilem illam indolem, quam nonnulli virtutis loco habent, ab homine Christiano alienam esse: Pondera denique acerrimas & frequentissimas invectiones à sanctis contra derisores compositas, quos inimicos crucis Christi appellare non dubitant. Futile igitur argumentum illud reputa, quod à SS. Patribus ducis, ut probes, facetias honestas esse, cum ex iisdem Patribus, manifestum sit, longè plures iniquas & impias, quales revera tuæ sunt, ceptum, & proinde odio publico dignissimas, ac Piorum omnium indignatione & honore excipiendas.

VII. Ut autem fontes ab insontibus rectè discernas, & discas, quales illæ sint, quibus horrent tuæ literæ, & quem illæ tibi locum scurras inter, & histriones reliquerint, iisdem regulis rem istam definias, velim quas summatim recenses in hac epistola, quæ breve quoddam compendium est, longioris illius Apologiæ scurrilitatis, quam tui, annis proximè elapsis in lucem ediderunt. Prima regula est, ut joci cum veritate consentiant; quàm multas, Deus immortalis, impostures & fabu-

& falsitates huc usque appellavimus, quibus illæ tuæ Moræ scatent; centenas, immo millenas numerare possem. Secunda est, ut Charitatem non lædat; quid quæso atrocius. Satyris, seu literis vestris, in quas quidquid inhumanum, ferinum & diabolicum est, congessistis? diabolicum rectè dixi, si quem satyras Diabolus scribendas susciperet, stylum eorum imitari & assequi conaretur; interim, charitatem, inquis, in cordis meditullio integram servas atque intactam; O nequam, odii, furoris & furiarum omnium turpe stabulum est, non regium & sacrũ charitatis templum. Tertia est, ut sint humani, urbani, modesti, prudentes, ingenui, honesti; quid quæso vilius, & humilius, & mage plebeium, quam illud conviciorum eho, quod toties ingeminas? quid acrius & acerbius dicacitate vestra in Doctores Sorbonæ & Carmelitarum originem? quid mage satyrium & ineptum, quam quod Theologis imponis, circa jejunũ, magistrum, & Quarta est, ut rebus sacris & religioni parcãt? Hucertè posuisti in cœlum os tuum; nunquid enim divina gratia & Deiparæ cultus ad religionem & res sacras non pertinẽt? cum illa sit pretiosus crucis Christi thesaurus, hic verò clavis regia, qua illa nobis reseratur; tu verò, postquam utrumque lusisti scurrilitter & fœdissimè proculcasti; postquam Jansenium & Janseniumum in Sorbonæ adyta, & Regulariũ claustra, quasi triumphantem invexisti, ut vel inde Judices eorum damnatus fuerat, ipsamq; divinam gratiam, ludibrio, istorum omnium immemor, frigidè & inepte quæris, *ubinam*, inquis, *de rebus sanctis jocatus sit? sic venerandus videtur contractus moatra, ut contra blasphemus habendus sit, qui de eo minùs honorificè loquitur*: sed dic, sodes, qui tam acriter modum illum ridendi mendacii carpis, quo alta voce quidpiam, aliud verò demissa profertur; dic age, qua figura, vel amphibologia, alta voce clamas, contractum Moatra derisum à te fuisse, submissa verò mussitas, divinam gratiam, Sorbonæ censuram, constitutiones apostolicas, aliaque id genus, multam jocis, literis, & satyris vestris materiam præbuisse? qua restrictione mentis palam jactatis, Jesuitas à vobis irrideri; idem verò D. Thomam, D. Antoninum, Sorbonam, immo Christi vicarium & Ecclesiam universam?

VIII. Credemihi iterum Willelme Wendrocki, bona causa his artibus, quæ Hypocrisi serviunt, non indigetur; rotundè potius fateri debueras, cũ tuis, gratam sufficientem, potentiam proximam, rosarium, Sorbonæ censuram, aliaq; hujusmodi, ejus momenti quid nos non esse, ut impium de iis jocari, & paulo licentius de iis scribere, blasphemum reputetur: si quando de vobis expostulatum est, ob nimiam jocandi scurrandiq; licentiam, circa contractum Moatra, & celebriorum Theologorum sententias, quos sub Jesuitarum nomine, aggressi estis, qui tamen de hoc argumento nihil docuerunt, nisi quod à doctissimis illis auctoribus acceperant, certè, non impietatis, sed immodicacitatis & scurrilitatis; non blasphemiæ, sed impolituræ accusati fuistis; vos sacrilegii reos, quo ad hæc, nemo jure dixerit; secus tamen, quo ad jocos, dedicula & scurrilia, circa divinam gratiam, rosarium, cultum Deiparæ &c. Jesuitæ quidem vobis exprobrarunt, ego ipse iterum exprobro, illum scribendi modum ab auctore Christiano alienum esse, immo Christiani nomine indignum; at si reus es & nocens, quod illum adhibueris, longè profecto nocentior dici debes, quod impensè defenderis, commendaris, laudaveris; quod scurrilem illum stylum in Dei Throno collocaris, quem vix in Theatro Christiani spectatores tolerarent; immo & sanctos Patres illius facti auctores appellaveris, cujus ingenuum hominem puderet, & tu ipse auctoris nomen erubuisti.

IX. Jam verò Moinio exprobras, quod rubicundũ pudorem purpureis Angelorum flammis innocentissimè comparet in versu, qui tamen ludicra tua & deridicula sanctorum zelo & iræ divinæ conferre non dubitasti; Moinium defendendum non suscipio; ut jam supra dixisse memini; ipse ipse sibi satis est; præsertim cum paucis versibus rem istam conficere valeat; quid verò tandem hic peccavit? aliquam ingenii lucem, quam scriptor amœnissimus præfert, oculi vestri ferre non potuerunt; ita est, Jesuitam acutissimè scribentem ferre non potestis, qui rancidas aliquot periodos, & malecochleatas vestrarum muliercularum Antitheses, putidè in cœlum tollere non cessatis: an nescis, pictoribus atque Poëtis multa licere? cur ergo carpis eximii Poëtæ dictum, Sorbonæ scilicet nihil juris esse in Parnassum; nimirum in fictiones honestas & ingenuas; quis enim nescit, Poëtarum fictiones esse? quis autem fictionis, seu falsitatis, fictionem ipsam insimulet? item illud, Castalias aquas, vel iis similes, ea vi pollere, qua Poetas fingunt, iisque enthousiasmum quemdam inspirant, & Poeseos Genium, seu Dæmonem, abigere non possunt, quam vis alioquin solito ritu, in Lustralem conconvertantur: hoc totum Poeticum est; & nulla hic blasphemia præter tuas: haud secus turpis araneus mel etiam dulcissimum in mortale venenum coquit, & fœda cantharis rosam fœdat: Garasso Hæresim & blasphemiam imponis; ita enim loquitur, *humana personalitas, verbi personalitati inserta est, & super ea quasi super equo collocata*, malè vertis illud *humana personalitas*; dicere debueras, *Hominis personalitas*; sed nihil est, quod timeas; Garassus suam mentem explicat; nam ibidem unam tantùm personam in Christo, & duas voluntates agnoscit; unde & Monothelitarum & Nestorii erroribus eximit sese; immo alibi, accepta Cyrilli analogia, disertè dicit, personalitatem naturæ humanæ absorberi & absumi à personalitate verbi, quemadmodum aquæ guttula immissa dolio vini absumitur; illam demum equi analogiam à Paulino petitam, ep. 4. non difficilè Theologi explicant; *hic ad hominem saucium, inquit, prætermissum à præviis, nec curatum, miseratus accessit, & iumento suo, hoc est, verbi incarnatione suscepit*: tu videsis alia, de utroque, in Notis.

X. Transis ad Brisacerium in eum acriter invectus, eo quod negare visus sit, à Monialibus vestris preces ad cœlites fundi; minùs fortè dixit, sincerus ille & rotundus auctor, quàm par esset; plura enim discere poterat, de hoc argumento, à lepidissimo scriptore, * nimirum, multos etiam alios, qui cœlites nõ sunt, ab iis coli, easq; ut novum rituale, ita novum menologium sibi finxisse: doles autem, quod dixerit, illas esse impœnitentes; aliquas scilicet, quas universa Lutetia novit, Ecclesiasticis censuris irretitas, alias verò contumaces, & damnatis erroribus pertinaciter adhærentes obiisse, an putas in Domino? item Sacramentarias & incommunicantes; quæ biennium sæpius integrum intacta sacra sinaxi, exigunt; item fatuas virgines; stultum quippe est, tribus potiùs, iisque privatis & minimùm suspectis hominibus fidem habere, & suam credere salutem, quàm plenis cleri Gallicani Comitiis, quàm Romano Pontifici, quàm Ecclesiæ universæ: item phantasticas & calaganicas, utrumq; optimè quadrat, fanaticas addere poterat; desperatas denique, nulla enim ejurata fide, spes salutis restat. Quod verò spectat ad novitates in usum confessionis à vobis inductas, quod doles à Brisacerio scriptum;

* *Des Marets.*

frustra

frustra de illo expostulas; res notoria est, ritus vestri satis perspecti, & rituale vestrum, quamvis jure damnatum, inusta satis acri & infami nota, palam prostat; de vestris demum criminibus, quid vis, amabo, dicam; nam præter errores damnatos, & pessimas artes, & capitalia consilia, quibus Ecclesiam huc usque perturbare conati estis, quæ sunt, opinor, satis grandia crimina, calumniæ & imposturæ, & diabolicum illud odium, quo in Jesuitas arderis, crimina vestra satis multiplicant, absque eo, quod intrinsecùs latet.

XI. Cadomense votum te tuosque altissimè pupugit; rem ipsam explicare debueras; saltem in Notis; nesciunt enim exteri, quid tibi velis; sed cautè dissimulasti; finge quæso, hanc quæstionem mihi propositam, an præstet, occultos hæreticos intra Ecclesiam retineri, unde facilè multos fideles suis erroribus implicant, quàm declaratos palam, rescindi ab Ecclesia, ut fideles & Catholici ab iis caveant; quis verè Catholicus, hoc secundum melius fore non sentiat? neque id fit, personarum odio, sed errorum; nec optat Ecclesia æternam Hæreticorum damnationem, sed precibus illorum conversionem & salutem apud Deum impensè sollicitat; hoc tamen non vetat, quin optima Parens rebelles filios expellat, & segreget à fidelibus perduelles. Chimærica igitur Jesuitarum flagitia somnias; & summa illa fides, quam jactas, summa charitas & modestia, qua te gessisti, inquis, inter Chimæras fortè locum non invenient: quot verba exoras, tot mendacia, falsitates, calumnias, importuras, aculeos, sannas, dicteria, irrisiones, derisiculas, scommata; subdis tamen; *inique violatam charitatem mihi obiicitis cum nihil dixerim, nisi summa cum fide, summa modestia, quam multas*, inquis, *eruditi Doctores & tota Parisiensis Academia doctrinæ vestræ corruptelas obiecit*? Ubinam? appella quæso; notavit Sorbona aliquot propositiones; sed an Jesuitarum potiùs, quàm aliorum? errores quidem vestros Sorbona non semel dānavit; immo Arnaldum & multos alios ejusdem factionis ex suorum albo expunxit; hoc nemo negat, quia notorium est: quod autem Jesuitarum doctrina damnata sit à Sorbona, quod Moinius, Caussinus, Pinterellus, Annatus, Sorbonæ monitis convitia rependant, somnium est, seu potius chimæricum Jansenistarum votum; deliras Willelme; tuæ literæ ad insaniā te redigunt; ubi, quando, Annatus convitia Sorbonæ aspersit? unde illum refers inter temerarios scriptores? verum ut eximia vitæ sanctimonia, ita sana, solida & profunda doctrina, qui vestros errores erudito & doctissimo stylo ita profligavit, ut nihil melius, nihil accuratius, futura sæcula, de hoc argumento, ab hoc nostro desiderare unquam possint.

XII. Quod dicis, tot volumina in Hispania, Gallia, Belgio, ab Escobario edita fuisse, dignum est ferula, & prorsus evincit, quàm sis librorum imperitus; verius saltem in Epistola vernacula dixeras, tot editiones illius libri, seu libelli, ab eo tempore factas: Amicum, Cellotium, Bagotium, deinde sugillas; sed velis, nolis, doctissimi auctores sibi debitis laudibus nunquā excident, de illis dicere poteras, *quorum non sum dignus solvere corrigiam* &c. Singula porro capita, quæ summatim commemoras, de incendiario Baunii, restitutione Cellotii, alapa Lessii, duello Hurtadi, mago Sancii, simonia, restrictione mentali, præcepto audiendæ missæ, duplici stipendio, Religioso habitum dimittente, aliaque hujusmodi Jesuitis à vobis opposita, quæ more tuo centies regeris, in præmissis 10. Epistolarum confutationibus, plenè à me discussa & explanata fuerunt; nulla igitur vanitas ridenda restat, nisi vestra; quò enim vos illa? in quippe vobis, per intolerabilem superbiam, laudis scilicet, gloriæ, ingenii, literaturæ, arrogans, quæ superbissima antiquorum & recentiorum hæreticorum capita sibi arrogare verebantur: Cacifaum deinde Jesuitis exprobras; Aquilæ scilicet nostris satis oculorum & luminis est, ut crassissimos & perniciosissimos errores vestros, & pessimas artes absque eo quod intrinsecus latet, ut dixi, clarissime videant; utri porro parti hic locus melius congruat, *vir sapiens si cum stulto contenderit*, Jesuitis, antiqui videat Lector & judicet: Jesuitæ, saltem sunt Catholici, tu verò Hæreticus; sed obiter relego tua velligera, non sine aliquo spicilegio.

XIII. Pestiferam Jesuitarum doctrinam voces rectè in meo sensu; quia doctrinæ vestræ pestis est subdis, Jesuitas commentis suis religionem adulterare; optimè; *Clodius accusat Mæchos*; immo Religiosi cum multis alijs, à vestris non commentis modò, sed erroribus vindicarunt: Jesuitis errorem & lanienam veritatē attribuis; lepidè, ita prorsus Basilio, Hieron. Augustino hæresim, Ario, Iunomio, Pelagio rem & sanam fidem tribuere quispiam posset: Quod SS. Patrum passibus ingressus, labi non timeas, properam dicis; longè verius dico, te Lutheri, Calvini, Iansenij passibus ingressum, fœdissimè ipsum fuisse: Quàm urbanus fueris, ut jactas, et nos miremur; Barbarum Scytham dicerem, si latinè loqueret: ubinam verò sint manifesti Iesuitarum errores, quos exscidisti, indica, sodes; tuos facile approbabo, quos Ecclesia tot Constitutionibus & Decretis Apostolicis exscidit, ut nulla unquā hæresis extiterit, tot fulminibus obruenda; jure id quidem & merito, quia nullam unquam tot machinis & malis artibus ad sui defensionem, & propagationem usam fuisse, constat. Ubi est etiam infinita illa & horribilis lacerta à Iesuitis in Christianorum moles invecta? ubi pervicax audacia & violenta flagitia ab ijs defensa? fare age; cuncta hæc probè quadrabunt & cadent, si Iesuitarum loco, Iansenistæ substituantur. Cocos denique Iesuitas vocas, qui ducunt alios cœcos Deo gratias; crede mihi, plura vident Iesuitæ, quàm tu ipse tuique velletis.

XIV. Sed nihil lepidius tua illa professione, *protestor coram Deo*, inquis, *& testor, mori me malle, quàm vel tantulùm à veritate deflectere; ideoque eorum à me semper diligentiùs, non modò locorum vestrorum sensum ne corrumperem, sed ne illum vel tantulùm exulcerarem*: hic certè risum tenere non possem, etiam ipse Agesilaus; nullum à sæculo scriptum prodit, tot mendaciis, falsitatibus, calumniis, impostis horridum; tot loca citasti, & nullum non adulteratum; testaris tamen, te mori malle; juras; ut scio, ut fallere posse Deos; quis tibi habeat fidem, impostor nequissime, qui juratam Deo & Ecclesiæ fidem prodidisti? Illud etiam mage ridiculum, quod fecisses multum peperceris; quod multa, quæ acerbissima fore sentiebas, consultò præterieris; quod in eos benignior, in te severior fueris; quod multorum cognita & tibi certò comperta vitia, præ charitate, tacueris; O sanctum, ô pium, ô misericordem hominem, ita ne verò; vera dissimulasti, ac pepercisti, ut illa imponeres; Hic certe fidem tuam Willelme si alias imposuisses; non nego, Jesuitas homines esse, ac proinde erroribus & noxis obnoxios; nemo secus sperat, nemo sit in tanto præsertim numero hominum, omnium ætatis, nationis, indolis; in tam diversis moribus, docendi, prædicandi, agendi cum hominibus; id tamen non modicæ laudi Iesuitis vertendum, quod

quod delicta, vel spontaneâ dimissione delinquentis, vel etiã imperatâ eorumdem invitorum ejectione, vel etiã imperatâ eorumdem invitorum ejectione, nõ ab ijs castigentur. Sed profectò non est, ut ais, quod Jesuitæ moderationi tuæ gratiam habeant, sed quod errores tuos refellant, calumniàs eluant, ne illiteres aperiant: Christi legè tenentur sat scio, inimicos diligere; unde pro te, tuisque infensissimis & omnis hostibus, ardentissimas preces ad Deum funderent, paratí certè fundere, pro tua tuorumque salute, cum sanguine vitam: at tuas preces, quas obtrudis, nunquam admittent, nisi priùs errores tuos retractaris, & fidem Catholicam tenueris; sine qua nullæ preces Deo placere possunt; hac dumtaxat lege, Jesuitæ tuas tuorumque preces admittent. O ridiculum, quod denuo Binetum perstringis, cujus libellum, quem pro ægrorum aliqua remissione scripsemus, locuples fabellarum penu appellas. utinam à pijssimo illo & amœnissimo scriptore; utinam ab optimo quoque atque Doctissimo Annato; sanctam facetiam artem didicisses, nullus profectò Jesuitis de te pijs expostulandi locus restaret; vereri saltem deberas venerandi senis jam pridem vita functi nomen & piam memoriam; at stylus tuus plusquam fervens nulli parcit; nisi Iansenistis, eorumque fautoribus & fœderatis.

DUODECIMÆ EPIS. Confutatio.

PUdeat ingenuum hominem, pactis & promissis non stetisse, Willelme Wendrocki; accuratam responsionem pollicitus fueras, & jam nectam putum effugium quæris: jactabas acrem & justam defensionem; hanc sollicitè multi expectabant; quamen fugã dumtaxat, in quam, te dedisti, & clamoribus expostulationes modò mirantur; possem haud dubie confusum ac desperatum fugientem nõ sequi; sed cum tuis clamoribus te percussum ac læsum fuisse, cum Europæ occinere non cesses, libenter ex te rescirem, quid & unde tãtopere doleas; Doles, inquis, quod statim initio expostulas, quod te Iesuitæ in suis scriptis tanquam impium, scurram, indoctum, histrionem, sycophantam, calumniatorem, fraudulentum, pseudonatum Calvinistam, Molinæi discipulum, legione Dæmonum obsessum, & quovis dignum opprobrio traducant; multùm laboras, ut palam fatear, quàm malè à Iesuitis excipiaris; præstaret, tuos errores renunciare, quàm omnibus denunciari, à te ferri ægerrimè, quod à Iesuitis ea propterea acerrimè vapules: sed bene est, & optimè cecidit; quam enim sortem illam jure ac meritò probas, quam injustè aliis dudum probandam imposuisti, & qui diuturnam aliorum patientiam fatigasti, tuam modò, si qua pollet, exerceas oportet: tuæ illæ imposturæ & blasphemiæ toleranda ultra non poterant, nisi ipsa religio proderetur, & destitueretur innocentia, cum utraque tuis furiis & satyris dilanietur. Iuxta igitur defensionem pro injuria perperam accipis, cum nec injuriis injustæ calumniæ refelli dicantur, nec fortioribus armis error & mendacium, quibus tuæ literæ serviunt, refutari possint, quàm ipsius veritatis; hãc enim præcipuè impugnandã suscepisti.

II. Doles, Hæreticum appellari; ita prorsus Ecclesiæ errori minimè obnoxia, quæ Iansenii errores, quibus etiamnum pertinaciter adhæres, promulgatis constitutionibus damnavit, & declaravit Hæreticos: quis amabò inter Catholicos Ecclesiam non audiat? quis illius dictis & oraculis non acquiescat? quis cum eã loqui prohibeat? Doles, Calvinistam dici & Molinæi discipulum: sed præterquam quod errores vestros à Calvino accepistis, imposturas à te Iesuitis affictas ex Molinæi libro excerptas in tuas literas traduxisti; cujus sanè delicti convictus, ne mutire quidem ausus es; nihil ergo restat, nisi ut vel plagii reus, vel Molinæi discipulus audias. Doles, scurram nuncupari & Histrionem, illud quippe nomen Theologiæ moralis censorem ac restauratorem non decet: sed jure tibi nomen illud inditum est à satyris & jocis, à dicteriis & deridiculis, à scurrili stylo, quem à Calvino & Molinæo acceptum, sanctorum, inquis, & Dei exemplo consecare voluisti: Impostorem sycophantam, calumniatorem, & quovis dignum opprobrio doles reputari; at cum multiplici senatus consulto, Burdigalensi, Aquensi, Parisiensi libri & libelli vestri, ut famosi & probrosi damnati, proscripti, lacerati & combusti fuerint, quid ni ego, tam gravi auctoritate fretus te impostorem, calumniatorem & infamem esse dicam, qui hæc omnia compilasti. Doles, à Jesuitis scribi & spargi, te impium esse, qui divinam gratiam, Deiparæ cultum, rosarium, Sorbonam, Ecclesiam, omnia fere sacra plenis buccis & labris sacrilegis derides; indoctum, qui toties palmaris insciticæ convictus fuisti, immo fatentem reum habemus, ut supra evici; fraudulentum, qui totus ex fraudibus & dolis compactus es, quid enim per fraudem hactenus non egisti? hujus artis magistrum peritiorem vix inventas, sed hæc notoria; Legione Dæmonũ obsessum, utinam non multiplici; enim verò communis illius hostis generis humani plurimũ interest, vobis præsto esse, qui rem illius sedulò administratis, spargitis errores vestros, turbatis Ecclesiam Dei, ab æterna salute fideles arcetis, hæ sunt illius hostis deliciæ; quare fieri non potest, quin vobis omnem opem ferat, omnẽ operam præstet. Frustra igitur & abs re de Jesuitis expostulas, quod te pro impio, scurra, indocto, sycophanta, Calvinista, impostore traducant, cũ & senatus consultis, & omnium Catholicorum voce, & in multis, propria confessione talẽ esse constet, frustra pro insonti, pio, & religioso scriptore haberi vis, cum vel ipsæ probationes, quibus uteris, ut ostendas, te probum & insontem esse, adeò debiles, futiles & infirmæ sint, ut illæ potiùs, nisi aliter denunciares, confessio publica, quàm apologia quædam & defensio esse videantur.

III. Inde quippe à te potissima ratio ducitur, quod tu solus humanis subsidiis desertissimus cũ tanto corpore concertes; sed quæso te, quibus Dialecticæ regulis, ex hoc infers, te impostorẽ & sycophantam nõ esse; cum potiùs inde contrarium cõsequatur; qui enim male agit, odit lucem; nonne ita se gerunt omnes illi tenebriones, qui famosos libellos cudunt? nomen illi & caput celant; nomen, ne scripsisse pudeat; caput, ne pœniteat: oculis dumtaxat opus est, ut tuæ literæ legantur & modica luce, ut fraudes, imposturæ, impii joci, aliaq; hujusmodi, quæ insontis hominis non sunt observentur. Solus es, inquis & destitutus; quonã tuo fato, seu mala sorte? ubinam est veridicus ille, mentiri nescius, juratus & acerrimus Iansenista? ille ille, tuorũ consiliorum particeps, expeditionum socius, viæ & vitæ comes; ille ille tuus fidus Achates? solus es? an fortè Iansenianæ partes esse desierunt, aut tu Iansenista esse desijsti? optare certè id possumus, sed sperare nequimus.

quimus: solus es? an hæc fortè, ut nos ad commiserationem moveas? & verò quem amabo non misereat vestri; videre quippe mihi videor, triginta, vel triginta solitarios, quorum aliqui paginas & libros lustrant, ut tibi materiem suppeditent, alii loca truncant, extendunt, consuant, & componunt; alii scripta recognoscunt alii emendant typorum menda, alii tuas literas distrahunt, alii aliis legunt, etiam ad spondam lecti, & mirificè laudant; dum clamas, *sum ipse solus, humanis omnibus subsidiis desertissimus*: perperam igitur impostor audio; ô rectum, ô novum ratiocinij modum; an novæ istæ sunt Dialecticæ vestræ leges? nam, ut audio, disciplinas omnes, hnmanas, divinas, ipsam etiam fidem & religionem restaurandas suscepistis.

IV. Aliud argumentum ducis ex eo, quod verisimile non sit, ut tu ipse, uno, quo niti poteras, veritatis ac fidei abjecto præsidio, commiseris, ut calumniæ convinci possis, ac sic tuam salutem immo & omnia, ita enim habes in vernacula, in apertum discrimen projeceris. Omnia, inquis; sed quæso, quid tibi restat, Hæreticorum castra sequuto? fidem enim perdidisti, seu prodidisti, damnatis erroribus, quos impensè hodienum in tuis literis defendis; charitatem, immortali odio, quo flagras adversùs doctrinæ Catholicæ defensores; religionem, honorem, pudorem, imposturis & impiis jocis, adversùs Deum & homines; nihil igitur perdendum tibi restat: cum manifestæ falsitatis & imposturæ convictus fueris; eò te desperatio; extinctâ veritatis & fidei luce in corde, linguam ad impostures & calumniæ tenebras convertisti; immo quamvis aliquid restaret ex illo rerum vestrarum naufragio, dum occultus & incognitus manes, juxta susceptum & non semel inculcatum à te consilium, inde quidem factionis Jansenianæ partes, quibus animam tuam, stylum tuum mancipasti, æternam & indelebilem infamiæ notam, cum incredibili opprobrio, contraxerunt, sed tu ipse intactus vives, dum ex iis latebris in quibus agis tenebrio, non efferas pedem. Ultimam denique rationem ex eo ducis, ut suspicionem impostoris amoliatis, quod mendacia in facti quæstionibus, quales istæ sunt, facilè detegantur; huc volte; hoc ipsum est, quod valde solatur optimum quemque, & piis omnibus non minùs voluptatis & lætitiæ, quàm tuis Jansenistis ignominiæ, doloris & pudoris affert; nempe impostures & falsitates tuæ ita cuique rectè sentienti compertæ sunt, atque apertæ, de quibus hactenus tecum egi, & Janseniana fides, id est, perdita & prostituta, ita cuique perspecta, ut nihil jam fraudis & malæ artis, operosa solicitudine Janseniani excogitare possint, quod eas non obscuret modò, sed luculentiores & apertiores non reddat; quod sanè ut demonstrem, illud unum satis est, à me ostendi, te in earum defensione, quibus nonnihil fucatæ veritatis offundere conaris, à quæstione facti, qua de agitur, semper deflexisse, nec non divertisse ad quæstionem juris, quam tamen ad difflandam impostoris suspicionem, inutilem prorsus esse, sciebas.

V. Primam calumniam repetis ex Vasquesii sententia & Eleemosyna, inquam, per solitas figuras & declamationes, ariter invectus es, eo quod, ut dicis, duo eleemosinæ præcepta funditus everterit, alterum scilicet, erogandi de superfluis, alterum etiam de necessariis; *notum enim est, inquis, ex Ecclesiæ mente, eleemosynæ faciendæ illa duo esse præcepta; ut docet D. Thom.* Sancti Doctoris aliquem textum, vel aliquem Ecclesiasticum Canonem allegare debueras, quo duo illa præcepta evincerem, multi enim unum tantùm agnoscunt: Doctrina S. Thom. de hoc argumento extat 2.2. quæst. 32. art. 5. ubi, statuto eleemosynæ præcepto, prudenter moner, in corp. art. aliquid considerandum esse ex parte dantis, nimirum ut id, quod erogandum est in eleemosynam, sit ei superfluum, tum respectu sui & suorum, tum respectu personæ, seu status, & dignitatis; & aliud ex parte recipientis, necessitatem scilicet; quamquam, inquit, omnis necessitas non obligat ad præceptum, sed tantum illa, sine qua is, qui necessitatem patitur, sustentari non potest; unde ait Ambrosij, *pasce fame morientem: sic ergo* (concludit) *re eleemosynam de superfluo, est de præcepto, & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate*; alias autem eleemosynas dare est de consilio: ad 3. hæc addit, *ex parte recipientis, cum apparet evidens & urgens necessitas, non apparet in promptu, qui ei subveniat; ex parte dantis, si habeat superflua, quæ secundùm statum præsentem probabiliter necessaria non sunt.* art. verò 6. distinguit duplex necessarium, primum illud est, quod est necessarium ad vitam propriam & familiæ, & *de hoc*, inquit, *non dicitur dare eleemosynam*; aliud est, sine quo vita non potest transigi, secundùm statum; de hujusmodi dare eleemosynam est bonum, *& non cadit sub præcepto, sed sub consilio*; tres casus excipit, in quibus sub præcepto cadit, 1. quando aliquis statum mutat & ingreditur religionem; 2. quando id, quod subtrahitur, non est in necessarium, quin facile resarciri possit, ut non sit inconveniens; 3. *quando occurreret extrema necessitas privatæ alicuius personæ.* En tibi summam doctrinæ S. Thom. de præcepto Eleemosynæ; illa quidem S. Doctoris verba, *sic ergo eleemosynam*; &c. in sensu collativo, nimirum ut sint superflua, & simul extrema necessitas adsit, teste Cajetan. in hunc loc. à pierisque intelliguntur, puta D. Antonin. Gabriel. Major & multis recentioribus, ab aliis tamen, in sensu distributivo, ut Cajetan. Ricard. Sot. Bon. Valent. Bellarm. Azor Sylvest. Tabien. Medin. Armil. Laym. &c.

VI. Juvat etiam Navarri mentem de hoc præcepto exponere; ille igitur hæc habet in man. cap. 24. n. 5. *habens superflua naturæ, si non subvenit egenti extremæ peccat mortaliter; habens superflua naturæ & status, si non subveniat egenti in necessariis ad statum*, peccat mortaliter; *in reliquis casibus, eleemosyna est de consilio.* Addo Toletum in summ. cap. 33. 34. 35. ubi tradit quo ad hoc 4. regulas, 1. de necessariis ad conservationem vitæ propriæ & familiæ, nullus alteri succurrere tenetur; 2. de necessariis ad statum, tenetur homo succurrere extrema necessitate laboranti, non tamen extra necessitatem; 3. de superfluis ad vitam & statum, sub mortali, eleemosyna fieri debet, nimirum in gravi necessitate, 4. in necessitatibus communibus & non gravibus nullus tenetur, sub mortali, facere eleemosynam; cuncta hæc eo fine adduxi, ut constet; Vasquii sententiam non adeò impiam & laxam esse, ut dicis; distinguit enim tria necessitatis genera, extremam, gravem, quam etiam magnam & urgentem vocant, & communem; item tria superflui, minimum, ad vitam, ad præsentem statum, & ad futurum licitè, legitimè, ac dignè obtinendum; vult etiam, ex charitatis potiùs, quàm justitiæ lege, Dantui præceptum erogandæ eleemosynæ; ac proinde non tam à ratione superflui, à qua fortè multi excuserent sese, quàm à ratione necessitatis, obligationem illam ducendam esse, immo ab utraque indifferenter, ut loquantur Scholastici; si enim nulla est egenti

Nisi vel necessitas, quantumvis habeas residui, eroga non potes eleemosynam; & quantavis sit necessitas, vel necessitas, nisi habeas aliquid, quod superfluum sit in eodem genere, in quo proximus juvari postulat, non teneris: Itaque Vasq. de necessariis ad vitam non teneris eleemosynam erogare, etiam in extrema necessitate; de necessariis ad præsentem statum, & superflua vitam; teneris in extrema, id est, ad servandum vitam proximi, de necessariis ad futurum statum sed superfluis ad præsentem, teneris etiam ad futuri, & ad servandum proximi statum; de superfluis omninò, teneris etiam in communibus, quibus omninò, teneris etiam in communibus, quibus leges charitatis ordinatæ; nempè juxtà illas, quas dicit hic Auctor, *Opusc. de Eleemosina capite num. vigesimo quinto*, vitam proximi cum detrimento meæ non teneor tueri; cum detrimentorum, teneor; & *num. vigesimo sexto* si autem imminet periculum cadendi è statu suo, tenetur superfluis status illi subvenire; ex quibus manifestum fit, Auctorem, istum non adeò diligentem & mitem esse in hac materia, imò verò benè pensetur, strictissimum & severissimum reputandum; cum juxtà illum, eleemosynæ præceptum ferè semper obliget; quia semper est aliquid residui saltem parvi momenti, & pauperem semper habemus.

VII. Et hæc ad quæstionem juris, quæ à variis, vario modo explicatur; Cajetan. enim suo modo, Vasq. suo, Toletus, Navarrus aliique suo, & quique D. Th. textum suo modo accipit & intelligit; etiam contra sensum Cajetani, non unus, vel alter, sed *plerique*; facilè igitur poteras Cajetani vel cujusvis alterius tueri partes, at citrà eorum aliarum partium; quis enim te constituit Judicem; ac præsertim citrà imposturas; & tot ei quæstio facti, qua de agimus, & à qua de Infidina declinasti; oppositum tibi fuerat, Vasquii sententiam à te falsatam & adulteratam fuisse; tu verò sincerè relatam fuisse contendis, igitur ostendero, hanc quæstionem facti, neà te quidem in hac Epistola attingi; evincam certè, responsionem tuam futilem & inanem esse, ac te imposturæ convictum manere. Ad te igitur Willelme; dixeras, Epist. 6. *Locupletiores quosque erogata pecunia onere à Vasquio exolvi, sic exposita superflua vice, ut nihil unquam divitibus superfluere contingat*; Nam *Laici possunt servare de bonis ad statum suum, vel consanguineorum mutandum; unde illud non dicitur superfluum; & vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui*; addis paulò post, *ex Vasquesio igitur non minùs securum ad salutem*, (hic enim vertendum est ex tua vernacula) *nulla duci ambitione, ne quid superfluum insit, quàm juxta Evangelium, nulla ferri ambitione, ut superfluum in Eleemosynam erogetur*: ita autem vertis, *non minùs securum ad salutem iter ingredi, qui superflua non erogat, quia propter infinitam ambitionem, nulla se superflua habere deputat, quam qui ambitione vacuus habet superflua, sed ea in pauperes ex Evangelio largitur*, eodem recidit; aliquid subobscurè, ut meliùs lateas, sepiæ ad instar, offudisti, sed ut clarissimè videat Lector, gallicæ linguæ peritus, vernaculæ locum exscribo, *Affin de faire le salut, il seroit aussy seur, selon Vasquez, d'avoir plus d'ambition, pour n'avoir point de superflu, qu'il est seur, selon l'Evangile, de n'avoir point d'ambition, pour donner l'aumosne de son superflu.*

VIII. Nunquid amabò propter hæc tam ineptè, quàm injustè & malignè illata duarum insignium falsitatum convictus fuisti? primò, quod data opera, ea reticuisses, quæ Vasquius adjecerat; nimirùm etiam juxtà mentem Cajetani laicos uti posse suis bonis, ad statum illum obtinendum, *quem dignè ac licitè acquirere possunt*, ac proindè verè superfluum non censeri, quidquid ad eum finem necessarium est; immò ipse Cajetanus vult illud necessarium reputari, non tantùm ad futurum, sed etiam ad præsentem statum; accipe illius verba in comment. articulo quinto, *ad secundum verò dicitur, quod ille, qui aliàs licitè potest mutare statum, & hoc probabiliter expectat, non habet pro superfluo, secundum præsentem statum, quidquid sibi in statu hujusmodi expectationis, opportunum censetur, unde licitè potest & futuro statui servare, & pro illo habendo exponere; præceptum enim de Eleemosyna superflui præsupponit superfluum, & non vetat mutationem status*: Quid clariùs? Secundò, quod etiam de industria, prædicta suppresseris, ut probrosam illam consequutionem deduceres; nimirùm juxta Vasquium, multa scilicet ambitione, omne tolli superfluum; ab hac enim tam luculenta impostura, haud dubiè abstinuisses, si hæc verba retulisses, *statum, quem licitè possunt acquirere*; ac te puduisset, Auctori gravissimo & doctissimo illam calumniam affingere, alioquin Theses tuas omnium sibilis & ludibrio exposuisses, si vel innuisses, contra Vasquem & Cajetanum, immò & communem omnium sensum, ambitione illum peccare, qui dignè & licitè ad meliorem statum ascendit; ut igitur aliquem imposturæ colorem & fucum obduceres, verba illa *statum, quem licitè & dignè possunt acquirere*, tibi supponenda visa sunt; sed profectò indè calumniam auxisti, undè illam tegere vel obscurare voluisti.

IX. Sed dic mihi, sodes, ex quibus verbis hujus Auctoris inferre potuisti, satis esse ex doctrina Vasquii, ambitione ferri, ut nihil superflui restet; viden', quàm malè, quàm ineptè ratiocineris; Vasquez dixerat cum Cajetano, (in hoc enim cum illo consentit, licèt in aliis ab eo dissentiat) id superfluum non dici, quod divites servant, ad statum licitè promovendum; igitur ex Vasquesio, inquis, non minùs securum est, per multam ambitionem, nihil habere superflui, quam ex Evangelio ambitione carere, ut superfluum in pauperes erogetur; ubinam quæso Vasquez docuit, securum esse, multa duci ambitione? ubinam dixit, illum ambitiosum esse, qui licitè gradum suum promovet & statum amplificat? in hoc cardine Willelme quæstio facti vertitur; utramque illam falsitatem Vasquio affinxeras, ut tibi exprobratum est, neutram, vel deprecari, vel fateri voluisti; à te quippe amoliri non poteras; imposturæ igitur convictus restas, cum inficiari non valeas, quin ea sint Vasquii verba, cur illa igitur tum in sexta, tum in hac duodecima Epistola reticuisti? sed tantum abest ut hanc imposturam purgaris, quin potiùs duas falsitates ad cumulum adjecisti; Vasques, inquis, *tunc solum divi-*

divitibus sublevandorum pauperum (de necessario scilicet, ut habes in vernacula, quod licèt in latina exciderit, illud tamen subintelligis) *sublevandorum, inquis pauperum, legem indicit, cum pauperibus permittit, ut divitibus bona diripiant*; id est, in extrema necessitate; sed addis, altera post pagina, Vasques, inquis, *disertè docet, divites nec justitiæ, nec charitatis lege erogare, vel superflua, vel necessaria juberi, in communibus pauperum necessitatibus; necessaria verò in iis tantùm occasionibus, ex præcepto largienda, ut illæ vix, aut ferè nunquam incident*: Cur tam impunè mentiris nebulo? Vasq. in dicto opusc. cap. 1. num. 29. hæc habet, *constat enim, quod non solùm extrema necessitas, sed aliæ multæ urgentes obligant ad eleemosynam, neque tantùm habenda est ratio superflui*, &c. Et paulò ante n. 18. *Non sola illa necessitas obligat ad eleemosynam, cui ex necessario statui, superfluo autem naturæ, sit subveniendum; sed quis negat, etiam obligare, cum quis est in periculo statum amittendi, & alius habet superfluum statui &c. charitas enim obligat ex superfluo status defendere, ne alius statum amittat*; ac demum num. 12. & 13. Gersonis, Gabrielis & aliorum, qui docent, divites teneri dumtaxat eleemosynæ præcepto, in extrema pauperum necessitate, opinionem disertè refutat, eamque meritò reprobari testatur ab aliis Theologis; *hæc enim necessitas vix occurrit*, inquit, & frustrà Patres tam acriter in divites inveherentur, iisque comminarentur æternas flammas, *si tantùm tenerentur in extrema necessitate, quæ nunquàm aut rarissimè occurrit*: Falsum est igitur, quod dicis, ex sententia Vasquii, divites adstringi tantùm *in iis occasionibus, quæ nunquam, aut vix unquam occurrunt*.

X. Hæc sincera est Vasquii doctrina; in extrema necessitate, teneor de superfluo naturæ; in gravi, de superfluo statui præsenti; in communi, de superfluo statui futuro, etiam licitè acquirendo; quod autem necessitatis hujusmodi casus rarò accidant; fateor ultrò, cum Vasquio, de prima, extrema scilicet; præsertim cùm scire debeam, seu credere probabiliter, nullum alium egenti opem ferre, quod sanè Vasquio petperam exprobras, qui hanc conditionem à D. Th. accepit, ut patet ex verbis suprà exscriptis; secunda & tertia sæpissimè occurrunt, ut jam monui: nec est, quod aliquis dicat, te hallucinari, ac per te alios in errorem induci, præ nimia hujus Auctoris subtilitate, quam assequi non potuisti; nam hæc sententia ea facilitate tradita est, quæ ni fallor, Tyronum etiam captum non superat; quare de ingenio tuo non ita demissè sentio, quin à te intellectam fuisse, mihi persuadeam; at per solitam malitiam dissimulasti; quamvis enim superfluum illud statui præsenti servando, & futuro licitè amplificando vix in sæcularibus inveniri dicat, (quamquam, ut jam dixisse memini, semper aliquid hujus superflui restat, parvi scilicet momenti, de quo erogari possunt eleemosynæ) non tamen negat, immò disertè docet, aliud esse, superfluum quidem statui præsenti, & necessarium futuro licitè acquirendo, quod & sæpè invenitur in multis, & in gravi necessitate erogandum est; undè perspicuè constat, Vasquium, quoad hoc, Cajetano rigidiorem esse; nam hic vult quidem (demus hoc, licèt multi refragentur) de necessario status egenis extremâ necessitate laborantibus erogandum esse, in aliis verò necessitatibus, de superfluo statui præsenti & futuro licitè acquirendo; cum tameu Vasquius doceat in gravi necessitate, de necessario statui licitè mutando erogandum.

XI. Nec est, quod opponas audiendum esse ipsum Cajetanum, qui sic loquitur *in 2. 2. quæst. 118. art, 4. Dives*, inquit, *non dispensans superflua, sed cumulans, ad emendum sibi dominium ex sola ascendendi libidine, non solùm illicitè agit, propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecuniæ, sed mortaliter peccat, contra proximorum indigentiam occupando superflua, quæ pauperibus debentur ex hoc ipso, quod superflua sunt*. Audin', *ex sola ascendendi libidine*? Igitur si non ex sola, sed ex alio motivo honesto, ac proindè licito; non peccat, illum statum, illud dominium licitè acquirendo; aliquin Cajetanus sibi contradiceret; loquitur enim de superfluo naturæ ac personæ; sed superfluum personæ, ut ipsemet docet *quæst 32. art, 5.* ut supra vidimus, non est necessarium statui præsenti servando, nec futuro licitè acquirendo; igitur quod est necassarium hoc modo, id est, statui futuro licitè acquirendo, dici non debet superfluum, etiam *secundum præsentem statum*; ut disertè ait Cajetanus; unde facilè concesserim, divitem, qui ex sola ascendendi & dominandi libidine, accumulat, ad emendum sibi dominium, non peccare modo propter libidinem dominandi, sed propter malum usum pecuniæ superfluæ, quam in subsidium pauperum impendere tenebatur: sed hæc nihil ad Vasquem, qui vult, de necessario statuum non tantùm cùm ambitione, sed etiam licitè acquirendum, in gravi necessitate, eleemosynam erogandam. Frustrà igitur causam tuam contra Jesuitas Cajetani subsidio tueris; frustrà causam Cajetani contra Vasquium defendis; Catholicus Auctor, scurræ hæretici, & profundissimus Theologus, inepti Geometræ opera non indiget: Ut ut sit, sive regulis Vasquii, sive Cajetani, divites teneantur eleemosynæ præcepto, sive ex justitia, sive ex charitate, sive in hac, sive in alia necessitate, sive plura dicenda sint superflua, uti revera sunt, quæ ad pompam & luxum crescunt indies & multiplicantur in immensum, sive paucioria; de his in scholis, in libris, à præstantissimis Theologis disputatur; at vix unquam definietur, nedum ab homine laico (qualis es) unius diei & trivolii Theologiæ candidato

XII. Descendis ad quæstionem vel impositura de simonia, quam Valentiæ & Tannero affingis *in Epist. 6.* & quam hoc loco pessimè purgas. Hic certè non vacat, ea repetere, quæ illic breviter quidem *num. 11. & 12.* sed me judice, quantum satis, ad plenam eorum, quæ longè brevius doctissimis Auctoribus, per meram calumniam, imposueras, confutationem; cùm autem fatearis, utrò, Valentiæ, Sancii & Tanneri eamdem, quoad hoc argumentum, doctrinam esse, *eadem est*, inquis, *Sanctii divinatio*, ut vocas, cùm *Valentiæ somniis*, sic enim urbanè appellitas, & *Tanneri divina prorsus Valentiæ doctrinæ similis est*; ne charum frustrà & calamum teram, sat erit, opinor, Tanneri verba discutere; si tamen, ut jam aliàs fecisse memini, ante monuerim, varias ab Auctoribus voces & formulas adhiberi ad explanandum hoc argumentum, puta *pretii, æqualitatis, adæquationis, mentivi, finis principalis, non principalis*, aliasque hujusmodi; cum tamen omnes in eo conveniant, simoniam duo importare, pretium scilicet & pa-

tacitum, seu formale, seu tacitum, ut Gibalinus appellato laudatus accuratissimè demonstravit; ergò doctrina *disp. 5. de reliq. q. 83. dub. 3. n.* 56. & 1. quem tamen locum non citas *Epist. 6* lib. 1. c. 12. à te citatum fuisse, asseras. *Loco*, in *Epistolâ citato*, ad 4. capita reducitur; primum est, non esse *veram & propriam simoniam, nisi temporale accipitur tanquam pretium rei spiritualis, vel contra*; Unde non accidit propria simonia, quando accipitur ex alio motivo, ut gratitudo &c. *Ita docet*, inquit, *Valentia, post Sylvestrum &c. Cajetan. & Navarr. ex mente Sancti Thomæ, & id fit ex notione & malitia simoniæ, quam explicant*. Et hanc partem textus Tanneri per fraudem omisisti; Secundum caput est, hoc *non obstante, quo minus in casibus à jure expressis, incurratur simonia, sive ea, quam juris positivi superius diximus, secundum præsumptionem externi fori*; id est, quando datur spirituale pro temporali, alio titulo, quamquam hanc etiam partem in vernacula truncasti, quod cum tibi exprobratum fuisset, in vernacula restituisti; priore tamen omissa. Tertium caput est, illud etiam locum habere, tametsi temporale sit principale motivum, immò & finale, etsi contrarium Sanctus Thomas dixisse videatur; hanc habes in utraque vernacula scilicet textum; nimirùm modò temporale non sit pretium. Quartum denique, quod in utraque reticuisti, de industria, *esto quidem in tali commutatione, quam peccatum committatur, ac simul in casibus prohibitis simonia, saltem juris positivi incurratur*; nam 5. his quatuor capitibus Tanneri doctrina de simonia continetur.

XIII. Ex his evinco manifestè, Imposturas Valentiæ Tannero à te affictas; dixeras, à Jesuitis autem à Valentia, Tannero, nullam simoniam agnosci, quando datur spirituale propter temporale, id non tanquam propter pretium; Tannerus tamen agnoscit *simoniam juris positivi*, idque disertis verbis; dixeras ex Tannero & Jesuitis, posse peccatum pro beneficio accipi, modò non accipiatur tanquam pretium, & quoad hoc, nulli non adest peccatum sufficientem; posse, inquam, licitè, absque peccato; Tannerus tamen grave peccatum expressis verbis; dicis, à Jesuitis res ipsas quæ petunt, hominibus concedi, nimirùm, ut pecunias accipiant ab iis, quibus sacerdotia conferunt, modò non tanquam pretium; dicunt tamen omnes, esse simoniam juris positivi, committi peccatum grave; dicis, ex ipsius Tanneri confessione patere, doctrinam illam S. Thomæ consonam esse, & ægrè tulisse Jesuitas, hoc à te dictum. Primum caput doctrinæ ipsemet Tannerus testatur ex mente D. Thom. esse, de quo ibi agebatur; secundum & quartum; de tertio dubitare videtur, sed mera est quæstio de nomine; cùm S. Thomas, aliique ultrò concedant, non esse veram & propriam simoniam, quando spirituale non datur propter temporale, tanquam propter pretium; dicis, Jesuitas questos esse, quod hæc duo verba non dixerit, per fraudem omiseris; questi sunt, quod tertia hæc duo, *juris positivi*, non *juris divini*; hoc tantùm verba, sed multas lineas per malitiam fraudem omisisti. Dicis, negari à Tanner. simoniam in foro conscientiæ, sed juris divini non meminisse; admittit, esse simoniam juris positivi, & peccatum grave committi; admittunt, esse simoniam juris positivi in foro conscientiæ, non verò juris divini; scilicet in hac hypothesi; igitur loquitur de simonia juris divini, quando dicit, non esse simoniam, in foro saltem conscientiæ; & hoc prudentissimè; quia in foro externo, simonia juris positivi perindè habetur, tractatur, excipitur, atque si esset juris divini, immò talis, quo ad judicia & pœnas, præsumitur; dicis, Tannerum generatim non affirmare, incurri in simoniam juris positivi in ea scilicet hypothesi; sed *in casibus à jure expressis*, quæ est exceptio superioris sententiæ, in qua simoniam esse negat in foro conscientiæ; *quibus verbis*, inquis, *simoniam* etiam *juris positivi removerat*; *nisi fortè simoniam juris positivi in foro conscientiæ non esse censuerit*: Nihil est juris positivi, quod in jure expressum non sit; unde æquè patet unum atque aliud; igitur nec generatim, nec singillatim, quidquam est juris positivi, nisi generatim, vel singillatim, in jure expressum sit, & vicissim; igitur in iis omnibus casibus, in quibus jure cavetur, ne detur temporale pro spirituali, etiam alio motivo, quàm pretii, ut in beneficiis, potissimùm cautum est, in iis omnibus; Tannerus asserit, incurri in simoniam juris positivi, & peccatum grave admitti; & hæc in foro conscientiæ, ut dixi; omitto alia, quis enim unquam tecum finis; unde constat, non jam duas, ut ante imposturas, Tannero, ac Jesuitis, sed innumeras à te affingi; (vide quæso Lector, quam multas in paucis lineis) postremæ tamen, quas innui, non malitiam modò tuam, verùm etiam supinam inscitiam, ne dicam asinitatem demonstrant; utpote qui nescias, pro eodem accipi, aliquid esse *juris positivi*, & *à jure expressum*.

XIV. Sed, inquis, de Valentia siletis, igitur convictus manet; Hominem Geometram adeò cæcutire, vix credidissem; sed abreptus odio, errore ductus, furiis agitatus, prostitutâ præsertim conscientiâ, in baratrum cœcitatis præceps agitur; nonne fateris, doctrinam Tanneri, prorsùs doctrinæ Valentiæ similem esse? sunt tua verba; nonne dixeras, *Epist. 6.* Tannerum Valentiæ subscripsisse? vindicata igitur doctrina Tanneri, doctrina Valentiæ, quæ est eadem, vindicata manet: accedit, quod, ut jam aliàs dixi, nunquam Valentia hæc pacta in beneficiis approbavit, sed in aliis, quæ ad missas, horas Canonicas, cæterasque functiones Ecclesiasticas & Parochiales pertinent: Quod autem imaginarium quoddam simulachrum Jesuitis exprobras & caliginem, in qua illi, aberrationum suarum vestigia intervertunt, ac deditâ operâ, verba quædam ignota, ut *juris positivi*, *divini*, *fori externi*, *interni*, *casus jure expressi*, *præsumptionis externæ*, frequentent, ridiculum est; quasi verò simonia faciliùs definiri, explicari, concipi vel intelligi possit, quàm per pactum dandi spirituale pro temporali ut pretio; quid amabò ibi non clarum, non limpidum, nullum ibi simulachrum imaginarium, nulla chimæra; uti nec in hæresi Janseniana, ut jactabatis, voces porrò illæ nihil nisi tritum & quasi ex trivio præter illud ultimum *præsumptionis externæ*; quid monstri, dicere debueras *præsumptionis fori externi*, pro qua hujusmodi præsumptiones militant; hic etiam asinitatem tuam; cur ergo de his disputas, si vel ipsas voces non capias.

XV. Sed mox thrasonem agis, ita inquis, vos præcisis quæstionibus conclusos tenebo, ut nullus distinctiuncularum vestrarum usus futurus sit, quæro igitur, an quis simoniæ labem suscipiat, qui aliquot millia nummûm alicui numerat, à quo sacerdotium accipit, numerat inquam, non tanquam beneficii pretium, sed ut motivum, &c. Mittite ambages, inquis, claram mihi responsionem dari volo: accipe; incurrit is in simoniam; an in foro conscientiæ? ita omninò: non ita Tannerus: immò, ita de beneficio; undè est simonia in foro interno juris positivi, stante nimirum hypothesi, in foro vero externo, juris divini præsumitur, & grave scelus admittitur, omnibus pœnis & censuris contra simoniacos satis obnoxium: hæc ex Tanneri doctrina; estne satis clara responsio? sed, inquis, an hunc in tribunali pœnitentiæ damnare audeatis? immò in hoc maximè, peccati scilicet & censurarum reum; ita pro Jesuitis respondeo; omnes, omnes huic responsioni subscribent; viden', quomodò res istas intelligas; ad gnomonem & circinum mi homo; hæc Theologica non capis; sed in Thesibus Cadomensibus Billius pactum illud peccato eximit; apage istas nugas; quasi verò res morales hac ratione definiantur; si Theses omnes diversis in locis propositæ, in examen vocandæ essent, nullus unquam finis; præterquam quod Billius ipse strenuè doctrinam suam defendit, & ab iniquo illo actore vel accusatore, quem ideò laudas, quia vestrarum partium fuit, nec non ab ejus calumniis vindicavit: hoccine est rem argutiis implicare, scholasticis verbis involvere, statum quæstionis immutare, ut dicis? nolles fieri mentionem juris positivi; at si res aliqua eo dumtaxat nomine mala sit, quod jure positivo caveatur; si quæram ex te, an pro missa, exequiis, aliisque functionibus, Parochialibus & chori pecuniam accipere, seu de illa pacisci quovis modo, simoniæ labes insit; negabis, inesse; alioquin ad Parochos omnes, Canonicos, Beneficiarios, immò & Theologiæ Doctores, divini verbi præcones, esses mihi amandandus; sed an saltem in collatione beneficii, vel cessione ita pacisci? simoniacum esse, illicò clamas; rectè; sed an missa, horæ canonicæ, & aliæ sacræ functiones, an sacra lectio & concio, aliaque id genus æquè res spirituales non sunt, ac beneficium? ita prorsùs & longè potiori jure: cur ergò æquè utrimque simonia non est, si pro spirituali pecunia detur. Hærebit gutta, mi homo; nisi ad jus positivum confugias & dicas, semper simoniam inesse, quando pro re spirituali datur temporale tanquam pretium, quæcumque tandem illa sit; non tamen si detur alio titulo, puta stipendii, gratitudinis, vel alterius honesti motivi, nisi in iis casibus in quibus jure positivo id fieri prohibetur; unde cum jure positivo cautum sit, ne in collatione beneficii, quidpiam temporale accipiatur, vel pactum ineatur de temporali, quocumque tandem titulo, seu motivo; & cum nihil tale in jure habeatur de missa, horis canonicis, exequiis, aliisque suprà memoratis; inde manifestum discrimen apparet; eritque simonia accipere pecuniam pro beneficio, quamvis non tanquam pretium, non tamen pro missa; simonia, inquam, juris positivi pro foro interno, & peccatum gravissimum; & juris divini, pro externo, in quo talis præsumitur, ac proindè omnibus pœnis ac censuris contra simoniacos latis obnoxia: prudenter aliàs Philosophus monuit, contra negantem principia disputandum non esse, at longè potiori jure contra ignorantem principia.

XVI. Pergis tamen ac dicis, Jesuitas perpetram & injuria queri illa Tanneri verba, quibus in hoc facto, *grave peccatum* esse, declarat, à te fuisse omissa; quia inquis, eo loco non agebatur, utrum id peccatum, sed utrùm simonia esset; immò consum illum dumtaxat Tannerus peccati damnat, quo præfertur temporale spirituali; immò maxime agebatur, an hujusmodi commutationibus peccatum inesset; volebas enim à Jesuitis indulgeri atque permitti, ut præcepta morum mitissima conderent, ne quemquam à se alienarent, &c. Igitur de peccato agebatur: deinde illa clausula Tanneri à te prætermissa, in qua declarat, *grave peccatum esse*, cadit quidem in illam commutationem, in qua datur spirituale propter temporale, non tanquam pretium, sed tanquam finem principalem, qui plusæstimetur, quàm res ipsa spiritualis; quemadmodum peccatum esset, pluris æstimare pecuniam, quam missam; sed hoc non obstat, quin etiam peccatum insit, alio titulo, nimirùm, quia in casibus expressis in simoniam juris positivi incurritur, quod sine peccato fieri nequit; & quin per fraudem omiseris illa verba, quæ non parum ad Tanneri mentem intelligendam conducebant: sed illa voces antiquorum Theologorum, de quibus suprà & quibus rem istam explicant, terruerunt te; nimirum rerum istarum imperitum; quare ad scholam, ad Ludimagistrum, ad ferulam amandandus esses, ut hæc saltem inscitiam, si non malitiam excuteret: imponis ibidem Valentiæ, qui certè non negat, esse peccatum, si pluris fiat temporale, quàm spirituale, tuc enim, ut disertè ait, *omninò simonia est*, quin peccatum; sed dubitat, an peccatum insit, quando temporale pluris non sit, quàm spirituale; id est, non est illius finis, sed tantùm applicationis &c. nimirùm, extrà casus in jure expressos, in quibus non negat, simoniæ juris positivi peccatum inesse, imponis etiam Tannero, vel D. Thomæ, qui *absolutè esset*, inquis, *simoniam esse, conferre spirituale propter temporale*; cur truncas locum? & cur hæc omittis, *tanquam propter finem?* imponis denique toti Societati, quod ex illius decretis, tam rarum sit, simoniæ vitium, inquis, ut jam ab illo Simon Magus & Giezi facilè defendi possint; quia neuter meminit pretii; O nequam! nunquid Simon *Donum Dei non existimavit pecunia possideri*, ut Petrus ipsi exprobrat? nunquid hoc non est velle emere? quid aliud Jesuitæ omnes ad simoniam desiderant? nunquid Giezi à Naaman, Elizei nomine, pecuniam & vestes non petiit, nimirum pro curatione? fac, aliquem, pro collatum alteri sacerdotium, ab eo petere duo millia nummûm: idem vel omninò similis casus est, quem nullus Jesuita eximat simoniæ.

XVII. Facilè tibi esset, inquis, de Jesuitis triumphum excitare, si alia loca, proferre velles; & statim dicis indicas, excerpta ex Escobario, primò, quod simonia non sit, si duo paciscantur de suffragiis invicem, ut lige me in Generalem, & te in Provincialem &c. secundò, quod etiam verè simonia non sit, si pro mittere temporale pro spirituali, aut vicissim: Sancta etiam in rebus seriis & sacris, ridendi & jocandi materiam quærit; quasi verò utraque quæstio in scholis non proponatur & discutiatur; quoad primam, nonnulli volunt, simoniam inesse, ut Rodrig. Portell. Lezan. Sylvest. Petr. Navarr. Villalob. Cajetan. Suar. alii negant, ut Aragon. Manuel. Sag. Vilcat.

Sanch. Lop. Sanch. Bonacin. Henriq. Azor. Less. Filliuc. & alii, quos alibi citavi, ubi hoc argumentum à fecissi; altera quæstio ejusdem generis est; dicunt, non esse simoniam fictè promittere, Cajetan Sot. Tolet. Gibal. Valent. Suar. Arg. Lym. Bonacin. Filliuc. Castr. Pal. & alii, quos etiam alibi citavi, contra Navarr. utut sit, non ... prædicti Auctores, gravissimum scelus in ... casu admitti, in quem per leges justè animad... ... Hæc autem quæ à me dicta sunt, ita ac... ... non quidem, ut dictis opinionibus meum ... seu calculus accedat; in hac quippe ma... ... summum vigorem probo ac servari desidero; ... pecunia ne nominetur quidem, quando ... de qualibet re spirituali: & in materia bene... ... pacta damno, præter ea, quæ à rei na... ... dico tamen, privatum hominem, laicum ... & imperitum eum non esse, qui rem i... ... gravissimos Auctores notet censuris, ... de ridiculis, ac præsertim iis calumnias ... indignas homine ingenuo.

XVIII. Ad tertium calumniarum caput illudque ... ... ut, propulsandum, accedis; illud est ... sententia Lessii, circa illum, qui cedit fo... ... retinere potest sibi ac familiæ suæ necessaria, ... Lessio ne indecorè vivat, quamvis debita, ... cedit, injustè fuerint contracta. De hoc ... jam à me actum est, quantum satis, *in ... Lib. 8. n. 9.* Ubi doctrinam Lessii, de hoc ... ad 4. capita reduxi; nimirùm, primò, ... posse redactum in extremas angustias, si a... non possit; Secundò item redactum ad ... necessitatem, ea durante. Tertiò redactum ... suam culpa, id est, superfluis sumptibus, ... non posse, sed teneri solvere debita, etiam ... amissione status; Quartò, item illum, qui per ... & injustitiam, etiam cum dimissione sta... ... hæc ex dictis Lessii verbis *Lib. 2. cap. 16.* ... quidem n. 1. *extrema necessitas tua, vel tuorum, si alter subvenire nequis, nisi rem alteri debitam ... excusat à restitutione, quamdiu durat.* Se... n. 45 *non solum extrema sed etiam gravis ne... quandiu durat, excusat, nisi creditor sit in pari ...* Tertium num. 28. *Quid si ad eas angustias ... tua culpa, v. g. ludis, nimiis sumptibus, non ... dilationem; tibi enim imputare debes, quod jam ... amissione non possis satisfacere.* Quartum ... 29. *Si quis rapinis, usuris fraudibus ad aliquem ho... statum pervenisset, teneretur, etiam cum ejus di... consectum restituere,* &c. Idem repetit eodem ... sexto, hæc sunt disserta verba Lessii; unde fru... ... multiplicas, & truncas; & quamvis hoc lo... ... triumphare thrasonicè & miseris Jesui... ... videaris; hic tamen maximè, si usquam ... deprehensus scilicet palam in flagran... ... enim Escobarum, inquis, vindices, & ... ab eo citati doctrinam talem esse, qualem ... Escobarius esse dixerat, ostendas, Lessii textum ... ... unum tenore contextum & minimè ... nec non Italicis characteribus, ad ple... ... distinctionem, descriptum subnectis, citas... *lib. 2. cap. 16. num. 45.* in hunc modum, *idem ... aperte ex juribus citatis,* &c. Quid quæso se... ... *idem* quò refertur, ad quem, ad quid? ... nebulo principium illud hujus nume... *Hinc sequitur*, inquit Lessius, nitro statim. num. ... *Ita quis absque culpa cogitur cedere bonis si fiat exe... ... bonis ejus, per creditores, posse abscondere, quantum necessarium est, ut tenuiter vivat, secundùm suum statum, ut non egeat: & ut expressè Sylvest. ne aliquatenus indecenter*; audin, mi homo? *tenuiter non egeat*, idem colligitur apertè, &c. ut supra. Videmus, quò referatur illud *idem*; *maximè, quo ad ea bona, quæ post cessionem acquirit, de quibus etiam is, qui debitor est ex delicto, retinere potest, quantum necessarium est, ne indecorè vivat.* Hæc autem addit num. 46. *Petes, an leges id permittant de bonis, quæ tempore instantis cessionis habebat; Resp. ita videri, colligi ex L. qui bonis ff. ubi dicitur, eum, qui bonis cessit, non esse fraudandum quotidianis alimentis, quod est æquitati consentaneum, in debitore, qui absque sua culpa non est solvendo*; hæc autem minimè interruptè subdis, *licèt debitor sit ex delicto*; quæ hic non habet Lessius, nam continuò sequitur num. 47. *Dico tertiò*, O nequam! ita ne imponis lectorum oculis, quibus Lessii non est copia; immò si hæc haberet Lessius, sibi contradiceret; si enim *absque sua culpa*, quomodò *ex delicto*?

XIX. Illud autem perridiculum est, quod sequitur, nempe addis quasi uno tenore à Lessio dicta, iisdem characteribus Italicis, *nam, ut ait idem Lessius n. 42 non tenetur debitor se spoliare necessariis alimentis, ita ut cogatur mendicare,* &c. *etiam si debeat ex delicto*; connectis illud *nam* dictis n. 46. ubi agitur de bonis, quæ tempore cessionis habebat is, qui *absque sua culpa* &c. cum res, quæ dicta sunt n. 42. quo ad necessaria alimenta, etiam si *debeat ex delicto*: cum tamen Lessius disertè doceat, cessionem bonorum non magis excusare in foro conscientiæ, quam *excusat necessitas sine cessione* n. 42. atqui si delictum adsit, tenetur debitor restituere *etiam cum amissione status* n. 28 & 29. Lessio igitur immeritò exprobras, quod legibus aburatur, cum disserta legum verba expresserit, & Navarr. citet, Sylvestr. Petr. Navarr. Medin. Covarr. Adrian. Tolet. Sot. Lop. Angel. Scot. Joan. Nyder. S. Antonin. &c. & consequentiam illam temerè, malignè, nec non per atram calumniam deducit, nimirùm, permitti à Lessio iis, qui bonis cedunt, ut ex iis, tametsi ex delicto partis, retineant, quod necessarium est, *ne indè certè vivant*, id est retento priore statu; cum tamen Lessius hoc tantùm iis permittat, qui *absque sua culpa* & debita contraxerunt, & solvendo non sunt, iis verò, qui cum delicto, de bonis tantùm post cessionem partis: Sed *quo tandem*, inquis, *charitatis genere, hæc bona potiùs raptoribus, quàm legitimis Dominis tributis*? hic nodus vobis est dissolvendus; jam solvit Lessius; in extrema necessitate, nemo negat; in gravi de malè partis negat Lessius, immò in gravi, si Domini æquali necessitate premantur: in his Lessius nihil nisi communia. Sed urges, possutne, inquis, decoctores Escobarii sententiam sequi? si annuant Jesuitæ, ad supremum senatum eos remittis; si negent, quid tam gravi Doctore inquis, quid probabilitatis doctrina fiet? sic eos in hoc luto relinquis.

XX. Urbana certè conclusio; utinam tu ipse in luto errorum ab Ecclesia damnatorum obstinatissimè non hæreres; nulla hic difficultas, ne per umbram quidem apparet; juxtà Lessii sententiam, quam Escobarius sequitur, sed quam non explicuit, satis esse putans, si ad Lessium lectorem remitteret, decoctores sogerere possunt; quamquam, ut jam dixisse memini, doctrinam moralem Societatis in eo libello, toties edito, ac proindè per tam multorum manus ad nos delato, quærere non debemus, nec etiam brevissimæ potiùs summulæ valde compendiosæ, quam summæ calculo, non exiguâ doctrinæ Societatis molé

censere; dicam ingenuè, compendiolum, seu commentariolum illud à doctis hominibus eo loco habitum fuisse, nunquam observavi, ut multum curarent, vel æstimarent, quod in eo legeretur; unde dato etiam & non concesso, quod Escobarius in hoc argumento errasset; dolerem certè illius causa, non tamen Societati multum cordi & curæ fore, facilè crederem; unde nodus ille facilè solvitur, nec hærent Jesuitæ in luto, nec multùm urges, cum tuo illo argumento; nam & Escobarius doctrinam Lessii in hac quæstione sequi se testatur, & tu ipse ultrò fateris, quæ sana est & tuta; vel ab ea, per incuriam deflectit; unde illum in hoc defendendum, ut jam dixi aliàs, non suscipio; nec tanta est illius auctoritas, ut opinionem certò probabilem faciat, ac proinde tutam; nam ut fusè in Notis, & alibi, certam dumtaxat probabilitatem in praxi admitto ac permitto.

EPISTOLÆ XIII.

Confutatio.

I. POstremam commodùm Jesuitarum scriptiunculam à te acceptam fuisse, dicis; *scriptiunculam*, inquis, *schedulam*, alibi; ut res Jesuitarum eleves; hæc pura, pura est Jansenistarum indoles, hic genius & character, ut nihil nisi grande atque divinum ab iis edatur; ab aliis verò, nihil nisi flocci & nihili: hæc tamen schedula, vel scriptiuncula nec rerum copia, nec libri mole, nec etiam, velis, nolis, verborum elegantia tuis cedere cogitur. *Vbi calumnias vestras*, inquis, *ad vigesimam usque perduxistis*; rectè omninò; calumnias Jesuitarum agnosco, sed passivas; & Jansenistarum, sed activas; da mihi quæso hunc loquendi modum; unde ne tibi mendacium in os impingam, hoc sensu verba tua usurpanda esse duxi; de multis imposturis & falsitatibus à te affictis, Jesuitarum aliquis tecum expostulaverat; tres primas in priori Epistola defendendas, seu diluendas susceperas; sed profectò antiquas imposturas novis imposturis accumulasti, non refutasti: in hac verò, quartam suscipis refellendam & vindicandam, & simul unà 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. argumento conjunctas; quamquam altera statim post pagina, repugnantia loqueris; ubi vis, esse distincta prorsus argumenta; & hic tritum illud locum haberet *mendacem oportet esse memorem*: immemor tamen propositi, cuncta simul omittis; multi expectabant, ut Patri Layman faceres satis, cui sententiam Navarri de duello affinxeras; hæc fuerat 11. impostura; sed de hac ne verbum quidem; nonnulli voluissent, ut etiam Molinæ, cujus textus ita disposueras ac deformatas, ut sensum Auctoris omninò corruperis; hæc fuit 13. & 14. sed hic quoque taces: Reginaldi, Lessii, Filliucii loca fœdissimè adulterasti, alterâ illorum parte suppressa, ut alteram corrumperes; hæc fuit 16. 17. 18. illatam injuriam saltem agnoscere debueras; hoc etiam memoria excidit; idem Auctor tibi rotundè denunciarat, nullum unquam Jesuitam sensisse, propter leves obtrectationes, hominem occidi posse; quod tu ipse iis affinxeras, *epist.* 7. hoc etiam reticuisti, & leves obtrectationes in atroces calumnias commutasti, iis profectò debitoribus haud absimilis, qui ne antiqua nomina solvant, novas quotidiè lites creditoribus movent.

II. Tuam deinde fidem, in referendis Auctorum sententiis, altè prædicas; sed quam, amabo te, fidem? haud dubiè Jansenianam; est sanè, quod hanc laudem nullus Jesuita tibi detrecet; hanc fidem in hac Epistola vindicas; jure quidem; tua est; eam tibi tuisque diligenter serva; sed cur adeò solicitus esse videris de Fide Catholica, de Ecclesia, de Religione, ut eam à Jesuitarum corruptelis præstes indemnem, & illius decreta ab illorum flagitiis defendas, quod certè risum mihi, non stomachum movet; quid enim mage ridiculum, quàm Ecclesiæ & Religionis causam contra Toletum, Bellarminum, Delugo, Pallavicinum, Sirmerem, Vasquem, Molinam, Valentiam, aliosque ab hæretico notorio suscipi? ita prorsùs contra canes à lupis causam ovium. Sed ad rem, mi homo: diserta Victor æ verba, & hæc fuit quarta impostura, in septima Epist. Lessio affinxeras, quæ ipsidem confutatione fideliter retuli; tu vide tu, te more vestro, centies eadem repetam; luculenta impostura facta est palàm, ac proindè plerisque suspecta: quid verò tu ad hæc? rem ita esse, agnoscis, sed *necdum hoc causa*, inquis, *continetur*; hoc tamen, eoque dumtaxat, continetur impostura; nam in septima tua locum illum Victoriæ Lessio tribueras, quem deinde in ejusdem versione, & inter Victoriæ restituisti; nunquid hæc non est manifesta impostura? an impostor eo satis tueri se putat, dicat, necdum eo causam contineri? aut fur integranti deprehensus, & tractus ad Judicem, ut furto sublatam restituat, si vociferetur, necdum hoc causam contineri? quia videlicet alia multa suum sustulit; ita est profectò, illud retineo, sed hoc accipio; nam multæ aliæ imposturæ tibi supperent; subdis enim, Victoriæ opinionem ideò referri à Lessio, ut eam sequatur; novam oppidò impostura, quæ non modò primam illam non deluit, sed plurimas deinde secum affert atque addensat; siccine recenti vulnere antiquum curatur? an tibi satis non fuit, Auctoris verba falsasse, nisi etiam doctrinam & sensum adulterares? itane verò Victoriæ sententiam Lessius sequitur? oppositum docet, illudque luculenter evinco.

III. Numero 80. de prædicta Victoriæ sententia hæc disertè habet, *in praxi tamen non videtur facilè permittenda*: an fortè poterat, cum aliqua licèt urbanitate & modestia, clariùs & nitidiùs ea Auctoris celeberrimi sententia discedere, quam etiam, quod tamen tu cautè dissimulasti, S. Augustini auctoritate impugnavit? accedit, quod numero sequenti, discussa Petri Navarræ sententia, quæ calumniatorem occidi permittit, *hanc quoque sententiam in praxi sibi non probari*, asserit: *hanc quoque*, inquit, prima igitur illi non probatur; unam quoque cum alia illa particula *quoque*, in eodem, vel simili censuræ genere connectit; cur ergò dicis, illam opinionem Victoriæ ideò referri à Lessio, ut eam sequatur; si enim sequitur & tenet; igitur adstruit, permittit & probat; sed disertè dicit, à se non permitti neque probari; & hæc dissimulas, effususque in convitia adversus Jesuitas, impudentiæ illos, perfidiæ & fraudis insimulas, utpotè qui honestissimorum homi-

hominum crudelitati illudant, & æquivocantium artem probè callentes, alium Lessii locum ostendant ab eo, quo de agitur: sed utriusque loci, quæstionis utriusque, Jesuitæ disertè meminerunt; cur ergo dicitur unum locum ab iis ostensum, & alium per fraudem suppressum ac reticitum? vel, ut lepidè tibi dicere videris, unum alta voce prolatum, alium verò submissa mussitatum; cùm uterque disertè ac syllabatim expressus fuerit: nec est, quòd opponas, Lessium ultrò fateri, Victoriæ sententiam speculativè probabilem esse; ita est, speculativè, per locum saltem extrinsecum, ut vocant, cùm illam multi auctores, idque gravissimi adstruant, quorum aliquos Lessius ibidem appellat, nimirum Victoriam, Navarrum, Petrum Navarram, Henriquez, Jason. Cordub. Cur Mantium, Pennam, Cajetan. D. Antonin. Merum; alios alibi appellasti; quasi verò privato cuiusque vitio vertendum sit, quod tam multos quàm tantos auctores non damnarit, nec sibi jus arrogarit, quæ modestia, tetram iis censuræ notam inusserit? Cur igitur Vasquius, inquies, notam inussit? cùm dixit, illam sententiam *christianam non esse, sapere paganitatem, & Decalogum destruere*? hæc enim sunt ipsissima Vasquii verba; ita prorsus; quid mirum? plus etiam est Vasquez, quàm Lessius; aut certè, longè verisimilius dixerim, Vasquium intelligendum esse de sententia illa practicè, ut ajunt, considerata; & in hoc Lessius Vasquio suffragatur; cùm disertè neget, sententiam illam in praxi permittendam esse, ob periculum odii, vindictæ, cædium, pugnarum, &c. & probet ex Augustino, quod tamen, ut jam innui, cautè distinguit. Ex Lessio igitur, inquis, aliquando permittenda, rariùs licèt, ut ex illa particula *facilè* omnino colligitur: malè profectò infers, id sequi & colligi ex dicta particula, quæ hoc loco idem sonat, quod *certò*, vel *haud dubiè*, ut perspicuè deducitur ex secunda sententia *n.* 82. exposita, de qua quid sentiat, his verbis expromit, *hæc quoque sententia in praxi mihi non probatur*; illud *quoque* prorsus evincit idem Lessii suumque judicium. Sed, inquis, si hæc incommoda removeantur, odium scilicet, vindictæ cupiditas, nec omnino cædibus locus sit, nullum tunc erit in cæde licitum, etiam in praxi: quam argutè ineptis, vel ineptè argutis; non agitur hoc loco de odio & vindicta, sed de periculo utriusque, quod moraliter abesse nequit: deinde quid opus est multis cædibus, cùm una satis? denique quando appellas cædem in praxi, nescis, quid dicas, & theses tuas omnium ludibrio exponis; quasi verò cædes citra praxim esse possit.

IV. Quod subnectis de alapa Guillio à P. Boriti Jesuita Compendii inflicta, non aulæ modò, sed totius Lutetiæ publica testificatione, manifestæ falsitatis convictum est; quod etiam in 14. Epistola refers, ludisque in alapa aversa manu inflicta; hoc enim vobis solenne est, mendacium semel assertum, obstinatissimè sustinere, quamvis notorium sit. Ne quid tamen dissimulem, hæc ludicra narratio in scurrilitate longè meliùs quadrat, quàm disputatio Theologica; nec huic imposituræ diutiùs insistendum esse putarem, cùm satis gravem pœnam esse constet, in tanti mendacio, eoque publico, palam, in media aula, deprehensum fuisse; quod revera satis esset, ad obstruendum, vel obtundendum os tuum, si fortè omnis infrunitum esset; ac te puderet, scribere deinceps, nisi pudorem omnem posuisses; inde tamen omnes videant, hoc vobis solenne potissimùm esse, mentiri liberè in notoriis; & quàm parum, aut nihil vobis restet in rebus privatis & occultis, cùm in publicis & notoriis omnem fidem prostituere non dubitetis: quod verò subdis, Guillium illum culinæ regiæ præfectum, Parochi sui melioribus præceptis institutum, post acceptam alapam, à vindicta & cæde temperasse; eò spectat, ut dicto Parocho religionis causâ in exilium relegato, in tua Epistola locus esset, hoc dumtaxat nomine, quòd eodem tecum animo, maximè sit Jesuitis infensus: est tamen, quod reliqui Jansenistæ tibi succenseant, quorum decisiones morales in publica impostura, & vano falsoque rumore fundatas esse voluisti: falsum est igitur, colaphum Guillio à Jesuita incussum; verissimum tamen & notorium, veritati & innocentiæ à Jansenista mortalium mendacissimo infractum fuisse.

V. Quod innuisti de ambiguitatis & æquivocationum arte, qua unum alta, & aliud summissa voce profertur; nullam responsionem postulat; res per se ipsa loquitur; nec est, quòd à Jesuitis, aliisque Theologis artem illam discas, quam vestri adeo familiarem sibi fecerunt; ex actis causæ Sancygirani, famosi scilicet illius vestrarum partium coryphæi, habemus, clam & summissa voce dici per illum potuisse, Concilium Tridentinum merum Theologorum confessum fuisse, à quibus doctrina Ecclesiæ, in multis, adulterata est; palam verò, & alta voce, illud ipsum negari, si quid fortè inde quispiam negotii facesseret: audi quæso, quid dicat de hoc argumento vir ille divinus, ut vocatis, seu potiùs fanaticus, ut vocare soleo, in epistola ad Dandillium; *Si repugnantia interdum*, inquit, *à me adstrui aliquis objectat, ut nuper eximius ille tuus, quem diligis, inde jure me tueor, quòd cælestis cujusdam mixtionis sim, & ex contrariis qualitatibus compactum esse, me sentiam: ignis & aqua in me sociantur, & pugnantia non rarò loqui me cogunt; ita tamen, ut unum aliud minimè destruat; quemadmodùm in cælo ignis lunæ & aquis, à quibus cingitur, nullum inde caloris sui patitur detrimentum.* Quàm bellè bonus ille vester ratiocinatur; quàm commodè ignis, aqua, luna, æquant illius temperamentum, ut memoriæ lapsibus occurrant, hoc sanè remedio uti posses, Willelme; promiseras enim statim initio, te septem aliis imposturis, quas etiam appellasti, facturum satis; quod deinde, quamvis caput præcipuum esset, ita memoria excidit, ut ne unum quidem verbum de iis feceris.

VI. Frustra verò Escobarium hoc loco appellas; quid enim quæso ille? nihil prorsus, quod ad rem nostram faciat; ut constat etiam ex illius verbis, à te in cassum exscriptis; ibi enim tantùm diversas auctorum opiniones refert, circa prædictam Victoriæ sententiam, quam per calumniam Lessio affinxisti; aliqui eam reprobant absolutè, ut Vasquez; alii in praxi tantùm, ut Lessius; alii denique, ut Henriquez, in praxi etiam probabilem esse docent; appella quæso alium ex Societate, qui eam in praxi probet, & eris mihi magnus Apollo; alium inquam auctorem, qui sua typis mandarit; reliqua enim sunt mihi floccifacienda, ut theses Cadomenses, prælectiones Parisienses, assertiones Rothomagenses; omitto fabulam Herelli, jussu regio domi clausi, pro carcere; cuncta hæc ad libros de arte fingendi, seu mentiendi, amandanda, unà cum aliis plusquàm anilibus fabulis, puta Ioannis Albani, Compendiensis alapæ, &c. quid enim amabò in scriptis, quæ non extant, & quæ quisque ad nutum, ac pro arbitrio, fingere potest, mentiri & calumniari non valetis, quibus tam impudenter & putidè, quàm impunè in publicis auctorum monumentis, quæ palam prostant, mentiri & calumniari solemne est?

VII. Descendis, ad explicandum paulò diligentiùs distinctionem illam opinionis speculativæ à practica, seu potiùs, probabilis speculativè, à probabili practicè; in quo id profectò assecutus esse videris, ut vel inde constet, rerum illarum te imperitum, immò ignarissimum esse; *vana est*, inquis, *distinctio speculativæ & practicæ cædis*; vah bardum & ignavum pecus; quis unquam cædem sine actione, actionem sine praxi agnovit? quid quæso est cædes illa speculativa, non practica, id est, cædes, qua nihil fiat, nullus cædat, nullus cædatur? quid monstri? cædes, quæ cædes non sit? audin repugnantia: dicere debueras, opinionem, quæ sistit in mente, nec ad opus seu praxim traducitur, seu refertur, speculativè sumptam dici; practicè verò, quatenus in mente non sistit, sed ad opus, ad usum, aliquam actionem humanam refertur, aut reducitur; ubi ergo aliqua opinio ad praxim & usum reduci nequit, nisi ab aliqua circumstantia, vel aliquo adjuncto vitietur, Theologi morales dicunt, illam in praxi probabilem non esse; etiam si fortè, quatenus in mente sistit, à dicta circumstantia præcisa, probabilis quibusdam videatur.

VIII. In Notis paulò aliter rem istam distinxi, & illam opinionem speculativè tantùm probabilem esse, dixi, non verò in praxi, quam licèt aliqui auctores, iique satis graves, probabilem esse, dicant, alii tamen æquè graves, negant, esse probabilem; unde fiat, certò probabilem non esse, sed probabiliter tantùm, ac proinde ad usum & praxim reduci non posse, quæ judicium practicum certum postulat; igitur in praxi probabilis censenda non est: itaque Victoria, Navarrus, Henriquez, & alii, opinionem illam, qua de agitur, probabilem esse, dicunt; Vasquez, & plerique ex Societate, probabilem esse, negant; Lessius cùm negare non posset, esse probabilem, ut dixi, saltem per locum extrinsecum, mediâ quadam viâ inirâ, statuit, esse probabilem speculativè, non tamen in praxi; id est, juxta nostrum, eumque nativum explicandi modum, esse tantùm probabiliter probabilem, ac proinde ad usum minimè reducendam; cùm enim Jesuitæ ferè omnes conscientiam certam esse velint, & nullus inficias eat, quin hæc doctrina propria sit Societatis, ac demum opinio speculativè tantùm probabilis, certa & tuta non sit; non est, quod timeas, ne à speculatione ad praxim facilè descendatur; rem hanc, mi homo, non capis, ut mitissimè loquar; repugnat enim opinionem illam reduci ad praxim, honestè scilicet, & tuta conscientia, quam in praxi probabilem non esse, constat.

IX. Sed, inquies, Joannes Sancius, à quo Escobarius deinde accepit, disertè docet, illam opinionem esse probabilem practicè, quæ est probabilis speculativè; cùm igitur illa opinio Victoriæ, secundùm Lessium, speculativè sit probabilis, nihil vetat, juxta prædictos auctores, practicè quoque probabilem dici: ut ut sit de isto explicandi modo, quem admittere non cogor, cùm duos illos defendendos non susceperim, quamvis alioquin non negem, modum illum boni sensus patientem esse, nec non posse in bono lumine collocari; certum est, nullam actionem honestam esse, cui judicium practicum certum non præluceat; judicium, inquam, de illius honestate & bonitate; dicitur autem practicum, quia terminatur ad praxim, eamque proximè dirigit, nimirum ipsam actionem honestam: huic porrò judicio præmittitur aliud, quod speculativum vocant, ac versatur circa objectum dictæ actionis: id est, circa veritatem illius objecti; & aliquando est certum, aliquando verò tantùm probabile; & hæc est opinio probabilis practicè, id est, quæ ad praxim tutò reduci potest: tandemum semper est, quando est certò probabilis, ac proinde certò prudens; nisi enim certò probabilis sit, certò prudens non est, nec probabilis practicè, sed speculativè: igitur ad praxim honestam minimè reducenda: hæc sunt illa nostra principia, de quibus in Notis, in quæ tota illa distinctio, immò tota probabilitatis resolvitur; si enim opinio certò probabilis est, nemo negat, probabilem esse, saltem, si auctor sit alicujus nominis; nulla igitur circumstantia vitiatur, à qua in praxi separari non possit; alioquin non deessent, qui negarent, illam esse probabilem: ita ergo Sancius & Escobarius intelligendi sunt, si enim aliter, illorum doctrinam non suscipio defendendam, nimirum doctrinæ Societatis, in hoc scilicet argumento, contrariam.

X. Mentiris porrò plusquàm impudentissimè, nebulo, cùm dicis, religionis præcepta, quæ solam religionem, non verò Rempublicam attingunt, qualia sunt contritionis, Pœnitentiæ, & divini amoris dogmata, sine distinctione, sine exceptione, sine metu à Jesuitis calcari, qui divinam justitiam parum, aut nihil verentur, quod cum intimo dolore sensu, in flagitiosis illorum decretis videntur gemunt omnes, quos Ecclesiæ cura sollicitat; è nequam, vestra sunt, non Jesuitarum flagitiosa decreta errores scilicet ab Ecclesia damnati, aliaque censura & millena, non censura modò notanda & condenda, verùm etiam igne purganda & expianda; quasi verò Romanum Pontificem, Cardinales, Episcopos, si paucos excipias, doctissimorum & pissimorum hominum non jam legiones, sed myriadas, Ecclesiæ cura non sollicitet, sed Jansenistas dumtaxat, iique fœdere conjunctos; & lupos tantùm voraces, non vigiles & fideles canes ovium Christi custodia urgent & premat? ita ne verò cura Ecclesiæ vos sollicitat? sed impia, iniqua, & malis artibus instructa, quæ ipsam Ecclesiam tot ac tantis erroribus conspurcare, & Christi fideles tot factionibus, machinis & dolis in errorem inducere non cessatis: quis amabo negligentem incuriam hujusmodi curæ non anteponat? injurium porro est Reip. christianæ, quod dicis, illius non interesse, Sacramentorum materiam, nimirum actus pœnitentis adulterari; statuta religionis præcepta sine exceptione calcari, flagitiosa decreta de rebus sacris spargi & publicari, ab omnatione, immò & religione alienum est; quasi verò religionem & divinis legibus, illarumque indemnitati christiana Respublica consulere non debeat: sat video, quo spectes, Willelme, velletis Ecclesiam & religionem impunè aggredi & impia, hæretica & blasphema vestra dogmata citra ullam pœnam spargere & promulgare; doletis, ab Ecclesia damnata fuisse, & vos à Christianis Principibus in officio contineri, ut decretis & statutis Ecclesiæ pareatis; illud vos aliquipugit, egitque in desperationem, & hujusmodi vos à vobis extorsit: quasi verò Ecclesia in hæreticos, blasphemos, Atheos, simoniacos, aliosque divinarum violatores severissimè non animadvertat; & cum id hoc, distinguendæ sint leges conscientiæ, quæ illam religionem, ab iis, quæ Rempublicam etiam attingunt?

XI. Pessimè item asseris, distinctionem illam opinionis speculativè probabilis, à probabili practicè à Jesuitis adhiberi de industria, in iis, quæ Rempublicam attingunt, cùm æquè in omni genere adhiberi possit, ut manifestum est; quod revera id non videtur

deas, insciam, supinitatem, asinitatem tuam, ut sic loquar, satis mirari non possum. Quòd autem distinctionem illam à Jesuitis primùm excogitatam fuisse dicis, ineptum est, ac ferulâ dignum; cùm Cajetanus multis locis, sed præsertim 1,2.q.57.a.5.ad 3. illius mentionem faciat, & multi postmodùm auctores illam amplexi sint, & ab ipso Paulo didicerint, qui docuit, cibiæ non verti, comedere idolothyta, si res per se, quæ consideretur, sed si fidelium scandalum inde sumatur, ab eo penitùs abstinendum: communis est inter Jurisconsultos, ut observat Joannes Sancius, quorum multi, Cuiacii, Duareni, & Donelli sententiam in praxi sequi non ausi, eas tantùm in theorica probant, & dici volunt theoricas, non practicas: Duellus distinctionem illam in Sorbona communem fecit, & alibi passim alii Auctores; vix enim unum invenias, qui eam aliquando non usurparit; cur ergo dicis, illam ab Academia Parisiensi dudum ut ridiculam exagitatam fuisse? cur dicis, arcanum esse Jesuitarum politicum? Jesuitæ, inquis, in speculatione omnia probant, in praxi damnant; illi certè, nec in praxi, nec in speculatione; vos verò in speculatione eadem damnatis ad speciem, sed in praxi probatis, & ad praxim redigitis, Jansenii Patriarchæ vestri exemplo, qui furtum in speculatione damnabat, quod tamen probabat in praxi; cùm enim Collegii sanctæ Trinitatis Lovanii administer esset, subtilem reverà modum excogitavit, ex illius redditibus, eam summam subducendi, quæ ad sustentationem Barchosii necessaria esset, & procurandi, ne quid deinde apparere, cùm ab eo administrationis ac redditiuum ratio poscetur: egregiam verò praxim, & præclaram artem tuetam pecuniam furandi, & falsandi rationes, ut ita omnino & falsariis opportunam; parce igitur istas fabriles distinctiones Jesuitis affingere; tibi quoque tuisque serva, qui tam sanè futiles commenta tis, tum diversorum sensuum, in columnis vestris, manifestis & factis; aliasque hujusmodi, quibus, Ecclesiæ fulminibus & anathemati capita vestra subducere, frustra licèt, conati estis.

XII. Deploras deinde, sperare Jesuitas, gratia, quam valent in Ecclesia, perfectum iri, ne ab iis eadem Ecclesia violatæ veritatis pœnas exigat; hanc fortè gratiam invidetis, si tamen gratia est, propter veritatis & religionis defensionem, Ecclesiæ gratum & acceptum esse; non aliis, crede mihi, artibus Jesuitæ Ecclesiam sibi demerentur, aucupanturque optimæ hominis gratiam; vos verò quibus? quid enim ad hanc finem omisistis? quid non fecistis, tum in Gallia, tum in Italia, ad captandum, ad prensandum opportunum patrocinium? nunquam tamen res vobis pro votis successit; nunquam Ecclesia vel unum ex dogmatis vestris probavit, sed quinque illas propositiones, id est, doctrinæ vestræ breviarium tanto apparatu & sumptu munitas, tanto molimine & nisu factas, tanta commendatione & intercessione inductas, solemni constitutione damnavit, apposita cuique justa censura; negatis illicò, esse Jansenii, aut eorum in ejus sensu damnatas, cùm tamen ante, illas esse Jansenii, & in Jansenii sensu passim sustineretis; ut Ecclesia, ut hoc effugium præcluderet, nova constitutione declaravit; illas ut Jansenii, & in Jansenii sensu damnatas fuisse, easque, ut tales, denuò damnavit. Arnaldus paulò pòst duas epistolas & alia scripta in lucem edidit, ut primam propositionem, in Petro Christum negante, à censura vindicaret, sed hæc pariter omnia ab Ecclesia damnata, quæ ante, longum librorum vestrorum elenchum jure confixerat: ad distinctionem juris & facti confugistis, sed hoc effugium quoque ab eadem Ecclesia præclusum est, proposita fidei formula, quæ utrumque complectebatur, cui subscribere jussi estis: denique ad res morales disputationem tradux istis, cùm scholasticæ, ut vocant, parum propitiæ vobis essent, scriptis scilicet epistolis, quarum confutationem aggressus sum; sed hæ quoque ab Ecclesia nigro theta, cum multis aliis libellis, qui ex officina vestra prodierant, notatæ fuerunt; ex quibus manifestè sequitur, Jansenianam doctrinam universam, ab Ecclesia damnatam fuisse, ut erroneam, impiam, blasphemam, hæreticam; ac proinde Jesuiticam illi oppositam non parum inde roboris atque momenti accepisse.

XIII. Ut autem eò redeat oratio, unde digressa est; senserunt aliqui, nullo unquam câsu, homicidium licitum esse, & hic fuit Waldensium error; tu verò dicis, immensum quoddam intervallum intercedere, inter Dei præceptum homicidium prohibentis, & Casuistarum decreta, quibus homicidium permittitur; in quo, quamvis alioquin obscuriùs, de industria, loquaris, ad primum illum errorem videris accedere; alii, ut Sancygiranus vester, docent, quemlibet interiore spiritu, vel instinctu actum, posse alium interficere: quod certè impium, inhumanum, immò & hæreticum est; alii tenent, ut ille idem, in quæstione regia, nonunquam teneri quempiam sibi vitam eripere; ad fidem pertinet illa sententia, qua licet nocturnum furem irrumpentem occidere; illa etiam ab Ecclesia recepta est, quæ permittit injustum aggressorem occidere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, se suaque defendendo, non copulativè, ut nonnulli satis ineptè interpretantur, sed distributivè, aut disjunctivè: quædam aliæ sententiæ de hoc eodem argumento disputationibus Theologorum Ecclesia liberas relinquit, qualis illa est, utrùm pro defensione honoris hominem occidere liceat, laico scilicet; item illa Victoriæ, quæ huic nostræ disputationi causam dedit, & aliæ hujusmodi; quarum aliquæ sunt certò, ac proinde practicè probabiles, aliæ verò probabiliter tantùm, & speculativè, juxta illum modum, quem supra breviter sanè, sed luculenter explicui; nihil autem moror in hoc Escobarium, aut Joan. Sancium, quos certè auctores canonicos esse non puto, quorum scilicet dictis in omnibus standum sit; quamquam, ut dixi, satis commodè explicantur.

XIV. Sed ut brevi compendio summatim omnia complectar, falsum est 1. illud omne probabile ac tutum esse, quod ab aliquo gravi auctore probatur; pauci reverà auctores sunt, quibus aliquid improbabile, aut etiam erroneum non exciderit; ab exemplis abstineo, quia sunt obvia & trita in omni ferè gradu & ordine; homines quippe fuerunt, erroribus obnoxii; nec quidquam iis inde gloriæ & commendationis detrahitur; ut enim, leviter saltem, voluntate peccarunt, quidni & intellectu, cùm tamen errori obnoxii sint intelligendo, quàm volendo, & tam ignorantiam ab originis peccato, quàm concupiscentiam contraxerint; quando ergo dicimus, probabilem esse aliquam opinionem, quæ auctoris gravis & celebris auctoritate fulcitur, ita intelligendum est, ut optima ratione firmetur, nec refragentur cæteri omnes, nec usus Ecclesiæ repugnet, nec bonis moribus adversetur, nec aliquo premantur argumento indissolubili; his legibus, dicimus, viri gravis & docti auctoritate probabilem aliquam opinionem evadere; hoc igitur te in errorem induxit, quòd illam dumtaxat

taxat viri gravis & celebris auctoritatem seorsim acceperis, ab aliis omnibus adjunctis, quibus destituta, opinionem probabilem non facit.

XV. 2. Falsum est, ex doctrina probabilitatis, Jesuitas auctores censeri errorum omnium, quos Casuistæ passim adstruunt; quasi verò Jesuitæ doctrinam illam excogitarint, quam ab antiquis scriptoribus mundus accepit; quin immò germana probabilitatis doctrina errores omnes excludit, arcetque à regulis fidei, & recta morum disciplina; tutus enim & securus sum, dum opinionem aliquam certò probabilem ad praxim reduco; falsum est etiam, tantam illam opinionum probabilium varietatem religioni & Ecclesiæ funestam esse; quod certè Calvinismum, seu, quod ferè idem est, Jansenismum olet, nec parum injurium esse constat, Romano Pontifici Christi Vicario, qui eas permittit; Catholicis Academiis, quæ illas docent; nec non sapientissimis & doctissimis hominibus, qui eas sequuntur, atque defendunt: Deus mundum nostris traditionibus tradidit; scimus evidentia, aut ex evidentibus demonstrata; à Deo revelata divina fide credimus; perspicuè falsa, erronea, hæretica non rejicimus modò, sed detestamur; probabilia denique in vario disciplinarum genere versamus, discutimus, ac de iis disputamus, & ut sunt, qui hanc, ita sunt, qui oppositam partem defendunt; cùm enim suo quæque motivo gravi gaudeat, vel æquè, vel inæqualiter, voluntatis est, diversis rationibus mota, sive ad unam, sive ad aliam intellectum inflectere ac determinare.

XVI. Falsum est, eamdem opinionum varietatem, instituto ac menti S. Ignatii, nec non Societatis adversari, cùm Ecclesiæ sensui minimè adversetur; nempe quando Ignatius suis præcipit, ut idem omnes sentiant & dicant, iis certè liberum opinionum probabilium usum non vetat; sed opiniones hæreticas, erroneas, Ecclesiæ sensui contrarias; & si quis filios inter Ignatii, eò temeritatis veniret, ut Jansenii errores, vel Aurelii insanias, amplecteretur; Societas illum minimè ferret, sed ut putidum cadaver suo repelleret sinu; in hoc quippe adinstar maris est, quod cadavera in littus projicit: sed illud præsertim placuit, quod sub epistolæ finem, incogitans fortè, verissimè tamen subdis, & illibatam instituti Societatis rationem, magni Patriarchæ Ignatii sanctimoniam, nec non primorum Generalium sapientiam agnoscis, quos tamen in societatem erroris & pravitatis vocaveras, epist. 5. sub finem, his verbis: *Sub adventum vestrum*, inquis, *Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, mores hominum informare desierunt*; & ferè sub medium, *ad hunc modum, probabilium opinionum opera, totum in orbem sese Societas infudit; inde tanquam ex vitiato fonte, cætera doctrinæ flagitia fluxerunt*; sed jam perperàm dicta revocas; cùm enim Societas sese totum in orbem infuderit, sub primis illis Generalibus, quos ab eo vitio liberas, inde perspicuè sequitur, vel opinionum probabilium usum vitio non esse vertendum, vel opinionum probabilium operâ, Societatem totum in orbem sese minimè infudisse.

XVII. Falsum est denique, doctrinam opinionum probabilium fecisse, ut Jesuitæ à primo instituto deflexerint; non deflexit, crede mihi; & si fortè aliqui, quod certè in tanto numero, mirum esse non debet, sui nominis & officii immemores, ab eo tantulum declinarint, Societati, quæ hujusmodi homines non tolerat, sed vel reducit ad meliorem frugem, quod reverà pissimæ Parentis est, vel justæ vindicis partes agens, à se repellit; sed nunquam fecit, nec faciet nunquam vera & germana probabilitatis doctrina, ut quispiam à recta morum regula deflexisse dicendus sit; illud sanè Societatis Scriptoribus cum aliis omnibus commune est; quibus solus tenebro *omni humano subsidio destitutus*, si tamen Eterodoxus excipias, qui arma tibi & subsidia liberaliter suppeditant, non nisi temerè sese opponit. Sed dic mihi, fides, admittis ne aliquam opinionem probabilem admitto, inquis, si vera est; nulla enim falsa suffragatur; at si nesciam, falsam esse, hæc tamen videtur probabilior; num liber sum à culpa, si falsam eligo contingat? minimè, inquis; nulla enim ignorantia juris naturalis eximit culpæ; huc volo te; nam hoc præcipuum est Jansenianæ doctrinæ caput; ad hoc principium rem totam probabilitatis reducitis, quo reverà stante, omnes adversariorum vestrorum impetus infringetis, vel eludetis; nempe sive opinio probabilis vera, sive falsa sit, citra peccatum ad praxim reduci non potest; si enim falsa sit, error à culpa non liberat; error quippe dumtaxat obtendi poterat; si autem vera, cùm hoc certò nesciatur, ac proinde de falsitate dubitetur, quisquis eam utitur, errandi, aut peccandi periculo exponit sese; igitur peccat; unde omnis opinionis usum proscribitis.

XVIII. Sed cùm sint duæ hinc inde extremitates, quas probabilitas excludit; inde nimirum certa & indubitata, inde verò improbabilia, ac certò falsa, unam Willelme ad primam illam extremitatem te traciperes, dum à probabilitate discedis; sed ut dicam, quod res est, non rejicitis probabilia, ut certa & indubitata, sed ut blasphema, impia, hæretica, improbabilia, quæ nullus Catholicus, quæ nullus Catholicus etiam laxissimus approbet, doceatis; omitto alia, quæ de Filliucio, & Reginaldo, aliisque refers, nescitæ eadem repetam, more vestro; cùm in refutatione duodecimæ, luculenter evicerim, ab iis praxim damnari illius opinionis de calumnia, quam iis affingeras; omitto alia quædam fœculenta, ne horrore afficiamur, & dorem; lectoribus afferant; non certè urbana quædam convitia, quæ interdum scriptoribus excidunt, sed inurbana & putida; quid enim, amabo, Jesuitæ non exprobras? calumnias, dissolutiones, incredibilem confidentiam, temerarias & Ecclesiæ contumeliosas voces, corruptelas, flagitia; hæc intra paucas paginas pag. 1. item pag. 12. æternæ legis contemptum, impietatis crimen, sceleratas sententias, scandalum, impias cupiditates, pestifera dogmata, ridiculos cavillos, execrationem, detestationem, horrorem, detestatam perversionem, nefariam calliditatem, flagitiosa decreta, pestilentem sententiam, aliaque id genus; ab iis, si tibi credimus, Decalogus destruitur, Dei præcepta calcantur, lex Dei violatur, in spectum Religio colitur, genus sermonis horribile usurpatur, gladius ad cædem Christianis porrigitur, morum disciplina flagitiosè corrumpitur; sed bonus sum, qui hæc exscribo, totus liber exscribendus esset, ut quo, si convitia, falsitates, calumnias detexerim, nihil prorsus aliud restat; illa autem ubi Christianus Doctoris oculis subjicis, satis superque rejecta & refutata censentur; sed tu quoque nobis, inquis, eadem toties cecinisti; appellavi hæreticos, id est, doctrinæ ab Ecclesia damnatæ ut hæreticæ, impias, blasphemæ assertores & defensores; ita est, cum Ecclesia loqui licet; calumniatores & fastiloquos, utrumque non tam dictum, quàm demonstratum, denique scurram & histrionem; hanc personam publicè agis; res notoria est; aliaque id genus adeò gravia

spicua & manifesta, ut voce publica constent. Sed ad refutationem 14æ accedamus.

EPISTOLÆ XIV Confutatio.

I. SCribendi modum mutasti, Willelme Wendrocki, non emendasti; nunquam sistis in medio; at semper ad extrema descendis; postquam diu scurram egisti, Doctoris continuè personam induis: hanc tamen, si me audis, brevì exues; adeo frigidè & miserè illam sustines: res seria in tuam indolem non quadrat; in ea tractanda morosus videris atque austerus; nihil nisi cruenta cogitas; cædes dormiens somnias, atque hominum strages; mille ferra præ oculis habes; & morales Theologos, quibus totidem furiæ essent, acriter insectaris: *Vtinam, inquis, nunquam è tartaro infanda illa dogmata prodiissent: utinam diabolus, verus illorum parens, nullos invenire potuisset ministros, sic voluntati suæ morigeros, ut ea inter Christianos spargerent:* sed quænam, amabò, dogmata? horrenda dubio procul omni, esse oportet; cùm te in delirium & insaniam agant: an fortè hominem occidisse, propter *leves & simplices obtrectationes*, hoc iis admittas, epist. 7. expostularunt; sed cautè dissimulasti, an verò propter vanum honorem illum, *quem diabolus, inquis, superbiæ pater ad superbos filios transmisit*; pudeat ingenuum hominem, toties proferre diaboli nomen; septies in ultima vernaculæ pagella illud appellaras; emendasti in Latina, in cujus tamen proximè antecedenti pagina, intra paucas lineas, septies ingeminasti: quid mirum, si semper in ore illum habeas, qui plusquàm diabolica verba tibi suggerit; & si tua is liberè lingua utatur, cui cor tuum animum mancipasti; quod certè omnibus hæreticis solenne est; sed iis præsertim, qui errores, blasphemias, hæreses, scripto & voce tuentur, & ut loquitur Ignatius, epist. ad Trullian. *Erroris venenum blanda alloquio implicant, & tanquam mulso cicutam temperant*, quos ibidem *diaboli propagines* vocat; & Iren. l. 5. c. 26. *organa satanæ*; & ante illum, Clem. Rom. Const. c. 10. *Diaboli instrumenta*; Basil. epist. 141. *Progenies satanæ*; Epiph. hær. 69. *Simulachra diaboli*; Nazianzen. orat. 48. *Dæmonum expeditionem, immundorum spirituum legiones, furiarum exercitus*; hoc unum eundem Nazianz. orat. 33. quod in te bellissimè cadit, *unius diei Theologos*, quod de te ipso ultrò fatetur.

II. Redeo ad inanem illum, seu vanum honorem, quem Jesuitæ quidem floccifaciunt, nec Casuista ullus ferro, aut cæde, ut per calumniam affingis, defendi posse, scripsit, aut dixit unquam; sed illum dumtaxat, cui Deus virtutem comitem esse voluit; & quem divitiis atque opibus, immo & huic mortali vitæ anteponendum esse, Scriptura disertè tradit, omnes clamant, ratio ipsa demonstrat; hunc inquam, etiam injusti aggressoris nece, defendi posse, multi graves Theologi tenent; quamquam ex Jesuitis nemo, aut alter: sed pergo: an fortè Casuistæ docent, furem occidi posse, etiamsi non defendat sese, furem ablatam ultrò dimittat? hoc quidem Jesuitis opprobras, solita charitate; sed nullus unquam Jesuita docuit, furem occidi posse, nisi vel nocturnum per vim irruentem, vel alium, qui per vim rem alterius auferre nitatur, ac Dominum, seu custodem renitentem aggrediatur; vel denique fugientem, sed qui rem furto ablatam, etiam monitus, dimittere nolit; his tamen legibus, ut non parvi momenti res sit; nec alia via recipi queat; nec illatum damnum resarciri: hæc distinguere debueras; non verò declamando, Jesuitis affingere, quod per illos, furem occidere licet, etiamsi non defendat sese; quod ab iis traditum fuisse, fingere quidem per calumniam, sed vel minimo testimonio probare non potuisti. An denique docent, hominem occidi posse, pro aureo, atque adeo etiam pro pomo; sic accuratè, inquis, & præcisè; ita ut nullus sit effugio locus, Lessius rem decidit; sed cur non dicis, disertè doceri à Lessio, ibidem (hæc enim loca supra versavimus quasi ad nauseam) non posse occidi furem, ad sua servanda, *nisi facultates illæ sint magni momenti*; unde *valde injustum est*, inquit, *ut pro pomo, vel uno aureo servando, alicui vita auferatur*; si tamen *non tam rei, quàm honoris est defensio*, solus docet, & Lessius refert, virum nobilem posse stricto gladio injustum aggressorem repellere, & rem per vim ablatam ex ejus manibus extorquere.

III. Ponamus rem in exemplo; vir nobilis habet in digito gemmam summi pretii, putà 50 millium nummum; accedit fur nequam, eamque per vim abripit; ille statim stricto gladio in furem involat; hic ferro etiam prædam suam tueri conatur, nec illam dimittit; quare vir nobilis furem obtruncat, vel mutilat; quæro ex te, an peccarit ille? haud dubiè, inquies; sciebam, te ita sentire; sed omnes ferè auctores id negant; immo Ecclesia Innocentii III. oraculo, & leges omnes clamant, cuilibet sui, rerumque suarum defensionem licitam esse, non occides, inquis; rectè, nimirum injustè: grassator viatorem sistit; marsupium jubet sibi porrigi; mortem alioquin minatur; viator vim vi repellit, & grassatorem mactat; illum deliquisse censes, eumque homicidii reum habendum; Theologi & Canonistæ secùs sentiunt, quibus certè potiùs standum, quàm iis hominibus, qui Curios simulant, &c. itanè verò siccariorum & grassatorum patronum agis? qui tamen innocentissimos homines impius & ferox actor insectaris: nusquam major hypocrisis; divinæ charitatis obtentu, ut jam dixisse memini, crudelissimum odium exerces; ut flagitiosos defendas, insontes accusas acerrimè; sceleratorum sanguini parcis, humanioris & pii sistens; nihil sanè à grassatorum peste tutum est, si te audimus; domos expilant, homines spoliant, sacra & humana jura violant; si vel leviter obsistas, & repellas fuste, aut ferro, grandi & inexpiabili scelere te obstringis: & hanc Evangelii moralem Theologiam esse dicis, & sanctorum Patrum & omnium antiquorum; ô nequam; nunquid leges omnes non permittunt, vim vi repellere, nimirum injustè illatam; injustè autem infertur hominum vitæ, membris, pudicitiæ, fortunis, honori, parentibus, amicis, liberis, &c. modò cũ moderamine inculpatæ tutelæ fiat; si enim se quispiam & sua citra cædem injuriam inferentis, servare potest, ac defendere, nullus Casuista dixit unquam, eum licitè cædi posse.

IV. Natura certè, cui leges omnes divinæ & humanæ suffragantur, nullum nisi justè, sive publica, sive privata auctoritate, cædi posse, docet; nullus autem justè cæditur auctoritate publica, nisi in pœnam delicto æqualem; nec enim Princeps subditorum vitæ, aut necis Dominus est; auctoritate verò privata,

privata, nemo justè cæditur, nisi mero titulo moderatæ ac necessariæ sui, rerumque suarum defensionis; dico moderatam, quæ scilicet omne odii, vindictæ, & iræ studium excludit; dico necessariam, quia omnis non necessaria, illicita est; fatebaris autem in vernacula, defensionem illam ad vitam dumtaxat & pudicitiam extendi posse, & in hanc rem Rerumpublicarum moderatores sanctos & profanos, & disertas ab iis leges expressas citasti; subdis tamen in Latina versione, quod de his causis, ob quas, scilicet, justa defensio licita est, neutram in partem nihil tibi dictum velis; nempe Apologistâ ratiocinando tecum, omnino confecerat, eadem prorsus ratione, qua probatur, defensionem vitæ ac pudicitiæ licitam esse, licitam etiam probari bonorum, atque honoris defensionem; at præcisè à te mihi responderi volo; nam vel negas, defensionem vitæ licitam esse, vel licitam esse, concedis; si primum, sanctissimam naturæ legem, qua vim vi repellere liceat, violas, quam omnes, ut fateris ultrò, sacri & profani Rerumpublicarum moderatores suis legibus firmarunt; cujus certè impudentiæ & audaciæ homunculum, nescio quem pudere deberet; si verò alterum, eadem ratio militat pro facultatibus & honore vero, quæ pro vita & pudicitia; ut post D. Thom. omnes Theologi & Jurisconsulti sentiunt; quos tamen ut cacodæmonis organa & quasi monstra Erebi traducis; ita odium & furor te abripit, ut omnes hujusmodi diris & diabolo devoveas; ita ne verò, Duvallium, Cajetanum, Caraffam, Lugo, immò DD. Antoninum & Raimondum, aliosque diaboli ministros, ejusque voluntati morigeros vocas?

V. Sed quo jure, cælorum claves, & divinæ justitiæ fulmina tibi arrogas, ut ea in servos & amicos Dei controrqueas? tu, inquam, Willelme, cum sociis tuis, qui Vaticanis fulminibus & anathematis toties attriti fuistis, toties ab Ecclesia damnati, perpetuæ nota infamiæ vobis inusta; an fortè ad damnatum pertinet, ferre sententias? ad hæreticos, doctrinæ controversias decidere? ad animarum laniones, corporum securitati consulere? ad fidei corruptores, de moribus & legibus ambitiosè statuere? an fortè ii, qui docent, sibi quemquam violentas manus licitè interdum inferre; immò & aliis, si fortè interior instinctus eò inclinat; an, inquam, illi jure statuere possunt, rectas homicidii leges, & definire, quandonam liceat ad propriam defensionem hominem interficere? egregios sanè morum restauratores, qui perniciosissimos errores huc usque prædicare, publicare, eaque obstinatione defendere ausi estis, cui parem, aut similem nunquam probavit Ecclesia, nunquam orbis vidit: nimirum Christum pro omnibus mortuum non esse, nec eorum Redemptorem, qui pereunt; non magis pro his orasse Patrem, quàm pro diabolo; legem veteris Testamenti ad peccandum adegisse; gratiam sufficientem cacodæmonis donum esse; posse nos renunciare omnibus Dei promissionibus, immò & ejus cultui, ac desiderare, ut de nobis non cogitet, nostri & aliorum curam non gerat, velle potiùs abjici à Deo, quàm admitti, eumque nostri oblivisci, quàm recordari. Hæc profectò sunt horrenda illa & infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, quæ diabolus verus illorum parens vobis suggessit, ministris scilicet voluntati suæ morigeris, ut ea inter Christianos spargeretis; sed hæc Christi Vicarius fulminavit, proscripserunt Episcopi, Sorbona confixit, Doctores Catholici refutarunt, Ecclesia demum ita damnavit, ut soli dumtaxat hæretici refragentur; & hîc tecum Willelme, exclamare meritò possem, & tuis verbis uti; ubinam gentium summi, immanissimi homines, Misantropi, & generis humani pestes, an qui sic loquuntur, sunt Catholici? an Christiani? an Turcæ? an homines? an dæmones? an hæc, ut vultis, pro catholicis dogmatis, quæ Calvinus Jansenianis reseravit, an potiùs pro piaculis, quæ draco suis sequacibus instillavit?

VI. Sed mirum est, quòd spretâ summi Pastoris voce, magistri potiùs erroris, quàm discipuli veritatis audire vultis; quòd in via Domini cæcutientes, liberos filios regere ductu vestro, & legibus vestris dirigere, ac demum tot criminum rei & conscii, moralem doctrinam, & casus conscientiæ, ut vocant, prælegere non dubitetis; duplici profectò nomine cæci, nimirum, quòd reliquos omnes errare putetis, & non videatis, quantum vos ipsi erretis: satis modò esset, Willelme, si vel ipsos errores, quos in hanc epistolam liberaliter projecisti, agnoscereres; non dicam, meram esse rapsodiam diu congestam, ut saltem receptui vestro faveret, cùm jam ad objecta nihil reponere posses; non dicam, quod tamen in versione Latina emendasti, te impositurâ convictum, denuò asseruisse, Layman sententiam Navarri amplexum esse in quæstione duelli; cùm tamen Layman, ut suprà olim est, secus à Navarro sentiat: non dicam etiam, quod cùm Molinæ à te imposita in epist. 7. diluere debuisses, hoc enim exprobratum tibi fuerat; calumniam potiùs auges, seu multiplicas, visque à Molina doceri, furem interfici posse ad tutelam nummi, tametsi vita non periclitetur; & in eo casu secundum illum, adhuc servari moderamen inculpatæ tutelæ, pro quo citas alium ejusdem locum, sed longè diversum ab isto; constat enim, quidquid blateres, nunquam docuisse Molinam, furem interfici posse proservando nummo, quando fur hominem, cujus nummus est, non aggreditur; nunquam enim est moderamen inculpatæ tutelæ juxta Molinam & alios, nisi vel aggressor hominem aggrediatur, vel res hominis magni momenti: non dicam etiam, à te nova Lessio & Reginaldo affingi, & calumnia calumniam purgari; sed quid purgandum restat, cùm manifestæ impositurâ iis afflictæ, perspicuè convictus fueris.

VII. His ergo prætermissis, ad ipsam quæstionem, quam agitas, ultrò descendo, ut scilicet tuis armis petam; fateri videris, quamquam, ut dixi, vacillas dubius & incertus, hominem interfici posse, pro defensione vitæ & pudicitiæ; tunc enim, ut ait Cicero à te laudatus, videtur nobis gladius ab ipsis portigi legibus, idque justæ defensionis jure: id tamen negas, pro defensione bonorum & honoris, licitum esse; non jam te severiorē, Willelme, si ad prima illa rerum dogmata respiciam, sed laxiorem & molliorem dicam; non jam unus ex illis es arctioris instituti & strictioris conscientiæ Jansenistis, qui toties illud ingeminant, tutum & securum volumus, non creperum & probabile; sed nonne tutiùs est, per te mihi quam liceat, in hunc modum te compellare, nonne, inquam, tutius est insonti, corporis vitam exponere, quàm impio eripere animæ vitam? justo & Christiano mors timenda non est; quem si hostis aggrediatur, petatque ferro, magnum certè damnum inferre non potest; timet tantùm privari Deo & tantum abest, ut hoc bonum mors illi eripiat, ut potiùs mortis dumtaxat opera illo fruatur; at si hic aggressorem injustum occidat, damnum infert irreparabile, vitam caducam nullius pretii, Christi sanguini, qui est infiniti momenti, præferens & non

& non solùm pro salute fratris sui, animam non po-
ni, sed vitam suam committit discrimini, ut vitam
alteri eripiat; justa quidem & legitima defensione uti
possit; sed ut legitima sit, intra fines evangelii sese
contineat, oportet, cujus lege, vitam cum san-
guine dare possumus, non tamen alteri eripere;
quine ad Evangelium, inquit Ambrosius, non au-
tem postea; per leges civiles aliquando licet; sed
leges damnare non ausim, vix tamen eximam
aliqua, quotquot prædicta legum indulgentia
continentur: Gerso, & Augustinus de Ancona diser-
ut docuerunt, nunquam auctoritate privat homi-
nem occidi posse; hoc antiquorum Catholico-
rum dogma fuit, Sanctorum Patrum auctoritate
firmatum, ac præsertim Augustini, qui legem qui-
dem non reprehendit, quæ tales jubet interfici, sed
quomodo istos, qui interficiunt, defendat, non in-
vitat.

VIII. Sed quo tandem insperato consilio, doctri-
nam opinionum probabilium, quæ omnium laxita-
tem & totius perversitatis fons est, amplexus es,
eamque præfers evangelio, quod Christianis om-
nibus officis normam & regulam præscribit? quid quæso tuis illis austerioribus dicturus es, si hæc tibi exprobrent aliquando? dices, haud du-
bie, Doctorem Angelicum, gravissimorum Au-
ditorum turbam, & rationem ipsam tibi præluxisse;
nec illum tibi visum fuisse, inermem innocentiam
flagitiosorum Hominum furori expositam relin-
quere, sed inhumanum, cædibus illam & flagitiis
cedere, illique arma subducere, qui moderatè & ju-
stè, vero porrigere, qui nonnisi ad perniciem pri-
vatorum & Reip. armis utuntur; Magnifacio profe-
ctò hanc regulam, & te maximè laudo, quod vel in-
vitus rationi manus dederis; sed mirum, quod
furem illis, & primùm siccariis & impudicis
impunitate negata, illos occidi posse statue-
ris, vis ab iis illata repellatur, integram illam fu-
rium & grassatoribus relinquas, omnemque defen-
dendam, ut injustam prohibeas; quo jure istos, non
modò illos periculo eximis? cur majorem illis pec-
candi licentiam tribuis, qui jus alterius æquè
violent? nempe ad arcendas dumtaxat hujusmo-
di pestes, Theologi moderatam defensionem per-
mittunt, ac docent, nullam ibi esse justam defen-
sionem, ubi nullus adest injustus aggressor; & tan-
tum abest, ut vitiis & criminibus faveant, ut po-
tiùs ea compescant, repressa illorum audacia,
quæ ea facilè patrarent, si potestate æquè valerent
ac malitia.

IX. Hic sanè est totius dissertationis cardo;
quando enim Calvinistæ dicunt, cuiquam licere,
pro defensione bonorum atque honoris, injustum
aggressorem occidere, insontibus dumtaxat jus illud
tribuunt propriæ defensionis, quibus tu ipse con-
cedis pro defensione vitæ ac pudicitiæ, nullum igi-
tur periculum est, ne jure illo abutantur, aut
certè si aliquod periculum est, utrimque æquale
est porro adversùs illos homines prædictum jus de-
fensionis tribuunt, qui rapto & criminibus vi-
vunt, & aliorum dumtaxat minis sustentantur; id-
que, in extrema tantùm necessitate; cum scilicet
illius alius modus restat; de damno magni mo-
menti agitur; ad Judices & magistratus in-
stantem passi confugere nequeunt; & pericu-
lum imminet, non, cum dubium & probabi-
le, sed indubitatum & certum, faciendi ja-
cturam fortunarum atque honoris, non jam ina-
nis & vani, sed veri, quem sapientes magni fa-
ciunt; hæ sunt doctrinæ moralis leges; si quid-
piam addatur, non admitto, non approbo.

X. Agnoscis, opinor, hujus dogmatis æquita-
tem; & facilè vides, quantum ex eo commodi in-
sontibus accedat, quantum verò flagitiosis ho-
minibus impunitatis ex opposito, quod tanto ar-
dore sustines: si divitibus jus illud subtrahas, for-
tunas suas & opes defendendi, fures à periculo
tuti, non jam tenebras captabant, ut clam fu-
rentur; sed palam ac de meridie furari non
verebuntur, si vobis & regulis vestris credi-
mus; illud unum solùm obtendant, non vi-
tam à se, sed marsupium peti, si Principi-
bus viris potestatem detrectes, honorem suum
tuendi; illud unum restat, ut genas percutien-
tibus præbeant ultro, & fustibus humeros ad
solennem contumeliam; cum enim aggressor ne-
quam repelli non possit sine periculo, illud cer-
tè fieri nequit, nisi quis privatus vitæ ac necis si-
bi jus arroget, sitque in propria causa reus, ju-
dex, & sententiæ administer, quod per te non
licet: eò spectat tua Epistola; eò tota ratiocina-
tio tua de miti Christianorum indole, quam Ecclesia impensè commendat; de summo rigore, quem
Columba illa in homicidas olim exerebat; eò seve-
rior illa morum restauratio, quam suscepistis; eo de-
mum acerrimæ illæ tuæ invectiones adversus Theo-
logos & Jesuitas, ut furtum longè facilius reddas, &
grassatoribus impunitatem vindices; inde profectò
illi tibi valde obstricti restant; & id saltem inde
commodi tibi accedet, quod latronum casuista &
advocatus audies; id præmii haud dubie tibi jure
cedit; utpote qui susceptâ insontium contra siccarios causâ, cum omnibus Theologis, istos illico
deseris, ut contra illos causam mali latronis a-
gas, furem contra divites, grassatorem con-
tra mercatorem, petulantes denique & contume-
liosos nebulones, adversus honoratos homi-
nes defendas. Dixi omnes Theologos; quia li-
cèt fortè inter se in loquendi modo dissentiant in
hac quæstione, in eodem tamen principio, con-
tra tuas ineptias conveniunt, ut vel inde videas,
quàm magnus & nobilis sit illorum numerus, quos
impugnandos suscepisti, & quàm temerè me provo-
caris, ad producendum aliquam legem, aut legis
interpretem, qui eam doctrinam probaret, quam
nos sustinemus, vos destruendam perperam susce-
pistis.

XI. Vis Theologorum placita? Bannes celebris
ille Doctoris Angelici discipulus disertè docet, pri-
vato cuipiam licere, ad defensionem fortunarum at-
que honoris, injustum aggressorem occidere, si id ne-
cesse sit: & *hac conclusio* inquit *est consensus Philoso-
phorum & fere omnium Theologorum*, quid expres-
sius? hæc autem habes 2.2.q. 64.a.7. vis Cardinales
hujus opinionis auctores? en tibi Cajetan. Tolet.
Lugo quorum ultimus subdit, de just. disp. 10. sect. 9.
n. 175. *hanc sententiam communem & veram esse.* Vis
relatos in album sanctorum? habes? Antonin. 3. p.
tit. 5. c. 3. *quando violentia*, inquit, *infertur rebus,
nec aliter repelli potest, tunc licet, qualitercumque
defendere, etiam personam occidendo.* Vis leges ci-
viles & sacros Canones, Sylvester V. Homicid. 1.
q. 2. testatur, injustum aggressorem occidi posse, au-
ctoritate legis civilis, primò defendendo personam
suam, secundò honorem, tertiò res suas, quando
aliter haberi non poterunt *secundum multos le-
gistas.* Navarrus caput 5. Summ. magnam vim

legum & Canonum ad hunc finem congessit. Covarruvias manifestum esse, dicit, quod licet furem fugientem & res auferentem, ac se defendentem à captione, occidere; idem de honore testatur Sebastianus Medices; Brunellus Bartolus, Petrus Navarra, aliique fere innumeri eamdem sententiam tenent, quam Major cum aliis in Academia Parisiensi, Sylvius in Duacensi, Sancius in Hispania, Bonacina in Italia, Sotus, Bannez, Victoria in schola Thomistica, alii fere ubique docuerunt; loca citarem, sed parco; ne jam actum agam, & grandes tomos exscribam.

XII. Itaque perspicuum ex præmissis restat, illos omnes ita cum Jesuitis convenire in hac cõtroversia, ut tamen Jesuitæ omnium severissimi esse videantur: non te igitur pudet, eos traducere, ut Diaboli ministros, ejus voluntati morigeros, qui spargere inter Christianos veriti non sint, infanda illa dogmata, quæ non nisi è Tartaro, auctore Diabolo, prodierunt? at scire averem, quinam ii sint, quos pro Christi discipulis habes, quinam audiant liguam pacificæ civitatis, quæ eadem est mystica Herusalem, an fortè Calvinus, Lutherus, Molinæus; confer, amabo te, dogmata vestra cum dogmatis Jesuitarum, & vide, an vel unus sit, ex omnibus illis auctoribus Catholicis, Jesuitis, in hac quæstione, suffragantibus, qui Jansenianos errores non detestetur, qui cum Jansenio doceat, Dei mandata justis esse impossibilia; cum Sancygirano, Ecclesiam in doctrina corruptam esse; ac tecum, in secunda Epistola, gratiam sufficientem merum esse figmentum, & vocis ludibrium: ridiculum porro est, nos à te remitti ad capitalium judiciorum formulas; quasi verò hæ servari possint, cum grassator in remoto saltu, improvisò te aggreditur, & marsupium sibi cedi jubet; & ut conscientiæ consulatur, testes accersendi sint & audiendi, & causidicus adhibendus, ut de illius consilio constet, an grassator vitam etiam petat; ac demum colligendæ sint septem Iudicum sententiæ, ut decidatur, an in hoc casu vim vi repellere liceat; Egregium certe moralis disciplinæ restauratorem, qui nos ad simplicia religionis & sensus communis elementa seu principia revocas: O utinam nequissime mortalium, ab erroribus tuis, à Calvinismo, Lutheranismo, Arnaldismo infandis Sancygirani dogmatis, ab illo illo plusquam mortali odio, quo genus hominum universum, ac præ cæteris, Jesuitas prosequeris, avocati posses, nec non ad germana Religionis & Christianæ charitatis principia revocari: hoc desiderare quidem, sperare tamen non possumus. Quod demum Jesuitas calumniis & convitiis lacerare non cesses, tibi maximæ gloriæ non vertitur, ut pote qui fœdere junctus sis in hoc consilio omnibus Heterodoxis Germaniæ, Galliæ, Poloniæ, Hungariæ, Belgii, & nonnullis aliis politicis vel æmulis projectæ conscientiæ: stetit huc usque, frendentibus illis, Societas, stabitque in posterum, ringente licèt Erebo, quem à primis cunis, huc usque, suis progressibus, singulari nisu adversantẽ sensit: in hoc tuam operam, tenebrio, tenebrarum principi locasti, non sine operæ pretio; nemo enim atrociùs juxta atque iniquius Jesuitas exagitavit: vestra profectò, immo & Cacodæmonis interest, ne Jesuitæ ea doctrinæ & virtutis fama præstent, quam ferre nunquam potuistis; ne scilicet errores vestros, à Diabolo vobis suggestos strenuè, ut fecere hactenus, impugnent atque, confutent; illud sanè vos miserè torquet; illud vos potissimùm urit.

XIII. Sed relego tua vestigia, & eloquentiæ tuæ flores in fascem colligo, hic etiam Jesuitis exprobrat horrorem, divinam legem oblivione deletam, extinctum rationis lumen, nefarium facinus, projectam audaciam, errores, divinæ majestati gloriosissimæ, supremæ potestatis insigne ab iis præceptum, admiras, detestabiles & nefandas sententias, neglectas Dei, Ecclesiæ, Reip. leges, dogma diabolicum, perniciem, rerum omnium perversionem, flagitiorum morbos, barbaram sententiam, derestandam, formidolosam, crudelem defensionem, Regibus infanda dogmata, quæ prodierunt è tartaro, sacrilegia, horribilem perversitatem piacula, linguam turbidæ civitatis, id est, spiritualis Sodomæ, seditiosa & cruenta decreta, Turcas etiam & Dæmones vocas; quàm elegantè, quàm urbanè, Willelme Wendrock; pauca, aut etiam majora referre facilè possem, etiam cum fenore, hoc saltem discrimine, quod tu non nisi falsa effutias, ego vera immo & notoria referem: sed quidtandem tu? scripturæ & Patrum loca multiplicas, quibus homicidium damnatur; sed quod nam amabo te? injustum profecò, de quo nemo ambigat; justum verò damnari non posse, ex ipsis terminis patet; justum autem est, quo injustus aggressor repellitur, qui vitam, pudicitiam, fortunas abripere tentat; sed, inquies, ex Augustino quisquis auctoritate carens nocentem interficit, ipse fit nocens; ita est; sed is, in quem grassator injustus involat, hunc jure suo, & auctoritate, sanctissimis naturæ legibus sibi comparata, repellere potest, etiam illata morte, si aliter repelli nequiticio, Augustinum dubitasse, utrùm pro servanda vita & pudicitia, injustus aggressor occidi posset: sed in hoc, relquorum omnium suffragio fretus, ab Augustino discedere, grande piaculum non est: ut urtis, omnes Theologi, si Gersonem & Augustinum de Ancona excipiam, omnes Canonistæ & juris consulti contrarium docent, quibus non nisi temerè quispiam refragari potest.

XIV. Et verò, si quæram exte, cur Deus Principibus hanc auctoritatem tribuerit, ad vindictam malefactorum, utendi gladio: vel potùs, sanctæ sanctoris Reip. leges, præscindendo scilicet à Dei præceptis, illud statuerint, ut flagitiosi homines extremo supplicio plecterentur: dices haud dubiè, ut Reip. membra in officio contineantur: si enim sceleratos homines impunè ferrent: non jam respublica bene compolita, & societas rectè ordinata esset, sed summa & extrema rerum confusio: id est, ut suum cuique jus indemne servetur: huc enim spectat justitia, quoties igitur eique auctoritate publica legum & Iudicum, jura demne cuique servatur, sceleratorum multa, & pœna cessat haud dubiè privata auctoritas, cum ad eum finem legum subsidium sit satis: at si hostis in vitam cujuspiam involet, vel grassator in fortunas, eo loco & tempore, quo legum subsidium implorari nequit, quid faciet miser? si nec vitam, nec fortunas defendere licet: poterit quidem collum acinaci, & mucroni pectus libens offerre, præ charitate, & pallium tollenti, etiam tunicam tunicæ detra, vellenti capillos, vellendam barbam, & maxillam dexteram cædenti, sinistram præbere? hæc summoperè laudo, quæ sunt heroicæ virtutis & ardentissimæ charitatis, sed barbari dogmatis est, eum damnare peccati, qui cum moderamine inculpatæ tutelæ, vim vi repellat: jure utitur suo, & injustum aggressorem reptimat, nutquam leges civiles, nunquam duodecim tabulæ id vetuerunt, immo in nonnullis casibus, hominum inter-

interfici permittunt, v.g. uxorem in flagranti deprehendam, à marito, in quibus Theologia nostra id vetat. Lessium, Amicum, Filliucium, & Molinam iam ab ea vindicavimus; de hoc quippe argumento, nihilnisi communia docent, immo aliis longe severiores; nec unquam defensionem illam occisionis licitam esse, volunt, nisi quando necessaria ad id que cum omni moderamine ad servandam vitam, conservandas fortunas magni momenti, servandum honorem, non spurium illum & falsum, sed verum, sine quo vita honestè transigi nequit, idque à sæcularibus; cum Ecclesiasticis honori ducatur, Christi exemplo, ignominiam pati; unde omnes Jesuitæ domo, excepto uno Henriquez, hoc religioso viro illicitum esse; Amicus communi sententiæ licèt adhæreat, argumentum super hoc proposuit, sed statim expunctum est, S. Congregationis jussu; reliquis omnibus intactis relictis, quæ Academia illa, quam impense laudas, ante damnarat; Romanis igitur decretis, non Belgicis.

III. Sed videamus, quonam pacto solvas syllogismum istum; honor est charior vita & fortunis, ad servandam vitam, licèt vim vi repellere, item ad servandas fortunas, igitur & ad servandum honorem; hanc enim, secus, esse non posse, idque cum moderamine fieri: quid quæso ad hæc? Homines, inquis, non cupiditate depravati propriæ vitæ ad divinum illum concessæ divinitus, honoris larvam antepONUNT: non agitur, mi Homo, de honore larvato, sed de vero, quo scilicet honorati homines esse dicuntur; non agitur de judicio noxia cupiditate depravato, sed de vero judicio sapientis, qui altè pronunciat, spiritus sancti instinctu, melius esse nomen bonum, quam divitias; non agitur de honoris simulacro, sed de honore ipso, quem secundùm omnes, bonum esse constat, nisi forte secundum Doctores vestros, qui honorem suum toties prostituerunt: honori, vel inhonorati hominis non est, de honore quidquam statuere; quisquis honore suo cedat, de alieno parum curat; vos attrivit æterna infamiæ nota, quid mirum igitur, si Honori adeo infensi estis: non timemus autem ne ex prædictis Theologorum placitis, horribilia conclusiones nectantur, personam publicam gerentibus approbanda; O nequam; nihil timent personam publicam gerentes à Theologis, nihil timent à Jesuitis; esset tamen, quod timerent à Jansenistis, ab Hæreticis, à factiosis hominibus; venatio, res notoria est; nonne totam fere Galliam factionibus & tumultibus vestris ante aliquot annos, agitastis majorum vestrorum exemplo, cædibus & sacrilegiis, deinde si licuisset, agitaturi; sed regia auctoritas tempore & opportunè conatus vestros repressit; vos tamen in Societate Jesuitarum dogmata declamatis; Jesuitæ proximum sanguinem fundere didicerunt, præ charitate, unquam, præ odio, fugere alienum; sed hoc argumentum vobis non favet.

IV. Transis ad antiquos Ecclesiæ Canones, contra homicidium voluntarium; sed quid ad rem? Non homicidium justum voluntarium propriè dicitur; quisquis enim cum moderamine inculpatæ tutelæ, ad servandam vitam, injustum aggressorem occidit; vult directè vitam servare, ac defendere sese, ex quo, per accidens, ut ajunt, secuta illius cædes; sed inquis, illa etiam Homicidia Ecclesia insectata est, quæ quis per imprudentiam admisisset; injusta scilicet, quamquam per imprudentiam patrata; nemo sanè illud improbat; sed suo Carnotensis Presbytero, qui ad vitæ defensionem, latronem, ictu lapidis, interfecerat, sacris, per totam vitam, interdixit; O Insignem & profundum Theologum, quasi verò antiquiores Theologi post S. Thomam & Canonistæ post Jvonem, non docuerint, regularitatem ex tali homicidio induci; contrarium tamen hodie constat ex Clement. *si furiosus*, de Homicidiis; sed tu ac tui hujusmodi decretales Pontificum parum curatis, qui temnitis etiam solemniores constitutiones, sed hæc trita sunt apud Theologos, unus Suarez, si discendo esses, rem hanc te probè doceret, de cens. disp. 46. sect. 1. & 2.

XVII. Fidenter deinde asseris, nullum Canonem proferri posse, quo cædes permittatur, propter solam externorum bonorum defensionem; illud enim, *te tuaque liberando*, excerptum ex C. *interfecisti* de Homicidio, conjunctivè intelligendum esse, idque dubio procul omni, pronuncias; sed communis omnium fere sententia contraria est, ut testatur Barbosa in hunc locum; audin, *omnium fere*; unde, ut labori parcam inutili, omitto longissimum illorum Elenchum; nam præter 22. auctores, quos pro hac parte Barbosa ibidem citat, alios quinquaginta facilè appellarem: illudque manifestè ratio decisionis evincit; nempe in priori illius parte deciditur, non licere cuiquam, furem occidere, si absque occisione capi potest; cum rebus ipsis; in posteriori verò, licere; si capi non potest, nec ullus alius modus restat rem ipsam recuperandi, aut servandi; non obstat c. *suscepimus de homicidio*. in quo disertè dicitur, non esse homines interficiendos, pro rebus transitoriis; quia, monent auctores, in eo casu, accidisse maximum defensionis excessum, ratione cujus homicidium illud eximi culpæ non potuit: ut ut sit, disputare poteras de hoc argumento; utcumque tolerandus fuisses; poteras ratiocinari, non tamen, perpetuo convitiari debueras, & maximum illum piissimorum Auctorum numerum orco devovere, pro ministris Satanæ, filiis Diaboli, publica pernicie, Religionis ac Reip. peste, Evangelii perduellibus traducere: quo jure, mi homo? qua auctoritate, universam propemodum literatorum & piorum hominum remp. damnas & devoves orco? quis te constituit Judicem? bellissimè omnino; reus Judicem agit, damnatus insontes damnat, Hæreticus Religionem, Schismaticus Ecclesiam, perduellis & proscriptus remp. suscipit vindicandam, Jansenista denique mille convictus erroribus, factionibus, malis artibus & dolis, religiosos homines, qui animarum saluti animas suas consecrarunt, accusat ut crudeles, sanguinarios, cædis amantes, & sanguinis humani sitientes: Horrenda est calumnia, fateor ultro; sed quæ risum potiùs, quàm iram moveat: denique non minùs ridiculum est, quod Jesuitas filiis Belial & hujus sæculi, mundi & Diaboli asseclis, spiritualis Sodomæ incolis, & sub vexillo Satanæ militantibus, Jansenistas verò, dilectissimis, germanisque Christi & Augustini discipulis, Genti sanctæ, populo acquisitionis, spiritualis Hierusalem civibus, Angelis demum vel Angelicis hominibus, qui sub Christi vexillo militant, annumeres.

XVIII. Risum tene, si potis es, mi lector; nihil enim magis ridiculum excogitari potuit; sed his prætermissis, quæ satis superque refutantur, nuda & aperta expositione; ea tantùm consectaria perpendi velim, Willelme, quæ ex tuis dogmatis consequuntur;

Sanctissimi Reges aliquando Barbaros in provincias & ditiones suas irrumpentes armis ac ferro strenuè repulerunt; item Romani Pontifices Saracenos aliosque impios in ditionem Ecclesiasticam involantes armis represserunt; immo non semel Christianos Principes sanctissimè induxerunt ad bellum Turcis inferendum; si fides tibi habenda est, eò gravius isti deliquerunt, quod non jam unius, vel alterius, sed multorum millium cædes inde sequuta fuerit; nunquam enim cædes, si credimus Montaltio, pro rebus temporalibus permittenda. Latro subit in conclave civis præcipui, ubi larga asservatur pecunia, saccos implet & marsupia, & inde asportat; cave hominem tangas, alioquin grave piaculum admittes, secundùm Jansenianam placita; navis Africana in Gallicam irruit, pretiosis mercibus & auro gravem, Africani denunciant se tantùm inhiare mercium prædæ, & Christianos omnes liberos fore; caveant Galli, vel tormentum explodere, vel sarissam intorquere; nullus enim hominem pro mercibus & bonis externis occidat: innumera propemodùm alia hujusmodi proferre possem, ex quibus palam fiat vestrorum placitorum absurditas & impietas; sat video, quò spectetis; flagitiis & flagitiosis hominibus favetis; vestra causa est, pro qua oratis; vestra denique interest; ut flagitia liberiùs, abacto scilicet omnis defensionis timore patrentur, & flagitiosi impunitatè freti, audaciores evadant.

EPISTO. DECIMÆquintæ Confutatio.

I. ESt sanè, quod mirari desinam, Willelme Wendrocki, cur sanctissimam illam naturæ legē, qua vim vi repellere licet, vehemēter insecteris; cum schedulas illas, seu scriptiunculas nostras (sic enim per solitum contemptum, vocitas) adeò graviter accipias, & inde non mediocriter commotus esse videaris: Hæc concertatio tibi non arridet; nec res ista, uti sperabat, tibi omnino pro votis successit; projecta illa, qua plurimùm vales, audacia, thrasonicis declamationibus instructa, modestiā nostram terrere non potuit; discussisque singulis hujusce tuæ epistolæ partibus, tota vis & energia non quidem eloquentiæ, sed tuæ illius verbositatis, duobus hisce verbis continetur, quæ justam, si superis placet, apologiam adæquant, & Regio-portum vestrum penitus purgant, *mentiris impudentissime*. Immodica & effusa verbi licentia tibi condonatur; ira vehemēti percitus, nescis, quid tibi dicas, & tui minimè compos, præ animi agitatione, prudentem verborum delectū habere non potes. Vir ille partium vestrarum facilè Princeps & Coryphæus, cujus errores Theologiam vestram componunt, ingenuè fatebatur, igneum sibi corporis temperamentum inesse ad celerem iræ motum, nitro, haud absimile, quod statim flammam concipit, temporis momentò extinguendam, nullo tamen tetro, vel odore, vel halitu post se relicto; sed en tibi concepta verba; subtilis choleræ nonnihil habuit, quam flammulæ salpetræ lepidè comparare solebat, quæ momento incenditur, & sine nidore & fumo momento in nihilum dispergitur. Jansen. in Synopf. vit. tu vero Willelme, igneo quidem habitu natura te finxit, quo certè in iram proniores, sed impuro & fæculento, in quo abundè misces cum sulphure nitrum; unde tua scripta, non jam olent urbanitatem Gallicam, sed barbarum illum quid, & ferox; non innocuam flammulam, & ingenii lumina, sed horrenda incendia, & furentis cujuspiam Cyclopis fulmina præferunt ubique & spargunt.

II. Sed cur quæso ad exteros te recipis, ut ita tonicè convitiari discas? num poteras, intra Galliæ fines te continere, in qua certè hujus artis peritissimi minimè desiderantur? proferre possem in hoc genere; rara hujus artis specimina, & ut ita loquar magisteria; illud unum fortè, nisi me mea fallit opinio, te movit, quod à Lutherō egregiam aliquam defendendi Hæreses methodum hauriendam esse putasti; hoc enim præsertim clypeo Lutherus se texit, tam contra Regis potentissimi animadversiones, quam contra Romani Pontificis anathemata; *ego*, inquiebat, *sine larva, & apertè dico, Regem Angliæ Henricum istum mentiri*. Leonem verò X. sic Urbanè compellat; *Obsecro, quæ est frons tua meretricia Sanctissime Vicarie Christi sed tale scelerata abominatio; tam stultè simul & impudenter loqueris, ut indigna sis, propter quam velint*; en tibi Germanum autographum, cujus apographum fideliter expressisti; in te fortè plus industriæ, vel artis, non tamen minùs audaciæ, vel impudentiæ fuit: & verò si tuum illud *mentiris impudentissime* iis omnibus impingis, qui vel sana consilia tibi suggerunt, vel tuos errores corrigunt, juxta prædictam figuram Eloquentiæ Lutheranæ, quam imitandam suscepisti; non est, quod lauta caput demittant, ad fallendum jctum; longè altiùs tollimas, & in nobiliorem scopum collimas, nimirum in capita mitris, tiaris & diademate conspicua; quid enim amabò quiritaris? vos hæreticos appellamus; clamas, calumniam esse; Ludis Willelme; non jam calumnia, sed dogma Catholicum & oraculum est, quod Vicarius Christi protulit, quæ errores vestros hæreticos, blasphemos, impios esse omnibus Christi fidelibus declaravit; quid ad nos tu videris; apud illum causam tuam age, & vindica illam; nihil aliud opportuniùs tibi occurrit, quàm tuum illud *mentiris impudentissime*.

III. Ægerrimè fertis saltem, ad speciem, dici Jansenistas, Jansenio licèt adhærere, & in ejus verba jurare gloriæ ducatis; Auctorem illum & Patrem doctrinæ vestræ agnoscitis ultro; Patris nomen illum addecet; cur ergo renuitis? præsertim cum illud nomen Romani Pontifices constitutionibus Apostolicis confirmarint; Audite, quæso, Urbanum, *ut Romani*, inquit, *Apostolicis decretis tandem aliquando*, quod certè si vobis injuriosum esse ducas, quid de nobis expostulas? expostula de sede Apostolica, & tuum illud audacter intorque *mentiris impudentissime*. Pro insigni nebulone & impostore haberis, qui doctrinam moralem Societatis miserabili licentia corrupisti, depravasti, falsasti, cum à me criminis perspicuè convictus es; neq; id, quod fortior, negare ausis; neque id clam in tenebris commisito; sed palam prædico super tecta; idque Urbani VIII. exemplo; quamobrem, inquit, *pudens aliquorum temeritas satis improbari non potest, ob tam apertam quorundam contumaciam, ingenti ægritudine affecti fuimus*: item, *Constitutionem nostram*

A 4 ego

Jansenii Assecis impudenter atque inanibus argumentationibus oppugnari audivimus : si hæc elogia vobis displicent, cur inde mihi litem movetis, qui illorum hujus Pontificis verba dumtaxat refero? ad Judicem ipsum adite, & ut probetis, vos contumaces & temerarios non esse, stringite in illum, vestrum illud neotonicum, *mentiris impudentissimè*.

IV. Non semel profectò id fecistis, Willelme; arrogantem illam, excipiendi tam urbanè illos, qui luculentissimis & indissolubilibus argumentis, imposturas vestras erroresque demonstrarunt, in decretis Pontificis, quæ causæ vestræ minùs faverunt, optimum probastis ad magisterium; nemo igitur miratur, quod verbis adeò urbanis & honorificis Jesuitas compelletis, quibus ante Christi Vicarium compellare non dubitastis; postquam enim Ecclesia Urbani ministerio & oraculo, pernitiosos Jansenii errores damnasset & uno eodemque fulmine nativum Jansenium, & fictitium Augustinum perculisset, factio vestra hoc tonitru percussa, nihil satius & opportunius, in his angustiis, ad defensionem suam, esse duxit, quàm Pontifici in lucem editis, constitutionem Apostolicam falsitatis arguere, iisque omnibus, qui vobis illam opponebant, plusquam impudenter impingere vestrum illud *mentiris impudentissimè* : Jesuitæ, inquiebatis, Bullam illam fabricarunt, contra S. Augustini doctrinam in libro Illustrissimi Ypresis explicatam; causam suam his dumtaxat artibus tueri poterant, quas nemo infamis, & non solum Christianis & religiosis, verum etiam ingenuis hominibus indignas non reputat; optimi quique sperant, hoc crimen non fore impunitum; nec eos impunè laturos, qui Romanum Pontificem palmaris hujus & luculentæ falsitatis reum facere non dubitarunt: Probavit tamen eventus, vos falsos Prophetas fuisse; vox Pastorum pro fure traducebatis, ab ovibus Christi audita fuit & cognita; dicta constitutio, scriptis vestris licèt impiè lacerata, multis literis Apostolicis confirmata, & ubique tandem recepta est, quam vos ante ubique ut obreptitiam & fictam elevabatis; denuo tamen confugistis ad illud vestrum *mentiris impudentissimè*; illi oculis fibi eruunt ultro, inquiebatis, qui dubitant, an dicta Bulla fictitia sit; malis quippe animis Ypresis hostes obtinuerunt, ut illa tam sacro consiliis consentiret, quàm Romani Pontificis menti & voluntati adversatur.

V. Non multo post tempore Innocentius X. monstrum illud Bicipitis Ecclesiæ, quod ab antris Tartari ortum duxerat, sacro fulmine tetigit, & Christianum orbem docuit ex Cathedra, multa quidem esse Ecclesiæ membra, sed caput unicum, doctrinæ ipse, Pauli gladio commodè uti, quamvis Regnum Sancti Petri Claves illi non committeret: ut ipse ille, moriens licèt, extremum sibilum emisit, in percussorem ejaculatus illud vestrum *mentiris impudentissimè*; horruit Ecclesia hujusmodi voces excipiens, nimirum Romanum Pontificem falsis delationibus in errorem inductum fuisse, librum, in quo scilicet doctrina illa continetur, à Romanis censoribus, lectum non fuisse, aut certè non intellectum: eos partis simul & judicis munere functos: Cardinalem De Lugo Jesuitis addictum, immo & Præposito illorum Generali, singulari Voto obstrictum, Cardinalem Spadam cum Jesuitis inito fœdere, sedis Apostolicæ honorem prostituisse, ut proprio consuleret: totum denique negotium ex politicis potiùs, quàm Ecclesiasticis & Theologicis regulis gestum fuisse: nihil denique à vobis in ea causa omissum, ut Præsules & Catholicas Academias in partes vestras à Catholica unione abstraheretis: sed hæc in cassum omnia, cum Octoginta quinque Galliarum Episcopi, quinque illas propositiones, id est, totius doctrinæ Jansenianæ breviarium, ad eumdem Innocentium X. miserint & rogarint impensè, ut super iis ex cathedra pronunciaret; hic discussa materia, eaque ad hunc finem adhibita diligentia, qua major excogitari non potuit, pronunciavit, damnavitque propositiones vestras ut blasphemas, impias, hæreticas; in hac desperatione inopinata, erectis impudentiæ columnis, præfractè negastis, dictas propositiones esse Jansenii, aut in Jansenii sensu damnatas, ac proinde, solito effugio locus fuit, torsistisque adversùs Innocentium, vestrum illud *mentiris impudentissimè*.

VI. Necdum finis; Episcopi Galliarum manifestæ vos falsitatis convicerunt, & Alexander VII. nova constitutione declaravit, dictas propositiones ut Jansenii & in sensu Jansenii damnatas fuisse, & ut tales, à se iterum damnari; non tamen præclusit vobis effugium, quæstio facti est, inquiebatis, in qua haud dubiè Pontifex erravit; Jansenii librum diligenter lustravimus, & nunquam in eo hujusmodi propositiones invenimus; falsum est, igitur; Jansenii propositiones esse; huc igitur bellissimè quadrat nostrum illud *mentiris impudentissimè*; nullus enim propositiones illas defendit; unde si Hæresis est, Chimærica est. itane verò, nullus Theologus propositiones illas defendit? illas tamen ante constitutionis Innocentianæ promulgationem, ubique ostentabatis, in libris, in Scholis, in pulpitis, in compitis; hæc erat doctrina Ecclesiæ, Apostolorum, Conciliorum, Romanorum Pontificum, Sanctorum Patrum ac præ cæteris Augustini; posteà verò Bulla edita, hæresis est chimærica, quam nemo novit de facie, & nemo scit, in quo illa posita sit: ante Bullam, si quis dictas propositiones impugnaret, uti revera non deerant; suspectus illico, & Semipelagianus à vobis denunciabatur, infensus hostis gratiæ Christi, utpote qui antiqua Evangelii & fidei dogmata destruere conaretur: post Bullam verò, quisquis illas vobis imputat, insignis calumniator est, & prolati mendacii contumeliam in os ejus impingitis: ante Bullam in iis propositionibus totidem divinæ fidei regulas agnoscebatis, illarumque originem in Traditione; oraculum, in Augustino; fidelem in Jansenio interpretem; post. Bullam, per insignem Metamorphosim, meræ sunt imposturæ, quas invidia peperit, publicavit calumnia, excepit ignorantia, non sine gravissimo innocentiæ detrimento; cum nullus omnino Theologus illas propositiones sustineat: itane verò fides vestra biformis est atque bilinguis? idem negatis & asseritis; approbatis, & reprobatis indiscriminatim; ubi vestra interesse putatis: nullum profectò lapidem non movetis, ut consilia vestra ad optatum exitum perducatis, & imperium illud chimæricum, quod dudum affectatis in Ecclesia, assequi possitis.

VII. Illud dumtaxat odium, quo in Jesuitas flagratis, constans est, iisque acceptum refertis, quidquid Ecclesia huc usque adversum vos

constituit: si Ecclesia libros vestros configit: Jesuitæ pro falsariis habendi sunt, cum Bullas fictitias cudant contra Sanctorum Patrum doctrinam; si Elogium Jansenii tumulo adscriptum, expungi jubet, insigne haud dubiè erroris monumentum; Jesuitæ idololatriam apud Sinas tolerant; nimiam vitæ licentiam in Europa, ubique demùm Christianorum morum corruptionem inducunt: si Præsules Galliæ, elogium Sancygirano per fraudem nuncupatum reprobant, Jesuitæ insignes viros, etiam post mortem, ubique persequuntur; si Sorbona Jansenistas ex Doctorum suorum albo expungit; Jesuitæ ut disciplinæ moralis destructores proscribendi sunt atque abolendi; quamvis in doctrina fidei victores evaserint, in doctrina morum, si non vinci, concuti saltem poterunt; omnes Societatis scriptores & libri in examen vocandi, ad quæstionem admovendi, & si res ita postulet, falsificandi, adulterandi, contrahendi, extendendi, ac mille omissionibus, additionibus, interpretationibus depravandi; & quod caput est, mille jocis scurrilibus, ad plausum muliercularum, omnia condienda; an dolus, an virtus, quis in hoste requirat? vix unus ex decem millibus impostuam & dolum advertet; reliquis omnibus, majore scilicet ex parte, persuarum erit, rem ita se habere; mirabuntur sapientissimi quique, vos eò venisse, ut cùm ante Patres in ore & manu semper haberetis, jam tinearum ad instar, Casuistarum codices rodere non dubitetis; quid tum; mirabitur unus, sed mille ad risum provocabitis; quis enim nescit, vulgus maledicentia, jocis præsertim condita, maximè delectari; immo sunt, qui falsis potiùs quàm veris recreantur; Jesuitæ quidem defensioni suæ non deerunt, vestrasque imposturas facient palam; sed novis imposturis antiquas diluetis; mendaciis, mendacia cumulabitis; & cùm sitis ratione, jure, argumentis longè impares; eos tamen, regestis centies & millies solitis convitiis & probris fatigabitis, totiesque impingetis illud vestrum *mentiris impudentissimè*, ut tandem silere cogantur; quid enim vobiscum agerent, qui honoris, pudoris & fidei jacturam integram fecistis? præsertim cum nullum inde lucrum à nobis præter injurias sperare possint: commodam sanè & novam defensionis rationem inivistis, in eo scilicet positam, ut, dùm quis impudentissimè mentitur, quod certè facile est, turpis mentitionis contumeliam impunè alteri in os impingat; & dum viris insontibus atroces calumnias affingit, eosdem pro calumniatoribus ad crimen amoliendum traducat; cujus rei pauca exempla breviter suggero.

VIII. Imputas Patri Albio, Dominum Puteanum (is erat Æduus, ut vocant, in S. Nicetii Lugduni) hæreticum, excommunicatum, & dignum, qui flammis adiceretur, ab eo fuisse appellatum, citasque in hanc rem primum & secundum illius scriptum; & tantùm non juras, rem ita esse; Albium in secundo id confirmasse, quod in primo adstruxerat. Sed hæc est manifesta calumnia; accipe Albii concepta verba, excerpta ex 3. pagina secundi scripti, *accusor immerito* inquit *quod Parochum illum hæreticum appellarim, nemo sanè mentis suæ compos, perpensis primæ apologiæ verbis, non judicet, hanc glossam in textum minimè quadrare*; tu igitur insignis impostor censendus es; sed quid juvat, te manifestæ imposturæ convictum à me fuisse, quid ultra te urgerem; ut enim accusatio tua merum mendacium est; ita defensio nihil aliud erit, quam admissæ mentitionis contumeliosa exprobratio; & ut religioni non dubitasti, impunè mentiri, ut Albio calumniam imponeres, ita non te pudebit, os meum verberare dicti mendacii convitio, & tuum illud intercalare occinere, *mentiris impudentissimè*.

IX. Patri Baunio imposuisti doctrinam illam, quod liceat directè primò & per se occasionem peccandi proximam captare, propter bonum spirituale, aut temporale, nostrum, vel proximi, jam evicimus festam calumniam; nimirum illa verba *primò & per se*, non esse Baunii, & ostendi, opinionem illam duobus modis accipi posse; primo, quod alicui liceat, propter graves rationes, v.g. propter conversionem animarum, vel bonum commune Reip. occasioni peccandi exponere sese; ut Ambrosius & alii quidam viri Sanctissimi; modò tamen speret, statuatque omnino, divinæ gratiæ subsidio, à peccato abstinere; & hæc est Baunii aliorumque sententia; secundo, quod liceat cuipiam, temerè occasionem peccandi captare directè, formaliter, & absque gravi ratione; & hanc doctrinam, ut detestabilem Jesuitæ damnant; quo ad primum, est sanè, quod ignorantiæ te insimulem, qui communem illam Theologorum sententiam crimini ducis; quo vero ad secundum, ne vestigium quidem apud Baunium erat illius impii dicti, quod certè, ut ait Cornelius, non nisi ab organo Dæmonis illi affingi potuit; jam verò me tuis creditoribus & accusatoribus sponsorem & vadem opponis, quasi agnoverim illam sententiam, eo, qui indicatus est, loco reperiri; O nequam; itane tuis lectoribus imponis? primam sententiam agnovi, quæ communis est; alteram verò inficiatus sum: hoccine est eadem, ut ais, modò affirmare, modò negare? id sanè vobis solennè est, & quasi Regio-Portuense diplomate indultum, quo, à dicendo vero immunes esse voluistis, idque juris vobis arrogatis, non modò impunè mentiendi, verùm etiam turpis mentitionis probrum in os iis impingere, qui palmaria mendacia, decumanas calumnias, malam & plusquam perditam fidem vobis exprobrant; quod altero exemplo, ut reliqua omittam, facile demonstro.

X. Hanc propositionem Baunio imputas, *Ergo pœnitens consuetudinem peccandi habeat*, &c. *non ob tamen ei neganda absolutio*; ac deinde, hæc quasi à Baunio eodem tenore, ac minimè interruptè dicta esset, subdis in vertiacula, *etsi emendationis futura spes nulla appareat*; iis omissis, quæ statim subjicit auctor; nimirum, *si verè eum admissorum pœniteat, ac emendandi sui propositum habeat*; in versione tamen hæc addidisti, illa verò expunxisti; & statim opponis, Pinterellum & Brisacerium repugnantia loqui; primus enim, ais, propositionem illam execratur, juratque, non esse Baunii; alter Baunii esse, fatetur, & innocentem esse, contendit; erras, mi homo, erras; responsio unius alterius responsionem non destruit; utraque sana & apposita; nempe ille negat, absolvendum illum esse, quando nullum exhibet, vel doloris signum, vel emendationis propositum; in quo reverentiam tuam illam accusationem accepit, uti accipi potest; prout scilicet in vercula jacet; nec enim Pinterellus tuam versionem, in qua hæc emendasti, videre potuit, cùm multò ante scripserit, quàm illa edita fuisset; jure igitur propositionem illam reticit & Baunium ab illa vindicat; Brisacerius verò, propositionem integram Baunii, compositam scilicet, tam et

tes parte, quam exscripseras, tum ex ea, quam retineras, accipit, & probat; modò enim sit vera & integra confessio, dolor de peccatis, & firmum non peccandi propositum, quorum signa & probabilia pœnitens ipse præferat ac exhibeat, etiam si emendationis certa spes Confessario non affulgeat; sic enim Sacerdos intelligendus, non videt, cur pœnitens absolvi non possit; utrumque verissimum est, & conveniunt ambo; ille pravam doctrinam rejicit, quam Baunio affinxeras; hic germanam Baunii doctrinam, quam adulcerasti, defendit; ille nequitiam tuam aperit; hic fratris sui ac socii innocentiam demonstrat; diversus utriusque defensionis modus; utique tamen æquè bonus & appositus; utrimque te impugnant, dissimili, quidem ictu, quamquam incertabili; victoria tamen utrique certa; tu verò utrique fusus & profligatus eò desperationis adactus fuisti, ut in Germaniam aufugeres; & indè tuum illud *mentiris impudentissimè* referres in Galliam.

XI. Insolitam illam responsionis & Apologiæ formam ex Valeriani Magni schola, inquis, Jesuitis nimiùm parum propitii; haurire licuit; & hic narras historiam conversionis ad fidem Catholicam, Serenissimi Lantgravii; non Darmstat, ut garris, sed Hassiæ, nimirum Ernesti, qui fabulam illam à dicto Valeriano sparsam, scripto publico in lucem edito, perspicuè confutavit; quamquam quot fere verba, tot mendacia huc accersis, quæ obiter indico. 1. dicis, Lantgravium Darmstat ad fidem conversum esse, in quo eras; is enim fuit Lantgravius Hassiæ, 2. dicis, conversum fuisse à Valeriano; sed hoc ipsemet nequam dicto opusculo; 3. addis, Jesuitas hoc ægrè tulisse; imponis, nunquam ægre tulerunt: 4. fingis, libellum abiis editum, in quo eximium illum virum tuciderunt: appellare saltem libellum debueras; sed hic nunquam editus est; 5. subdis, à Jesuitarum calumniis nusquam bonos intactos fuisse; atrox calumnia. 6. literas etiam à Jesuitis contra illum sparsas; sed hæ quoque fabulosæ; intra quinque, aut sex lineas, quam multa falsa, etiam in narratione; subdis tantum longum atrocissimæ satyræ tractum; quam Valerianus impotentissimus sui homo, contra Jesuitas ediderat; sed quia hic satis luit, conjectus in carcerem Romani Pontificis jussu, & dum Romam vinculandus duceretur, Salisburgi fato functus; immo Serenissimus Princeps Ernestus dicto opusculo, calumniis à Valeriano Jesuitis affictas satis superque diluit; item singulari lucubratione, breviter quidem, plenè tamen dejectæ fuerunt; ab iis vindicandis abstineo, & bonum illum, cui Deus ignoscat, libro dimittò, ac tibi liberum relinquo illud *mentiris impudentissimè*, quod tibi forte legavit, cum in os tuum appositè quadret: perperam autem jactas, Capucinos Jesuitis parum esse propitios, uti & Benedictinos; saltem, ut minitaris; non ita res profectò se habet; quin immo, vobis parum propitios esse, constat; cum in capitulo generali Romæ celebrato, hoc decreto, statuerint ac vetuerint, ne quis inter vos, Jansenii doctrinam defenderet: idem quoque fecerunt RR. PP. Fuliensis, Carmelitani discalceati, ut vocant, Benedictini Congregationis sancti Mauri, Minimi, & nonnulli alii, ac proinde non ita illis propitii; sed quid mirum, si optimi quique vos detestantur, qui Deum ipsum & doctrinam Catholicam destituistis; Romani Pontifices vestros errores multiplici constitutione damnarunt; Episcopi doctrinam vestram habent pro hæretica & justè damnata; ab ea Religiosi Ordines omnino abhorrent; Academiæ Catholicæ eamdem proscribunt; Sorbona non eam modò rejicit, sed illius fautores & defensores ex suorum albo expungit; immo iis justa post mortem persolvi solita, justissima indignatione recusat: quid plura, nullus vere Catholicus vobis inter Catholicos propitius restat; nullus Jesuitis, saltè quò ad doctrinam & mores, non propitius; nisi fortè, quem vestris calumniis in errorem induxeritis, quod nonnullis evenire facilè potuit, præ simplicitate, ignorantia, vel tantulùm saltem alieno à Jesuitis animo.

XII. Jam verò pergis dicere, Jesuitas calumniatores esse, eo quod Jansenistas pro hæreticis traducant; & in Germaniam te confers, ut inde in Galliam tuum illud *mentiris impudentissimè*, ab urbanitate Gallica tam alienam tecum asportes: Dicastillus, inquis, Jesuita contra Quirogam, sustinet, calumniâ repelli posse calumniam absque injuria, non tamen absque mendacio, & ita falsa crimina imponi calumniatori, qui falsa imposuit, ad infirmandam illius auctoritatem & fidem; ille pro sua opinione laudat Bannez, Vegam, Orellaham, & multos alios; immo Academiam Pragensem & Viennensem; hic verò pro sua, tres auctores citat, quorum duo sunt Jesuitæ, nimirum Lessius & Filliutius; paulo forte ardentius duorum istorum Theologorum; pro more, ferbuit disputatio; unde fieri facilè potuit, ut alteri vel utrique aliqua verba exciderint paulò maturius ponderada: sed de hac quæstione satis fusè aliàs, quam tu de industria, in hanc Epistolam ad invidiam inseris; sed quid inde? Propositiones igitur ab Ecclesia damnatæ in libro Jansenii non reperiuntur; quid debilius? ergo non sunt hæreticæ, impiæ, blasphemæ, quamvis ut tales damnentur; quid futilius? ergo Arnaldi Epistolas aliaque ejusdem scripta Roma non confixit; quid absurdius? ergo hæresis duorum capitum Ecclesiæ, cujus Arnaldus auctor est, confixa non fuit à Sede Apostolica & fulmine tacta; quid ineptius? ergo Sancygiranus non dixit, se nihil scire, nisi quod ab antiqua Ecclesia didicit? ergo Jansenius eidem non promisit per literas, se Barcosio omnia necessaria suppeditaturum ex pecunia Collegii, administrationi suæ credita, & curaturum, ne quidpiam in rationum exactione deinde appareat; ergo ad eumdem non scripsit, singulari Dei providentia, duos Ecclesiasticos intra paucos dies obiisse, ut sibi Canonicatus obveniret, pro quo, sexcenti floreni cum alio beneficio sibi offeruntur; ergo Mater Agnes à Sancto Paulo, Abbatissa portus Regii eumdem Abbatem per literas certiorem non fecit, de nonnullis ex suis monialibus, quæ à quindecim mensibus sacra exhomologesi animi noxas non expiarant: dum in hunc modum Willelme ratiocinaris, nonne theses tuas omnium ludibrio exponis? crede mihi, non est, quod Jesuitæ falsas hæreses vobis affingant, cum jam vos ipsi tam multas veras promulgaveritis; non est, quod libros à vobis editos fallent, ut crassos errores in omni genere in iis notent; quoties vobis locum, paginam, concepta verba citarunt? literas Jansenii & Sancygirani minimè adulterant, quarum archetypon in collegio Parisiensi Societatis asservatur, & omnibus; etiam à vobis missis, illius ultro sit copia; sed quid ad hæc hucusque, præter illud tuum obiter non ita profectò Jesuitæ, ad calumnias, quas iis affingitis; planissimè & clarissimè respondent, tricas vestras solvunt, imposturas aperiunt, difflant tenebras; & vos ignorantiæ & falsitatis manifestè convincunt.

XIII. Quis autem nescit, cur tam acriter Patrem

Annatum, qui est Regi Christianissimo à confessionibus, perstrinxeris; Vasquem, Suarem, Molinam, Lessium, aliosque insignes Theologos Societatis, quorum clarissima lumina tuos oculos percellunt, lacerare non cesses, Brisacerium, Patrem Davion, Crasserum atque adeo universam Societatem adeo vehementer insecteris; id enim dumtaxat causæ; quod isti errores Jansenii hactenus minimè tolerarint, nec in posterum sint toleraturi; hæc una eaque verissima causa est, & fons & origo, unde tot calumniæ, falsitates, imposturæ, convitia, fabulæ, satyræ, criminationes aliaque id genus ubertim scaturiunt: zelum disciplinæ morum restaurandæ præferre videmini; sed hoc prætexitis nomine fraudem; inconcussa Jesuitarum fides, sincerus & incorruptus Ecclesiæ & Religionis amor implacabiles vobis iras, immo furorem & rabiem concitarunt; tametsi aliam causam obtenditis: resipiscite, ejurate errores, renunciate damnatam Jansenii doctrinam, Jesuitæ illico dexteras vobis porrigent & jungent; illud certè ardentissimè desiderare, vix tamen, prudenter saltem, sperare ausim; hoc genus dæmoniorum, etiam ab Apostolis non ejicitur; potentiore dextera opus est, Dei scilicet & Regis; illius quidem ut cor interiùs sua gratia molliat & mutet; unus Deus tantam superbiam domare potest, hujus verò, ut linguam exteriùs autoritate sua & pœnarum metu compescat: sed pro more tua vestigia relegamus.

XIV. Sub unum adspectum adduco eloquentiæ vestræ flores, quos Jesuitis aspergis in hac Epistola; vocas enim criminatores, convitiatores, publicos sycophantas, monstra, perditos homines, egregios ardeliones, hominum genus orbi christiano grave & intolerabile, viduis exitiale, manifestos calumniatores, prævaricatores atheos, hæreticos; iis vero exprobras, calumnias, imposturas, crudelitatem, errores, impiam calliditatem, revictam calumniarum falsitatem, projectam salutem, Theologiam detestandam & omnibus suis partibus corruptam, flagitia, mentis tumorem, licentiam, audaciam, horribilem petulantiam, mentiendi etiam consilio confidentiam, impia verba, effrænem honoris cupiditatem, professam impietatem, scandalum, scelus, execrationem universalem, tyrannidem, manifesta, infanda, impudentissima mendacia, mores iniquos, irreligiosos animos, aliaque hujusmodi Jansenianæ orationis lumina, quibus ex Epistola tua detractis, nihil aliud restat, nisi fortè crambe quædam recocta, de occasione proxima peccandi, de peccantibus ex habitu absolvendis, de calumnia retorquenda, quam toties versavi, discussi & supra evici, nihil de his ab auctoribus Societatis adstrui, admitti, ac doceri, nisi quod tritum, apud alios auctores commune, in communi usu receptum & probatum sit.

XV. Quam lepidus porro sis, Willelme, mirari, seu potiùs, ridere satis non possum, cum dicis, Jesuitas non temerè, sed consilio mendaces esse, ac prudentes & gnaros falsa in adversarios crimina conferre, idque ideo audere, quod calumniam calumnia refelli posse, doceant, eoque Dei gratiam minimè amitti; est enim hæc in scholis Jesuitarum, inquis, pervagata doctrina; præter unum Dicastillum, alios è Societate appellare debueras, qui hanc sententiam typis mandarint; nihil enim moror scripta & dicta, quæ fingi liberè possunt; nec etiam theses, quæ interdum disputandi potiùs, quàm adstruendi animo, proponuntur; quamvis enim fortè aliqui rationes Dicastilli approbare videantur, quia tamen vix unquam fieri potest, ut omnes illæ conditiones intercedant, quas ipse Dicastillus requirit; docent à mortali noxa eum liberum non esse, qui calumniam in calumniatorem retorquet; illud autem potissimum Dicastillum excusat, quod ipse ab illo bono provocatus & in gravissimi criminis suspicionem adevocatus fuisset; id que non in bivio, vel in pulvere scholastico, apud scholasticum vulgus, sed in Cæsaris aula, apud magnates & proceres Imperii; sed de his satis, de quibus fusè in notis, & alibi; quibus porro convitiis hominem illum oneret Dicastillus non video; locum illum Dicastilli satis prolixum excipisti, in quo tamen ne minimum quidem convitii vestigium apparet: unde constat, quàm sis veridicus auctor; in quo anceps hæreo, an potiùs in hoc, stolditatis & ignaviæ, quàm petulcitatis & nequitiæ insimulandus sis.

XVI. Concludis, hanc doctrinam à Jesuitis sæpissime frequentari, cujus rei aliquot argumenta, vel exempla profers; sed quò tandem illa? omisso Valeriano Magno, quem à Jesuitis infamatum fuisse dicis, quod quàm à veritate alienum sit, notorium est; sed cum hæc Valeriani causa à Serenissimo Principe Lantgravio Ernesto & quibusdam aliis abundè discussa sit; frustra omnino quidpiam adderem, nec ultra juvat, hoc ulcus premere; nullam prorsus calumniam Jesuitæ Valeriano affinxerunt, qui tam immitas, easque atrocissimas Jesuitis affinxit. Omisso igitur Valeriano; cætera exempla in te tuosque cadunt; velles haberi pro calumniis, quæcumque à Jesuitis contra Jansenistas scribuntur, nimirum contra Jansenium, Sacygiranum, Arnaldum, Regiopontanos, aliosque ejusdem furfuris; parum abest, quin exclamem; ô utinam calumniæ essent; satius quippe foret, Jesuitas in hoc facto, bona fide, errare, seuper errorem, mentiri, quàm Ecclesiam vestris erroribus, quos in dies ad cumulum addensatis, conspurcari, & conturbari vestris factionibus rempublicam; nam Jesuitæ longè faciliùs dedoceri possent, cum tamen vos erroribus vestris obstinatissimè insistendum esse putetis; quod nonnulli, Episcopi, vestri gratia, paulò duriùs in unum, vel alterum Jesuitam animadverterint, mihi certè mirum non accidit; nullus unquam error sine suis fautoribus fuit; sed de uno, vel altero male affecto judice, parum curandum; cum tamen vos universa Ecclesia, quæ nec falli potest, nec habere, sæpe ac sæpius damnaverit; de Albio & Bannio jam supra dictum; Albani fabula explosa, pugnantia Brisacerii & Pinterelli composita; quid tandem ultra? minitaris, te Jesuitarum mores ante omnium oculos expansurum, *expandentur Patres*, inquis, *ne debitate; saltem ipsa contentio, qua mihi loquendi libertatem eripere nitemini, certo judicio erunt* (erit, dicere voluisti, debuisti saltem) *pertimuisse vos, & conscientia aliis formulis, crimina, quæ vobis objecturus eram, agnoscentes, quæ vis, ne illa vulgarentur, esse molitos*; ô nequam, nihil intentare Jesuitæ moliti sunt, ut tibi loquendi libertatem eriperent; quasi verò ab eo tempore, maximam libertatum vim per fas & nefas non ediderities, in quo eam fœderatorum vestrorum opera liberè usi estis; nulla hîc crimina Jesuitæ agnoscunt, præter vestra; quomodo quæso vera dissimulasses, & reticuisses, quantam multa falsa, fictitia & fabulosa per apertam calumniam affinxisti, ubi ergo impostor nequissime, qui nec Deum times, nec homines vereris; homo projectæ conscientiæ, religionis & fidei; insignis, si usquam aliàs, sycophanta, posteris futurus, si bona fuerint, horrori & execrationi; si verò mali, tui similes, rarò, ad selectas maledicentias, & atrocissimas calumnias, exemplo.

EPISTO

EPISTOLÆ DECIMÆ sextæ Confutatio.

OMissis leviorib̃us illis, de Jansenio & Barcosio, de arca sancti Mederici, de multis opibus ab illo famoso Rectore congestis, quibus obiter, sed quantùm satis, in notis dictum est; illud unum præsertim, quod maximè te pupugit, demonstrandum & conficiendum suscipio; Jansenistas scilicet, primatios saltem illorum Mystas, cum Genevensibus fœdere junctos esse & convenire, non modò contra Jesuitas, verùm etiam contra Ecclesiam, in multis quidem apertissimè, at saltem verisimiliter, in re sanctissimi Sacramenti; quamvis enim Jansenistæ cum Calvinistis, in omnibus hujus articuli capitibus non coveniant, uti nec isti, cum Lutheranis, in aliquo tamen, saltem quo ad loquendi modum, illos convenire infra ostendam; cum autem, ipsa communem regulam ab Evangelio nobis portendam, quisquis in uno peccat, eorum scilicet, quæ eidem pertinent, omnium reus existat, inde ni fallor, rectè deducere mihi videor, perinde esse, sive in multis à fide alienis, sive in uno dumtaxat Jansenistæ, quamquam hi etiam in multis, cum eterodoxis consentiant.

II. Quod ad primum spectat, non negabis, opinor, solemnitas Calvinistis contra Jesuitas fœdere junctos esse, in publica vox est & conspiratio; sub iisdem signis militatis (hic per te, quæso mihi liceat, eos compellare) & iisdem armis cum Petro Molineo pugnatis; quid enim aliud est Theologia vestra, nisi Bullarum Romanarum Breviarium (sic enim opusculum suum ministellus ille inscripsit) & literæ vestræ ad Provincialem nihil aliud nisi dictæ lucubrationis commentarium? Theologiam moralem vestram ex illius imposturis, & literas vestras ex atrocissimis & impiis illius satyris contexere voluistis; imponitis, ut ille; falsatis, ut ille; falsa dogmata spargitis, ut ille; uno verbo, iisdem sophismatis & malis artibus, cum illo uti videmini; unde Reformatorum Ecclesiæ, ut vocamus per jocum, res vestræ maximè videntur; illa quippe pro consiliorum vestrorum, quæ profuis agnoscit, secundo eventu, publicas preces non semel indixit, gaudet de victoriis vestris triumphicis, exultat insultatque de triumphis imaginariis, & res à vestris præclarè gestas inter præclara Deorum facinora ptudens ac sollicita recenset.

III. Hoc fœdus, ut iis honorificum atque utile, ita vobis omnino necessarium fuit; à quibus enim, nisi à hæreticis suppetias & auxilia sperare potuistis, adversus Religiosum Ordinem recens in Ecclesia institutum, ad Christianam fidem ubique defendendam & propagandam? fateor, Jesuitas ubique fere à nonnullis impugnari atque vexari; & licèt omnibus sua exhibeant impendantque officia, hoc tamen non obstaret, quin ubique hostes & persequutores inveniant; nullam Societati solenne est, ut & persequutionibus adolescat, & patientia coronetur; sed quinam, rogabo vos, ii sunt, à quibus affligitur? an Romani Pontifices Christi Vicarii? hoc præsertim nomine Jesuitas odio prosequi, & convitiis proscindere non dubitatis, quod sedi Apostolicæ nimis addicti sint, & ab ea multis beneficiis cumulentur; & ut hæretici ferre non possunt obsequia illa, quibus sanctæ Sedi Societas devincta est, ita gravissimè admurmuratis in literis vestris, de illa gratia, qua pollet in Ecclesia; nulla Papæ mancipia Jesuitæ à Lutheranis passim vocantur; *dissentiuntne*, inquiebat Zvinglianus ille, *Jesuitæ à Concilio Tridentino? discordantne à Papa? nonne unum corpus sunt, una anima?* an Reges & Principes Catholici? nonne illi Societatem innumeris beneficiis atque subsidiis prosequuti sunt, in Germania, Gallia, Hispania, Polonia, Lusitania? quot ab iis instituta & fundata Societati Collegia, templa erecta, immo & avita palatia ultro concessa & attributa? an verò Episcopi? nonne isti ordinem illum in Concilio Tridentino confirmarunt & approbarunt; & illorum opera semper hucusque usi sunt, utuntur etiamnum, & in posterum utentur, eo scilicet eventu & fructu quem iis Catholici gratulantur? an demum optimi quique? quantum iis Jesuitæ chari sint, innumeris exemplis ac testimoniis demonstrare facilè possem; sed rei notoriæ frustra probationes accerserentur; fieri certè potuit, ut nonnullis hominibus frugi Jesuitæ suspecti fuerint; sed ignoscendum errori, quem nimiâ illorum, ex libellis vestris, credulitas imprudenter hausit; tritum est Henrici Quarti Regis Christianissimi dictum, quo adversarios Societatis egregiè confutavit, ægrè scilicet ferentes, quod Rex ille potentissimus Jesuitas defenderet ac tueretur; *alias*, inquit *eodẽ, errore laboravi, quo, jã teneri vos video; sed agnovi tandẽ, quàm utilis sit Societas Religioni & Reipublicæ*; dignam certè tanto Principe nec non Heroe sententiam.

IV. Sed profectò iniquis conditionibus, cum Jesuitis pugnatis, ut tenebrio nescio quis, fidei scilicet & nominis expers, mille calumniis & imposturis illos impunè lacessat; crimen igitur Jesuitarum est, quod illorum innocentia comperta non sit; & innocentia vestra in eo posita, quod vestra flagitia lateant; veniet aliquando illa Deus, qua Deus mysterium iniquitatis faciat palam; *perimus*, inquiebant illi scelerati homines, apud Historicum, *si nos isti norint*; at Sapiens ille longe meliùs, *nisi me hi noscant, perii*; haud aliter Jesuitæ, quos tanto furore potiùs quàm fervore miserè laceratis, perierant, si calumniis vestris locus esset, & nisi Romani Pontifices, Principes, magistratus & fere optimi quique illos probè nossent; de vobis verò actum esset, si crimina vestra nota essent; hinc nullum non movetis lapidem, ut lateatis; nunquam sine larva proditis in lucem; arte dumtaxat & machinarum opera res vestras agitis; fingitis, ut regnetis; & sub pietate larvata, vel ut propriè loquar, hypocrisi, blasphemiæ vestræ tutæ quiescunt; satis tuti estis, si tecti; expromitis animi sensa, ut in alio sensu capiantur; explicatis, ut implicetis; errores inficiamini, ut firmiùs adstruatis; damnatas propositiones vobis amolimini, ut illas impunè retineatis; ii videri vultis, qui non estis; & ii profectò non estis, qui vultis videri. Quid ergò mirum, si ad hæreticorum arma confugentis; nimirum ad convitia & calumnias, ut Jesuitarum doctrinam in suspicionem vocaretis; ita prorsus veritatem, mendacio; imposturis, insontes; & Ecclesiæ Filios, hæreticorum telis impugnatis. Aperta sunt vestra consilia; nihil juvat dissimulatio; doctrinæ moralis restaurationem prætexitis; aliò spectatis; morum corruptio, seu remissio in Jesuitis vobis non displicet, nisi verbo tenus; optimi quique illorum, omnium apud vos sunt pessimi; fingitis Idololatras apud Sinas & Japones, quos ibi tyranni, ut Christi martyres obtruncant; ut mercatores pellium traducitis apud Barbatos, à quibus pro Christo vivi flammis addicuntur; Anglia, quæ pro iis nihil nisi crucis & equuleos habet, fictos commentarios vobis suppeditat, ut eos tanquam perduelles agitetis; cuncta hæc omnibus satis persuadent, religionem ipsam à vobis impeti, vano restaurandorum morum obtentu; ita prorsus alii hæretici, nihil nisi

morum restaurationem crepuerunt hactenus; sed fidem vestram ante omnia restaurate, errores damnatos ejurate; ut deinde mores vestros corruptissimos emendetis; vera & visa narro; ignoscite quæso, vos intus & in cute novi; parcite igitur solitis declamationibus contra Theologiam moralem Jesuitarum; merus obtentus est, neque hoc nomine illos odistis; sed quia pessimè affecti estis in Sedem Apostolicam, quæ illorum institutum & doctrinam approbat; in Ecclesiam, quæ illorum utitur opera; in doctrinam Catholicam, quam ubique docent atque defendunt; & ut verbo dicam, cum Jesuitis vobis non convenit, sed cum Ecclesia reformatorum adversùs Romanam, quæ huc usque nihil nisi censuras fulmina & anathemata pro vobis habere visa est.

V. Hoc probrum, quod vobis objicio, grande profectò est, sed ineluctabilibus argumentis confirmatum, immo & notorium; quippe vestra, tota spectante Europa, palam discussa est, & ab Ecclesia palam definita, doctrina vestra ut impia, blasphema, hæretica damnata; cur igitur Jesuitas accersitis, & ab iis rei male gestæ & parum secundi eventus rationem reposcitis? vos quidem illi hortantur, ut Ecclesiæ decisionibus acquiescatis; sed an propterea ignavi ac sævi calumniatores habendi sunt? vos etiam atque etiam rogant, ut sincerè damnètis quinque propositiones ab Ecclesia damnatas; an propterea impostores impudentissimi audiunt? negatis, esse Jansenii; sed quoties ut Jansenii ultro illas nobis obtrusistis? meministis, opinor, libelli à vobis editi, cui titulus, *propositiones gratiæ*, in quo diligenter & accuratè Jansenii loca & paginas designastis, quibus dictæ propositiones continentur: frustra igitur modò reclamatis, & juratis, Jansenii non esse, ut simplicioribus imponatis, iisque fere omnibus quibus Jansenii libri copia non est; cur ergo vos temeritatis & manifestæ fraudis non insimulem? illius certè, cum plusquam temerè id negeris, quod suprema Ecclesiæ auctoritate definitum est; hujus verò, cum ea modò dissimuletis, quæ ante palam, libris in lucem editis, toties publicastis: tanta porro est doctrinæ vestræ ac fœderatorũ vestorum consensio, ut citra delectum, sola librorum vestrorum apertura demonstretur. Dicitis, cum Jansenio, (a) nihil esse in sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm *esse præcepta quædam, quæ hominibus, non tantùm infidelibus, excœcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus conantibus, secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia*; concepta sunt Jansenii verba, hæretica, scilicet, blasphema & impia, qualia Ecclesia illa declaravit: Genevenses omnino accinunt. (b) *Papistæ*, inquiunt, *objectant, Deum non jubere impossibilia, sed nullius momenti est; quamvis enim divina præcepta impossibilia sint homini in natura corrupta, in integra tamen possibilia fuerunt*. Dicitis præterea, (c) quod ante Christi adventum lex redderet justitiam difficiliorem, & quasi muro interposito, impossibilem; & quod non defuit modò gratia sufficiens, sed quod talis gratia lationi legis & scopo Dei capitaliter repugnabat; status quippe veteris testamenti non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potiùs impedientem: Calvinus & Lutherus idem sentiunt; nimirum Judæos caruisse gratia sufficienti, nec potuisse credere Verbo Dei; ita ut ad Dei vocem magis obsurdescerent, ad illustrationes magis excœcarentur, ad oblata remedia magis ægrotarent. Vos gratiam sufficientẽ ut mostrosam exploditis, quæ sufficiat & non sufficiat & quam ultro diabolus concederet: hæretici eamdem gratiam vocant inane somnium, callidum Pelagianismi operculum, rem fallacem, meram illusionem, solo nomine sufficientem; vos Christum pro solis electis mortuum esse, vultis, non verò pro omnibus, quos reverà si salvari tribuisset, haud dubiè salvaret; quis enim ejus voluntati resistat; hæc est, inquit Geneva, simplex & fidelis sententia nostra, fidei Ecclesiæ nostræ, fides omnium Ecclesiarum Gallicarum, quæ confessioni Gallicæ adhærent.

VI. Vos etiam dicitis ultro, eorum, qui nos insimulantur, Christum Redemptorem non esse, nec pro illo Patrem orasse; Geneva omnibus denunciat, hanc esse præcipuum suæ fidei articulum, cujus horrorem mitigaret, supra sexaginta volumina promulgavit, multiplici synodo firmavit, falsa Augustini auctoritate munivit, ut Tridentini decreto illum opponeret, quod S. Synodus his verbis complexa est, (d) *ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis beneficium recipiunt*: vos quoque de Urbano VIII. epistolique constitutione, qua doctrina Patriarchæ vestri damnatur, graviter expostulastis, & hanc constitutionem omnibus Catholicis offensione esse, dissimulatis cum in ea Augustini doctrina notetur, ut vel pueri videre coguntur; ita prorsus Geneva contra Tridentinum, cujus fulmina in Augustinum conspirat Calvinus asserit; eodem nomine, Philippus Melanchton in Sorbonam invehitur, in qua nullum esse mentitur, qui calleat Augustinum: vos passim docetis, cum Jansenio, ignorantiam invincibilem juris naturalis à culpa non eximere; Geneva consonat & vobiscum ultro fatetur, in pœnam peccati, necessitate peccati: vos demum Jansenio nobilissimum elogii trophæum erexistis, in quo illum mirabiliter extollitis, quasi hominem hujus temporis scientissimum, plenum scientia traditionis & scripturæ, Herculem hujus sæculi, qui gratiæ sufficientis monstrum è medio sustulit, & doctrinam Augustini restituit & vindicavit, eo tempore, quo ab hominibus contemptuis habebatur: eadem prorsus Beza de Calvino, & Melanchton de Luthero; per quos, inquit uterque Augustinus his ultimis sæculis revixit, ejusque doctrina pridem obscurata, pristinã fulgorem recepit, puis unquam fuit persuasisset, ut Regioportus Genevæ fidelis echo esset, eadem prorsus dogmata repetens, iisdem rationibus firmata, iisdem verbis expressa, iisdem Augustini locis munita, immo ut multiplicata repetitione, eumdem Augustini locum, seu textum centies ac sequagesies Jansenius repeteret, quem Calvinus vigesies tantum allegaret: quis sibi persuasisset, Jansenianam hæresim novo apparatu verborum & styli fucatam, integro sæculo antiquiorem esse, & jam dudum vaticano fulmine afflatam ac denigratam? quis denum sibi persuasisset, Genevam Lutetiã accessisse, vel Lutetiam Genevam, & pios illos solitarios in Ecclesia Romana fere incognitos & obscuros, in Ecclesia heterodoxis ita illustres esse & conspicuos.

VII. Trajicite in Britanniam alacriter, eximios ibi patronos atque fautores nacturi estis; aliis profectò literis commendatitis vobis opus non est; Londinensis Gazula, ut vocant, satis esse videtur, siquidem 3. Jan. ann. 165. omnibus denunciavit, doctrinam vestram in multis eamdem esse cum doctrina Ecclesiarum reformatarum; descendite in Belgium, omnes Batavorum Academiæ, omnes Calvini discipuli vestra excipient oracula; omnes ministelli & divini verbi pseudopræcones doctrinæ vestræ subscribent, & approbabunt catechismum vestrum ab Ecclesia Romana donatum; omnes oratores vobis concinent Panegiricum cum Maresio, qui jam in libro dicto, ita vos honorificè compellat: *magnæ illa vestra virtute, viri docti, quod audeatis in os resistere impio illi Pontifici*

(a) *Tom 3. l. 3. c. 13.* (b) *Gravier. a. 18. de lib arbit.*
(c) *Iansen. tom. 3. l. 1. c. 8. l. 3. c. 5. l. 3. c. 8.*
(d) *Sess. 6. c. 3.*

...ulin suorum Iesuitarum gratiam, damnata orthodoxisi-...ma sententia, puri puti Pelagianismi putidam & impiam ...vocationem susceperat. Transit ad Heluetios; lautis-...sime vos excipient, ut Doctores vestros Roma re-...cipiunt; ut Doctores vestros Roma re-...cipiunt, & invitis ac refragantibus ...Cantonibus pridem exceperunt, & invitis ac refragantibus ...Cantonibus pridem exceperunt, inter pocula, ...Iesuitis & Papa, gratiæ victricis, inter pocula, ...triumphum adornarunt; nam *in confesso est*, inquit il-...lustrissimus *Iesuitis ultro hoc largientibus, victricis gratiæ propugna-...tores Iansenistas, in maximis & fundamentalibus fidei arti-...culis, in castra nostra transiisse*; quod certè maximæ glo-...riæ vobis vertitur, in castris scilicet Zvinglianorum ...ab defensa præcipua Zvinglianæ religionis dogmá-...tis. Laurigeros triumphos egisse. Cum autem apud ...vos tanta polleatis gratia, quid mirum, si vestra ...hæretici doctrinam vestram summoperè pro-...bent; duos insignes discipuli vestri Massonus scilicet, ...& Labadius, hujusce rei, quamvis alioquin nullius ...fidei homines, plenissimam tamen faciunt fidem, qui ...ab Calvinistas transierint, non tamen ea propter ...fatentur esse Iansenistæ; illi autem publicè Mon-...tanistas ea prædicant, quæ à vestris didicerunt, & ...quidem ergo, fatentur ultro, se Calvinismum ex ...Iansenii hausisse, & Iansenismum in libris Cal-...vini à repertum: primus ille in Neustria olim Pa-...radisus, disertè scribit, se Iansenistam fuisse, ante-...quam Iansenius in Gallia notus esset, & eadem de ...divina gratia, libero arbitrio & prædestinatione à ...Pelagianis sensisse, quæ modò sensit; *si alium, in-...quit, per Christum, Magistrum agnoscerem, Calvinum ...quoque non erubescerem; cum inter illos de prædictis ...articulis, optimè conveniat; hinc nonnulli ex iis, quos Iansenistas ...vocant, Calvini doctrinam de hoc argumento hæreticam ...vocat, ut à Iesuitarum persecutionibus sese ...tueantur, quatenus à doctrina Iansenii minimè discrepat*: ...ex quibus manifestum fit, vos Genevensibus arctissimè ...devinctos esse; pusillo gregi conjunctos, & ab ...impostoribus vos jure agnosci; etiam vestra fide non ...gratis, in te divinæ gratiæ, immo etiam, quod veris-...simum est, quamvis horribile dictu vobis videatur, ...omnibus fere assertionibus in libro de fre-...quenti communione contentis, ut luculenter evinco.

VIII. Sed, quæso vos, agamus pacificè, & citra ...ira; non verò, ut ille vester, qui tanta commotione ...agitatur, ut in furorem & rabiem actus esse videa-...tur, & energumenus potiùs, quàm humanus scriptor ...mentis compos: omittam Filæi testimonia, quan-...quidem interceditis; quamvis alioqui vir sit om-...nis conceptione major, integritatis notoriæ & fidei ...probatæ, quem nullus, præter flagitiosos, aut valde ...infectos homines, rejiciat, prætermittam etiam P. ...Meynerii argumenta, quibus vix à vobis extorquere ...possit, ut localem Christi præsentiam in Eucharis-...tia Sacramento agnoscatis; cum ingenuum illum ...atque ingeniosum auctorem recusetis; qui ta-...men aliud dumtaxat à vobis exigit, ut cum Triden-...tino agnoscatis, (a) *Salvatorem nostrum semper ad dex-...teram Patris in cœlis assidere, juxta modum existendi natu-...ralem, & multis aliis in locis, sacramentaliter præsentem, ...substantia nobis adesse*; unde constat, quam temerè ...ista vester adulterati Tridentini Meynerium insi-...mulet, nihil aliud contra vos urgentem nisi præsen-...tiam localem, & Doctoris Angelici auctoritate fre-...na Tridentini dogma conetur eludere; ab Alensi ...nempe S. Aquinatis præceptore poterat didicisse, ...qui sensu hic intelligat, Christi corpus in Sacramen-...to localiter non existere; dupliciter enim, inquit ...Alensis, (b) Christi corpus sub Sacramento contine-...tur uno modò continetur sub signo illo, quod est ...Sacramentum; alio modo, continetur à loco conti-...nentiæ ipsum signum; & mirabilis est utraque con-

(a) *Sess.13.c.1.* (b) *4.p.m.7.a.3.§.7.*

tinentia; juxta primum modum, Christi corpus non est localiter sub speciebus propriè loquendo, & hic est Doctoris Angelici sensus; secus verò juxta secundum; illa enim continentia habet modum continentiæ localis, haud absimilis illi, qua corpora non sunt in quantitate tanquam in loco, sunt tamen in loco, per quantitatem; hoc nimirum discrimine, quod alia corpora in loco sunt, mediantibus propriis dimensionibus, ut loquitur S. Thomas; cum tamen in loco sit Corpus Christi, mediantibus dimensionibus alienis; & hic est Meynerii sensus, qui loquendi modo Patrum & Conciliorum bellissimè consonat, à quibus Corpus Christi simul in multis locis esse dicitur, nimirum per Sacramentum; & altare nihil aliud esse, nisi sedem corporis & sanguinis Christi; sed his subtilitatibus scholasticis opus non est, quas minùs capitis, Patriarchæ vestri exēplo, qui reverà, velitis, nolitis, magnus Theologus Scholasticus non fuit; his, inquam, opus mihi non est, ut explorem, quid in fide sentiatis; ut fœdus illud vestrum cum Genevensibus evincam; illa quippe non discutio, quæ in libris vestris omisistis, sed ea, quæ adstruxistis; omissionis delicta prætermitto, ut de admissis vos arguā; & omissis aliis libris, ex libro de frequenti communione quinque assertiones excerpsi, quarum quatuor ultimæ augustissimo Sacramento adversantur, & prima divinæ fidei, Calvinistis ultro suffragantibus.

IX. Prima est, sanctos Petrum & Paulum esse duo Ecclesiæ capita, quæ faciunt unum; hanc Geneva probat, Roma damnat; nihil igitur effugii restat. Secunda est, usum communem Ecclesiæ in Sacramentorum administratione, communi omnium delinquendi contumaciæ favere; si hæc deferatur ad Ecclesiam, notam haud dubiè referet & nigrum theta; illam tamen Calvinistæ non sine laudibus excipiunt. Tertia est, nonnullos esse, qui ad testificationem doloris, de offenso Deo, concepti, communionem ad extremum vitæ terminum ultro different; Ecclēsia doctrinam illam execratur, & ipsa Geneva improbat, non quod sit Catholica, sed propter horrendam impietatem, quam præfert. Quarta est, eumdem Eucharistiæ cibum in cœlis à beatis, & in terris, à fidelibus manducari, eo *dumtaxat* discrimine; quod fidem inter & visionem beatificam intercedit; quo *solum*, observate hanc particulam, differt modus; quo manducatur in terris, à modo, quo manducatur in cœlis; ita prorsus Geneva, sed non ita Roma. Quinta denique, ut innumeras propemodùm alias omittam, nos à Deo fieri participes ejusdem cibi; quo electi vescuntur in cælo; nec aliud discrimen intercedere, nisi quod Deus visionem claram & illius gustum sensibilem nobis subducat, in terris, & nobis utrumque reservet in cælis: omnes ex dicto libro fideliter excerpsi; prima est damnata; secunda est tertia sunt impiæ; quarta & quinta suspectæ; omnes demùm à pius & doctis Theologis rejectæ; cur igitur eas non ejuratis? cur eos crudelis impositurae arguitis, qui officii vestri vos monitos volunt? cur Jesuitas ut calumniatores traducitis, quod hujusmodi errorum monstra tolerare non potuerint? an Lingonensis Episcopus pro impostore habendus est, qui Sancygiranum Monialibus vestris auctorem fuisse dicit, ut raro ad S. exomologesim, & rariùs ad S. Synaxim accederēt; unde accidit; ut Maria Angelica Arnaldi soror & monasterii Abbatissa per quinque menses integros, à S. Communione, & aliquando paschali tempore abstinuerit? an Senonensis Archiepiscopus calumniator, non is certè qui modò est, sed antecessor, qui paulo ante mortem, scripsit ad Nuncium Apostolicum, ut hic Romanum Pontificem certiorem faceret,

scripsit,

scripsit, inquam, sibi constare de indole & ratione discipulorum Sancygirani, singulari sensu à communi alieno, superbia intolerabili, aliorum contemptu; ac proinde sibi videri, factionem illorum hominum Ecclesiæ jure suspectam; cum ab illusione cœperit; ac deinde progressa fuerit, per inane illud pietatis officium, seu figmentum quod vocant arcanum rosarium sanctissimi Sacramenti, damnatum ab octo Doctoribus Sorbonæ; præterea, Sancygiranum loqui solitum de Concilio Tridentino, perinde atque si congressus merè politicus esset, non vero Synodus legitima; ac demum dictum Abbatem in id præsertim enixum fuisse, ut multos, etiam pios, à S. Communione abstraheret, cujusdam spiritualis communionis obtentu, quam longè pluris faciebat, etiam quo ad gratiam promerendâ, quam ipsam sacramentalē.

X. Nonne duo illi testes Illustrissimi satis esse videntur, quamvis alia deessent, ad probandum; quo animo sitis in S. Eucharistiam, & quam apertè cum Genevensibus consentiatis? sed alia suppetunt argumenta; dogmata vestra, errores vestros, libris in lucem editis, publicastis; cur ergo huc illuc tergiversamini, ac me rursum commemorare cogitis ineptias, impietates, blasphemias, à Sorbonicis in opusculo illo damnato notatas, cui tamen hoc elogium adscribitis, *piæ cogitationes eximiæ monialis & sapientissimæ Abbatissæ*, nec non sacrilega illa vota, quibus solitarii vestri hodienum sese fortè obstringent, quorum formulam in eo scripto, non sine horrore legimus, cum & Christo sint opprobrio, & augustissimi Sacramenti contemptum ingenerent? pauca hæc tremula voce, aut stylo suggero, quæ vix ullus, ut dixi, absque horrore excipiat. Christus ita sit Sacramento præsens, ut sistat in seipso, & ab omni cum hominibus societate, vel consuetudine prudens abstineat; destituat creaturam in suo nihilo; nullam gerat curam nostri; nullam sui nobis copiam faciat; divinis amplexibus, & communicationibus anima renunciet: fixis in se oculis, nihil extra se Deus aspiciat; & anima se satis fœlicem putet, quod donorum Dei particeps non fiat; quis hæc legat, quis audiat, non indignatus hujusmodi abominationum auctores ac defensores? collatis præsertim Illustrissimi Senonensis & selecti Doctorum Sorbonicorum manipuli censuris, nimirum Duvalli, Hallerii, Morelli, Corneti, &c. cum impia Jansenii & sequacium approbatione; Illustrissimus Senonensis asserit, rosarium illud, seu precatiunculam de divinissimo Sacramento, in qua præmissæ blasphemiæ continentur, cœpisse ab errore, vel illusione, unde secta vestra ortum duxit; scurra autem vester, absque insigni malitia dici non posse, testatur, precatiunculam illam primum fœtum extitisse, initæ adversus Christum, conspirationis; Doctores Sorbonici scribunt, libellum illum scatere ineptiis, erroribus, impietatibus, blasphemiis, eo præsertim fine, ut fideles à praxi Christianarum virtutum, fidei, spei, charitatis abstrahantur: Jansenius verò dicit, ab ipso divino amore dictatum fuisse, nec quidquam contra fidei regulas in eo contineri. Iidem Auctores addunt, eò spectare, ut orandi modum à Christo institutum destruat; contra verò Apologistæ vestri nihil inveniunt in eo, nisi sensa Catholica, sublimia, haud absimilia luminibus Angelorum, primi ordinis, quæ luminibus Angelorum infimi ordinis Dionysius obscuriora esse, testatur: iidem Doctores vel inde perniciosum & periculosum censent, quod eas opiniones inducat, quæ divini amoris affectibus penitùs adversantur, quem Christus nobis exhibuit in sanctissimo præsertim Eucharistiæ Sacramento & mysterio Dominicæ Incarnationis; Apologistæ verò scribere non dubitant, hæc esse desideria & vota animæ, amore divino ebriæ, quæ ab eo dumtaxat intelligi & capi possint, qui amoris idioma callet, agnoscitque, quid de se anima illa sentiat, quæ sibi & à seipsa erepta, in abysso divinitatis natat. O impium & blasphemum dictum.

XI. Quis enim dicat, animam divino amore perfusam & ebriam eo statu esse, ut atrox illud & crudele desiderium concipiat & pariat; nimirum, ut nec Christus, nec quidpiam Christi ad nos referatur; in eo tamen salutis nostræ originem agnoscimus: ergo vel hoc nomine nihil ad nos, & nihil inde nobis; de nobis actum est, & reprobi sumus; in eo spem, gloriam, fœlicitatem nostram, & summum bonum nostrū collocavimus; si nihil igitur cū illo nobis est, nihilq; illi nobiscum, id maximum & miserrimū nostrarū omniū miseriarū est: quod anima divinis amplexibus, obtutibus, occursibus, renunciet; sed quo tandem ibit, nisi ad eum tendat? ille ipse vita, via, veritas est; an vultis animam ab eo deflectere? ipsum ad mortem, ad errorem & tenebras, ad præcipitium & inferni viam; bonum & optimum nobis est corpore dominico vesci, in viis Domini ambulare, & divinis fulgoribus illustrari; an vultis illa suæ fœlicitati renunciet, ac sese in funestam agat desperationem: quod anima optet, tradi oblivioni à Deo, eidere illius curæ & providentiæ, ab eo seorsim vivere, rejecta, despecta, & destituta, ut ille fœlicium in se ipso, sibi ipsi vivat; quasi verò Deus nostri recordari non possit, nisi obliviscatur sui; de se simul & de nobis cogitare; ac demum fœlix ac beatus esse, nisi ab omnibus creaturis mentem, curam & providentiam omnem avertat, & omnia fortunæ & hominum iniquitiæ libera relinquat: & hæc scribitis, spargitis, defenditis ut sensa Catholica, sublimia, angelica, ab ipso amore dictata, sapientissimæ & sanctissimæ Abbatissæ, quæ sibi erepta & à se abrepta, in ipso divinitatis sinu natabat; siccine verborum rerumque sanctissimarum usum pervertitis? siccine pietatis sicum illusionibus & blasphemiis obducitis? siccine errori & mendacio fidei & veritatis nomen imponitis? væ, qui dicitis bonum malum: ridiculam profectò, sed perniciosam arrogantiam, quæ suos errores, pro regulis fidei; blasphemias suas, pro regulis morum; somnia sua pro angelicis luminibus venditat! eum vobiscum optare licet, ut Christus in Sacramento ab intima hominum Societate abstineat; nonne patrem optare possemus, cum Genevensibus, ut sub illusionis sacramentalibus verè non existat? in templis & altaribus nostris non sed eat; à nobis demum ore primùm, ac deinde stomacho non excipiatur, ut se nobis intime conjungat? si vobiscum optare licet, ut Christus in re ulla non sit, quæ illo minor est; curriter cum Calvinistis optare non licet, ut Christus sub iis corruptilibus elementis, quæ tot mutationibus obnoxia sunt, non maneat, cum interdum sine aliquo Christi opprobrio id fieri non possit? optare licet cum illa vestra sanctimoniali, ut Christus habitet in loco suæ dignitati consentaneo, & rebus cunctis inaccesso; cur optare non licet, cum Calvino, ut non sit sub accidentibus Eucharisticis, cum locus divinæ majestate indignus esse videatur; atque ita, cum Vratis Regioportuensibus, ad vota Genevæ descendere non licet, & ab his ad Genevæ fidem & dogmata, quorum præcipuum est, Christum in Sacramento ipsa non existere, sed tantùm figurâ, ac proinde missam merum figmentum, & communionem sacramentalem inanem superstitionem esse.

XII. Ex his constat, vos perperam exposuisse, quod Jesuitæ & alii viri pissimi vos in errorem sugge-

cipem vocarint, quasi cum Geneva in Eucharistiam
consentiatis; fateor, probrum illud & opprobrium
dissimulandum esse; cur igitur ab eo non declinastis?
occasionem dedistis, hoc saltem de vobis suspi-
cantis, edita illa S. Sacramenti precatiuncula, quæ tot
impietatis & blasphemiis scatet? cur tot insanis apolo-
gias impia illa dogmata defendere & vindicare
voluistis, quæ præcipui Sorbonæ Doctores confixe-
runt; cur inseruistis libro de frequenti communione
propositiones illas, partim hæreticas & damnatas,
partim suspectas & censura dignas? cur demum de
illis monitis, eas emendare vel explicare dedignati
estis? reponetis haud dubiè, luculenta extare fidei ve-
ritatis de hoc articulo, in scriptis Regioportuensibus te-
stimonia; sed quænam amabò scripta intelligitis? an
ea quæ scurra vester in hac epistola, cum elogio, ap-
pellavit: putà secundam Arnaldi epistolam, Theo-
philum familiarem Sancygirani, apologiam dictæ
precatiunculæ, & cæteras apologias vestras; sed
ecce hæc confixa & damnata fuerunt, à Sorbo-
nam Episcopis, ab Ecclesia; an hujusmodi testimo-
nia vestram fidem defenditis, quæ ipsa Ecclesia vel
hæretica, vel ut in fide suspecta, nigro theta nota-
verit? demus, loca ex iis descripta orthodoxa esse &
Catholica; non inde sequitur, alia, quæ vobis expro-
bramus, talia esse; ad summum, inde sequitur, au-
ctores vestros, hæreticorum more, repugnantia &
contraria interdum loqui: hinc fides vestra bifrons
dictitat quippe catholicum vultum præfertis, & ver-
ba catholica; inde verò hæreticum, & doctrinam er-
roneam; si quis, dum vertitis ad nos Genevensem
vultum, vos erroris insimulet, subducitis illicò, &
Catholicum substituitis; nunquam enim hæresim
vobis promulgatis, nisi præsto sit apologia; erro-
nem & veritatem, venenum & antidotum eodem po-
culo propinatis, & pro more hæreticorum, una pars
librorum vestrorum aliam tuetur; crimen simul pa-
tris, & eximitis culpæ; qua profectò arte, simpli-
cibus quidem & ignaris, non tamen sapientibus im-
ponitis.

XIII. Et ut rem istam aliquot exemplis confir-
memus; exprobratur vobis dogma illud Aurelii, per
peccatum carnis, sacerdotium aboleri, quæ fuit
Cassianum hæresis; & respondetis, in eodem libro
Aurelio doceri, quòd Ecclesia non possit potesta-
tem Ordinis abrogare, cùm caracter sit indelebilis;
fortasse quidem repugnantia, sed primum illud di-
ctum integrum & intactum restat. Opponitur vobis
præmissa Arnaldi assertio; quòd scilicet in terris par-
ticipes simus illius cibi, quibus Beati vescuntur in
cœlo, hac duntaxat differentia, quòd hîc nobis vi-
tio & guttus ejusdem cibi subtrahantur; ita prorsus
Calvinistæ de hoc mysterio; scurra vester quædam
alia differentiæ capita suggerit; nescio, an vobis il-
lum vindicetis, cùm dicat, nunquam in Regio-portu
Dei certum domicilium fuisse, idque, judice me, ne
illius epistolarum fides penès vos esset; ut ut sit, illius
testimonium mera esset dictorum repugnantia, non
tamen criminationis depulsio. Opponitur alia ejus-
dem propositio, quòd scilicet præsens usus Ecclesiæ
communi hominum delinquendi contumaciæ fa-
veat; respondetis tamen, Ecclesiæ praxim à vobis
minimè damnari; hoc quidem est contraria loqui,
non tamen crimen intentatum refutare; opponitur
etiamque, dictum à vobis fuisse, quòd Ecclesia in mo-
ribus & disciplina corruptioni obnoxia sit; respon-
detis, à vobis oppositum in libris doceri; hoc ipsum
est, quod oppono; nimirum libros vestros repugnan-
tibus & contrariis dictis scatere; hæc tamen ad pur-
gationem vestram nihil conferunt; ad purgationem
enim non satis est, ut ostendatis, duas propositiones
contrarias in libris vestris extare, quarum altera est
orthodoxa, alia hæretica; demus enim, orthodoxam
in iis extare; ostendendum vobis fuerat, non extare
aliam, nimirùm hæreticam; quod reverà si à vobis
præstitum esset, jure illud vestrum *mentiris impuden-
tissimè* in accusatorem impingere possetis; sed cùm
illa omnia, quæ vobis à Jesuitis exprobrantur, in li-
bris vestris legamus, quis non videt, horrenda illa
convitiorum & contumeliarum tela in Jesuitas à vo-
bis extorta, jure in vos retorqueri, nec iis modò à vo-
bis obtineri, ut à consensione cum Geneva vos pur-
getis, quin potiùs ut errorum convicti, & pertinaciæ
hæreticorum rei maneatis: sed nonnihil addo, ad spi-
cilegium, scurræ hujus vestigiis insistens.

XIV. Quid addi possit ad maledicentiam vestri
sycophantæ, non video; nam plenam convitiorum
& calumniarum colluviem in Jesuitas non tam evo-
mit, quàm profundit; stultos vocat, scelestos, igna-
vos, crudeles, improbos & perditissimos calumnia-
tores; immò, inquit, bonis viris non deerunt calum-
niatores, dum erunt Jesuitæ; centies ac millies iis ex-
probat improbas, nefandas, horrendas calumnias,
insulta mendacia, summam malignitatem, stupen-
dam audaciam; contumaciam, flagitia, scelera, vesa-
niam, furorem, improbitatem, corruptelas, indura-
tum animum, effræenem calumniandi licentiam, cor-
ruptelas, infandum nomen, horribiles cavillationes,
impudentiam, prolapsiones, pudorem, dedecus, ig-
nominiam, positam frontem, ineptias, nihil tam ne-
fandum, inquit, quod in Jesuitas non cadat, & cri-
men, quod Deus solus, pro merito, punire possit, &
soli pariter Jesuitæ suscipere queant; quid jam vobis,
inquiebat ille, Jesuitas alloquens, ad omne facinus
reliquistis? quid tutum à tanta calumniandi licentia?
addit, eos instituto & professione calumniari, & sine
conscientiæ morsu, liberè deliquere: quid pejus in-
famis scurra in publicos grassatores & flagitiosissi-
mos homines deblateraret? sed hoc divino consilio
factum esse, puto; ut hic homo fidem omnem prosti-
tueret; si enim, ut cœperat initio, servato accusatio-
nis decoro, laxitates Casuistarum prosequutus fuis-
set, eodem scurrili stylo, non sine multiplici calum-
nia, sed honestè & appositè composita, majorem
haud dubiè fidem fecisset; saltem apud aliquos malè
affectos in Societatem; at ubi furoris œstro percitus,
& impos sui, effutire illa non dubitavit, quæ omnem
superant fidem, & vix Eboiis, aut phræneticis igno-
scerentur, nihil ab eo Jesuitis timendum fuit: quis
enim, etiam emotæ mentis, sibi persuaderet, Jesuitas
eò venisse, ut nullo conscientiæ morsu, à flagitiis
horrendis & detestandis arceantur; ut Missam cele-
brent à lethalibus noxis minimè purgati; ut omni
operâ connitantur, morum corruptelam inducere,
sacrilegiis locum dare, divinum Sacramentum pro-
fanare ac prostituere, uno verbo, omnia sacra & pro-
fana miscere, unde perspectum sit, ut videtur innue-
re, illos non hæreticos modò esse, sed Atheos; nemo
certè, etiam inter Eterodoxos, ea sibi de Jesuitis per-
suadeat; nemo inducat in animum, ut ea credat, quæ
ille vester, non jam scurra & ludio, sed plusquam
Hercules furens in Jesuitas detonavit.

XV. Initio militem gloriosum Plauti, sed Bom-
bomachidem illum, aut Pyrgopolinicem, aut certè
Thrasonem Terentianum agere videtur; sic vos ac-
cipiam Patres, inquit, sic insequar, ut fortè antiquos
illos adversarios deliberaturi sitis; dabo operam, ut
hoc reipsa sentiatis; & dum Regioportuenses tam

nefanda accusatione violati, tanti facinoris veniam, gemitibus suis, taciti vobis impetrare contendunt, ego, quem hæc injuria non tangit, ad illam vobis in totius Ecclesiæ oculis exprobrandam, aggrediar, ut hoc modo Societati vestræ salutaris illa contingat infamia, &c. quàm bellè; quàm thrasonicè; sed quo tandem eventu? eodem loco, statu & situ Societas immota mansit; eadem virtutis, fidei, & scientiæ de illa ubique opinio; ille verò, quid? crepuit tandem, utinam ad meliorem frugem reversus; ejusque libelli famosi ab Ecclesia damnati fuerunt, ut ejusdem conditionis esset cum Jansenio, Sancygirano, Arnaldo, aliisque suæ factionis auctoribus: sub finem denique insanum declamatorem agit; superos movet & Acheronta, & Jesuitas devovet orco; tonat & fulminat; multos sanè delirantes vidi & audivi, nullum tamen, qui luculentiùs deliraret: Sanctimoniales vestras Maresii, limpidissimi sane scriptoris, curæ commendo, & Regioportus miracula sacræ rotæ, vel S. Congregationi rituum examinanda relinquo; quisquis illarum Monialium vitæ, rationis, ritus & status certior esse voluerit, ab eo repetat, ut amœnissima, ita cum veritate conjuncta: Fillæi & Meynerii narrationem non discutio; suis auctoribus stat, omni certè, velitis, nolitis, exceptione majoribus; in Arnaldo novenni manifestum antichronismum admittitis; sed hæc nihil ad rem; nihil ad me; utpote qui explorem, non quid alii de vobis dixerint, sed quid vos ipsi scripseritis, & quid de scriptis & libris vestris Ecclesia judicarit; absque hyperbole dicam, tantam librorum vestrorum vim ab Ecclesia confixorum fuisse, ut ii justam Bibliothecam implere possint.

EPISTOLÆ XVII
Confutatio.

I. QUamvis P. Annatus tuam istam epistolam confutarit; quia tamen præ modestia, qua præsertim pollet doctissimus Auctor, de se paulò demissiùs sentit & scribit, simplici ejus versione non utar, sed nonnihil addam ad ea confutationis capita, quæ ex illo excerpturus sum: initium ducam ab illo tuo plusquam thrasonico exordio, in quo, per intolerabilem & putidissimam jactantiam, illa effutire non dubitas, quorum hominem non prorsus perfrictæ frontis puderet; liber, inquis, solutus, expeditus sum, nulli devinctus, cum nemine implicatus, Jesuiticæ doctrinæ non ignarus, certus illam insequi; nec ulla me humana ratio ab hoc incepto vel retrahet, vel retardabit; adversus minas vestras, (sic eos alloquitur,) circumfusa me caligo defendit; ferit vos manus nulli conspicua, quæ cunctis doctrinæ vestræ labes conspicuas facit; nec mihi impetum vestrum timeo, nec ulli; sic in me Societatis gratia tota marcescit; nec spero quidquam in terra, nec metuo, nec volo; nullius bonis egeo, nullius auctoritate; undique petitionibus vestris elabor; nec ulla me ex parte potest Societas vestra prehendere; vobis Portumregium vexare, facilè est; me verò, non item; pulsi nonnulli; ego interim quietus in domo maneo; cum nullo vobis congredi contigit, vel adversus assultus vestros tutiore, vel adversus errores vestros impugnandos paratiore: quàm altè, quàm magnifice, quàm thrasonicè; quid amabò superbius, quid arrogantiùs, vel fortè magis appositè, quid infantius dici, vel excogitari poterat? en tibi, Lector, alterum Militem gloriosum, seu ridiculum Matamorum fabulæ, ut rificentissimum sesqui Herculem, rodomontia vibrantem fulmina, & immani buccarum tonitru, porrectum vomentem; qui Societatem universam, ni cæsim ruat, ingenti ruina suis sedibus deturbaturus est; adeo mentem atque inflatum, ut cum totus orbis capere videatur; se ipso plenum; vento scilicet atque venis, nihil timet in suis tenebris, nihil vult, nihil speratur, fretus dextera, suo stylo armatus, suis literis instructus, unus, unus provocat omnes, idque sine splendore nominis; nempe anonymus est ac tenebrio, destitutus omnium subsidio; nullius enim bonis indiget, nullius auctoritate; quid faceres, ita ineptit, ita insanit atque deliratat, ut me quasi ad commiseationem moveat: in quo quis audet, auder & ille; prodeant in medium Jesuitæ omnes; non modò Annatus, Petavius, Martinonius, Suares modò, Vasquez, Molina, Valentia; non Lessius modò, Sanchez, Gibalinus, aliique facilè Principes Societatis Auctores, verùm etiam Eminentissimi Princeps juxta atque dignitate Bellarminus, Tolerus, Lugo, Pallavicinus; unus Montaltius, verè Pasqualis, juxta doctus Italicum, unus sycophanta, scurra & histrio, ita omnium aliisque sociis, quorum doctissimæ lucubrationes nobilissimam bibliothecam abundè instruerent, patem se prædicat & jactat: pauperem superbum abominor; & inflatum utrem ac follem multiplici repercussi sibilitatem videre soleo, & ludentibus pueris sino colligendum: hic tamen tanti tumoris impatiens, crepuit medius, ut dicere memini, à Jansenistis alienus, quos meliores esse duxit; à Catholicis abstractus, utpote qui errores ab Ecclesia damnatos, ad ultimum usque anhelitum obstinatissimè retinuerit; sciens loquor, & eorum intimis familiaribus habeo; publicâ licèt famâ refragente: sed ad rem venio.

II. Omitto indigna viro ingenuo convitia, quibus Annatum cumulasti; insolentem ac petulantem ferin initio vocas, intolerabilem, qui jam ferri non possit, nec debeat, ridiculum calumniatorem, intolerandæ temeritatis hominem, christianæ morum disciplinæ eversorem, ab æquitate abhorrentem, hæreseos chimæræ fabricatorem, pervicacem, mendacem, insidiatorem, tyrannum, à Deo desertum, infœlicissimis consiliis utentem, uno mendacio nitentem, uni mendacio servientem, qui totum in eo sit, ut falsa persuadeat; & concludis uno verbo, plus sinceritatis in Jansenianis esse, quàm in ipso; plus diligentiæ ad discutiendum Jansenium, non minùs acuminis ad illius sensum perviendum, nec minus fidei ad persuadendum: immò ea perviæ venisti, ut Valeriani telum, id est, mentiri probrum illi & contumeliam in os impegeris: itane verò petulcus tenebrio in gravissimum & doctissimum hominem, de Ecclesia, de Gallia, de re literaria bene meritum? itane verò infamis scurra in sanctissimum virum, Regi Christianissimo à Confessionibus, sanctorum gloria illustrem, & religiosis virtutibus conspicuum? itane verò profanus & laicus in Sacerdotem, cum venerandum, innocentia & morum candore amabilissimum? ita prorsus aliàs Julianus, Celestius, Celestinus in Augustinum; Maximus in Nazianzenum; Berengarius in Bernardum: hoc sanè ultimum in re proximè quadrat, qui pro defensione tui Jansenii tenuem stylum stringis in Annatum, Episcopos, & Romanum Pontificem; uti sciolus ille, adversus Bernardum, Præsules & Cardinales, haud dissimilem stylum

bulum, jocis, nugis, & convitiis armatum strinxe-
rit, pro defensione Petri Abailardi; si res postula-
ret, multa sanè adducerem, quibus utrumque ap-
pellè committerem; sed de hoc fortè aliàs, nisi
alios præverterit.

III. Quiritaris statim initio, te passim ab Annato hæ-
reticum dici; cùm tamen, inquis, nec Missæ, nec cæ-
tatis Catholicorum officiis defueris unquam, nec
ab Ecclesia disjunxeris, nec Pontificium ullum
decretum violaris, & statim syllogismum Annati sub-
dis, quo syllogisticè efficit, epistolarum scriptorem
hæreticum esse; viden, quàm sis ridiculus: cùm null-
um syllogismum Annati, in ea scriptiuncula, quam
appellas, inventam, quo id efficere conetur, Janse-
nius quidem pro hæreticis habendos esse, non pro-
bat modò, sed demonstrat; de quo paulò pòst, sed te
nunquam singulari nomine appellat; quòd dicis, te
nunquam solitis Catholicorum officiis defuisse, ina-
ne est, immò ridiculum tenebrionis dictum; quis e-
nim falsitatis revincat, cùm ignotus lateas: quod
tum addis, nullum à te Pontificium decretum
violatum, mentiris apertè, nam in quatuor primis
libellis, errores liberali manu sparsisti, elusisti Con-
stitutiones Pontificias, Jansenii hæreses acerrimè de-
fendisti; sed nobis eadem, ad illarum confutationem
temerè: addo aliud majoris momenti; cùm Janse-
nium ultrò fateremur, saltem verbo tenùs, Ecclesiam
obviam non esse in quæstionibus juris, sed tantùm
in quæstionibus facti, cùm in utroque errasse, velles,
eò ut propter defecisti; vera narro, & si res postu-
laret, eadem domesticum, & sanguine tibi conjunctum
appellabo; doles tamen, hæreticum dici: sed, inquis,
Regio-regiome esse negavi, id est, Jansenii sectæ ad-
dictum; jurabis, scio, te fallere posse Deos; loquela
tua prodit; quid quæso aliud in primis & ultimis
libris præstas? quid in hac præsertim, nisi ut Janse-
nium vindices à censura? nunquid universam illius
discipulorum doctrinam complecteris hoc brevia-
nimò & illorum effugia, distinctiones, argumen-
ta quoties ipsi Honorium, Origenem, Theodore-
tum, Dionysium Alexandrinum, & alios in scenam
vocarunt, & tria capitula, ut iis tuerentur se, ac rebel-
lionem suam ponerent in tuto? quod subdis, in tuis
hæc nihil reperiri, quod à Constitutionibus Apo-
stolicis dissideat, ejusdem furfuris est; quasi verò,
quam sufficienrem non rejeceris, solam efficacem
admiseris, explicatam Calviniano modo, ex qui-
bus cætera necessariò consequuntur: fateris, Chri-
stum non pro solis prædestinatis mortuum esse; in
hac parte, à tuo Jansenio defecisti, gratulor, utinam
ficeret; vereor enim, ut aliquis sensus, aliqua distin-
ctio lateat; non tamen integram propositionem e-
gnat, nec fateris, pro omnibus Christum mortuum
esse, ac perinde, licèt hæresim fugias, dictum tamen
illum, temerarium & scandalosum adhuc retines:
omissis autem aliis, quæ toties refricas, nimirum de
morum disciplina, à Jesuitis funditùs eversa, de
præcepto divini amoris, de arcula sancti Mederici,
de Jesuitarum libris, quos ab universa Societate præ-
lati, idque ex Constitutionibus Societatis, & literis
Aquavivæ & Vitelleschi constare, falsò ac temerè
negas, nihil enim tale est; jubentur quidem re-
gnosci Jesuitarum libri, sed quòd Societas omnia
ab edita præstet, futile mendacium est.

IV. His ergo prætermissis, quæ ad calumniam
ab Annato, ut dicis, Regio-portuensibus afflictam,
non pertinent, ad eam refellendam te accingis; An-
natus quippe non semel Jansenistas (hi enim sunt
Regio-portuenses) hæreticos esse dixit, & luculentis
argumentis demonstravit; ut autem probrum illud
ab illis tuis amolaris, tres illorum facilè Principes,
seu coryphæos, nimirum Sambovium, Lanæum, vel
auctorem libri de gratia victrice, & Arnaldum in
scenam inducis, atque, ab illis quinque propositio-
nes damnatas & rejectas fuisse; quia scilicet, ut ait
Lanæus, hæreticæ sunt, Lutheranæ, ad libitum con-
fictæ, nec in Jansenio, nec in ullis ejus defensoribus
extant; hæc trita est cantilena vestra; non extant eo
sensu ridiculo, quem vos iis tribuitis; extant tamen,
neque hoc negatis, opinor, secundum verba illa, seu
materiale, vel complexum verborum, quibus ab
Ecclesia in earum damnatione expressæ fuerunt,
quod sæpè Annatus & alii, adducto Jansenii tex-
tu, perspicuè comprobarunt, eviceruntque; nec ul-
lus superest, quo ad hoc, tergiversationi locus: an-
tequam Ecclesia illas configeret, centies easdem pu-
blicastis, prædicastis, immò cùm ad Ecclesiam de-
latæ fuissent, Romam venistis, illas acriter defen-
suri; post damnationem verò stylum, & loquendi
modum mutastis, non mentem; eamdem quippe do-
ctrinam tenetis ac defenditis, neque iris inficias,
quam antè propugnabatis; quid ergo? erectis famo-
sis illis columnis, diversos sensus commenti estis,
quorum unum pro Catholico, Augustiniano, Janse-
niano, haberi vultis, atque ita propositiones in hoc
sensu acceptas in Jansenio, immo & Augustino con-
tineri, non negatis, sed ultrò asseritis; alius sensus
Lutheranus est, & Calvinianus, in quo scilicet
damnatæ fuerunt, & in hoc negatis, in Jansenio
contineri; tertius est Molinisticus, quo tamen omis-
so, quia huc non pertinet, quæro ex vobis, num Ec-
clesia illas propositiones damnarit in proprio, nativo
& vulgari verborum sensu? annuis intrepidus; nimi-
rum pag. 468. editionis 1. Coloniensis, ubi hæc ha-
bes: *Cùm summus Pontifex propositiones in sensu germa-
no & simplici damnaverit*; agnoscis tua verba; hoc
igitur tecum jacto fundamento, sic rectè mihi ratio-
cinari videor; Ecclesia damnavit eas in sensu Janse-
nii; hæc ipsissima sunt Constitutionis Apostolicæ
verba; sed per te in sensu proprio, legitimo ac ger-
mano damnatæ fuerunt; igitur sensus Jansenii est
germanus & proprius; quisquis ratione pollet, &
ratiocinari patiens est, hoc inficiari non potest: cùm
igitur in sensu germano & proprio rectè damnatas
esse, fatearis; & hanc saltem, ut ais, Ecclesiæ damna-
tionem admittas & osculeris; si homo es, & tui com-
pos, admittere debes, in sensu Jansenii rectè damna-
tas fuisse; consule quæso tuam Algebram & Geome-
triam, & novam ratiocinandi artem, quam brutis et-
iam concedere videris, ut hunc syllogismum solvas.

V. Quod pertinet ad tuos illos; quis nescit, Lanæum in eadem sententia manere; idem facilè de Sambonio dixerim; saltem ex fama; hic enim nihil, quod sciam, edidit; Arnaldi epistolas citas, ad depul-
sionem, ego verò ad confirmationem erroris; cùm in secunda primam propositionem renovarit, in per-
sona Principis Apostolorum, eapropter à Sorbona cum sociis ex Doctorum albo expunctus; unde con-
stat, quàm rectè ratiocineris, utpote qui ad de-
fensionem Arnaldi, eadem argumenta præ-
fers, quæ ad illum convincendum producimus. Transis ad subscriptionem, cujus, inquis, consilium Jesuitæ abjecerunt, ut in Regio-portuensibus nihil moræ ad illam futurum esse, cognoverunt; mendacium notorium est; subscriptio à vobis exacta est; vos autem sectæ principi obstinatissimè recusastis, & hoc promptum fuit Augustinianorum, nimirum discipulorum Augustini

Iprensis, adversus summum Pontificem, obsequium, quem scilicet sarcasmis primùm & sacrilegis convitiis prosequuti estis, & tandem erroris arguere non dubitastis. Parum porrò Annatus mihi dixisse visus est, cùm vos foris Catholicos, intus hæreticos esse, pronuntiavit, & animum vestrum à lingua dissidere; nam reverà & mente & lingua hæretici estis; quasi verò illa propositio Arnaldi de duplici capite non sit hæretica? item illa de gratia, quæ S. Petro defuit? tu item, quàm multorum errorum à me suprà convictus es? denique, nunquid hoc ipso loco hæresim adstruis, cùm hæc scribere veritus non sis, *mihi nullos in Ecclesia hæreticos esse, certum est?* nónne Lutherani, Calvinistæ, aliíque sunt hæretici? de istis non loquor, inquis, sed de Jansenistis; nónne Urbanus VIII, Innocentius X, Alexander VII, doctrinam Jansenii ut hæreticam damnarunt? chimæram, inquies, quæ nullibi est; ô nequam; erravit igitur Ecclesia, quæ bruta fulmina contorsit, & chimæram dumtaxat fulminavit; sed, crede mihi, chimæra illa Ecclesiæ fulmina sensit, alioquin tantos clamores & motus non edidisset; tu etiam sensisti; quidquid obgannias; quòd demum dicis, nunquam ab Annato judicari potuisse, qua pagina Jansenii illa verba extarent, quibus damnatæ propositiones continentur; quoties judicavit & indicavit, & multi alii indicarunt? sed in notoriis mentiri, vobis solenne est. Arguis deinde Annati pervicaciam & mendacium, mortalium pervicacissimus & mendacissimus: vix in hoc, vobis similes, ab Ecclesia condita, reperiemus: quamobrem verò? quia, inquis, Jansenianì à vobis initio hæretici dicti sunt, eò quòd quinque Jansenii propositiones defenderent, ubi verò ab iis rejici vidistis, illud oretenus, corde à lingua dissentiente, ab iis adstrui, scribere, dicere, & prædicare non cessastis; ac demum inde vultis, hæreticos esse, quòd in sensu Jansenii easdem propositiones damnare nolint: huc certè quadrat, quòd toties nobis intentas Valeriani telum; dico enim, ideo vos hæreticos esse, quia propositiones damnatas defendistis, quas in eo dumtaxat sensu rejicitis, improprio scilicet, atque inepto, de quo ne cogitavit quidem Ecclesia; ideo porro in Jansenii sensu damnare abnuitis, quia hic germanus est & proprius, in quo ab Ecclesia damnatæ fuerunt, ut supra evicimus; nisi hæc perspicua sint, quid sit perspicuum, non intelligo.

VI. Utrùm, inquis, sentiat Jansenius, Ecclesiam & fidem non tangit; hoc alterum est effugium vestrum, hæc distinctio juris & facti, quam plusquàm millies nobis obstrusistis; propositiones damnavit Ecclesia, inquis, sensum Jansenii non damnavit, immò damnare non potuit; sed loquamur seriò & sincerè; damnavit sensum Jansenii, ut notorium est; sed in hac, non tamen in illa damnatione, ipsa erravit; sic enim Jansenianì; tu fortè, in utraque errasse, diceres; sed primum dumtaxat hoc loco adstruis, & decantatis exemplis Dionysii Alexandrini, Honorii, Origenis, & Theodoreti, tibi demonstrare videris; sed longè abertas à scopo; exemplum Dionysii nihil ad rem, cùm ab Ecclesia illius doctrina nunquam damnata fuerit; nec enim, opinor, Basilius universam Ecclesiam repræsentat; quamvis alioquin clarissimus Ecclesiæ Doctor. Quod spectat ad Honorium, altioris indaginis res est, quam hîc discutiendam non suscipio, aliàs fortè, si occasio tulerit; illud unum dixisse contentus, damnationem Honorii ad summum, esse probabilem & dubiam, cùm illam multi, iíque doctrinâ, eruditione, & dignitate conspicui, ut spuriam & fictitiam rejiciant; duos tantùm appello, Baronium scilicet & Bellarminum, quorum auctoritas, etiam si soli essent, tot rationum momentis firmata, opinionem probabilem facit: dixi, etiam si soli essent, quia sunt alii quàm plurimi, quorum satis longum elenchum in promissa discussione daturus sum; accedit, quod Hadrianus II. in epistola, non dicit, à Concilio Oecumenico, universalem Ecclesiam repræsentante, Honorio anathema dictum fuisse, sed ab orientalibus; qui certè universalem Ecclesiam minimè repræsentant: ut ut sit, demus prædictam damnationem, ad summum, probabilem & dubiam esse, ex hoc vestrum ratiocinium corruit; nam certum est, doctrinam Jansenii ab Ecclesia damnatam esse, ut hæreticam; igitur hoc ipsum credere debemus, & si fortè illam, contra definitionem Ecclesiæ, defendimus, hæretici sumus; ac cùm dubium sit, Honorii doctrinam ab Ecclesia damnatam fuisse, hoc certò credere non possum, ac proinde non teneor; & quamvis hoc negem, aut defendam Honorium, hæreticus ea propter non audis; quid ad hoc?

VII. Quod spectat ad Origenis, & Theodoreti libros, quos aliqui hodienum ab hæresi vindicare non dubitant, idque citra vel minimam hæresis notam; diversa prorsus à nostra ratio est: nam præterquam quòd multa inest falsitatis suspicio, quòd scilicet vel omnino confecti fuissent, ut epistola illa Theodoreti ad Joannem Antiochenum, de morte Cyrilli Alexandrini, quem illi superstitem fuisse, constat; ac proinde fictam epistolam; vel errores ab quibusdam hominibus iis inserti; nempe duo illi Mænachi Lauræ, Nonnius scilicet & Leontius imperiti rudesque literarum, ex Origenis libris multa excerpsisse dicuntur, quæ aliter in libris extant; multi item Nestoriani Theodoreto affinxerunt, ad commendationem suorum errorum, de quibus nunquam vir ille doctissimus cogitarat; ut ut sit, utriusque defensores (quos tamen in hoc non laudo,) nihil aliud volunt, nisi certò damnandos non esse, cùm multa insi affictæ calumniæ suspicio: at si disertum extaret Ecclesiæ decretum, quo dicta suspicio excuteretur, & expressis verbis, omnibus Christi-fidelibus indicetur, hunc, vel illum errorem ex tali Origenis, vel Theodoreti libro excerptum, ab Ecclesia in sensu ab his auctoribus intento damnatum fuisse, ac denuò, ut talem damnari, in simili versaremur aretas & nemo Catholicus refragari posset: damnatum certè utriusque errores à quinta Synodo, & hanc damnationem approbavit tandem Vigilius Papa, eamque Pelagius II. Romanus Pontifex in epistola ad Istricos, nec non Gregorius Magnus, variis locis luculenter explicarunt; sed quia illius Synodi acta falsata & adulterata fuisse, constat, nec sufficiens Ecclesiæ declaratio nonnullis, paucis licèt, esse videtur, ad suspicionem omnem penitùs tollendam, notnulli, quos tamen in hoc, ut dixi, non laudo, illorum auctorum defensionem susceperunt; at nulla in nostro casu suspicio restat, nulla umbra; propositiones Jansenii appellatas & conceptis verbis expressas, ante damnavit Ecclesia; nimirum ex tali Jansenii libro excerptas; sed quia statim reclamastis, Jansenii non esse, nimirum in eo sensu, in quo damnatæ fuerant; Ecclesia, ut omnem dubitationem amoliretur, declaravit, Jansenii reverà esse, & in sensu Jansenii damnatas, & ut tales denuò damnavit; unde corruit petitum ab Origene, & à tribus capitulis argumentum; quid enim quando tale

ubi est in epistolis Pelagii & Gregorii ? ubi legi-
[illegible] hunc, vel illum errorem, ut Theodoreti, & in
[illegible] Theodoreto intento damnatum esse ? non-
[illegible] igitur non videtur esse sufficiens declaratio; de-
[illegible]vit, inquis, Pontifex, propositiones esse Janse-
[illegible] non tantùm illud ; declaravit insuper in sensu
Jansenii fuisse damnatas; adde aliud, easque utì tales
[illegible] damnavit ; declararunt alii Pontifices, in
Theodoreti scriptis, Nestorii errores contineri;
[illegible] hoc tibi negabunt: nempe declararunt dum-
[illegible], dictos errores contineri in iis scriptis, quæ
Theodoreti esse dicebantur; sed demus hoc; ne super
[illegible] & crepera tecum disputem, cui certæ sup-
[illegible], ut te impugnem; demus hæc, inquam; quis
[illegible]um in sensu à Theodoreto intento dictos erro-
[illegible] damnatos fuisse, declaravit ? quis unquam utì
[illegible] damnavit ? diversissima igitur ratio est; atque
[illegible] vestrum illud argumentum, toties inculca-
[illegible] & ingeminatum, ab Honorio & tribus capitu-
[illegible]rum corruit ; cùm tamen eodem telo hære-
[illegible]ticos feriant, operæ pretium erit aliquando, rem
[illegible] Honorii, Liberii, & trium capitulorum discu-
[illegible]re.

VIII. Itaque, quòd illæ propositiones sint Jansenii, non jam divina fide, sed perspicuo tenemus experimento; ut suprà dictum est; item, quòd damnatæ [illegible] Ecclesia ut Jansenii, & in sensu Jansenii, experimento habemus; utì & quamlibet aliam Ecclesiæ declarationem ; quòd demum sint hæreticæ in [illegible] Jansenii, habemus ab Ecclesia, & certa fide [illegible]mus ; neque hæc est quæstio facti, ut ais, sed [illegible] tam enim hæc propositio, *Pater major me* [illegible] in sensu Arii, & hæc, *Corpus Christi non est realiter in Sacramento*, in sensu Calvini, est hæretica, quàm [illegible], *interiori gratiæ nunquam resistitur*, in sensu Jansenii: & nisi hoc verum sit, tota fides nostra corruat, [illegible]ne est ; & nulla unquam propositio ut hæretica damnari poterit; accipe istam, si vis; *sunt duæ substantiæ vel hypostases in Christo* ; hæc in sensu Nestorii est hæretica ; & ut talis, ab Ecclesia damnata; [illegible]; igitur illa, eodem jure, *gratiæ interiori nunquam resistitur*, in sensu Jansenii ; nec dicas, Nestorium & Nestorianos sensum illum pro suo agnoscere; sed quid hoc ? agnoscunt verba illa, quibus [illegible] propositio continetur, esse in libris Nestorii, legitimum illorum sensum pro suo agnoscunt, [illegible] scilicet propositio ab Ecclesia damnata est; [illegible] non tantùm Nestorii propositio est hæretica, [illegible] quoque, cùm illam pro sua & illum sensum, in quo damnata est, pro suo agnoscat, est hæreticus ; at verò Jansenii propositio in sensu proprio & vulgari, qui ab eo intendi præsumitur, [illegible] hæretica, & talis ab Ecclesia declarata est; quamvis ipse, qui obstinatè illam non defendit, ab Ecclesia damnatus non fuerit, nec declaratus hæreticus, vos tamen, qui eam in sensu, in quo damnata est, pertinacissimè defenditis, nimirum in sensu proprio & legitimo, qui est sensus Jansenii presumptus, hæretici estis : eligamus enim pro [illegible], Pontificiam Constitutionem ; ad hanc, ut [illegible], exigantur Jansenistæ ; quid porrò hæc Constitutio ? *hæc propositio in sensu Jansenii est hæretica*; id [illegible] in sensu proprio & vulgari; quisquis ergo propositionem in hoc sensu defendit, hæresim defendit, igitur hæreticus est : frustra autem quæris, [illegible] sit ille Jansenii sensus, præsumptus scilicet, [illegible] in sit propositionis sensus, in quo librorum [illegible]ctores loqui præsumuntur ; ridiculum igitur est, quod dicis, sensum Jansenii non explicatum, ab Ecclesia damnari non potuisse, aut debuisse; quia cùm ille sensus proprius sit, nativus, legitimus, vulgaris, in quo propositiones damnatas esse, fateris, ulteriori certè explicatione opus non fuit.

IX. Non minùs Ecclesia declaravit, quinque prædictas propositiones esse hæreticas, in sensu Jansenii, quàm septem illas, quas Cœlestinus recenset, esse catholicas, in sensu Augustini; sed quisquis has impugnaret, esset hæreticus ; igitur quisquis illas propugnaret, esset pariter hæreticus ; notorium est, illas propositiones esse Augustini ; sed æquè notorium, istas esse Jansenii ; sensus utriusque notorius, cùm sit proprius, nativus, atque vulgaris; nulla igitur inter utrumque differentia; nunquam, opinor, hoc argumentum exoluistis ; tentastis, sat scio, sed verbis tantùm, convitiis, calumniis, & contumeliis pugnatis. ex quibus constat, vos Patriarchâ vestro longè potiores esse ; nempe ille propositiones quidem hæreticas edidit, in proprio scilicet verborum sensu, in quo scripsisse præsumitur ; quia tamen illas pertinaciter non defendit, nemo illum formalem hæreticum inde appellet; vos verò, qui eas defenditis, ea certè pervicacia, qua major in Ecclesia Dei visa non fuit, formales hæretici estis : præclusis igitur his duobus effugiis vestris, ad tertium & ultimum descendo.

X. Dicitis enim, propositiones illas damnatas non fuisse, in sensu gratiæ à se præcisè efficacis, qui est sensus vester, & Jansenii ; hîc autem Scholasticum, seu Theologum agis, quæ tamen persona in tuam indolem, vel in tuum captum non cadit; illam indueras in quatuor primis epistolis, sed cùm minùs succederet, Casuistam egisti in duodecim sequentibus, sed cùm tot falsitatum & imposturarum convictus fueris, quas cùm refellendas suscepisses, tres aut quatuor attigisti, non diluisti ; reliquas omnes omisisti; resumis Theologi personam, in duabus ultimis, sed non dissimili eventu; dicis enim, propositiones illas non esse hæreticas in sensu Jansenii, cùm hic sensus reducatur ad doctrinam gratiæ efficacis à se ipsa præcisè : Calvinus, eodem jure, doctrinam suam non esse hæreticam, diceret, in eo sensu, in quo ad gratiam efficacem reducitur ; miror autem, Thrasonem istum adeo rudem, seu rudentem esse, ut nesciat, duobus modis illam gratiam efficacem defendi, altero scilicet orthodoxo, principiis catholicis innixo; altero hæretico, in principiis Eterodoxis fundato; Calvinus & Jansenius istum secundum modum adhibent, in quo reverà est hæreticus ; Thomistæ verò, aliique Doctores Catholici primum adhibent ; & quamvis inter se dissentiant, remanent tamen in unitate fidei. Ut igitur videamus, an doctrina Jansenii sit Catholica, quatenus illam reducit ad doctrinam gratiæ à se præcisè efficacis, videndum est, quem modum adhibeat, illius gratiæ defendendæ, an scilicet Etherodoxum, & Calvini; an verò Doctorum Catholicorum, & hæreticum.

XI. Calvinus ita defendit illam gratiam, ut velit, ab ea nobis tantùm relinqui libertatem à coactione, non verò à necessitate, quæ potestatè resistendi, dum ipsa permanet, nobis eripit; Catholici verò in hoc cōveniunt, quòd gratia efficax ita voluntatē nostram moveat, atque afficiat, ut potestatem dissentiendi relinquat; ac proinde hæc duo simul sint in voluntate;

gratia scilicet & potestas sufficiens dissentiendi; nec in dubium nullo modo revocant, hunc verum & legitimum sensum esse textus Tridentini, *potest dissentire, si velit*: Bannes & Molina, quamvis inter se maximè dissentiant in hoc argumento divinæ gratiæ, in hoc tamen omnino consentiunt; nimirum divinam gratiam cum potestate dissentiendi in voluntate esse conjunctam, eamque, sub hac ratione efficacis, non esse ita necessariam ad bonas actiones, quin etiam sufficiens interdum sit, & nobis potestatem proximam & completam tribuat illud agendi, quod Deus à nobis exigit, etiam si illud ipsum minimè præstemus, unde per nos stat, quò minùs gratia suum effectum sortiatur. Quæro igitur ex te, an Jansenius hunc modum sequatur, cùm docet, timendum non esse, ne nobis libertatem eripiat necessitas; etiam antecedens; cùm impugnat libertatis indifferentiam, & nullam ipse admittit, quam Calvinus ultrò admissurus facilè non esset; cùm sufficientem gratiam habet pro monstro in Theologia, & negat, gratiam ullam medicinalem suo unquam effectu carere; cùm denique Semipelagianorum erroribus tribuit, quòd voluntas consentire, aut dissentire possit divinæ gratiæ: cùm igitur hæc doctrina ab eo modo aliena sit, quo Doctores Catholici gratiam præcisè à se efficacem explicant, contra verò, cum modo Calvini non parum consentiat, inde rectè deduco, propositiones Jansenii ad sensum hæreticum ab iis reduci, qui eas reducunt ad doctrinam gratiæ efficacis à se, juxta Calvini modum explicatæ, ac proinde illos non Jansenii modò, verùm etiam Calvini esse discipulos: frustra igitur Annato exprobras, Pontificem in sua Constitutione abstinuisse à prædicto divinæ gratiæ argumento; ita est; abstinuit, quo ad modum, quem Catholici adhibent, non tamen à modo, quem Calvinus & Jansenius adhibent, & quem omnes Catholici damnant; quamvis alioquin quo ad primum, non parum inter se dissentiant; damnant, inquam, cùm Ecclesia Jansenium in Calvino, Calvinum in Jansenio.

XII. Quid mirum igitur, si Calvinistæ vobis undique auxiliares manus porrigant; Protestantes Helvetii sui Professoris lingua clamitent, *in nostras cum consortibus Jansenius transit partes*, & tantam Jansenianæ & Zvvingliatæ doctrinæ de hoc argumento consensionem esse videant, ut *nec aliud, nec plus, nec minùs sit in una, quàm in alia*; Batavi fœderati vobis animos faciant, quos sic compellant, Samuelis Maresii Pastoris & Professoris stylo, *macte illa vestra virtute viri docti, quòd audeatis resistere impio illi Pontifici*. Angli etiam in suis Gazulis publicam faciant fidem, doctrinam vestram ab Ecclesia & Sorbona damnatam, in multis similem esse doctrinæ Ecclesiarum reformatarum: Molineus non delirat, dum Sedani prædictam utriusque doctrinæ consensionem ultrò fatetur; Rousletus idem Nemansi publicat; Eustachius Montispessulani; & duo famosi apostatæ, Massonus & Labadius Montalbani; hic ultrò fatetur, se Calvinismum in Jansenio, ille verò Jansenismum in Calvino didicisse, longè antequam Jansenius Augustinum suum in lucem edidisset; habemus præ manibus librum à Massono recens editum, in quo rationes suæ apostasiæ explicat; sed in his frustra diutùs hærerem, cùm tamen multis scriptis in lucem editis, prædicta consensio evicta & demonstrata fuerit, ut nunquam istam maculam eluere potueritis.

XIII. Quod demum ad convitia spectat, quibus Annatum impiè lacerasti, cujus, ut ais, te miseret, eumque à Deo desertum doles, aliam profectò responsionem, præter meram ipsam & nudam expositionem, non postulat; est sanè, quòd Annatus bene speret, cùm ab iis à Deo destitutus esse dicatur, qui dicere non dubitant, Ecclesiam à Deo destitutam fuisse; facilè retorquerem, si recriminatione uti vellem; nusquam quippe reprobi hominis, ut vocant, expressiorem imaginem quàm in te, tuisque similibus videre est; tritæ sunt illius Notæ, & character tuus non perspectus; superbia, dicacitas, impudentia, errandi contumacia, mentiendi & calumniandi facilitas; aliaque id genus signa sunt supremæ illius infœlicitatis, quam in Annato, per impium sarcasmum deploras: toties quippe imposturæ & malæ fidei, erroris, mendacii, ac pessimarum artium convictus fuisti; inde tamen insolentior & petulantior evadis, & ipsa remedia ægrum animum non levant, sed morbum augent: eò tandem audaciæ venisti, ut Deum in societatis errorem vocare non verearis: appellesque Regioportus miracula, ut certa errorum Regioportuensium testimonia; quis tam improbam impietatem non horreat? magnum certè miraculum esset, ad meliorem frugem te reducere; ô utinam spiritus compunctionis, ut ajunt, cor tuum verè contigit; hæc quidem desiderare miracula, sperare tamen non possumus: alia quippe sunt miracula vestra, nimirum animum felle conditum cum ardentissimo, quam fingitis, charitate conjungere; justitiam, cujus amorem prætexistis, cum incredibili calumniandi, & convitiandi libidine; toties prædicatam sinceritatem & fidem, cum tanta imposturarum, falsitatum, & malarum artium copia; tantum, ut præfertur, religionis zelum, cum obstinata errorum damnatorum defensione: veram Ecclesiæ doctrinam, cum aperto bello adversùs eamdem Ecclesiam, & cum aperta rebellione, integram, ut fingitis, observantiam; hæc sunt vestra miracula, quibus res adeo in speciem contrarias, mirabiliter componitis; dico, in speciem, nam reverà charitatis, sinceritatis, justitiæ, fidei, zeli, sanæ doctrinæ, & christianæ observantiæ speciem tantùm, non verò rem ipsam habetis; omnibus hæreticis fingere hactenùs solenne fuit, & simulare conversionem, pœnitentiam, reditum, ad meliorem mentem, & sanius resipiscentis animi consilium, cujus sanè fictionis in Ario, Apollinari, Eutichete, Pelagio, Cælestio, Sergio, aliisque, luculenta in annalibus habemus exempla; hinc Bernardus sul tempora hæreticos vulpibus assimilat, in arte fingendi; si fidem interroges, inquit, nihil christianiùs; si conversationem, nihil irreprehensibiliùs, &c. *Omnes sunt habitu*, sic enim concludit, *astu vulpes, actu & traditam lupi*; quàm hæc appositè in te, ac tuos quadrent, omnes vident, quare nihil addo.

* * *

EPIST. XVIII.

EPISTOLÆ XVIII Confutatio.

PArum abfuit, quin posito stylo ab hujus Epistolæ confutatione prudens abstinerem, cùm nihil omninò contineat, quod abundè ipsiqué refutatum non fuerit; nam more vestro, vel potius solenni hæreticorum more, centies ac millies eadem regeritis; quamvis plenè ac plenè discussa, diffuta & refutata; iis animalibus haud absimiles, quæ in fæces continuè versant, lambunt, sorbent, vomunt, atque resorbent: ne tamen apud imperitum vulgus jactetis, hanc ultimam Epistolam nullâ confutatione pulsatam, sartam tectamque manere; illamquoque refutandam suscipio; & statim initio in adscripta die, fraudem apertam, eamque geminam adscribis; nempè in vernacula adscribis nonam Kalendas Aprilis ann. 1657. & in versione ann. 1658. deindè in apographum typis mandatum est Coloniæ, Kal. Aprilis, autographum haud dubiè ante hanc fuit. Sed his omissis, statim initio Annatum ingeneris, quem dicis, indè tantùm vobis crimen hæreseos conflare, quod Jansenii sensum damnare nolueris, quem tamen, ut ab omnibus damnari, ita à nemine vult, explicari; & hanc frivolam hæresim vocas, quæ à nemine exprimi possit; si constaret quale esset ille Jansenii sensus, res confecta esse videretur, sed non constat; quidam enim nihil aliud in eo vident, nisi vulgarem SS. Augustini & Thomæ doctrinam de gratia efficaci; undè Bulla, quæ in genere tantùm sensum Jansenii proscribit, nihil prorsus ad controversiam pertinet; centies vobis, imò, iteratum est, nullum pugnandi finem futurum, nisi sensus Jansenii explanetur; semper abnuistis, atque consilio, ne gratiam efficacem à vobis impetiri omnes intelligerent, quo nullum majus vobis dedecorosè accidere.

II. Centies quoque tibi tuisque iteratum est, & millies inculcatum, vobis satis immò & omnibus, constare, qualis sit illa hæresis, quam vobis jure tribuimus; scitis, non esse finalem, aut chimæricam; scitis, non esse unam, multas appellavit Ecclesia, multas damnavit, non ut frivolas & chimæricas, sed ut impias & blasphemas; nimirum quinque propositiones in sensu Jansenii; scitis autem, quis & qualis sit Jansenii sensus; sciunt omnes latinè scientes; nulla igitur explicatione opus est, ad illum sensum enucleandum; is enim est legitimus, vulgaris, proprius & Calvinianus, quo ad primam, secundam, quartam & quintam. Hic autem exclamas, exultas, insultas, plusquàm thrasonicè, aisq;, nihil opus fuisse tot confutationibus & diplomatis; cùm sensus ille Calvini sit notissimus, eumque toto animo Janseniani detestentur, & nihil ultrà esse, in quo illos Annatus inculet; Ecclesia non jubet hoc loco, ut detestemini Calvinianum, disertis scilicet verbis, sed tantùm Jansenianum, id est, proprium & legitimum, quem ipse damnavit; nec etiam disertè definit, Jansenianum eumdem esse cum Calviniano, quamquam eumdem esse Annatus, & alii doctissimi viri demonstrarunt: defendimus, inquis, Thomisticum, quem cum Jansenio eumdem esse, credimus; Ecclesia damnavit Jansenianum, non Thomisticum; unde ut quis Thomisticum minimè damnatum esse dicat, uti reverà dicimus, alium esse à Janseniano dicat, oportet; Jansenianus enim damnatus est ab Ecclesia; sed Thomisticus non fuit damnatus; igitur Jansenianus non est Thomisticus; quid ad hæc mihi homo?

III. In varios gyros & orbes te torques, antequam mentem vestram declares, inde varia loca Jansenii profers, in quibus, Thomistam agit; sed cum etiam sint alia, in quibus totus est Calvinianus, & cum bonum sit ex integra causa, malum verò ex minimo defectu censeatur; hoc certè non obstitit, quin Ecclesia expressos illius errores in proprio sensu, cum aliter Ecclesia non accipiat, jure damnarit; sed, inquis, sensus illorum locorum, in quibus Calvino consensisse videtur, ad sensum illorum in quibus Thomistis adhæret reducendus est; immò potiùs, in Auctore præsertim ex multis capitibus suspecto, sensus istorum, ad sensum illorum reducendus, cùm id solenne sit omnibus hæreticis, perinde atque colubro tortuoso, ut caput & venenum tegant: sed, inquis, collatæ gratiæ potest voluntas dissentire, si velit; itane verò? cur ergò dicis cum Jansenio tuo, illam esse gratiam Semipelagianorum, cui voluntas dissentire possit? si velit? deindè, quid est hoc, si velit? id est, si dissentiat, inquis; igitur æquè dicerem, cæcum videre posse, si videat, & claudum currere, si currat; præterea dissentire potest, inquis; sed qua potentia? an proxima & completa? minimè gentium, inquis; hanc enim explodis & exsibilas in primis literis; quamlibet aliam Calvinus facilè admittet.

IV. Huc etiam accersis distinctionem sensus compositi atque divisi; tu quoque fili, distinctunculas & tricas scholasticas, quæ tibi hucusque nauseam moverunt; sic nullum non moves lapidem, nullis artibus parcis, & nullis fraudibus, ut Jansenii doctrinam, damnatam licet ab Ecclesia ut blasphemam, impiam, hæreticam, Vaticanis fulminibus subducas; ad Scholasticos, Dialecticos, immò & Grammaticos confugis identidem, ut sensus erroresque Jansenii salves? ad hæreticos non semel, ut ille, confugistis, Helvetios, Batavos, Genevenses, & Charentonios, ut ex memoratis suprà manifestum est; fœderatas illi dexteras porrexerunt; tulerunt suppetias; & pro sua doctrinam vestram agnoscere non dubitarunt; immò cum pœnarum formidine, non tamen pudore coërciti, sensa vestra in Gallia expromere non possetis, adhibuistis operam apostatæ illius & publici Sycophantæ, qui singulis septimanis Anstelodami suas nugas & satyras, sub Gazularum nomine spargit: sed redeamus ad tuam distinctionem; voluntas dissentire potest; distinguis, in sensu diviso, concedo; in sensu composito, nego; hui quàm egregiè! sed quæso te, explana distinctionem tuam; composita gratia cum voluntate, id est, quatenus gratia inest voluntati, hæc profectò dissentire nequit, uti nec illa suo effectu carere; hinc illud Jansenii, interiori gratiæ nunquam resistitur; at verò si voluntatem seorsim consideremus, ac semotâ illâ gratiâ, tunc haud dubiè dissentire potest; atque ita in sensu composito dissentire non potest, secùs in sensu diviso; quàm bellè; immò in neutro sensu dissentire potest; non in composito, ut dicis, in quo necessariò consentit; non in diviso, cùm fieri nequit, ut dissentire dicatur voluntas illi gratiæ, quæ non inesse, vel adesse censetur: Sed, inquies, Thomistæ adhibent illam distinctionem; ita est, sed ab aliis impugnatur; sed in alio casu; sed in alia materia, nimirùm prædeterminationis, non divinæ gratiæ, sed in actu secundo, non primo; sed conse-

consequenter, non antecedenter; sed in simultate potentiæ, non in potentia simultatis; utut sit, nunquam Thomistæ dixerunt, nullam necessitatem libertati obesse, præter illam, quam ipsa coactio inducit; & hæc est hæresis ab Ecclesia damnata in tertia propositione: idque in Jansenii sensu; id est, secundùm proprium & vulgarem sensum, quem prædicta Jansenii verba præferunt; nunquam Thomistæ ita loquuti sunt, neque hanc modò necessitatem, quam coactio inducit, amoliri conantur, quod certè longè facillimum est, cùm nec illorum adversarii eam unquam tribuerint prædeterminationi Physicæ, sed omnem aliam antecedentem; non ita Jansenius; frustrà igitur ad Thomistas confugitis.

V. Calvinus autem re ipsa vobiscum sentit, & vocetenus dissentit; nempè ille facilè admittet, per gratiam illam, eamdem profectò cum sua, efficacem à se præcisè, necessitatem coactionis minimè induci, sed aliam tantùm antecedentem, per quam tamen & libertatem & meritum proprium destrui vult; in quo, ut dixi, vocetenus vobis adversatur; vultis enim illum modum operandi, quamvis cum necessitate conjunctum, liberum adhuc dici posse; Calvinus hoc concoquere non potuit; id est, hunc loquendi modum approbare, ne suas theses omnium ludibrio exponeret; quis enim nescit, liberum opponi necessario? idque liberè non fieri, quod necessariò fit? æquè igitur Hæreticus fuit; sed longè melior Grammaticus; æquè malè sentit ac vos; sed longè meliùs loquutus est: præterea, in illa actione, quæ non esset libera, sed necessaria, ut nullam bonitatem moralem, ita nullum meritum proprium agnovit; unde ad sola Christi merita confugere debuit, homini per gratiam illam attributa; quemadmodum per sacramenta attribuuntur: in quo certè non tam ineptè, quàm vos, qui merita propria in actione necessaria & minimè libera collocatis; merita propria insunt quidem actionibus nostris, idque per divinam gratiam, quam Deus benignè nobis impertitur, ex meritis Christi, & quisquis hoc negat, hæreticus à nobis reputatur; at si quis vobiscum statuat, actionem necessariam, consequens est, ut dicat, nec libertatem, nec merita propria inesse; unde hic Calvini error propria negantis merita, ex primo illo necessariæ operationis ortum duxit, ut dixi; nec unum sine alio congruenter adstruere potuit: vos igitur cum Calvino erratis, quod gratiam efficacem à se præcisè statuatis, quæ necessitatem antecedentem inducit, non quidem coactionis, sed aliam; errat Calvinus, quod libertatem homini eripiat non tamen errat, quod indè nimirum, per necessitatem illam destrui, concludat; in quo tamen erratis, qui destrui negatis, erratis, inquam, non quidem theologicè, sed philosophicè; errat denique Calvinus, quod nulla merita propria ex actione necessaria, quamvis alioquin voluntaria, profluere dicat; in quo tamen vos erratis: idem igitur error est, necessitatem antecedentem, libertatis destructionem, propriique meriti carentiam adstruere; & quamvis primum tantùm expressè ac disertè adstruatis, cum tamen secundum & tertium ex primo illo necessariò consequantur, æquè nobis utrumque imputamus; undè, ut dixi, vos inter & Calvinum in re ipsa omninò convenit; in modo loquendi, ab eo dissentitis, quamquam ille congruentiùs loqui videatur.

VI. Quod autem dicis, impietatem Lutheri à Tridentinâ Synodo anathemate percussam, qui non magis nos, quam res inanimas ad salutem nostram conferre, asserebat; rectè quidem; sed malè intelligis; nec enim S. Synodus Lutheri mentem fuisse putavit, quod voluntas à Deo nota, nihil omninò ageret absolutè, sed quoad meritum, & quoad obtinendam justificationis gratiam: nam revera S. Synodus ita loquitur, *nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti*, id est, gratiæ, quâ Deus excitat & vocat; si enim voluntas Deo assentitur, & consentit, hoc dubiè agit; consensus enim voluntatis est actio; volebat autem Lutherus, volebat Calvinus, consensum illum nihil prorsus conferre, quo se homo adoptandam justificationis gratiam disponat, ac pararet, & quoad hoc, nihil omninò agere, velut inanimate quoddam, & merè passivè se habere: sed cur hæc Luthero exprobras? qui es in eadem damnatione, cum vestra pariter impietas, ab Ecclesia fulmine percussa fuerit in tertia propositione; hic enim hujusmodi errorum Lutheri & Calvini fons est, atque hi statuerunt vobiscum gratiam efficacem à se; sed hoc Ecclesia præcisè non damnavit; indè necessitatem antecedentem inferri voluntati, æquè vobiscum sentiunt; & hoc Ecclesia in utrisque damnat: fuit enim necessitas illata, ne dissentire possit; vos verò deinde, ut à Calvino & Luthero discedere, id speciem videremini, dicere non dubitastis, ad merendum & demerendum in statu naturæ laptæ, non requiri libertatem à necessitate, sed tantùm à coactione; & hanc, ut hæreticam Ecclesia damnavit; in æquè damnavit errorem Lutheri, quod scilicet homo assentiendo divinæ gratiæ nihil mereatur, id est, nihil agat, quo se præparet atque disponat ad obtinendam justificationis gratiam; unde tam hæc propositio in sensu Jansenii, hæretica est, *meretur homo assentiendo necessario divinæ gratiæ*, est hæretica, quàm hæc in sensu Lutheri, *homo assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur*; idem porrò utriusque fons est; nimirum gratia efficax à se Janseniano, vel Calviniano modo explicata; ita ut afferat necessitatem antecedentem assentiendi; unde Calvinus deducit hanc, *homo igitur assentiendo divinæ gratiæ nihil meretur*; consequentia est optima, sed falsum est, imò hæreticum consequens; Jansenius verò hanc deducit, *ergo homo assentiendo meretur*; verum est consequens, sed falsa est consequentia; unde Ecclesia prudentissimè damnavit, propositionem illam, qua sola libertas à coactione ad merendum excluditur. Patet igitur, omnes propositiones syllogismi hujus à vobis admitti; *voluntas assentiendo divinæ gratiæ meretur; sed necessario assentitur; igitur assentiendo necessario, meretur*: Calvinus primam negat, secundam admittit; tertiam igitur ab eo negari, necesse est; Ecclesia verò primam admittit, ut dogma fidei; secundam & tertiam negat, ut hæreticas; itaque, partim cum Calvino, partim cum Ecclesia conveniris; Calvinus meritum proprium negat; quia necessarium voluntatis assensum statuit; Jansenius assensum necessarium ponit, sed meritum proprium non negat; Ecclesia meritum proprium adstruit, sed assensum necessarium negat; claudicatis in utramque partem; admittitis cum Ecclesia meritum proprium, & cum Calvino assensum necessarium; permutate vices; utrumque Calvini arcanum renunciate; admittite meritum proprium, et assensu non certè necessario, sed libero: Hinc vos ut is appositè quidam Calvinistas molliores vocant, ut patet ex dictis.

VII. Sed horrendè exclamas & expostulas de Jesuitis, qui hanc vobis & Jansenio vestro calumniam affingunt: quamvis à Calvinistis omninò dissentiatis, tam

nam vultis, voluntatem ita per divinam gratiam moveri, ut gratiæ dissentire possit; ita tamen, ut pro summo Dei in voluntates nostras dominio, quidquid ipse voluerit, semper exequatur; ita temperata cum libertate gratia, ut nec gratiæ libertas, nec libertati quidquam detrahat immutabilis Dei voluntas; miris quidem modis, Deus hoc operatur; infusâ scilicet cœlitus quadam suavitate, carnis superante delectatione; voluntatem denique secundum id, quod amplius delectat, operari, necesse est. Et hæc sunt, inquis, catholicæ de gratia doctrinæ principia: Hæc atque hujusmodi quamplurima dictitare non cessavis quam vis centies ab Annato allisque rejecta; qui etiam multas Jansenii de hoc argumento contradictiones exposuere: quamquam vos ipsi satis superq; eadem etiam loco, exponitis: vis hominem gratiæ dissentire posse, nimirùm efficaci à se; ac proindè simultatem utrumque posse; assentire scilicet, & dissentire, simultate scilicet potentiæ, ut vocant; vis autem, gratiam illam efficacem atque victricem talem semper esse, ut carnis delectationem superet; ita ut magis vi gratia polleat, quam concupiscentia; concludendenique, voluntatem semper operari, secundùm id, quod amplius delectat; & hoc necesse est, inquis; ex repugnantia; si enim necesse est, operari secundùm gratiam, non potest operari secundùm carnem; igitur nec dissentire gratiæ victrici & efficaci; nihil enim aliud est dissentire gratiæ, quàm secundùm carnem operari; nimirùm eo casu, in quo ad vincendam concupiscentiam gratia confertur: hæc germana est Jansenii doctrina; si vis concupiscentiæ major est, voluntas habet plenissimam dissentiendi gratiæ potestatem, eamque proximam & immediatam; assentiendi verò, mediatam, remotam, imperfectam; si verò vis gratiæ major, habet voluntas plenissimam proximam & immediatam assentiendi, dissentiendi verò, remotam; si vis æqualis utrimque; voluntas caret proxima & immediata potestate assentiendi & dissentiendi; nulla igitur est voluntate electio & optio, nullum arbitrium, nihil ad libitum, in ullo casu.

VIII. Hæc profectò doctrina Catholica non est, nec Augustini, vel Thomæ, sed Jansenii, Calvini, Lutheri, & in his ab Ecclesia sæpiùs damnata; provocat quidem Jansenius ad Augustinum, cujus addendo multa loca; uti & Calvinus ante illum; sed Augustinum à vobis Annatus, non uno libro, plenissimè indicavit, profertque Augustini clarissima & diserta loca, de quorum sensu ambigi non potest, quibus alia quædam obscura & ambigua prudenter explicat; nec enim, opinor, clara per obscura explicantur, sed obscurantur. Deinde concedimus quidem, supremum in voluntatem nostram Dei dominium & imperium, quò fiat, ut in nobis semper voluntatem suam exequatur; concedimus etiam, ita gratiam ab eo cum libertate temperari, ut nec gratiæ libertas obstet, nec gratia libertati, & hoc Deum miris modis operari; sed alio modo, quàm Calvini & Jansenii; immò ille modus mirus profectò non esset; vult enim Deus gratiam prævalere carni, sit major vis gratiæ, quàm carnis; vult carnem prævalere, sit minor vis gratiæ, quàm carnis; vult neutram prævalere, sint æquales utrimque vires; magnum hic mysterium est, non videtur; en tibi duo pondera librata, A & B, æqualibus distantiis, vis pondus A deorsum ire; sit majus; vis attolli à B, & elevari, sit minus; vis æquilibrari, sint æqualia: si nihil aliud inest, mirus modus non est; vincit, quod majus est & prævalet; sed nulla hic libertas, nulla indifferentia activa, nulla electio, nullum arbitrium, nulla potestas dissentiendi, si gratiæ vis major est, quàm carnis; nulla verò assentiendi, si vis gratiæ minor est; nulla, inquam, re ipsa, sed tantùm nomine tenus; nulla gratia verè sufficiens; si enim gratiæ vis major est, semper efficax est; si verò minor, vel æqualis, non sufficit; nulla igitur verè sufficiens est; hinc, ut monstrosa à Jansenio & Calvino exploditur: quod autem hæc doctrina vestra sit, & Jansenii, vel ex eo manifestum est, quod nunquam Arnaldus vester, nunquam socii agnoscere voluerunt in Principe Apostolorũ Christum negante, potentiam proximam & completam, id est, gratiam verè sufficientem, qua posset non negare, non peccare, si voluisset; in hoc publico facto, æternum & luculentum extat doctrinæ vestræ monumentum.

IX. Frustrà autem ad Thomistas confugitis, qui vos rejiciunt; iis saltem, qui de hoc argumento scripserunt; admittunt ipsi gratiam verè sufficientem, & potentiam proximam & completam; quamvis autem illorum sententiam ex his quoque capitibus libertatis & gratiæ sufficientis Jesuitæ aliique impugnent, nunquam tamen eò venerunt, ut vel gratiam verè sufficientem negarint, vel completam & proximam potentiam dissentiendi gratiæ, qua Deus nos movet, vel adstruxerint libertatem à sola coactione ad merendum & demerendum satis esse; vel necessitatem antecedentem à gratia induci, aliaque hujusmodi, quæ inter Jansenii & Jansenistarum errores numeramus: si ut Thomistæ sentitis, cur cum Thomistis non loquimini; si cum Calvino, cur Calvinum dividitis; gratiam efficacem à se quantumlibet defendite; sed Catholico modo, ut Thomistæ, non verò hæretico, ut Calvinus; difficile est, sat scio, salvâ libertate, & infallibili gratiæ efficacia, semota scilicet divina præscientia, gratiam illam efficacem à se præcisè tueri; modò tamen illius defensores in principiis catholicis nobiscum & cum Ecclesia consentiant, gratiam verè sufficientem admittant, nec non proximam, tum assentiendi, tum dissentiendi potestatem, omnemque vim, quæ necessitatem antecedentem inducat, arceant, uti hucusque Thomistæ fecerunt, facientque in posterum, communionis catholicæ dexteras iis porrigemus. Frustrà item ad Clementis oracula confugitis, ficta scilicèt & suppositia; sed decretis Apostolicis cautum est, ne de actis illarum Congregationum disputetur, fi ustrà scripturæ & SS. Augustini, Thomæ, Prosperi loca multiplicas, frustrà Petavium & Alvarez in scenam inducis, ut constet, dono divinæ gratiæ, non tantùm dari nobis, ut possimus, si velimus, sed etiam ut velimus, id quod possumus; quis unquam Jesuita hoc negavit? admittunt Jesuitæ gratiam efficacem, quæ dat posse & velle; & gratiam verè sufficientem, quæ dat posse, non tamen velle, quia scilicet nolumus.

X. Quod demum impium Molinæ dogma, id est, impiam Jesuitarum doctrinam vocas, Hæretici hominis vox est; quasi verò Jesuitæ hodienum doctrinam illam non doceant atque defendant, in libris, rostris, scholarum subsellis, quam ipsis Ecclesia liberam, integram & intactam, post longum & accuratum examen, reliquit; quasi verò Ecclesia impium dogma delatum, & non sine maxima contentione inculcatum & exaggeratum, intactum atque indemne servare unquam, aut permittere valeat; execrandæ verò calumniæ fuit, quod statim subdis, nimirum negare Molinam, à gratia proficisci voluntatis, gratiæ obtemperantis, assensum, & ab eo deleri certissimum illud catholicæ fidei caput, à Paulo traditum, *Deum, scilicèt esse, qui in nobis & velle & perficere operatur*,

tur, pro bona voluntate; mortalium nequissimum & mendacissimum, os impurum & falsiloquum; nunquam hoc Molina & nullus Jesuita unquam adstruxit; immò repugnantia loqueris; quid enim est assentiri gratiæ, nisi velle, aut nolle illud, ad quod volendum, aut nolendum divina gratia voluntatem movet? illud quippe est, divinæ gratiæ conniti, vel ut ajunt, cooperari; repugnat autem gratiæ cooperari, nisi simul gratia operetur; illa igitur operatio à gratia simul & voluntate proficiscitur; Molina igitur, vel ullus mortalium, qui terminos & voces intelligat, negare non potest, assensum illum, quo voluntas gratiæ assentitur & cooperatur, ab utraque proficisci, juxtà illud, *non ego, sed gratia Dei mecum*, nemo etiam Catholicus negat, Deum in nobis operari velle & perficere, pro bona voluntate; sed non solùm; si enim bona voluntas est, haud dubiè vult, adit, operatur, sed non sola; gratia item, sed non sola; utraque igitur; non ita quidem, ut hoc una, & altera illud; sed totum utraque, communi quodam & individuo nisu, vel influxu præstet; à scholarum vocibus prudens abstineo, quas profectò non intelligeres, vel solitis cachynnis exciperes; sed pudet cum homine rerum Theologicarum ignavissimo, de iisdem disceptare, ne quis tritum illud occinat *Asinus ad Lyram*.

XI. Sed tandem crepuit ulcus: in varios diu gyros & orbes & circuitus stylum flexisti: sed cum plus ultrà minimè pateret, acte urgeret Annatus, disertumque Ecclesiæ oraculum opponeret, quo scilicet propositiones ut Jansenii, & in Jansenii sensu damnantur, cum nodum istum solvere non posses, uno ictu scidisti; erravit in hoc Ecclesia; inquis, quia scilicet Calvini sensum Jansenio effinxit, à quo tamen longissimè abest; utrum absit, quoad efficaciam divinæ gratiæ, satis constat ex dictis, suprà; & ex disertis utriusque verbis: sed cum Ecclesia in damnatione dictarum propositionum Calvini non meminerit, nec sensus Calviniani mentionem fecerit, ac proindè Calvini sensum Jansenio non affinxerit; nihil horum lego; sed tantùm illas propositiones in sensu Jansenii damnavit; quæro ex te, in quo erraverit; quia inquis, sensum Catholicum Jansenii ignoravit; id est, sensum hæreticum iis propositionibus attribuit; quarum taman sensus Catholicus est; id est, ut disertè dicam, erravit Ecclesia, in damnatione illarum propositionum: nempe ut jam suprà ostendi, Ecclesia nunquam damnat propositiones, nisi in sensu proprio, legitimo, nativo, vulgari; nec alterius sensus, saltem ut plurimum, mentionem ullam facit; ut accidit in prima istarum propositionum damnatione; quia tamen sententiam & definitionem Ecclesiæ, per fraudem impiam, erectis diversorum sensuum columnis, eludere voluistis; nova constitutione Ecclesia illas damnavit in sensu Jansenii, id est, in sensu proprio & legitimo illorum verborum, quibus comprehenduntur, quæ scilicet in libro Jansenii extant: hoc certè ultimum, quod scilicet verba illa extent in libro Jansenii, non tam definit Ecclesia, quàm ut notorium ac certum supponit, & statuit; ita prorsùs, quando proponit fidelibus Canones Tridētini, non tam definit, conciliū illud extitisse, quàm ut notoriū supponit, item quod Innocentius damnarit illas propositiones in sensu proprio, supponit, ut notoriū, & declarat, ut solitum; quod autem Ecclesia damnat eas, in sensu Jansenii, id est, in sensu proprio illorum verborum, quibus expressæ sunt, & quæ in libro Jansenii extare, certum aliudè, & notorium est; non est hæc quæstio facti, sed juris, & dogma fidei: sic enim pariter omnis Ecclesiæ definitio eluderetur; cum ad sensum quemlibet improprium traduci queat.

XII. Erras igitur, mi homo, cum dicis, hanc ipsamam esse hujus contentionis, quis sit Jansenii sensus, an Calvini, an Augustini; erras, inquam; alia prorsus quæstio est; immo errasset Ecclesia, si Calvinisensum Jansenio tribuisset in damnatione tertiæ propositionis, in qua Jansensus asserit, ad merendum non esse libertatem à coactione; quod tamen Calvinus negat; rectè tamen mones, non de *syllabis*, de litis, de verbis, quibus propositiones expressæ sunt, sed quippe in Jansenii libro extare, non negas, sed de subjecto verbis & syllabis sensu litigari; à vobis, opinor, nullam enim de sensu litem movemus; cum Ecclesia litem omnem super hoc, à vobis temerè motam terminarit, & damnarit propositiones illas, non in sensu Calvini, id est, in sensu proprio verborum, quæ apud Calvinum extant, sed in sensu Jansenii, id est, ut iterum dicam, in sensu proprio verborum, quæ in libro Jansenii extare notorium est. Non agitur etiam de Jansenio damnando, id est, de Jansenii persona; hanc causam Ecclesia nec discussit, nec definivit; sed tantùm damnavit Jansenii propositiones; hoc loco, Ecclesia, errores, non personam errantem sustinuit; & sanè prudenter; cùm Auctor, qui jam obierat, omnia sua Ecclesiæ judicio ac censuræ subjecerit: liber tamen confixus est, & doctrina damnata. Hic autem saltas extrà chorum, dum revocas demonstrum Amici sententiam; sed omitto, cùm jam suprà istemel impostura vestræ super hoc plenissimè dilutum fuerint; nugaris item, cum iterum disputas, an illæ propositiones sint in Jansenio; non negas tamen, verba illa, syllabas illas, quibus exprimuntur, in Jansenio extare; quia, inquiebas suprà, non *de syllabis*, sed de subjecto syllabis sensu litigatur. Quod spectat ad suffragium Commissarii sancti officii, cujus fragmentum adducis, nullius momenti res est; tum quia hujusmodi suffragia ut supposititia damnata fuere; tum quia non unius, vel alterius Theologi suffragio, sed unius Judicis sententia causæ definitionem metimur. Multa demùm falsa interseris, nimirum Jesuitas hanc sinistram opinionem de Jansenio, Pontifici instillasse, convictum Molinam à Jansenio plusquam quinquaginta errorum; legitimo ratoque judicio causam decisam non fuisse; Christianos à Pontificibus impotenti dominatu premi; fucum factum fuisse, in hac scilicet causa, Romanis Pontificibus, ac proindè illos erraſſe; cuncta hæc falsa, impia, contumeliosa & iis hominibus digna, qui ponunt in cœlum os suum. Loca multiplicas ex Gregorio, Bernardo, Alexandro III. sed ad rem nostram non pertinent; in factis singularibus, quæ ad fidem non pertinent, sed ad lites, crimina, judicia, beneficia, aliasque contentiones, extrà rem fidei, & morum, Ecclesia sensum mutare potest, immò & falli; sic Damasus ab Apollinari, Zosimus à Celestio, à Pelagio Innocentius, aliique ab aliis decepti fuerunt. De Honorio jam suprà, & alibi.

XIII. Ab usu Ecclesiæ & fide non est alienum, quod Christi Vicarius in aliis, quæ ad fidem non pertinent, miseris & defectibus sit obnoxius; non ovet Christus, ut illius justitia, charitas, prudentia, integritas, diligentia non deficiat; sed una dumtaxat fides; quod sint, aut non sint antipodes; quod Dionysii corpus Lutetiæ sit, aut Ratisponæ, quod terra moveatur, aut sistat: res divinæ fidei non sunt; nunquam Ecclesia damnavit, ut hæreticos, illos homines, qui hæc adstruerent; prudenter quidem interdum vetuit aliquas opiniones, quibus nonnulli sic abuti

buti poterunt ad proprium sensum S. Scripturæ adhærendum; si quis hypothesim Copernici unquam demonstret; non dubitabit Ecclesia, textus illos Scripturæ, quibus terræ quies adstruitur, in sensu figurato & metaphorico explicare: at communi regula interea standum est, nimirum, Scripturæ locum in sensu proprio & literali, ut vocant, intelligendum, quoties absque absurdo ita intelligi potest; demonstra, si potes es, terram moveri, & statim Ecclesia decretum suum abrogabit; sed dubito, an præstare unquam id valeas. Iraq; probè distinguenda sunt hujusmodi rescripta, præcepta statuta, decreta, & varia diplomatum genera, quæ ad res fidei non pertinent, in quibus per incogitantiam, ignorantiam, imprudentiam, immò & injustitiam delinqui posse, non abnamus, à definitionibus, & constitutionibus fidei: in his Ecclesia errare non potest, secus verò in illis, quæ per sarcasmum, pro singulari illo tuo in sanctam Petri Sedem studio elevare non dubitasti: sed illa omnia, quæ impiè & insulsè blateras non juvant; nunquam enim Ecclesiam in damnatione alicujus propositionis, ut hæreticæ, in sensu cujuslibet Auctoris, sed, in proprio vulgari & legitimo errori obnoxiam fuisse, comperies: nunquam dixit Ecclesia, damnamus hanc propositionem ut hæreticam, in sensu Honorii, vel Liberii, vel Theodoreti; profer quæso vel unum similem: nunquam dixit, damnamus ut hæreticam sententiam Galilæi de motu terræ; aut Virgilii, de Antipodas; aut Parisiensium, de corpore Dionysii; sed cum impio & inscio agere pudet; & timeo, ne Catholici hoc mihi dedecori versuri sint.

XIV. Rectè tamen subdis, ex oculis & sensibus, eorum cognitionem petendam esse; ita illam petit Ecclesia; Jansenii Augustinum examinari, discuti, & accurato studio perpendi, jussit; multa illius exemplaria, ut pluribus distribuerentur, afferri curavit, quidquid obgannias; verba illa, quibus expressæ sunt propositiones, in eo reperta; idque non uno loco, ut rutè scis; nec quisquam, opinor, vestrum id negat; sensum quippe, non verba & syllabas curatis; uno verbo, nihil omissum, quod ad definitionē controversiæ pertineret, nec ut ipsamet testatur Ecclesia, major, quo ad hoc, diligentia excogitari potest: uno verbo, nihil aliud quæritis, nisi effugia; sed præclusa ubique; nisi enim definitioni Ecclesiæ in re fidei teneritis, nemo vos eximat Hæreseos noxæ; damnatis Ecclesia propositiones Jansenii, ut hæreticas, in Jansenii sensu; negatis esse Jansenii; ambiguum dicunt est: propositio quippe constat litera & sensu, id est, verbis & verborum significatione; verba enim sunt veluti corpus & sensus, veluti anima propositionis; negatis, esse Jansenii secundùm verba? minimè quidem; cùm notorium sit, verba illa extare in Jansenii libro; & hoc agnoscitis ultrò; negatis tamen, contineri secundùm sensum; benè est; alioquin, si ipsa verba illa, syllabas illas contineri negaret, non jam mihi hæreticus, sed stultus omninò esset; loquor enim de iis, qui Jansenium legerunt, & latinè sciunt: itaque non de verbis sed de verborum sensu disputatio est; dicimus cum Ecclesia, esse hæreticis in sensu Jansenii, id est, in proprio verborum sensu, quæ in libro Jansenii extant; vos verò negatis; & hoc vocas contentionem de nihilo, de re levicula; sed quisquis propositionem in eo sensu hæreticam esse, negat, in quo illam Ecclesia damnavit, est hæreticus; quod reverà nisi dicamus, nullus jam erit, nullus fuerit in Ecclesia hæreticus. Sed, in quo damnamus illas in sensu verborum proprio; igitur in Jansenii sensu; nihil aliud volumus; O utinam Willelme, sed vereor, ut alium, à nostro sensum proprium verborum illorum, quæ in Jansenio extant, commenti fueritis; sed jam ad ferulam grammaticorum amandandus es, ut emendatus sensum proprium verborum discas; hoc profectò insanire est; & cum æquè notorium sit, hunc, vel illum esse proprium verborum sensum, ac notorium est, hæc verba in Jansenii libro extare, utrumque negare, æquè stultum est: illorum certè imitari exempla voluistis, qui ut debitas criminibus sugerent pœnas, insaniam simularunt; vos saltem insania errores vestros tegere velletis; stultum quippe est, res notorias negare; hæc tamen ad speciem; cum igitur vos malitia potiùs, quàm insania duci, omnibus perspicuum sit, nec enim tam malæ artes in mentis impotem quadrant; nullus in dubium revocet, vobis probè constare, & hæc verba esse in Jansenio, & hunc proprium esse verborum illorum sensum, in quo ab Ecclesia propositiones damnatæ fuerunt; sed vos secùs sentitis; nimirùm, errasse ipsam Ecclesiam; unde ut primos errores sartos tectosque servetis, novum errorem cudistis; nam & propositiones Jansenii, in Jansenii sensu, non modò non hæreticas, sed præcipua fidei dogmata esse vultis; & in hac damnatione, Ecclesiam errasse non mussitatis modò, sed dicitis & prædicatis. Quisquis igitur rerum peritus vos pro hæreticis non habuerit, nisi resipiscatis, quod vix spero; Ecclesiam profectò non audit; ac proindè ille mihi, si non Ethnici & Publicani, suspecti saltem hominis loco est.

XV. Lepidum porrò est, quod subdis; nimirum non Ecclesiæ, sed solius Societatis interesse, infamia Jansenium & Jansenistas aspergi, atque ut indè pendebat Ecclesiæ tranquillitas, hoc aperiri, magni retulisse; quo retectis Jesuitarum artibus, nullum in Jansenistis errorem, nullam in Ecclesia hæresim esse, patesceret. Cur amabò Societatis interest, damnari Jansenium? nisi quia Jansenii doctrina, Societatis doctrinæ de divina gratia est opposita; ita prorsùs; hinc, catholica in Jansenio, impia verò in Molina dogmata habetis; quod certè Societati maximæ gloriæ vertitur; cum enim Ecclesia doctrinam Jansenii, non utcumque, sed ut Jansenii, & in sensu Jansenii, vobis licèt ringentibus ac ferventibus, damnaverit, inde oppositam, quæ est Societatis, ut ais, non parum firmata censenda est; oppositam, inquam ut dicis, quamquam Societas sibi tantum non arrogat; sed hæc dico, ut vel inde pateat, quàm strenuè Societatis doctrinam impugnes, qui tamen vis Jansenianæ directè oppositam esse, quæ cum ab Ecclesia damnata fuerit, ut hæretica, inde oppositam, per te, quasi, ut sic loquar, canonizatam fuisse, sequeretur: Ecclesiam demum à Jesuitis violatam esse dicis; bellè, immò bellissimè; dum vos Ecclesiam vestris erroribus conspurcatis, blasphemiis, & factionibus conturbatis, malis artibus circumscribere & in fraudem illigare tentatis, Jesuitis reclamantibus, vobisque palam obsistentibus; Ecclesiam à Jesuitis violari, dicitis, & tanti referre; id à vobis aperiri, ut inde pendeat Ecclesiæ tranquillitas; ita est, prorsùs; sic canes ovibus noxii, lupi salutares & benefici: quid plura, Regioportuenses in silendi proposito, ita religiosos esse, dicis, ut verearis, ne in hanc partem nimio plus incubuerint, dum taciti sinunt Jesuitas impunè bacchari; rem prorsùs ridiculam, si quando aliàs; totam Europam libris & satyris vestris, adversùs Jesuitas; implevistis; omnia præla fatigastis; nullum scribendi finem hodienum

dienum facitis; siletis tamen, & taciti Jesuitas, qui vix mussitarunt ab aliquot annis, impunè bacchari finitis; quid vis dicam, in rebus notoriis mentiri, Jansenianum est: uno verbo, ideo damnari errores vestros Jesuitarum interest, quia interest Ecclesiæ; immò nunquam aliàs magis interfuit: cum nulla unquam Hæresis in Ecclesia extiterit, quæ pluribus ingenii, factionis, patrocinii, auctoritatis, pecuniæ ac cæterarum malarum artium subsidiis valuerit; Ecclesiam intra Ecclesiam impugnatis; res sacras sacris initiati proculcatis; & vano falsoque restaurandæ religionis obtentu, religionem ipsam destruitis. Est Deus in cœlis, mihi credite; homines fallere potuistis, fortè volentes; Deum tamen nunquam fallere poteritis; huc volo vos; quamquam etiam homines, suo tempore, seriùs fortè licet, fraudes & ludificationes vestras erroresque agnoscent; nec non posteritas Arianos inter, Nestorianos, Pelagianos, Lutheranos, Calvinistas, aliosque Hæreticos, Jansenistas etiam erroribus iis pares, ed malitia & nequitia superiores, detestabitur.

PROLOQUII TERTII Confutatio.

I. PRologum haud dubiè in scena egisti, Wilhelme Wendrocki; utpote qui totus es in proloquiis: quid mirum, Histrioni servis, qui suam cuique actorum personam assignat, ac tibi præsertim Prologũ personã satis ignobilem: cum autem jam bis prælusisses; denuò prodis in scenam, ut tertiò & quartò præloquaris; & statim initio in laudes tuas & tuorum effusus, fructum illum exaggeras, quem ex Montaltii litteris, & tuis Notis Ecclesia cepit; hoc consilium ortum & gubernatum à Deo fuisse, dicis; vota vestra suprà spem ab eo fortunata, & à divina providentia ad Ecclesiæ commodum destinata; consilium deindè Montaltii aperis; qua fide & sinceritate; nativa certè & Janseniana; hic etiam innuis, in comitiis Sorbonicis, in quibus Arnaldi doctrina discussa est, nihil serium, aut solidum versatum fuisse, sed futiles tantùm & æquivocis vocibus illigatas cavillationes; uno verbo de nihilo actum; tum ad eos plausus conversus, quos tuus Heros ex primis Epistolis retulit, ita illi animos fecisse pronuncias, ut tantum opus auspicaretur, in quod deinde sola ductus Ecclesiæ necessitate ingenti contentione incubuit: hic autem elogium potiùs, quàm proloquium adornas; stylum scurrilem & sales commendas; ardens ingenium, limæ laborem, & miram hominis sagacitatem deprædicas: accessit, inquis, totius Galliæ favor, plausus & assensus; prostrati ubique Jesuitæ jacuerunt; horrori ab omnibus habiti; delatæ à Parochis Parisiensibus aliisque illorum opiniones ad Cleri conventum; sparsa huc illuc varia scripta; sed quò tandem horribilis tempestas? decretum est, ut S. Caroli Borromei Institutiones in lucem denuò ederentur, & omnes Galliæ Diœceses pervaderent; ne una quidem propositione, ex tanto illarum numero, quas Parochi detulerant, damnata, vel prohibita; quamvis alioquin non deessent multi, qui rem hanc, pro eo, quo sunt in Jesuitas affectu, impensè sollicitarent; brutum igitur fulmen fuit & multus sine cuneo fragor.

II. Blasphemum autem dictu est, tantisceleris Deum Auctorem & promotorem fuisse; nonne pudet, nequissime mortalium, tantam errorum vim, covitiorum, calumniarum; tot falsitates, impostoras, & impia dicta; tot ludicra & scurrilia, Deo ac singulari divinæ providentiæ consilio affingere: quid porrò indè Ecclesia, nisi horribile scandalum & optimi cujusque offensionem? id commodi & utilitatis Ecclesia retulit, ut ex officina vestra prodiit, doluerit, tam horrenda impietatis monstra, quæ vix ætas præterita in Hæreticis aliisque flagitiosis hominibus toleraſſet; rara certè libellorum famosorum & maledicentiæ specimina; hæc est elogiorum vestrorum, hæc plausus Epistolarum vestri Montaltii materia; cum autem perditissimæ sis fidei, ea profectò, quæ narras, de mente & consilio Montaltii, nullam prorsus merentur fidem; non casu quodam, crede mihi, sed manifesta conspiratione, in Jesuitas quidem ad speciem, sed reipsa, in Ecclesiam & religionem; ut jam suprà ex multis capitibus evici, quæ hic non repeto; at verò tantus ille inde plausus à vobis relatus fuerit, patebit infra, ex decreto Parlamenti Provinciæ, item et decreto Regio Parisiis dato, quibus literæ tuæ cum tuis Notis Carnificis manu, flammis publicè traditæ fuerunt; item ex Romano decreto, quod jam aliàs ad te missum fuit; hinc ut vides, tuis plausibus ignes etiam festivi, ad majorem commendationem, & luminis augmentum non defuerunt; hæc tamen præ modestia, si superis placet, prudenter reticuisti & solitâ figurâ usus, paucos homines vestrarum partium, vobisque similes, & factione conjunctos, communis saltem odii, adversùs Jesuitas, vel curiam Romanam, qui mendicato plausu, has literas prosequuti sunt, in totam Galliam, immò & Europam universam commutasti; illæ certè risum paucis, multis tamen lacrymas moverunt, qui deplorare satis non poterant, petulantissimum hæreticum & convictum impostorem Ecclesiasticis hominibus, immò & ipsi Ecclesiæ tam impunè insultare.

III. Damnata est, inquis, ab inferiori sacerdotum ordine Jesuitarum doctrina, quam Montaltius in suis literis insectatus erat, immo & multis Ecclesiæ præjudiciis perstricta; sed quinam sunt illi Sacerdotes inferioris Ordinis? pauci Parochi, celebris illa Ogdoas; sed qua auctoritate? deferre quidem illam poterant, non tamen damnare; quis eos Judices constituit? eorum scripta referre non juvat; cum enim partim ex Montaltii literis excerpta fuerint, & partim traducta in tuas Notas, abundè singula rejecta fuerunt: Undè prodierint, notorium est, ut in Notis dixisse memini; ex tam lutulento & impuro fonte, nihil puri laticis profluere potuit; Quænam vera sit Ecclesia illa, quæ gravibus præjudiciis Jesuitas perstrinxit, divinare non possum; nisi fortè unam Cironum pro universa Ecclesia accipias, & immensam molem arte nova diminuendi, in minimum quid contrahere volueris: Illustrissimi Præsules in Commitiis Parochorum accusationes neglexerunt, & sancti Caroli institutiones edi, & tota Gallia spargi jussi serunt; quis non tam pium, quàm justum consilium? O utinam multos Carolos haberemus, & Pastores sanctissimos, qui Christi gregem exemplo & verbo pascant, & aliorum mores in suis forment. Quod discis, Societatem scribendæ apologiæ uni suorum pa-

tres

commandelle, nimirum Pirotio perditæ audaciæ ac protervæ homini; in cujus librum à multis animadversum fuisse, dicis, quos vel hoc nomine magnopere laudas, atque inde totius doctrinæ moralis societatis damnationem deducis, quam ipsamet societas ultro admisit; tot falsitatibus & mendaciis narrationem istam, quot pene verbis, conspurcabit; falsum est, hoc commune fuisse societatis consilium; unus fortè, vel alter rem istam imprudentissimè gessit, ut enim liberè dicam, quod sentio, nunquam illius libri editionem approbavi; nunquam Generalis societatis; nunquam alii sapientissimi homines, quotquot saltem novi, approbarunt; non dico, illius auctorem ingenio, judicio, eruditione, omnique scribendi facultate cadere; ut dicis; is enim, velis, nobis, vir fuit in doctrina morum, sacris decretis, eorumque libris qui de hoc argumento scripserunt, optimè versatus; sed ea tum fuit temporum ratio, quæ hujus libri editionem minimè postulabat: doctrina vestra Theologica, quinque illis famosis propositionibus comprehensa, ab Ecclesia damnata fuerat, ut impia, blasphema, hæretica; tanta librorum vestrorum copia, Augustino Yprensi ducat, ab eadem Ecclesia confixa & notata fuerat, ut integram Bibliothecam implere queat; error de divisi capite, cujus Arnaldus auctor est, statim condemnatus, & addictus orco, unde prodierat; ejusdem Arnaldi & vestra doctrina, non modò à Sorbona ejecta, sed ab Ecclesia damnata est, confixis Arnaldi literis, aliisque ab eo in hanc rem editis commendationibus: omitto damnationem operum Thomæ Angli vobis fœderati, & libelli Anonymi, quique defensionem ab eo, quem summè laudatis, N. Duchi Parocho editæ, contra Bagotium, confixum; omnes & singulæ literæ Montaltii herois tui ab Ecclesia pariter rejectæ, & nigro theta inusto, confixæ fuerant: præterquam quod à nobilissimo & eruditissimo scriptore, immo aliqua ex parte, ab Arnauto plenissimè, & non sine plausu confutatæ fuerunt; ad plenam perfectò victoriam Jesuitis nihil prorsus deerat; quis ergò illius libelli editionem intempestivam fuisse, non videt?

IV. Falsum est etiam, doctrinam moralem societatis in eo libello, contineri, quam Suarez, Vasquez, Molina, Valentia, Lessius, Sanchez, aliique tam multis iisque grandioribus voluminibus vix complexi sunt; Libellus ille 54. circiter propositiones, vel assertiones habet, quarum tres, aut quatuor certæ sunt; 45. probabiliores oppositæ; minùs probabiles paucæ, quæ restant, vel improbabiles; fateor ultro, aliqua illius libelli capita mihi non probari; quæ hic recensere superfluum; nullus ergo dicat, nisi rerum imperitus, doctrinam moralem universam societatis, Libello comprehendi; hoc quidem sparsistis in vulgus & fabulati, non sine plurima gratulatione ex suis pectoribus rostris, Nemausi, & alibi Romanam Ecclesiam jam suæ doctrinæ moralis pudere ac pœnitere cœperunt; unde idem facilè de doctrina fidei inire videbantur: damnavit Alexander VII. & proscriptit Apologiæ Libellum; nulla tamen doctrinæ mentione facta; ut varia sunt censuræ capita, liber non quispiam prohiberi potest, vel quia malam doctrinam continet; libri vestri hoc nomine prohibentur; vel quia stylo acerbiore scriptus est; non desunt, qui dicant, hoc potissimum Alexandro in hoc libro displicuisse; vel demum quia contra S. Indicis regulas editus est, puta nullo auctoris, Typographi, & loci nomine, nulla doctorum approbatione, vel superiorum licentia; & in hoc Libelli auctoris prudentiam plerique desiderarunt; & mihi saltem certum est, dictum librum justissimè confingi potuisse; falsum tamen, doctrinam moralem societatis in eo contentam, damnatam fuisse; utrumque, inquam, falsum est, ut constat: inde quidem grandes triumphos ducere voluistis, sed pessima consilia vestra sperato à vobis eventu caruerunt; res societatis eodem statu mansit; eadem de illius virtute & doctrina opinio; nec scholæ illius desertæ, nec templa vacua relicta; uno verbo, Jesuitæ sua munia cum eadem laude ubique obeunt.

V. Falsum est denique, quod subdis, censuras illas Apologiæ societati ratas fuisse, & ab ea ultrò approbatas: acceptavit quidem Romanam eamque ratam habuit; non tamen alias, in quibus quædam opiniones damnantur, quæ cum à censura immunes sint, absit, ut societas illarum damnationem subscribat; citra tamen judicium Apostolicum; immo censuras inter, non una fuit, quæ manifestos errores continebat; omnium anacrisim, semota scilicet Apostolica, quæ nullam opinionem appellat, aut damnat, non nemo satis diligenter paraverat; sed præ observantia, & pacis amore, in lucem illam non dedit. Omitto laudes, quas certè liberali manu, iis omnibus aspergis, qui Apologiam notarunt; Deus me liberet à laudibus illorum hominum, qui se tantùm & sua suisque similia laudant; laudari à laudato viro, optimum sanè est; sed à proscripto, & sacro fulmine tacto, quem in eadem damnatione esse, constat, non modicam, ut mitissimè loquar, suspicionem movet; illæ præsertim æquissimæ & moderatissimæ notæ, ut vocas, aliquam certè notam sapientissimis hominibus mereri visæ sunt; quàm multa super his, dicere valeré; sed præ modestia & cultu etiam minùs dignis debito, abstineo: quod dicis, decretorum (sic enim opiniones vocas, ab iis exceptas & appellatas, qui Apologiam, confixerunt) damnationi totam Ecclesiam consensisse, non falsum modò, sed hæreticum dictu est, & Novatianum, vel Donatistam olet; habetis in Gallia 120 circiter Episcopos; viginti librum illum notarunt; reliquis tamen omnino renuentibus, quamvis multa non defuerit sollicitatio; inter tot Parochorum millia, quos habet Gallia, pauci fœdus & conspirationem contra Jesuitas inierunt; & tamen non Galliam modò universam, quod longè tolerabilius esset, sed totam Ecclesiam appellas: damnatus fuit Apologiæ Libellus ab Alexandro VII. annuunt Jesuitæ damnationi pro more, & sacra adorant oracula; vos certè non ita, ut illorum tamen decretorum, ut vocas, vel opinionum, ab aliquot Gallis collectarum, damnationi nunquam profectò annuerunt, nec annuent unquam; cum inter eas, quædam sint non probabiles modò, sed omnino certæ.

VI. Sed omissa Jesuitarum Apologia, ad tuam tuorumque accedis, & doles, à Jesuitis spargi, quosdam esse magni nominis Theologos, nimirum tuos Regioportuenses, quibus hodienum quinque illæ permulgatæ propositiones probantur, & totam rem istam privatis potiùs simultatibus, vel politicis artibus quàm ulla Ecclesiæ cura gubernari; dignam certè homine Catholico vocem; quidquid aliqui factionis studio, apertoque odio adversus Jesuitas, agunt, ad quos tamen cura illa nõ pertinet; omnia canonicè,

& totius Ecclesiæ nomine, nec non divino instinctu fieri, dicuntur; quidquid ipsa Ecclesia non alio fine, quàm, ut errores arceat, adversus Jansenistas decernit definit ac pronunciat, non jam pro constituto Apostolico, sed pro figmento politico habendum est; filii hominum recta judicia judicate; cur bonum malum, & malum bonum appellatis? Ecclesiæ zelum, honorem, gloriam, integritatem obtenditis; quam vestris erroribus & malis artibus violatis; ne quæso istas Jesuitis imputes, Willelme, tuæ sunt, tuorumque nativæ & propriæ; iterum, nec non verissimè dico, nulla unquam hæresis tanta industria fuit, ut fucum faceret, tanta petulantia, ut omnia sancta & sacra, quæ sibi adversari putat, proculcaret, tanta impudentia, ut adversanti Catholicorum parti mille calumnias affingeret, & optimos, doctissimos, sapientissimos quosque mille convitiis & contumeliis proscinderet; tanta auri coacervandi & captandi Procerum patrocinii cupidine, quo animo & fine, Deus scit; quid non in Archiepiscopos, Tholosanum, Parisiensem, Auxitanum, Ebredunensem? quid non in Annatum aliosque auctores Catholicos? sed quid non in Romanos Pontifices, Urbanum, Innocentium, Alexandrum, nec non Eminentissimos Cardinales, ac præsertim Albicium, in quem unum, ut alterum vestri Goliat Davidem; immortali odio flagratis?

VII. Ut te purges ab omni erroris suspicione, denuncias, quinque propositiones à te improbari atque damnari; an verò sint Jansenii, nec ne, ad fidem, inquis, non pertinet; neque hoc sine gravissimo errore ac certissima hæresi dici potest; cum ipsa fidei fundamenta convellat. Quod ad primum spectat, quæro ex te, in quo sensu illas propositiones damnes; an in sensu Catholico, & Augustiniano? nihil sanè minùs; igitur in hæretico; ita est, inquis; sed an illum hæreticum putas, quem Ecclesia declaravit hæreticum, vel in quo illas Ecclesia hæreticas declaravit? fare age, mi homo, cur titubas & taces? nunquid Ecclesia damnavit illas, ut hæreticas, in sensu Jansenii? an eas in hoc sensu damnas? minimè, inquis, quia hic sensus est Catholicus; rectè sensum illum Catholicum esse dicis, quem Ecclesia hæreticum esse, pronunciat; id est, propositiones in eo sensu Catholicas esse, dicis, in eo sensu in quo eas, ut hæreticas Ecclesia damnavit: quis unquam hæreticus magis heterodoxa? patimodo Calvinus & Lutherus Ecclesiæ fulmina luderent immo eluderent; aliique omnes hæretici, eodem vobiscum, immo potiori jure; vix enim aliàs invenio damnationem magis expressam; neque hoc pertinet ad factum, sed ad jus perquam maximè; cum verborum sensus hæresim formaliter constituat; sed quia de his fusè in confutatione Epistolarum; diutius hærendum non puto; id unum dixisse contentus, duplicati criminis te Reum esse, primum est, quod eas propositiones in sensu Jansenii damnatas ab Ecclesia, ut hæreticas, damnare in hoc sensu recuses; secundum est, quod in hoc sensu maximè Catholicas esse, velis, in quo eas Ecclesia ut hæreticas damnavit: miror, hanc fraudem vestram ab iis hominibus non videri, quorum patrocinio valetis, quasi hoc loco agatur de facto, ubi potissimum de jure agitur: factum notorium supponitur, nec illum inveni, peritum scilicet, qui negaret, verba illa, syllabas illas, in libro Jansenii contineri; unde ad fidem non pertinere, facile damus; immo pertinere non posse, secundum illos, qui volunt, fidem & scientiam, vel claram notitiam simul esse non posse: ut ut sit damnatio ad fidem non pertinere; unde is, qui rem notorium negat, non tam hæreticus, quàm stultus reputatur, quamquam solito modo probandum, an stultum agat, & ad tegendam melius hæresim simuler stultitiam: quod attinet ad verborum sensum, proprium scilicet ac legitimum, quæstio est, juris quidem, sed grammaticalis, ferula decidenda; quamquam autem Ecclesia propositiones semper judicet in proprio sensu, ad frangendam tamen non nullorum contumaciam, vestrorum scilicet, quos & iniquitatis filios & publicæ tranquillitatis perturbatores vocat, hoc expressè declarare voluit; nimirum ita damnari propositiones in sensu Jansenii; id est, in sensu proprio illorum verborum, quæ in libro Jansenii extant.

VIII. Quod pertinet ad alterum; scio nullum Theologum asserere, omnia & singula facta declarari posse ab Ecclesia certa fide tenenda; at scio, nullum esse Theologum Catholicum, qui asserat, nullum factum ab Ecclesia declarari posse certa fide tenendum; tenent communiter Theologi, Canonizationem Sanctorum, damnationem hæreticorum, librorum scilicet, auctorum, approbationem librorum canonicorum, & quædam alia facta universalia, si quando ab Ecclesia omnibus Christi fidelibus proponantur, ad fidem pertinere; sed de his tecum disputandi hic locus non est; cum res sit altioris indaginis: statuamus, hunc textum in scriptura legi, *quisquis, vel auctor, vel liber ab Ecclesia omnibus Christi fidelibus denuntiabitur hæreticus, ut hæreticus*; ac deinde Ecclesia denunciet Arium hæreticum; quis neget, citra hæresim, Arium hæreticum esse, nempe in eo casu, in ea Hypothesi, divinæ providentiæ erit, procurare, ne possit Ecclesia in factis hujusmodi errare: non desunt, crede mihi, qui dicant, hoc contineri, saltem implicitè, ut vocant, in sacro textu, quo ad facta quædam universalia; v.g. habemus in sacro textu, sanctos & amicos Dei viræ functos colendos esse; sed hoc frustra esset, nisi Ecclesia suis fidelibus declararet, quinam sint sancti illi atque amici; item habemus, decras scripturas scrutandas esse, & Dei Verbum credendum; sed hoc frustra esset, nisi nobis declararet Ecclesia, quænam sit vera scriptura, quinam auctores Canonici: habemus denique damnandos & fugiendos hæreticos; & hoc frustra esset, nisi nobis Ecclesia denunciaret, quinam sint hæretici in his declarationibus, singularis subsidii ope, juvatur, quo ab errore immunis evadat. ex quibus manifestum fit, nec vos, nec Ecclesiam, nec Jesuitas mutari; vos eosdem, quos ante, errores defendetis; ubinam, vel minimum mutationis, vel conversionis signum? nunquid eas, ante constitutionem Innocentii, acerrimè propugnastis, etiam in media Roma? nunquam dixistis hactenus, nec dicetis unquam, vos mutasse sententiam; in iisdem igitur erroribus manetis; igitur ut non mutastis, non mutavit etiam Ecclesia; non mutarunt etiam Jesuitæ, qui cum Ecclesiæ semper huc usque adhæserint, sperentque, se adhæsuros imposterum, tamen errores vestros impugnabunt, quamdiu illos defendetis.

IX. Pro eo verò, quòd dicis, decimam septimam & duodenigesimam Epistolas Heroidis insanas, integras esse, & omni ex parte constitutionibus Apostolicis suffragati; tam falsum est, quàm

quidem quod maximè; pro quo ad confutationem u-
nicuique te remitto; hoc tantùm innuo, per Consti-
tutiones damnari propositiones in sensu Jansenii, ut
hæreticas; in literis verò habemus, in hoc sensu, esse
Catholicas, & minimè damnandas; nunquid hæc re-
pugnantia non sunt, Wendrocki? cur igitur literas
illas dictis Constitutionibus omni ex parte suffragari
dicis? cur inde odiosam calumniam & effrænatam
maledicentiam Jesuitis exprobras, quòd hæc vobis
notoria opponant? at scire velim, quis ille sit ingens
fructus, quem Ecclesia retulit ex infamibus, & fa-
mosis literis; omnia, inquis, in pristinum decus resti-
tuta, & explosa probabilitatis doctrina; sed à quo,
quando, in quo, ubi? nunquid non iidem libri, iidem
magistri, eadem doctrina, eædem scholæ? prohibuit
Alexander aliquot propositiones; sed profer quæso
vel unam propositionem, præter vestras, ab eo pro-
hibitam atque damnatam, ex iis, quas censores vestri
conferant: damnavit Apologiam, inquies; sed inde
non sequitur, propositiones apologia contentas,
damnatas ab eo fuisse, immo cùm deinde 45 proposi-
tiones distinctè damnari jusserit, nec inter eas ulla sit
ex, quæ libro Apologiæ continentur, inde, saltem
judice me, tectè deducitur, contentas Apologiæ li-
bro propositiones, ab eo non fuisse damnatas, sed
alium censuræ causam fuisse. Ut ut sit, damnavit et-
iam Alexander censuras vestras, literas vestras, om-
nes vestras vulgata, vel evulganda; sacrilegum igitur
dicitis, Ecclesiam ex iis ingentem fructum retulis-
se, nisi fortè qualem ex viperis & scorpionibus, ex
bellis incendiis ac pestibus, homines referre solent.
Interea gaudet tuus heros, doctrinam Jesuitarum ab
Ecclesia damnatam fuisse; dico ab Ecclesia, non
verò à vestris, quorum censuræ censurâ dignæ sunt;
gaudet, explosam fuisse ab Ecclesia probabilita-
tem: sed vanum est gaudium, de re chimærica; nun-
quam enim hæc explosa fuit, vera scilicet, ac certa,
nunquam damnata; sed est, quòd doleat, suas literas
cum literis, aliisque opusculis Arnaldi, & Thomæ
Angli, immò & quibuscumque aliis suorum libris,
& libellis, ab Ecclesia Romana damnatas fuisse: mi-
ratur, Wendrocki, quòd hujus damnationis nun-
quam memineris, cujus tamen certiorem te factum
esse, constat.

Quarti Præloquii Confutatio.

IN hoc Præloquio, Burdigalense judicium de
literis Montaltii & tuis Notis, narras; sed Jan-
seniana fide, ad invidiam Jesuitis conciliandam,
& celeberrimum tuorum triumphum adornandum;
quanto enim liberaliùs Jesuitis convitia, calumnias,
contumelias aspergis, tantò uberiùs in tuos con-
geris immeritas laudes; tantò putidior encomiastes,
quanto iniquior convitiator: huic narrationi mille
fabulas, mille calumnias interseris, quæ fortè si ab
alio minùs suspectæ, nec omnino perditæ ac prosti-
tutæ fidei proferrentur, eas refellere operæ pretium
duxerim, putarem; at cùm à mendacissimo & nequissimo
homine adstruantur, ad libros de arte fingendi re-
mittit possunt: hæc rei gestæ summa est; Procurator
Generalis ad Senatum librum tuum detulit, ut Sena-
tusconsulto igni traderetur, liber scilicet famosus,
& hæreticus; solitis artibus obtinuistis, ut libri ju-
dicium ad Theologos remitteretur, quorum judicio
præmisso, Senatus meliùs judicaret; tres Theologi,
qui vobis maximè favebant, delecti; duo fratres,
Franciscus Arnaldus, mali ominis nomen; & Joann.
Bapt. Gonet; tertius Canonicus Lopez, qui explosâ
Sorbonæ censurâ, cujus in reliquas facultates, nul-
lam esse auctoritatem monstravit; hic quis, qualis,
& unde sit, nomen satis probat: quod ad secundum
spectat; quàm sit Jesuitis infensus, quàm vobis addi-
ctus, vel ipsa elogia, quibus hominem cumulastis, in
quo etiam vobis accesserunt Germani heterodoxi,
satis superque demonstrant; tres igitur illi librum
damnandum non esse, censuerunt; unde statim con-
cludis, post hoc judicium, nihil jam ampliùs esse, ad
Wendrockiani libri innocentiam planissimè testan-
dam: at, si quid video, tam luculenti triumphi ma-
teriam hîc non habetis: Senatus ad Theologos li-
brum remisit, ut de illius doctrina judicarent;
quamquam æqualis ferè suffragiorum pars eò spe-
ctaret, ut liber famosus & hæreticus flammis Sena-
tusconsulto traderetur; cùm alio examine opus non
esset, in re præsertim notoria; Roma literas illas
damnaverat singulari decreto; Senatus Provinciæ
illas Senatusconsulto, carnificis manu lacerari, &
flammis addici judicarat; Sorbona eumdem error-
rem in Arnaldi Epistola confixerat, quem Montal-
tius in primis literis commendat, tu ipse laudas in
Notis; notoriæ igitur erant justissimæ damnationis
causæ; sed nullum lapidem non movistis, ut hoc
probrum arceretis, nullis laboribus, nullis fraudibus,
immò nullis sumptibus pepercistis; emendicatis
tota Gallia commendatitiis & intercessionibus; res
vobis successit pro votis, & paucis suffragiis supera-
stis: iisdem artibus, remissâ causâ ad Theologos,
non difficilè vobis fuit, in eo statu, atque hominum
concursu, semotis scilicet iis, à quibus erat, quòd
aliquid timeretis, iniquam illam sententiam à tribus
illis, quos appellavi suprà, reportare, qua doctrina
vestra eo libro contenta, immunis à nota censetur,
quam tamen Sorbona, Episcopi, & quod caput est,
Ecclesia ut impiam, blasphemam, hæreticam, tot de-
cretis & Constitutionibus damnavit, ut in hoc, om-
nes præteritorum temporum hæreses longissimè su-
perarit: malim certè Ecclesiæ judicio stare, quàm
centum Gonetorum & Arnaldorum plusquam væ-
nalibus suffragiis; quo id saltem factum est, ut se-
cretioris consilii rescripto, ipse Gonetus à docendi mu-
nere, quo in Burdigalensi Academia fungebatur, a-
motus fuerit.

II. Quòd addis, Monachum, nescio quem, inter
concionandum, in Jesuitas & Casuistas acerrimè in-
vectum esse; miror, unum dumtaxat extitisse, quem
excitatæ factionis studium ad audendum impulerit;
nunquam hoc hominum genus ad id officii deside-
rarit; miror etiam, duos tantummodò ex Societate
adversus Jansenistas è sacris rostris declamasse: lupi
rapaces in medio gregis Dominici grassabantur;
canes latrare quid vetas? tectis domus Dei ab hoste
ignis injectus fuerat; cur prohibes fidelem populum,
voce saltem, si non æris campani signo moneri, ut
opem ferat? pestis ac lues hæreseos Jansenianæ sævire
cæperat, ac serpebat indies; cur quæso ægrè ferre vi-
deris, necessaria Catholicis porrigi remedia, ut ca-
veant? Quòd autem dicis, Jesuitas in hoc opus dili-
genter, sollicitoque animo incubuisse, quâ promi-
missis, quâ minis, quâ prensando potentiorum

gratiam, idque maxima contentione; laudarem haud dubiè, si res ita se haberet; saltem, ut vobis opponerent sese, qui tot factiones atque tumultus, tot rumores ac tempestates Burdigalæ, in hac causa suscitastis, ut parum abfuerit, quin ad manus & seditionem publicam ventum sit: hic agendi modus hæreticis solennis est; quid ubique hujusmodi egerint, satis prospectum est; & funesta hodienum extant eorum furoris monumenta: sed nunquid etiam tu furis, dum Jesuitis tumorem, ferociam, impudentiam, perditam in horrendis calumniis audaciam, imperitiam, malignitatem, stultitiam, aliaque hujusmodi eloquentiæ Jansenianæ præconia occinis, & nullum in iis modestiæ, pudoris, fidei, sanitatis vestigium agnoscis; furere ipsos, & mente planè emotos fuisse dicis? quo certè, vel id unum evincis, in arte convitiandi, te primas tulisse; erit, qui peniculũ porrigat, ut os fœculentum & turpissimis cõvitiis fœdatum abstergas: non te pudet, mortalium impudentissime; homines Deo & Ecclesiæ charos tam atrociter excipere? sed in hoc præsertim, hæretici eloquentiæ suæ vires & nervos probarunt.

III. Reum agis deinde Patrem du Chesne violatæ in Augustinum observantiæ; mentiris nebulo; ignosce Lector, cum perditissimo hæretico aliter agere non possum; mentiris inquam, pro more; nempe ille divini verbi Præco ut vestram illam cantilenam, quam semper obtrudere non cessatis, refelleret, quod scilicet sitis Augustiniani, Augustini discipuli, & doctrina Jansenii Augustiniana; docuit primo loco, Augustini loca explicanda & rectè intelligenda esse, non verò in sensum hæreticum detorquenda; & hoc sapientissimè; nempe utrimque vitiosa extremitas est; altera scilicet Jansenii, Calvini, aliorumque hæreticorum, qui allegatis excerptisque locis ex Augustino, errores suos confirmant; altera verò nonnullorum ex Catholicis, qui statim concedunt, Augustinum in quibusdam errasse; cum tamen longè satius esset, obscura quædam Augustini loca in bono lumine collocare, & sensum iis accommodare Catholicum; ita Petronius explicat loca illa, in quibus Augustinus Eucharistiam infantibus necessariam esse, asserere videtur; sic alii alia ejusdem loca, quibus Jansenius, Calvinus, Lutherus malè utuntur; & hæc P. Du Chesne prudentissimè ad populum; dato tamen, & non concesso, inquit, Augustinum ita sensisse; nemo Catholicus neget, deferendum potiùs esse Ecclesiæ decreto, quàm Augustini dicto; quid quæso hic peccavit Religiosus præco? vos pugnat hæc responsio; dato enim, & non concesso, quia falsum esse, constat: quod idem sit sensus Augustini & Jansenii, in propositionibus damnatis; standum profectò est definitioni Ecclesiæ, non verò sensui Augustini falsum tamen est, ut dixi, eumdem utriusque sensum esse, ut eximii Scriptores demonstrarunt, qui Augustinum ab ea nota, quam illi Jansenius inurere voluit, plenissimè vindicarunt; unde bene Jesuitis cum Augustino convenit; quia cum Ecclesia: vobis malè cum ista, quæ vestros errores damnavit, ac proinde omnibus denunciavit, vos non Hipponensis, sed Yprensis discipulos esse.

IV. Doles, Jansenium hæreticis Parentibus prognatum ab alio Jesuita dici; quod tamen, inquis, impudentissimo mendacio confictum esse, toti Belgio notum est; tecum super hoc contendere nolim; tam enim obscuris natalibus fuit, ut vix ea ulli nota sint; in eam tamen inclino partem, quod à Catholicis parentibus ortum duxerit; pauperculis scilicet & rusticanis, obscuri & ignobilis oppidi, quo accederit, in Lovanii primùm quasi mendicato, tum deinde Parisiis domesticæ pedagogiæ pretio, & publicæ stipendio Baionæ, victitare coactus fuerit; sunt autem Batavi rusticani, majori exparte Catholici, in minoribus scilicet oppidis & pagis; ut ut fit, sive primordiales spiritus parum sanæ fidei à parentibus hauserit, sive à nativo solo, sive à necessitudine, qua Sancyranno devinctus fuit, sive ex libris Hæreticorum, quibus in Gallia vixit, abundè illi supperebant, sive aliqui putant, ab insito adversus Jesuitas odio, profectò non refert; nec attrocis calumniæ fuit, homine inter Hæreticos, in media Batavia nato, hæreticos parentes tribuisse; saltem, ut ajunt, præsumpsisse mali protulit ex se; nihil aut parum juvat, altiùs accersere; puteus profectò altus est; altiorem fontem repetere nihil refert. Sed illico detonat in miserum illum concionatorem, quasi in furentem Tartarum, aut tartareum Scytham; cur vero tandem, quia ornatissimos, spectatissimos & clarissimos (agnoscis, opinor, tua epitheta) Arnaldum scilicet & Sancyranum, vestrarum partium duces & Coryphæos, nec non præcipuos Jansenianæ doctrinæ defensores esse dixit; quasi verò sacro fulmine tacti vel leviter tangi non possint? vos innocentissimos & doctissimos Homines impune proscinditis; nobis absque piaculo, vel eos appellare sine laude non liceat, quos Sorbona & Ecclesia non semel damnarunt? Sorbonam despicis & Ecclesiam; interea fumat etiamnum ferale bustum, cui pauca membra, semiusta subducere potuistis: quia dixit, Sancyranum subita morte occupatum absque Sacramentorum subsidio, mortem obiisse; nunquid hoc vetissimum non est & tota Gallia notorium? item illum ab Arnaldo longè fuisse superatum, nonne ipsa opera & monumenta hoc prædicant, & clamant? quia demum dixit, Jansenistas superum ad instar, insidiari ovibus Christi, peste populos inficere, idque pertentare sermonibus, scriptis, libris, & largæ profusione pecuniæ; quis hæc omnia, quæ publica sunt, ignorat? si Jesuitæ tacuerint, nunquid lapides ipsi non clamabunt? hæc illa est incredibilis, ut vocas, Jesuitarum in calumniando audacia; hæc humani cordis pravitas; hæ infandæ calumniæ; hæc frons, hæc conscientia pectina; hæc prodigiosa mendacia; hæc contumacia; hic peculiaris instinctus Diaboli; iis afflatus; hæc demum perturbatio, quæ omnem humanitatis sensum in illis extinxit; quàm ineptè, quàm ridiculè, trita, communia, vulgaria, nototia concionator ille naturalibus, ut ajunt, & tonsoribus nota; tu verò, quæ horrendæ & omni memoria inauditæ blasphemiæ essent, tam hyperbolicè & patheticè insanus otiatur declamas.

V. Quæris deinde, & bona fide, à Jesuitis solitaris, sibine verè ac serio persuaserint, Jansenii libro, qui totus in explicanda Christi gratia versatur, doctrinam Hæreticam contineri? idem quoque de libro Arnaldi, cui non aliud propositum fuit, quàm Christi in Eucharistia residentiæ adorationem & reverentiam altiùs in omnium animis infigere: si hæc creditis, Patres, inquis, stultissimi, si creditis, sceleratissimi; & hic cæcitatem, contra omnem, sceleris magnitudinem iis exprobras: cur eadem Ecclesiæ, quæ toties Jansenii doctrinã, ac Hæreticam damnavit? & Arnaldi Epistolas cõtra, ac opuscula, ad defensionẽ erroris à Sorbona conscripta, immò & Hæresim de duplici capite, ab eo cõscripta, immò & Hæresim de duplici capite, cum

cujus ipse auctor est, ac proinde non hæreticus modò sed hæresiarcha. Redis ad quæstionem juris & facti, & solitam de illa cantilenam ; vobis solennè est, centies eadem regerere ; sed quia jam supra ratem istam discussi, ne bis eadem, & vos quoque, quod maximè fugio, imitari videar, omitto, & ad ea remitto, quæ à me supra dicta sunt. Hîc etiam inextricabiles ineptias & absurditates Jesuitis aspergis ; sed abstte ; serva tibi, tuisque, in quos bene quadrant ; sed, inquis, propositiones illas ab ortu suo Ecclesia rejecit, nec tamen Jansenium novat, aliquando futurum ; quam acutè ; quàm docè ; nonne rejecit etiam ab ortu suo damnata doctrina Arii, Nestorii, Eutichetis, Pelagii, Lutheri, Calvini ; quæ tamen deinde in sensu Arii, Nestorii, Eutichetis, Pelagii, Lutheri, Calvini, damnatæ ? nunquam tamen, non sine divino consilio, expositus, quàm vestra, in sensu Jansenii ; neque hoc ad factum pertinet, ut dixi, sed ad jus ; immo ad formam ipsam & animam propositionum ; ad factum quidem, quod hæc & illa verba in libro Jansenii sint ; quod damus ultro, ad fidem non pertinere ; non notorium est ; nec ab ullo, qui latinè sciat, oculis valeat, eosque in Jansenii librum & paginas notas appellatas conjiciat, absque stultitiæ nota, negari potest ; uti nec absque hæresi quisquam negat dictas propositiones in sensu Jansenii esse damnatas ; hoc centies vobis oppositum & exprobratum ; hoc centies à vobis dissimulatum, aut ineptè positum, à vobis nesciri, quisnam ille sit Jansenii sensus ; at millies reposuimus, esse proprium, legitimum, nativum & vulgatum, in quo tu ipse, hac ipsa pagina, damnatas esse difertè fateris, & dicis, illum esse in 5. propositionibus, in proprio verborum sensu acceptis ; sed hic est sensus Jansenii ; id est, verborum, quæ in libro Jansenii extant ; si extra negas ; stultum est ; provoco ad oculos ; si sensum proprium esse, negas ; stultum est, ad ferulam ultima Grammaticorum subsellia, ubi prima Latinitatis elementa traduntur, amandandus esse, videtis.

VI. Sub finem, addis, nihil tibi ægrius accidisse, quàm quod multis optimis viris, quorum in hac causa nitus enituit, deferre meritum laudis non licuit, videlicet ultricia Jesuitarum odia in eos accendere ; erit fortasse tempus, inquis, cum major erit virtuti securitas, minor improbitati licentia ; nec jam necesse erit, animi nostri sensus ullius metu comprimere : ab hoc ultimo incipio ; nullum certè hucusque timuistis, cui enim genuini vestri pepercerunt ? an fortè Annato, qui est Regi à confessionibus ? an eximiis Sorbonæ Doctoribus, Moinio, Allerio, Corneto ? an Illustrissimis Antistibus, Parisiensi, Tholosano, Ebredunensi, Vabrensi ? an Eminentissimis Cardinalibus ? an demum Regi & curiæ ? quid enim sibi volunt hæc verba, erit tempus, cùm major erit virtuti securitas, minor improbitati licentia ? uno verbo dicam ; nusquàm major fuit improbitati vestræ licentia, quibus per inauditam audaciam, quidvis & in quosvis scribere licuit ; nusquam major indulgentia, dixi, fere conniventiam, quàm in te, tuosque, quorum insolentia eò venit, pessimis artibus conjuncta, ut omnia jura, divina, humana, civilia, canonica impunè violaveritis.

VII. Quid verò tandem ex his ? senatus Burdigalensis literas Montaltii & notas Wendrockii ultricibus & piacularibus flammis non addixit ; quid tum ? nec etiam liber institutionis Calvini aleam illam Burdigalæ subiit ; quasi verò, universali conflagratione opus sit, & communi totius Galliæ incendio, ad libelli vestri pœnam ? satis profectò est, Romæ auctoritate apostolica confixum & damnatum fuisse ; & hoc fortè Goales ille voluit, à sociis tantulum dissentiens, saltem ut dicis ; quamquam hoc à te fictum esse potuit ; ut scilicet ad Ecclesiam, non verò ad laicorum senatum res ista deferretur, utpote quæ ad Religionem maximè pertineret ; ne tamen hoc etiam à nobis ultra desideres, & Lectores agnoscant, præsertim exteri, librum istum dignam flammarum pœnam subiisse, duo decreta subnectenda esse, visa sunt ; alterum supremi senatus Provinciæ, alterum Sanctioris consili Regii, quibus dictus liber flammis addictus est, non ut famosus modò, verùm etiam ut continens ac defendens hæreses ab Ecclesia damnatas, præter insignem illam maledicentiam, ac petulantiam illis auctoribus, Montaltio scilicet, Wendrockio & Paulo Irenæo, quamvis forte hi tres unum sint, adeo familiarem, ut nulli hominum conditioni parcant, exceptis Jansenistis : & hæc sint satis ad tua præloquia ; in quibus priores tantùm calumnias, & prima convitia renovasti, & & novis auxisti ; ubique atrox & petulans ; maledicus & impostor ; nulla fronte, conscientia & fide, infamis denique Jansenista, & toties damnatus hæreticus.

EXTRAIT DES REGISTRES
De Parlement d'Aix en Provence.

SUr ce que le Procureur general du Roy à dit avoir esté remis entre ses mains dix-sept Lettres Imprimées sans nom d'Autheur ny de l'Imprimeur, remplies de calomnies, faussetés suppositions & diffamations contre la faculté de Sorbonne, Dominicains & Jesuites, pour les ietter dans le mespris, & avec scandale troubler la tranquillité publique & quil à requis dy' estres promptement pourveu en les confisquant comme des Libelles diffamatoires, à estre brulez par l'executeur de la haute Justice avec deffence a tous Imprimeurs den vendre ny debiter a peine de la galere, a touttes personnes den avoir & tenir, ains de les remettres au Greffe pour estre supprimés quil soit informé des contreventions a laves qui serat rendut sur sa plainte.

La Cour Apres avoir oüy le rapport des Commissaries qui ont veu & examiné Lesdites lettres, & veu i celles les a declarées & declare diffamatoires, calomnieuses & pernicieuses au public. & en consequence ordonne quelles seront remises entre les mains de l'executeur de la haute Justice, pour estre par luy bruleés sur le Pilory de la place des Prescheurs de cette ville d'Aix, a fait & fait Inhibition & defences a tous Imprimeurs de plus en mettre sous la presse ny autres de semblable nature, a Tous Marchands Libarires, & Autres de quelque condition & qualité quil soit dén tenir, vendre ny debiter a peine de punition Corporelle : leurs enioint de les remettre sans delay par devers le Greffe, pour estre supprimées sous mémes peines : ordonne que des contreventions en serat informé par le Premier Juge Rogal ou huissier de la Cour, pour les Informations rapportées estre procedé contre les Coupables par la declaration des sudittes Peines ? & Afin que nul nen pretende cause d'Ignorance serat le present Arrest leu & publié a son de Trompe par tous les Lieux & Carrefours de cette ville d'Aix. Fait au Parlement de Provence seant a Aix, & publié a la Barre le g.e Feurier 1657.

Collationné

Signé Estiennes.

ARrest du Conseil D'Estat, Portant que le Liure Intitulé : Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. serat lacéré & Brulé par les mains de L'Executeur de la Haute Iustice.

ENsemble la sentence de Lieutenant Civil donnée en Consequence dudit Arrest : & le Procés verbal d'execution.

AAvec L'aduis & Iugement des Prælats & autres Docteurs de la sacrée faculté de Theologie de Paris, qui ont examiné ledit liure.

A Paris.

PAr les Imprimeurs ordinaires du Roy. MDC. LX. Avec Privilege de sa Majeste.

EXTRAIT DES REGISTRES Du Conseil d'Estat.

ZEu par le Roy estant en son conseil, l'Arrest donné en Iceluy le 12. Aoust dernière sur le suiet de plusieurs Plaintes rendues a sa Majesté, de ce quencore que les Constitutions des Papes Innocent X. & Alexandre VII. condamnent la doctrine de Jansenius Evesque d'Ypres contennues dans le liure Intitulé Augustinus & que Lesdites Constitutions agent este receues par l'Assemblée generale du clergé de France publiées par les Prelats dans leurs Dioceses executées par les universites mesmes confirmées par les declarations de sa Majesté, lesquelles ont esté registrées dans les Cours de Parlement: neautmoins on voyoit tous les iours dans le public de novveaux écrits & imprimés qui tendoient a soutenir ladite doctrine condanée, & un entr' autres sous le tiltre de Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. lequel outre les propositions heretiques qúil contient, est outrageux a la reputation du feu Roy Louys XIII. de glorieuse memoire, & a celle des Principaux Ministres qui ont eu la direction de ses affaires : Par lequel arrest sa Majesté pour y pourvoir Incessamment afin dén prevenir les mauvaises suittes a ordonné que ledit liure intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales seroit remis par devers le Siëur Baltasard Commissaire a ce deputé pour estre veu & examiné & avoir le sentiment des Sieurs Evesques de Rennes, Rodez, Amiens & Soissons : ensemble des Sieurs Grandin, Lestocq, Morel, Bail, Chapelas, Chamillard, du Saussoy & des Peres Nicolai & Gangy, Docteurs en Theologie de la faculté de Sorbonne, que sa Majesté a Commis a cet effet pour donner leurs Avis, en estre dressé procés verbal & le tout rapporté a sa Majesté, y estre pourveu ainty qúil appartiendrat. Le procés verbal desdits Commissaires du 7. du present mois de Septembre, par lequel apres avoir diligemment examiné ledit liure, ils declarent que les heresies de Jansenius condamnées par l'Eglise sont soustenues & deffendues tant dans les dittes Lettres de Louys Montalte & dans les Nottes de Guillaume Wendrok que dans les disquisitions adioinctes de Paul Irenée que cela est si manifeste que si quelqumle nie il faut necessairement ou qúil náye pas leu ledit liure ou qúil ne láyt pas entendu ou ce qui pis est qúilne croye point heretique ce qui

qui a esté comme heretique condamné par les saints Pontifes par l'Eglise Gallicane, & par la sacreé faculte de Theologie de Paris que la detraction & petulence est tellement familiere a ces trois Auteurs quils ne pardonnent a la condition de Personne non pas mésne au souverain Pontif, aux Rois, aux Euéques, & aux principaux Ministres du Roiaume, a la sacrée faculte de Theologie de Paris, ny aux familles Religieuses & que ledit liure est digne de la peine ordonnée de droit pour les libelles diffamatoires & livres heretiques: Oüy le rapport dudit Sieur Baltasard & tout consideré sa Majesté estant en son conseil at ordonné & ordonne que ledit livre intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. serat remis par devers le Sieur d'Aubray Lieutenant civil au Chastelet de Paris pour a la diligence du Procureur de sadite Majesté le faire lacerer & bruler a la Croix du Tiroir par les mains de l'executeur de la haute Justice dont sadite Majesté serat certifieé dans huitaine faisant cependant tres expresses inhibitions & deffences a Touts Imprimeurs, Libraires, Colporteurs & autres de quelque qualité & conditions qúils soient d'imprimer vendre & debiter ny meme retenir ledit livre sans nottes ou avec les nottes additions & disquisitions desdits Wendrok & Paul Jreneé sur peine de punition exemplaire, & serat le present arrest executé non obstant opposition ou appellation quelconque, dont si aucunes interviennent sadite Majesté sest reseruée la Connois sance d'Icelle interditte a tous autres Juges. Fait au Conseil d'Estat du Roy Sa Majesté y estant, tenu a Paris le 23. Septembre 1660.

Signé, Phelyppeaux.

LOvys par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre a nostre Amé & feal conseillier en noscons eils, le Sieur d'Aubray Lieutenant Civil au Chastelet de Paris, salut, nous vous mandons & ordonnons par ces presentes signeés de nostré main que l'Arrest de nostre conseil d'Estat, dont l'extrait est cy-attaché sous le contreseel de nostre Chancellerie vous avez a mettre a deüe & entiere execution selon sa forme & Teneur. De ce faire vous donnons pouvoir commission & mandement special par cesdites presentes. Commandons au premier nostre Huissier ou sergent sur ce requis signifier ledit Arrest a tous libraires colporteurs & autres que besoin serat, & leurs faire les defences y contenües sur les peines y declarées sans demandir autre permission: Car til est nostre plaisir. Donné a Paris le 23. jour de Septembre l'an de grace 1660. & de nostre Regne le dixhuictiéme. Signé Loüis, & plus bas par le Roy, Phelyppeaux, & seellé.

EXTRAIT DES REGISTRES DU CHASTELET.

A Tous ceux qui ces presentes lettres verront, Pierre Segnier Chevalier Marquis de S. Brisson, Conseiller du Roy, Gentilhomme ordinaire de sa Chambre, & Garde de la Ville, Prevoté & Vicomté de Paris: Salut. Sçauoir faisons que veu l'Arrest du Conseil d'Estat du Roy du vingtroisieme Septembre dernier: portant que le liure intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales, seroit remis par devers nous pour a la requeste du Procureur du Roy en cette cour estre laceré & bruslé a la Croix du Tiroir par les mains de l'Executeur de la Haute Justice, dont sa Majesté seroit certifieé huitaine aprés, & defenses a tous imprimeurs, libraires, colporteurs & autres de quelque qualité & condition qúils soient d'imprimer vendre ny debiter, ny mesme retenir ledit livre sans notes ou avec les notes, Additions & disquisitions de Guillaume Wendrok, & Paul Irenée, sur peine de punition exemplaire: ledit Arrest Signé Phelippeaux la Commission de la grande Chancellerie attachée audit Arrest sous le contreseel d'Icelle dudit Jour 23. dudit mois de Septembre, signeé lovis & plus bas, Par le Roy Phelippeaux, & seellé du grand seau de cire Jaune. Les Conclusions dudit Procureur du Roy tendantes a ce que pour l'execution dudit Arrest il fut informé a sa requeste par un Commissaire de cette Cour, tant contre les Auteurs dudit livre qu'Imprimeurs qui lauront Imprimés, & Colporteurs qui se trouveront l'avoir debité, lequel Commissaire se transporterat és Maisons des libraires, Imprimeurs & Colporteurs de cétte Ville & Fauxbourgs, & par tout ou besoin sera, pour a sa requeste saisir & arrester tous les exemplaires dudit livre qui se trouveront pour estre le procés: fait & parfait aux Coupables suivant la rigueur des Ordonnances, & cependant le livre en question bruslé par l'Executeur de la Haute Justice a la Croix du Tiroir: Nous, oüy jur ce le Procureur du Roy auquel le tout a esté monstré & communiqué, & tout veu & consideré, avons ordonné qúil serat informé a la requeste dudit Procureur du Roy par le premier Commissaire de cette Cour sur ce requis, tant contre les Auteurs de Liuré intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales, qu'Imprimeurs qui L'auront Imprimés & Colporteurs qui se trouveron Lávoir debite: Lequel Commissaire se transportera es maisons des libraires, Imprimeurs, & Colporteurs de cette Ville & Fauxbourgs, & par teut ou besoin serat, pour à la requeste dudit Procureur du Roy Saisir & arrester tous les exemplaires dudit Liure qui se treuveront, pour estre les proces fait & parfait aux Coupables, suivant la rigueur des Ordonnances; & cepen-

dant que ledit liure en question sera Bruslé a la Croix du Tiroir par les mains de l'Executeur de la Haute Justice, & defenses a tous Imprimeurs, Libraires, Colporteurs, & autres de quelque qualité & condition quils soient, d'imprimer, vendre ny debiter ny même retenir ledit liure sans Notes ou avec les Notes, Additions ou disquisitions de Guillaume de Wendrok & Paul Irenée sur peine de punition exemplaire. En tesmoin de ce Auons fait seeller ces presentes. Ce fut fait & donné audit Chastelet par Messire Dreux D. Aubray Conseiller d'Estat, & Lieutenant civil, le 8. Octobre 1660.

Signé, Berthelot.

L'An mil six cents soixante, le quatorziéme Octobre; Neus Soubsignés Greffier de la Chambre Civile Tournelle, & Police du Chastelet de Paris, en consequence de l'Arrest du Conseil d'Estat du Roy du vingttroisiéme Septembree dernier, Signé Phelypeaux, & seellé portant entre autres chose que le Liure Intitulé Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. Seroit Brusle par les mains de l'Executeur de la Haute Justice à la Croix du Tiroir; avec defenses a tous Imprimeurs, Libraires, Colporteurs & autres de quelque qualité & condition quils soient, d'imprimer vendre & debiter ny même retenir ledit Liure; Pour l'Execution duquel Arrest sa Majesté a renvoyé par devant Monsieur le Lieutenant Civil, pour a la diligence de Monsieur Jon Procureur audit Chastelet estre executé; auquel arrest est attachée la Commission dudit Jour avec contreseel: & en vertu de la sentence rendüe par mondit Sieur, le Lieutenant Civil le huictiéme du present mois, sur les remonstrances & conclusions de mondit Sieur Procureur de Sa Majesté portant que ledit liure cy dessus mentionné seroit bruslé audit lieu de la Croix du Tiroir par l'Executeur de la haute Justice conformément audit Arrest. & que pour Scavoir les Autheurs ceux qui ont fait Iceluy, imprimé & vendu, qúil en seroit informé a la requeste dudit Sieur Procureur de Sa Majesté, Saisir & arrester les exemplaires dudit Liure, pour estre le procés fait aux Coupables, suivant la rigueur des Ordonnances & Icelle sentence Leüe, publiée, & affichée à son de trompe & cry public és lieux & places accoustumées: Nous sommes transportés sur l'heure de Midy au Carrefour de ladite Croix du Tiroir, ou estant & Aprés avoir fait allumer un feu par ledit Executeur de la haute Justice, aurions par la Bouche d'Iceluy à haute & Intelligible voix fait repeter tout le contenu en ladite sentence cy dessus datée, & ensuitte fait mettre dans le feu ledit Liure Intitulé, Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales; par les mains dudit Executeur, lequel aprés avoir esté converty en cendres, nous serions retiré. Dont & de ce que dessus avons dressé le present nostre procés verbal, pour servir & valoir ainsi que de raison.

Signé, Berthelot.

JUDICIUM EPICOPORUM DOCTORUM ET PROFESSORUM Sacræ Facultatis Parisiensis.

NOs infrascripti Regis decreto selecti ad ferendum Judicium de Libro cui titulus est Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c. præmisso ejusdem libri diligenti examine testamur Jansenianas hæreses ab Ecclesia damnatas in eo propugnari atque defendi, tum in dictis Litteris Ludovici Montaltii, tum in Notis Willelmi Wendrokii, tum in adjunctis disquisitionibus Pauli Irenæi: atque id esse ita manifestum, ut si quis neget, necesse sit, vel non legisse Librum hunc, vel non intellexisse, vel certè quod peius est, non putare id hæreticum esse quod à summis Pontificibus, & ab Ecclesiâ Gallicanâ & sacra Facultate Theologiæ Parisiensi damnatur ut hæreticum. Testamur insuper maledicentiam & petulantiam tribus illis Authoribus adeò esse familiarem, ut nulli hominum conditioni parcant; exceptis Jansenistis, non summo Pontifici, non Episcopis, non Regi, non præcipuis Regni Administris, non sacræ Facultati Parisiensi, non Religiosis Familiis; Ideoque Librum esse dignum pœnâ, libellis famosis & hæreticis à Jure constitutâ. Actum Parisiis die Septima Septembris anno Domini Millesimo Sexentesimo Sexagesimo.

Henricus de La Motte E. Rhedonensis
Harduinus E. Ruthenensis.
Franciscus E. Ambianensis.
Carolus Episcopus Suessionensis.

Chapelas Cur. S. Iacobi. — *C. Morel.*
L. Bail. — *Fr. Ioannes Nicolai Prædicator.*
M. Grandin. — *Saussoy.*
Fr. Matthæus de Gangii Carmelita.
Chamillard. — *G. De Lestocq.*

APPEN-

APPENDIX

AD PRÆMISSAS CONFVTATIONES.

Cum aliqua Appendicis loco addideris, ad eorum confutationem hæc pauca refero, & congero in Appendicem, majoris distinctionis ergò, in suos paragraphos distinctam.

§. I.

PRimam Appendicem scripsisti adversùs P. Stephanum De Champs, ejusque libellum, inscriptum, *Questio facti* &c. Stylo tibi tuisque familiari, convitiis nimirum, calumniis & contumeliis ornato & figurato; nihil porro facilius esset, quàm ea, quæ opponis, refellere, in quibus malitia, pro more, & ignorantia suapte agunt, pergisque, hallucinari; circa naturam & rationem probabilitatis; sed hoc tibi facilè condonandum, cum etiam pauci illi, ex nostris Catholicis, qui tecum, ex parte saltem, in hoc argumento sentiunt, ita in explicanda & definienda opinione probabili & probabiliore, tuta & tutiore, hallucinati sint, ut opinionem probabilem ab improbabili, certò probabilem, ab incertò probabili, ac demum verè ac eapse probabilem à probabili tantùm ad speciem, diversa enim sunt esse verè probabilem, & videntur cupiam probabilem, probè distinguere noluerint, vel voluerint: facile inquam esset, illa omnia refellere, quæ doctissimo auctori & scriptori elegantissimo, nimirum levia, inania, & falsa, ut plurium, opponis, eamque provinciam libentissimè susciperem, ni vereret, tanto viro minùs placere, utpote qui alienis armis non indigeat, cùm propriis instructissimus sit, probastis, opinor, quantum valeat in hoc potere Hæresim vestram ab ovo, ut ajunt, id est ab ipsis fontibus, ex quibus errores & confirmandis erroribus argumenta hausistis, insectatus est, eo styli acute, ea rationum pondere, ea locorum & antiquorum suffragiorum copia, ut vel hujus nobilissimi & grandis operis mole Hæresis Jansenianà non refutata modò, sed plenè obruta esse videatur; cum igitur tantùm valeat in oppugnando & expugnando, æquè profectò valeret, in repellendo ac propugnando, & qui tam acriter aggressus est, Jansenium Heroem vestrum, eumque prostravit & profligavit, eadem, parique virtute Wendrockium nescio quem, libellem aggressorem repelleret; sed, ut facilè mihi persuadeo, vel huc usque per tempus non licuit, vel ignavum adversarium dedignatus, est, ejusque temnit argumenta, quæ ignorantia fabricavit, malitia peperit, ignavia contorsit; ut ut sit, illum defendere non autem, qui nostra defensione non indiget, & sibi satis est; si tamen aliquando intellexero, illum egrè non laturum, cùm te in reliquis omnibus refutarim, ut plena sit confutatio, hanc etiam appendicem contra gravissimum illum auctorem scriptam, in quam, tuo more, tum multa falsa & inania, & innumera tùm malitiæ, tum ignorantiæ, immo pessimæ fidei argumenta congessisti, aperto marte plenissimè confutabo.

§. II.

ALteram Appendicem longè prolixiorem subnectis, de tribus, sic enim inscribis, Casuistarum flagellis; nimirum Mercoro, Fagnano & Sinnichio; sed cùm primum illum initio maximè laudandum & commendandum suscipere videaris, statim illum non sine sugillatione impugnas in multis, ac præsertim in eo, quod habet variis locis, dari posse ignorantiam invincibilem juris naturalis, eamque peccato eximere, quod, ut ais, principiis Theologiæ ac religionis capitaliter adversatur: hic quasi errorum vestrorum fons est; hoc præcipuum caput; nimirum necessitate peccari, in natura lapsa; error est ab Ecclesia damnatus in 3. prop. argumenta vestra jam alii efficaciter refutarunt; & grandem injuriam Doctissimo juxta atque piissimo auctori à me inferri putarem, si eum ab impugnatione Wendrocxii defendendum suscipeterem, qui nullius ope indiget, ad sui defensionem; hoc igitur ipsi faciendum relinquam; duo tantùm, vel tria breviter adnoto. 1. idem esse dicis, ignorantiam invincibilem, & eam, quæ eximit culpæ, in quo pugnantia loqueris; licèt enim Catholici dicant & doceant, ignorantiam invincibilem eximere culpæ, hoc tamen vos ipsi præfractè negatis de ignorantia juris naturalis; nempe illa invincibilis est, quæ superari non potest, secundum præsentes vires, quæ insunt, tum naturæ, tùm gratiæ, de qua quæritur, an liberet à peccato, vos negatis; omnes Catholici asserunt; equidem negarunt aliqui, dari posse ignorantiam invincibilem juris naturalis, & longè plures docuerunt, universalissima quædam, sic enim vocant, juris naturæ principia ea esse, quorum ignorantia invincibilis dari non possit; at nemo Catholicus dixit, aut saltem dixerit, Ignorantiam invincibilem juris cujuspiam, non eximere culpæ 2. dicis Vasquesium ultro fateri 1. 2. disp. 122. c. 1. antiquos omnes Theologos in ea fuisse sententia ut negarint, ignorantiam juris naturalis invincibilem esse, sive à culpa unquam excusare: habeo, mi Lector, librum Vasquii & citatum locum ante oculos; ubi dicit, non pauci Theologi; non dicit, *omnes*; cur ergo affingit Wendrockius? deinde Vasq. non dicit, hæc *sive à culpa nunquam excusare*, aliud quippe est, ut dixi, negare ignorantiam invincibilem, aliud, dato quod sit invincibilis, negare, quod eximat culpæ: cur ergo hæc Wendrocxius? vis dicam, quia Jansenianus. 3. Interseris errorem Jansenii; nimirum à Jansenio ignorantiam

juris

juris naturalis invincibilem agnosci, quæ tamen à culpa neminem liberet; nunquid hæc repugnantia non sunt? hic autem ansam arripis laudandi Jansenium, quem doctissimum, gravissimum, & doctrinæ Augustinianæ addictissimum vel ipsis adversariis testibus, vocas; expunge illud; refragantur enim illi Adversarii; cum præter quinque propositiones, illius liber alia multa contineat, nigro theta notanda; cæterùm quod eos tantùm Theologorum nomine dignos reputes, qui tenent, ignorantiam juris naturalis invincibilem à culpa non liberare, digna vox est homine Jansseniano, vel Calviniano: unde D. Thom. Scot. Paludan. Maironis, Suarez Vasq. Valent Major Jsambert. Du Vall. Gamach. Theologorum nomine digni non sunt, si huic nebuloni credimus: Nunquid enim S. Th. 1.2. q. 76. a. 3. disertè hæc habet, in concl. ignorantia non excusat totaliter, *nisi sit invincibilis.* item in corp. artic. *si verò est invincibilis, omnino excusat à peccato*; Nihil moror Cajetanum à te citatum; cum de vincibili loquatur, aut saltem intelligi possit; quod autem distinctio illa ignorantiæ vincibilis & invincibilis, nulla auctoritate nitatur, ac proinde temeritatis damnanda sit; ut dicis, insanum dictu est; alioquin temeritatis Doctor Angelicus damnandus; sed hæc Doctissimo Mercoro refutanda relinquo; hoc unum dixisse contentus, quod jam dicere memini, novis erroribus antiquos errores à te defendi, iisque argumentis, quæ id unum evincunt, nimirum te convictum hæreticum esse, & rerum istarum ignorantissimum.

§. III.

ALter est Illustrimus D. Fagnanus, quem summoperè laudas, & unum dumtaxat in eo desideras; nimirum, quod casuisticæ fontis virulentum fontem omnino penetrasse non videatur, in eo, quod docuerit, ignorantiam invincibilem juris divini à peccato eximere; quamvis alioquin eximius in reliquis Casuistarum corruptelis explicandis ac refellendis: nonnulli, sat scio, doctissimum senem accusarunt, quod, in hoc, Jansenistis adhæserit; sed meo judicio, injuria; cum ipse n. 429. hæc diserta verba habeat, *nulla ignorantia invincibilis est peccatum.* Hic autem obiter relegis Fagnani decreta contra Casuistas, & acriter agitas Illustrissimum Caramuelem, in quo dicis, nullas in eo esse, vel ingenii, vel humanæ prudentiæ dotes, nihil magnum, nihil ingenuum, sed vilem tantùm & confusam eruditionem, inconditum & illiberalem stylum, eam doctrinæ pravitatem, & tam enormem licentiam, ut quemvis horrore afficere debeat; immanem præterea typhum, horrenda doctrinæ vitia, cœcum sui amorem, stolidam jactantiam, ut mirum sit ac prorsus indignum, inquis, hunc hominem ad Ecclesiæ honores obrepsisse, qui penitus ignoret, non modò quid Christiani humilitas, quid sacerdotis & Episcopi gravitas, sed omnino, quid ingenui hominis pudor postulet omitto elogium illud ipsi positum à Carmelitanis Discalceatis Collegii Lycyensis, quibus exprobras projectam adulationem, apertas & horrendas blasphemias, & quos miserrimos monachos vocas; omitto infandam impietatem, quam ipsi tribuis, ferociam, modò procacitatem, modò asperam supinitatem, sævum denique & inhumanum appellas. Versor in ancipiti, an scilicet ridere debeam, an stomachari; ridiculum enim est, hominem iis omnibus vitiis abundè cumulatum, ingeniosissimo, & doctrissimo Scriptori, innocentissimo & morum ac genii suavitate amœnissimo eadem affingere: habemus Hominem præoculis, eumdem tractamus, palpamus, intus & in cute novimus; alium scilicet ab eo, quem nobis stylo plusquam tartareo, nimirum Jansseniano, describis; non tetudet, infamis tenebrio, frontis & nominis expers, ita Illustrissimum Antistitem, & Christum Domini? sed quid à convicto hæretico, à nebulone impudentissimo, ab insigni Jansenista, qui Calvinistas & Lutheranos & cæteros hæreticos nequitia & impudentia longissimè superat? sed clarissimo Scriptori alius stylo non est opus, ut defendat sese; non dubito, qui huic officio faciat satis, & tuam impugnationem, quam asinitas, impietas, Hæresis manifesta instruerunt, efficaciter, more suo, repellat; ut enim dixerim quod sentio, nusquam Hæreticum proteriorem, nequiorem nebulonem, rudentem ignaviorem vidisse, memini, utpote qui præter verbositatem, fallitates, & convitia, nihil habeas: sed quæso te, cum notoriis tam impune mentiris? dicis enim, Metande librum ante notatum, contrario deinde inquisitionis decreto, censuræ subductum fuisse; nihil tale unquam; cur ergo fingis? rerum Genevensium & Batavarum te longè peritiorem esse constat, quam Romanarum; ab his enim nihil nisi fulmina & anathema, ab illis verò nihil nisi gratulationes & amplures copias, seu Literas refers: deinde impune mentiris, cum dicis, in postrema Bulla Alexandrina de Immaculata Conceptione Deiparæ, interdici tantùm Hispanis, non aliis, ne oppositam sententiam affirmant; nec præscribi cultum Conceptionis, sed sanctificationis; eumque veriùs permitti, quàm indici; aliique id genus; immo hæc omnia, quæ in favorem piæ sententiæ facta esse, constat, nugas vocas, insanias, deliramenta, fabulas, antiquitatis contemptum, novitatis amorem, præceps & immaturum judicium, nimiam in humanis rationculis fiduciam, malevolum in diversa sentientes animum, spem popularis gratiæ, quamdam pietatis ostentationem, religiosè, immo Jansenisticè & Calvinisticè appellas: monerem, te centies in censuras, prædicta Constitutione latas, ob hæc, aliaque dicta, incurrisse; sed homo hæreticus nec censuras, nec Deum, nec homines timet, & aliis pœnis, quam Ecclesiasticis coercendus; Illustrissimus Fagnanus talem dubio proculomni, defensorem horrebit; & Illustrissimus Caramuel hunc sibi ac Deiparæ communem hostem esse gratulabitur.

§. IV.

TRansis denique ad Sinnichium, in quo nihil prorsus desideras; nam & Casuistas, non unum aliquem, aut paucos, sed plerasque illorum labes agitat; nec humanis tantùm rationibus, aut vanis SS. Patrum locis, sed justam in ipsos ex omnibus Patribus aciem instruit; & quod caput est, vestris erroribus addictissimum, & singularem Jansenii defensorem, in eo, semper habuistis: itaque non mirum, si hominem absque ulla exceptione laudes, in hac parte, in qua eruditionis laudem cæteris omnibus imputavit, & ad ejus librum eos remittas, qui fortè in votis, aliquid requirerent; cum autè Sinnichius omnem prorsus probabilitatem præfractè damnet, absolutamque certitudinem ad bene agendum requirat, in quo, ni fallor, ex connexione consequentium cum antecedentibus mihi loqui videtur; tu inepte sanè hunc rigorem, etiam contra tua principia temperas, & illius Theologi dicta interpretari conaris, quamvis alioquin Theologus non sis; sed multos interea

tera errores miſces, quorum ille præcipuus eſt, de ignorantia invincibili culpæ neminem eximente: immo eſt, quod in te animadvertam, qui certam conſcientiam elimines, quam tamen caſuiſtarum laxiſſimam, quique ultro admittunt, & ſanctè pronuntiant, ubi ubi facere licitum, niſi quod ſibi licitum eſſe, certò ſciant; in quo, videris tuam, tuorumque cautelam tradere: hic ſcopulus fuit, in quem impegerunt, quotquot ſcripſerunt adverſus opinionem probabilem vitandi peccandi via; in rebus fidei patet, nihil enim certius; item in claris & evidentibus principiis naturalibus; in obſcuris item & probabilibus; tam vel certa eſt atque indubitata probabilitas, vel incerta & dubia; ſi primum, inde ſequitur judicium practicum certum de illius uſu; ſi verò alterum, certum eſt, illius praxim & uſum illicitum eſſe; ſi verò dubium eſt negativum, nunquam cum eo licet operari; ſi error, vel invincibilis, vel vincibilis, ſi primum, peccatum arcet; ſi verò ſecundum, non arcet; conſcientia perplexa, idque per errorem, ita quinimque peccatum iri videatur, ſi error invincibilis eſt, eximit culpæ quidquid tandem fiat. Quod dicis opinionem falſam nunquam eximere culpæ, non noſtrenus eſt errorum veſtrorum; Cum ſciat falſum eſſe, invincibiliter ignoretur; hic quido eſt; in quo vertuntur omnia veſtra dogmata, nimirum ignorantiam invincibilem non eximere culpæ; hæc perpetuò clamatis & declamatis, & eo fine tria illa Heſſelii capita exſcribis; ſed quid ad nos? quaſi verò aliquot Lovanienſium auctoritati ſtandum ſit in re dogmatica ab Eccleſia damnata; hæc quippe, ex quo tertiam propoſitionem damnavit, qua in natura lapſa libertas à ſola coactione ad demerendum ſatis eſſe dicitur, ac proinde a neceſſitate, modò ex voluntate peccetur, error habebecenſendus eſt, ſi quis dicat, per ignorantiam invincibilem verè peccari: quod verò pertinet ad Sententiæ, Auguſtini, aliorumque Patrum loca, immò Concilii Dioſpolitani, à multis, qui hanc quæſtionem diſcuſſerunt, explicata fuere; obſcura ſcilicet per ea, quæ clara ſunt & indubitata; immo nihil, quod vetet, prolixum illum, quem fruſtra interpoſuiſti Heſſelii tractum de ignorantia vincibili explicare, cum divina ſcilicet gratia, quæ vel jam obtenta, vel ſi petatur certò, obtinenda ſit. Cæterùm cum jam diſcuſſa fuerint trium illorum argumenta, contra opinionem verè probabilem, nimirum Mertani, Bagnani & Sinnichii, ne jam actum agam, abſtineo, & eò te cum tuis prælóquiis ultrò remitto.

§. V.

I. SAmuel Rachelius Ethicæ Profeſſor Helmſtadii, vir ſanè inter Herodoxos alicujus nominis, curavit novam editionem, Literarum Montaltii & nonnunquam Wendrockii &c. annexo ſingulari opuſculo, hoc titulo, *examen probabilitatis quam Jeſuitæ novique Caſuiſtæ Theologiæ ſuæ moralis fundamentum conſtituere*; quod reverà diſcutiendum ſuſciperem, & novo ſubiterem examini, ſi res ipſa poſtularet; ſummatim tamtaxat relegam hujus opuſculi capita, additâ ſua unique juſta cenſura; & primo quidem loco, ante omnia obſerves, velim, Lector Catholice, quanta Wendrockius aliique Janſeniani neceſſitudine conjuncti ſint cum Proteſtantibus utpote qui eorum operatam impensè recudi curent, non ſine multis elogiis & multiplici commendatione; videant per Deum immortalem ii Catholici, cum quibus copias ſuas & vires junxerint, contra miſeros Caſuiſtas; id eſt, contra fere omnes Theologos; quis enim, præter unum vel alterum, opinionem verè probabilem non admittit? ab Elencho abſtineo, qui jam alibi non uno loco deſcriptus eſt.

II. Hic autem Rachelius in Epiſtola dedicatoria hæc habet, *non equidem neſcio, Wendrockii notis regeſtas fuiſſe alias notas, ſub nomine Stubrockii, quæ tamen eius ponderis non ſunt ut veritatem deprimere potuerint; præterquam enim quod convitiis & maledicentia ſcateant, probabilitatis dogma ita is defendere ſatagit, ut ad omnem illam diſputationem magis impeditam reddendam, unicè ingenii ſui nervos intenderit, perinde ut compediti rabioſi canes, cum ſe expedire neſciunt, multo ſtrepitu & latratu ſe in vinculis jactantes magis intricare ſolent.* Hæc ille, ad meam igitur defenſionem converſus, jam te compello Rachelii, omiſſo tantiſper Wendrockio, cum ſuis Regiopertuenſibus, quamquam inter vos, probè convenit, nec inficias ibis, opinor, ut Samuel alter, nimirum mareſius agnovit ultrò: non ſatis erat, dixiſſe, meas notas in notas Wendrockii tanti non eſſe ponderis, ut veritatem deprimere potuerint, niſi hoc ipſum vel minimà ratiuncula probares; vel unicam notam, inter tot, ſeligere poteras, quam efficaci refutatione revelleres; ſed ne unam quidem appellas: quis amabò fidem tuis verbis, abſque ulla probatione? hoc ipſum neſcio quis alius à te accepit, & ſcribere non dubitavit, Stubrockium huic congreſſui imparem fuiſſe; ſed mera verba, prætereaque nihil; ſaltem illam notam in notam primam Wendrockii ad 5. Epiſt. nimirum in diſſertationem de probabilitate, diſcutere debueras & excutere, quam certè diſputationem magis impeditam ut ais, non reddidi; ſed ſatis claram & expeditam; admitto tantùm illam opinionem ad praxim, quæ ſit verè ac certò probabilis; unde conſcientiam certam ſtatuo; quid clarius? hoc diſcutiendum fuerat, mi homo; nullæ profectò hic tricæ, nulli compedes, nulla impedimenta; omnia clara & expedita; quid enim non tale? indica ſaltem; quod autem me canem voces, admitto elogium; quis ergo me contra rapaces lupos latrare vetet? ſatis tenes, quos intelligam; nimirum quos Chriſtus ipſe intelligit; qui ſcilicet ſub veſtibus ovium, in Dominicam Gregem graſſantur, & cujuſdam reformationis obtentu, errores ſuos diſſeminant.

III. Quod pertinet ad convitia, liberè dicam, nonnil fortè tantæ colluviei reſiliit, quam Montaltius & Wendrockius in Jeſuitas evomuerant; ſibi quæſo imputent; ſed profectò hæ ſunt roſæ, ſi cum illorum ſpinis conferantur; nihil enim ad maledicentiam & calumnias iis addi poteſt, quæ uterque in piiſſimos & doctiſſimos auctores effutiit: ego ſaltem, licèt forte interdum, prout res ferebat, paulò acriùs, vix enim aliter homo impotens ſui ferto ac felle armatus repelli potuit, illum excepterim, Hieronymum, & Nazianzenum imitatus contra Hæreticos, nullam tamen calumniam affinxi, nullum illius locum adulteravi aut falſavi, & valde pauca regeſſi, ſi cum iis conferas, quæ vir aliquis tantæ moderationis impatiens, ratione ac veritate atque optimo jure inſtructus regerere potuiſſet; nullus enim alibi patuit latior campus, in quo Apologiſta liberiùs excurreret; Hoſtis ubique apertus, & nulla ſui parte tectus, ita objiciebat ſeſe, ut nullum telum falleret ictum: quare ſi rem hanc paulò accuratiùs tecum ipſe reputes, erit fortè quod moderationem meam laudes, quàm rabiem & maledicentiam exprobres, accedit, quod injuſtum, iniquum aggreſſorem

rem repuli, qui per fas & nefas dira omnia & atrocia in tentarat; quod per leges semper licuit; cum vel ipse sapiens moneat, stulto respondendum esse, juxta illius stultiam.

IV. Sed jam ad tuum examen propiùs accedo; 1. cap. statim exagitas Academicos, Pyrrhonios; scepticos, ludisque lucretii versibus; hæc ultro damus, quæ nihil ad nos; quod autem Probabilistas Rabbinis asserentibus Deum contradictoria dicere posse, assimiles, stultum dictu est; quis enim talia ex Germanis Probabilistis. cap. 2. ut occasionem scriptarum à Montaltio Epistolarum aperias, repetis ab ovo controversiam de Auxiliis inter Molinam & Thomistas, quibus, ut ais, Jansenius accessit, cujus damnationem Jesuitæ procutarunt; scatet mendaciis tota varratio; falsum est, Jansenium Thomistis accessisse, quos potiùs ut Aristotelicos, quàm Augustinianos non semel lusit; Thomistæ autem Jansenii errores damnare non dubitant, nec illum pro suo, sed pro Calvini socio agnoscunt; quod dicis, Jesuitas procurasse Jansenii damnationem, juratem à te non credi, Jesuitas tanta esse auctoritate: res notoria est; sed in hoc etiam Jansenistis adstipularis, quibus sollenne est, in notoriis mentiri. cap. 3. discutis, quid sit probabilitas ex Aristotele, & cap. 4. agis de scientia, fide, opinione; sed ut quid perditio hæc; nihil enim hic habes, nisi vulgaria, trita & cunctis nota. item cap. 5. de pia affectione voluntatis, & cap. 6. de latitudine probabilitatis in moralibus; sed in his nihil ad rem; saltem nihil contra nos. cap. 7. agis de demonstrationibus practicis moralibus. 8. de conscientia in genere, ubi contendis, conscientiam non esse regulam propriè, sed vel tranquillitatem animi, si bona est, vel si mala, extremam, infælicitatem; solam autem legem vis regulam esse; sed cuncta hæc ineptè, & parum ad rem: conscientia autem est regula proxima, lex autem remota; ut vel ipsis tyronibus constat; illa enim proximè dirigit actus morales, quamvis alioquin fundetur in lege; quod verò dicis, de tranquillitate animi, pueriliter hallucinaris; nempe conscientia propriè sumpta est judicium practicum, quod proximè dirigit operationem moralem; ac proinde illam antecedit; quamquam aliquando accipitur minùs propriè pro judicio speculativo subsequente opus, quo dicitur aliquis, sibi conscius, aut peccati, aut actus boni; si hoc, tranquillitas animi; si verò illud, perturbatio consequitur; hæc pauca satis evincunt, quàm sis rerum istarum peritus.

V. Cap. 9. inter alias cautelas, seu regulas, hanc potissimum statuis, quod nulla opinio falsa, quamvis alioquin sit probabilis, eximat culpæ; quia quisquis falsum sequitur, ab æterna veritate recedit, igitur peccat; nego primò, eum falsum sequi in praxi, qui aliquam opinionem verè ac certò probabilem ad usum reducit; licet enim judicium speculativum falsum sit, id est, ipsa opinio, practicum tamen verum est, immo & certum. 2. Quisquis sequitur falsum in praxi per ignorantiam invincibilem, recedit à vero per intellectum, non tamen à bono per voluntatem; quæ fertur in bonum, non ut re ipsa est, sed ut repræsentatur; plerique autem volunt, in opinione, verè probabili ignorantiam invincibilem intercedere; egò fortè non item, unde sisto in priore responsione; quod autem pertinet ad pronunciatum illud Jansenisticum, seu Calvinisticum, quod scilicet nulla opinio verè probabilis falsa eximat culpæ, jam rejectum est in notis not. 1. sect. 2. 3. 4. 2. & hic non repeto; immo inde rectè deducerem, nullam omnino probabilem opinionem eximere culpæ, non falsam, ut patet; non veram, quia cum nesciam, an vera sit, aut falsa, expono me periculo errandi, ac peccandi de pecco.

VI. Cap. 10. Calvistarum effata congeris, excerpta ex litteris Montaltii, & Parochorum scriptis; sed jam hæc abundè discussa; & frustra iterum; præsertim cum meræ sint imposturæ, ut luce meridiana clarius constat; quid enim scurra ille non addidit, non detraxit, non mutavit, non affinxit? quorum supra cum convictus est; tu etiam aliqua de tuo; hoc enim vobis solemne est: subdis, tempustatem in Galliis exortam, occasione Apologiæ, de qua jam supra, vos sese, inquis, opposuerunt, quotquot aliquam pietatis & bonorum morum existimationem amabant; tuum in hac causa testimonium nullius momenti est, tot scilicet exceptionibus obnoxium; fidem dices priùs, ut de moribus rectè ratiocineris. Ultimo demum capite totus truculentus, in Jesuitas, more vestro, invectus, illa omnia evomis & effutis, quæ furor suggessit, & plusquam canina rabies dictavit; illæ opiniones utrimque probabiles, quas Escobarius congessit, & problematicæ illæ decisiones, est, non est, licet, non licet, obligat, nō obligat, aliæq; hujusmodi propositiones speculativæ, ita tibi stomachum moverunt, ut puram bilem effutire videaris, cum mentem istam minimè intelligas, nec judicium speculativum à practico distinguere scias; malè autem Protheos Catholicos vocas, qui antiquam fidem retinuerunt; hoc enim nomen vobis aliisque hæreticis potiori jure competit, qui singulis fere lustris, fidem & religionem mutatis: jam dixi supra librum Apologiæ ab Alexandro VII. prohibitum quidem fuisse, nullam tamen doctrinæ contentæ mentionem factam; dicis, à te dubitari, an Jesuitæ huic decreto obsequuturi sint; cui quæso decreto? an quisquam negare ausit, librum illum esse prohibitum? quid quæso aliud decernitur? quæ doctrina damnatur in eo decreto? ridiculum porro est, ab uno de Lutheri, aut Calvini grege Jesuitis opponi, quod Romanos censuras spernant: dictum illud vargas hominis Jesuitis infensissimi, ut notorium est; nullius auctoritatis censetur; nimirum sententiam utcumque absurdam semel probatam, à sociis defendendam esse; Jesuitarum constantia te non parum afficit; in retinendis Patrum nostrorum placitis; in servanda religione intacta, in propugnanda contra Lutherum & Calvinum Ecclesia; Germania ut tutè scis, & vestri non semel expostularunt, non parum iis debet, pro tam multis civitatibus & provinciis ab ea peste, vel indemnibus servatis, vel deinde liberatis.

VII. Quod autem Jesuitæ crimina licita faciant, ob quæ Deus excidium civitatibus minitatur, quod probitatis specie, vitiis omnibus fenestram aperiant latissimè, quod disciplinam omnem tollant, jus omne ex foro & judiciis exigant, & summa imis misceant; opinionum suarum probabilium opera; quod perilos nihil aliud restet in rep. nisi ut exequiæ illi paretur; quod admissa illa probabilitatis hypothesi, vos principum in manu illorum omnium sit, qui pestilentissimum hoc dogma sectantur; quod præcipui Jesuitarum Doctores ut Bellarmin. Suar. Molin. Lessi. Vasq. Becanus & reliqui omnes infanda & nefanda quæpiam super hoc permittant; unde rerum publicarum rectores magno in discrimine versantur, quod in legibus satis præsidii non sit, adversus eos qui se probabiliter obligatos, & probabiliter deobligatos credunt; nec etiam in armis, contra eos qui martyri

martyrii gloriam in atrocissimi facinoris supplicio sunt; & hic infanda nomina Clementis, Castelli, Ravaliaci, Roberti, Catesbii perpetuo licet addicta oblivio in exosam lucem reducis; quod Jesuitæ talia moliuntur, falsum, immo falsissimum est; atrocissima calumnia; hominis hæretici vox & Lutherani porci grunnitus, larga haud dubie crapula Racheli te in hanc eum egerat, dum hæc scriberes, nempe homo quantumvis heterodoxus tam cruentis ingenuis, quantumvis heterodoxus tam cruentis calumniis, & tam inhumanis vocibus pepercisset: hoc utrum illud belle quadrat, *Clodius accusat Mæchos*; quis enim nescit, quos strages perduelles vestri, à principis justis, in Germania & Gallia ediderint; quotes rebelles acies in Reges & Principes suos induxerint; civitates & Provincias ferro & igne depopulati sint, mille mortes & incendia, cædes & excidia, diruptiones, vastationes & pessima quæque intulerint; in vero Jesuitas, quorum pietas prospecta, fidelitas probata, nudos & inermes ad summum terrorem, principibus & rerum publicarum rectoribus quasi periculum opponis, à quibus, inquis, civitatum excidium, regum regnorumque exterminium timendum est; hæc profectò est, somniantis vel delirantis hominis Epistolis.

VIII. Nunquam, mi homo, Jesuitæ etiam miniscelera, ne dum palmaria illa licita esse, dixerunt; nunquam vera probabilitas jus illud sibi vendicavit, ut bonum malum; & malum bonum faceret; nunquam Theologia Catholicorum id omne probabile esse duxit, quod cuipiam probabile esse videtur; mihi sanè in hoc hallucinantur, tu ipse præ cæteris, quod probabilitatem veram & indubitatam à spuria tantum & crepera minimè distinguant; quasi verò dicto cujuslibet Faratici stare debeamus; quot & quanta tibi persuades nonprobabilia tantùm, sed omnino certa, quæ à nobis improbabilia & falsissima reputantur? multa igitur, immo quamplurima mala esse, nobis certum est; multa etiam bona, de quibus dubitare non licet, & in iis illæ problematum formulæ locum non habent; est, non est, obligant non obligant; quæ sibi invicem non repugnant, cum perinde sit, atque si diceremus, probabile est, quod obligant; probabile est, quod non obligant; quamquam hunc loquendi modum alibi satis commodè temperavi: quasi verò inter vos etiam de multis probabiliter non disputetis, & hic unam, alter oppositam sententiam non defendat; fac te ab uno ex his discipulis super qualibet re morali consultatum eodem Contrigium super eodem argumento; fac demum, Contrigius à te dissentiat, uti revera certus sum, in multis dissentire; quid quæso per te doctus ille facturus est? vis juvet in verba tua; sed si idem Contrigius? liberum igitur illi erit, si utraque sententia gravibus momentis nitatur, alteruttram eligere; sed frustra de his cum Heterodoxo Germani disputari de grege: statuenda primùm fides; de doctrina morum facilè deinde conveniemus.

§. 6.

I. HEtmannus Contingius Epist. 10. ad Samuel. Rachelium, pauca de hoc argumento habet: scites in primis, hominem heterodoxum esse, scriptorum gloria, aut saltem copia nobilem, qui de me certè parum honorificè, immo parum urbanè ac sincerè scripsit, quæ hic confutanda esse putavi. Dicis Hermanne ante omnia, *Stubrockiana, paria non esse tollendæ doctrinæ adversariorum, laudanda scilicet potius, ab emendata styli latinitate, & acri scriptione, quam rerum pondere*; ultimum vix admitto; stylum adeò tersum, aut limatiorem latinitatem mihi non vendico, quæ fortè ad rem polemicam minùs conferat, ut notarum initio monuisse memini; quod verò ad primum attinet, nisi aliqua probatione illud eviceris, inane reputo; cur vel unum caput, unam notam, unum argumentum non discussisti, ut ostenderes, me Wendrockianis notis nihil obfuisse? nec enim omnia adversariorum Argumenta eo loco diluenda suscepi; sed Wendrockianas notas discutiendas, quod utrum præstiterim, tu proba sis; tibi per me datur optio; vel unam accipe. Montaltio deinde & Wendrockio liberali manu laudes aspergis; similis, simili, mulus mulo, hæreticus hæretico; Deus me & Catholicorum quempiam ab hujusmodi laudibus liberet: addis, me Jesuitam esse, & fecisse fucum; quid tum? quid tua? tam sum ego Stubrockius, quam ille Wendrockius; tam Bernandus, quàm ille Willelmus; tam Viennensis Theologus, quàm ille Salisburgensis; tam ego Germanus, quam ille; tam ego Jesuita, quam ille Jansenista; *pollet*, inquis de me, *exquisita convitiandi & maledicendi facultate*, quæ hodie dos est compluribus Jesuitis propria, & *planè virtus quædam, velut calumnia, bonum opus, si cum adversario justissimam actionem intendente sibi res sit*: Hæc mera verba; vel unum ex illis, quod non quadret probe, indices, velim; interdum licuit retorquere; ille totam pene maledicentiæ & calumniæ sensinam exhausit, & plenam colluviem in Jesuitas immisit; an ne mussitare quidem, vel expostulare licebit? bene est, tuarum partium hominem agnoscis, eique facile maxima quæque indulges; qui minima in hoste, in me scilicet, vix toleras; quod dicis, hanc propriam esse Jesuitis dotem, & virtutem quandam; vis dicam, quod res est; Jesuitis proprium est, à vobis crudeliter lacerari, proscrindi, mille contumeliis immo & morte affici, hac Jesuitæ dote & sorte contenti, nihil aliud vobis exposcunt, nisi cœleste lumen cujus ductu, ad Ecclesiam optimam parentem vestram redeatis; nunquam demum calumnia apud Jesuitas virtutis loco fuit; hanc notam à Montaltio & Wendrockio inustam omnino dilui; cur ergo regeris?

II. Ubi immania convitia tuleris è medio, inquis, & acerbissimas sugillationes, libri parum supererit, quod ad ea capita reducitur, quorum meminit Wendrockius in præambulis ad Epist. quæ sequuntur quintam, id est ad inepta effugia, libellorum Gallicorum, contra Montaltium in defensionem Jesuitarum exaratorum, quæ repetens, inquis, cum furiosa maledicentia, librum suum Stubrockius absolvit; & vix quidpiam de suo, præter censuram Romanam in Jansenii dogmata & Montaltii Epistolas; quasi ad moralia Jansenianorum dogmatum damnatio pertineat; & satis sit, Epistolas Romæ prohibitas esse; eodem recidis quò ante; cuncta hæc eadem facilè negantur, qua adstruuntur, cum vel unicum notarum caput in examen non vocasti, etiam debilissimum, ut dictorum faceres fidem? nam sine teste, & probatione solis dictis hominis Heterodoxi standum esse non puto; nonnulla fortè ex iis libellis accepi; quo jure id vetas? quamquam in his moralibus, facilè fieri potest, ut multis eadem allega-

tionum capita occurrant, quæ scilicet ex libris petuntur: iterum dico, vel unam Wendrockii notam à me discussam appellare poteras, ut ostenderes, tem mihi pro votis non successisse; illi porro libelli, non continent inepta effugia, ut ais, sed illius scurræ imposturas ita aperiunt, ut vel inde convictus manserit, & sui minime compos, atque adeo conturbatus, ut nesciret ipse, quid sibi vellet, errores defēderet erroribus, imposturas dilueret imposturis, ac furore, aut furiis agitatus, non jā scurrilia, ut ante, sed flammas, ignes, ferrū, mortes & horrenda quæq; miscereti sed quod nihil aliud habeam, dicis quidem, & falsò dicis, ac proinde non probas; censuram utramque Romanam addidi, nimirum; propositionum & literarū Montaltii, quarum quatuor primæ & duæ postremæ, non moralia, sed dogmata, eaq; Jansenianа defendunt; prudenter igitur utramq; censuram adduxi, quam tamen vis satis non esse; non miror, Heterodoxum hominē ita loqui; satis est, verè Catholico; Hæretico etiam satis esse deberet: mihi quoque exprobras superbas cavillationes, in censuras à Gallicano Clero, & Belgico editas; erras, Hermanne, nullas ibi cavillationes habeo; indicare saltem debueras; illæ porro censuræ, de quibus alibi à Gallicano clero minimè prodierunt, sed à nonnullis Episcopis, qui vix sextam partem æquant Episcoporum Galliæ; in Belgio, duo tantùm Episcopi hujusmodi censuras ediderunt; sed quæso te, satagerem tuarum, tuorumque Lutheranorum, quorum errores clerus uterque impensè execratur; sed, inquies, Montaltii Epistolis & Wendrockii notis subscripsi; bene est, age cum illis, quantumlibet, sed nostris Præsulibus parce; nihil tibi & sanctis, aut sacris illis hominibus, qui errores vestros in conciliis anathemate damnarunt.

III. Mihi deindè novos turpis doctrinę fucos imponis; vis enim, à me dici, probabile opinionem fallam & legi divinæ contrariam à peccato coram Deo absolvere, tum demum ita se habere, si error ille planè sit invincibilis, quod penitus adversatur, inquis, communi illorum doctrinæ &c. rem hanc non capis Hermanne, ubi enim discuterem dogma illud Wendrockianum, not. 1. in 5. Epist. sect. 1. §. 1 *opinionem probabilem falsam à peccato non liberare*, hoc argumento contra illum usus sum; *Opinio probabilis falsa peccato non eximit: error tamen inculpatus & ignorantia invincibilis eximit; potiori ergo jure opinio probabilis, quantumvis falsa:* hoc argumentum, quod est à minore ad majus, solvere debuisses; sed jurarem, à te non intelligi hujusmodi rebus non assueto; distinguimus optimè opinionem probabilem ab errore inculpato, nullus enim error opinio probabilis dici potest; distinguitur etiam ab ignorantia invincibili non recti, & honesti, nec etiam veri, quo ad honestum usum opinionis, sed veri, quo ad ipsam opinionem; ignoramus enim invincibiliter an falsa sit, unde si ignorantia invincibilis veri practici & recti liberat à peccato; v. g. per errorem, quis credit, non esse diem jejunii, non peccat, non jejunando; potiore jure, opinio verè accertò probabilis, quæ cū ignorantia veri tantùm speculativi, fortè conjuncta est, nimirum si opinio illa falsa statuatur, & cum judicio vero ac certo, de honestate operationis, vel usus dictæ opinionis, peccato eximet; unde sive sit minùs probabilis, sive magis, sine æquè, perinde est; singularis igitur sententia non est; nec inde sequitur, ut dicis, non licere minùs probabilem sectari; minus tutam formaliter non admitto, ut sæpe à me dictum est: quod demum ea sole clariora esse dicas, quæ Montaltius Jesuitis opponit, , & quæ ipse nego, cum duobus ejusdem Adversariis, & nos uti nova mentiendi methodo, nimirum æquivocatione & restrictione mentali, putidum mendacium est, vel unum ergo sole clariorибus, quod Wendrockius adstruxerit, ergo vero perfricta fronte negarim, ut ais, profere debueras; ut saltem ostenderem, falsum esse; sed dicere non possum; iniquus profectò, immo ridiculus agendi modus; negamus, clariora sola, sed quid tandem? fareage, taces: quid unquam obtrudius?

IV. Denuò dicis, pleraque eorum, quæ Montaltius & Wendrockius carpunt in Jesuitis, Stubrockius defendere voluit, damnata fuisse ab episcopis & Parochis bonæ Galliæ & Belgii partis, imo jam sæpe rejecta & refutata; nunquam probavit Episcopi errores & imposturas Montaltii; nullus quid factionis intercessit; sed quo fructū & eventu? res Societatis eodem statu sunt & situ; nec quidquam in his mutatum, nisi fortè in nutu factio extincta est; Deus enim curam suorum semper geriti; pauci illi maxima ex parte ediderunt: Montaltii lineæ & Wendrockii notæ edicto Regio, post censuram doctissimorum Episcoporum & doctissimi Doctorum Sorbonicorum manipuli fuerunt voracibus addictæ, tum quia Jansenianas Hæreses ab Ecclesia damnatas in dicto libro propugnare, quæque defendi, certum est, tum quia petulantia & maledicentia is auctoribus adeo familiaris est, ut nulli hominum conditioni parcant, exceptis dumtaxat Jansenistis: quid ergo cicatricem illam refricas, quæ jam callum obduxit: sine Catholicos nostros: age cum tuis Lutheranis, aliisque de grege: quid nobis cum filiis Belial? Jansenistas tibi concedimus, sed cum Catholicis nihil prorsus tibi est, contentiones interdum cacodæmon, permittente Deo, suscitat inter Catholicos, ad probationem saltem bonorum, sed tandem, affulgente divina gratia, cessant contentiones & iræ, redit serenitas, & pax optata restituitur: iterum dicis, Apologiam Calvinistarum à Pontifice orco traditam esse, cujus tamen, inquis, patrocinium Stubrockius suscipere non erubuit: jam ante dixeras, cur iterum regeris? quod dicis de patrocinio Apologiæ à me suscepto, inane est: nam Wendrockium, ejusque errores in sectatusum, de illius prohibitione ibidem egi, sub finem prologi, quæ videre potuisti, quid porro singillatim demutatum sit in Apologia, non invenio, præter modum editionis, qui regulis S. Indicis & Tridentini repugnat: orco verò Ecclesia nemininé tradit, nisi obstinatos Hæreticos, petulantes Apostatas, & peccatores in sceleris perseverantia contumaces.

V. Speras verò, hoc raro Gallorum & Belgarum exemplo, multos quoque tum in Germania, tum alibi, Romanensium partium, doctrinam moralem Jesuitarum confixuros, aut saltem illorum potentia veritos, in occulto tandem deprehensuros, qualibus Magistris, qualique doctrina tot millium animarum implacabili innocentiæ nostræ, inquis, odio infectarum, curatio in Germania subnixa sit. *Innocentia nostræ*, inquis, quis unquam Hæreticus unus? cum præsertim tui similibus, quos ignorantia invincibilis culpæ non eximit; quam porrò doctrinam magistri vestri populos suos docent? doctrinam Lutheri, doctrinam Diaboli, doctrinam schismatis & hæreseos; Jesuitæ verò quam? doctrinam Ecclesiæ, doctrinam Patrum nostrorum, doctrinam salutis; non flagramus autem ut dicis, adversum vos odio, detestamur errores, sed errantes amamus, iisque optima Parens Ecclesia brachia tendit, & aperit viscera; fremimus, quod loquimur, & cui credidimus, nimirum

tum Ecclesiæ, à qua verbum Dei scriptum & traditum & omnia sacra accipimus; sed vos quæso, à quo accipitis, & cui creditis? Deo, inquies, an ubi Deus loquutus est unquam? credis Luthero, Carlostadio, aliisque hujus furfuris, & nullius, aut dubiæ fidei Hominibus. Casuistas deinde ac præsertim Jesuitas cum Pharisæis comparas; sed mendacem oportet esse memorem; Pharisæi quippe gravia cæteris onera & importabilia imponebant, quæ vel digito ipsi movere nolebant; cum tamen Montaltius & Wendrockius, quorum approbas dicta, velint, à Jesuitis omnem disciplinæ Christianæ & morum rigorem remissum ac mollitum fuisse; ab iis omnia scelera permitti, & ad omnes cupiditates habenas laxari; contra vero ipsi vitam religiosam degant, singulari obedientiæ coercitam, castitate Angelica, paupertate, mortificatione, aliisque castigatæ vitæ virtutibus conspicuam, præter ea, quæ intus latent; utinam Hermanne Conringi, per aliquot dies cum iis hominibus viveres; certus sum, fore, ut conceptam de illis opinionem ac sententiam mutaras; longè veriùs Pharisæis illos conferrem, quibus ad vitæ delicias nihil defit, summum rigorem adversus alios exercent, vano scilicet pietatis obtentu, quid quæso mage Pharisaicum?

VI. Subdis anilem fabulam, excerptam ex aliqua augiveldo, nimirum in generali congressu Societatis, cautum esse decreto, ut semel asserta mordicus retinerentur, & silentio potiùs, accusatio exciperetur, quam vel minima dictorum revocatio apparet; ne quid inde Societatis nomini & existimationi detraheretur; virum literatum, qualem te profiteris esse, pudere deberet, has nugas scribere; quo enim anno congressus ille habitus est? sub quo Generali? appella sodes; quid faceres Lector, his hominibus, qui cum Deo fidem & Ecclesiæ non habent, justo Dei judicio, omni fide apud homines caent. Addis tamen esse in Societate viros, pios, bonos, & doctos, qui saltem clam vibices sui ordinis deplorant; animum tamen tegunt & dissimulant, dirum meri; & eodem animo juras, Alexandrum esse, præ nimia Jesuitarum potentia; & si non vacat gravissima culpa, *dans veniam corvis vexat censura columbas*: itane verò; in Societate bonos & pios agnoscis? tibi ergo in religione consentanus; cum extra veræ Religionis castra nulla sit Germana pietas; imponis maledice, atrocissima calumnia est; jam aliàs opposuisti, at secundo ac tertio mentiri, & easdem calumnias, fabulas, nugas regerere, vobis hactenus solenne fuit. Futile est quod Alexandro affingis; non timuit, crede mihi, potentiam Societatis, immo nec ullam ex ea toleravit, qui censura & nota dignus esset.

VII. Rabbinis etiam Jesuitas perperam confers; crede mihi, Judæos & Judaizantes societas semper abhorruit; contradictorias sententias iisdem temerè affingis; sed nullam appellas; dicis tantùm ab iis adstrui illud à peccato alienum esse, quod ex sententia fit alicujus probabilis Magistri; in quo luculenter erras; sed jam hoc non semel refutavimus. Hortaris deinde Samuelem tuum, ut exagitet æquivocationum argumentum, quod Jesuitis proprium est, illamque mentiendi artem, ut Caramuel olim appellavit, citasque in hanc rem Valerianum magnum; hic in Jesuitarum causis tot justas exceptiones patitur, quot apices in ejus libello exarati sunt: nunquam mentiri licet, Hermanne; pro quo Jesuitæ omnes vitam cum sangine profundere parati sunt; at verò, urgente necessitate, tegere veritatem non modò licet aliquando, verùm etiam oportet; hoc argumentum alibi plenè discussi; tu vide sis; si tamen intelligis; cum sctoli quidam ea sæpissime non capiant, de quibus acerrimè disputant; quam multa hujusce rei nobis suppetunt exempla & argumenta. In hac autem materia, Jesuitæ à communi aliorum auctorum sententia non discesserunt. Attingis demum Hæresim illam Jesuiticam, de auctoritate infallibili Ecclesiæ, in quæstione facti; Ecclesiæ, inquam, seu Papæ Ecclesiam repræsentantis, hæc enim controversia à Jansenistis in Gallia excitata ita intelligitur, ut ipsi velint, Ecclesiam in qualibet quæstione facti errori obnoxiam esse, Jesuitis scilicet refragantibus, quorum multi tenent, Ecclesiam errare non posse in iis factis universalibus, quæ omnibus Christi fidelibus, sub anathemate, ab Ecclesia proponuntur, ut Canonizatio sanctorum, damnatio Hæreticorum, Religionum, confirmatio, Librorum Canonicorum approbatio, Conciliorum Oecumenicorum confirmatio, aliaque id genus; nullus autem, nisi fortè Hæreticus, communem illam omnium fere Theologorum sententiam, Hæreticam dixerit; sed de hac controversia non est disputandi locus; præsertim cum homine Heterodoxo, qui vult, Ecclesiam in aliis etiam quæstionibus, quas juris vocant, errori obnoxiam esse; ab infensissimo Ecclesiæ Romanæ Hoste, qualem te semper exhibuisti, aliud expectare Catholici non possunt.

(***)

BERNARDUS STUBROCKIVS
LECTORI DE NOVO INDICE VVENDROCKIANO.

VNum est, Optime Lector, cujus te monitum velim; quamvis enim supra, variis locis, passim, pessimas artes Wendrockii, atque adeò totius sectæ demonstrarim, tum in notis tum in confutatione Literarum Montaltii; unum tamen ni fallor omisi, de quo breviter hoc loco, te certiorem faciendum esse, duxi, ad pleniorem confutationem: nimirum Wendrockius notas suas in V. Epistolam, 4. editionis, ita mutavit, invertit, distraxit, disposuit, consuit, ut tractationi novam faciem induxerit; quamvis eadem prorsus, etiam quo ad concepta verba, manserit; mutavit, ut vulgo ajunt, quadrata rotundis: eadem cera est, sed diversa forma, seu figura; eædem notæ, sed mutata sede, sub novis titulis, aliæ, ignaris saltem, esse videntur; cujus rei vel hoc uno exemplo faciam fidem: in hac 4. editione habes tantùm tres notas & sectiones sex; in priore verò septem sectiones, & quinque notas; sed notam V. hujus, in secundam illius; secundam prioris, in tertiam posterioris; quartam antiquæ in quartum §. Lectionis 5. novæ editionis, & totam sectionem 7. primæ, in varios §. secundæ traduxit; omnia sus deque. In notis cuncta satis efficaciter refutaveram, errores adnotaram, eosque non raros, sed confertos & turmatim, nihil, quod esset alicujus momenti, omiseram; ille verò nihil ad hæc, quid enim? saltem ordinem perturbavit, ut meliùs lateret, vel potiùs, ut confutationem eluderet: ut verò Indicem indici opponam; summatim relego novum indicem, novæ scilicet editionis, & antiquo more, ipsum hominem compello, appositis majoris distinctionis gratia numeris.

I. In Notis, ad quatuor primas Epistolas, immò & in præambulis ad sequentes nihil mutasti, Willelme Wendrocki, & ne verbum quidem ad ea reposuisti, quæ tibi candidè opposueram; fœdissimos errores adnotaram & tibi exprobraram, circa gratiam sufficientem, quam ut Monstrosam explodis; circa potentiam proximam, quam traducis ut riduculam; circa Sorbonæ censuram, quam fabulæ loco habes; circa insignes Doctores Sorbonicos, Moinium, Cornetum, Halerium, quibus Pædagogicas cupiditates imponis; circa P. Nicolai, quem transfugam à doctrina Thomistica, & prostratum Molinistam vocas; circa Proceres, quibus jocularem errorem tribuis; circa controversiam de auxiliis & discrimen gratiam inter sufficientem & efficacem, in quibus tuam inscitiam & asinitatem prodis; ac demum circa ignorantiam, vel incogitantiam invincibilem, quam vis culpæ non eximere; loca demum falsata, truncata & adulterata protuleram, imposturas & calumnias referarum omnes & singulas notas in quatuor primas Epistolas, & præambulas insequentes, perstrinxeram, atque tenore, quo à te scriptæ fuerant, excusserem; ut easdem denuo, quasi intactas & omnium calculo donatas, cum solita commendatione nobis obtrudis: duo priora præloquia etiam discusseram; ut duo posteriora deinde discussi: ad illa omnia, nihil prorsus refutatione indigna putasti, ac te puduit cum imbelli adversario congredi: ita sæpe thrasonicè; sed ad populum phaleras; multiplicis erroris, nec non falsitatis reus à me convictus fuisti; nihil erat, quod reponere deberatos illos tuos, Hermannum scilicet Contium & Samuelem Rachelium, dixisse, tibi satis fuit, hinc quidem, notas Stubrockii ejus ponderis non fuisse, ut veritatem, nimirum à te assertam, deprimere potuerint; illum verò, Stubrockiana partium esse tollendæ doctrinæ adversariorum; egregios sanè defensores; sic frater adjuvatur à fratre; amicorum omnia communia.

II. Ad quintam Epistolam tres notas habes, prima nota dissertationem Theologicam, vel potius Acatholicam, ac proinde atheologicam de probabilitate continet, sex comprehensam sectionibus; prima sectio controversiæ statum exponit, seu veritas confundit; tribus §. & 11. corollariis. §. 1. Cavillos Jesuitarum circa doctrinam probabilitatis, & laudes Parochorum Parisiensium indicas; argumentum retorsi, & clarè ostendi, non Jesuitarum, sed Jansenistarum cavillos esse, quos præ cæteris Annatus aureo libello palam fecit; Parochos etiam à te parum commendari, obtrudi, quibus attribuis duo Catholica, ut ais, dogmata, quorum alterum ut erroneum, alterum verò ut falsissimum reieci. §. 2. docendum suscipis, quid sit opinio probabilis, in quo te ridendum præbes; nullus enim unquam tam supinè in hoc argumento inepsit, ut ibidem evici; nescis enim quid dicas, cum opinionem probabilem ab improbabili, ab errore, à paralogismo minimè distinguas, nec verè probabilem aliud, quæ per errorem probabilis cuipiam apparet; nec certam probabilitatem, ab incertâ, nec judicii speculiuum à practico; sed cur hæc repeto? hæc autem corollaria deducis, 1. nullam esse opinionem probabilem universè, & in se, certas; illa enim, quæ est verè ac certò probabilis, universè probabilis est; licèt aliquis per errorem, improbabilis esse videatur; sicut articulus fidei est articulus fidei universè, licèt per errorem cuipiam, ut sæpe fit, articulus fidei esse non videatur. 2. tot esse opiniones probabiles veras, quot fallas, accuratè inita ratione; quid tum? rarum profectò computationem, & eximium calculatorem: deo ampliùs, tot esse propositiones veras, quot fallas; cum enim nulla sit, quæ non habeat contradictoriam; alteram veram & alteram fallam esse

esse necesse est. 3. Opiniones probabiles falsas non nisi Sophismatis nisi; erras; quia fallacia Sophismatis ad evidentiam ostenditur, sed motivum rationabile Falsitatis evidenter convinci non potest. Sequentibus vero §. conaris ostendere, notionem opinionis probabilis à Jesuitis calliditè obscurari, ne intelligatur, & hic Patrem fecrier appellas. jam Suarez te docuerat, si discendo esses, opinionem illam verè probabilem esse, quæ tum ratione, tum auctoritate gravi nititur, nec communi usui, vel sensui repugnat, nec argumento indissolubili petitur; illa porrò ratio non est fallax, vel sophistica, quæ ad evidentiam non solvitur; id est, cujus falsitas evidenter non ostenditur; illud firmum ac certum judicium est ex Jesuitis, quod formidinem excludit; illud motivum grave est, quod ad prudentem assensum movere potest; ille vir Doctus, qui doctrina dogmatica, Scholastica, atque morali, & Canonica instructus est; cuncta hæc centies tibi cecinimus; sed non capis; quod mirum, erras in doctrina fidei; igitur potiori jure, in doctrina morum. Reducis denique omnia ad Tamburini doctrinam, qui vult incertam probabilitatem satis esse, reliquis omnibus Jesuitis refragantibus; cita mihi Suar. Vasq. Molin. Less. Sanct. Vasentalioque hujusmodi; non verò Tamburinum; unus vel altera hirundo non facit ver.

III. Sect. 2. de primo est, inquis, probabilistarum axiomate, nimirum, probabilem omnem opinionem, eam falsam, & legi divinæ contrariam, à peccato excusare coram Deo; falsum est à nobis adstrui hoc axioma; quibus scilicet quæ libet opinio probabilis tuta non est; falsum est, opinionem aliquam verè ac certò probabilem legi divinæ esse contrariam; falsum est, certò constare, de opinione vere probabili, quod falsi sit erroneum tamen est tuum illud, nullam opinionem verè probabilem & falsam, cujus tamen falsitas ignoratur, eximere culpæ. illud autem probandum suscipis, §. 1. ex S. Thom. 2. ex scriptura & Patribus; argumentis Theologicis; sed luculenter ostendit, ex gemino, quod adduci Doctoris Angelici textu, doctrinam nostram mirificè confirmari, tuam verò jugulari; & tescripturæ & SS. Patrum locis, Hæreticorum tui similium more, omninò abuti, ad confirmationem errorum vestrum, difflavi denique argumentaillà, ut vocas Theologica, homine Theologo prorsus indigna, nisi fortè Salisburgensi. §. 4. præterquam, inquis, probabilisticæ securitatis fundamentum evertitur; sed quomodò illud evertisti, quod ne tentasti? fundamentum illud unicum est; nimirum certa conscientia, ex certa probabilitate deducta repugna sodes, & eris mihi magnus Theologus. id tertium quod §. 5. jactas, inane est, & hominis sui non compotis dictum; nimirum, doctrinam Jesuitarum de hoc argumento, aut certissimè veram, quod sine insania dici nequit, aut certissime falsam esse: doctrina illa duo capita complectitur, primum est, quod opinio certò probabilis ac probabilior sit tuta in praxi; hoc certissimè verum esse, dicimus, nec ab ullo negari potest, sine stultitia, aut saltem errore in fide: alterum est, quod certò probabilis, licèt minùs probabilis, sit tuta in praxi; & hoc non certum absolutè, neque falsum, sed probabiliter certum esse, dicimus; inquo patet, quàm sis rerum istarum peritus. sect. 3. in eadem molam versas, rudentis ad instar; aisque, idem probabilitatis commentum septem ejus corrollariis evertis; sed illa omnia plenè discussimus, & eodem tenon penitus excussimus.

IV. Sect. 4. Alterum Probabilistarum axioma impugnas, quod scilicet liceat, sequi minùs probabilè & minùs tutam; nimirum certò probabilem; illud autem *minus tutam* addis frustra; quia modò tuta sit, frustra est magis aut minùs tuta, præsertim cum esse tutam, in indivisibili positum sit, nec una tuta, alia tuta, formaliter tutior esse queat: Hanc autem doctrinam variis argumentis impugnas, sed ea ibidem dissolvimus; fingis deinde §. sequentibus quædam Casuistarum suffugia, quibus dubium ab opinione probabili distinguunt; sed rem istam non capis; damus tibi ultrò, cui libet opinioni probabili in esse dubitationem quandam, nimirum formidinem, quæ tamen non vetat, si certa est probabilitas, quin judicium practicum certum sit; de Tamburino jam supra dixi, quid sentiam; tu certò dubiam conscientiam ab opinione probabili distinguere nesciisti, vel noluisti. Quod dicis §. 3. stante æquali probabilitate utriusque partis, intellectum assentiri non posse; gratis adstruitur; tenemus oppositum & probamus: §. 6. rectè dicis, quod aliud sit judicium illud, quo duæ oppositæ simul probabiles esse, dicuntur, ab eo, quo de re ipsa judicatur. id est, aliud est judicium de probabilitate, aliud de veritate opinionis probabilis; illud enim certum est; hoc verò, tantùm probabile. Quòd addis §. 7. per judicium illud, quo duæ oppositæ probabiles esse, dicuntur, non tolli sed suppon veram & propriam dubitationem positivam, nimirum formidinem; distinguendum est; nempe tollit omnem dubitationem, seu formidinem à judicio practico, & à judicio de probabilitate, de prudenti assensu, & electione, non tamen ab ipso judicio opinativo. §. 8. mentionem iterum facis nostrarum cavillationum; sed duobus hisce verbis *certa conscientia*, *certa probabilitas*, nulla inest cavillatio. §. 10. dicis: doctrinam vestram scrupulis occasionem non præbere; sed hoc refutavi §. 2. denique §. 11. S. Antoninum nobis subtrahere conaris, sed frustra; ut sect. 7. ostendi, in qua etiam alia quædam, quæ adstruxeras, reieci.

V. Sectione V. refellis tres errores nimirum §. 1. licere Theologo, ex opinione probabili, quam certò falsam putet, consilium dare, §. 2. licere cuivis, varios adire Casuistas, donec repererit, qui ad libitum respondeat: §. 3. peccare confessarium, qui neget absolutionem pœnitenti, probabilem opinionem sequuto. Quo ad primum, mutasti, nam in prima editione dixeras, *quam falsam putet*, nimirum probabiliter; in quo sensu, à te super hoc adducta dilui; in hac verò, dicis, *quam falsam certò putet*; nullus Theologus hoc dicat; immo loqueris repugnantia; cum non possit quispiam opinionem sibi certò falsam, probabilem reputare. Errorem 2. reieci §. 2. tertium verò not. 3. item quod addis, §. 4. de Joanne Sancio, not. 4. repulisti sect. VI. Ut jacet refutavi: item notam secundam novæ editionis, nota quinta antiquæ; item notam tertiam illius, nota secunda hujus; atque adeo nihil ultra restat notarum in V. Epist. refutandum.

VI. Tres notas in VI. Epistolam scripsisti, sed primam in tertium locum traduxisti; illas autem, quantum ad rem satis fuit, planè disjeci, & multos errores tuos castigavi; v. g. nullam legem Ecclesiasticam præter ceremonialem abrogari posse; Ecclesiæ libertatem ab auctoritate Romani Pontificis oppressam fuisse; pœnas canonicas divinæ institutionis esse, ac proinde ab Ecclesia non potuisse aboleri; aliquot labes in fide ab Ecclesia tolerari: Episcopis

potestatis Ecclesiasticæ plenitudinem divinitus concessam; omitto alios, ne bis eadem; quam bellè Calvinizas, mi homo. Excussi etiam notam unicam, quam habes in VII. Epist. & tres, quas scripsisti in Epist. VIII. tres item in IX. item primam & secundam, quas in X. scripsisti; tertiam antiquam in quartam novam transtulisti, quam etiam discussi; addisti tertiam in nova editione quæ continet longiorem tractationem Pastorum Gandavensium, de insufficientia attritionis; pro qua, est, quod te remittam, saltas enim extra chorum, ad varios tractatus editos à Patribus Le Dent & Estrix è Societate Jesu; in quibus illa controversia doctissimè discutitur, modò mihi satis est, dixisse, decreto S. Inquisitionis, nostram sententiam probabiliorem, & magis communem declaratam fuisse, ac proinde tutam in praxi. Repuli etiam tres notas, in XI. item tres, in XII. item unicam, in XIII. item dissertationem de homicidio tribus sectionibus partitam in XIV. item tres notas in XV. & tres in XVI. nihil habes in XVII. Dialogum etiam tuum in XVIII. refutavi; item appendices novæ additas editioni ac proinde nihil ultra confutandum restat.

EPISTOLA I. HONORATI FABRI AD VINCENTIVM BARONEM LUGDUNO SCRIPTA.

R. P. Vincentio Baroni Honoratus Fabri P. S.

I. VIx pauca illa folia, quæ ad te, ac de te Scripseram in Apologetico, recenti prelo subducta fuerant, Vincenti Baro, cum ecce Theologiæ tuæ moralis alteraeditio, casu nescio quo, in meas manus venit; unde facilè videas, quàm rerum tuarum incuriosus sim, cui scilicet hæc tua, ante unum & alterum annum in publicam lucem edita, in comperta huc usque fuerunt. Ubi autem in primam frontem, tum prioris, tum posterioris partis, oculos conjeci, & legi, hanc editionem esse ad mentem Alexandri VII. & S. Congregationis, quæ, ut ais, Pontificis jussu, primam editionem recognoverat; mihi statim ac tibi gratulatus sum, ratus haud dubiè, exosam dissensionum materiem, & uberem disceptationum, tempestatumque, quas libri tui, excitarunt, segetem inde omnino præcidi; meque statim accinxi, ad inserendum proloquio aliquid temperamenti, quo tam ingenua pœnitentia commendaretur. Sed vix aliquot lustraram paginas, cum spe, & opinione mea dejectus, nihil fere mutatum in hac editione comperi, nisi, pro more, in pejus, errores, iique multiplices & crassissimi à me adnotati in altera editione, in hac non fuerunt emendati, sed aucti; calumniæ accumulatæ; convitia inde acriora, unde, per artificiosam injuriam, ad speciem, delinita; dicteria & scommata, Bellarmino, Suarez, aliisque liberali manu ante aspersa, quasi emendaturus, malis artibus ita renovasti, ut legentium animis altiùs inculcares; Uno verbo, idem Baro, tuique semper ubique similis à me inventus es: Quare cogitatum consilium illicò reieci, & nihil præfationi addendum, vel inserendum esse putavi; & fateor ultrò, ac denuncio palam, illa omnia, quæ à me in Dialogis de te scripta sunt, & typis mandata, probè in te quadrare, & hoc loco à me pro ratis & fixis haberi.

II. Est tamen, quod super his, aliquid insinuem, quod si non tibi, quem aliquando ad meliorem frugem redire vehementer opto, quamquam vix spero, rediturum, aliis saltem utile futurum mihi persuadeo; Primum est quod dicis; illa omnia, quæ in duobus hisce tomulis alterius editionis continentur, esse ad mentem summi Pontificis & S. Congregationis: errores igitur, etiam in fide, [illegible] quos advotavi atque confixi, sunt ad mentem S. Congregationis? Calumniæ igitur, impostura, omne genus maledicentiæ, in numeræ falsitates, quibus libri tui scaturiunt, aliaque id genus, sunt ad mentem S. Congregationis & Romani Pontificis? convitia, calumnias, errores multiplicas; centies in censuras Apostolicas incurris, transgressus scilicet decreta pontificia; fingis astingis, imponis; & hæc, inquis, ad mentem S. Congregationis. Horret profectò animus, Vincenti, quis unquā inter Catholicos talia? immo quis ferenter Urbaniores Heterodoxos? tibi satis nō fuit, errores, falsitates, calumnias, convitia, [illegible]aque hujusmodi plena manu spargere, seu profundere eadem lucem, nisi hæc eadem Domno Apostolico, tenere, immo sacrilegè imputares: sed, ais, certior ab urbe Roma factus sum, nihil aliud à Romanis censoribus, qui utramque partem, S. Congregationis jussu, recognoverunt, præter pauca paulò acerbiùs scripta, & à mitissimo Angelici præceptoris stylo tantulum alienа, repertum, fuisse; quo ad cætera nihil nisi laudes & elogia; ibi autem præ cæteris Augustinum de Angelis appellasti; facilè dixissem. quisnam ille esset, si mihi conjectandum proposuisses; sed res aptè omnino cecidit; eodem calamo te simul & illum retetavi; quamquam hic, non jam, ut tu, thrasonicè tantùm non furentis ad instar; sed longematiùs & remissiùs.

III. Sed ad tem venio: do ultrò, censores illos, qui tuum librum recognoverunt, plus æquo libenter favisse; non tamen omnes, ut tute scis; nec enim amicus ille Romanus hoc tibi dissimulavit; non sunt omnes Theologi, ut dicis, quamquam uno vel altero dempto, reliqui; do, inquam, ultro, censores illorum te animo propensiore fuisse; causam reticeo; quia neminem latet; ille verò, qui non tam apertè tibi faverat, & pauca, præ multis, notanda censura digna, non leve negotium si facessere nisi sunt, qui tuæ indemnitati eam impensè studebant: demus hæc; quid tum? an forte ô,

rè S. Congregatio ullo decreto statuit, reliqua omnia in tuis libris contenta à se probari: profer omnia in tuis libris contenta à se probari: profer ambo decretum illud; appella diem & consulem: absit, & faxit Deus, ne unquam talia; teneo Vincenti, & probe scio totius rei exordium, progressum & finem; dicis, librum à nostris (nostros enim intelligis) fuisse delatum, & tota sparsum Europa, vel jam confixum, vel mox configendum esse: erras, Vincenti, erras, nostri potiùs illud unum procurare tentarunt, &, nequid dissimulem, ego, præ cæteris, ne liber decreto configeretur, cum solita scilicet formula, ut latior & tutior inde pateret campus animadversioni, quam nunquam non necessariam esse judicavi; sed de his fusè ac verè in decade. Facesse igitur, Vincenti Baro; & videant, pro summa illa, quæ plurimum valent, prudentia Eminentissimi Principes S. Congregationis, utrum illatam sibi à te injuriam plusquam sacrilegam, cum eos errorum eorum socios esse velis, ferre ac dissimulare debeant; quod certe iis, quàm possum maxima demissione animi, à me propositum fuisse, æqui bonique uti spero, consulent.

II. Secundum spectat ad vivæ vocis oraculum Alexandri VII. fœlicis memoriæ, quem dixisse, scribis, eudam Eminentissimo, cujus nomini parcis, libri tuos docere tuta, sana, solida, cum aliquo etiam cultu, eosque fructu & laude minimè carere, hæc ipsissima sunt Alexandri verba (illum enim loquentem inducis) quæ habes in proloquio pag. 8. eaque majorem distinctionem, charactere Italico, ipsumore, excusa. Appellare debueras Eminentissimum illum; sed prudentissimè nomen reticuisti, ne sibitatis & imposturæ convinci posses, & hæc S. Pontificis per inauditam, dicerem impiam, calumniam, nisi acerbiùs loqui vereret, quæ tamen vox in rem probè quadrat. Nunquam certè hoc dixit, aut dicere potuit Alexander; nec tibi etiam jurato fides habenda est; hoc tibi adeò solenne est, Vincenti, *adsuetæ falsa*, in notoriis (à proprio verbo, tui gratia, modestia abstinere me cogit) ut etiam adstruenti vero, fides neganda sit. Declaravit igitur Alexander, hæc vivæ vocis oraculo, illa omnia, quæ in utraque parte leguntur, tuta, sana & solida esse; errores igitur, itque palmares & multiplices tuti, sani, solidi censentur; errare igitur, tutum est & sanum; an quæso hæc in Catholicum aut sanum caput? calumniæ igitur, contumeliæ, satyræ decumanæ, aliaque id genus tuta sunt, sana & solida? quis ad hæc Catholicus non horreat? tibi satis esse debuerat, hæc primùm iterumque ac tertiò edidisse; nimirum falsa, iniqua, contumeliosa, erronea, Angelici præceptoris discipulo indigna, præter nugas, gerras, aniles fabulas omnis generis, in grandem acervum accumulasse: sed hæc Christo Domino affingere, iisque inde auctoritatem & summâ commendationem accersere; verbo dicam, absit invidia, grandis certè sacrilegi res est, haud alia luce digna, quàm piacularis flammæ, satius fuisset, os illud sanctissimum asperso luto fœdare, quàm verbis illis, quibus error & omne genus falsitatis & maledicentiæ approbatur, commendatur, laudatur, os, inquam, illud sanctissimum, quod nihil nisi oracula promit, os illud Petri, quod Joannes Chrysostomus os Ecclesiæ, per quod Christus suis fidelibus loquitur, appellavit, laudissimè conspurcare. De styli cultu nihil dicam, quid de illo periti sentiant, abundè dixi: quod demum ad fructum attinet; arbor mala, ut cum Christo loquar, bonos fructus non facit, nonnihil fortè florum affectatæ dictionis ex illo vepreto, seu rosarum ex illo spineto pullulat; sed cave lector, in sinu rosæ fœda cantharis latitat, Ut ut sit, Hypocritas imitari voluisti; neque hoc, crede mihi, parum aptè in te cadit, qui religionis obtentu, sua flagitia tegunt, nec non sacro religionis amictu profana consilia; tu vero S. Congregationis voto, & oraculo Apostolico, errores tuos, fœditates tuas, honestare, consecrare, dicam melius barbare, canonizare voluisti.

V. Tertium addis ejusdem farinæ, te scilicet, non jam pœnam, aut censuram à sede Apostolica retulisse, sed egregia præmia, pro re bene gesta, & tot ac tantis exhantlatis laboribus, in morali Theologia castiganda & restauranda; nam diplomate Pontificio, inquis, in domum Cæsaris, id est, in numerum & sortem ministrorum sedis Apostolicæ, cooptatus es, quidnam porro illud? generalis quæsitor fidei, ut vocant, in Gallia renuntiatus. Gratulor Reverendissime, permitte tamen, ut sustineam, dum ab aliis hoc rescire possim; eo loco fidem tuam habeo, ut ne minimam quidem illi fidem in ulla re habere possim: sed demus hoc; quid ad nos? diploma non vidi, & si viderem, non dubitarem profectò subreptitium, ut ajunt, illud reputare: præclatum certè custodem omnium Christi; quamquam, ut dicis ibidem, est merum nomen, & titulus sine re; hæc ultra non urgeo ne si altiùs premam, aliquid fortè puris exprimatur.

VI. Quarto loco nostris auctoribus imponis, quod D. Thomam & universum Prædicatorum Ordinem sugillare & lacerare non cessent; lepidus porro, & simiæ Hispalensi haud absimilis, quæ cum ad pœnam sceleris admissi, à populo saxis impeteretur, semestrem pupulum è gremio Matris, dolo, aut per vim, abreptum, lapideæ grandini opposuit, eoque, debili quidem, tutissimo tamen Innocentiæ clypeo se texit, ne meritas pœnas daret; ita prorsus, dum nostrum aliquis, vel Canum, à quo societas nostra tam dira passa est; vel Bannez, cujus instinctu, consilio, & ductu, doctrina molinæ ut suspecta & hæretica ad sedem Apostolicam delata est, vel Xantes Mariales, qui virulentam convitiorum colluviem adversus auctores nostros, eosque celeberrimos evomuit; vel te ipsum, vincenti Baro, qui furenti & plusquam ferreo stylo eosdem auctores nostros primæ classis, Bellarminum, Toletum, Lugo, Suarez, Vasquez, Molinam, atque adeo. Sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, ejusque constitutiones & exercitia, Vincentium Caraffam, qualem virum, Deus immortalis, tanta vitæ castimonia, ut cœlestem in terris vitam duxerit toties lacerasti; dum nostrum aliquis, inquam justæ ac necessariæ defensionis jure, cum moderamine, ut ajunt inculpatæ tutelæ, perperam à vobis dicta, ficta & afficta refellit; reponis illico, itane S. Thomam & universum Dominicanorum Ordinem? Hallucinaris, mi homo, volens ac lubens; S. vestrum ordinem, Doctorem Angelicum, Albertum Magnum, Raimondum, Hugonem Cardinalem, Paludanum, Hervæum, Capreolum, Ferrariensem, Durandum, Catharinum, Cajetanum, Sotum, Sylvestrum & Victorium, aliosque bene multos meritis præconiis & elogijs, in libris, in scholis nostris, in pulpitis, Academiis & circulis, impensè prosequi non cessamus; Cani etiam librum de locis, & doctrinam vitam, nitorem styli, aliaque in eo, non mediocriter laudamus; vitia tamen, errores, aculeos, & canina majorem, qua in

nos ad mortem usque furere visus est, rabiem, ut dicam quod res, laudare non possumus: Bannez etiam magni facimus, & habemus pro insigni Theologo; in eo tamen non probamus, nec ipsi gloriæ vertimus odium illud, à Cano haustum, quo in nos maximè flagravit, nec non cœptæ factionis studium, cujus auctor fuit, quam nulla pax, me judice, extinguet, nisi tandem decretoria Ecclesiæ sententia, quam ex animo medullitus opto, tu quoque optare videris, sed fidem tibi etiam jurato non habeo, terminetur. Salmaticenses & Joannem à S. Thoma debitis laudibus non privamus; sed aniles fabulas quas intermiscent, de Molinæ damnatione, Valentiæ casu, & congregationum actis, ut futiles prudenter rejicimus, & nimiam illorum credulitatem, ut mitissimè loquar, ut nobis & veritati crudelem incusamus; omitto Xantes moriales & quæstionarium Tholosanum; quia velis, nolis, nullius commendationis elogio dignos reputamus.

VII. Tu verò quid tandem? jam dixi aliàs, quid de te viri sapientissimi sentiant; nullibi tam altam, vanam licet, sui rerumque suarum opinionem; tam effrænam & plusquam Thrasonicam styli jactantiam, cum tanta, liberè dicam, ignorantia conjunctam: ingenuè loquar, & ad quempiam provoco superiorum disciplinarum, vel mediocriter peritum; hoc unum spondeo, fore, ut ad quamlibet libri tui aperturam, aliquid nævi, idque non uno dumtaxat loco, inveniam; illud in me suscipio; unde constat, quo tandem apud me loco sis: vis tamen audire magister in Israel, ac præ te neminem putas, Theophilo ignorantiam, mihique inscitiam & reliquis omnibus supinam & asinariam ruditatem exprobrare non cessas; tu solus doctus, peritus, latinus, illi certe Athenienſi mentis impoti non impar, qui & ædes & navigia & omnia, quæ oculis subjiciebantur, sui juris esse credebat. Merus igitur obtentus est, & causa non causa; Doctorem Angelicum miramur, veremur, suspicimus; sacram item Prædicatorem ordinem maxima, debita licèt, observantia, omnique officiorum genere demereri nobis satagimus; te tamen, Vincenti Baro, tuique similes, justæ defensionis jure repellimus, calumnias exponimus, errores adnotamus, offensas & convitia condonamus; quod nec sanctissimo Doctori, nec ordini vestro æquitatis amantissimo, ingratum fore credimus. Futile igitur est, & homine ingenuo indignum, Apologias illico pro S. Thoma & sacro Prædicatorum ordine obtendere; non certè ut eos defendas; quis enim accusat? quis impugnat? sed ut specioso illo obtentu, tam honesto & pio ad speciem, quamquam re ipsa indecoro, vulpino, & parum humano, multiplici maledicentiæ telo, auctores nostros, S. Patriarcham Ignatium, & societatem universam configas.

VIII. Quintum etiam omnibus perspectum esse velim; nimirum famosam illam Apologiam S. Congregationis indicis, ut per jocum, opinor, appellare voluisti, ab Alexandro VII. jure damnatam, non jam propter convitia, quæ per typorum errorem, ut lepidè ais, irrepserant, sed propter vel ipsas, errores scilicet crassissimos, apertissimas calumnias, insignes falsitates, aliaque hujusmodi vitia, quibus hic liber, totus quantus est, scaturiebat, in tres minores tomulos traductam à se fuisse, quamvis eorum non pauca in duos priores traduxeris; paucis etiam intermixtis & additis, ut parænetica illa quadruplicis Theologiæ, vindiciis genealogiæ Offomannicæ, exercitatione in Launoium, & quibusdam aliis minoris momenti, ut in iis sese verbositas, seu loquacitas tua exerceret; unde nemo negaverit, tres saltem illos tomulos, confixos & nigro theta notatos restare; nam perinde est, sive in quarto majore, ut vocant, uno volumine, sive tribus minoribus, in octavo, idem liber edatur; estque, quod universi mirentur, vanales prostare, non sine programmate monitorio; sed quid non ... 2. Imponis, inquies, non est idem opus, tu ipse fateris, detractis tamen convitiis; expunxisti convitia mi Pater? immo à te nova fuerunt addita, novæ calumniæ & impositurè accumulatæ; nova falsitates absque numero congestæ; inficias, opinor, non ibis; alioquin spondeo in caput meum, immo novum hujus artis convitiandi, cujus es peritissimus, specimen edidisti; nempe ut priora convitia retractare videaris, per cruentam ironiam, eadem denuo regeris, ut altiùs legentium animis inculcentur. Ita Bellarminum, Suarez, & alios: non nunquam vis lepidus pungendo videri, & miscet jocos & sales, sed frigidè & insulsè; credis acuè dictum seu fictum, quando scribis, te in Theophilum scripsisse, vel ipso post mortem, supplicibus votis instante, ut scilicet per tuas vindicias, (novum penæ genus) S. Prædicatorum ordini faciat satis, & ab iis piacularibus flammis, quibus ejus anima urquetur, in purgatorio, ob illatas S. vestro ordini injurias, quantocius liberetur: ante mortem facere satis debuerat; non fecit, etsi potuerit; deliquit igitur; sed quo genere noxæ? an lethalis? neutquam sanè; nam pro hujusmodi, non est locus in purgatorio; an verò venialis? (dabis quæso has voces, si enim periphrasi utar, ut tu, pro more, erunt, quia me dicta non capiunt; loquor autem, ut mea sensa exponam facilè ac dilucide) an venialis, inquam? noxa igitur levis est; injustè igitur stylum ditis armatum in Theophilum strinxisti; sed immemor eorum, quæ abre dixeras, esse voluisti; nimirum Theophilum reprobis & damnatis accersendum esse; sed ut novo sarcasmo locus esset, ex inferis illum, novo miraculi genere, in purgatorium traduxisti: longè potiò facilius Theophilum ex purgatorio, quam Ex erebi antro educes.

IX. Sextum est hanc unam causam à te obtendi & obtrudi sæpissimè, tam grandis iræ; nimirum Theophilum intemperantiùs in vos scripsisse. Jam dixisse, memini, illum scribendi modum mihi non probari; non probari etiam societati; disertè improbavit optimus P.N. Generalis, qui hoc ultro, non tam vestrorum expostulationibus, quàm nativo libi genio concessit. Sed demus hoc, Theophilus excesserit; non dicam, illum, pro sui defensione scripsisse, causatum, se multa passum fuisse à paucis vestrorum, quos etiam pro insita ingenuitate, non semel appellavit, qui bellum ipsi acerrimum indixerunt, non dicam, causam suam egisse, contra illos, à quibus iniquè habitum putabat; sed demus, non ita esse, eumque graviter excessisse; sed quid societas in illo, cui in Theophilo, nec seritur, nec metitur? cur ergo, Vincenti Baro, inde avidè occasionem arripuisti tam dira, tam atrocia scribendi contra societatem? si peccavit Theophilus, de quo non disputo, & quem nec accusandum, nec defendendum suscepi, laudant enim illum in portis, ut dixi aliàs, opera ejus, quid amabò peccavit societas, quæ librum illum ut spurium rejecit ac prohibuit, & pro omni suspicione, Theophilum male habuit? quod autem addis, librum illum petri à valle clausa vobis inscio & minimè curantibus confixum fuisse; falsissimum esse

ell; sciens loquor: adieram per id tempus, hominem tui amicissimum: librum ille mihi, quem casu prima manibus habebat, statim obtulit; quid de illo sentirem, ex me quæsivit; pro innata mihi simplicitate & ingenuitate, illico reposui, mihi non placere; dabo, inquit ille, operam, ut brevi configatur; vera, visa, audita narro, non verò, ut tu, ficta & vix unquam somniata; scribe igitur & clama rotundis buccis, ad ravim usque, adversus Theophilum, in quem integrum maledicentiæ onomasticon exhausisti; nam posteris hoc singulare tuæ moderationis monumentum erexi; exere in illum stylum ferreum, quem forte ex ..... duxisti; sed parce societati, à qua, velis, nolis, aliquid beneficii, saltem pro prima illa institutione acceperas, quam tamen, data opera, ita elevas, ut inscitiæ magistros tuos insimulare veritus non fueris; non tamen, opinor, ab iis, vel quopiam alio ex vestris, quamquam laxioris viæ homines, nos esse velis, didicisti, unquam, integrum esse & tuum, religiosos homines jam maximam partem vita functos, eosque doctrina & pietate conspicuos, & societatem universam, tuis aculeis, sarcasmis, & calumniis; cœlites ipsos, nimirum sanctissimum Patriarcham nostrum Ignatium, & Xaverium Indiarum Apostolum, tuis dicteriis & argumentis lacessis, Petrus à Valle clausa, seu Theophilus, demus hoc, contra vos scripserat, invita, in scia & librum improbante & damnante societate; Xantes igitur Manales, qui ne illum quidem unquam vidit, ne quam appellavit, scripsit enim ante Theophilum, in scientiam ipsam stylum jure ac meritò strinxit; & Ludovicus Carterius, de quo tecum in alia Epistola, injustè detrocibus illius auctoris convitiis expostulavit: quid quæso ad hæc mi Baro? sed frustra tecum ratiocinari videor, qui omni prorsus ratione cares; ad sapientes & æquos rerum æstimatores provoco.

X. Sed quæso, illud apud te seriò reputa, qua conscientia, quo privilegii genere, quo jure, vel hæreditario, ut innuis alicubi, vel comparato & porrò inquibus officiis ac meritis in rem literariam, in Theologiam moralem, cujus magnum restauratorem agis, non sine pompa & jactantia; in sedem Apostolicam; quo jure, inquam, decreta Apostolica, eaque triplicis generis, violare præsumpseris, & in centuras contra violatores latas non incurreris? ea scripsisti, idque multis locis, de maculato Deiparæ conceptu, quibus illum videris maximè adstruere, ut quidam observavit, à quo haud dubiè super hoc vapulabis: cautum est, multiplici lege Pontificia, ne quis citet acta congregationum habitarum sub Clemente & Paulo, in materia de auxiliis; his autem decretis & mandatis Apostolicis non modò non parumfi, sed eò venisti audaciæ, ut ea eludas, illudas, ludibrio & sibilis omnium exponas, dum ais decreto Ecclesiæ, rem tota Europa notoriam & publicam famam supprimi non posse: ita prorsus illi tui, quibus in re notoria mentiri, solemne est: dico tuos, non instituto, sed jurata in Jesuitas conspiratione; fama publica, in quis; privata commenta, & plusquam aniles fabulas dicere debueras. eadem lege cautum est, ne quis in materia de auxiliis quidpiam scribat & in lucem edat; toties hoc decretum, non violasti modò, sed proculcasti; in hisce tuis Apologematis, fusè, impensè, & ex professo, ut ajunt, hanc molam versas; quia inquis hæc decreta pro urbe tantùm condita fuerunt; itane verò? & hæc celebris ille, Caterochin, præceptoris Angelici discipulus, & Reverendissimus Generalis fidei quæsitor in Gallia? sed tu etiam in urbe, non Cracoviæ, dictam Apologiam scripsisti, seu typis mandasti, ut neminem latet rerum præteritarum non penitus inscium:

XI. Sed, quod mage mirum, nobis lepidè insultas, quod scilicet obtentu illo decreti Pontificii, malam causam, quam defendendam suscepimus, tegi ac numiri gaudeamus: seriò loquor, Vincenti Baro, procura per tuos illos, qui maxima auctoritate pollent, ut nobis de hoc argumento scribere liceat, & maximo me tibi obstringes beneficio; nam hoc unum tibi polliceor, fore, & fidem meam oppignero, etiam jurejurando firmatam, ut tua illa argumenta nobis opposita ea facilitate & claritudine soluam & diluam, ut ad geometricum rigorem accedat; tuum illud, quod sanè involuit repugnantia, de mutua causalitate, ut vocant, de obice, per quem voluntas gratiæ resistit, de sensu composito & diviso aliaque id genus non jam nova & à te inventa, ut per intolerabilem jactantiam tibi arrogas sed tam rancida, quàm antiqua, iterum ac tertiò dico, geometricè diluam. doles, quod Carterius Bzonii annales stramineum additamentum appellarit, de quo in alia Epistola; erit fortè, quod plus doleas, si tua illa straminea vocitem; quid faceres? ingenuitati mihi liceat, res omnes nativo & proprio nomine appellare. Statim etiam prodibit in lucem, si per te nobis hoc concedatur, grande volumen historicum, de hoc argumento, ea diligentia & fide, compositum, eo rerum apparatu & styli cultu, iisque authenticis probationum argumentis instructum, ut in hoc genere, nihil solidius, nihil accuratius excogitari possit; opus inquam, illud numeris omnibus absolutum edetur in lucē, ut multam rei gestæ lucem afferat, difflatis fabellarum sparsorumq; de industria rumorum tenebris. Ferrerius noster tua illa straminea, contra scientiam argumenta, in aureo illo, de hac materia edito opusculo, efficaciter, more suo, refutavit, evicitque, rem istam à te non capi. Illustrissimo Caramueli, uti spero, meritas pœnas dabis, nisi fortè cum adeò debili & obscuro adversario, vir doctissimus, & omnigenæ literaturæ congredi dedignetur. Pro Alva non dubitatim, quin aliquis ex S. ordine Seraphico ab horrendis calumniis, quibus illum obruere voluisti, (egregiam verò laudem, jam terra obrutum, post fata, maledictis obruere & vita functis thrasonicè insultare) scriptorem illum, magni revera nominis suscipiat vindicandum. Optimus Maraccius, quem inter Marianos ..... referre possem immisericorditer proscidisti, suas in hoc partes desiderari non patietur. Cæterum si tu cum Launoio, te committis pari; quamquam hic Ecclesiastica & sacra eruditione, te multis superat, paratangis. Omitto alios; cui enim, præter tuos, dentes illi tui ipsius quam canini pepercerunt?

XII. Ubique passim asseveranter affirmas, & tantùm non juras, Auctorum vestrorum opera non alio nomine prohibita fuisse, quàm quod pauca continerent paulò asperiùs scripta, quibus expunctis, intacta manere & illibata; & hæc de tua illa Apologia, de Combefisii historia, aliisque vestrorum libris, in album, seu nigrum prohibitorum relatis; at verò Theophili opera, & Apologiam illam Theologorum morallum, aliaque hujusmodi, non jam propter convitia, sed propter parum sanam doctrinam, quam continent. At si quis inficias eat, qua tandem ratione id evinces? *quidam* amicus, inquis, scriptis ad me Roma literis, me certiorem fecit; hic autem rescivit ab alio, & hic ab alio *quodam*: Lusi in Apologetico simile prorsus argumentum Valeriani, cujus

cujus *quidam* amicus à Bibliopola *quodam* acceperat, & hic à *quodam* Jesuita audiverat, &c. Si tecum jocari per gravitatem Reverendissimi quæsitoris liceret, eodem prorsus modo dicerem, *quemdam* amicum ad te scripsisse Roma, se à *quodam* alio accepisse, & hunc ab alio *quodam*, tuam Apologiam eo dumtaxat nomine confixam fuisse, quod pauca convitia contineret; Apologiam verò Theologorum moralium, propter horrendam, quam adstruit, doctrinæ moralis corruptelam. De utraque contrarium mihi perspectum est; nempe in tua, ut à quodam illo rescire potuisti, alia certè quàm plurima virga plusquam censoria dignissima notata fuerunt; sciens loquor, & fidele censuræ Apographum vidi: quod verò ad aliam attinet, quandoquidem vociferari ac strepere non cessas contra librum illum, in quem tot fulmina & tempestates sævierunt, quo animo & fide, Deus scit; quamquam satis compertum habemus; reverà teneri me sentio, rem totam, uti gesta est, disertè aperire, dum tres Eminentissimi Cardinales in vivis restant superstites, utinam diu, eorum scilicet, quibus hujus examen & censuram Alexander VII. commiserat.

XIII. Itaque ante omnia, liber ex latina in hetruscam vernaculam versus est; & quia non semel de fide versione dubitatum; suggestum fuit S. Congregationi, per libellum supplicem, optimum & maximè opportunum fore, si propositiones singulæ seorsim discuterentur, & coram, in ipso consessu exponerentur, adductis auctoribus, tum suffragantibus, tum refragantibus, explicatisque rationibus pro utraque parte; attento denique usu & sensu Ecclesiæ, in praxi; ac demum his peractis & ritè ponderatis, judicium de singulis ab Eminentissimis ferretur: hoc consilium ab iis probatum fuit; provincia mihi demandata, id muneris obeundi; & ab Illustrissimo Visanio Assessore semel atque iterum, Eminentissimorum nomine imposita: res tota pro more, ad sanctissimum delata, qui eam probavit, confirmavitque decretum S. Congregationis. Initium dictæ discussioni quamprimùm Eminentissimi daturi erunt, speratque fœlicissimum rei eventum; cum sine ullo partium studio, vel discutieretur; eo certè fine, ut quæ propositiones certò probabiles non essent, ab usu & praxi removerentur; mihi jam apparatus erat in promptu in quatuor, aut quinque confessus; primo congressui jam dies indicta; sed Alexander mutavit mentem & Consilium, & inconsultis Eminentissimis, quibus hanc causam demandarat, utique sciis & minimè cogitantibus, pro summa, qua polebat, auctoritate & prudentia, die quadam, feria V. in palatio quirinali, librum, quo de agitur, in prohibitorum album referri jussit; nihil tamen in decreto circa libri doctrinam: de Auctore, dicitur Alexander tantulum expostulasse, quod arrogantia victis & damnatis adversariis insultasset; ac dixisse, id sibi testari duos religiosi instituti homines, eosque piissimos & doctissimos, quorum nominibus superè vivis excessit uterque: Accedit, quod alia quædam præter asperiorem stylum in libro non deerant, quæ illum censuræ obnoxium fecerant, à regulis scilicet S. Indicis petita; nam sine auctoris, Typographi, & loci nomine, & sine ulla approbatione in lucem editus fuerat. Rem ita gestam esse sanctè juro; in rem tanti momenti, mentiri, dum tres illi Eminentissimi vivunt, grandis piaculi æqualisque periculi esset. Hæc publicare me cogis, Vincenti Baro, ut falsitatis & calumniæ, quas nobis super hoc affingis, opertissimè refellantur. Vale Lugduni Kal. Aug. 1669.

FINIS PARTIS PRIMÆ.